

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Breve og Aktstykker

til Oplysning af

Christiern den Andens

og

Frederik den Førstes

Historie.

Udgivne

af

C. F. Allen.

Første Bind.

Kjøbenhavn.

Forlagt af C. A. Reitzels Bo og Arvinger.

Thieles Bogtrykkeri.

1854.

Fortale.

Idet jeg fremlægger dette Arbeide for Almeenheden, skal jeg med nogle faa Ord gjøre Rede for den Fremgangsmaade, jeg har fulgt. Det har været min Stræben at gjengive Dokumenterne med den størst mulige Troskab i alt det Væsentlige. Afskrifternes Rigtighed er undersøgt og betrygget ved en noiagtig Sammenligning med Originalerne, og Aftrykkets ved en omhyggelig Korrektur. Forkortelser ere opløste i Overensstemmelse med den Skrivebrug, der var den sædvanlige hos Forfatterne, naar Ordene skrives uforkortede; hvis ingen Stadighed heri fandtes, som ofte er Tilfældet, har jeg fulgt den Skrivemaade, som var den meest hyppige. Den vilkaarlige Interpunktion, som jævnlig findes i Skrift fra denne Tid, uden alt Hensyn til Mening og Sammenhæng, har jeg ikke beholdt, men anbragt Skilletegn efter Meningen, dog med Maadehold og læmpet efter den Tids Særegenheder i Sætningsfølgen. Dette giver en stor Lettelse ved Benyttelsen af de aftrykte Dokumenter, og kan ingen Forvildelse afstedkomme, naar Textens Ord noiagtigen ere aftrykte, og det er givet, at den Interpunktion, der er fulgt i det Trykte, kun udtrykker Udgiverens Opfattelse af Meningen. Denne Fremgangsmaade ved Udgivelse af Dokumenter finder derfor med Rette mere og mere Indgang

baade her og i Udlandet. Naar Interpunktionen var opgivet, var der ingen Grund til at beholde de store Bogstaver, der bruges med samme Vilkaarlighed som Skilletegnene, ofte endog inde i Ordene; thi den Nytte, de i bedste Tilfælde yde, er at tjene som Nødhjælp for Interpunktionen. Store Bogstaver ere derfor kun brugte i Egennavne og i Begyndelsen af en Sætning efter Punktum. Aabenbare Skrivfeil enten ved Gjentagelse eller Udeladelse ere antydede, saaledes at de udeladte Ord ere tilfoiede indenfor Klammer [ ], og Gjentagelser betegnede ved kursiv Skrift; andre Feil eller Særheder i Skrivemaaden har jeg stundum, men ikke hyppigt, antydet ved et tilfoiet (sic). At jeg af mange Dokumenter, især Privatskrivelser, i hvilke der ofte i et senere Brev findes Gjentagelser fra et tidligere, og ellers meget ubetydeligt indblandet, kun har meddeelt Brudstykker, vil man uden Tvivl finde rigtigt. Til flere Enkeltheder i Dokumenterne har jeg i Anmærkninger meddeelt Oplysninger, som for en stor Deel ere øste af utrykte Kilder.

Det er min Hensigt at udgive de vigtigste Dokumenter, Breve og Aktstykker, som endnu findes utrykte, til Christiern den Andens og Frederik den Førstes Historie. Men for at disse kunde udgives, som var det hensigtsmæssigste, i een efter Tidsfølgen fremgaaende Række, var det nødvendigt først at have gennemgaaet uden Undtagelse alle de Samlinger i vore Arkiver og Bibliotheker, og enkelte i Udlandet, i hvilke der enten fandtes eller kunde ventes at findes Bidrag til den nævnte Tid. Med dette vidtløftige Arbeide er jeg ikke kommen til Ende, og nogen Tid vil hengaae endnu, inden det kan blive endt. Jeg har derfor, for at faae noget af Arbeidet fra Haanden, og tillige tilskyndet af ydre Omstændigheder, valgt først at udgive dette Bind, der danner en Række for sig, hvis Indhold er taget af

een Hovedkilde, Christiern den Andens udenlandske Arkiv eller den saakaldte münchenske Samling. Ligesom denne Samling udvortes danner en Heelhed, er der ogsaa en Eenhed i dens Indhold, som knytter sig fornemmelig til Kong Christierns Ophold i Udlandet og hvad dermed staaer i Forbindelse: den handler om Udbruddet af Opstanden, Kongens Flugt, hans Bestræbelser deels ved Underhandlinger deels ved Vaabenmagt igjen at komme i Besiddelse af sine tabte Riger, hans Forbindelser med dem i Hjemmet, der endnu bleve den landflygtige Konge troe, hans personlige Stilling til den nederlandske Regjering, Keiseren og flere Fyrster, der vare hans Paarørende, de Vanskeligheder, der fulgte af hans Forandring af Troesbekjendelse, hans Forhold til Dronning Elisabet og de flere mærkelige Mænd, der fulgte ham i Landflygtigheden, og disses egne Forhold o. s. v. Ogsaa den Omstændighed, at det allerstørste Antal af de her meddeelte Dokumenter ikke findes her i Landet, talte for ikke at udskyde deres Udgivelse til Fremtidens Tilfældigheder. Fortsættelsen vil indeholde Dokumenter af vore egne Samlinger med enkelte Bidrag fra udenlandske Arkiver. Da næste Række ligesom denne gives i stræng chronologisk Følge, vil den Ulæmpe, som Delingen kan medføre for Bruugen, blive ubetydelig, og selv denne vil formindskes derved, at Slutningsbindet kommer til at indeholde en fuldstændig chronologisk Fortegnelse over alle Dokumenterne og et udførligt Register.

Jeg bør ikke undlade forbindtligst at takke Hr. Overbibliothekar Arwidsson i Stokholm og Hr. Rigsarkivar Lange i Christiania for den store Forekommenhed og Tjenstvillighed, jeg har mødt hos dem under Benyttelsen af de i deres Værge værende Samlinger. Ikke mindre takskyldig er jeg Hr. Kall-Rasmussen, Registrator i Geheimearkivet, for den Redebonhed, hvormed han har understøttet mig under Arbeidet ved Meddelelse af Oplysninger,

VI

der faae en saa stor Værd ved hans sjældne Indsigt i vor Personalhistorie og noie Kjendskab til vore forskjellige Samlingers Indhold.

Det kongelige Videnskabernes Selskab har ved en Subskription paa et Antal Exemplarer og en Pengeunderstøttelse gjort det muligt, at Arbeidet har kunnet blive trykt.

Kjøbenhavn den 12. Marts 1854.

C. F. Allen.

Om Christiern den Andens udenlandske Arkiv.

Det skröbelige Stof, Papir, Skind eller Pergament, hvorpaa Historiens Kilder optegnes, har i Tidernes Løb været underkastet mangehaande Uheld og mangen ublid Behandling, hvorved høist vigtige Kundskabskilder for Fortidens Historie ere blevne ødelagte og tabte for Efterkommerne. Nordens og vort eget Lands Historie udmærker sig ved en sørgelig Rigdom paa Exempler af denne Art saavel i ældre som nyere Tider. Ilden har været den farligste Fjende, naar et ulykkeligt Tilfælde aabnede denne graadige Ødelægger Adgang til de Gjemmesteder, hvor historiske Papirer og Dokumenter vare samlede i store Masser. Netop i nyere Tider har den danske Historie paa denne Maade lidt Tab, der sikkert i Omfang overgaaer de Ødelæggelser, som Ildsvaader have anrettet i ældre Tider, selv om disse omfatte en langt større Aarrække; thi i den ældre Tid vare Dokumenter og Papirer spredte paa en Mængde Steder, og Ulykken, naar den ramte, blev saaledes mindre for-
dærvelig. Men i den nyere Tid begyndte man fra alle Kanter at samle hvad der havde Vigtighed for Historien, Landets Bestyrelse, offentlige Stiftelser og Samfund, og bragte det sammen i offentlige Arkiver og Bibliotheker, ikke sjældent ogsaa i store private Samlinger; og naar Ulykken da kom, blev Ødelæggelsen forfærdelig. Det 18de Aarhundrede i Danmark var især rigt paa saadanne Ulykkestilfælde, der medførte saa omgribende Ødelæggelser af historiske Kilder, at det knap er muligt at fatte og forestille sig Tabenes Storhed; man tænke blot paa Ildebranden i Kjöbenhavn 1728, der overgaaer alle andre, Christiansborg Slots Brand 1794 og Byens Brand det

følgende Aar. I vort eget Aarhundrede indfaldt Kjöbenhavns Bombardement 1807 og som den sidste store Ildsaaede, hvorved historiske Papirer og Dokumenter massevis ere gaaede til Grunde, Branden i Frederikshald 1826, hvori Rosenkrandsernes betydelige Arkiv, der i flere hundrede Aar havde været bevaret paa Herregaarden Rosenholm i Jylland, og nylig var bleven overført til Norge, tilintetgjordes af Luerne¹⁾. I omtrent hundrede Aar (1728—1826) altsaa fem store Ildebrande, hver især, og fornemmelig den første, betegnet ved umaadelige Tab af historiske Kilder. — Med Ilden kappedes Vandet i ødelæggende Virksomhed, hvad enten Ulykken skete ved Skibbrud, naar man betroede Dokumenter og Haandskrifter til Førsel over Havet, eller stundum ved Oversvømmelser, eller oftere og med langt videre omfattende Virkning, naar Fugtighed trængte ind i de Gjæmmer, hvori Samlingerne vare henlagte, saa man, naar der engang blev Spørgsmaal om at bruge de længe glemte Sager, fandt dem forvandlede til henmulnede Masser. Til dette kommer endnu den ødelæggende Virksomhed, som Tiden selv hver Dag udøver, og under hvis stille og langsomme, men sikke og uafvendelige, Indflydelse Papiret selv paa de bedste Gjæmmesteder hensmuldrer, og Skriftrækkene baade paa Papir og Pergament afbleges til Ukjendelighed. Dette beroer imidlertid paa Stoffets egen Skröbelighed, og derpaa kan ikke raades Bod; men Tiden har ofte fundet en trolig Medhjælper i Skjüdeslöshed, Uvidenhed og Ligegyldighed hos de Mænd, hvem Omsorgen for det kostbare Liggendefæ var betroet:

Men ihvor meget der end er gaaet tilgrunde ved tilfældige Ulykker eller ved Tidens egen Magt, understøttet af Vanrøgt, kan dog det Tab, som skyldes forsætlig Ödelæggelse ved Menneskehaand, næppe anslaaes ringere. Politisk og religiös Fanatisme, Hævngjerrighed og Egennytte have undertiden været Grunden; ikke sjældent har det været en grov Vankundighed, som bar saa sörgelige Frugter; stundum var det en ond Samvittighed, som drev til at tilintetgjöre vigtige Brevskaber, at Frygten for Sandhedens Aabenbarelse kunde berøige sig ved Sandhedsvidnernes Undergang. Fjendtligt Indfald eller Borgerkrige i Landet selv have været de Leiligheder, da den forsæt-

¹⁾ Se Molbech, Nordisk Tidsskr. for Historie 1 B. S. 163—64.

lige Ödelæggelse gik for sig efter den største Maalestok. Ikke at tale om ældre Begivenheder, have de Uroligheder, som stode i Forbindelse med Reformationens Indførelse og tilsidst endte med en Borgerkrig, i denne Henseende faaet en sørgelig Mærkværdighed: Katholikkerne vare ligesaa ivrige med at skjule, indmure og udføre af Landet deres Papirer og Dokumenter, som Protestanterne med at ödelægge alt, hvad der smagte af Papisteri, foruden hvad der gik tilgrunde under selve den voldsomme Borgerkrig, Byers og Bygningers Ödelæggelse og Partiernes vexlende Seir. I det følgende Aarhundrede blev Landet tre Gange oversvømmet af fjendtlige Hære, som i længe Tid holdt hele Landskaber, ja en Tidlang næsten hele Riget besat, og Historien har mange sørgelige Beretninger om de ubodelige Tab, som snart kaad Ödelæggelseslyst, snart hensynsløs Rovgjerrighed i hine Aar forvoldte vore Bibliotheker og Haandskriftsamlinger. Men Tankelöshed og raa Vankundighed ere i disse Sager ofte ligesaa farlige som ond Villie og Fjendehaand. Fjendernes Ödelæggelser synes undskyldelige, naar man veed, at Landets egne Mænd ikke havde større Agtelse for Fortidens efterladte Skatte eller Forstand paa deres Værd, end at det kunde skee under Christian den Fjerde, at gamle Pergamentsbreve samledes fra Kjöbstæds- og Domkirke-Arkiver for at bruges til Rakethylstre ved et Fyrværkeri, som afbrændtes ved en Hoffest i Kjöbenhavn 1634. Det var en dansk Statsmand og Historieskriver forbeholdt at give det 19de Aarhundrede et mærkværdigt Exempel paa Tilintetgjørelse af historiske Papirer: da Ove Höegh-Guldberg døde 1808, blev ifølge hans Bestemmelse hele hans Brevvexling med det kongelige Huus lagt i Kisten med ham, og de övrige Papirer, der angik hans Embedsstillinger, bleve efter det Löfte, han havde taget af sine Sønner, tilintetgjorte af disse¹⁾.

Næst efter Tilintetgjørelse af Dokumenter og Haandskrifter kommer deres Udførelse af Landet; Tabet i sidste Tilfælde er efter Omstændighederne ofte ikke stort mindre end i første. Det er skeet ved hemmeligt eller offentligt Salg til fremmede Samlere, eller ved listig Tilvendelse, eller ved Bortførelse i

¹⁾ Se: Nok et Par Ord om Ove Höegh-Guldberg af Christian Höegh-Guldberg, hans Søn. Odense 1841 S. 29—30.

Krig og urolige Tider. De pavelige Sendebud, som kom til Norden for at søge efter Haandskrifter, have i denne Henseende maattet høre ilde, dog indskrænkede deres Sögen sig til Haandskrifter af de klassiske Forfattere; Kildeskrifter til Landets Historie have de næppe bortført. Men et Exempel i det Store paa de Tab, vi ellers have lidt paa denne Maade, er Bortførelsen af det berømte Seefeldtske Bibliothek paa henvend 30,000 Bind med mange Dokumenter og kostbare Haandskrifter, som under Karl den Tiendes Indfald blev bragt til Sverrig. Nok saa mærkeligt i denne Henseende er imidlertid det Salg af den kongelige Historiograph St. Joh. Stephanii Bibliothek og Haandskrifter, som fandt Sted nogle Aar tidligere (1652); og Tabet for vor Historie var paa Grund af Haandskrifternes Vigighed endnu større end ved Bortførelsen af det Seefeldtske Bibliothek. Stephanii Enke solgte Bibliotheket for 1700 Rdlr., og en Kiste, som indeholdt hendes "Salig mands schrefne Tøy", for 200 Rdlr. til den svenske Gesandt Magnus Dureel, som af sin Regjering havde Befaling til at søge at faae disse Sager tilkjøbs af Enken. Den omtalte Kiste indeholdt ikke blot Stephanii egne Haandskrifter, men ogsaa, saavidt man kan skjønne af Angivelser over en Deel af det, der fandtes i den, mange andre, som Stephanius havde laant af offentlige Samlinger. Salget af Kisten med Haandskrifterne skete ogsaa hemmeligt; thi det var Enken forbudet at afhænde den, og Hovmesteren i Sorö Falk Giö havde forsegleet den. Men Enken var i Pengetrang og levede paa en saa spændt Fod med Hovmesteren og sine Omgivelser i Sorö, at hun sagde: "förend nogen aff dem her paa steden schule faa et blad der aff, före schulle ieg brende det j ilden"¹⁾. Et Held i Uheldet er det iövrigt, at disse vigtige Haandskrifter ere komne til Stöder, hvor de hverken ere utilgjængelige eller ere blevne ubenyttede.

En særegen Anledning til Bortførelse af Brevskaber og historiske Dokumenter blev Kongers Fordrivelse fra Rige og Throne. Det berettes om tvende danske Konger, Erik af Pommern og Christiern den Anden, at de, da de forlode Riget,

¹⁾ Se de interessante Oplysninger, som G. E. Klemming har meddeelt i et Sendebrev til Konf. Werlauff, Stockh. 24 Dec. 1850.

medtog vigtige Brevskaber og Dokumenter. Om Erik af Pommern turde dette imidlertid være meer end tvivlsomt, thi det støtter sig kun paa Ytringer af Hvitfeldt, medens der intet findes derom i de samtidige Vidnesbyrd, som han maa antages at have havt for Öie. I disse tales der kun om, at Erik af Pommern bortførte Rigets Skatte og Klenodier; Tillægget Rigets Breve findes kun paa de Steder, hvor Hvitfeldt med egne Ord omtaler denne Sag¹⁾. Desto utvivlsommere er det om Christiern den Anden. Det er vist, at han ved sin Flugt fra Riget medtog en betydelig Deel Dokumenter; disse fik en Tilvæxt ved det thronhjemske Stiftsarkiv, som Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen 1537 bortførte fra Norge, og som meget tidligt forenedes med Christiern den Andens Arkiv. Til de Dokumenter, som Kongen havde udført af Riget, föiedes den store Masse af Breve og Aktstykker, som efterhaanden dannede sig under Kongens mangeaarige Udlændighed. Saaledes opstod en Samling, der, da den efter 300 Aars Forløb og en lang Omvandring kom tilbage til Norden, udgjorde omtrent halvfemte tusinde Dokumenter, og det var dog langtfra ikke det Hele. Denne Samling, af hvilken de i dette Bind trykte Breve og Aktstykker ere tagne, udmærker sig ikke blot ved sin Størrelse og historiske Vigtighed, men ogsaa ved sin mærkelige Skjæbne

1) I Rigsraadets Skrivelse til Christopher af Bayern, i dets Opsigelsesbrev til Erik af Pommern og dennes Svar derpaa, og i Rigsraadets offentlige Erklæring om samme Konges Forseelser (Hvitf. IV. 597. 602. 618. 634, jvfr. Danske Mag. 3 R. 1 B. S. 222. 224. 233.) nævnes intet om Rigets Breve, men kun "Rigens Skat, Guld, Sölf, Klenodier, som Konger oc Dronninger vdi mange Aar för hafde samlet til Rigens nytte oc beste". Saaledes hedder det S. 597, og lignende Udtryk forekomme paa de andre Steder. Derimod omtaler Hvitfeldt et Par Steder denne Sag med sine egne Ord, og da tilføier han blandt de andre Gjenstande ogsaa Breve, se IV. 583 og V. 100. En anden Sag har det maa skee været med Sverrig; thi i Rigsraadets Brev af 1434 hedder det: "och han hafwer alt Rijkis Jungäld, Privilegia och Breff fördt bort här vthaf Rijket vthländis; och hafwer engestedz waro Rijke wänt thet til nytto, vthan til förderfwelijkom skuda (Hadorph Udg. af Sv. Rümkr. 2 D. S. 79). Men her er i alt Fald, hvad baade Tiden, Aar 1434, og Slutningsordene vise, ikke Tale om nogen Bortførelse udenfor de nordiske Riger, til Tydskland, men om en Bortførelse til Daumark, hvilket Land Unionskongerne betragtede som Hovedriget, og hvor de, til stor Misfornöelse for Indbyggerne i de andre Riger, gjerne vilde samle de vigtigste Statsakter og Dokumenter.

ligefra den Tid, den bortførtes, og indtil dens Tilbagebringelse til Norden og Deling mellem Rigerne, og da der tillige fra forskjellige Sider tilflyde os saa mange Oplysninger om den, at dens Historie lader sig fremstille med en i slige Sager sjælden Fuldstændighed, vil det ikke synes upassende paa dette Sted at samle og fremsætte de Efterretninger, man har om den.

I.

Allerede den samtidige Forfatter til *Chronicon Skibyense* omtaler Bortførelsen af Rigets Breve ved Christiern den Anden¹⁾; ligesaa gjør Svaning, hvis Ungdom falder i Christiern den Andens Regjeringstid. Han fortæller, at Kongen lod bortføre Kostbarheder af Guld og Sølv fra Rigets Skatkammer (Dressel) paa Kallundborg Slot, men nævner tillige særskilt, omtrent i samme Udtryk som Forfatteren til *Chron. Skibyense*, "*diplomata insuper privilegiorum atque immunitatum regni libellos, omnibus regni thesauris longe meliores*"²⁾. Den noget senere Hvitfeldt siger, at han har maattet tye til fremmede Kilder for Christiern den Andens Historie, "fordi Kong Christen medtog mesten alle acta vdi hans tid, som vdi Næderlandene bleffue atspredde oc faarkomme", hvilke Udtryk dog indeholde en Overdrivelse, der modbevises af hans egen Historie af denne Konge; og et andet Sted bemærker han, at Kongen medtog "Rigens beste Breffue, Dressel oc Klenodier"³⁾. Samtidige svenske Kildeskrifter omtale ikke, at Christiern den Anden ved sin Flugt har medtaget svenske Dokumenter, derimod hedder det hos en senere anseet svensk Forfatter⁴⁾: "Konung Christiern hin omilde uppsökte i alla vrår och vinklar alt, hvad hans företrädere ei kunnat öfverkomma, och det till

1) *Scr. R. Dan. II. 576 "compilatis prius potioribus regni thesauris"*, jvfr. S. 591, hvor der i Anledning af Kongens Tilfangetagelse omtales *diplomata, libelli privilegiorum et immunitatum regni, multis thesauris meliores*.

2) Svaning, *Vita Christ. secundi*, lib. III. cap. III. §. 7.

3) Hvitfeldt VII. Fortalen fol. C. 4. og S. 268.

4) A. Stiernman, *Tal om de lärda vettenskapers tilstånd i Svearike under hedendoms och pafvedoms tiden*. Stockh. 1759. S. 123.

Braband och Antwerpen utskickade, då hann utur riket afvek.' Dette Paastaaende er imidlertid aldeles uhjemlet, og maa i det Mindste i det Omfang, hvori det fremsættes, afvises som ugrundet, da der med nogle ganske faa Undtagelser ingensteds findes Spor til, at Christiern den Anden har bragt svenske Dokumenter med sig til Udlandet. At derimod de andre anførte Vidnesbyrd, fraregnet nogen Overdrivelse, have deres Rigtighed, fremgaaer med Bestemthed af Ytringer hos Kongens Sekretær og Vicekantsler Cornelius Scepper i de Stridsskrifter, han paa Kongens Vegne forfattede. Baade i Skriftet mod Lybekkerne og mod Frederik den Første erklærer han, at Kongen havde i sin Besiddelse en Mængde originale Breve, hvilke han havde taget med sig paa Flugten og frelst ligesom af en Brand for at bruges som ubrydelige Vaaben mod hans Fjenders Bagvaskelser. Til Lybekkerne siger han: *atqui omnia hæc ita acta, gesta, comprobata esse, eo quem dicimus tenore, litteræ Lubecensium, sigilla, syngraphæ astipulationesque et pacta solennia euincunt; adsunt diplomata, presto sunt syngraphæ, et urbium uestrarum insignia sigilla, et prefectorum nomina subscripta sunt*¹⁾. Til Frederik den Første ytrer han drillende: *neque uero hinc existima, causæ tuæ melius futurum, quod nos et regnis et litteris spoliaris, aut exinde puta in iudicium non descensurum Christiernum regem patrualem tuum, quod litteris, ut tu rere, minime instructus sit. Secus est, Friderice patruel! Nos eas, quæ te concernunt, quas sigillo munijsti, e media quod aiunt Troia eripuimus. Cumque iam terra et mari nos obsedere paratus esses, illarum assumendarum curam non pretermisimus. Idipsum quanto uoluisses redemisse, Friderice?*²⁾ Han nævner ogsaa flere af de Dokumenter, som Kongen havde hos sig, saaledes den betingede Bekræftelse paa Lybekkernes Privilegier under Kong Hans, andre Overeenskomster med Lybekkerne, ældre end 1502, Traktaten i Segeberg 1506, Freden i Nykjöbing 1507, den pavelige Legat Johan Frants de Potentias Proces og Dom i Sagen mod Didrik Slaghoeck 1522, Frederik den Førstes Truselsbreve til Mogens Giö og andre

¹⁾ Corn. Scepperus, ad Lubec. responsio, fol. G.iii. v.

²⁾ Corn. Scepperus ad duas epistolas Friderici ducis responsio, fol. D. ii. jvfr. C. ii.

gydske Adelsmænd¹⁾. Men foruden at han saaledes nævner og paapeger adskillige Breve, giver han Syn for Sagn ved at meddele andre i fuldstændigt Aftryk, saaledes 4 Breve fra Valdemar Atterdags Tid, vedkommende Forholdet til Lybek, fra Aarene 1344 og 1350; ligesaa 4 Breve fra Kong Hanses Tid, vedkommende Delingerne af Hertugdømmerne og Formynderregjeringen under Kong Hans, fra Aarene 1490 og 1500²⁾. Af det Anførte er det tilstrækkeligt klart, at Christiern den Anden ved sin Flugt har medtaget en betydelig Deel ældre Dokumenter, af hvilke de fleste nu ere tabte³⁾.

Skjøndt det varede flere hundrede Aar, inden Hovedsamlingen af Christiern den Andens Arkiv bragtes tilbage til Norden, kom dog ved forskellige Leiligheder allerede i Kongens Live ikke faa af hans og hans Dronnings og hans Tjeneres Breve og andre Papirer, der vedkom Forholdene under Udlændigheden, ind i Danmark. Dette skete allerede 1525, da Klaus Kniphoff blev fangen og hans Skibe tagne i Slaget ved Greetziel. De Papirer, som fandtes ombord paa Skibene, hvoriblandt Breve baade fra Kongen og Dronningen og forskellige fremmede Fyrster, blev tagne i Forvaring af Hamburgerne, og

-
- 1) Corn. Scepperus, ad Lubec. responsio, fol. C. iii., N. iii. v., D. iii., N. ii., og ad duas epist. responsio, fol. M. iii. Jvfr. Friderici regis ad Christierni patruelis calumnias responsio, fol. B. ii. iii.
  - 2) Corn. Scepperus, ad Lubec. responsio, fol. V. iii. flg., og ad duas epist. Friderici ducis responsio, fol. C. ii. flg. D. ii. flg. O. i.
  - 3) Her vilde ogsaa komme i Betragtning, hvad der yttres i Fortalen til refutatio calumniarum Joannis Magni Gothi fol. A. 2, hvis det ikke var beviist, at ikke P. P. Rosefontanus, men Hans Svaning er Forfatter til Skriftet. Men selv om Svaning er Forfatteren, maa han dog antages ikke at lade P. P. Rosefontanus sige noget om sig selv, der var i Strid med Kjendsgjerninger, som vare Samtiden vitterlige, da Masken i saa Fald strax vilde røbes. Det er derfor ganske troligt og stemmende med hvad man ellers kjender til Rosefontani Levnet, at han under sit Ophold i Tydskland en Tid har været i Tjeneste hos Christiern den Anden og af denne er bleven opfordret til at skrive imod de Svenske. I den Anledning hedder det: liberum in suum archium mihi aditum (rex) fecit, ut inde ad arbitrium meum codicillos, literas obligatorias, et item alia documenta ei negocio accommoda depromerem. Feci itaque, quod rex atque dominus meus clementissimus voluit, qui in alios qualis fuerit, equidem nescio, de me certe quidem optime semper meritus erat, ac multa ex decretis et codicillis exarata exempla in vnum congressi etc.

Afskrifter deraf sendtes til Kong Frederik; nogle fandt endog Vei op til Bergen til Lensmanden Dr. Vincentius Lunge, som denne selv skriver til Ærkebisp Oluf¹⁾. Flere af disse Afskrifter findes endnu i vore Samlinger. Endnu en større Mængde faldt i Frederik den Førstes Hænder det følgende Aar, August 1526, da Søren Norby omsider blev overvunden, hans Slotte tagne og hans Skibe ødelagte; Frederik den Første sendte Afskrifter af dem til Gustav Vasa i Sverrig²⁾. Ogsaa flere af Kongens Ledsagere og Tjenere, der, efter at have opholdt sig en Tidlang hos ham, bleve kjede af Udlændigheden, og vendte tilbage til Danmark for at gjøre deres Fred med den nye Hersker, medførte Breve og andre Papirer, som de havde modtaget fra Kongen, saasom Niels Lykke, Henrik Giö, Niels Pedersen Halweg, Otte Andersen, Jens Mikkelsen Mönbo o. fl. Den sidste meddelte Historieskriveren Hans Svaning et Brev fra Christiern den Anden, der blev optaget i Svanings Historie og er det tidligst trykte Brev fra Christiern den Anden under Opholdet i Ulandet.

En rigere Høst gjordes ved Kongens Tog til Norge og følgende Tilfangetagelse. Allerede før Kongen toges til Fange, forefaldt der en Træfning i Nærheden af Tönsberg sidst i Marts 1532, hvor 5 af hans Skibe bleve tagne. En Deel af de Papirer, man ved den Leilighed kom i Besiddelse af, gjæmmes endnu i Geheime-Arkivet i et Læg med samtidig Paategning. "tiisze breffue fundes paa konnings Cristierns skiibe, ther the toges". De ere fra det sidste Aar af Opholdet i Nederlandene og de fleste af hans Kantsler Godskalk Eriksen³⁾. Da Christiern den Anden fra Norge seilede ned til Kjöbenhavn, be-
tragtedes han endnu som en fri Mand, og hans Sager bleve derfor urürte; men da han fra Kjöbenhavns Rhed var bleven ført til Sönderborg, bleve efter Frederik den Førstes Befaling til Lensmanden paa Slottet Detlev Brockdorp "alle hans Kister, Skuffer, Skriin store og smaae, Vadsække, Klæder og hvad han overhoved bragte med sig eller havde hos sig" forseglede⁴⁾,

1) Gemeinsch. Ark. cap. XIII. Fasc. 16 og Münch. Saml. Nr. 1863.

2) Ekdahl, S. 1654. 1652.

3) Samling Ch. II. Nr. 55.

4) Instruktionen hos Behrmann, Christiern den Andens Fængselshist. S. 107.

indtil Frederik den Første selv kom derover og tog nærmere Bestemmelse derom. Blandt de Sager, som der laae den største Magt paa, vare naturligviis Kongens Papirer. De findes nu i den Samling i Geheime-Arkivet, som kaldes Christiernus Secundus, og tildeels i samme Orden, hvori de oprindelig ere indkomne. I Læget Nr. 64 af denne Samling findes et Stykke Pergament, der har tjent til Kancellimærke, paa hvilket en samtidig Haand har skrevet følgende: "tessze breffve, szom er vtj thenne seck, fandtze (sic) vti konning Christierns kyster och vti hans Cancelers (P. Kempes) være, endogh the ere icke mögett beszönderlighe." Gram har hertil föiet: "var 34 Breve, alle af annis 1534 og 1532, exceptis tribus annorum 1523, 25, 27. Og var denne Seddel bunden paa en Pose, hvori forbem^e 34 stykker Breve fandtes alle paa Papir skrevne. Anno 1734." Dette er imidlertid ikke det Hele, de nærmest foregaaende Læg Nr. 57, 58, 59, 60 og de nærmest følgende 62 og 63 bestaae med Undtagelse af eet Brev, som ved et Tilfælde er kommet ind derimellem, alle af Papirer, som man af Indholdet og Tiden kan skjönne, maae være fundne hos Christiern den Anden, da han toges til Fange. De angaae alle Kongens Forhold i Nederlandene og Norge i Aarene 1534-32. Den samtidige Forfatter til Chronicon Skibyense bemærker følgende om de Sager, der toges hos den fangne Konge: "Qvicquid etiam cum capto rege Christierno, compilatis ejusdem scriniis, corrasum est, ad eandem arcem Gotterop est deportatum. Habebant autem illius scrinia vetustos quosdam regni thesauros varios ac preciosos, adhec diplomata et libellos privilegiorum et immunitatum regni multis thesauris meliores, quibus nunc gaudet et gloriatur Holsatia". Og et andet Sted: thesaurus vero, quem secum attulerat rex Christiernus, curribus quinquaginta et amplius impositus, mox ad arcem quandam Slesvici ducatus, dictam Gotterop, translatus est¹⁾. At Forfatteren imidlertid i nogle Punkter ikke har været ganske rigtig underrettet, fremgaaer af hvad ovenfor er anført.

II.

At man i den følgende Tid, anden Halvdeel af sextende og første af syttende Aarhundrede, da det næsten blev holdt

¹⁾ Scr. R. Dan. Tom. II. p. 591. 589.

XVII

for en Æressag mellem Staterne at have en fuldstændig og udførlig Historie, og denne baade her og andensteds besørgetes skreven ved særlig dertil ansatte og lønnede Historieskrivere, medens statsretlige paa Dokumenter støttede Deduktioner ansaaes næsten for ligesaa vigtige til Forsvar af Landets Interesser som Hær og Flaade, ofte med Smerte har beklaget det Tab, som Landet havde lidt ved de Dokumenter, som Christiern den Anden førte med sig, vil ikke findes usandsynligt. Der findes ogsaa Exempel paa, at dette Tab har været Gjenstand for Samtale mellem danske Statsmænd og fremmede Gesandter, som kom hertil. Saaledes beretter det svenske Sendebud, Rigsraaden Johan Skytte, der var her inde i Aaret 1615, at han talte med Kantsler Christian Friis til Borreby om denne Sag. "Sedhen taltes och", hedder det, "om the breff och Documenter, som Konungh Christian then omilde hafver ført med segh uthur Daumarck: Och ändloch Arild Hvitfeld uthi sin Crönicke det same skrifver och Holger Rosencrantz berättade det och för Sendebudet, så mente likväll Cantzleren, att hvarken på de brefven lågh föghe macht, äj heller på de, som Konung Eric aff Pomern hadhe dädan taghet, den tiidh han förlåt desse tu Norlenske riiken"¹⁾. Det er imidlertid vel muligt, at Kantsler Friis her ikke har været ganske oprigtig, og at han for den svenske Herre ikke har villet være ved, at Danmark havde lidt noget stort Tab paa Dokumenter ved Christiern den Andens Flugt.

Da der i den senere Halvdeel af det syttende Aarhundrede hos de svenske Historikere begyndte at yttre sig en alvorlig Stræben efter at give deres Lands Historie en paalidelig Grundvold ved at støtte den til Dokumenternes sikke Vidnesbyrd istedenfor Krönikernes løse Udsagn, henvendtes ogsaa deres Opmærksomhed paa de Dokumenter, som efter den herskende Mening Christiern den Anden havde bortført til Udlandet. Denne Mening var vel i det Hele taget falsk; men der var endnu ikke gjort noget for at undersøge dens Rigtighed eller Urigtighed, og desuden har virkelig, som siden skal om-

¹⁾ Legatio Joh. Skytte in Daniam MDCXV, udgiven i en Række af 8 Disputater af Lindblom, Neikter og Kolmodin, Upsala 1787—88. 1827—28. 4., fjerde Disp. S. 47.

XVIII

tales, den svenske Historie lidt et Tab af den allerføleligste Art, der vel ikke umiddelbart kan tilskrives Christiern den Anden, men dog staaer i Forbindelse med de Forhold, han fremkaldte i Sverrig, og med hans følgende Flugt til Udlandet. Regeringen selv tog sig af Sagen. I et Rigsraadmøde den 2 Juni 1662 meddeelte Rigsraaden Gustav Soop, at man havde Efterretning fra Antwerpen om, at de Antiquiteter, som Kong Christiern den Anden havde ført med sig fra Sverrig, nu vare at faae tilkjøbs for 40,000 Rdlr., og henstillede, om ikke Stiernhielm eller en Anden skulde skikkes did for at tage disse Aktstykker i Öiesyn og muligen erhverve dem til Rigets Hæder og Bedste. Dette Forslag fandt strax Understøttelse hos Rigs-kantsleren den beröimte Magnus Gabriel Delagardie, bekjendt af sin Kjærlighed til Videnskaberne, sine store Bibliotheker og kostbare Haandskriftsamlinger; kun tilraadte han, at man först skulde søge nogen nærmere Oplysning om Sagen, hvilket Gustav Soop paatog sig at gjøre. Som Følge heraf udsendtes næste Aar den senere Hofkantsler Niels Tungel tilligemed H. Appelbom for at opsøge og for den svenske Regjerings Regning tilbagekjøbe de omhandlede Dokumenter. De maae dog ikke have været lykkelige i deres Ærinde, siden det samme Hverv Aar 1666 overdroges Carl Tungel, svensk Resident ved det spanske Hof; men han var ikke heldigere ¹⁾. Den svenske Regjering lod sig dog ikke herved afskrække; i Aaret 1689 udsendtes i samme Anledning Overceremonimesteren Johan Gabriel Sparfvenfeld, der allerede forud i 8 Aar i litterære Öie-med havde bereist en stor Deel af Europa og erhvervet sig stor Navnkundighed for sin Lærdom og sine betydelige Samlinger. Paa denne Reise, fra hvilken han först kom tilbage 1694, efter paany at have besøgt en Mængde af Europas Lande og selv Afrika, havde han det Hverv overalt at efterspore svenske og gotiske Mindesmærker, og særligen at søge efter Christiern den Andens Dokumenter, som man mente skulde findes i Antwerpen. Han sparede ingen Umage; ikke blot gjennem søgte han i Antwerpen Bibliotheker og Arkiver, offentlige og private Samlinger, men han lod endog, da hans Sögen havde

---

¹⁾ I. H. Schröder, *itineraria et labores I. G. Sparfvenfeldii*, Disp. Upsala 1830. S. 4—5. Jvfr. Delagardiska Archivet 6 D. 162. 164.

været forgjæves, ved Övrighedens Foranstaltning Bekjendtgjørelser opslaae paa Gadehjørnerne, hvori han med Løfte om en god Belønning opfordrede Enhver til at melde sig, der kunde give nogen Oplysning om Haandskrifter henhørende til Sverrigs Historie¹⁾. Men hverken dette eller hans ivrige Forskninger i Bryssel, Brygge, Mecheln, Gent, førte til Noget: han fandt ikke Andet end Dronning Elisabets Grav²⁾. Sin Misfornöielse over sin forgjæves Eftersögen lod han gaae ud over Gustav Soop, om hvem han et Sted yttre: "Soopen hade sutit och sagt sator för Rådet, och wiste hwarken hit och dit besked, hwar han slikt hört hade"³⁾.

Omtrent paa samme Tid blev Opmærksomheden ogsaa i Danmark henledt paa Christiern den Andens udenlandske Arkiv. Den senere Geheimeraad Christian Lente, der 1675 blev sendt til Bryssel som Resident hos den spanske Regjering i Nederlandene og 1688 som Gesandt til Haag, erfarede under et af disse Ophold noget om, at Papirer vedkommende Christiern den Anden skulde findes i Nederlandene, og gjorde en Meddelelse derom i et Brev til den danske Storkantsler⁴⁾. Men først længe efter blev der taget noget Hensyn til denne Oplysning. Etatsraad Niels Foss, bekjendt af sin rige Samling af danske Bøger og Haandskrifter, formodes enten at have seet eller snarere at have hørt noget om denne Meddelelse fra Lente; thi fra ham skriver sig den Esterretning, som omtrent 1740 vakte Opsigt

1) Ge. Wallin, parentalia in obitum domini I. G. Sparwefeldii, Stokh. 1730. 4. S. 33—35.

2) I sin Beretning til den svenske Rigs-kantsler Bengt Oxenstierna af 7 Juli 1689 (Schröder, itinera Sparwefeldii S. 8) siger han, at han "intet annat kunnat finna än Drottning Isabellæ Epitaphium och Graf i Sanct Petters Abbot kyrkia i Gent, hvarrest Isabella efter några åhrs förlopp äntligen är på ett klosterslott, Swijnarde benembd, en mihl ifrån staden, afsomnader och hennes Lijk dedan med stor process, den ock Konung Christiern sjelf bevisat, inbracht i staden, såsom sådant med hvad mera af Abboten mig deröfver communicerades, och af ett gammalt Manuscript utdragne vittnesbörd vijsar; så att om något i hennes tijd af eftersökte saker der varit, hade förmodelig Konung Christiern det med sig tillbaka åth Holland tagit".

3) Svenska Litteratur-Föreningens Tidning 1834. Nr. 15.

4) Langebekiana S. 14. Dette Brev af Lente, som uden Tvivl vilde give nærmere Oplysning, har jeg forgjæves eftersøgt.

blandt de danske Historikere, at Christiern den Andens Arkiv var at finde i den brabantiske By Vilvorden. Denne By er rigtignok bekendt i Christiern den Andens Historie under Udlandigheden som det Sted, hvor Hans Mikkelsen og Vilhelm van Zwoll sade fængslede for Religionens Skyld; men der var ingen Grund til her at vente at finde Kongens Arkiv. Langebek formodede derfor, at der maatte være en Misforstaaelse af Navnet, og at man snarere maatte søge i Gent og Mecheln. Med sin sædvanlige Nidkærhed for Alt, hvad der kunde tjene til Oplysning af Danmarks Historie, undlod han ikke at tilskynde Kleve og Henrichsen (Klevenfeldt og Hielmstjerne), som da vare udenlands, til at undersøge denne Sag og tilveiebringe hvad Oplysninger de formaaede Deres Søgen, som iøvrigt ikke synes at være anstillet med synderlig Iver eller at have strakt sig videre end til Vilvorden, førte ikke til nogen Opdagelse¹⁾. Ligesom Soop maatte ogsaa Niels Foss høre ilde, fordi han havde givet en Anviisning, der ikke befandtes rigtig: Kleve taler om, at Foss har havt Aabenbaringer om Christiern den Andens Arkiv i Vilvorden, og Langebek kalder det en somnium vere Fossianum.

Sagen stod nu stille igjen en Deel Aar. Det er tvende danske Lærde, Biskop Frederik Mønter og Christiern den Andens Historieskriver Henrik Behrmann, der have den Fortjeneste at have paaviist Stedet, hvor den længe tabte Skat maatte findes, og at have bevirket dens Tilbageførelse til Norden. Uden Tvivl foranlediget ved sin Afhandling om Kong Christiern den Andens Reformationsforsøg i Danmark, som blev trykt i Skandinavisk Museum for 1798 og siden gik over i hans danske Reformationshistorie, der udkom 1802, henvendte Fr. Mønter sig i Aaret 1804 til den franske Republiks Gesandt i Kjøbenhavn Grouvelle med Aumodning om, at han vilde bevirke, at der i de nederlandske Arkiver i Bryssel anstilledes Undersøgelse for at komme efter, om ikke Christiern den Andens Brevskaber skulde ligge skjulte der. Stedet for Undersøgelsen var forstandigen valgt, thi enten der eller i Haag maatte man, efter de Oplysninger, man den Gang havde, kunne vente at finde

¹⁾ Langebekiana S. 1—2. 9—10. 13—14. Nyerup, Magazin for Reiseiagttagelser 3 B. 453—54.

disse Papirer. Og havde man villet eller kunnet søge retteligen, da vilde man den Gang have fundet vel ikke Christiern den Andens Arkiv, men en Mængde andre vigtige Aktstykker og Breve baade til denne Konges og den følgende Tids Historie, som først senere Arkivforskninger have bragt for Lyset. Men Belgien havde i de nærmest foregaaende Aar været Skuepladsen for den frygtelige Revolutionskrig, den franske Republiks Regering havde afløst den østerrigske, og der var vendt op og ned paa Arkiverne; disse, som tildeels vare henslængte paa Lofter, skulde først ordnes paany: det var ingen god Tid til at søge efter gamle Papirer i, som kun havde Værd for en fremmed Lærd. Der anstilledes vel nogen Eftersøgelse og nogen Oplysning meddeelt, men Udbyttet var ringe; mere lovedes for Fremtiden, naar der kom større Ro og Orden. Nogen Tid efter fik Behrmann Undersøgelser anstillede i Leer i Ostfrisland, hvor han formodede, at Christiern den Anden havde efterladt sine Papirer; dette grundede sig paa en Forvexling af Lier i Brabant, hvor Christiern den Anden flere Aar opholdt sig, med Leer i Ostfrisland, hvor han maaskee aldrig har været. Der fandtes naturligviis Intel¹⁾. Men senere kom Behrmann paa det Spor, som omsider ledede til Opdagelsen af Christiern den Andens Arkiv. I de Papirer nemlig, som vedkom Forhandlingerne paa Mødet i Schmalkalden Foraaret 1540 mellem Christiern den Andens Svigersøn Pfalzgreve Frederik og Christian den Tredies Gesandter, forekom følgende Yttring af Pfalzgrevens Sekretær og Historiskriver Hubert af Lüttich: "Pfalzgraf Friederich berüme sich grosser gerechtigkeit zu Dänemark, hab könig Christierns ganz Canzlei mehrerteil neulich kriegen, dann (darin?) viel uferichtet vertrege vnd anders, so zwischen könig Christiern vnd könig Friedrichen gemacht, funden, samt audern brieven." Hermed var det givet, at Christiern den Andens Arkiv ikke længer skulde søges i Nederlandene, men i de forrige pfalziske Lande, eller, da den pfal-

¹⁾ Denne Forvexling hos Behrmann er forunderlig, da allerede Hvitfeldt VIII. 31 rigtigen angiver "Lyer i Flandern" som Christiern den Andens Opholdssted, og et andet Sted, VII. Fortalen C. 2. v. taler om hans otteaarige Ophold "vdi Naderlandene til Antuerpen oc Lyer."

ziske Linie var kommen til Regjeringen i Bayern, i dette Land; altsaa formodentlig i Heidelberg eller München¹⁾).

Biskop Münter tabte ikke Sagen af Syne: han henvendte sig ved en Skrivelse af 24 Juni 1823 til Arkivar Dumgé i Baden med Forespørgsel, om der ikke i de badenske Arkiver fandtes Spor til Christiern den Andens Brevskaber; men Svaret var benægtende. Derimod var han saa heldig fra Holland, hvor han ogsaa havde henvendt sig, og hvor han havde formaaende Forbindelser, blandt andre Prinds Frederik af Nederlandene, at erholde Afskrifter af en Deel Dokumenter i Rigsarkivet i Haag, vedkommende Christiern den Andens Ophold i Nederlandene. Disse Afskrifter gjæmmes nu i det store kongelige Bibliothek, Uden at lade sig afskrække ved det utilfredsstillende Udfald af sin første Forespørgsel i Baden, indgik han 13 Februar 1825 med en Ansøgning til Frederik den Sjette om, at der gjennem den danske ForbundsGesandt i Frankfurt maatte bevirkes Undersøgelse anstillet i Mannheim og München, om ikke Christiern den Andens Arkiv fandtes et af disse Steder, da man vidste, at det havde været i den pfalziske Kurfyrst Frederik den Andens, Kong Christierns Svigersøns, Besiddelse, og det ikke var usandsynligt, at det kunde være flyttet til München efter 1777, da den pfalziske Linie af det wittelsbachske Huus kom til Regjeringen i Bayern. Det lod imidlertid til, at dette Forsøg skulde blive ligesaa frugtesløst som de tidligere; thi ForbundsGesandten indberettede i August 1825, efter Meddelelse fra den badenske og bayerske Gesandt, at der ikke var ringeste Spor til Christiern den Andens Papirer enten i Baden eller Bayern. Men et Aar efter (6 August 1826) kom der uventet den Meddelelse fra ForbundsGesandten Baron Pechlin, at ved Ophævelsen og Flytningen af Provindsarkivet i Amberg havde man stødt paa Dokumenter og Papirer, vedkommende Christiern den Anden. Disse vare derpaa bragte til Rigsarkivet i München og undersøgte af en af Videnskaberne Selskab i München nedsat Kommission. Dennes Medlemmer Overkonsistorialraad Dr. Heintz og Professor J. A. Schmeller havde gennemgaaet og registreret Samlingen, der bestod af

---

¹⁾ Behrmann, Christian den Andens Historie, 1 B. Fortalen S. C. fig., og Fængselshistorien S. 128—29.

172 Fascikler, afgivet Beretning om dens Indhold og forfattet en Fortegnelse over den, der blev sendt til Kjøbenhavn. De i 300 Aar forsvundne Dokumenter vare saaledes komne for Dagen og Münters Udholdenhed belønnet¹). Af de nævnte bayerske Videnskabsmænds og den ovenomtalt badenske Arkivars Ytringer fremgaaer det, at Formodningen om, at Christiern den Andens Arkiv først efter 1777 skulde være kommet til Bayern, ikke var rigtig. Papirerne havde, da Anmodning om Undersøgelse indkom fra Danmark, allerede et Par Aarhundreder henligget i Amberg, en lille Stad i det nordlige Bayern, uden at Nogen ændsede dem eller anede deres Vigtighed. Der er god Grund til at antage, at de ere komne derhen, efterat Tilly i Trediveaarskrigen 1622 havde indtaget Heidelberg; thi Bayrerne bemægtigede sig den Gang de vigtigste trykte og haandskrevne Sager, som tilhørte det ulykkelige pfalziske Fyrstehuus, baade Bibliotheket i Heidelberg, der sendtes til Rom som en Foræring for Paven, og den største og bedste Deel af det gamle pfalziske Arkiv, navnlig Huus- og Familie-Arkivet, der førtes til Bayern. — Den danske Regjering forsømte ikke at benytte den i München gjorte Opdagelse til Berigelse af Kilderne for Landets Historie; daværende Kammerjunker Reedz og Sekretær Hvass sendtes i Forsommeren 1827 paa offentlig Bekostning til München, hvor de toge Afskrifter eller gjorde Uddrag af en betydelig Deel af Samlingen.

III.

Man skulde ventet, at en Samling, hvis Opdagelse skyldtes tvende danske Videnskabsmænd, hvis Indhold for den allerstørte Deel dreiede sig om Danmark og danske Forhold, og paa hvis Fremdragelse til almindelig Nytte for Nordens Historieforskere den danske Regjering havde anvendt betydelige Bekostninger, vilde blive Danmark til Deel, naar den bayerske Regjering, for hvem dens Besiddelse ingen Værd kunde have, besluttede sig til at afstaae den. Dette blev dog ikke Tilfældet. Professor ved Christiania Universitet Fougner Lundh opholdt sig i Vinteren 1828—29 i Kjøbenhavn, sysselsat med

¹) Münters efterladte Papirer og Udenrigsministeriets Arkiv.

Arbejder i Arkiverne for at forberede et norsk Diplomatarium. Man gjorde ham ved den Leilighed opmærksom paa, at der i Christiern den Andens Arkiv i München ogsaa fandtes en betydelig Deel norske Dokumenter, henhørende til de af Oluf Engelbrechtsen bortførte Brevskaber, og at disse Dokumenter ogsaa fortjente at komme i Betragtning ved det Arbeide, han havde for; for at lette ham Arbeidet, meddeelttes ham en Afskrift af Fortegnelsen over de münchenske Dokumenter. Universitetskollegiet i Christiania, hvem han underrettede om dette, fandt Sagen vigtig nok til at indgaae med en Ansøgning til Kongen om, at Regjeringen ad diplomatisk Vei vilde søge at erholde disse norske Dokumenter afstaaede til Eiendom for Universitetet. I den Anledning blev der aabnet Underhandling med den bayerske Regjering, som i Begyndelsen gjorde Vanskeligheder; thi den havde en Tid forud forgjæves søgt at faae udleveret fra Sverrig Bibliotheket i Würzburg og en Deel Dokumenter fra Aschaffenburg, som de Svenske havde taget i Trediveaarskrigen: Bibliotheket vilde Sverrig ikke udlevere, fordi det nu et Par hundrede Aar havde været indlemmet i de svenske offentlige Bibliotheker, som vilde forstyrres ved dets Udskillelse; og de Aschaffenburgske Dokumenter kunde Sverrig ikke udlevere, da de ingensteds vare til at finde. Dog indvilligede den bayerske Regjering omsider ved Brev af 2 Juni 1829 i at udlevere de Dokumenter, som vedkom Thronhjems, Bergens, Stavangers, Hammers Stifter, og Klostrene Tuterö og Kastle (det vil altsaa sige, det af Oluf Engelbrechtsen bortførte ærkebispelige Arkiv), og disse norske Dokumenter bleve ved en kongelig Resolution af 19 September 1829 overdragne til Christiania Universitet, mod at det bar de med Hjemførelsen forbundne Omkostninger. Dette Hverv overdroges Professor F. Lundh. Da han kom til München, fandt han, at af de 172 Fascikler, hvoraf Samlingen bestod, vare kun 25 (Oluf Engelbrechtsens Arkiv) henlagte til Norge, og derimod 146 til Danmark — en var nemlig allerede 1827 afgivet til Danmark. Da det under disse Omstændigheder saae ud, som om Udbyttet for Norge vilde "falde heel sparsomt ud", ansaae han det for sin Skyldighed først og fornemmelig at undersøge, om der ikke i de til Danmark henlagte Pakker fandtes norske Dokumenter (og han fandt ogsaa en heel Mængde, som efter hans Formening tilkom Norge), og dernæst at arbeide derhen, at den hele

Samling udeelt kunde blive Norge overdragen. Ikke desmindre skrev han den 22 Nov. 1829 til Kjöbenhavn, at den bayerske Regjering, som nu afgav de norske Dokumenter af den münchenske Samling, uden Tvivl ogsaa vilde være villig til at afstaae til Danmark den danske Deel af Samlingen, og han tilbød, at han, naar den danske Regjering vilde gjøre de nødvendige Skridt for at erholde den bayerske Regjerings Samtykke, ogsaa vilde tage imod denne Deel og bringe den til Kjöbenhavn, gennem hvilken By han tænkte at lægge Veien paa Tilbagereisen. Tilbudet modtoges, og en kongelig Fuldmagt tilsendtes ham til at modtage de danske Dokumenter. Den danske Forbundsgesandt fik tillige Befaling til at henvende sig til den bayerske Regjering med Anmodning om Afstaaelsen af den danske Deel af den münchenske Samling. Denne Begjæring mødtes med den største Forekommenhed fra Bayerns Side; den bayerske Forbundsgesandt Lerchenfeld tilkjendegav fra sin Regjering, at det var den en Glæde at kunne opfylde dette Önske, saasnt det var yttret, og Samlingen var derfor bleven udleveret til Prof. F. Lundh, der ogsaa havde Fuldmagt fra Kongen af Danmark¹⁾. Sagen betragtedes som saa afgjort, at der blev Spørgsmaal om at afgive til det bayerske Rigsarkiv de Afskrifter, som man tidligere havde taget af Originalerne, der nu skulde udleveres.

Det Hele tog imidlertid en uformodet Vending. Uagtet sin Skrivelse til Kjöbenhavn vedblev F. Lundh at arbeide paa ogsaa at faae den danske Deel overdragen til Norge. Han henvendte sig i den Anledning til den svensk-norske Minister i

1) Es habe nur des in dem Schreiben des Freiherrn von Lerchenfeld vorgebrachten Winkes bedarft, dass seine Maj. der König (von Dänemark) die Erwerbung der fraglichen Original - Archivalien von Wichtigkeit erachteten, um seine Maj. den König von Bayern zu bestimmen, diesem Wunsche bereitwilligst entgegen zu kommen. Es seyen sonach die einst von König Christian II geflüchteten von Amberg nach München gelangten dänisch-schwedisch - norwegischen Archivalien dem auch kön. dänischer Seits mit Vollmacht versehenen Prof. Fougner Lundh ausgehändigt worden, und zwar unter der zwiefachen Bedingung, jeden Anspruch Dänemarks in dieser Beziehung zu vertreten, und den etwa nachträglichen Ansprüchen des allerhöchsten Hofes zu genügen. Der Prof. Lundh werde auf seiner Rückreise nach Christiania über Copenhagen kommen und dort diese Angelegenheit persönlich beendigen.

Wien; men denne erklærede ham, at han intet vilde have med den Sag at gjöre. Efter dette Afslag besluttede han at bruge sin egen "Smule Politik". Denne bestod deels deri, at han forestillede det bayerske Ministerium, at de originale Papirer ikke kunde være saa magtpaaliggende for de Danske, da de havde ladet Afskrifter tage af dem, og at en nöiagtig Udsondring af hvad der tilkom hvert Rige bedre kunde skee, naar det Hele kom til Norge, end her i München, deels deri, at han gav den bayerske Regjering Udsigt til at faae det saa meget önskede Würtzburgske Bibliothek tilligemed de Aschaffenburgske Dokumenter udleveret fra Sverrig. Dette Punkt, som ogsaa berörtes i Overdragelsedokumentet, stod ligefrem i Strid med et Paalæg, som den svensk-norske Minister i Wien havde givet ham, ikke at vække nogen saadan Forventning hos den hayerske Regjering, og paadrog ham den Bebreidelse fra Ministeren, at han for at naae sit Maal havde været for lidet nöieregnende med Midlerne. Prof. Lundh paastod imidlertid, at de bayerske Ministre maatte have misforstaaet ham; det havde ikke været hans Mening. Sit Maal naaede han imidlertid. Hele Samlingen paa 169 Fascikler Papirdokumenter og 115 Pergamentsbreve (to Fascikler og nogle enkelte Pergamentsbreve havde den bayerske Regjering forbeholdt sig som vedkommende Bayerns Historie) udleveredes ham ved Overdragelsedokument af 23 December 1829. Dette Dokument lyder saaledes:

Auf eine an Seine Majestät den König von Seite des Bevollmächtigten zur Uebernahme der im allgemeinen Reichs-Archiv aufbewahrten scandinavischen Archivalien, Herrn Professors Fougner Lundh, gerichtete Vorstellung, sämtliche auf die drey nordischen Kronen, Schweden, Norwegen und Dänemark bezüglichen Urkunden und Acten ungetrennt und in historischem Zusammenhange ihm allergnädigst verabfolgen zu lassen, haben Seine Königliche Majestät durch ein allerhöchstes Signat d. d. 14 December l. J. den ausgesprochenen Wünschen des Herrn Bevollmächtigten zu entsprechen sich bewogen gefunden.

Das Königl. allgemeine Reichs-Archiv bringt diesen Königlichen Beschluss hiemit zur Kunde desselben und fügt die nähere in demselben enthaltene allerhöchste Bedingung bey, dass, wie der Herr Bevollmächtigte schon im Voraus auf das Bündigste verbies, die Krone Schweden von nun an die Ver-

tretung jeden Anspruchs, welchen die Krone Dänemark auf diese Archivalien machen könnte, übernehme. Seine Königliche Majestät sehen zugleich der Effectuirung und den Resultaten der freuntlichen Bereitwilligkeit der Krone Schweden, für die im 30-jährigen Kriege entführte Bibliothek von Würzburg ein Aequivalent auszumitteln, mit Freude entgegen.

In Folge des genannten allerhöchsten Signats und eines allerhöchsten Rescripts des Königl. Staatsministeriums des Innern d. d. 18 December l. J., wird der Herr Bevollmächtigte hie- mit eingeladen sich Morgen den 24 December um 11 Uhr Vormittags im Königl. allgemeinen Reichs-Archiv gefälligst ein- zufinden, um die besagten Archivalien zu übernehmen.

Mit Versicherung ausgezeichnetsten Hochachtung

Freyberg.

Dr. Huschberg,
K. Adjunct.

München am 23 December 1829.

Til Kjöbenhavn skrev nu Prof. Lundh den 26 December 1829, at den ham tilstillede Fuldmagt uheldigviis var kommen for silde; at den hayerske Regjering uopfordret havde tilbudt ham den hele Samling, hvilket Tilbud han ikke kunde forsvare ikke at tage imod, skjönt en saadan Afgjölelse stred mod hans Overbeviisning om Retfærdigheden af en Deling; men et Beviis paa hans Iver for Danmarks Interesse, om Beviis behö- vedes, vilde man finde i den i Overdragelsesdokumentet til Bedste for Danmark optagne Betingelse. Dette Brev foraarsa- gede en ikke ringe Overraskelse i Kjöbenhavn; men denne blev endnu større, da man fra andre Sider erfarede, at Prof. Lundh i sine Beretninger, med Fortielse af at han selv havde tilbudt den danske Regjering sin Tjeneste, gjorde sig til af at være kommen den i Forkjöbet, og spottede over, at "de Danske havde for seent været ude."

I Begyndelsen af Marts 1830 ankom Prof. Lundh med Udbyttet af sin Reise til Christiania. I en Erklæring, som blev affordret ham angaaende hans Forhold til Danmark, yttrede han blandt andet, at hiin Betingelse i Overdragelsesdokumentet ikke indeholdt nogen bestemt Forpligtelse til at afgive Doku- menter til Danmark, og at ingen burde afstaaes til dette Rige

uden som Vederlag og Byttemiddel for andre Dokumenter. Dette fandt dog den norske Regjering var stridende mod det bayerske Hofs klart udtrykte Mening, og indstillede derfor til Kongen, at der gaves Danmark Valget imellem enten at sende en kyndig Mand til Christiania for at deeltage i Samlingens Undersøgelse og Katalogisering eller at modtage et Tilsagn om, uden en egen Fuldmægtigs Nærværelse uvægerligen at faae udliveret alt hvad der i Samlingen, naar den først ver ordnet, viste sig udelukkende at angaae Danmark og danske Forhold. Hvad enten det nu var Fortrædelighed over den Vending, Sagen havde taget, eller man ømmede sig ved nye Udgifter efter de store Summer, der vare anvendte paa Afskrivningen af Dokumenterne, eller andre Hensyn kom til, saa bestente den danske Regjering sig for det sidste Tilbud. Paa Meddelelse herom paalagde Kongen af Sverrig og Norge den norske Regjering ved Resolution af 17 August 1830 at vaage over, at Valget af de Dokumenter, som skulde afgives til Danmark, skete paa en Maade, der svarede til den fra den danske Regjering Side viste Tillid. At Omkostningerne ved at sende en Fuldmægtig til Christiania ikke vilde være blevne ubetydelige, viste Udfaldet, idet der hengik fulde fire Aar, inden Delingsforretningen blev tilendebragt. Det første Delingsforslag (17 Dec. 1831) gik ud paa, at af Samlingens 4,430 Numere skulde Danmark have 334, Sverrig 40, Norge 4,056; men dette Forslag modsatte Universitetets Vicekantsler Grev Wedel-Jarlsberg sig som ubilligt mod Sverrig. Et andet efter Vicekantslerens Bemærkninger noget ændret Forslag (4 Juni 1832), ifølge hvilket Danmark skulde have 295 Numere, Sverrig 94, Norge 4,044, modsatte Universitetskollegiet sig som ubilligt mod Danmark. Kort efter ankom Pastor Ekdahl som svensk Delingsfuldmægtig, hvem det tillige af den svenske Regjering særlig var paalagt at varetage Danmarks Interesse ved Delingen. Efter hans Forslag (28 Januar 1833) skulde Danmark have 109, Sverrig 638, desuden vare en Deel Dokumenter betegnede som fælleds for alle tre Riger, hvilke skulde fordeles efter Lodkastning. Dette Forslag modsatte de norske Delingsfuldmægtige (Prof. Lundh og Lektor R. Keyser) sig som ubilligt baade mod Norge og Danmark, og begrundede i et udførligt Indlæg (15 Mai 1833) deres tidligere Forslag. Omsider greb Vicekantsleren Grev Wedel-Jarlsberg ind, for engang at gjøre

XXIX

Ende paa Diskussioner, "der let kunde blive ligesaa langvarige som de, der gik forud for den westphalske Fred", og fremsatte de Regler for Delingen, der med ubetydelige Ændringer bleve optagne i den kongelige Resolution af 6 Februar 1834. Ifølge denne fik Danmark ved den endelige Deling 347 Numere, Sverrig 284, Norge 3,802.

Det var et heel andet Resultat end det, de bayerske Archiv-Embedsmænd vare komne til ved at henlægge 25 Fascikler til Norge og 446 Fascikler til Danmark¹⁾.

IV.

Da det almindelige Indhold af Christiern den Andens Arkiv kan ansees for tilstrækkeligen bekjendt ved den betydelige Deel, som allerede er udgivet deraf, vilde det være overflødigt at opholde sig derved; derimod kan der vel være Anledning til at dvæle noget ved Arkivets enkelte Bestanddele og disses Skjæbne, i hvilken Henseende fornemmelig de Dokumenter, Kongen ved sin Flugt udsførte af Landet, fortjene Opmærksomhed. De faldt i adskillige Hovedgrupper, af hvilke Corn. Scep- per i Stridsskrifterne allerede har antydet tvende ved de Dokumenter, han deels udtrykkelig omtaler, deels meddeler i Aftryk. nemlig de, som angaae Forholdet til Hertug Frederik og til Lybekkerne. Det ældste, vedkommende Forholdet til Hertug Frederik, er Dokumentet af 1474, hvorved Keiser Frederik den Tredie ophøiede Holsteen til Hertugdømme; dernæst Dokumenter om Arvedelingen 1490, og ikke faa Diplomer vedkommende Kong Hanses Formynderskab for Hertug Frederik, Qvitteringer og Overenskomster i Tidsrummet 1490-1500; tvende Dokumenter fra 1521 af Keiser Karl den Femte angaaende Forleningen af Holsteen; Forliget til Bordesholm 1522; flere Papirer vedkommende de derpaa følgende Forhandlinger mellem Kongen og Hertugen; Hertugens Feidebrev til Kongen 1523, og Skri-

---

¹⁾ Hvo der ønsker nærmere Oplysninger om Enkelthederne ved Delingen og de Grundsætninger, derved fulgtes, henviser jeg til nogle Artikler, jeg har leveret i Fædrelandet 1850 Nr. 132. 133. 135. 159. 160. At Danmark i det Mindste havde faaet alle de Dokumenter, som det var tydeligt, at Kong Christiern havde medtaget her fra Landet, synes at være den simpleste Retfærdigheds Fordring; men ikke engang det er skeet.

velser til adskillige danske Adelsmænd samme Aar. De Dokumenter, som angaae Forholdet til Lybek, stige op til Valdemar Atterdags Tid, men derefter nævnes eller forefindes ingen ældre end Kong Hanses Tid, navnlig Forligene i Segeberg og Nykjøbing og maaskee i Malmø (1506. 1507. 1512.); om Tvi-
sten med Lybek 1522 og Forhandlinger i den Anledning forefindes en stor Mængde Diplomer. Adskillige af de nævnte ældre Dokumenter ere nu kun tilstæde i Afskrift. — En vigtig Sag for Kongen var det at kunne væbne sig med Beviser mod de Klagepunkter, hans Undersaatter fremførte imod ham; hertil sigtede Medtagelsen af det pavelige Sendebud Johan Frants de Potentias Dom i Sagen mod Didrik Slaghoek 1522, ligesaa et Vidnesbyrd om, at Mogens Thomsen havde falske Segl i sin Besiddelse, ligesaa et Vidnesbyrd af Ærkebisp Gustav Trolle fra 1522, at Christiern den Anden var lovligen valgt til Sverrigs rette Konge og Arveherre. Af svenske Dokumenter er der ikke Spor til, at Kongen har medtaget flere end et af 1494, hvorved det svenske Rigsraad bekræfter Stokholms Privilegier, og tre af 1520 vedkommende Stokholms Overgivelse og Hyldingen sammesteds, og endelig et Gjælds-brev af 1522 og et Brev af 1516 om Salget af et Gods. Hertil maae altsaa de Svenskes Beskyldninger mod Kongen i dette Punkt indskrænkes. — Af Dokumenter, der vedkom Kongens personlige Forhold, medtog han Ægteskabskontrakten af 1514; desuden forefindes 15 Breve fra Kongen til Dronningen, skrevne i Aarene 1518-23; disse have uden Tvivl været i Dronningens Gjæmme og ere paa den Maade komne med; herhid høre ogsaa nogle Diplomer vedkommende Forleningen af Segeberg Slot, der hørte til Dronningens Enkegods og siden gav Anledning til særlige Forhandlinger. — En egen Afdeling danner en overmaade stor Mængde Qvitteringer og Regnskabssager fra 1506 - 23; mange af dem ere udstædt af eller til Sigbrit, som havde de fleste Finants-sager under sig; da derimellem ogsaa findes de Qvitteringer, som Kongen har udstædt til Sigbrit selv for hendes Finantsforvaltning, maa det antages, at det er hende, som har ført disse Papirer med sig paa Flugten; hertil kan ogsaa regnes en Deel Papirer vedkommende Handelen paa Island 1518 og følgende Aar. Videre findes Kongens Brevvexling med fremmede Fyrster, dog kun fra de sidste Aar og i ringe Omfang, indtil Opstanden udbrød, der medførte en livlig Brevvexling med hans fyrstelige Venner

og Paarørende. Det er især fra det sidste Aar eller halvandet før hans Flugt, at Regjeringspapirerne findes i stor Fuldstændighed, vedkommende alle Slags løbende Forretninger og offentlige Foranstaltninger, Beretninger fra udenlandske Sendebud og Hövedsmændene for hans Krigsfolk i Sverrig og Danmark, Efterretninger om Opstandens Udbrud og Fremgang, Opsigelsesbreve fra en Mængde Adelsmænd og Prælater i Danmark og Holsteen o. s. v. Adskillige private Dokumenter, der have tilhørt enkelte af Kongens Tjenere, som Sekretæren Lambert Andersen og Kantsleren Klaus Pedersen, ere efter disses Død under Udlændigheden komne ind i Kongens Arkiv.

Det skjønnes af det Anførte, at Kongen kun har medtaget det, der i Øieblikket havde praktisk Betydning for ham til at gennemføre sin Sag ad Rettens Vei mod Lybekkerne og Hertug Frederik og rense sig for sine Fjenders Beskyldninger, samt Qvitteringer og Gjældsbreve, der endnu havde Vigtighed, og endelig Papirer, der stode i Forbindelse med offentlige Anliggender i den sidste Deel af hans Regjering, som han haabede kun skulde være afbrudt for en Tid, ikke ophørt for stedse. Der kan altsaa ikke være Tale om en skaansellös og hensynslös Plyndring af Rigets Arkiver. Det forstaaer sig af sig selv, at Kongen kan have medtaget flere Dokumenter end dem, som enten endnu forefindes eller leilighedsviis omtales; men de ville da ganske sikkert have hørt hen under en af de anførte Afdelinger.

Det er imidlertid langt fra ikke Tilfældet, at alle de nævnte Dokumenter, som Christiern den Anden førte ud med sig af Riget, nu findes i Samlingen. Især for de ældre Dokumenters Vedkommende findes der store Huller. Saaledes findes ikke et eneste af de hos C. Scepper omtalte eller aftrykte originale Dokumenter længer i Samlingen¹⁾. Men ogsaa mange andre

¹⁾ Derimod er det mærkeligt, at to af dem, han omtaler, nemlig Fredslutningerne i Segeberg og Nykjöbing, og et af dem, han aftrykker, nemlig Dok. af 1490, die Mercurii post Laurentii, fandtes, allerede længe før Christiern den Andens Arkiv opdagedes, i Original i vore Samlinger; hine to nemlig i Geheimearkivet, Samlingen Lybek og Hansestæder Nr. 64 og 65 a, og det sidstnævnte i Gemeensch. Arkiv cap. XVII. Nr. 82. Har altsaa Scepper, som han siger, virkelig havt disse originale Breve for sig, maade de være komne tilbage til Danmark den Gang, Christiern den Anden blev

af de ældre Dokumenter, som angik Kongens Forhold til Hertug Frederik og Lybekkerne ere aldeles forsvundne. Aarsagen hertil var, at disse Dokumenter havde praktisk Betydning som Beviismidler i den Proces, Kongen førte for Kammerretten med sin Farbroder og Lybekkerne, og derfor sendtes til Kongens Fuldmægtig ved Retten Christiern Winter. Denne forlangte og erholdt tilsendt i April 1526 en Deel Brevskaber, som alle dreiede sig om disse Forhold¹⁾; men der siges om dem, at de kun vare auskulterede Afskrifter, og ved forskjellige Leiligheder (omtalt i Breve af 12 Jan. 1528 og 12 Febr. 1530) sendte han en Deel af disse tilbage. Men at ogsaa Originalerne ere blevne ham tilstillede, sees af den Bekymring, Christiern den Anden yttrede for disse Dokumenter, som han kalder sine "Hovedbreve". Han skriver derom til Christiern Winter 1 Oktober 1529²⁾ "wij wille for ingen deel tilstæde, at szodanne wore hoffuidbreff skulle widere forföris wtj Tyskelande; thij wij befröcte oss, at wij ther offuer kunde mijste them, huilken skade oss wlidelig wore". Et Svar herpaa er Christiern Winters Yttringer i et Brev fra Speier af 28 Jan. 1530³⁾, hvori det hedder: "Item e. n. beseglede breffue haffuer ieg indlag(t) vtj rette oc haffuer ladet them collationers met theris lig lydende copey, oc e. n. wider dels procurator haffuer recognoscerd jn sigelen, salua sententia veritatis, oc jeg haffuir anammet them tiil meg egen. So snart som e. n. sender meg terpenning, so wil ieg selffwer före them ned tiil Coln tiil her Johan Spoilz, som e. n. haffuer tilforn tilscriffuit meg; men er e. n. anderledis til sinds worden om samme breffue, oc giffuer meg thet met nerwerendis buod tilkende, tha wil ieg gerne rette meg ther efftir". Dette er det sidste Spor af disse Dokumenter; Originalerne ere uden Tvivl tabte; men da Chr. Winter har

---

fangen. Men det kan nok være, at Scepper her ikke har været ganske sanddru; thi Hans Mikkelsen bemærker udtrykkeligen, at man af Reccesserne til Malmö og Nykjöbing og flere, som i Kong Hanses Tid bleve sluttede med Hansestæderne, ikkun var i Besiddelse af Afskrifter; og han formoder, at Hovedbrevene selv ere forblevne i Kjöbenhavn i Bevaring hos en Kongen hengiven Borger (se denne Samling S. 176.)

1) Ekdahl S. 1043.

2) Münch. Saml. Nr. 2660.

3) Ekdahl S. 1322.

indgivet kollationerede Afskrifter til Kammerretten, saa er ikke alt Haab ude, om at et lykkeligt Tilfælde engang kunde bringe dem for Lyset; Kammerrettens Arkiv maa vel være bevaret og gjæmmes esteds; der maae de søges. Meest maa man beklage Tabet af den "Proces og Dom", som Pavens Sendebud I. F. de Potentia gjorde i Didrik Slaghoeks Sag, hvilken udtrykkelig nævnes blandt de Dokumenter, Christiern Winter har havt hos sig i Speier; thi, hvis dette Dokument blot nogenlunde har svaret til sin Benævnelse, maa det kunne have givet mange Oplysninger om Forholdene i Sverrig og Danmark 1520-24, hvori endnu saa meget er uklart og usikkert.

At ogsaa mange andre Dokumenter ved Kongens og hans Tjeneres hovedkulds Flugt ere forkomne og gaaede til Grunde, er meer end sandsynligt. Derom findes der ogsaa enkelte Angivelser i den Deel af Samlingen, som er bevaret. Saaledes sendte den bekjendte Lensmand i Bergen, Jörgen Hansen, i Aaret 1529 nogle Breve til Kongen, hvoraf et var en Forpligtelse, udstædt af de tydske Kjøbmænd paa Bryggen i Bergen ved Udbruddet af Krigen med Lybek 1522, altsaa 7 Aar gammel; og han bemærker, at disse Breve og flere andre længe havde henligget i en Klippe i Norge, og da han for halvandet Aar siden fik dem, vare mange fordærvede¹⁾. Da der ikke var Udsigt til, at Kjøbenhavn kunde holde sig længer, sendte Christiern den Anden Befaling, at hans Sekretærer Christiern Thomæsen og Jespør Brochmann skulde udtage alle Breve af Vigtighed, som fandtes paa Slottet, og give dem i Forvaring til Klostrene eller til agtede Borgere i Byen, som ved Leilighed kunde skikke dem til Kongen. Hvor usikker slige Dokumenters Skjæbne blev, forstaaer sig af sig selv; Hans Mikkelsen beretter ogsaa, at en Borger i Kjøbenhavn, Hans Perlestikker, havde modtaget en Kiste i Gjæmme af en af Kongens Sekretærer, hvilken han brød op, da han mærkede, at Kong Frederiks Folk randsagede i Byen efter Gods, som tilhørte Kong Christierns Tjenere; der fandtes da i Kisten foruden "andre Skrifter" 4 eller 5 store Pergamentsbreve med mange Segl under, hvilke Hans Mikkelsen formoder have været de

¹⁾ Denne Saml. S. 556 og Münch. Saml. 2773. Den omtalte Forpligtelse fra de tydske Kjøbmænd i Bergen findes endnu i Samlingen.

originale Akter vedkommende Fredslutningerne mellem Kong Hans og Hansestæderne. En anden Kiste, som var kommen til Holland, fuld af Kostbarheder, henstod længe uændset, indtil man omsider opdagede dens Indhold¹⁾).

Hvad den anden Deel af Kongens Arkiv angaaer, den nemlig, som dannede sig under Opholdet i Udlandet, da er den i det Hele bevaret med langt større Fuldstændighed end den ældre Deel. Men mange tilfældige Omstændigheder have havt Indflydelse paa, hvor meget eller hvor lidet der er blevet optaget i Arkivet. De mangfoldige Breve, som Kongen har skrevet til dem af sine Tjenere og Ledsagere, der vare i Live, da Kongen begav sig til Norge, f. Ex. Hans Mikkelsen, Godskalk Eriksen, Johan Weze, Christiern Winter, Poul Kempe o. m. fl., ere, med tilfældige Undtagelser, ikke komne i Arkivet; derimod er Kantsler Klaus Pedersens Brevvexling fuldstændig optagen deri, da han døde 1525; ligesaa ere alle Kongens Breve til Dronning Elisabet efter hendes Død komne ind i Arkivet. Af Kongens mange Skrivelser til fremmede Fyrster ere Udkastene ofte tilstæde, hvilket kun sjældent er Tilfældet med de Breve, han sendte til sine Tjenere. Leilighedsviis omtales ikke faa Breve, der have været sendte Kongen, men som nu ikke findes i Samlingen. Saaledes f. Ex. sendte Christiern Pedersen, Kannik i Lund, en heel Pakke Breve fra Paris, der rigtigheden kom til Bestemmelsesstedet, men hvoraf nu ikke findes Spor; af de Breve, som Hans Brask og flere af de landflygtige svenske Herrer sendte til Ærkebisp Gustav Trolle og denne skikkede til Kongen, findes ingen i Samlingen; blandt den Mængde Breve, som omtales at være sendte fra Keiser Karl den Femte, savnes nu mange; heller ikke findes Clemens Rathers Brev til Bugenhagen, og saaledes kunde endnu mange flere tabte Breve og Dokumenter opregnes. Efterat Kongen havde forladt Nederlandene for at drage til Norge, ankom endnu en Mængde Breve baade til ham og forskjellige af hans Tjenere; disse bleve opsnappede af den nederlandske Regjering og gjæmmes nu i Rigsarkivet i Haag tilligemed en Deel af Kongens Brevvexling med Regentinde Margrete og flere nederlandske Herrer.

---

¹⁾ Denne Samling S. 113. 176—77.

Tilsynet med Kongens Arkiv havde Hans Mikkelsen, og denne for Kongens Tjeneste saa nidkjære og omhyggelige Mand holdt det, der var forhaanden, i en ypperlig Orden; næsten paa ethvert Brev og Aktstykke i Samlingen findes en Paategning med hans Haand. Han skriver selv til Kongen om dennes Papirer og Dokumenter i et Brev af 22 August 1527 (Munch. Saml. Nr. 2478) paa følgende Maade: Jtem ieg haffuer nw giordt en ordinancie paa eders nades breff, thee som here i Lijre ere, at narsom eders nade spør at nogit, skall ethers nade icke lenge randsage ther om. Ieg finder mange merckelige breffue, som eders nade plat haffuer forglømt, och mange scriffter och breffue aff hoffmesteren oc reuersse breffue, som eders nade aldt er aff sijne; sammeledes Brunsuig, margreffuen och aff andre greffuer och herrer, hode i merckelige quittancier oc then handel angoendes, som eders nade stoor macht paa ligger; och mange beseglede keij. ma^t breffue, som vell nütelligt vore, at thee vore hoss eders nade. Ther ere och breffue, som keij. m^t scriffuer nogre aff ridderskabet i Danmarck, sammeledes til hiscop Affue Bilde, oc bispen aff Fijen oc her Mangnus Göije. Norsom pigerne affrejsse, vil ieg sende ether nade nogre, som ieg ved ethers nade thiene kand aff samme keijssers breffue; ther er it obet breff till ald menigheden i Danmarck, it til Norrige, it til Suerrige¹⁾).

I Christiern den Andens udenlandske Arkiv blev tidligen det throndhjemske Stiftsarkiv indlemmet og har siden vedblevet at udgjøre en Deel deraf. Da Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen i Aaret 1537 flygtede til Holland, medtog han ikke blot sin egen Brevvexling og Dokumenter og Papirer fra sin egen Embedstid, men ogsaa en betydelig Deel ældre Brevskaber, der tilhørte det ærkebispeelige Arkiv i Throndhjem. Han døde allerede i Begyndelsen af næste Aar 1538 i Deventer, efterladende alle sine Sager, hvoriblandt ogsaa skal have været mange Kostbarheder i Guld og Sölv, til en Borger Johan de Quaden i samme By. Flere fremstode med Fordringer paa hans Efterladenskab: den danske Adelsmand Iver Lykke som Formynder for sin myrdede Broder Niels Lykkes Börn, Christian den Tredie, paa Throndhjems Stifts Vegne og Christiern den

¹⁾ De omtalte Breve fra Keiser Karl den Femte findes nu ikke i Samlingen.

Andens Svigersøn Pfalzgreve Frederik, der paastod at være den rette Arving til Norges Rige og derved ogsaa til Ærkebispens Efterladenskab, forsaavidt det tilhørte Riget. Sagen afgjordes ad Rettens Vei; men Christian den Tredie, der var i en spændt Stilling til den nederlandske Regjering og næsten paa Krigsfod med den, kunde ikke sætte sit Krav igjennem; Pfalzgreve Frederik derimod kom efter en Rettergang, der varede fra 1538 til 1545, i Besiddelse i det Mindste af Ærkebispens Arkiv¹). Dette forenede han med Christiern den Andens Arkiv, hvilket han som ovenfor bemærket allerede havde i sin Værge før Foraaret 1540.

Skjøndt Ærkebispens Arkiv i Omfang er langt mindre end Kongens, har det dog en høi Værd saavel for de vigtige Bidrag, det giver til Nordens, især Norges, Historie fra Ærkebispens Embedstid, som ogsaa for de mange Aktstykker, det indeholder fra en ældre Tid, blandt hvilke findes flere egentlige Statsakter. Ærkebispens Arkiv synes nemlig tillige at have været et Slags Rigsarkiv, i hvilket de Akter nedlagdes, som vedkom hele Riget; der var heller ingen nærmere til at bevare dem end Ærkebispens, Landets første Geistlige og første Medlem af Rigsraadet. Blandt de mærkeligere af slige ældre Dokumenter kan udhæves Foreningen mellem Magnus Lagaböter og Ærkebisp Jon 1277, Traktaten mellem Hagen den Sjette og Hansestaden Greifswalde 1370, Foreningsakten mellem Norge og Danmark i Bergen 1450, Recessen til Halmstad 1483, Christiern den Andens Haandfæstning 1513 og hans Forpligtelse til at ville indløse Orkenøerne 1514, adskillige gamle Dokumenter vedkommende Jæmpteland o. s. v. Adskillige af de ældre Dokumenter ere kun Afskrifter, men mange dog Originaler paa Pergament. Den Deel af Arkivet, som hører til Ærkebisp Olufs egen Embedstid, gaaer lige til de sidste Dage før hans Flugt, og bestaaer dels af Dokumenter vedkommende offentlige Foranstaltninger, dels hans offentlige og private Brevvexling med Norges geistlige og verdslige Embedsmænd og enkelte Geistlige udenfor Norden, mange Breve fra Kong

¹) N. Cragii annales Christiani III. 192. Altmeyer, hist. des relations, 420-21 (Pfalzgreven meldte sig allerede 7 Marts 1538, saa Ærkebisp Oluf maa være død tidlig paa Aaret). Fryxell handlingar ur utrikes arkiver 1 B. 33.

Frederik den Første og det danske Rigsraad; i Brevvexlingen med norske Embedsmænd indtager den bekjendte Lensmand i Bergen Dr. Vincents Lunges Breve en betydelig Plads. Ikke mindre vigtige end det Anførte ere adskillige gamle Haandskrifter, som hørte til Stiftsarkivet, nemlig Ærkebisp Aslaks Jordebog fra 1428 over Thronhjems Stifts Gods paa 89 Pergamentsblade; en Fortegnelse fra 1475, udfærdiget af Ærkebisp Gaute, over Krongodserne i Thröndelagen; et Register fra 1485 over Kastle Klosters Gods; Skatteregister for Thronhjems Stift fra 1498; et Register over Jordegods tilhørende St. Olufs Domkirke fra 1533, 96 Blade fol. Papir. — Det ærkebiskoppelige Arkiv synes under sin lange Udlændighed ikke, saaledes som Christiern den Andens, at have lidt noget Tab. Ærkebisp, som døde snart efter sin Ankomst til Holland, fik ikke Tid til at gjøre Brug af det, og dets næste Besiddere, Pfalzgreve Frederik og hans Efterkommere, havde næppe nogen Brug for det.

Der er et Haandskrift af megen historisk Vigtighed for Sverrig, som ofte er blevet omtalt i Forbindelse med Christiern den Andens Arkiv, skjönt det aldrig har hørt dertil og heller ikke været medbragt til Udlandet af Kongen. Det er de saakaldte Sverrigs Riges Registre. Dette Haandskrift maa ifølge Yttringer af En, som havde seet og benyttet det (Bisp Hans Brask), have været en ikke ubetydelig Foliant; Dokumenter fra Magnus Smeks Tid anføres fol. iii, og fra Tiden strax efter Slaget ved Brunkebjerg fol. cxix, og et senere fol. cxxxiii¹⁾. Det indeholdt Afskrifter af offentlige Akter, Overenskomster med udenlandske Magter, Love o. desl. Allerede 1523 savnedes det i Sverrig, og, da det længe havde været bevaret i Strengnæs Bisparkiv, formodede man, at Jens Andersen Beldenak, der en kort Tid var Bisp i Strengnæs, havde taget det med sig til Danmark. Dette er imidlertid kun en Formodning; men vist er det, at Ærkebisp Gustav Trolle var i Besiddelse deraf under sit Ophold i Nederlandene, hvorhen han kom 1526 og som han forlod 1530 eller Begyndelsen af 1531, og at han 1530 lod dette kostbare Haandskrift, som han ikke ansaae for sikkert i Nederlandene, bringe til et efter hans

¹⁾ Diplomatar. Svecan. vol. I. Fortalen XVI. Anm.

Mening sikkrere Sted. Dette maa have været enten Ostfrisland eller det nordvestlige Tydskland, navnlig Oldenburg eller Meklenborg, snarest det sidste Sted, og det var vel Umagen værdt at anstille en Eftersøgelse i Arkiver og Samlinger i disse Egne.¹⁾

---

¹⁾ Se Gustav Trolles Brev og Anmærkningen dertil, denne Samling S. 574. Fryxell synes ikke at have skjænket Meklenborg nogen særlig Opmærksomhed (se handl. ur utrikes ark. 1 B. S. 6). Den Formodning han ytrer anf. St. S. 36, at Hans Brask Sept. 1530 (ikke 1532) har været i Nederlandene, grunder sig paa en Feiltagelse. Det Dokument, som sigtes til, er nemlig blevet underskrevet og besejlet af de andre landflygtige svenske Herrer, men for Hans Braskes Navn og Segl er Plads ladt aaben; det taler ikke for hans Nærværelse, men for hans Fraværelse; han var den Gang i Danzig (se denne Samling S. 581 og 611).

1.

Kjøbenhavn 15 September 1519.

Christiern 2 paalægger Dronning Elisabet ikke at drikke Rhinskviin.

Kere frwe, moi wide, at her er en franssocer docter, han siger for meg, at then stwnd i drecke steds rienske win som i nw giöre vden wan met, tha skwlle i aldrig fange swnd liff, saa at hwess frwech y were met skall aldrig kwnne bliffwe wed lifved. Saghen ther till siger han, ati ere sielff hede aff kompelex oc riensk win er oc hed oc forbrenner ether natwren, saa ati skwlle bliffue met tiden forderved &c. Kere frwe, saa frent som i welle haffwe goth aff meg, tha haffuer sadant fordrag. Ther som i io well haffue win at drecke, tha er rüd vin ether best oc püekte, thij the köller oc ey kan skade ether. Ther som i retther ether effther then wor scriffwelse, welle [wij] tha met thet förste komme till ether eller haffwe bod effther ether. Her met ether gud befallendis. Screffued pa Köffwenhaffnn then torsdag neste effther hellig korsis dag ano &c. mdxix. ¹⁾

Cristiernn &c.

Udskrift:

Lla Royne.

(Orig. paa Papir med Spor af Seglet; hele Brevet egenhændigt. Münch. Saml. Nr. 32. Kbhvn.)

¹⁾ Den Paamindelse til Dronningen, som dette Brev indeholder, er uden Tvivl fremkaldt ved den Omstændighed, at de Tvillingsønner, hun fødte i Aaret 1519, begge døde kort efter Daaben (Hvitf. VII. iii.). Fødselsdagen angives af Svaning (lib. II. cap 2. §. 2.) vistnok rigtigt til 4de Juli, da Kongen i et Brev, dat. Kbhvn. St. Knud Konges Dag, 10 Juli, 1519 (Saml. Ch. II. i Geh Ark.), indbyder Fru Anne, Hr. Predbiørn Podebuskes Hustru, til at komme til Kjøbenhavn til Dronningens Kirkegang, som skulde finde Sted Søndag for Bartholomei d. e. 21 August. Som Følge heraf bliver hellig Korsdag i Brevets Datering at forstaae om crucis exaltatio, 14de September, da det ellers ogsaa kunde være crucis inventio, 3die Mai.

Kardinal Matthæus, Ærkebisp i Salzburg, anbefaler til Christiern 2 Karthusianermunken Hieronymus, som skal overtage Lunds Ærkestift paa Kardinal Paul de Cesis Vegne.

Serenissime rex et domine. Domine obseruandissime. Post humillimam commendationem: proficiscitur in præsentiarum ad sertem vestram dominus Hieronymus de Sancto Nazario de la Ripa frater chartuslensis, non nulla nomine reuerendmi in Christo patris et domini d. Pauli Medices Sancti Eustachij diaconi cardinalis de Cesis cum eadem serte vestra acturus circa possessionem archiepiscopatus Londensis in regno suo Daciæ, de quo iampridem sermus d. noster in consistorio publico prefato rmo d. cardinali de Cesis prouidit ¹⁾. Et quamuis ipse nequaquam ambigam sertem vestram ultro omni studio in sedem apostolicam esse propensam, pro dictæ tamen sedis honore et mea in præfatum cardinalem communis ordinis consortem affectione et obseruantia prætermittere non potui, quin hanc causam apud sertem vestram præsentibus literis meis redderem commendatiorem, magnopere atque efficacius sertem vestram rogando, dignetur latorem præsentium benigne suscipere et audire, atque in hac re clementem et benignum se exhibere, vt est sermi d. nostri et apostolice sedis de se expectatio et fidutia, ac demum prefatum revmum d. cardinalem et latorem præsentium eius procuratorem, pleno ad hoc mandato suffultum, ad possessionem huius ecclesiæ Londensis admittere, in quo sertas vestra rem faciet se dignam, suamque in sedem apostolicam affectionem vberius comprobabit, ego

¹⁾ Herom forekommer i Io. Palatii Fasti Cardinalium, Venet. 1701. fol. tom. II. p. 701 følgende: "Leo ut optime merenti (Paulo Æmilio de Cesis cardinali) consuleret die 6 Febr. 1520 Londensi archiepiscopatu ornavit. Primas iste et legatus in regno Daciæ ad Oceanum Germanicum; quem tamen in virum optimum transtulit, quingentorum aureorum pensione contentus, quam semel aut iterum recepit, bello coorto ob tyrannidem Regis Christierni." Man seer heraf, at Cardinal de Cesis Fordring paa Lunde Stift fra Begyndelsen af ikke stod i Forbindelse med de mange stridige Valg til Ærkebispstolen i Lund, som fulgte efter Ærkebisp Birgers Død den 10de Dec. 1519 (Hvitf. X. z iij.), men at han strax, da Efterretningen om Birgers Afgang kom til Rom, har vidst at erhverve sig en Reservation af Leo 10 paa dette rige Stift. Om denne Cardinal de Cesis og hele Sagen, der stod paa i det Mindste i 14 Aar, medens Aage Sparre, Jørgen Skodborg, Johan Weze, Torben Bilde paa samme Tid stredes om Ærkesædet, forekomme i det Følgende udførlige Oplysninger.

autem, tametsi de ser̄te vestra nihil meritus, istud beneficij eo sum loci collocaturus, vt vicissim in vota ac desyderia sua ser̄tas vestra me semper cognoscet omni officio ac studio proum et perquam paratissimum, cui me humillime commendo. Datum Augustæ primâ die mensis Junij. M. D. XX.

Eiusdem Vestræ Ser̄tis

dedicatissimus seruitor
Matheus cardi. archi-
episcopus Salzburgensis &c.

(Orig. paa Papir med Udskrift til Kongen og Spor af Segl i rødt Vox. Münch. Saml. Nr. 52. Stokh. Paaskrift: „Bispen aff Salburg om Lunde domkirkke 1520.”)

3.

Aalborg 23 September 1520.

Niels Friis, Kantor i Viborg, tilkjendegiver Hans Bartholomeussen, at han vil tilbagegive Kronen Øen Mors, hvis Kongen vil lade ham blive Bisp i Viborg.

Jegh Nils Ffriis cantor j Wiborge kindes mett thette mytt opne breff, at ieg haffuer tiilseendt erlige och fornwmstige mand Hans Bertholomeissen höützmand poo Alborgehus poo wor k^{te} nadige herres vegne thett pantt Maars, som lenge haffuer werett fraa kroffnenn och tiill biscopsdwmmett, mett slig skiell oc wilkord, om gwd haffuer fforsytt, ath hans nade wiill tiilstede, ath ieg bliuer biscop j Wiborge stickt, thaa beplicther jeg mig onder myn iedh och reelighed ath antuordhe for^{de} Hans Bertholomeissen szamme pantt Maars mett pantte breffue, hwiis ther poo lydher. Tiill yttermeyre fforwaryngh och beder sthafestingh tricker ieg mytt indzegell nedhen for thette mytt opne breff, och tiill mett myn handscrefftt her nedhen for. Datum Alborge dominica proxima post Mauricii anno &c. mdxx^o 1).

Ego Nicolaus Friis
cantor Wibergensis protestor
manu propria.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 46. Kbhvn.)

1) Niels Friis har her været sin egen Broders, Jørgen Friis's Medbeiler. Denne fik imidlertid Embedet, da Dronning Elisabet, som under Kongens

4. Damsgaard paa Mors 15 April 1521.

Fire Mænds Vidnesbyrd om en Huusundersøgelse, foretagen hos Mogens Thomsen paa Damsgaard.

Kwngöre wy effter[s]creffwen mend pryer i Sante Hans closser i Nykübynge Wolleff Ærryssün, Per Tranne bore mester i Wibore ¹⁾, Bron bore mester i Nykübyng oc Esspen Bosk met thette wort obenne breff, ar efter gwss bor mdxx pa tet fförste war wy ffor sammelt i Damesgord i Mors met Rasmus Clementssün efter wor kiæriste modyge (sic) herres beffalyng konning Cristiern oc sa oc ffor ffor Mogens Tammessöns breffwe: ta fand wy i en skrin v blyde insil, som wy weste icky ham til hörde, ij papirs breffwe besselle oc intet i screffwet, oc en breff met henginde insil ffor wel otte insil oc ingen merke heller waben i. Item sa wy jcky Rasmus Clemssün bewere seg met noger andre breffwe, som ter fffandis, oc icky Rasmus Clementssün ffor ande lwnne aff sted, en hand sa samme breffwe, som hand haffde breff oc beffalinga aff wor kereste modyge herre. At dit sa gick oc ffor, dit winde wy met wor insegel. Screffwet i Damsgord i Mors anno domini mdxxj mandag nest efter myserykordia domini ²⁾.

(Orig. paa Papir med fire paatrykte Segl. Münch. Saml. Nr. 59. Kbhvn.)

Fraværelse i Sverrig styrede Riget, netop i de samme Dage, som Niels Friis henvendte sig til Hans Bartholomeussen, ved en Skrivelse til Domkapitlet i Viborg stærkt anbefalede Jørgen Friis, der var Provst i Viborg og Kongens Sekretær og selv havde begivet sig til Kongen for at vinde hans Samtykke. (Ursin, Beskrivelse af Viborg, S. 152 Anm. 4).

- 1) Det er den samme Peder Trane, der forekommer i Reformationshistorien som Borgemester i Viborg paa den Tid, da Hans Tausen først optraadte som Prædikant, og i hvis Broders Huus H. Tausen fandt Tilflugt. (Se Annaler for Nord. Oldkynd. 1847, S. 96. 115. 133).
- 2) Hvitfeldt VII. 236 beretter, at da Christiern 2 kom tilbage fra Mødet i Bordesholm i August 1522, lod han Adelsmanden Mogens Thomsen til Damsgaard paa Mors optage af Graabrødrenes Kirkegaard i Aarhus og hænge i Kisten eller mellem Fjælene i en Galge paa Aarhus Gade. Mogens Thomsen havde for sin Sikkerhed søgt Tilflugt i Graabrødrenes Kloster og var der christeligen død, efter at have aflagt Skriftemaal og nydt Sacramentet. Omtrent paa lignende Maade omtales Sagen i Manifestet mod

5.

Uden Sted. 16 December 1521.

Sigbrits Qvittering for Cise af Byen Ribe og Bestemmelse om Anvendelsen af en Deel af Indtægten.

Bekene ick Syberich Willems ontfanghen te hebben op myn g. h. wegghen van den sysmeysters van Ribe in Jutlandt ghenoept Andres Laszen ind Türsten Smedt op rekenscap van vorschenen exsysen vjc & dens, ind als dye sysmeysters vorsecht hyr weder komen mytter rest van vorschenen sysen, dye daer to Rybe vorsechten mynem g. h. op datum van desen vorschenen syn, so sal men den sysmeysters gheuen den xxsten penningk beyde van desen vjc & ind de rest, dye sy na bringen sullen. Desghelijx sal dye stad van Ribe hebben van aldem gelde den virden part om porten muren brughen ind ander dynghen der stad van node synde mede to bouwen. In kennys van desen set ick Siberich Willems myn signet neden voer desen anno xvc xxj den xvjsten dach Decembris.

(Orig. paa Papir med Spor af Seglet paatrykt i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 71. Kbhvn. Bagpaa med en samtidig Haand paaskrevet: „Sigbritz qvittancie paa cyze anammit aff Ribe 600 p. ”)

Christiern 2 (Hvitf. VII. 290), i Chron. Skib. S. R. D. II. 573, i Frederik I's Haandfæstning (Badens hist. Afhandl. 3 Bd. 78) og i Dommen, hvorved Frederik I gav den Afdode og hans Familie Opreisning (N D. Mag. 2 Bd. 120). Som Aarsag til Kongens Vrede angiver Hvitfeldt anf. St. "nogen Uret, han skulde have gjort hans Bønder, hvorover de klagede," og tilføier: "han var dog en ærlig Mand, der vel havde fremdraget hans Liv." At imidlertid denne Fremfærd, der ikke kunde andet end opføre den almindelige Følelse netop paa en Tid, da Kongens Sager begyndte stærkt at helde, har havt en anden og stærkere Grund end den Hvitf. anfører, maatte man allerede forud formode. Ovenstaaende Dokument viser ogsaa, at Mogens Thomsen var beskyldt for en saa grov og lumpen Forbrydelse som Falskneri, og som det synes ogsaa skyldig deri. Undersøgeren var vel den ilde berygtede Rasmus Clementsen (see Dok. 11); men da han var Lensmand der i Nærheden, er der intet paafaldende i, at det overdroges til ham, og imod Vidnerne Borgemeesteren i Viborg, Borgemeesteren i Nykjøbing og Prioren i St. Hans Kloster sammenteds (den fjerde Espen Bosk bestemmes ikke nærmere) synes Intet at kunne indvendes. Om end den tyrkiske Retfærdighed, hvorved Kongen lod den Døde lide den Straf, han i levende Live havde unddraget sig for ved at flye til Klostret, ikke dermed forsvares, saa stiller Sagen sig dog i et ganske andet Lys, end naar man gaaer ud fra, at hans hele Brøde var "nogen Uret", som hans Bønder paastode, han skulde have begaaet imod dem, og at han for Resten var "en ærlig Mand, der vel havde fremdraget sit Liv."

6.

Lybek 5 Februar 1522.

Stephan Hopfensteiner søger i Skrivelse til Christiørn 2 at retfærdiggjøre sin Flugt fra Danmark, og benægter de Beskyldninger, som gjøres mod ham. Beder Kongen at erkjende hans Uskyldighed og tilbyder i modsat Fald at underkaste sig retlig Kjendelse.

Durchleuchtigster groszmechtigster kunig e. k. M. biett ich mitt gantz vntertenigem vleis wolden diesze meynne geringe schriefft verlesen laszen vnnnd genedigklich vernemenen vnnnd behertzen.

Allergenedigster her, wy ich e. k. M. zuuorn yn meynnem schreiben vntertenigklich angezeiget wes gestalt ich jtzund aus Denmargken gereist.

Als ich am donerstag nach der beschneidung Christi ¹⁾ meynnes weges gen Lubeck kumen, mich bey e. kⁿ M. anders nicht dan aller gnader verhofft vnnnd gewist vnnnd sunst von menigklich alles guts versehen, so ist am freytag darnach Ott Stvb dohin kumen, mich doselbst vor burgermeistern vnnnd radt mitt ertichten vnwarhafftigen sagen angeben, wy ich e. k. M. syben ader bey acht tawssent gulden vnnnd e.kⁿ M. sigell, domitt ich quitancien vber zweynzig tawssent gulden machen wolt, dy e. k. M. zubeorden vnnnd ich empfangen wolt, entfurdt haben solt; mich damit jn gefengknus gebracht.

Hab ich mich meynner vnschuld auff e. k. M. auffs hogste erpoten, jn hoffnung mitt groszem verlangen e. kⁿ M. solten mir dy gnedigklich haben anzeigen laszen.

So hatt mir eyn erbar radt zu Lubeck am mytwoch nach Sandt Pauls bekerung ein schriefft vnter e. kⁿ M. singneth ausgegangen anzeigen laszen, dy vermeldet, als ich aus Denmargken dieblich gescheiden wer, e. kⁿ M. gelt schriefft reigister vnnnd rechenschafft entfurdt, mich nach Segeberg zuschicken.

Ein solichen ich mich doch, angesehen meynner groszen vnschuld vnnnd erlichen getrewen diensten, dy ich e. kⁿ M. allezeit mitt alle meynnem muglichen vleis gethun, nymer versehen hett. Jst soliches schreiben mitt e. k. M. wiszen gescheen, so weis ich doch furwar, das das anders nicht dan durch meynne vnguner, vmb dy ichs doch nyhe verschuldet hab, aus eynnem ertichten vnwarhafftigen vngegrunden neydischen sagen an e. kⁿ M. gekunen (sic), das dy selwigen nymer auff mich war machen sollen noch vberbringen.

¹⁾ D. e. 2den Januar 1522.

Dan ich jw e. kⁿ M. sunst zu cristlich kunigklich vnd loblich darzu weis, mich also vⁿuerschuldet solten beruchtigen. Dan ich mich gott lob des alles vⁿschuldig weis, das auch nyhe jn meynnem mut noch syn kumen ist noch nymer kumen szoll, das ich anders dan loblich erlich vnd aufrichtig gehandelt hab vnd handeln will, wy ich gegen e. kⁿ M. vnd der gantzen welt erlich bekandt sein vnd veranthwurten.

Jch byn auch nicht dieblich sunder erlich vnd aufrichtig aus Denmargken gereist, das ich woll gegen keys. M^t e. kⁿ M. vnd allen churfursten fursten vnd herren sambt der gantzen welt mytt eren woll bekandt vnd veranthwurten will. Weis furwar, wen e. kⁿ M. solich meyn vrsach horen, jn gnaden woll mitt zufriden sein werden.

Jch hab auch e. kⁿ M. wider gelt noch gelts wert wenig oder vill entfurd^t, auch wider schriefft reigister noch rechenschafft mitt meynnem wiszen noch willen nihe kein blat noch pustab, des auch mitt warheid^t keyn mensch nymer auff mich bringen noch beweisen soll, sunder allein meynne schriefft vnd reigister, dar mir anbelegen ist, e. kⁿ M. zu keynnem nachteill.

Wes ich auch vonn e. kⁿ M. wegen von geld vⁿtherhanden gehabt, hab ich das alwegen mitt eyⁿner handtschriefft ader scheyn empfangen, wu vnd wem ich das wyderumb von e. kⁿ M. wegen auszugeben soll, dem ich dan mitt allem v^eis nachkumen byn, daryn e. kⁿ M. keynen mangell spurn soll.

Jch hab mich auch nyhe rechenschafft gewegert noch fluchtig worden, sunder off^t vnd wy e. kⁿ M. woll jn gnedigem bedencken ist mytt groszer biet angesucht rechenschafft von mir zunemen. Weis fur war, wen e. kⁿ M. meynne rechenschafft sehen, wy getrewlich ich mytt e. kⁿ M. gelt vⁿbgangen byn, e. kⁿ M. sollen ein gnedig gefallen darynnen haben, des ich danck vnd rum erlangen will. Jch wyll auch e. kⁿ M. nach gelegenheid^t vber all das jhenige, wes ich von e. kⁿ M. wegen empfangen vnd vⁿtherhanden gehabt, erliche gute rechenschafft thun, nicht allein von dieszem, sunder von allem wes e. kⁿ M. begern ist vnd von mir wiszen haben wollen, auch wes ich meynnes eygen thuns verhanden gehabt, wer mir oder wem ich schuldig bin.

Dan ich jn allem e. kⁿ M. allezeit anders nicht dan aufrichtig getrewlich erlich vnd woll gedynet hab, wy eyⁿnem erlichen getrewen diner geburd^t vnd woll anstedt, als ich auch gegen gott e. kⁿ M. vnd menigklich mitt eren bekandt sein will. Das ich auch mitt kay. M. auch churfursten fursten vnd herren meynenn allergene-

digisten vnd gnedigsten hern vnd szunst mitt meniglich erlich erhalten vnd beweißen kan, das mytt warheidt keyn mensch nymer mer anders sagen soll.

Jst hierumb an e. kⁿ M. als meynnen allergenedigsten herren mein hogst vntertenigist vleissigs bieten, e. kⁿ M. wolder als eyn cristlicher loblicher kunig aus herher angeborner furstlicher mylde vnd tugendt meynne erliche getrewe dinst vnd grosze vnschuld gnediglich ansehen vnd zuhertzen nemen vnd mich genyszen lasenn, vnd den dy e. kⁿ M. dy groszen ertichten vnwarheidt wider mich angebracht, keynnen gelawben geben, mich zu gnediger verhor vnundt antwurd^t kumen laszen vnd meyn genediger her sein, meynnes geruchtes widerumb yn genaden erlich ergetzen, meyn grosze vnschuld hier an eyennem erbern radt schreyben laszen, domitt ich wyderumb aus der gefengknus mocht erlediget werden, des ich mich dan zu e. kⁿ M. als zu meynnem allergenedigsten herren vngezweiffelt gentzlich verhoff vnund trost.

Es soll mych auch e. kⁿ M. hernachmals wy zuuor anders nicht dan vor eynnen erlichen getreuwen diner spurn vnund beyfnden, auch nymer mer wes von mir vermeldet ist noch vermeldet werden ader nachgesaget, das wider e. kⁿ M. ist vnund mir zuuerschweigen geburd^t, mir wurd dan vrsach gegeben, das ich solichs erlich zu thun hett.

Wer ader sach, das mich solich meyn hoch vnund gros geleich erpieten nicht helffen mocht oder des geniszen kan, daran ich doch nicht zweiffel, so will ich mich erpieten auff kay. M. auff churfursten fursten vnund herren, meynnen allergenedigsten vnund gnedige herren. Will ich gern eyennem jdern zu recht vnund aller billigkeitt anthwurten, thun vnund laszen alles wes mir zu eren geburn will. Jch weis fur war dy ein genediges mytleiden mitt mir haben wurden, vnund aue genedige handthebung jn meynnem rechten vnuerlaszen beleiben will.

Jch will auch vor eyennem erbarn radt zu Lubeck alles wes keyserlich lubisch recht dulden vnund leiden.

Jst oder meyn hoffnung gentzlichen vngezweiffelt zu e. kⁿ M. als zu eyennem cristlichen loblichen gerechten kunig meynnen allergenedigsten herren werden yn guaden dareyn sehen, mich zw meynner groszen vnschulde vnund erliche getreuer dinst geniszen laszen vnund gegen den, dy mich also vnuorschuldet gegen e. kⁿ M. angeben vnund zu solicher gefengknus geursacht, rechtens verhoffen laszen, vnund hierauff ein gnedig vnuerzugliche antwurt. Das will ich vmb e. kⁿ M., dy ich dem almechtigen gott jn langwirrige gesundtheit

vnd geluckszam reigiment beuhell, zuuordinen allezeitt gantz vntertenig gehorszam willig sein.

Geschrieben gantz eiluch jn meynner gefengknus zu Lubeck mitwochens nach purificationis Marie anno domini &c. XXII.

E. Kⁿ M.

vnterteniger gehorszamer gantzwilliger diner
Steffan Hopfensteiner. ¹⁾)

Udskrift:

Dem durchleuchtigesten o. s. v.

hern Cristiern kunig zu Den-
margken o. s. v.

Jn seynner kⁿ M. eigen handt.

(Orig. paa Papir. Münch. Saml. Nr. 119. Christiania. Paaskrift:
Steffan Hopfenstainers entschuldigung seines ausszugs halben.)

¹⁾ Stephan Hopfensteiner omtales først 1521 som tydsk Sekretær i Christiern 2dens Tjeneste. I Foraaret 1521 sendtes han tilligemed Martin Reinhardt til Kurfyrsten af Sachsen for at udvirke dennes Samtykke til, at Luther og Karlsadt maatte komme til Danmark, og besørgede tillige paa denne Reise andre Ærinder for Kongen hos Keiseren og Kurfyrsten af Brandenburg, som da befandt sig i Worms (Vid. S. Skr. 3 Bd. 11—16. Ekdahl 166). Han ledsagede samme Aar om Sommeren Kongen paa hans Reise til Nederlandene (P. Occos Regnskab i Munch. Saml. Christiania), men i Slutningen af Aaret faldt han i Unaade og sørgede for sin Sikkerhed ved at flygte til Lybek; endnu den 14 December har han som Sekretær underskrevet kongelige Breve, og i de første Dage af Januar kom han til Lybek. Ifølge Manifestet mod Christiern 2 (Hvitf. VII. 292) blev han stillet for Retten i Lybek og frikjendt for de Beskyldninger, der gjordes ham. Beskyldningerne omtaler han selv i sit ovenfor trykte Brev, og de, som her anføres, synes ikke meget troværdige; Manifestet siger ogsaa, at han kom i Unaade "formedelst den uforskammede Qvinde Sigbrits løgnagtige Beretning." Hans følgende Liv, af hvilket ikke faa Træk ere bekendte, viser imidlertid, at han var en Charakter, der selv hos mindre mistænksomme Naturer end Christiern 2dens og Sigbrits kunde vække Misro og fremkalde Brud. Han er meget snart efter Flugten fra Danmark kommen i Tjeneste hos Ærkebisp Christoffer af Bremen, der i et Brev af 9 Febr. 1523 kalder ham sin Raad og Tjener; 29 September 1524 kaldes han Landdrost i Stiftet Bremen og 29 April 1528 forekommer han endnu i Ærkebispens Tjeneste (Gemeinsch. Ark.). Han ponsede paa Hævn mod Christiern 2 og greb derfor Leiligheden, da Opstanden udbrod, til at meddele Hertug Frederik saadanne Underretninger, som kunde være denne til Nytte ved hans Foretagender (Brev af 8 Marts 1523, Saml. Ch. II) og fortæller tillige, at han har opsat et Skrift, "dar ynne ich des kunigs gar nicht verschonet hab," som

7. Karleby paa Mors 11 Juli 1522.

Torkil Winther meddeler sin Broder, den kongelige Sekretær Christiern Winther, Underretning om adskillige Familiesager og formaner ham til Forsigtighed i sin Stilling.

Salutem in domino, kiære broder maa y wiide, atth ther holdis ideth aff then contracth och forligelse, szom bleff giortt mellom

---

han vilde lade alle Fyrster tilstille, der vare forsamlede paa Rigsdagen i Nürnberg. Han kom imidlertid, efter at han en Deel Aar havde været i Ærkebispens af Bremens Tjeneste, i en ligesaa bitter Strid med denne, som tidligere med Christiern 2. Han nærmede sig nu sin gamle Herre, da Udsigterne begyndte at aabne sig for denne 1530 til at komme tilbage til Danmark. Et Par af hans gamle Bekjendte fra Danmark, Hovedsmanden Claus Hermelinck og Sekretæren Melchior de Germania, indledede den nye Forbindelse, og han arbejdede nu for at vinde et Parti for Kongen i Lybek og andre Hansestæder (Dok. i Münch. Saml. Juni 1530). Men da Christiern 2 ikke syntes ham at bruge Forsigtighed nok i denne vanskelige Sag, foretrak han at udføre det samme Hverv i Keiserens Navn, med hvem den fordrevne Ærkebisp af Lund, Johan Weze, havde bragt ham i Forbindelse (Lanz, Staatspapiren zur Geschichte des Kaisers Karl 5. Stuttgart 1845. S. 53). I de følgende Aar opholdt han sig i Nordtyskland, ofte i Hamborg, men ogsaa i Buxtehude, Lybek, Lyneborg og flere Steder. Her spillede han i de følgende urolige Tider en Rolle tildeels som Diplomat, men endnu mere som Spion for Keiseren og den nederlandske Regjering. Han synes overhoved at have havt meest Lyst til at færdes i saadanne Sager, der ligesaa let kunde føre til en Strikke som til en Guldkjede. Da Christiern 2 fra sit Fængsel forsøgte at aabne en Brevvexling med Keiseren, vidste han ingen Anden at finde til at befordre Brevet til sin Bestemmelse end sin gamle Sekretær, som han nu var bleven forligt med. Brevet blev imidlertid opsnappet og havde til Følge, at Christiern 2 i Frederik Is sidste Dage holdtes i strængere Forvaring; Steph. Hopfensteiner slap dog uden videre Ulempe (Kalkar, Aktstykker, S. 70—71). Da nu snart efter de borgerlige Uroligheder i Norden udbrøde, fik han en vid Plads for sin intrigante Virksomhed; han gav den ene Indberetning efter den anden om Forholdene og tilføiede sine Raad og Projekter; hans Beretninger blev benyttede, men paa hans Raad og mangehaande upraktiske Forslag lagde man til hans store Misfornoielse kun ringe Vægt (Kalkar, anf. St. 71—74. 75. 77. 80.; den "homo notus" eller "homo meus", der nævnes, er Steph. Hopfensteiner. Lanz, Staatspapiren Karl 5, S. 130—35. Almeier, hist. des relat. 504—5). Han stod om disse Sager i levende Brevvexling med den landflygtige Ærkebisp Johan Weze, desuden ogsaa i Forbindelse med Anton v. Metz, C. Scepper, Godskalk Eriksen, Melchior de Germania, hans gamle Bekjendte, der havde været Christiern 2's Tjenere, men nu alle vare i Tjeneste hos Keiseren. Da den keiserlige Regjering havde besluttet at understøtte Pfalzgreve Frederik

ether och Brwn Jensszön, Christhern Persszön, saa atth the skulle giöre Lass Winthers boo saa godt som then war then tiidt hand döde, hwilckedt the skulle holde wedt theris eedt. Thette efftherne bleff indfürdt: prior ix march for ij sylskede, Brwn Jensszön j gyllen och v march for eth üög, som hand haffde jnghen hemmell eller tilstandt til, Christhern Persszön j gyllen och nogle messe penninge, som the hauffde giffuidt prestherne, hwilcke Boo Morthensszön antworde thenom y gen; tha gjorde the theris eedtt ath the ey haffde

til Erhvervelsen af Danmarks Krone, rettede hans Bestræbelser sig paa at vinde Lybek og Christoffer af Oldenburg for denne Plan (Altmeier, hist. 319. 332. Lanz, Correspondentz Kaiser Karl 5. 2 Bd. 151.) Med Jorgen Wullenweber underhandlede han personlig, med Christoffer af Oldenburg ved Breve og Bud, ligesom og med flere af de anseteste Mænd i Kjøbenhavn: Jorgen Kock, Ambrosius Bogbinder og flere (Dok. i Gemeinsch. Ark.). Den hele Dobbeltthed i hans Færd og hans hemmelighedsfulde Underhandling med dem, der enten vare eller ansaaes for at være Keiserens aabenbare Fjender, vakte de keiserlige Gesandters Mistanke, blandt hvilke Max. Transylvanus ligefrem beskyldte ham for at have ladet sig bestikke af Jorgen Wullenweber. Han trøstedes dog ved naadige Breve fra Keiseren og den bekjendte Dr. Matthias Held, hvori der tilkjendegaves ham Keiserens Tilfredshed med hans hidtilværende Fremgangsmaade, og at han ikke før havde faaet Brev, undskyldtes med, at man frygtede for at bringe ham og hans Medhjælpere i Fare for deres Person; han kaldes nu ogsaa i private Breve Ridder og keiserlig Raad (Dok. i Gemeins. Ark. og Altmeier, hist. 326). Med hans forrige Herre, Ærkebisp Christoffer, fortsattes Striden en lang Række Aar, og det synes aldrig at være kommet til Forlig. (Den bestod endnu 1543, længe efter den Tid, som Altmeier omtaler anf. St. 415. 424—25.)

Saasnart en ny Urolighed opstod i Norden, dukker St. Hopfensteiner paa ny op. Under Dakkefeiden i Sverrig var han, nu i Tjeneste hos Pfalzgreve Frederik, fra 1540—43 i levende Bevægelse i Nordtyskland og i Forbindelse med svenske og danske Landflygtige, Olaf Bröms, Bisp Mogens af Skara, Hans Bogbinder o. fl. (Hvitf. IX. Pp. iijj). Behrmann mistænker ham (Skand. Litt. S. Skr. 1815. S. 256—57) for at have forraadt sin Herre Pfalzgrevens Interesser til Christian 3 af Danmark; men denne Mistanke, der kun støtter sig paa, at han stod i hemmelige Underhandling med Statholderen i Hertugdømmerne, Johan Rantzau, er næppe grundet, da disse Underhandling uden Tvivl dreves efter Pfalzgrevens Ønske, der gjerne vilde have Fred med Danmark, naar han kunde faae fri Haand mod Sverrig. Disse Underhandling fortsattes længe efter; der findes Breve fra Steph. Hopfensteiner baade til Johan Rantzau og Breide Rantzau fra 1546 og 1547, og det seneste af 5te September 1550 (Geh. Ark. D. K. Hist.), som gaae ud paa, at hans Herre vilde fratage sine Fordringer paa Danmark og Norge, naar Christian 3 vilde understøtte ham til Erhvervelsen af Sverrig.

opbaaridt mære aff Lauriss Winthers godtz. Ther effther viij dage jnd förde Brwn Jensszön eth brwnt öög, then wille enghen beware seg mett.

Sender ieg ether oc nogre domme (anrörendis Brwn Jensszön &c. the szom haffuer brugedt weldelige ethers och ethers mett arffwings hws, jord och godtz) att Boo Morthensszön haffuer loglig ladhett sye thenom woldt offuer; er och Boo Morthensszön begeredt opreisings breffue paa alle the som then öög haffuer brugedt, sidhen Las Winther düöde, och maa y selle offuer see the domme om the ære gaffnlige saa skreffuet, och beder ieg ether ati skriffuer meg till igien, om saa er att Brwn Jensszön wille talle mynde, om hand skall bliffue wedt then dagtingning, som y wnthe Christhen Persszön, och om Oluff Persszön och Per Swenske, som bor i then gaard üsther i byen, och farer ther thett beste mett i kwnde. Then kalck, som the haffde i klosthredt, haffuer ieg tagedt till meg, the hwn er wyedt, att holde then tilstede, saa hwn ey forkommis skall. Then belthe, som frwe Sophia hauffde, then haffuer ethers söster Maren. Haffuer forne Boo Morthensszön eskidt hwssleye aff the two gaarde, then kand han icke heller faa, och swarer hanom ynthett ther till. Haffuer ieg spordt, att Brwn Jensszön kommer snart self till wore naduge herre, tha kwnde y selle giöre ende mett hanom. Kiere brodher, bedher ieg ether kerlige attj wille helpe thenne breffuiszere Lass Hwass till gode, hwes y kwnde giöre mett skell och rette, atth hanom kand skee noghen skell och wandhre for hans fader, om y kwnde formercke hanom ær skedt wskell. Och saa beder jeg ether atj wndheruuiszer Greyerss Haning Schulth, ath hand haffuer hans skalke stycker vtj fordrag, som hand bruger mett wor fæncke Anne Michelsdoter, som hwn kierde for meg, att hand wille tage koben fran hendis piige ¹⁾) och tallet hender gandske ille till. Then fittalye, som y befoell Boo Morthensszön hand skulle skicke ether, will han selle före ether, om thett bliffuer fredsommeligt y süöen, och atth y wille skriffue meg till eller Boo Morthensszön, om thett kommer y dage mellom war naduge herre och the Lybske. Och sender ieg ether her Lauris Knudtzsszöns handskriffth paa nogedt guld penninge och söllff, som her Abraham ant-

¹⁾ "At tage Kaaben fra en Pige" er uden Tvivl det samme som at erklære hende for en Skjøge, og forklæres efter Christiern 2dens verdslige Lov §. 66, hvor det bestemmes om løse Qvinder, "at the ey skulle bære nogle Kaaber, paa thet mand thennom kende kand fore andre Pandequinner oc erligt Folck" (Rosenvinges Udg. S. 106).

worde hanom et aar för han düde att giffue atth manus pauperum. Tückis meg thett wære radeligth, om ether saa tückis. atth lade thett opstaa, saa lenge y komet sell hær y landett. Haffuer ieg sportt, ath her Niels Höög er wredt paa ether. Kiære brodher, tienner icke saa leggommet, atj forglümmer siellen. Attendide (sic) quoque predecessoris principis nostri commissariorum, secretariorum. satellitum nobiliumque virorum infelicem a seculo finem juxta illud: nolite confidere in principibus &c. In Christo valeat vita vestra felix et incolumis. Datum ju Karleby ¹⁾ anno domini mdxxij ipso die beati Ketillj confessoris.

Torchillus Winther

p. f. v. ²⁾ obedientissimus.

Udskrift:

Magne sagacitatis viro honorabili Christerno Winther ³⁾ serenissimi principis dni Christerni regis Dacie Suecie &c. secretario fratri suo dilectissimo.

(Orig. paa Papir med Spor af Seglet i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 158. Stokholm.)

8.

Flensborg 26 Juli 1522.

Christiern 2 melder Dronning Elisabet, at hendes Komme til Flensborg ikke er nødvendigt, og tilføier en Paamindelse om Hertug Hans's Optugtelse.

Kere ffirve, som ether well fortæncker at ieg loffwed ether, thet ieg wille tage ether meg (sic) hid till Flensborg, om vor süster kom hid: tha moi wide, at nw ieg hid kom, feck ieg hinnes scriffwelsse, som ieg nw sender ether. Effther then leglighed haffue wij icke ether her behoff paa then tid, effther myn süster icke komet. Dog haffwer ieg bestelled ether hwad som y haffwe beffalled ether

¹⁾ Det er Karleby (eller som det nu skrives Karby) i Sønderherred paa Mors, hvor den wintherske Familie havde hjemme.

²⁾ D. e. præfatæ fraternitatis vestræ.

³⁾ Om Christiern Winther, der nød en stor Anseelse under Christiern 2 og fulgte ham i Landflygtighed, ville Oplysninger blive meddelte i det Følgende.

stolmester till ether rwsting, om behoffgiørs oc ieg fanger anden tidener. Jtem moi oc wide, at ieg for noger merckelig erinde skyld giffuer meg her aff paa en dag tre eller iij. Beder ieg ether, ati icke sender bod till meg, thii ieg wille icke gie[r]ne, at noger skall wide hwar ieg er. Beger ieg oc aff ether, ati lere wor sön ¹⁾ at nie oc were statelig, till tes ieg komer ether till ors. Her met ether gud beffollandis. Screffwed paa Flensborg lüwerdaghen nest fore sante Oloff koning dag aar &c. mdxxij.

Cristiern.

Udskrift:

Laa Renyn Danmark.

(Orig. paa Papir med Kongens Sekret (en Krone over det oldenborgske Vaaben) i grønt Vox; hele Brevet egenhændigt. Münch. Saml. Nr. 91. Kbhvn. Aaret 1522 er paaskrevet.)

9.

Lybek 20 August 1522.

Kurfyrst Joachim af Brandenburg meddeler Christiern 2 Underretning om sine frugtesløse Underhandlinger i Lybek og om flere Sager, som staae i Forbindelse med Øieblikkets Forhold.

Durchleuchtigster kunigk, freuntlicher lieber herr oheym vnd schwager, nach erpiettung wylliger vnd freuntlicher dinst will ich e. k. w. nit pergen, das sich die handlung alhie nach langen handel auch manchfeltigen angekartten (sic) vnd gehabten fleysz entstanden vnd an ende zergangen, wie wol ich mich ettwas auch vber befhel gemechtigt, jn hoffnung nach gelegenheytt der lewfft e. k. w. nit fast nachteylikg oder schedlich zuseyn, auch solchs bey derselben jn bedengken meyner trewen wolmeynung zuuerantwortten; wie solchs e. k. w. hiebey nach der lenge ausz den artigkeln, so allenthalben furgelawffen vnd furgeschlagen, zusambt der andern schryfft dabey zu uernemen. Derhalben bitt ich e. k. w. mich freuntlich darin entschuldigt zuhaben, dan es jn warheytt an mergklichem fleysz auch muhe vnd arbeytt nit gemangelt, vnd ist darauff meyn eynfeltigk

¹⁾ Hertug Hans var den Gang halvfemte Aar.

bedengken vnd trewer ratt, e. k. w. veracht das spyl nit vnd gedengke stattlich zu der jhegenwere vud schyngke sich zu lewtten. E. k. w. wolle auch die lewfft vnd gelegenheytt bedengken vnd bewegen, vnd ob jr noch etwas weytters darin zuhandeln oder nachzulassen gelegen, mir das furderlich oder meynen sun ¹⁾ h. Albrechten von Megkelnburgk zuschigken, so wollen wyr nach befhel vnd gefallen e. k. w. gern obermals allen muglichen fleysz suchen vnd furwenden, ob wir noch was gutts jm handel schaffen oder thun mochten. Die copey wie an statthalter vnd regiment zuschreyben sein solt, hau ich doch auff gefällen e. k. w. nach meynen geringen verstande begriffen vnd gestellt, wie die ausz dieser beygeschigkten copey zuuernemen, vnd wyll von notten seiu solche schryfft furderlich ans regiment zuschigken, auch bey dem geschigkten fleyszig anzuhalten, damit er sich furderlich ausz dem landt zu Holstein hynausz fuge. Den vergunst brieffen schigk ich e. k. w. hiemit jrem begern nach auch zu, deszgleichen die kuntschafft gethaener erbietung. Ich lysz mir aber gefallen, e. k. w. schriebe die meynung, wie an das regiment der begreyff gestellt, an den Fherdmanden vnd bett darauff mit dem regiment zuuerschaffen, das die declaration der acht vnd fulstregkung gebettner hylff vnd execution also sich erfolgen vnd gescheen mocht. Den Ferdinanden findt man zu Wyn vnd must durch einen sundern botten bestellt werden auff das eylendest; dan wol vermuttlich, das die von Lubegk auch nit fheyren werden. Den bryeff an Frangen hatt der man empfangen vnd wirtt jn zu recht bringen. Der Behemen halber den pasz belangende etc. lasz ich mich dungken, e. k. w. erwarte des von Sulfult ²⁾ zukunfft vnd horte erst, was ehr von gelde brechte vnd wurrauff der handel stunde; vylleycht mocht ehr den handel mit den Behemen selbst abschlahen oder mocht am gelde mangeln, so schnidte es sich selbst ab. Ich furcht e. k. w. werde die Brawnschwiggkischen knecht nit bekommen, dan sye lawffen hewfflicht hinweg; darzu hatt sye Nigkel von Mingkwitz bestellt jtz auff Bartholomej hinweg zuhuren, als mich dungkt Frangen zugutt, des woll e. k. w. verwarnt seyn. E. k. w. bitt ich auch wolle der per-

¹⁾ D. e. Svingerson; Hertug Albrecht af Meklenborg var den Gang forlovet med Kurfyrst Joachims Datter, Christiern 2dens Sosterdatter, Anna.

²⁾ Richard de la Pole, Hertug af Suffolk, engelsk Kronprætendent, som den Gang sogte Tropper i Tydskland. Om hans Forbindelser i Norden ville siden nogle Dokumenter blive meddeelte.

son ¹⁾ jngedengk seyn, dauon ich jm letzten abschid mit e. k. w. redet, angesehen das e. k. w. ehr, standt vnd wolffhartt daran gelegen, vnd ob sye von mir mit der zeytt bergern ein wegk zu wissen, wie es fuglich gescheen mocht, hau ich bey mir bedacht ein weg. der e. k. w. gegen gott vordinstlich vnd gegen aller welt rumlich vnd erlich sein soll. E. k. w. haben gesehen vnd befunden, was muhe, vnlusts vnd arbeyt ich jn diesen hendeln allenthalben gehapt, ich geschweyge der versew[m]nisz vnd vnkosten. Darumb bitt ich e. k. w. mit fleysz mich jrem freuntlichen erbietten nach auch freuntlicher dangkparkeytt zubedengken, deszgleychen meynen techent doctor Blumendal auch, der warlich neben mir vyl geschrieben vnd begrieffen. E. k. w. wolle mich auch furderlich vorstendigen, was die von Lubegk vnd die stedt gehandelt oder gethan haben jn der sehe vnd wu es jn Schweden zustunde. Mich dungkt auch gemeynen nutz der gantzen dewtschen nation nutz vnd gutt zuseyn, das e. k. w. jre vnderthanen die Denischen vnd ander hette den hering saltzen lassen vnd ein handlung mit dem kawffman jn meynen vnd andern landen zumachen, damit er jnen abgefhurtt wurde. Das alles wolt ich e. k. w. nit bergen, der ich alles vermugen wylligk vnd freuntlich zudienen geneygt, auch hiemit e. k. w. dem allmechtigen mit wunschung vyl sigs vnd gelugks widder jr fheynde befhelende. Datum zu Lubegk am myttwochen nach assumptionis Marie 1522.

Joachim M. z. B. kurf. &c.

e. k. w. schwager
vnd wylliger Dyner.
m. prop.

Udskriften er for en Deel bortreven: derefter staaer: [S]einer koen w. aigen [han]d vnd sunst niemandts zueroffen.

(Orig. paa Papir med Segl; hele Brevet egenhændigt. Münch. Saml. Nr. 85. Christiania.)

---

¹⁾ Sigter formodentlig til Sigbrit.

10. Kjøbenhavn 24 September 1522.

Bartholomeus Badsker qwitterer til Sigbrit for 150 Mark Danske, modtagne i Anledning af hans Sons Mord.

Jeg Bertolmeus baskere och burgere her wdj KÛpmendhaffn gör witherliet oc kendis met thette miyt obne breff, atieg haffuer nw anammit och till gode rede oppeborit ij^c mark danske penninge aff erlig och ffornumstig qwinde modher Siigbriect Villomsdotther effther wor keriste nadige herris befaling, till atbehielpen mig fatige mand met, jntill gud will, atieg ffanger bodher oc bering effther mijn fatige sön Hans, hues siell gud nade, som bleff szoo vskyldeligen afftagen wdi Alborghe wdi hans nadis troe thieneste &c. Till ydermere beuisningh trijcker ieg miyt indsegle neden ffore thette miyt obne breff, som giiffuet er her wdj KÛpmendhaffn onsdagen nest effther Sanctj Mauritij dag anno dni mdxxij^o 1).

1) Ved at omtale den jyske Adels Opstand i Begyndelsen af 1523 og det til Kongen sendte Opsigelsesbrev siger Hvittfeldt VII. 242: "De til Aalborg begynte Spillit først, oc ihuelstoge Kongens Toldere sammesteds ved Nafn Hans," og samstemmer heri med Svaning lib. III. cap. III. §. 8; ligesaa i det Brudstykke af Frederik I's Historie ved en Samtidig, som er trykt i D. Mag. 3 R. 3 B., sættes (S. 21) dette Mord i Forbindelse med Opstanden. Af ovenstaaende Dok. sees imidlertid, at Tumulten i Aalborg har været uafhængig af den følgende Opstand, og fundet Sted en rum Tid før, siden Faderen allerede 24 September 1522 modtog en Pengesum i Anledning af Mordet paa hans Søn. Denne levede endnu den 24 Juni 1522, paa hvilken Dag Kongen udstædte Qwittering til ham (Suhms N. Saml. I B. 383); men imellem denne Tid og den 15de August 1522 maa han være bleven dræbt, thi den 15de August gaves Forleningsbrev til en Peder (Salingssøn) i Læmdrup paa Agersunds Færgested, med hvilket Hans Bartholomeussen havde været forlenet paa Livstid (Suhms N. Saml. I Bd. 384. 367). Der er ogsaa Spor til, at der paa samme Tid har været Uroligheder i andre Kjøbstæder, rimeligviis foranledigede ved den forhoiede Cise, som var bleven paalagt, og den Strenghed, hvormed den indkrævedes. I et Brev til Kongen fra en Qvinde, der blot underskriver sig B. H. H., og som er dateret Vordingborg Færghehus Mariae Fødesdag (8 September) 1522, omtales en svensk Fange, som nød en Frihed til at gaac omkring i Byen, der efter Brevskriverindens Mening kunde blive farlig; derpaa tilfoies: "I sisst det opstødh var ter i byen, ta var han pafwnnen i byen" (Saml. Ch. II. i Geh. Ark.). — At den Hans Bartholomeussen i Aalborg, som Dokumentet omtaler, er den bekjendte Tolder sammesteds, kan ikke let omtvives, da man ellers maatte antage, at to Personer, begge staaende i nær Forhold til Kongen, af samme Navn og i samme By kort Tid efter hinanden havde lidt samme Skjæbne. Men desuden omtales Hans Bartholomeussen i tvende Dok. af 8 Aug. 1508

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 74. Kbhvn. Bagpaa med samtidig Haand paaskrevet: "Bartolomeus barsker i Köpne-
"haffnn bekender at haffue opboret ijc marck.")

og 12 Marts 1509 (Diplom. Langeb.) som Byfoged i Odense, og hans Fader siges at være "Bartholomeus læghe, borgere oc byman i Köbnehaffn," ligesom han i det ovenfor aftrykte Dok. kaldes Badsker og Borger i Kbhvn. Endnu i Kong Hans's Tid blev Hans Bartholomeussen forflyttet fra Odense og ansat som Tolder i Aalborg (Suhms N. Saml. I B. 72—73), og vidste snart saaledes at sætte sig i Gunst hos Christiern 2, at denne 1515 gav ham Privilegium paa Skattefrihed for Livstid, og at ingen skulde være hans Dommer i de Sager, som hørte under de kongelige Fogeder og Lensmænd, uden Kongen selv og dem, han dertil beskikkede; i Aaret 1518 forekommer han tillige som Borgemester i Aalborg (Samstedes 74. 278—79). I et Brev af 12 April 1519 (Sml. Ch. II. i Geh. Ark.) ytrer han, at Slotsfogeden paa Aalborg er ikke en Hvid værd til Kongens Gavn, uden det gaær anderledes til; og minder Kongen om sit Løfte, da han sidst drog fra Aalborg, at ville unde ham Slottet. I et Brev fra følgende Aar 4 Marts selv man, at han nu har naaet sit Ønske og er bleven Slotsherre og Lensmand paa Aalborghuus. Han klager ved den Leilighed over, at Mange der i Lenet for en foie Ting havde faaet Brev paa deres Gaarde, Kronen til stor Skade, og beder, at for Fremtiden ingen Breve maa udstædes, før han har været hørt derom; han vilde forpligte sig til at skaffe en Afgift af 16 Øxne af de Gaarde, som nu kun svarede 4. Han ender med at sige: Kommer der og nogen Kæremaal for E. N. over mig, at E. Naade vilde værdes at give dem ingen Svar, men lade dem fare lige vise hjem, til Gud vil jeg kommer E. Naade selv til Ords. Klager indløb rigtignok, men næppe med nogen Frugt; saaledes i den Tid han var Borgemester, klagedes til Kongen i Anledning af en Arvesag efter en afdød rig Kjøbsvend Dirik Effentyr. Klageren siger: "Hwad loff oc ret Hans Toller edhers nades borgemester hawer skicket wdij thenne sag, maa gwd i bymmerig forbarne seg ower, oc aldhder fan-ger thij andhre ret, wthen edhers nadess werdughedh will sønderligh behelpe thii arme fattige men" (Dske Saml. Nr. 797 i Geh. Ark.). Aaret for Aalborg Borgere toge deres blodige Hævn over ham, gav Kongen ham et Beviis paa sin Naade ved at forlene ham med Agersunds Færgested, Aalegaard og Heltfiskeri qvit og frit for Livstid (Suhms N. Saml. I Bd. 367). I sine Breve, hvoraf adskillige ville blive meddeelte i denne Samling, taler han i en meget fri og fortrolig Tone til Kongen, viser sig yderst nidkær for at skaffe Kongen de størst mulige Skatter og Indtægter, og ytrer sig med stor Bitterhed mod de rige Prælater og Adelsmænd, som ikke vilde understøtte Kongen efter Eyne. Han angiver ogsaa Midler til at tvinge dem, f. Ex. ved at indkalde dem til personlig Krigstjeneste, og saa lade dem ligge i Kjøbenhavn med deres Folk og fortære et hundrede Gylden eller to, og derefter lade dem ride hjem igjen. Mod fattige Adelsmænd og

11. Uden Sted og Tid (1522.)¹⁾

En Unavgiven beretter Christiern 2 Rasmus Clementsens slette og voldsomme Opførsel og de Optøier, han tilligemed Provsten af Vestervig har gjort sig skyldig i.

Item fyrsth efther handh (Rasmus Clemenssön) fick Blisberigh paa ethers nadis wegne, lodh handh segh köbe till aff Cristern Grün och sloo i karll ihuell i Skodborigherrit i siith eghetth hwss i bispens læænn, och som ey forbröd segh imodh nogher aff eders nadis byndher heller andre, som ethers nadhe paa rürendis wore. Och vtí then handlingh strax ther effther fick hans hwsfrwe i dötth barnn, och then samme bwndhe sloo ii aff Rasmus Clementssöns swenne ihuell, och aldrigh ethers nadhe fick enthen pendinge heller pendinngs werdtth for hwsfredh och gordfredh som ther tha skedhe, som wor mere endh xx karle, bodhe Rasmus och Cristern Grün thiidh fördhe. Och siidhen lodh Rasmus samme karll legghe paa i steyle och wor hannom inghen logmaall offwer ganghen. Item then löffwerdagh nesth for medsommers dagh tha foer Rasmus till Hierum herritz thingh och sagdhe ther offwer lydth for menighe mandtth, atth handh saa wille bestille i sine læænn, som handh aff ethers nadhe haffwer, atth hwilcken mandh som sylfwer haffdhe

Enker anbefaler han dog Skaansomhed. Han var uden Tvivl en Embedsmand ganske efter Christiern den Andens Sind. Hans Strænghed som Skattefoged og Tolder i Aalborg gjorde hans Ulykke. I et utrykt Manifest mod Christiern 2 nævnes han blandt hans vigtigste Raadgivere, sammen med Sigbrit, Mester Poul i Ribe, Hans Mikkelsen "og saadanne flere Fandens Skalke." Det lægges ham sammesteds særligen til Last, at han skal have truet Fru Birgitte af Vallo, Hr. Niels Eriksen Rosenkrandses Efterleverske, at hun ikke vilde komme levende ud af Kjøbenhavn, hvis hun ikke afstod til Kongen to Gaarde der i Byen, som vare bedre end 6000 Mark, og derved nødte hende til denne Afstaaelse. (Behrmann, 1 Bd. 345 og 2 Bd. 125 forvevler ham med Hans Pedersen, der var Tolder i Helsingør og længe overlevede Hans Bartholomeussen.)

¹⁾ Rasmus Clementsen blev først Lensmand i Blæsbiørg 6 Mai 1520, og Dokumentet omtaler den Skat, han opråvede 1521 (Suhms N. Saml. 1 B. S. 373. 374); de her omtalte Begivenheder maae derfor henføres til 1521 eller 1522; men da tillige Christiern 2dens Ophold i Sønderjylland nævnes, hvor Kongen var 1522, medens det er uvist, om han har været der 1521 (og hvis han var der, var det sidst i Aaret), henføres Dokumentet sikkert til 1522. Om Rasmus Clementsen selv findes nærmere Oplysning i Anm. til Dokumentet Nr. 13.

mere, endh hans eghen partth kwndhe löbe, som handh wdgifwe skwlle i thenne skatth, som ethers nadhe nw begerindis er, then skwlle wdlegghe for thii andre, som icke sylffwer haffdhe, i medhen handh haffdhe. Och hwess thii icke thetth göre wille, tha skwlle handh wandre till ethers nadhe och forhwerffwe ethers nadis breff, saa atth handh skwlle taghe fraa thennom all thetth sylff, som thii ighen haffwe. Och thetth togh almwen möghitth till mistycke.

Jtem paa medsommers dagh tha foer Rasmus till Holstebroo, och haffdhe prowesthen aff Westherwiigh¹⁾ metth segh then dhag och natth, och andhen daghen och then natth drack handh rentth offwer metth wiinn och mwmmme, och hwgh syndher grydher, kandher, tynner och glarwindwer och alth thetth som i hwsetth wor, och löb wd i gaderne metth sine swenne metth dragne swerdhe, saa atth köbmendene och almwen, som till marckindh wore, bleffwe reddhe och wore gladhe, atth thii kwndhe komme aff by. Och hwgh handh mere swcker wti gadhen, och spilthe i hwsetth mere endh mandh skwlle kübe for jc marck, som bewliselich er. Och togh handh borsker aff theris senghe, som thii loffwe hooss theris hwss-byndher, och drog them vti gaderne &c.

Och siidhen handh drogh fraa Holstebroo och till Blesberigh, tha hwgh handh syndher i Blesberigh glarwiindwer som i borghe stoffwen woere, och siidhen all thetth handh paa then thiid offwer komme kwndhe, och prowesthen aff Westherwiigh metth hannom &c.

Siidhen rendhe prowesthen aff gaardhen och i aff hans swenne metth hannom, och hwgh i fattigh mands öugh forderffwetth och rendhetth om kwldh, köör och alth thetth i weyen for thennom kom.

Siidhen gick Rasmus i etth gildhe i Wiborigh, ther bleff then tiidh saa mögitth wiinn spilth, som hwer mandh wedh attsighe aff. Hwadh heller thetth kwnne komme etthers nadhe till brysth heller gaffn, thetth standber till besindelssæ. Thii yrther som bleff spilth i Holstebroo, och then wiinn som bleff spilth i Wiborigh, skwlle

¹⁾ Som Provst af Vestervig forekommer 1520 til 1523, og vel i længere Tid, Niels Bodlefsøn eller Bodilsen. De Optøier, han begik i Forbindelse med Rasmus Clementsen, synes ingen Følger at have havt for ham, siden han med Rigets andre Prælater var med at underskrive saavel Frederik Istes første Haandfæstning i Viborg 26 Marts 1523, som den anden i Roeskilde 3 Aug. 1523. (Danske Atlas 5 B. 503. Badens hist. Afhandl. 3 Bd. 73.)

bodhe handh och jegh icke kwnne bethale metth then renthe, som oss kwnne tilfalle.¹⁾

Siidhen reedh handh indh i Westherherrit²⁾ och skwlle scriffwe then skatth paa ethers nadls wegne, tha fördhe thii hannom öll och kosth tiidh som handh laa. Thetth fyrsthe handh giordhe thennom till godhe, tha hwgh handh theris tynner i söndher, men hööre som thii forlicetiss om then beskatinngh, som handh giordhe thennom, thetth spörier ethers nadhe well.

Och siidhen ther hand skwlle riidhe till ethers nadhe i Synder Jytlandh, tha rendhe handh indh i samme Westher herrit i harnsk och metth spenthe armbyrsth til samme herritz tingh. Ther aff bleff almwenn möghitth vwilligh till thenne skatth och giordhe manghe vwillighe metth thennom.

(Med en samtidig Haand skrevet skjodesløst og paa slet Papir, uden Spor af Forsegling eller desl. Münch. Saml. Nr. 4241. Kbhvn.)

12.

Dallund i Fyn 20 Januar 1523.

Christiern 2 tilmelder Dronning Elisabet sin Glæde over Fødselen af en Søn, og giver hende adskillige Befalinger om Skat af Geistlighed og Kjøbstæder.

Christiernn met guds nade Danmarckis Suerigis Norgis Wendis oc Gothis koning, hertug i Slessuig Holstenn Stormarnn oc Ditmerschen, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, hogborne forstinde frwe Elizabet met samme nade etc. wor kereste husfruwe kerlighedt oc alle lychsalighedt. Kiere frwe, som i oss tiilscriffue, at i haffue fanget en deylige vng sön,³⁾ gud alsommechtugeste were thess loff,

¹⁾ Af denne Yttring synes det, at Brevskriveren har været en kongelig Lensmand ligesom Rasmus Clementsen.

²⁾ D. e. Vesterherred i Ribe Amt ved Varde. Gaarden Blæsbiørg laae i Hiermherred nær Holstebro.

³⁾ Dette Dronning Elisabets sidste Barn levede ikke otte Dage efter Fødselen; se Dok. hos Behrman II. 212.

ther ere wii müget glad tiill, oc saa at thet haffuer ganget ether well ther met. Sameledis bede wii ether, atj strax forscriffuer raadet oc andre ther nest omkring tiill ethers kirckegang, tha wele wii selffuer paa szamme tiidt oc saa ther komme tilstede, wthen wii bliffue forhindret aff winteren, saa wil ey kunde offuer komme for iess. Thesligeste forscriffuer bespen aff Sieland, at han geffuer seg tiil ether, at han lader alle klerckeriuet vt geffue ther vti stichet, oss tiil help atholle rytther oc kriigs folck met, then tridie part aff alle theris lüss ore, som wii thennom ther om tilforne tiil-screffuit haffue, oc ther som electus aff Skone kan were ther huoss, tha fforscriffuer hannom ocsaa ther tiil paa eu dags rwm. Sameledis lade forscriffue til alle kübsteder ther vtj landen oc vtj Skone, at the forskicke thiid til ether en borgemesther oc en radmande aff theris by, oc holler thennom fore, at the strax met thet allerfuerste lade vt komme aff theris by then hielp, som wii lode thennom nw sziiistis til om screffue, oc kan wii ingerledes nw paa thenne tiidt haffue thennom thend vtj fordrag fore the mange kriigsfolcke tiil heste oc food wii haffue at forsolde. Ethers siell liiff oc stadt then alsommechtugeste gud befallendis. Screffuit paa Dalund¹⁾ vtj Fyenn Sanctj Sebastiani martiris dag aar &c. mdxxij.

Vuder wort signet,
Cristiern.

Udskriften har Dronningens fulde Tittel.

(Orig. paa Papir, blot underskrevet af Kongen og forseget med hans Sekret i rødt Vox. Münch. Saml. Nr. 282. Kbhvn.)

13

Viborg, 22 Januar 1523.

Rasmus Clementsen underretter sin Broder om Urolighederne i Viborg og om den Fare for sit Liv, hvori han har svævet og endnu befinder sig.

Venligh hielssen met gud. Kiere broder maa thw wide, at radt hier i landen oc ridderskab, bönder oc küpstheder menndt haffuer sorne them ind thiill huer andre, saa at the wille löffwe oc döet met huer andre. Ock wille the icky lengher were myn herris

¹⁾ Gaarden Dallund tilhørte Eiler Bryske.

naade hörriigh eller lydiigh, the ville holde fede met hans naade. Kiere broder maa thw wide, at ieg kam riddendis nw paa tysdagh for sindagh Sti Pauli dagh, thaa war iegh samme dagh alte negher slagit; thaa kam iegh till Wiborg oc wille haffde redder aff steed till myn herris naade, taa kam burgeren oc bestollit megh inde, saa at iegh matte fölle them till radebuss, oc thee ther wille haffde soet megh i iarn saa lenge till radt haffde komet, oc sawde saa, hues iegh icky wille föllige them oc löffwe oc döet meth them, saa wille the lünne megh aff som the lüntte Hans tölde, oc ampelyrde the saa lenge met megh, at jeegh motte swere them met tow oppe ratt finghre, saa at iegh skulle were them föllige aekte oc löffwe oc döet met them, oc matte sette them stercke vissinge oc borren for megh, saa at iegh icky skulle scriffwe myn herris [naade] till eller giffwe hans naade nogue boedt eller ride till hanom, hues iegh gjorde nogit ther aff, thaa skulle iegh blyffwe ordlöss, oc the skulle staa i then samme steedt, som megh borryt for. Kiere broder, iegh er nw saa fwltd met sorrig oc kommer, at iegh icky kan scriffwe thegh medre thiill, jegh wedt liggwill thet gialder myn halss, gwtd bedre meg thet. Iegh haffde myn regenskab saa klart, at iegh nw skulle haffdhe giortt myn herris naade, oc myntte iegh, at iegh skulle haffdhe komet aff met wenskab, oc maa tw sye hans naade, at iegh icky lengier kan giöre hans nade myn troff thienist. Thegh gud befallindis. Screffuit i Wiborigh torsdagh nest effter dominica omnis terra anno domini mdxxlijo.

Rasmus
Clementsszön.¹⁾

Udskrift:

Syn kiere brodher Jürgen Clementzsszön
kerlige sendis thette breff.

(Orig. paa Papir med Levninger af Seglet. Münch. Samling
Nr. 350. Kbhvn.)

¹⁾ Rasmus Clementsen var ifølge samtidige Dok. (Münch. Saml. Brev af 16 April 1529, og Geh. Ark. Reg. Nr. 3, fol. 19) en Son af Niels Clementsen. Sidstnævnte var meget yndet af Kong Hans, og skjøndt af uadelig Fødsel blev han befordret til vigtige Embeder, aflagt med betydelige Len og modtog Foræringer i Jordegods, men var ogsaa Gjenstand for Adelens og Rigsraadets store Had. Efter en gammel Optegnelse kaldet „jydske Antiquiteter“ (Geneal. Herald.

Biskop Ove Bilde underretter de jyske Raader i Viborg om Christiern 2s fredelige Stemning og Villighed til at afhjælpe deres Klager, hvorfor han formaner dem til at lade Sagen afgjøre med det Gode.

Tiill radet som nw forsanles wdj Viborg eller Olborg.

Kære herrer oc venner, mwe i vlide, att wii nw i afftes linge vor kære nadige herres scriffuelsæ, att hanss nade er kommen hiid

Selskabs Saml. Nr. 20. 4to) fik han Skjold og Hjælm af Kong Hans og optoges i Rigsraadet, men, tilføies der, "hannd sad wdj Dannemarkis Rigis Raad nederst paa bencken." Han blev tillige Landsdommer i Norrejylland og Lensmand paa det vigtige Slot Kallø. Tidligst nævnes han 1491 som Kong Hans's Skriver (D. M. 3 R. 3 B. 277); siden forekommer han 1503 i Staden Aarhuses Anliggender og kaldes 1507 og oftere den følgende Tid Lensmand paa Kallø; i et Brev af 1512 kalder Kong Hans ham "wor man, raadh oc landzdomeræ wdi Nørre Jutlandh" og skjænkede ham et Jordstykke i Aarhus By (Hübertz, Aktst. 1 Bd. 91. 95. 103). Der forekomme Exempler, som vise, at han ikke har brudt sig om at støde de meest anseete Adelsmænd. Saaledes fraraader han Kongen i et Brev, dat. Viborg die S. Vincentii 1512 (Geh. Ark.), at lade Hr. Predbiörn Podebusk beholde et Skib, som denne foregav var Strandvrag, men N. Clementsen forsikkrer, at Ladningen var i god Behold, og raader Kongen at lade baade Skib og Ladning komme til Kjøbenhavn. Men aldrig saasart var Kong Hans død, for Rigsraadet opløftede de hæftigste Klager mod Niels Clementsen, ankede over, at han, skjøndt ufri, tværtimod Kong Hans's Haandfæstning havde tilkjøbt sig adeligt Gods, og skjøndt vanbyrdig faaet et af Rigets Slotte i Forlening og var bleven udnævnt til Landsdommer. Man fordrede derfor endog, at han skulde afsættes fra sine Embeder; Christiern 2 bad, at Niels Clementsen for hans Faders Kong Hans's Lempes Skyld endnu i nogen Tid maatte blive ved Landsthinget, men lovede snart at udnævne en Anden i hans Sted. Dette Tilfælde (og maaskee flere lignende, som ikke nævnes) havde imidlertid den vigtige Følge, at der i Kong Christierns Haandfæstning optoges adskillige skarpe Bestemmelser, som ikke findes i Kong Hans's, sigtende til at forebygge eller afhjælpe de paaankede Misbrug, deriblandt ogsaa at de Vanbyrdige (og dette forklares ved dem, som ikke ere fødte Edlinger) skulde med det første afsættes fra de Slotte, Len og Landsdommer-Embeder, de havde. Som Følge heraf har Niels Clementsen uden Tvivl snart mistet sin Bestilling som Landsdommer, thi han forekommer som saadan næppe efter 5 Jan. 1514 eller omtrent ved den Tid; og ligeledes mistede han samme Aar 20 April Kallø Lehn, men Dagen forud forlenede Kongen ham med Hind-, Ulfborg- og Vandfuld-Herreder, hvilket ikke kunde være saa anstødeligt for Rigsraadet, da her ikke laae noget fast kongeligt Slot, og som Beviis paa særdeles kongelig Naade gav han ham tillige Virk-

ind i landet og haffwer forscreeffuit til seg ether oc flere hans elske rod köpstemend oc bönder vthij en goed kristelig acth oc

sund Færgested uden al Afgift for Livstid (Suhms N. Saml. 1 Bd. 60. 62. Hübertz anf. S. 108.). Sin Jordlod i Aarhus solgte han til Byen, og en Deel Gods, som han havde i Mols, mageskiftede han (1515) med Kronen mod Besiddelser i Andst- og Lysgaard - Herreder, som laae nærmere ved hans nye Len og hans Eiendom Herregaarden Avnsbjerg i sidstnævnte Herred. Samme Aar stiftede han et Alter for St. Nicolaus i Viborg Domkirke. (Suhms N. Saml. 1 Bd. 75. 83. Danske Atlas 4 B. 496.) Uagtet det maatte mishage Rigsraadet, udnævnte Christiern 2 ham ikke længe efter til Lensmand paa Aalborghuus, saaledes at han tillige beholdt sine forrige Len; han synes ligesom Hans Bartholomeussen at have været en stræng Skattefoged og nidkjær for Forøgelsen af Kongens Indtægter. (Suhms N. Saml. 1 B. 155—57.) Sidste Gang omtales Niels Clementsen 3 Dec. 1517, da han fik Qvittering for 2500 Mark danske, som han havde lånt Kongen. Imellem denne Tid og 13 Marts 1518 maa han være død; thi Eiler Bryske er da Lensmand i Aalborg og hans øvrige Len; hans efterladte rede Penge og alt hans Gods omtales som Kongen tilfaldet, og hvo der var i Gjæld til den Afdøde, betaler denne til Kongen, som ogsaa bortskjænker adskilligt af hans Gods til Andre. Mod Enken Anne Michelsdatter og Børnene foer dog Kongen læmpeligt frem, idet han lod dem beholde ikke blot Avnsbjerg, men ogsaa en heel Deel spredt Gods, og det, som det hedder, "for den Troskab og villige Tjeneste, som Niels Clementsen vor kjære Herre Fader, hvis Sjæl Gud naade, os og Riget hertil gjort og beviist haver." (Suhms N. Saml. 1 Bd. 180. 280—82. 297. 346. 348.) Ingensteds forekommer nogen Oplysning om Grunden til denne Kongens Fremførd; men noget Lys i Sagen kunde maaskee hentes fra den ovenomtalte Besværing fra Rigsraadet 1518. Deri lægges ham til Last, dels at han har trængt Adelen og Kirken fra Jordegods, hvilket strax burde tilbagegives, dels at han for Kronens Penge har kjøbt adeligt Jordegods, hvilket efter hans Død burde sælges til Adelen og Kronen have Pengene tilbage; og hvad Gods han havde faaet fra Kronens Bønder, burde disse have tilbage igjen under Skat og Leding til Kronen. Det sees heraf, at der har fundet Pengeforhold Sted mellem Niels Clementsen og Kronen, og at han har havt at gjøre med mistlige Godskjøb. Det bliver derfor sandsynligt, at Christiern 2 heraf har taget Anledning til efter Niels Clementsens Død at inddrage hans Gods under Kronen, hvoraf saa siden en Deel igjen overlodes Enken og Børnene. Sønnen Rasmus Clementsen led ingen Ugunst af Christiern 2, tværtimod forekommer han i Begyndelsen af 1520 som Kongens Hofsind og brugtes i Vinteren 1519—20 til at opkræve Kongens Skat i Viborg Stift, og 6 Mai 1520, to Aar efter hans Faders Død, udnævntes han til Lensmand i Blæsbiørg Len (Hiernherred) med Hind-, Ulfborg og Vandfuld - Herreder, som hans Fader havde havt. (Suhms N. Saml. 1 B. 360. 373. 374.) Hans Hengivenhed for Kongen var imidlertid, som man kunde vente, ikke synderlig stor, og hans Beklagelser i det oven aftrykte Brev næppe oprigtige; thi allerede otte Dage efter, medens Sagens Udfald

mening, oc actede at ville höre oc forfare alles ethers oc landtzens indbyghers bryst, oc ville ther paa giöre en goed bestand oc skickelsæ, szo thett hans n. motte haffue villige oc troo mend oc vndersotte oc vij alle end gwnstig oc nadige herre, oc i hwilcken mode brysten kand findes paa hans n. side, viill hans n. gernæ aff[s]tillæ ald bryst epter hans n. elske raadz raad oc vnderwiisning, oc haffue oc bewlisæ seg emod hans n. elske rood oc alle hans vndhersotte fattige oc rige som en nadig gwnstig oc kristen fyrstæ bör att giöre mod hans kære vndersotte, mett mange flere andre kristelige gwnstige gode tilbwd hans n. i alle mode tilbydher som en kristhen fyrstæ bör adtgiöræ. Kære venner, epter sodan hans n. gwnstige og gode kierlige tilbud, paa thett att gwdz fortörnelse oc thenne staare forderffue mett raaff brand oc anden skade maa affslettes, som nw for üghen er: bede vij ether alle och hwer serdelis kierlighen oc rode, ati ville affstille ald forsambling opreisning oc ey nogher deell foretage moed vor kiæreste n. herre, szo lenge ther ythermere mo oc kand nw mett thett förstæ forhandles oc thales emellom hans n. oc ether. Thij att oss hobes, att then aldsommegetwgstæ gwd motte giffue sin nade

endnu var heel uvis, slog han sig paa Oprørernes Side og fremstod paa Bispegaarden i Viborg 30 Januar 1523 for de oprørske Rigsraader med Klage over, at Christiørn 2 uden al Dom og Ret efter hans Faders Niels Clementsens Død havde tiltaget sig en Deel Jordegods, som denne havde kjøbt og pantet fra "Riddersmændsmænd og frie Qvindfolk", tilligemed en stor Sum Guld og Sølv og Penge. Rigsraaderne erklærede, at ham og hans Broder Jørgen var skeet Uskjet herved og tildømte dem alt Godset undtagen Avnsbjerg. De tilføiede den mærkelige Bestemmelse, at de ikke vilde antage nogen Konge, uden han stadfæstede denne Kjendelse (Registrant Nr. 3 fol. 19). Frederik I bekræftede ogsaa dehne Afgjørelse ved Brev af Odense 15 Mai 1523. Ja nogen Tid efter, i Roeskilde 15 August 1523, afstod Kongen til Rasmus Clementsen, hvem han kalder sin Hofsinde, al Kronens Ret til Avnsbjerg (smsteds fol. 24); men saa forpligtede Rasmus Clementsen sig ogsaa, 16 August 1523, til inden en Maaned at betale Kongen 1200 rhinske Gylden (Dske Sml. Nr. 76c Geh. Ark.). Om Avnsbjerg opstod iøvrigt siden en lang Række af Processer fra 1524 til 1547, idet Söstrene til den sidste Besidder Gerdt Eriksen (af Familien Løvenbalk), Giertrud Eriksdatter og Pernille Eriksdatter, paastode, at Salget til Niels Clementsens havde været ulovligt, og fordrede deres Arvelod (Klevenfeldts Saml.). Videre Oplysning om Rasmus Clementsens Forhold findes i de forud aftrykte Dokumenter (Nr. 4 og 11.) I et Brev af Jørgen Hansen 14 April 1529 (Münch. Saml.) siger Brevskriveren, at han har hørt fra Danmark, at Rasmus Clementsen skal være død. Moderen, Niels Clementsens Enke Anne Michelsdatter, levede endnu 1535. (Tegn. over alle Lande for 1535.)

ther tiill, at sodan forderff oc skade som nw fore öghen er motte mett noghen goed handling oc medell betages oc affstilles ether oc oss alle ydhen ydermere forderffwe oc skade, tiill hwilckett gwd skall kiende vij ville trolighen tiill hielpæ aff vor yderstæ fornwe oc machth, som vij bade hans n. oc ether alle plectige ære, bethendis ether alle kierlighen, adthij thenne vor scriffwelsæ i en goed arth oc mening vndfange ville oc ther paa giffue oss ether gode swor oc villæ tiill kende, hwilckett vij gerne oc kierlighen forskyldte ville. Ex Aakier in profesto Paulj conuersionis anno domini mdxxij.

(Skrevet paa Papir med en samtidig Haand og med flere Rettelser og Tilføielser; uden Segl, men sammenlagt til at lægges ind i et Brev, hvilket ogsaa Hullerne af Seglremmen vise. Dateringen er tilføiet med anden Haand og andet Blæk. Münch. Saml. Nr. 668. Kbhvn.)

15.

Skanderborg 27 Januar 1523.

Erik Eriksen Banner, Lensmand paa Kallo, tilkjendegiver Christiern 2, at han vil begive sig til sit Slot, og beder om noget Skyts.

Etherss nadis högmectughet altiitd myn ydmyghæ thro thienisthæ. Kereste nadisthe herre, ethers nadis högmegtighet werd is at widæ, at iegh wor nw i mandags paa weggen medt her Maghens och wildhe weridt hoess ether nadhæ, tha kom Anders Jacobsszen¹⁾ thiill her Maghens paa weggen medt ethers nadis scriffwelsszæ. Tha roddhæ her Maghens meg thiill, at iegh schullæ giffwe megh thiill slotthidit wforthöffwidt igenn, oc will iegh bliffwe ther och skickæ megh ther szaa szomm thiilborlighth er. Sendhe iegh mynd swendt thiill ether nadhæ oc skullæ giffwe ether nadhæ thiill kendæ alle hondhe ærindhæ, hwilcke iegh icke nw kandt scriffwe ethers nadhæ thiill. Kondhe ether nadhæ wndsetthe megh medt eth eller thw falckeneth, omm ether nadæ konne wnbere them, tha badhe iegh ethers nadhe gerne ther omm. Kæreste nadigste herre, omm ether nadhe will haffwe noghen budt eller schriffwelsszæ thiill megh, tha schall ether nadhæ alltiitd findhæ meg paa Kalhö. Kereste nadigste herre, her medt ethers nadis sthædth och werdighet thendt

¹⁾ Anders Jacobsen, af Familien Reventlov, til Søbo i Fyn.

allmechtisthæ gudt befalendis. Scriffwidt paa Schanderborgh tiisdaghenn nesth effther Sancti Powels dagh conuersionis anno domini etc. m.d.xx.iiij.

Ethers nadis
högmechtighetzs

ydmoghæ
thienere

Erick
Erichsszen.

Den sædvanlige Udskrift til Kongen.

(Original med Segl. Münch. Saml. Nr. 378. Kbhvn.)

16.

Middelfart 4 Februar 1523.

Christiern 2 underretter Dronning Elisabet om Oprøret i Nørrejylland og giver hende en Befaling med Hensyn til Sigbriets Sikkerhed og Kjøbstædernes Cise.

Christiernn met guds nade Danmarckis Suerigis Norgis Wendis oc Gothis koning, hertug i Slessuig Holstenn Stormarn oc Ditmarschen, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, hogbornne forstindne frwe Elizabet met samme nade &c. wor kiereste husfrwe kerlighelszenn oc all lycksalighedt. Wiider kiere frwe, at wore raadt oc gode mend oc en stoor deell aff almwgen vtj Nörlutland haffuer saat seg vp emodt oss oc giort en storter¹⁾ forsamblinge oc wilde slaget met oss oc wore folck, huilket gud allermechtugeste haffuer affwendt, saa thet icke skede. Nw haffue wii ladet forhandle met thennom met oss elske werdige fedre bode biscopper aff Arhussz oc her Mogens Göye met nogle flere wore gode mende, saa the wele komme tiil en dag met oss, oc haffuer ther fore begerede wor legde, at thee wilde möde oss vtj Horszens mandage nest kommendis. Ther achte wii nest guds help komme tiil en goed ende ther met, oc strax som wii thet bestillet haffue, wele wii giffue oss vfor töffuit tiil Kiübnehaffuen. Thii bethe wii ether kerligenn, atj ther

¹⁾ Der staaer "stort" med den sædvanlige Forkortelse for "er".

om bliffue wel tilfridz, oc giffuer thennom tilkende vtj wore köb-
stede ther om kring, om nogle lügenafftige tidende kommer ther
vtj landen eblant thennom, at thee ingen troo sether tiil thennom,
wi wele selffuer met thet snarest giffue oss ther tiil landen, tha
skulle the fange altingeste wisseligen at wide. Wiider oc rammer
wor oc wore bürens biistand gaffnn oc besthe, ther oss inchtet paa
twilffler. Ethers siell liiff oc staadt then alsommechtigeste gud be-
fallendis. Screffuit vtj wor kiübstadt Medelfar othensdag nest
effther wor frwedag purificacionis aar &c. mdxxiij wnder wort
signet.

Cristiern.

Christiern Winther,
secretarius subscripsit.

Udskriften har Dronningens fulde Tittel.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl, skrevet med C. Winthers
Haand, men underskrevet af Kongen. Münch. Saml. Nr. 283. Kbhvn.)

Til dette Brev har med Vox været fasthæftet en Seddel, som er
forbleven i Christiania, medens Hovedstykket er i Kbhvn. Seddelen,
der heelt er skreven med Kongens Haand, lyder saaledes:

Kere frwe moi vide, at her er eth vnderlig regementte her
vti landet, oc skylde the enghen ther fore vden Sibret moder. Thij
bede wij ether kerlighen, ati tage hynne tiil ether oc vndervisse
hynne hemmelig, at hwn holler mwnnen pa seg, oc lader hynne
bliffue paa slottet hos ether, saa lenge wij komme hiem, elles kand
ske, at the farer verre met hynne en the für giort haffue. For-
sümer icke thette, saa frant (sic) ati wille, thet wij skwlle komme
hiem met hell hwtd. Her met ether gud befallendes. Skreffued
vti Melfar onsdaghen nest effther vor frwe dag aar etc. mdxxiij.

Item formercke y, at the knwrrer noget om then sisse, ati
tha giffuer them for suar, ati wille lege then aff.

Cristiern.

17.

Aakjær 7 Februar 1523.

Biskop Ove Bilde tilskriver Christiern 2 om Underhandlingerne med de ydske Raader og det forestaaende Møde i Horsens.

Ether nadis høgmechtugthed mynn ydmyge villige plictuge troe tjeneste altiit till redebonn ydmygeligenn forsendt met wor herre. Högboerenste förste kiereste naduge herre, werdis ethers nadis høgmechtugthed at widhe, at i gaar effther myttag kom mester Knudt Henricszenn hiitd tiill meg met ether nadis scriffuelsze, som ether nade meg tiillscreff, oc antwordet meg then besegle leyde, som ether nade haaffuer giiffuet riigens raadt effther then forhandling, som i mandags giick mellom themm oc biscop Niels Clauszenn, her Magens Göye, mester Knudt, Oluff Nielszenn oc meg paa ether nadis wegne, huilcken forne leyde breff ieg strax i gaar sende frann meg oc tiill riigens raadt i Aarss, szom ther forsamlet ære. Oc liick ieg engenn swaar igienn aff them förre end nw i affthen klockenn war mellomm liij oc fem: tha komm myt budt tiilbage igienn met theris obne besegle leyde breff, the ether nade beseggellet oc giiffuit haaffue, somm ieg ether nade nw tiill skicker oc sender met mynn tiener. Kiere naaduge herre, scriffue oc sende raadet meg ther hooss eth andet theris lucthe breff, som ieg ether nade oc nw tiilsender. Kiereste naduge herre effther saadanne leylighedt oc theris scriffuelsze: tha tyckis meg gott oc raadeligt wære, at ether nade sielffuer will fortöge wdj Velæ eller anderstedz ther nerværendis hooss, huar ether nade sielffuer best tyckis, somm raadet oc i theris breff oc scriffuelsze begere, oc strax i morgenn will forsende her Magens Göye oc noger aff the tyske godemenndt oc ther tiill nogher ander ether nadis godemenndt danske, szaa the visseligenn möüde i morgenn affthen i Horszens. Tha vill ieg met gudz hielp visselig möüde ther, oc kommer tiitd oc tha mynn herre bispenn aff Silckeborg. Nar gud will wii tiitd komme, ville wi strax thale oc handtlæ met themm met all flytt, oc ytthermere tha giiffue ether nade strax tiillkiende hues wi met themm forhandtlæ kunde. Ether nadis høgmechtugthet her met then allsommectuste gud befallendis. Ex Aakier löffuerdagenn effther Santhe Dorethee virginis dag anno domini m. d. xx. iij.

Ether nadis høgmechtugthedz
ydmyge troo Capellann

Offue Bilde
biscop i Aarss.

(Original med Segl. Münch. Saml. Nr. 186. Kbhvn. Udskriften til Kongen er den sædvanlige.)

18.

Horsens (8 Februar) 1523.

Peder Villadsen Skriver giver Christiern 2 Underretning om Sammenkomsten i Horsens og de forsamlede Herrers Krigstyrke.

Mynn wtmyghe willige ock plectuge troo tienneste ethers nadess hogmechtughet forskreffuitt mett wor herre. Kiæreste nadiste herre, fick ieg ethers nadess schriffuelsze nw wdj afftenn ther sex sloo saa lydendes, at ieg skulde strax hiemmelighenn forspörghe ock forslaa, huor stærcke the jutske raadt och gode mendt tiill Horsens formodendes ere, ock tiill huor manghe hesthæ the haffue ladit fore thennom ware, oc herberig bestillet &c. Werdess ethers nade at withæ, at leg ther om hiemmeligen forspurdtt haffuer, saa at then gamble biscop aff Wentszussell haffuer fore seg ladit wore oc herberig bestillett tiill xx hesthæ, bisp Stygghe tiill hundred hesthæ, bispenn aff Riibæ til halff fierde sindzs tiwghe hesthæ ock bispenn aff Wiborig tiill hundred hesthæ, her Peder Lycke tiill xij heste, her Tygghe Brade¹⁾ lighæ saa. Och kom these fyræ bisper i afften tiill Horsens ther fem sloo alle tilhobe, oc wor morcht natt then tidt, saa jeg icke kwnde see, huo the wore fleræ endt bisperne, oc icke ieg kwnde see at thællæ [huor] mange the ware, men ieg troer icke, at the ware saa manghe som herberig wor bestillet tiill, wden the haffue thagitt gode mendt wdj theriss thall, thij her er icke warett fore mange gode mendt eller nogre borghere, som meg er sagdt eller ieg kwnde spørge fore sandingenn. Men kiæreste nadige herre, saa haffuer ieg forslagitt, at komme the alle som ther warit er fore, tha paa eth gieltelsze oc tyckæ löber thallitt paa hestenne wedt iij hundred heste, dogh fore sanden högre eller laghere kand ieg icke sighe ethers nade, thij jeg fick icke ethers nades breff för end the wore kommen wdj herberig. Men jeg vill end nw i natt oc i morgen aarligen vthermere ther om forspörghe, och huess ieg kand her for inden vdi sandingeu spørge, will ieg straxt skriffue ethers nade tiill, saa ethers nade skall fange west

¹⁾ Tyge Brade maa være en Skrivfeil for Tyge Krabbe.

budt jnden middag. Kiæreste nadige herre, anderledes kan ieg icke fornemme, endt som ieg nw ethers nade tillskreffuitt haffuer. Ethers nade syæll liff statt oc regimentt gud ewindeligh befaledes. Schreffuitt wdj Horssens mellom søndag oc mandag at natt ther klocken sloo ny. Aar &c. mdxxlij. ¹⁾)

Ethers nades
wtmyge troo tienere

Pedher Villatszen
schriffuer.

(Orig. paa Papir med Udskrift til Kongen og Seglet i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 651. Kbhvn. Paategnet med samtidig Haand: ”Peder Villatesszen skrifuere, i Horssens.”)

19.

Horsens (9 Februar) 1523.

Peder Villadsen Skriver giver Christiern 2 videre Oplysning om Mødet i Horsens og om et formodet Baghold af Peder Lykke.

Myn wtmyghe willige oc plectuge troo tienneste ethers nade forskreffuitt mett wor herre. Kiæreste nadige herre, som ieg skreff ethers nades hogmechtughet tiill, hwess jeg kwnde hiemmeligenn forspørge om the ærende ethers nade meg tilskreff om, huor stercke the ere: werdess ethers nade at withæ meg athaffue fitteliggen oc hiemmeligenn ther om end nw forspurd, oc ieg icke anditt kand formercke end som jeg skreff ethers nade tiil. I dag ther sex sloo ware the fyræ bispper wdi graabrödre klosther athöre messze, oc ther wor her Pretbiörn, her Tygghe Krabbe mett theres folck, men thet folck, som ther i kircken wor hoss bisperne oc radett, wor icke offuer iij hwndrett, ock manghe flere eller mere folck kand ieg icke fornemmæ at the haffue mett thennom. Aff borgere kand ieg ingen spørge komen ere end nw, wden enesthæ raditt oc nogre gode mendt. Sammeledes werdes ethers nade at withæ, att Erick

¹⁾ Mødet i Horsens fandt Sted Mandagen den 9 Februar, og Herrerne ankom til Byen Søndag Eftermiddag. Dette Brev, som er skrevet mellem Søndag og Mandag ad Nat Kl. 9, er altsaa af 8 Februar; det næste Brev er skrevet den følgende Dag.

Erickszön er kommen oc Offue Vincentiszön. Her Peder Lycke eller nogre andhre aff raadit haffuer ieg icke end nw seett eller spurd at the kommen ere, wden thesse for^{ne} bisper iij, her Pretbiörn oc her Tygghe Krabbe. Kiæreste nadige herre, anditt kand ieg icke i sandingen forfare, end som ieg nw skreffuitt haffuer. Oc haffue biscop Niels Claussön, biscop Offue Bilde, her Mogens Göye, mester Knud oc Oluff Nielsenn siden i morges aarlig tiillhobe wæret i raadt, at ethers nade skwilde fanghe goedt och stærck forwaring, oc ther vij sloo gick the tiill the andhre fyre bisper oc raadt, ther om hwadt ænde the göre wedt [ieg] icke endt nw. Her mett ethers nades hogmegtughet siell liff statt oc regimentt gud befaledes tiill ewige tidt. Schreffuitt wdj ethers nades kiöpstadt Horsens ther siwff sloo i dag for middag aar &c. mdxxiij.

Ethers nades hogmectughetzs
wtmyghe troo tiennere

Pedher Villatzsszen
schriffuer.

Paa en vedhæftet Seddel staaer følgende Efterskrift:

Kiæreste nadige herre, werdess ethers nade atwide, at nw paa stædenn som ieg haffde skreffuitt thette breff oc haffdet fran meg antwordet thenne breffuiser, saa spurde ieg wforwandes, at her Peder Lycke liggher emellom Aarss och Horssens mett borgere aff kiöpstederne oc nogle aff bünderne, och ieg icke tiill wissze wedt huor the liggher. Kiæreste nadige herre, er thet gantske radeligt, at ethers nade wedt seg altingest ther eblant forwaret. The ere nw paa raadt sammen alle bisperne ock raaditt, och ieg icke anditt kand formercke eller fornemmæ, endt the wille holde ethers nade then leigde oc felighet wforkrencket i alle maade &c.

Men, ethers nade fange skriffuelsze ther om wfortöffuitt aff her Mogens Göye.

(Orig. paa Papir med Udskrift til Kongen og Spor af Segl i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 652. Kbhvn. Med samtidig Haand er paa-skrivet: ”Per Villatsszen scriffuere skriffuer k. Mt, huor stærcke bisperne ere forsamlede met folch”).

20.

Ud. St. 17 Februar 1523.

Otte Krumpen Lensmand paa Langeland underretter Jakob Hardenberg Hovedsmand paa Nyborg om Almuens Uvillighed til at betale Skatten, og undskylder sig for at komme personlig til Kongen.

Venliigh och kaarliige helsenn altid forsendt mett wor herre. Kiere Iacob syndherliig gode wenn, maa tw wiide, att jegh haffuer fangett wor nadiige herris scriffuelssze, att jegh skulle antworde tegh the fleeste penninge, szom jeg kunde affsted komme: thaa maa tw wiide, att jegh iij eller iiij gangh haffuer hagdt almwghen tiil sammenn her paa landett oc werett skattenn begerindis aff thenom, thaa giffue the megh kortt fore swar, att the enghenslunde kand komme sölf eller penninge affstedt, oc ther paa haffuer the theris bud affsted till Onss tiil wor nadiste herre, oc haffuer loffuett att the ythermeer wiill giffue meg ther swar paa, naar the fanger theris bud tiilbage eghen. Tiisligest haffuer hanss nade screffuett megh tiill, att hand haffuer befalett tegh noghen hanss nadis wiilge och erinde att giffue megh tiilkende: thaa maa tw wiide, att her löffuer noghen lybske jackter tiill oc fraa her wndher lande, szaa jeg icke thör giffue meg her wtaff. The bedher iegh gerne, att tw wiillt scriffue megh tiill hanss nadis befallinge oc wiilge, ther æffther ieg gerne wiill rettbe megh. Her mett teg gud befalindis, giör jeg altid gerne hues teg lefft er. Screffuett paa hwiidetiisdag mdxxiij.

Otthe
Krompen. riddher

Udskrift:

Erligh och welburdliigh suend Iacob Hardenbergh hówitzmand paa Nyborgh ken sendis.

(Orig. paa Papir med Otte Krumpens Segl, senere forseglet med et andet Segl, begge i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 473. Kbhvn.)

Dr. Alexander Kyngorne meddeler Christiern 2 adskillige Efterretninger fra Holland.

Myne gantzwillige vnde vorplichtige denste alle tyt touorn bereit. Durchluchtigeste hochgeborn furst gnedigester her, juwer konichliker ma^t sy witlick, dat ick hebbe juwer gnaden breff presenteret Pompeo¹⁾ vnde he konde my hyr tho Amsterdam nene kleder schaffen. Darumme hefft my Hermen Wilmessen enen breff gegeuen an enen kopman tho Antwerpen, de my vnde den mynen kleder kopen schal. Tho klederen, kost vnde teringe hefft he my gegeuen iijc vnde veftich kopmans gulden. Jtem Pompeus biddet juwe konichlike maiestat, dat juwe gnade wolde en nicht mer belasten ader beswaren gelt an eme tho vorschriuede, wente he hefft klare rekenschop gemaket tho Hermen Wilmessen. Nochtans gedenket he juwer gnaden truwe dener tho steruen, darumme begeret he enen breff van juwer gnaden an vrowe Margareten, dat he mochte beuelinge krygen in juwer gnaden denst tho bluende, wente he hefft vor vrowe Margareten protesteret nicht lenger tho denende sunder er wille vnde consent. Jtem wil juwe gnade hebben Fresen, de beter sint dan landsknechte, sunderlick tho water, szo mot juwe gnade enen drepliken man hyr schicken, de sze annemme vnde alle dynck tho vreden stellen kan. Nu nicht mer sunder got beualen in ewicheit. Pompeus is juwer guaden truwe dener, alsze ick mercken kan in allem handel. Datum tho Amsterdam vp den xvij dach februarij anno domini m^{vc} xxij.

Juwer gnaden vnderste kapellan
Alexander Kyngorne.²⁾

Jtem gnedigeste her hebbe ick ock geret vnde gehandelet mit doctor Otgero van juwer gnaden wegen, szo is he itzunder in des ersamen rades denste tho Harlem. Doch wil he juwer gnaden gerne denen, szo juwe gnade wolde an den ersamen radt, schryuen vnde begeren synen armen truwen denst.

¹⁾ Pompeius eller Popius Occo, Kongens Faktor i Holland tilligemed Herman Willomsson.

²⁾ Alexander Kyngorne var den Gang paa Reisen fra Danmark til England for at overbringe det Brev, som er aftrykt i Schlegels Saml 1 B. 1 St. 158, og aaraabe Henrik 8 om Hjælp. Derefter skulde han gaae til Skotland.

Udskrift:

Dem durchluchtigesten hochgebornn fursten vnnd herrn hernn
Cristiern tho Dennemarckenn o. s. v. (sædvanlig Tittel).

(Original paa Papir med Mærke af Seglet. Münch. Saml. Nr. 480.
Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

22.

Odense 25 Februar 1523.

Eiler Bryske, Befalingsmand i Fyn, underretter Christiern 2 om Forholdene paa Fyn og Langeland, Branden i Middelfart, Almuens Forbittrelse paa Krigsfolket, foreslaaer at afbrænde Aalborg o. m.

Myn ydmyge wnderdanig tilbørlig troo tiennisstæ ederss nade altid redebon ath wæræ. Kærisstæ nadige herræ, wille ederss nade werdes til ath sende meg ederss nades befallings breff til alle ederss nades lenssmend och fogidher i Ffyen met megh offwer rytther, reyssenere, borgere och allmwen, ath the æræ oss hörig och lydig, thy ederss nade kand well siellwff tenkid, ath jegh kand ike ene tage woræ alle stæde hæræ i landit. Och ederss nade wille strengelig tilscriffuæ Jehan Biörnsszen, Anders Jacobsszen, Hardenbierg och andræ lenssmend, ath the tage well woræ met strandword, som magth paa liger. Kærisstæ nadige herræ, ssom ederss nade sscriffuer meg til ath jeg skwlle annammæ thet gotz her Laxmand ottæ och Jehan Biörnsszen nw i fforleningh haffde aff ederss nade, wille ederss nade werdes til ath wnde megh ederss nades offne breff til bynderne paa gotzid boer, och paa thet gotz jomfrw Anne Nielsdotter haffde, ssom ederss nade loffwid megh: tha will jeg thet met gwtz hielp met myn fatige tiennisstæ gerne fforskylle, thy ederss nade kand well tenke, ath the ssworæ meg ike ellers. Kærisstæ nadige herræ, ssom ederss nade well ffortenker om the iiij hesste ederss nade gaff megh, som Cristiern Ffriis haffde, wille ederss nade werdes til ath sende meg them met thette mith bwdh. Kærisstæ nadige herræ, ssom ederss nade sscriffuer meg til om Langeland, tha haffwer jeg tallid met noger aff menden, ssom ere paa landit, och the fforstod dogh ike myn meningh. Dogh kwnde ieg ike andit besinde paa theres ordh, en thet bliffuer wdhen ffare. Och ssom ederss nade scriffuer, ath jegh skulle høre meg, om noger wille

ssettæ seg op mod ederss nade, tha hoffues meg til gwth, ath the thet ike göræ, och will jeg gerne ssee til met thet bestæ jeg kandh. Kærisstæ nadige herræ, edher nade werdes ath wide, ath jeg wor wthy Medellffar, tha ere ther affbrendh xix gorde, och ther sskylle the reyseneger ffor, ath the skulle thet haffuæ giorth, och fek ther en aff reysenegern hugh, och ther skyller hand borgeren ffor, och the sige ney ath the giorde thet ike. The sige hand löff i elden och ther fald themmer paa ham och sloo ham, och togh jeg thet i dage mellwm borgerne och reyssener. Kærisstæ nadige herræ, ederss nade werdes ath wide, ath allmwten hæræ wthy landit ære mogid sstirre paa tisse landsknegtæ hæræ wthy landit ligher. Wdhen edherss nade scriffuer them til, ath the ffaræ skedelig. tha frygther jeg, ath allmwten och the falle samen och slaa hind andhen, och tha woræ thet ike goth. Och kand jeg fformerke paa tisse reyseneger, ath the wille ike gerne haffwæ landsknegttene aff landit ffraa them. Kærisstæ nadige herræ sammæ tiid ther jeg droog ffraa Medellffar, tha wor ther fforamlid wed Indsslöff kirke wed xvic böndher och wille haffwæ dragid til Medellffar och slagid the reyssener ther laa, och wille sidhen haffuæ dragid til Bogensse och slagid the landsskne[g]ttæ ther laa, tha fek jegh thet aff stillid met bynderne: ther maa ederss nade tenke eth sind til. Kærisste nadige herræ, wille ederss nade werdes til ath wnde megh halldellen aff Bogherrit, thy jeg haffuer nw en ffuwæ len ath holle folk aff. Thy ederss nade maa werdes ath wide, ath her Präbiern haffuer annamid Lwdeness och all then deell jeg haffde thæræ bode stollöxsne och andit ¹⁾. Kærisstæ nadige herræ,

¹⁾ Eiler Bryske til Dallund havde siden 1515 Lundenæs Len og Lønborg Birk i Forlening paa Livstid; men den nærmeste Lensmand, Predbiørn Podebusk paa Riberhuus, en af de virksomste af Oprørspartiet, havde nu bemægtiget sig Lundenæs. Aalborg, som siden nævnes, havde han ogsaa særlig Anledning til at omtale, da han fra 1518 til 1520 havde havt det i Forlening efter Niels Clementsen, tilligemed dennes andet Len Blæsbjerg. Det sidste blev 1520 overladt til Rasmus Clementsen, og Aalborg til Hans Bartholomeussen. Hans Forbittrelse mod Aalborg forklares af det Mord, som Borgerne i Sommeren 1522 gjorde paa Hans Bartholomeussen. Da Frederik I fik Overhaand, gjorde Eiler Bryske sin Fred med ham og fik til Belønning Næsbyhoved Len allerede 1523. Dette blev vel 18de August 1524 givet i Pant til Peder Ebbesen Galt; men Eiler Bryske fornoiedes næste Aar, 14de Mai 1525, med sit gamle Len Lundenæs som Pant, hvilket han havde til sin Død. (Register o. a. Lande Nr. 3 fol. 118. 35. 66.) Han døde Foraaret 1529 (Pal. Müller, St. Hans Kloster i Odense, S. 38).

ederss nade well ffor tencker, ath ederss nade loffuid ath ssende hiid en bark och ij jagther i belth: ladher them wisselig kommæ tiid, the ther ligher jagther i belth aff the Lybsske och ffor Hornssness. Kærisstæ nadige herræ, wille ederss nade ssende ij jagther indh ffor Alleborge, tha kwnde [the] brende aff ssaa mange sskiff som ligher ffor Alleborig, och wille ederss nade sende tiid iijje karlle, thaa brendhe the byen aff met, och thet torde jeg rode ederss nade, och haffwer her Per Lyche annamid Alleborge sloth, saa er røgtid hæræ. Kærisstæ nadige [herræ] thette haffuæ the giorth i fellig dage, ath the haffwæ ssaa annamid ederss nades sloth Lwundeness och Alleborge. Kærisstæ nadige herræ, troer jeg ederss nade ssaa well, ath ederss nade wille wnde megh noger len, thy jeg haffuer xx swenne ath holle ederss nade til tiennisste och haffwer lidet ath holle them aff. Kerisstæ nadige herræ, willæ ederss nade werdes til ath lade thette mith bud faa suor met thet snarestæ. Her met edherss nade the hellige trefoldighed befallindes til ewig tiid. Ex Ottensse onssdagen efter die Matie appostoli m. d. xx. iij.

Eyller Brysske.

I Brevet ere indlagte tre Sedler, saa lydende:

Kærisstæ nadige herræ, ederss nade werdes ath wide, ath her Pröben haffwer en gordh hæræ wthy laudit i Skammæ herrit heder Kürdope ¹⁾): huor tykiss ederss nade, om jeg droge tiid och toge nogid gotz i geen ffor then deell hand tog ffræa meg paa Lwundeness. Hwess ederss nade haffwer met ham ffor ederss nades sloth och len hand haffuer tagid, ther ffinder ederss nade well eth rodh til. Om ederss nades lenssmænd skall annammæ gorden och gotzid paa ederss nades weygne, wille ederss nade werdes til ath scriffue meg ssuor ther paa.

Kærisstæ nadige herræ, haffuer Anders Jacobbsszen och jeg send ederss nade noger kopier effther breffue, ssom thet jwdsske rodh sskreff hiid til Fyen, och haffuer Anders oc jeg screffueth ederss nade til. Ther maa ederss nade tenke eth sind til etc.

Kærisstæ nadige herræ, ederss nade werdes ath wide, ath Henike wan Anweld sskreff meg til, ath jeg skulle wæræ hanss bwd til ederss nade, ath ederss nade wille til stæde, ath hand mottæ kübe j lesth rug, en lesth byg och iij lesther haffræ och

¹⁾ Skrives sædvanlig Körup.

wdffüræ hære aff landit. Ther beder jeg ederss nade ydmygelig om ath ederss nade wille til stæde, thy hand will haffwid til hanss eygid behoff. VILLE ederss nade werdes til atth scriffuæ meg suor j geen.

Eyller Brysske.

(Original paa Papir med Segl og den sædvanlige Udskrift til Kongen. Münch. Saml. Nr. 271. Kbhvn.)

23.

Odense 2 Marts 1523.

De kongelige Hovedsmænd paa Fyn underrette Christiern 2 om det jydsk Raads Skrivelse til Fynboerne, disses Stemning og andre Forhold paa Øen.

Wor ydmyge wnderdannege tilbørlige troo tiennisstæ ederss nadiss högmegtigehed altid redbon ath wæræ. Kærisstæ nadige herræ, ederss nade werdiss ath wide, ath thet jwdsske raad sskreff breff til alth ridderskabid, borgemessther och radh och menigheden hære wthy Ffyn; och förræ wij finge breffuene, tha woræ the lessth wthy Medellffar och anderssted paa weyen. Och ffinge och reysseneren hære liger i landit breff ffraa thet jwdsske rad sammæ tiid: thet sende the greffuen ¹⁾, thy hand wor wthy Assenss med Claus Hermelin och fleræ godemend och acktiid them offuer til hertwg Frederik etc. Och kwnde wij ike ffaa ath wiide, huod thet breff lyde, som the ffinge. Dog bad the andræ godemend aff reysseneren, ssom hære til stæde woræ, ath wij skwlle lade ridderskabid och köbstedmenden höræ ssammæ breffuæ, och höræ huod the wille ssuoræ, hwilkiid wij och ey andit torde, ffor breffuen woræ lesth fforæ thy kommæ til oss, och mange mentæ, ath the lyde ydermeræ en the göræ etc. Kærisstæ nadige herræ, i dag haffde wii fforsamlid messten parten aff ridderskabid och en borge-messther och en radmand aff huer köbsted hære wthy landit och lode them höræ breffuene: tha sworid ridderskabid som tilstæde

¹⁾ D. e. Grev Erik af Hoya, den Gang Anfører for en Deel tydske Ryttere, som vare hvervede til Kongens Tjeneste.

woræ, ath the wille wæræ ederss nade hörigh och lydigh och holle then troo och loffuæ, ssom the haffuæ loffwid och til sagth ederss nade; tissligesstæ ssuorid och alle 'købstedmend ssom til stæde woræ. Kærisstæ nadige herræ, ssende wii ederss nade kopie aff thet breff, the screffuæ ridderskabid til, ther kand ederss nade siellwiff ssee hwod tidesstæ ær. Wille ederss nade werdiss til ath scriffwe oss til, om wij skwlle scriffwe them swor i geen; thy the begerid scriffuellzæ i geen aff oss, ssom ederss nade finder wthy kopien. Kærisstæ nadige herræ, ederss nade werdiss ath wide, ath ederss nadiss købstedmend och menighed hæræ wthy landit æræ mögid ffortrengd aff tisse landzknegtæ, och sserdeliss Bøgensse mend och Ffoborgx mend, wthy ssaa made ath the haffuæ ike mad och öll til them; thy hæræ er dyertiid i landit, ath the kwnde intid göræ ffall; och kwnde wii ingensted ffaa leyer til them, thy the Swinborgx borgere haffuæ ingen haffth til thenne tiid. Hardenbierig wor ath them med nogere rytthere, tha wille thee ingen tage indh: ther maa ederss nade tenke eth sind till eller ederss nadiss köpsstæder och almwe er ssleth fforderwid. Kærisstæ nadige herræ, ingen andræ wisse tidene wide wij nw ath scriffwæ ederss nade til. Her med ederss nadiss högmegtighed the hellige treffoldighed beffallindiss til ewigtiid. Ex Ottensse mandagen effther dominicæ reminiscere anno dominj mdxxij.

Ederss nadiss ydmyge

troo tieneræ

Eyller Brysske.

Anders Jacobssön.

Jacob Hardenbierigh.

(Original paa Papir med Udskrift til Kongen og 3 Segl i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 272. Kbhvn.)

Otte Krumpen, Lensmand paa Tranekjær, forsvarer sig mod de Bagvaskelser, der ere fremførte mod ham, og forsikkrer Kongen om sin Troskab. Sender tillige Afskrift af et Brev, han har modtaget fra det jydsk Raad med Opfordring om at falde fra Kongen.

Mynn ydmydig welwellig plygtig troo tienneste ederss nadess hogmegtighed altyd forsendt med wor herre. Högboeren förste kiereste nadig herre, er meg tiill wydyndess worden, ath nogre skalcke skall haffwe skreffwed oc fört med (sic) nogen snack apaa for ederss nade ¹⁾). Hwreledess the thet skreffwed eller fram fört haffwer, thet er meg icke saa encket gyffwed tiill kiende, menn haffwer noger skreffwed eller fört for ederss nade, ath ieg anderledess haffwer skicket meg en tiill bürligt och som en erlig rydermandz, tha haffwe the thet loget skamelig och verlig, och er thet först och ederss nadess högmegtighed wetherlig och syden myeneg Dannmarckis y[n]dbüger, hwadt ieg for ederss nade och ryget giort haffwer, och hobess meg, ath ieg haffwer saa skicket meg och saa tienth ederss nade aff barndom op och tiill thenne dag. som ieg for gwdh och all werden well were bektendt, och well ieg altyd giöre ederss node thet skiell meg бүr ath giöre mynn herre och konge, om ieg maa nyde skiell. The beder ieg ederss nadess kongeligh magystadt ydmydeligen, ath ederss nade icke setter loffwe tiill slyg skalcke, som meg saa well belyge och for före for ederss nade; the haffwe weret alt for well betrodtt tiill thenne dag och fört ederss nade med tieress lögen och skalckhedh stor skade apaa, som the icke kwne wenne igen tess wer. Kiereste nadig herre, sender ieg ederss nade en kopye aff eth breff, som thet jwdske radh haffwer skreffwed meg tiill, hwylckt ederss nade engen frügt eller twyffwell ther paa haffwe, ath ieg vdy noger mode well ackte, menn ieg well vdy the mode och alle andre giöre ederss nade skiell, ther som ieg maa wyde meg ath haffwe en gwnstyg och nadig herre aff ederss nade, och hobess meg, ath ederss nade well jw betenecke, hwadt ederss nade meg vdy Swerige loffwedtt och tiill saffde &c. Her medt ederss nadess högmegtighedh sell lyff och stadt then helig tre faldighed befallyndess tiill effwyg tydh. Skreffwed paa ederss nadess

¹⁾ Sammenlign S, 61, hvor nærmere Oplysning findes.

sloth Tranekier torsddagenu nest efter Sante Lwssye pawess dag ar &c. mdxxiij.

Ederess nadess

ydmuldig tiener

Otthe
Krompen.

(Original paa Papir med Udskrift til Kongen og Segl i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 474. Kbhvn. Med gammel Haand er paategnet: "her Otte Krompens breff til k. m^t, oc skriffuer hand vill være hannom troo.")

Den i Brevet omtalte Afskrift af det jyske Raads Skrivelse findes endnu indlagt og lyder saaledes:

Danmarckis riigis raad
wtij Iutland besiddindis.

Wor kiarlighen helssenn mett gudt. Kiere her Otthe, giøre wij ether thett witterliigt och mett thette wortt breff fforkiünditt, huorledis wij haffue nw alwarliighen offwerwegett och andseet then wchresteliighen och wndherliighen regymentt, szom hogborne förste konningh Cristhern &c. holdett haffuer wtoffuer oss menighe landzens jndbüggher emange maade, ther langdt war att scriffue wtaff, emodt syn kongeliigh eedt och recess, szom hanss nade oss loffuett, sworett och beseglett haffuer wthen all argeliisth at skulle holde, ther oss och jngenledis lengher fföre gud eller menniskenn standher att lyde och tillsteede. The haffue wij nw wtij then helligetrefaldiighets naffnn mett beeste edelingh, ridderskabbett, kiöpstedtmends och menige landzens jndbügghers fuldbörd och samtycke wpscreffuett och affsagdt hanss nade hwldskab och mandskab. Ther fore wij ether kiarlighen bedher och strengelighen bywdher wedtt etherss eere, ther paa i wtij for^e hanss nadis recess foreplicktted ere att affwerge hwes hanss nade ther emod nogher tillkommindis tiid giorde, att y szom en godtt troff jndfüdt danske mandt bliffuer oss andfeldiig och bestandiigh wortt ffederne lands priuelegium och frihedher att fordetninge och beskerme, sameledis och then forwandetth (sic) slotss loff emod for^de synn eed och recess, ther hand ether antwordett haffuer paa Tranekier, att y then holde tiill Danmarckis riigis raadz hand, wore och the andre gode herrer wore kiere mett-brüdherss och jnghen andhen theris, enthen for^de koningh Cristherns, hanss nadis fürstinde eller böruss, efftherthe thett e hannom nw

forstackett wordhen, szaa framit szom y ey will liide wore och wore kiere metbrüdherss straff ther fflore paa eere liiff och gots, ther effther y ether aldellis rettbe maa. Ju Christo valet.

25.

Odense 10 Marts 1523.

Eiler Bryske giver Christiern 2 Underretning om Tvisten mellem Bogense Borgere og Krigsfolket og om Middelfarts Borgeres Forræderi, og beder om Fritagelse for sin besværlige Tjeneste.

Myn ydmyghe wnderdannelghe plichtighe trow tienisthe edherss naadis hügmechtughiedth nw oc altiidt forsendt medt wor here. Keristhe naadighe here, maa edherssnaadhe werdis at wiidhe, at nw i fredags redth jeg tiill Boenss oc handledhe medt the borgerre ther i byenn oc the landz knectthe om noghenn kerre oc claffwe, som borgerne gaff paa landz knectthenne, for at the kwnde ycke faa theris bettalling for kost oc thæring, som the thennw m giordt haffue, och thesligesth robe och skryghe landz knectthenne, at the haffue ycke at bettalle thennw medt, thy at the haffue ycke faedt theris pendinge, som thennw loffwiidt oc sagdt bleff. Thij bedher jeg edherss naadbe gierne, at *at* edherss naadhe skycker thennw pendingen met thet aldersnariste, thij at bade reyssenederne oc landz knecttenne kreffue yngenn andre end meg paa ederss naadis wegne oc taalle meg ther hordelighe tiill fore. Oc reyssenederne seyge, at thend heelle monnedt er wdhe nw paa fredag *wdhe*, oc thend monidt sold stander ythermere aldt samenn, som the yntthet haffue aff fangiidt, och haffue the manghe w nytthighe ordh, som jeg ycke kandh schriffue ederssnade tiill. Oc som jeg kand fornemme paa thennw, thaa warre the well tiill freds, at the kwndhe fanghe en paess porth aff ederssnaade, at the kwnde komme aff landidth yghenn. Medenn jeg kand ycke andid for mercke, end landz knectthene the ærre ederssnaadhe möghet willighe oc wilde gerne wærrer for ederssnaadis fyendhe, *och* ther som the kwnde fanghe theris soldth. Och sidenn redh jeg ther fraa samme dag oc tiill Meylfar om affthennen oc haffdhe borgmesther, radidt oc almwenn paa radhwssidt omm andenn dagenn oc begeriidt aff

thennwm, at the skwldhe wærrer oss paa edherssnaadis wegne behiel-
 pelig oc bystandig mod ederssnaadis fyende oc ladhe alle skyb,
 ferghe oc bodhe for ware oc op draghe paa landidt, swaa at Jwderne
 ycke haffde thennwm *ycke* ther fraa, füere end the weste aff.
 Thaa swariidt the meg well lighe somm meninghe borgere swariidt
 ederss naadhe sielff her i landidt, at thet icke skwilde bliffue theris
 skyld j noget maade. Nw sidenn jeg gick needt aff raadthwssiidt
 kom ther jet anskriig i byenn, swaa at fyendenne warre offuer
 faldenn well jet j twsende oc warre her j landid. Thaa redt jeg
 strax nedher wdenn byenn oc en ridermandzmand wor met meg aff
 reyssenederne, oc wij skwilde see at, om swaa wor eller ey: thaa
 war thet yntthet andid end snack. Meen thaa matthe wij see, at
 alle fergerne, skwder oc bodhe rodhe alle her fraa landidt oc till
 Jwdtlandt. Oc thet anskriig fürdhe Anderss pertthe kierling ther
 tiill byenn. Oc thaa will jeg well trow, at haffde jeg tügiidt en
 half tymme lengher i byenn, thaa haffde borgerne i Meylfar grebidt
 meg oc fürdt meg offuer till Jwderne; thij jeg haffde icke mere
 end jen swend oc en dreng met meg, oc somm edherssnaadhe
 kand see i thet breff, som ligher yndenn i thette breff, som the
 Medelfar borgere screffue meg tiill, sidenn *siden* jeg war dragit
 aff byenn. Oc troer jeg fwldkomelig, at wij skwille yngenn hielp
 haffue aff bönderne eller kiöbstedt mendenne; meden ridermendz-
 mendenne the swarre well, men huess theris menning er, thet wedt
 jeg icke. Kærste naadighe here, bedher jeg ederssnaadhe gierne,
 at ederssnaade wiill werdis till oc giffue jen anden aff ederss gode-
 mend, somm slot oc leen haffuer aff ederss naade her i landidt,
 thend beffallingh som jeg haffuer, oc skyllie meg ther wedt. Jeg
 haffuer ycke wæriidt enn naat paa myn gard, sydenn ederss naade
 drog her aff landidt, meeden haffuer wæriidt altiit hoess ederss
 naadis folk og reedt fraa en leyer oc tiill en anden som folkiit lage,
 oc teriidt mange pendinge her tiill, oc jeg er en gammell mand
 tiill medt oc giörss nw tongferdiig. Jeg skaall at lighe well wærrer
 ederssnaade swaa gaffnlig, swa at ederss naade meg tacke skaall.
 Kieriste naadige here, her met ederssnaade thendt aldsommectigeste
 gud beffaallindis tiill ewig tiid. Screffuidt i Otthensse tysdagen nest
 efter söndagenn oculij (sic) mei anno domini mdxxij^o.

Edherss naadis trow tienere
 Eyller Bryske.

(Original paa Papir med Segl i grønt Vox; Udskrift til Kongen. Münch. Saml. Nr. 273. Kbhvn. Af en samtidig Haand findes følgende Paaskrift: "Eyler Bryske scriffuer om penninge til reissenere oc rythere oc beger at skillies ved thend befal, thii hand haffuer huercken sloth eller forlening vti landit.")¹⁾

26.

Norborg paa Als 12 Marts 1523.

Wolff Pogwisch Benedictsøn, Lensmand paa Norborg, meddeler Christiern 2 Underretning om Hertug Frederiks Foretagender og Krigsstyrke.

Dorglygtigstæ hügmechtigstæ koningh, min vnderdanig willigh tiensth wæræ edherss k. m^t all tidh willig beredh. Nadigstæ hær koning, giør ederss k. m^t tienstlig ath withæ, ath hærtig Fredrig aff Holsten dro offuer for Flensborgh vppa mandag for Gregorij mit lij twsindh mændh bündher og lantssknechte og ther till ijc hæstæ reisig tygh æffther Hadersleff. Ther hafthæ handh og liggendis nog næ rythre, sza ath ederss k. m^t ma widhæ, ath the war till samend fæm twsindh fodh swændhæ og bündher ther till ijc hæste. Ther wildhæ handh dragæ mætt till Kolding, ther ligge the Nor Jyther allsamændh, ther som edherss k. m^t ma tænkæ till æffther allæ nöth. The fromdhæ, som handh haftæ wænth, thænom haffuer handh ickæ ændh nw fanngen, og hobess mægh ath handh icke far thænom. The Holster sidhæ meisten dell stillæ, ther till ederss k. m^t wrdher væll till withniss alt ho som the ær, ther haffue mætt hanom draghen. The andhræ godhmændh, som icki wildhæ dragæ mætt hanom, wrdh swarlig troffuet vppa sin giænkomesz. Hwilket jæg icki for edherss k. m^t dylie wildhæ, thet giældher ederss k. m^t landh og folk, först Jyllandh, ther æffther hartigriget og landh

¹⁾ At Eiler Bryske, som Paaskriften siger, hverken havde Slot eller Len i Fyn, findes der Intet om i Brevet; paa den Fortegnelse over Slotte og Len, som findes trykt i N. D. Mag. 6 B., og som maa være forfattet 1523, opfores han S. 280 som Pantehaver af Vissenberg Birk; men muligens fik han dette, da Frederik 1 kom til Fyn.

to Holsten. Ther hartich aff Holstæn thæn storæ forpligtingæ, som edherss k. m^t hanom haffuer giordh, icki kandh wære frwgtbaræ, so ma ederss k. m^t mett stor vppsathæ ther till tænkæ, ath mændh kwndhæ formænæ thænom, ath the icke haffuæ sllgæ obnæ og sa frig hiemfærdh som the hafftæ wdh. Thet kan ederss k. m^t wæll forbythæ thænom mætt edherss nadis reisener og rytræ, hwilke edherss k. m^t haffuer; fortij ederss nadis hwss till Flænsborg ær en lygill till hartigdomett, forty thet hör edherss k. m^t till indh till Brestedh, ther som mandh alt skwll igiæmæn till Jytlandh og ther aff igiæn mætt stor farligeth. Gwdh kændhæ thet jæg men thet goth, ther som edherss k. maiestat wæll till will tænkæ som thet nüdh ær. Ther mætt jæggh edherss k. m^t then almegtigstæ gwd befaler swndh thill lycksamigæ regimentæ. Datum Norborgh vppa Sancti Gregorij dag anno &c. xxij.

Edherss k. m^t villig
og horsamiger

Wulff Pogwisk Riddere
Benedictessön.

(Orig. paa Papir med Udskrift til Kongen og Spor af Segl. Münch. Saml. Nr. 566. Kbhvn. Paategnet: "Volf Pawisk Benedictus søn.")

27.

Kolding 15 Marts 1523.

Biskop Ove Bilde tilmelder Lage Urne og de øvrige sjællandske Raader, at han har tilskrevet Christiern 2 Opsigelse af Huldskab og Troskab. Paa en indlagt Seddel tilføier han, at han er bleven bevæget til dette Skridt ved de jyske Raaders stærke Trusler.

Sincerrima ffraterna affectione premissa cum debitis reuerentia et honore. Kiere herrer bröder oc wenner, giiffuer ieg ether herredomm tiill kiende, at effther som leylighedenn seg i mange made nw begiiffuer mellom hügboresn fürste wor naduge herre oc Danmarckis rilgis raadt oc mene landzens indbyggere her i Nöriutlandt, oc effther at hügboresn fürste hertug Frederick er nw i

thessze dage indragenn her i Nöriutlandt met eth stoort tall folck, oc riigens raadt oc landzens indbyggere ære hans nade tiillfallne: tha er thet icke i mynn macht eller formwge fore woldd oc offuermacht oc mange andher merckelige sagher at kunde holde hans nadis högmectughet hulldskab, manndskab oc troo tieneste vthen mynn liifis faræ oc mynn oc mynn domkirkis ewiighe skade oc forderffwæ, men nödis tiill at opsiige hans nade hulldskab, manndskab oc troo tieneste, som ieg hans nade nw met myt besegle breff tiillscreffuit oc forkyndet haffuer, thet gud see forkeert. Oc will ieg ther met haffue mynn ære oc lempe bewaret fore huer manndzs tiillthale, huilckenn forne leylighedt ieg ether herredomm forkynder i then acht oc menyng, at thet skal wære ether herredomm oc alle witterligt, at ieg saadann mynn forne leylighedt hans nade tiillscreffuit haffuer, om forne myt breff oc scriffuelse, ieg hans nade nw tiillscreffuit haffuer, nederlagdis eller bliffue forhinderet. Jtem kiere herrer oc wenner fore saadann forne merckellige leylighedt skyldt, tha haffue werduge fadher biscop Niels Clauszenn, her Niels Höög oc mester Knudt Henricsenn oc opscreffuit hans nadis högmectughedt hulldskab oc manndskab, oc theris breff ther om tiillsenndt hans nade met theris egeth wissze budt, szom the oc begerindis ær, at thet skall oc wære ether herredomm alle witterligt. Huor ieg kandt wære ether herredomm tiill willige oc kierlighedt, will ieg altiidt gerne giöræ. In Christo valet. Ex Kollinng dominica letare anno domini mdvigesimotertio meo sub signeto.

Auo Biillde,
eadem gratia episcopus Arusiensis.

Udskrift:

”Reuerendo in Christo patri qno Lagonj Wrnæ ecclesie Roskiillensis episcopo, ceterisque venerabilibus strenuis militibus ac nobilibus uiris regni Datie consiliariis in Sielandia constitutis, dominis et amicis nostris sincerrime obseruandis coniunctim et diuisim.”

(Orig. paa Papir med Spor af Seglet i rødt Vox. Münch. Saml. Nr. 187. Kbhvn.)

Paa en løs vedhæftet Seddel staaer følgende Efterskrift:

Kere herrer oc wenner, mwe i och widhe, at sidenn thenne opresning oc forsamling giordis, tha haffue riigens raadt paa theris

eghen oc mene landtzens jndbiggeris vegne her i Nöriutlandt tiitth oc offthe bodhe mwndelig oc met theris scriffuelsse oc met theris besegle breff esket oc strengeligenn formanet meg paa mijn ære oc besunderlig met hanss nadis handfestning oc konninglig recess, at ieg skulle indfalde tiill thennom oc landtzens indbiiggere met hielp trüst oc biistandt, oc huar ieg thet icke giöre wille, tha vilde the holde meg fore riighens oc alle theris vtroo mannd oc jndbiigger, oc som thenn ther alle theris oc landtzens jndbiiggeris skadhe oc forderffue ville widhe, oc at the met alle theris tilhengere oc met-hielpere wille thet straffe offuer myn personæ oc mitt godtz, huor the thet bekomme kunde, som theris besegle breffue ithermere vdt-wisze, the meg ther om tilscreffuit oc tiilsendt haffue. Huilkenn theris forwaring oc paamaning the nw paa thet ny Sancti Mathie dag oc sameledes Sanctj Lucij pape dag, sidenn thenne dag oc freed mellom hanss nadhe oc riighens raadt nw vtgangenn er, haffue met theris besegle breff meg strengelig tilscreffuit oc forkyndet, huilket the oc nw mwndelig i tesse dage forkyndet haffue i Kolding.

28.

Kolding 17 Marts 1523.

Oluf Nielsen Rosenkrands, Lensmand paa Koldinghuus, underretter Christiern 2 om, at han for at bevare Slottet for Kongen har handlet med Hertug Frederik om Stilstand indtil Paaske (5 April); men han tør ikke komme til Kongen af Frygt for Sigbrits Efterstræbelse.

Myn itmige helsszenn etthers nadis kongelige maiestat altijt forscreffuit met vor herre. Kereste nadige herre, verdis etthers nade atwide, at ieg sijck hogbornn fürste hertug Fredericks scriffuelsse fraa Vegle saa lywdendis, somm ieg etthers nade nw sender. Oc haffuer ieg tilforrn screffuit etthers nade tiill oc tijsligist büdt etthers nade tiill met brotther Hans Nyburg, saa att ieg ville personligh giffue meg tiill etthers nade tiill Sellandt oc bliiffue hoss etthers nade ther leffuendis oc döü: thaa haffuer ieg ingenn scriffuelsse, bwdt eller fortrüstningh i noger made fangit fraa etthers nade. Dog

haffuer ieg vell spwrdt, at Sybret aldrih vor etthers nade veldwger eller mectuger endh hwn er nw; thee tür ieg ingennlwnde giffue meg offuer till etthers nade; thee ieg spür, at hwn haffuer mannge vnöttige ordt bodhe om meg oc andhre, som hwn ingenn skiell kand seghe eller bewisse vti sanningenn. Oc haffuer hwn veret en godh helperende till, at etthers nade togh veldeligh vdhen alle dom oc reth viij lester kornn oc thee ij gorde i Kiöpnehaffuen fraa myn motther¹⁾, meg oc myn süskyndt. Met thenne forderffuelige oc velduge skade vor ieg endh till fredtz met, ther som ieg vor visse paa, at ieg matthe vere myn halss frij, thet kende gud oc etthers nade vedh thet bedste, at ieg ingenn skyldt vedh meg nogen myn lijffs tijt athaffue emodt etthers nade. Kereste herre, haffuer ieg met staaar nüdt oc kommer²⁾, at ieg kwunæ fange dage aff hogbornn fürste hertug Frederick oc hans methelpere till paaske nw nestkomendis, paa thet at ieg kwunnæ forware etthers nadis slott och myn halss; thee betther ieg etthers nadis hogmectighed, at etthers nade ville vere fortencckt her vtj, som etthers nade selff macth paa ligher. Etthers nadis hogmectughed her met thee helliche trefoldighed befallendis. Screffuit paa Kollingh tijsdagen nest effther söndagen letare mdxxij.

Oluff Nielsszenn.

(Orig. paa Papir med Segl i grønt Vox og Udskrift til Kongen "sin kereste nadige herre". Münch. Saml. Nr. 545. Kbhvn. Paa-tegning med gammel Haand: "Her Oluff Nielsszens breff, och kerer paa Sijbret oc for thee ij garde vtj Kjönehaffnn oc viij lester korn, hand

¹⁾ Birgitte Olufsdatter Thott til Valø, Enke efter Hr. Niels Eriksen Rosenkrands til Bjørnholm, Hofmester for Christiørn 2 som Prinds. Ellers siges det ogsaa, at Hans Bartholomeussen havde Deel i denne Voldshandling, forsaa-vidt de to Gaarde i Kjøbenhavn angaaer (se forud S. 19. Anm.). Da Frederik I kom til Regjeringen, blev det omtvistede Jordegods, i Overensstemmelse med Kongens Reces og Rigsraadets Kjendelse, Fru Birgitte tilbagegivet. (Dok. i D. K. H.) Om Sagens Sammenhæng se foruden Hvitf. VII. 44. 63—64. 290 (hvor Hvitfeldt dog S. 44 urigtigen henfører Niels Eriksens Død til Nov. 1515, da han, ifølge Meddelelse af Kall Rasmussen, først døde Nov. 1516), ogsaa D. Mag. 2 Bd. S. 47. og Saml. til N. Folks H. 4 Bd. S. 359. 364. 376. Anm.

²⁾ Her er et Ord som: "handlet, forarbeidet", udfaldet.

haffuer mysth, oc befrücther sijn halss for Sijbret, ther fore torff hand icke komme til k. mt").

29.

Veile 17 Marts 1523.

Hertug Frederik opfordrer Fynboerne til at hyld sig, idet han lover at afskaffe de Byrder, Christiern 2 har paalagt dem.

Vij Frederek met gudtz nade reth erfue tiil Norge, hertug vtj Slesswig, Holstenn, Stormaren och Ditmersken, greffue vti Oldenborgh och Delmenhorsth, helsse etther alle prelater, ridderskap, kiüb-stede men och meninge almwge, som bygge och boo wtj Fiwnn, kierligen meth gudt oc wor nade. Wiider kiere wanner, at oss fuldwitterligt er, huilcket ith wcrestelig regementh hyboren fürste koning Cristiernn holdett haffuer wtj Danmarcs rige, och wii nw ere indkalleth her vti rijgeth aff Danmarcs riges radt [att] affwerge slig fortruck och forderff, som Danmarcs riiges indbygger haffuer wereth vtj nogenn tidt: thii ere wii nw wtj thij hilge trefaldughetz naffnn personeligenn kommeth her vtj rigeth meth eth merckeligt tall krigsfolck til hesth och foeth, etther och meninge rigens indbyggere tiil hielp, trösth och forbedring, aff at legge all ny toldt och zyse och wsckeckelig och wcrestelig besuaringhe, och ther ey wtj spare wore egne persone och alle wore mackth och formoffue met alle wore tilhengere. Och huess wij etther oc menyngte Danmarcs indbyggere loffue och suere, wille wij wbrodelig holde wthen alle argelith som en cristen fürste, huilcketh oss witterligt er forde hyffboren fürste koning Cristiernn icke holdett haffuer. Vthen tuiuell er etther well witterligt, hurledis hans nade wtj nest forledenn sommer, then tiidt thii Lübske wore for Selandt met theris skiibber, loffueth och tilsade thenom wtj Selandt och Skone paa troo och loffue, thet alle nye told, zise och besworinghe skulle straxs affleggis, huilcket ecke skede, methen straxs ther effther besuareth thenom meth dubbelth zise, toldt och suere beskattinge: thij betthe wii ether, thet i som Danmarcs riges tro wundersotthe och indbyggere och tro meendt wille bliffue hoss oss och Danmarckis riiges radt. Wii welle vti egne persone meth all then magt, wij och

wore telhengere aff[s]tedt kan kwnne (sic), met thet alderfurste komme tiil etther och etther frij och frelsse aff slig wcrestelig besworinge och fortryck, som i nw wti ere. Lader etter her vth innen wel willelig finne, thet wille wij nadelig meth etther forskyldte. Giffuet vti Wetle then tiisdag nest effter medfaste mdxxij wnder worth secreth.

(Samtidig Afskrift paa Papir, som bærer Spor af at have været indlagt i et andet Brev. Münch. Saml. Nr. 398. Kbhvn.)

30.

Veile 17 Marts 1523.

Hertug Frederik opfordrer under stränge Trusler Rigsmark Mogens Giø til at hylde sig.

Frederick meth guds naade retth erffwe tiill Norge, hertiig tiill Sleswig, Holdsten, Stormarenn oc Ditmersken, greffwe tiill Oldenborigh &c.

Vor gunsth tiillfforne. Wider kiere her Magenns Güye, ath oss elske Danmarckis riigis raadth haffuer vdwaldth oss tiill konningh atwære offwer Danmarckis riige. Thij bethe vij ether och strenggelligenn bywde, attij vthen all forhindinghe eller skodzmaall möde oss vtij Aarss paa fredag nesth kommendis, ther meth oss ath handle om huldning och tiilbörllige thienesthe, som i oss plectiigh ære paa forscreffne Danmarckis riigis vegue, oc ladher thet Ingenlwnde, saa framt i ickj ville, thet wij oc alle the, som giöre oc lade ville oc skulle for wor skyldth, skulle arge paa ethers egne personers halss oc liiff, gaarde, gotz och vndhersatte her vtij riigeth och saa langt, som wij eller nogre aff wore ether eller ethers offuerkomme maa eller kwnne. Ether gudh befalendis. Gii-ffuith i Vedle mdxxlij then tiissdag nest effther medfaste søndagh vndher worth signet.

Udskrift:

Oss elske her Magens Güye riddher oc Danmarckis riigis marsk.

(Afskrift paa Papir med en samtidig Haand. Münch. Saml. Nr. 397. Kbhvn. Paategnet: "En kopia aff ith breff hertugen skriffuer her Mogens Göye.")

31.

London 17 Marts 1523.

Alexander Kyngorne underretter Christiern 2 om sin Reise til England:

Illustrissime ac graciousissime domine. Cum secreta propter itineris discrimina literis minime inserenda sint, communiora paucissimis aperiam. Decimaquinta die februarij¹⁾ veni Kalisiam, vbi ab ingressu nauis arcebar, donec darem tres florenos Karolinos pro naulo, cum singuli ex aliis darent duos grossos duntaxat. Tandem ueni Douariam, ubi impeditus fueram in quartum usque diem: tunc enim penitencia ducti comitatu honestissimo duxerunt me ad Londoniam, sumptibus tamen meis maximis. Ibi secretarius regius magister Briontugk me benignissime acceptabat honorauitque propinando vinum honestissime. Item septima die marcij ductus eram ad cardinalem satis decenter, qui cum omni reuerentia mecum contulit. Item decima martij regis obtinuj presentiam in Ritzmond, comitatu doctissimi virj Thome Morj in schapha pompatica dominj cardinalis: ubi regia maiestas plusquam benigne me acceptarj fecit et honorarj ac commensales nobilissimos non inferiores comitibus mihi adlunxit. Facto autem prandio mecum clementissime contulit, ac semotis omnibus et singulis ad sesquialteram horam articulos mee commissionis mecum discussit cum tanta reuerentia et benignitate, ut nihil supra etc. Regia celsitudo Anglie (ut hic aiunt) mittit in Scotos circiter centum milia hominum, quj nunc sunt in oris Anglie et Scotie, expugnaturi Scotiam (ut hic dicitur) citra omne impedimentum. Cum inter cetera dixi coram regia maiestate, me petiturum Scotiam, sic respondebat: hoc anno Scotos ita vigilantes agitabimus, ut nullum ab eis auxilium sperandum sit. Quid vulgus hic de maiestate vestra senciat, ex presentium latore optime discetis, qui non

¹⁾ Da Brevet S. 35 er dateret Amsterdam 17 Febr. 1523, maa der paa et af Stederne være en Feil i Dagens Angivelse. — Kardinalen, som nævnes, er den bekendte Thomas Wolsey.

allter hic quam fidelem vestre celsitudinis seruitorem sese exhibuit, quamobrem fides illi adhibenda est meo iudicio. Cum his dominus deus vestram celsitudinem incolumem seruet, cum imperii incremento. Ex Lundonia feria tertia post letare anno domini mdxxiii.

Seruitorum
infimus

Alexander Kyngorne,
D. R. etc.

Udskrift:

Illustrissimo ac inuictissimo principi Christierno, dei gracia Dacie, Noruagie, Suetie o. s. v. domino suo graciousissimo etc.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 481. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

32.

Odense 18 Marts 1523.

Eiler Bryske tilkjendegiver Christiern 2, at han reiser til Jylland for at udvirke Stilstand for Fyn.

Myn ydtmighe wnderdannelig plictighe trow tiennisthe edherss naadhe nw oc altiid for sendth medth wor here. Kieristhe naadige here, maa edherssnaadhe werdis at wiidhe, at efther thenndh beffaallinghe, som Clauss Hermellyn¹⁾ gaff megh paa edherssnaadis wegne. haffuer jeg laadt tagiidt jen leydhe aff herttwgenn oc thet jwdske raadt, och actther j dag aff stedth tiill Jwlandth oc giöre mith beste, at jeg kwnde swaa forhandliidt paa edherss naadis wegne, at thette laandh Fyenn matte standhe i fredth, och swaa at thesse köbmendth maa komme paa theris bieriingh. Och wiill jeg giöre aldh mynn ydersthe fliidth ther tiill, swaa at jeg kand kommedt wtij thennd besthe handling oc degyngh (sic) paa edherssnaadis wegne, somm paa ferde kandt bliiffwe. Keristhe naadighe here, hwar som jeg kandth wære paa ederssnaadis gaffun her eller andenn stedth skaall edherssnaadhe syndhe meg well willigh tiill, ald thennd stwadt jeg leffwendis er. Her met edherssnaadis högmecc

¹⁾ En tydsk Hovedsmaud, som den Gang var i Kongens Tjeneste.

ttighiedt thend hlellighe trefaldighiedh befaallindis tiill ewigh tildth.
Screffuidt I Otthensse thend otthenssdag nest efther Ste Glertrwdz
dagh anno domini mdxxiijø.

Edheress naadis trow tienere
Eyller Bryske.

(Orig. paa Papir med Segl i grønt Vox og Udskrift til Kongen.
Münch. Saml. Nr. 275. Kbhvn.)

33.

Flensborg 19 Marts 1523.

Borgemester og Raadmænd i Flensborg bede Christiern 2 om Hjælp
mod Hertug Frederik, og forsikkre ham om deres Troskab og
Hengivenhed.

Stormechtigeste oc hochgeborenn fürsthe allernadiste herre
wor troo och plichtiige tieneste alletide tillrede. Allernadiste herre,
giffuer wii ethers k. m. othmodige at vidæ, som nw thenn hog-
borenn fürste oc herre herre Frederick ethers nade herræ freudæ
ær vtj lwlle[nd], saa befruchte wii oss, at hans f. g. wiil komme tiill
oss oc stormæ fore byen, somm wii haffuer hörthe vdaff gode
hiemelige wenner. Thii betther wii ethers k. m. gansk othmode-
lige omm hielpe oc trüste; thii at thet ær oss vmogeligt oc staa
emood sliig folck, sadan skutte oc werie somm thii haffuer. Wii
willæ staa hoss ethers nade mett liffue oc gotzs effther alle worss
formow. Oc nadiste herre, begere wii ganske othmodige her appa
ethers nadis skriuelsse hoss thette sammæ bodh, huur somm wii
maa rætte oss effther. Og skall ethers nade jnthett anneth findhe
vthen trooskaff, kenne thett gud altsommechtigeste, then wii ethers
k. m. befaller mett lang sundhedh. Datum torsdaghenn post letare
vnder worss stas secret anno xxiiij.

Ethers k. m.

troo

Burgermesther oc Rade-
me[n]d tiill Flensburg.

(Orig. paa Papir med Segl i grønt Vox og Udskrift til Kongen.
Münch. Saml. Nr. 392. Kbhvn.)

34.

Odense 19 Marts 1523.

Peder Ebbesen Galt, forhen Lensmand paa Hindsgavl, melder Christiern 2, at han ikke har fulgt Kongen til Sjælland, fordi Sigbrit tragter ham efter Livet. Derfor opsiger han ogsaa efter de jyske Raaders Opfordring Kongen Huldskab og Troskab.

Myn ymygeth thenest ethers naadis hoffmectughiedb althid send met wor herre. Kiere nadige herre, som ethers nade forthencker, thed siste jeg skyldis fraa ethers naade vti Nyborg, ther ethers nade affuaffinde Hindsgalff oc slotslogenn til then gord vti Othens, tha befald ethers nade meg, at jeg skulle antworde Jahan Biürusszen, hwessz juwentarium til stede war paa slottet och for ladegorden oc acther stand vti tiennen, thes ligeste Anders Jacopssen vti thenn andenn tiennnd, som jeg haffuer theris breff paa. Och war jegh begierindis aff ethers nade, at ethers nade wille haffue ther nogre hwossz aff ethers nadis egne, nar jeg antworde thet fraa meg: tha swarede ethers nade, at thet war juthet behoff andhet end thage beskreffuet, hwad jeg antworde thenom fraa meg, hwilket jeg ocssaa giord haffuer. Kiere nadige herre, wide ethers nade, at jeg wille haffue weret offuer vti Selland effther ethers nade strax, och skicket jeg mine thing althindgist ther effther met heste och haruske, som jeg kreffte aff the resner her vti Othens; och wille jeg strax haffue weret aff sthed och giord ethers nade theneste och riget aff myn yderste formage, som thenom wel witterlickt ere her vti landet. Tha bleff meg til kiende giffuet, at broder Hans Nyborg saffde for Oluff Nielssen och her Mogens Güde och Erick Erickssen¹⁾, then thid han haffde ethers nadis befalling at handle met then yskee (sic) raad, at thet förste jeg kom offuer til Sellandh, tha wille ethers nade lade tage halsen aff meg. Hobis meg til

¹⁾ D. e. Oluf Nielsen Rosenkrands og Erik Eriksen Banner. Den „Mester Lampert“, som her nævnes, er Lambert Andersen, Kongens Sekretær.

then alsommectwgest gud, at jeg thet icke forskyldt haffuer aff ethers nade: jeg haffuer thient ethers nadis froffue modher vti x aar, och sidhen ethers nade och, sidhen hindis nade düde, hwissz siel gud myskwnde, och thür jeg frid skyde myn skiel til alle kristene menniske, hwore lides jeg thentte hindis naade, och hobis meg, at ethers naade skal jntheit skylle meg met skjield. Oc haffuer jeg forthere[t] staare pennige i hindis nadis theneste, som thet er meg siendt op at rette, oc löntte jeg meg selfuer oc mynne swenne, saa at jeg jntheit fech aff hindis nade, som jeg wil wewebuisse; ther offuer haffuer jeg laut och forladt hindis nade fem eller sex hwndereth marck. Och haffuer jeg hörd, at Sibertt hwn dagelig raaber, at hwn aldri skal lade seg nöge, för hwn fangher alle danske riddhers mendtz mend fraa halssen, och kaller thenom forreddher: tha hobis meg til gud, ieg aldri haffuer giörd nogre forreddher giernige. Och gaff mester Lampert atkiende, nw ethers nade war vti Medelfart, hwore ethers nade gaff hanom befalling paa, at han och Jacop Hardenberg skulle fare til Othens och tage gorden fraa meg och meg wid halssen, hwilket jeg icke haffuer forskijldt aff ethers nade slig ordt och rickt och andet mere, som icke stander meg nw atskriffue. Ther som jeg skulle komme offuer, och Sibreth skulle were mijn domer och lade tage halssen fraa meg wthen alle redelig ordsag: tha verdis ethers nade atwide, at Danmarckis rad haffuer skreffuet meg til, at ther som jeg icke kommer til thenom och fuldt gör then resess, som ethers nade haffuer giffuet thenom och meninge Danmarckis jndbygher, tha wille the tage alt mit godz fraa meg och göre effther myn halss, i hware the kwnne offuer komme meg, och wille haffue dom paa mijn ere, om jeg thet icke gör *thet*. Och wil jeg althid were offuerboden til at stande til rette i hwissz maade meg bör, thi at ethers nadis egen skriffuer stander for regenskab. Och sendher jeg ethers nade jet wdskrefft aff een breff, som hertugen skreff meg til: tha wid gwd, jeg er ther for obenbarlig nödt och twingit til at göre thet jeg aldri haffde thend atgöre, for slege forskreffne stycker, som for stander, at opside ethers nade. Thij opsier jeg ethers nade hulskab och mandskab och alt traa theneste, och vil haffue myn ere och redelighed wforkrencket i alle made. Her met ethers nadis hogmectughed gud befallendis. Skreffuet vti Othens torsdag efter dominica letare anno dominj mdxxij.

Peer
Ebbessön.

(Original paa Papir med Udskrift til Kongen og Segl i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 369. Kbhvn. Paaskrift med samtidig Haand: ”Per Ehbesszen opsigelse breff, oc bekender at vare ther til trengder aff raadet i Inland, och serlestis at broder Hans Nyborg vti neruerelse her Moens Gøyes, Oloff Niellssens [sagde], huor hand komme til Sieland, guldt thet hans balss, oc sammeledis skyuder paa, mester Lambret skulle oc haffue giord vordt ther om.”)

35. Skanderborg 19 Marts 1523.

Rigsmarsken Mogens Gjø tilskriver Christiern 2, at han formedelst Hertug Frederiks og det jydsk Raads Truster til sin store Sorg nødes at opsig Kongen Huldskab og Troskab; dog vil han søge at holde Skanderborgslot Kongen til Haande indtil Paaske (5 April). Til Kongen tør han ikke komme personlig af Frygt for, at Sigbrit skal lyve ham Livet fra.

Hogbornesthe fürsthe, kiere naduge herre. Som ether naades hogmectiighed weedth om thenne leyliighed, som nw för ügenn ær her i landhit mellum ether naade, riigenns raadth oc mene lanndzenns indbyggere, som fore mange merckeliighe orssager, skyldiugge oc brüsth, the siige ath haffwe modth ether naadhe, haffwe opsaffd ether naade huldskab oc mandskab; oc er menigheden her i landith indfaldet tiill raadeth oc haffwe samdirecteliige nw giiffuit them tiill hogborne fürsthe hertug Frederick, som nw i thesse dage meth ith merckeliigth tall krigx falck tiill hest oc fodt ær nw indragen her i landhit, ath affnamme landith oc hyldinge aff mene lanndzenns indbyggere, som the ther tiill wellwilliig ære. Oc haffwe riigenns raadth tiidt oc offthe esket megh strenggeliigen meth alle theres bezegelde breff paa mynn ære oc redeliighed oc meth ether naades kongeliige rezessz, ath ieg paa mynn ære oc redeliighed skulle indfalde tiill them oc mene lanndzenns indbyggere. Nw xiiij dage syden forskreff raadeth megh ath komme tiill them tiill Kollingge, som ieg oc giordhe: tha esket the strengeliigen slotzlowen aff meg; tha handlet ieg meth them, saa ieg fick dage aff them tiill nw palme söndag. Oc fick ieg i dag schriiffuelse fraa hertugen,

som ieg sendher ether naade en widisse aff indlucht i thette breff¹⁾, oc haffuer oc raadet her i landhit meth mene riidhershaskabeth trwget och vndsaffd meg, ath hwes ieg lengher saa siddher oc forhallar them, tha will the affbrende mynne gaarde oc affnamme hues lordegotz ieg haffuer her i landhit, oc syden hwor the thet offwerkomme kandth her i Danmarck, saa wiidth som hertugenns oc theres macht oc romme recke kandth, och meth flere sliig ordh, som the haffwe ther om &c. Thet skall gud kiendhe, ath ieg for sliigh leyliighedt skyldth sworlliige oc gandz sörgendis nödes tiill ath opschriftwe ether naade nw huldskab oc mandskab oc tro thienesth, hwilcket gudt wedth ath thet er meg leydt aff alth myth hiertte, ath ieg thet nogen tiidt giöre skulle, ath ieg ether naade sliigt ith breff skulle tiill schriiffue. Oc will ieg holde ether naadhe then her slotz low tiill Schanderboriig thiill hende indh tiill poske nw nesth kommendis, vthen hon wordher megh meth woldh oc macht fraa tageth. Oc haffde ieg gierne self personliigen giiffuit megh offwer tiill Siellandth tiill ether naades hogmectiighedt: tha er meg tiill widendis worden oc tiillbudeth, hwre Siibreth hon haffuer alth thette her aar oc endh nw ropt po meg oc saffd, hworledes iegh skulle wære her konningh vtij Nörre Iudlandth oc regere thet. Tha skall ether naade aldriig anneth spöre eller forfare, ath ieg haffwer andherlunde skicket eller regeret meg paa ether naades vegne effther then befallinge, ieg haffuer haffd aff ether naadhe her i landeth, endh som en tro manndh burde ath skicke sigh modth syn herre oc konning: ffortthij skall hon aldriig intthet kwnne siige meg paa meth skiell. Tha skall ether naade wiide, ath ieg haffwer spwrth och forfareth, ath hon ær end nw saa hart i ether naades gunsth och i regimenthet, som hon haffwer wæret nogher tiidh tiill fforne: ther for torde ieg icki giiffwe meg tiidh tiill landhit tiill ether naade, for ieg befrücthet meg, hon skulle lywge meg mynn halss aff, for hon haffuer fürre gangeth ther effther. Ieg tacker dog ether naade, thet gudh sie forkierdh, thet hon nogen tiidh skulle wære saa hördt eller raaendis offwer æther naadhe, som hon haffuer wæreth tiill thenne dag. Ether naades hogmectiighedt her meth then allmectiigeste gudh befalendis tiill ewiig tiidth. Schreffuith paa Schanderboriig torsdagenn nesth effther medfasthe söndag aar &c. mdxxij.

Ethers naades
ydmyghe

Magens Güye.

¹⁾ Hertug Frederiks Brev er trykt S. 51.

(Orig. paa Papir med Udskrift til Kongen og Levninger af Seglet i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 417. Kbhvn. Paaskrift med gammel Haand: „Her Magens Gøyes opschriftelse, saa at hand gør thet aff stoor trengsel, oc kerer paa Sibrecht.“)

36.

Roeskilde 19 Marts 1523.

Biskop Lage Urne sender Christiern 2 to Breve og giver ham adskillige Formaninger.

Fidelis obsequij promptitudine[m] cum felicissimo regnorum incremento. Högborenn och högmectiste förste, kereste nadige herræ, i dag vder moltiid kom bispens bud aff Aarss till meg met thenne scriffuelse¹⁾, ieg nw sender ether nade, Danmarkis raad her i Sieland tillscreffuit. Och en tyme ther effter kom hertugx bud aff holstenn met eth annet breff och ville være meg till ordz: tha lod ieg kalde ther offuer nogre merckelige personer, och wor thet inthet annet end hand antwordide meg thette tyske breff, som ieg och sender eders nade. huilke twenne bud sagde at vele strax giffue seg till ethers nade met annen scriffuelse. Ieg raader ether nade at bliffue wed god tröst och setthe victoriæ och all hielp vti Ihesu Christi hender, then som engenn forlader, som retteligenn och fuldkommeligenn flyr till hanom. Och at eder nade bewiiss thenom all gunst och milhed, som end nw ære och vele were ether nade hwilde och tro. Jeg vilde nadiste herræ selff giffuet meg till ethers nade: nw haffuer ieg merckeligt forfald at giøre maiores och minores ordines nw poo löwerdag och söndag nest kommendis, thet som engelunde moo försømmes. Ether nade werdes at biwde meg om samme ærinde ether nadis vilge till: ther vill ieg gerne rette meg effter. Her met ether nadis siell liiff och statt gud almectiste och Sto Lucio martirj befallendis. Ex Roschilda feria quinta post Gertrudis virginis anno dominj mdxxiij.

E. v. r. m^{is}

humilis capellanus Lagho
dei gratia episcopus Roschildensis.

¹⁾ Den samme, som er aftrykt S. 46.

(Orig. paa Papir med latinsk Udskrift til Kongen og Spor af Segl i rødt Vox. Münch. Saml. Nr. 637. Kbhvn. Gammel Paategning: "Bispens breff aff Sielland, hand scriffuer k. mt, huorledes bispen aff Aarss oc rigens raad vti Nørre Jutland screffue' raadet til i Sielland", og "thenn ene er bispens aff Siela[n]des breff.")

37.

Hønborg 20 Marts 1523.

Erik Krummedige, Lensmand paa Hønborg, meddeler Christiern 2 Underretning om Hertug Frederiks Fremgang, og opsiger Kongen Huldskab og Troskab, deels for Fjendens Overmagt, deels for Sigbrits Trusler og den slette Tro, Kongen har viist ham og hans Svoger Otte Krumpen.

Myn ydmyghelighe thienist etthers nadis hoffmectwghett althiit forsend meth wor herre. Kiære herre, screff jeg etthers nadis hoffmectwghett thiill, hwar hügbornæ første hertwg Frederick skwlle kommæ thiil Kolding: werdis etthers nade att wide, att hans nade kom nw i fredagx nest forleden thiill Kolding och haffde ther meth sig sex twssend landzknegtthe och Friise vthen reyssener, och haffde gandske swart skütthe meth sig. Och er hans nade nw dragen po wegen thiill Wiborig meth en gandske stoer som falk, och kom her mögeth folk effther hans nade, som halld haffuer ligget vthi thisse köbsteder her om kring, oc her po ferrestet po Medelfar swnd och po the andersted, som fergested er her om kring. Och er ald meningheden bode ridderskabeth oc almowen forscreffuit, so atth the skwlle möde po Viborig landztung och hylle hans nade there &c. Kiere herre, fick ieg och etthers nadis scriffuelse, so ieg skwlle kommæ offuer thiill Sielland: tha gangher her slig vchristelig rüethe aff then wnde qwinde Cybreth, so hwn alderig regeretth mere eller haffdhe mere magt meth etthers nade, som hwn nw haffuer. Oc haffuer hwn thiil fornæ, som ieg haffuer sielluff hördth, kalleth mig en forredher och en thiwff, oc ther thiil sagde nw, att ther som ieg kommer offuer, tha skall hwn lade thage hallssen aff mig och so manghe riddermendzmennd, som ther kommer offuer thiill etthers nade. Tha setther jegh jud thiill gud

alsommegtiste och thiill etthers node selluff, hwore jeg haffuer thienth etthers node aff myn barndom och jnd thiill nw, om ieg haffuer nogen thiid giord etthers nade nogen forredelsse i nogher maade &c. Oc fortæncker etthers nadis hwsfmectwgheth, att nw först etthers nade drogh thiill Vette, tha gaff etthers nade mig befallinge, att jegh skulle haffue bwd effther myth hest och harnsk. Then thiid myt bwd kom thiill Nyborig, tha haffde etthers nadhe giord forbod, so myt bud motthe jcke komme offuer och foor thiil baghe thiil etthers nade i Melffar. Och etthers nade lodh scriffue först eth breff oc so eth andet, som ieg skulle haffue offuer effther myne heste och harnsk. Oc haffuer ieg spwrđ, att etthers nade togh sammæ breffue och kaste thenom vthij yllen, och wiste ieg jcke, for hwad sagh etthers nade ville icke wnde migh myne heste offuer. Nw kand ieg fornömme, atth etthers nade satthe icke loffue thiill migh, men mynth (sic) skotzmoll setther iegh indh thiill greffuen¹⁾ och thiil andre godemend, som laa i Vette, hwad troscab ieg bewiste etthers nade ther i byen oc andersteds, hwor etthers nade ville haffue migh. Oc er migh thiill videndis wordeth, hworledis etthers nade gaff Eyller Bryske befallinge, so hand skulle giffue Jehannæ Biörnsszen befalling, att hand skulle thage nogher reyseneder oc landzknegte oc fare offuer thil Langland, oc tage Tranquier Ind, oc thaghe myn swoger her Otthe²⁾ ved hans bals: tha wed hwer redelig mand i Danmark oc andersted, hwad hand haffuer giord etthers nade och riget thiill thiennist, att etthers nade wille so offuer falle hannom &c. Oc gaff Jacop Hardenberig och befallinge, att hand skulle thage hannom wed halsen vthen allde redelig sagher &c. Thiisligiste beffrycter ieg mig, att mig skulle oc vederffaris sligt vthen ald skyld och brüde. Ffor sligt och andeth mere, som her thiil giord er, som hwer mand wellwed, tha raader alle myne venner mig, saa att ieg icke skall kommæ offuer thiil etthers nade. Tha skall etthers nade wide i sandhen, att ther som ieg visthe, att ieg motthe were myn hals frij: tha skulle aldrig enthen sligt eller wanner eller nogen menniske komme mig thiill att threde fraa etthers nade, oc will jegh haff wogheth liiff, godz och ald myn vellferd hwos etthers nade, som ieg her thiil giord haffuer &c. Werdis etthers nadis hwsfmectighet atth wide, att hertwg Frederick screff mig eth breff thiil, som ieg nw sendher etthers nade en vtscreff aff. Tha kaud etthers nade selluff tencke,

1) Grev Erik af Hoja.

2) Otte Krumpen.

hwad mig stander ath giøre; thii alld meningheden offuer ald Jyl-land och meste parth aff Fyen er nw gangen etthers nade fraa, thii kand ieg icke ald enæ stande thennom alle emodh. Om then slotzlog, som etthers nade fortenker, att ieg haffuer, ved etthers nade well selluff, att jeg icke kand holde then. Oc ther som etthers nade end wille giøre mig vndsettening, tha ved etther nade dog vell, att ieg icke kand holde then to thymers lengher, end thi wore thett begerendis. Thii gwd kiendeth, att ieg nw nödis thjill att giøre then gierning, ieg aldrig haffde thenth at giøre i myne daghe. Men ther som Cybreth skall were myn dommere oc büdellin myn retthere vthen ald redelig orsage, tha will ieg verghe myn hals, thett beste gud giffuer mig lücke thil. Ther for opsigher ieg etthers nadis hoffmectwghett hwldscab oc mandscab oc thro thienist, och her meth will ieg haffue myn heder och ære wforkrenket i alle maade. Och throer ieg, atth etthers nade tagher mig icke thil mysticke; thii etthers nade ved selluff myn leylichett, hworledis jeg haffuer thient etthers nade indh thiil thenne dag. Her meth etthers nadis liif siell stadz och hoffmegtwhett then alsom-megtiste gud thiill ewige thiid beffalendis. Screffuit po Hünborig then fredag nest fore Sti Benedictj abbatis dag mdxxij.

Erick
Krwmdige.

(Orig. paa Papir med Seglet i grønt Vox, samt Udskrift til Kongen. Münch. Saml. Nr. 475. Kbhvn. Med samtidig Haand paaskrevet: "Aff Erick Kromedige opsigelsse breff huldskaff mandskab, oc skywder paa syn halssis fare aff Sybret, oc beclager syn swoger Otte Krompen, at Eyler oc Jacob Hardenberg skulle haffue befal at gribe hannom" og med en anden samtidig Haand: "tygger schriffuen.")

38.

Estrup 28 Marts 1523.

Niels Brock paa Estrup melder Christiern 2, at han er nodt til at opsigte ham Troskab.

Mijn jdmijgelijg helssen ethersz nadis höffmechtijghed tijll skreffwett mett wor herre. Kere nadijste herre, effther thennæ lelijghed som nw for ügene er, att höffborne förste herttog Frerechk er dragen her ij landett mett ganske stor macht krijsz folck tijl hest oc fod, fortij jeg kand forsware mijtt lijff oc gossz, nüdis jeg tijl att opskrijffwe ethersz nadis höffmechtijghed hwldskab, mandskab oc tjeneste, hwilkett jeg ij thette mijtt breff ganske süörendis gör. Kere nadijgeste herre, ther som jegh hawett kwnd komett aff landett oc tijl ethersz nade, ther wille jeg woed poo themn dell ethersz nade jcke troer ¹⁾). Dett wor saa bestelled for megh, jeg kwnde jcke bekomett. Doch haffwer jegh wered them aldeles wbewared, som ethersz nade skal wel spörije, oc jngen sted jeg haffwer gijffwed meg fra mijn gard. Oc haffwer jegh foett sadantt ett bod, hwar jeg jcke kam tijl herttogen, daa skwlle hansz folck snartt kome tijl meg. Mijt hob er saa stor tijl ethersz nadis höffmechtijghed, att ij anseer mijn trensel, bedendis ethersz nadis höffmechtijghed jdmijgelijg oc gerne, att ij wijle rame mijt beste. Her med ethersz nadisz höffmechtijghed thenn aldsommechtijggeste gwd befallendis. Skreffwett po Estrwp then löffwerdag nest for palme söndag anno domino (sic) mdxxij.

Niels
Brock.

(Orig. paa Papir med Spor af Segl og med Udskrift, forsaavidt denne ikke har været skrevet paa den Tunge, hvorpaa Seglet har været trykt, og som nu er borte. Münch. Saml. Nr. 264. Kbhvn.)

¹⁾ Meningen: Derpaa vilde jeg have vovet saa meget, at Ed. Naade næppe skulde troe det.

39.

Kjøbenhavn 31 Marts 1523.

Henrik Krummedige til Vallen fornyer sin Troskabsed til Christiern 2.

Jeg Henrick Krumdige ritder bekendher oc giör alle witterligt met thette mit obnne breff, at ieg wiil were hogborne fürste her Christiern met guds nade Danmarckis, Suerigis, Norgis &c. koning, myn allernadiste herre, huld oc tro oc vbrüdeligenn wiid myn ære oc redelighedt holle hans nade then huldskab oc mandskab, ieg hans nade tiil forenn suoret oc tiilsagt haffuer, vthen all hiemlige eller apenbarlige argelist eller helprede, vpsette oc wouge liiff oc gots for oc met hans nade, som meg bör for myn rette herre oc koning effter myn formwge. Oc ther som haus nade döör oc affgaar, tha wiil ieg giöre hans nadis högborne förstindne myn nadiste frve oc herre börnn tiilbürlige thienest, help oc bistan, som ieg wiil were bekennt for gud oc cresteligenn tiilstande for alle minneske. Tiil ytthermere vitnesbyrd, at ieg thette forskreffuet wiil vbrüdelegenn holle, trycker ieg mit indsegell nedennfor thette mit obnne breff, wnderscreffuit met myn eghenn hand. Giffuit vtj Kiöpnchaffuenn tiisdage nest effter palme søndage aar &c. mdxxiij.

Jeck Henrick Kromdick wider kenns
denne fforskrift met myn egen han.

(Orig. paa Papir med Spor af Segl i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 477. Kbhvn. Bagpaa skrevet med gammel Haand: "her Henric Krummedige snerger k. mt huldskab oc mandskab paa thet nye.")

40.

Hollfeld 19 April 1523.

Kurfyrst Joachim af Brandenburg meddeler sin Ægtefælle Elisabet adskillige Efterretninger om hendes Broder Kong Christierns Sager, og tilkjendegiver, at han tilligemed sin Fætter Stormester Albrecht og Svingerson Albrecht af Meklenborg ved Hjælp af den store Skat, Christiern 2 er i Besiddelse af, vil samle Tropper og ile til Danmark til hans Undsætning.

Hochgeborne furstin freuntliche hertzallerliebste gemahel. Mir seint drey d. l. schreyben kurtz auff einander zukommen; darauff

lasz ich dieselb wissen, das key. Mt ein stattlich bottschaftt ausz Brabant hatt jn Lubegk auch zu d. l. bruder vngeferlich funffzig pferden stark geschickt. Die haben die von Lubegk gehort, darnach auff einen wagen gesetzt vnd dem hertzen von Holsteyn zugeschickt, der sie noch bey sich also gefenglich entheldett. Darnach haben sie dem regiment zwen reyttende rey[ch]s botten nydergeworffen vnd berawbt. Solchen gewalt vnd schympff, so sie k. mt erzeygt. hau ich auff bericht er Crystoffen von Tawbenheim vnd Moritzen von Feylitz ryttere als verordenten des regiments dem stathalter vnd regiment angezeygt, aber nichts fruchtbars erlangen mugen. Dar durch bin vervrstet worden solchs keyserlich mayt auch dem Ferdinando durch die post anzuzeigen, hofflich es werde jn gross zuhertzen vnd gemute gehn. Ferner soltu wissen, das sich meyn handel mit Pommern gestossen hatt vnd gar an ende zergangen ist. Derhalben auch zufurderung deins bruders sach hau ich doctor Blumendal eylends nach Hyspanien geschickt, daselbst fur dein bruder vnd auch mich zu solicityren. In dem als ich nu hab wollen hinweg zyhen von Nurenbergk, ist zu mir kumen Bastian Krantschart, eyn edelman, der von keyserlich mayt zu deynem bruder geschickt gewest. Der hatt mich bericht, das deyn bruder zwen merckliche schetz hab von gold vnd sylber, die er noch nie angegryffen. Die hab er jm gezeygt, vnd beger ein zehentawsent knecht, dan er wolle sich vnderstehn kurtzlich geldt herausz zemachen. Also haben mein vetter der hoemeister, her Albrecht meyn sun vnd ich beschlossen dein bruder jn eygner person zuretten, vnd solchs keyserl. mt bey dem selben jrem diener vnd dem techent ¹⁾ anzeygen lassen, hofflich keyserl. mt werd vns solchs auch zuthun befhelen vnd dein bruder mit ettlichem gelde vorlegen. Als dan wollen wir drey vns vnderstehn deynen bruder vnder schwebenden des reychs vnd keyserl. mt fhanen zuretten, vnd stragks vor Lubegk vnd furder nach Holstein zu zyhen vns vnderstehn. Wue vns aber von deynen bruder ehr gelt zukumbt, wollen wyr gleych wol fhortt zyhen. Er sagt auch weytter derselb k. mt geschickter, das dein bruder hab bey sich bis jn zweytausent pferden vnd funfftausent knecht, auch werden jm Engeland, Schottland, Portigal vnd Frangkreich stattlich zu wasser zuhylff zyhen *werden*,

¹⁾ Dechant (Decanus) Georg Blumendal, som samme Aar blev Biskop i Lebus i Brandenburg og næste Aar i Ratzeburg. (Masch, Geschichte des Bisthums Ratzeburg, S. 456—457.)

vnd sint jm bereyt bey xliij schyffen zukommen. So hau ich zu Frangken, Schwaben vnd am Bodensehe, auch Schwartzwold, hawblewt vnd knecht gnugk besprochen vnd bestalt bisz jn zehen oder zwelfftawsent, woe man ir bedarff &c. Mir ist dein vnd vnser kind schwacheit trewlich leydt, hoff aber zu gott, es werde keyn nott haben, sunder bald besser werden; vnd bin von hertzen erfrewtt, das es, wie du schreybst, besser mit dir sey worden. Den Brieff, da von du meldest, hau ich von dem von Nawgartten entfangen. Des denische reychs ratt vnd die ander lanttschafft haben deynen bruder zugesagt bey jm festigklich zubleiben, vnd hatt mit jnen gar keyn nott. Reynspurgk vnd Flenszburgk seint verlorn vnd ettlich ander kleyne stettlein jm landt zu Holsteyn. Mit Pomern vnd andern wirtt durch keyserl. mt mandata ernstlich gehandelt vnd gepotten werden styll zustehn. Die post gefelt mir wol auff Jorgen von der Wisch¹⁾, wan es uortt sicherlich gescheen mochte; so hau ich meynen sun auch geschryben, Jorgen von der Wisch ein buxemeyster auff Segebergk zuschigken, nemlich Hansen von Darmstede. Vnd wyll also abgottwyl hewten vber virzehen tag nemlich den suntag cantate bey dyr sein. Solchs wolt ich dir nit bergen vnd befelch dich damit dem allmectigen, der helffe vns mit frewden vnd glugk zusamen schyr vnd bald. Wyltu deynen bruder etwas sichers zuschreyben, so schigk die botten jn Prewssen, vnd das sye von dar zu wasser jn Dennemarken schyffen. Auch werden meyn vetter der hoemeyster vnd ich eyn eylende bottschafft durch Prewssen hinein schigken vnd k. w. alle gelegenheytt vnd bescheyd anzeygen lassen &c. Datum Holfhelt²⁾ am suntag misericordias domini daran du den ersten stich erlyden hast 1523.

Joachim M. z. B. Kurf. &c.
manu propria.

(Orig. paa Papir med Segl og Udskrift til Kurfyrstinde Elisabeth. Münch. Saml. Nr. 224. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

1) Befalingsmand paa Segeberg Slot.

2) Holfheld ligger i det forrige Stift Bamberg i Nordbayern. Brevet er skrevet med Forudsætning af, at Christiørn 2 endnu ikke havde forladt Danmark; men han var allerede draget bort sex Dage før dette Brevs Datum.

41.

Edinburg 20 April 1523.

Den skotske Kantsler tilkjendegiver Christiern 2, at Skotland paa Grund af egen Krigsfare ikke nu kan yde ham den begjærede Hjælp; men tilbyder ham i Nødsfald Tilflugtssted i Skotland.

Illustrissime et serenissime princeps, post humilimam commendacionem: serenitatis vestre litteras suas non inpiger orator dominus Alexander Kingornne, medicinarum doctor, Roskiildensis ecclesie decanus, ad nos dedit. Eum virum et si antea sanguine nobis charum nunc chariorem habuimus, quod maiestati vestre inseruiat ejusque commissa negocia strenue vt prudenter semper deduxerit. Atque vtinam eidem maiestati vestre petitum transmisisse auxilium temporis non prohibuisset difficultas. Teneri namque regis nostri nepotis vestri regnum Anglus hostis terra et mari adorsus omnia turbat, vt idem vester orator, quum per eosdem hostes in has terras penetraret, seuitum in nos abunde conspexerit, post quotidianas ferme et crebras militum incursiones, plurimas item cedes utrinque datas et agrorum depopulaciones nouit, qui multo maximam belli molem ista estate in nos futuram sublimitati vestre ex fide referet. Eo nequiuimus postulatis vestris pro animi nostri voto (vt cupiuimus semper) satisfacisse. Verum duriora ex mercatoribus dolentes audiuiumus nuncia, infideles subditos aduersus maiestatem vestram fraudulenter insurrexisse, supraque regni vestri vires armatam in vos manum pararj. Ob hec illustrissime et serenissime princeps omni studio maiestatem vestram rogauerim in tempore rebus vestris precauere atque apud nepotem regem quam alio diuertere persuaserim, vbi post sedatos belli tumultus paraciora in aduersam gentem comparabit subsidia. Promptissimum preterea meum obsequium, simul consanguineum hunc presentium exhibitorem oratorem vobis fidissimum ex animo maiestati vestre commendo. que felicissime degat. Ex Edinburgi edibus vigesimo aprilis anno nostre salutis millesimo quingentesimo xxlii^o.

Vester orator et capellanus
Jacobus Scotie cancellarius.

Udskrift:

Excellentissimo potentissimo et serenissimo
Principi Christierno, dei gracia Dacie o.s.v.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 457. Christiania.)

42. Kjøbenhavn (7-9 Juni) 1523.

Beretning fra Henrik Giø, Befalingsmand i Kjøbenhavn, til Christiern 2 om Forholdene paa Sjælland og i Kjøbenhavn, kort før Beleiringen begyndte.

Thesse efftherscreffne werff och ærende skulle giffues koninglige maiestadt myn allernadigeste herre tilkende.

Först at bode hertugerne i Holsten, then gamble och then vnge, ære starcke och met stor magt till hest och till fod komen hiid jnd i Sieland.

Jtem at then thiidt her Henrick fick atwiide, at hertugenn wilde giffue seg offuer fran Fyen och till Sielandt: thaa reed her Henrick met reygseveren till Roskilde till then nederlændske hob knegte, som ther och vj Köge lage, och wilde met thennom haffue draget hannum vnder oygen och forment hannum landgangen.

Jtem ther her Henrick kom till Roskilde, thaa wilde samme knegte icke lade them mwstre, och icke wilde heller drage met hannum affstædt. Sameledes och icke the, som lage i Köge, met mynde end her Henrick Göye wille giffue them halff delen tycke sølffpenninge om maaneden och anden halffdelen klippenninge. Oc ther met fordroges tiiden vj fire eller fæm dage, och jnden thes kom hertugen vj land vbehindret met syn magt.

Jtem förre end her Henrick kunde stille knegtene till friidts, at the wilde lade thennom mustre och thage klippenninge thenne monat, thaa wor thet saa ner, at her Henrick met alt reysig thyget skulde haffue satt ind i knegtene och slaget thennom.

Jtem siiden the wore till friidts stillede, thaa kallede her Henrick alle hoffuitzmen och dubbelt soldenere tilhobe och raadde met them at drage emod hertugen. Thaa wor ther jnghen tiidt wilde, meden alle reygseverne och fodfolck wilde till Kiöpnehaffnn ighen: then by sagde the, at de haffue loffuit koninglige maie-stadt atholden tiill gode och till troer hand, ther wilde the haffue agkt paa.

Jtem saa snart hertugen kom ind i Sieland, thaa faldt almoen her Henrick fraa og hertugen till hande.

Jtem at the Lubiske och Dandsker ligge for Kjönehaffnn met xxlij skiib smaa och store, och hertugen ær huer thime och

stund formodendes at komme her for Klöpnehaffnn met magt thenne by atbestalle.

Jtem fore sleg leiglighedt bether her Henrick konunglige maiestadt ydmiwgeligen, at hans nade will strax met thet allerførste och vdhen alt lengre forhaling skicke vndsetning hiidt met stor magt.

Jtem at kongl. m^t will strax sende hiid (ther som hans nades leiglighedt seg ikke saa begiffuer, at hans nade sielffuer komme kand) vjm gott folck, mynde maa hand icke haffue: thaa will her Henrick Göye göye syn ytherste fliidt ther till, at hand kand driffue hertugen met hans magt aff Sieland och Fyen ighen.

Jthem at kongl. m^t will och saa met samme folck forskicke hiidt saa mange orlog skip met büsser, krudt och werge, som her Henrick kand bestaa theu dansker, lubesker och suenske flodde met, huilcken och er foruentis (sic) och strax met thet første her for byen.

Jtem at koninglige mai^t will och wære fortengt, at sende hiidt met samme skiib och folck flere penninge till atlöne folcket met, thij her ær icke penninge vdhen till ij maanede atbethale reyg-seneren och fodfolck met.

Jtem at borgerne ey wille holle koninglige maiestads skytter och aastiznere till herberges till mad, dricke och heste foder, vdhen the strax faa theris bethalning aff thennom; thij löber seg thet paa huer karll och hest xiiij marc danske om moneden.

Jtem at koninglige ma^t will legge these ærende paa hiertte och strax vdhen forhalning will skicke hiidt vndsetning, som hans nade sielff magt paa ligger, at hans nadis hogmegtughed^t saa haanligen skall komme om syne land och riige.

Jtem at koninglige ma^t skall jnghen twiffuell haffue, at Köpnehaffnns slott och stadt, Malmö, Kalundeborg och Nyköpinge vdj Falster skulle jo holdis hans nade tiill gode, emeden her er at æde och dricke och penninge at löne folcket met.

Jtem at hertugenu i Holsten haffde koninglige maiestads riide smaasind Hans Kiöge fangen och büdt her Henrick Göye till mett hannum, at her Henrick haffuer allerede giordt hannum skade till lxxx^m gylden, och kender hand icke her Henrick fore thend, ther kand rette hannum saadan hans skade vp ighen.

Jtem will koningl. m^t hielpe seg sielff och skicke hiidt vndsetning, som forscreffuit staar, thaa will her Henrick end nu göye

synn ytherste flidt till at skade hertugen x thönnér guld, och schall end thaa wære hans sag lige nær.

Jtem er her Henrick Göyes godts lösdtt och fast giffuit aff hertugenn vdi it fridtt bytte, och haffuer her Hans Bilde hertugens breff ther paa. Och gaa the nu fast effther atwille skilye hannum wiidt hans festemöö.¹⁾

Jtem wille her Henrick Göye giöre, som andre haffue giordt, thaa wed hand seg xx^m gylden till fangx.

Jtem at konninglige maiestadt maa fuldkomeligen slaa synn liidt till her Henrick Göye och törfiff inghen twiffuell haffue paa hannum, at han fore wenner eller frender, godts eller eyedom, penninge eller forlæning, frygt eller fare, eller nogen anden deell will vndfalde hans nade, meden then deell hand haffuer loffuet, sworet och tilsagt hans kon. mt, thet will han holde hans nade fast och vbrödelige, som een ærlig riddermandts mand bör atholde syn rette herre och koning. Och om nogen anden wilde giffue hans kon. mt anderledis fore om her Henrick, thaa bether hand ko. mat ydmwgeligen. at hans nade icke will sette ther loffue till, meden lade hannum nyde syn troschap got ath, som hannum dog icke twiffler at thet jo skeer.

Jtem thet gud forbiwde, at saa skede, at her Henrick Göye formiddelst fetallie och penninge brüst skyld trengdis eller nödiges till aff reysseneren, landz knegtene och borgerne at opgiffue Kiöpnchaffnn slot och stadt: thaa will her Henrick giffue seg personligen till ko. mt. huor hand then först kand opspörge, och aldrig bliffue hertugx, then stund hand leffuer. Thij at her Henrick haffuer saa beuisdt seg i thenne handell emod hertugenn i Holsten, at ther som hand finge framgang, thaa stæddis icke her Henrick Göye at bliffue vdi Danmarck, Suerige eller Norge.²⁾

¹⁾ Henrik Giø blev efter sin Tilbagekomst til Danmark gift med Elne Henning Olsens Datter af Familien Godov til Skjørringe paa Falster, og det er formodentlig hende, han sigter til. Hun nævnes i et Brev af Frederik I af 21 April 1525 (D. K. Hist. Geh. Ark.) som Jomfru hos Fru Mette, Erik Eriksen Banners Hustru paa Kallo; og Kongen anmoder Fru Mette, om at lade hende komme for at opvarte Dronningen ved hendes Krøning, som var berammet at skulle finde Sted i Odense Foraaret 1525. Henrik Giø vendte hjem fra sin Udlændighed samme Aar.

²⁾ Dokumentet er ikke dateret eller underskrevet, men det har været indlagt i et Kreditiv, dateret Kjøbenhavns Slot Pindsedag, d. e. 24 Mai, 1523, og udstædt af Henrik Giø for Dr. Alexander Kyngorne, som skulde bringe Beretningen til Kongen. Beretningen selv maa være affattet efter den 1 Juni; thi

(Brevet er sammenlagt og forseglet med Henrik Giøes Segl, men uden Udskrift. Münch. Saml. Nr. 3724. Kbhvn. Paaskrift med Hans Mikkelsens Haand: "Her Henrick Goijes informacion aff Køpnehaffnn.")

43.

Amsterdam 8 Juni 1523.

Pompeius Occo meddeler den kongelige Sekretær Lambert Andersen adskillige Efterretninger om hans Familie og om Stemningen i Danmark.

S. p. Ersame lieue mester Lambert, also myn v l. sede, ick v broder seggen sulde, he by v l. queeme: also weet, v broeder hyr nicht ysz, sonder v moeder broeder ysz hyr, vnd syn soen ysz van den Vriessen gefangen vnd ein deel goedes genomen. Vnd v broder mester Paul ysz ledich wth der vengnus, sonder geyt in des biscops hoff in vnd wth, doet mysse; sonder se hebben hem alsyn goet genomen. Also secht he myn oeck, dat die buren vnd de borgers in Jutland die vallen all myn g. hern koninck weer tho, vnd sindt dem h. von Holsten niet goet, dan he heft se seer schat vnd alle die kelken wth den kerken genomen, vnd moeten oeck brantschat geuen. In somma, so geringe myn g. h. koninck weer int lant kompt, so werden se hem alle by vallen. Dit heft myn v moder broder gesecht, dat gy dat myn g. h. k. voer waer seggen solen, dan daer ysz vp datum ein schip von Ryen komen, die de tydinge bringt. Wyl gy hem schriuen, so sendt de breuen an syn wert Wilm de goltsmit in de Warmos strate. Hyr mede goede beuolen. Datum ju Amsterdam 1523 den 8 dach Junjj.

Tuus Pompeius Occo.

Udskrift:

Dem wolgelerden hern mester Lambert N.
mynen gunstigen vronnd.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 552. Christiania.)

---

paa den Dag landede Frederik I ved Korsør; og for den 10 Juni; thi paa denne Dag blev Leiren slaaet for Kjøbenhavn. Da H. Giø siger, at han hver Stund og Time venter Frederik I for Kjøbenhavn, er Beretningen rimeligviis nedskreven en af de nærmeste Dage før den 10 Juni. Frederik I var i Roeskilde 7 eller senest 8 og 9 Juni.

Christiern den Andens Svar paa adskillige Forestillinger og Forespørgsler, Regentinde Margrete har ladet ham gjøre, om Sigbrit, om Forbund med andre Magter, om hans Pengemidler, om Opsættelse af Toget til Danmark, o. a. m.

Ythermere begerer k. m^t at giffues hans nadhe tiilkynndhe persone, oem her nogle ære, huilcke ther haffuer forthörnet *forthörnet* hans k. m^t met wretthe.

Aff een qwynne, som hedber Siibreth.

Wdj siistens wor swarth, ath k. m^t tilstwdt segg at haffue meth fördt hyndhe hidt tiill landenn och hær at haffue skildt segh fran hyndhe, at hand aldeledes yncchet weedt, ehwadt stædt hwndh skulle were andeth end rücthen goer, at hwn skulle were forsünckth; och oem hogboren furstyndhe eller thetthe raadt kwndhe fanghe hyndhe och skycke emodt hyndhe szaa müget som reth ær: thet wildhe k. m^t huercken hyndhre, ycke eller kand. Sandhelighe houdh hans nadhe wiisth, thend tiidt hwn wor wuder hans nades mach, at hwn haffdhe weret szaa stoerlighe begeert aff thenne gordt¹⁾: thaa haffdhe hans nadhe gierne tiilscretskycket hyndhe, och loffuit ath offuer andwordhe hyndhe, oem hwn nogen tiidt kommer wuder hans nades woldt, huilcket k. m^t haffuer for wiist ath aldrighe skeer.

Aff budt, som skulle skyckes tiill keyseren.

Swaerer k. m^t segh ath *al* haffue aldeledes eughenn hoessz seegh, som hans nadhe kand ombære, ther fore begerer k. m^t, at hogboren furstyndhe wille forsæe oem en godt och troe mand. huilcke k. m^t wildhe, her Anthonius von Metz, paa thet hand skall bekynndhe och wdtrücke, huilcke herrer ock furster hand haffuer tiilbwudhen.

Swaerer hand segh ganskeligenn tiilhennghe keys. m^t, och met enghenn at haffue conferatz wdhen met keys., sinn herre och broder, oc met theuom, som ere syn keys. m^t tiilbundenn; dogh sier

1) Gaard er Oversættelse af curia, la cour, og betegner her det burgundiske Hof.

k. m^t ey ney, at manghe herrer oc furster met stoer (sic) lofft at giöre forbonndh, hwilcket hans nadhe ganskellighen haffuer *haffuer* forsmødt oc negeert, paa thet hans nadhe skulle holdhe seegh keys. m^t hell hwldt och troe, tiill huilcke k. m^t haffuer saath all szilt hobb. Ther fore twiffuell k. m^t yncthet, at alle töske herrer ock furster och andhre wdenn romskee imperio (dogh keys. m^t tiilbwndhet och thenne bwrgwnske hwess, builcke paa hans hwstrwis vegne hand tiillhörer) komme hans nadhe dreffweligh tiilhielpp, oem thee formercke, ath thet er thetthe hwszes alffwer, aff huilcke hwess hans nadhe gauskeligenn bekynder si[e]ll sallighedt paahengher. Och oem thee tiill sliigh aarsagh at forballingh begerendes som thee begünthe, tiilsbüendes wordher, ath seegh szaa koldelighee bewiiser, sandeligenn er thet ganskeligenn giöert och tapth.¹⁾

Jtem oem thee peninghe, som k. m^t haffuer met seegh, wiill hans [nadhe] yncthet döelle. Ther oem siiger hans [nadhe], huorledes thet seg haffuer: forthee hans nade szaa hastheligen bwrdt koem, kwndhe handh ycke tiilhobe samble och före alth tinget met seegh, och ther fore nödes hans nadhe tiilbaghe ath ladhe blyffue hiemme alth ligendhe fee ad forsøldt (sic) och bethalle röttherne, reysnere och fodtkneg[t]e met, som hans nadhe ther haffuer. Ther fore togh hans nadhe ycke met seegh wdenn viij eller x tusindh gl. i sölfuer mönth, tiill hans nades eghen kost. Dogh siiger hans nadhe ycke ney fore, som forsaffdt ær, seegh at haffue ladt hiemme en merckeligh szom, nogen thwsindh ganghe twsindh; thee hans nadhe troiffuet, och endh nw troer, seegh at fyndhe hwess thetthe hwess eenn redhe och ærligh hielp och ther forwdhen thend tiilbaghe standendes soem szyns brudskath, och bethallingh paa hues skadhe hans nadhe haffuer haffdt for keys. m^t och thetthe hwess.

Jtem at hans nadhe skall ladhe sec thee herrers och fursters breffue: swacerer hans nadhe seegh engen ath haffue fangeen wdenn credentz met theres budt.

Jtem ath hans nadhe skulle scriffue paffuenn och Fernandho och andre herrer tiill: swarer hans nadhe ath haffue thet bedet och begeret. siidenn hans nadhe först koemm.

¹⁾ Meningen er her forstyrret i Udkastet.

Jtem at hans nadhe skulle fortrecke thend expeditie, till keys. m^s exempell, som nedt lagdhe thend oplopp, ther wor giürdt i Hyspanie: swarer k. m^t ath were store skylsmoll i hans nades saagh. Thee offthe ær safft, at forhalling er skadeligh, och szamme forhallingh giffuer en hell riiges thabelsze, och ther forwdhen fyenderns och wwnners sterckelsze, och siiden wuyndeligh, oem i först tiilstædhe heell riigeth at komme i fyendens woldt och macht och ladhe szamme fyender ther först forsterckes: sandeligen aff helle romske riiges machth woldt skall szamme riighe ycke wyndes eghen, medhen thes wærrer wii robe thet i döffue örnee.

Jtem aff thend skröbelighe machth, aff huilcket k. m^s liifs och persons faare motthe komme: ther fore begherer k. m^t eth godt sterkt hielpp, dog ehwad som hielp i wille giöre hans nadhe, thet skall were hans nadhe alszomtaknemmeligst. Och oem hans nades liifs och persons faare, then skall enngen sörge fore, the ther ligger engen större machth paa thet at ware end hans nadhe, at waare szyn egenn faare, oc mest som angaar hans nades eghen personn, huilcket hand aldriighe twiffle[r] at woghe for hans nades riighe och hans bürenss salighetz sküldt.¹⁾

(Et skjodesløst skrevet Udkast, eller maaskee snarere en Oversættelse af en fransk Original. Münch. Saml. Nr. 3563. Christiania.)

---

¹⁾ Af hele Dokumentets Indhold fremgaaer det, at det er forfattet i den første Tid af Landflygtigheden og under Opholdet i Holland, medens han søgte at bringe Toget til Danmark istand, men inden han derom havde sluttet nogen Overeenskomst med de tyske Fyrster. Dette skete i den sidste Deel af Juli 1523 paa Mødet i Cöln. Som Følge heraf kan Dok. med Sandsynlighed henføres til Juni, inden Kongen reiste til England, eller til Begyndelsen af Juli, da han kom tilbage fra denne Reise.

45.

Veere 9 Juli 1523.

Mikkel Blick, forhen Hovedsmand paa Elfsborg, beder Lambert Andersen om at skaffe sig nogle Penge af Christiern 2 til Underhold for sine Folk.

Wenliigh oc kerliigh helssen altiitd tiilforne sendt mett wor herre. Kiære mester Lambrecht besynderliigh gode wen, som ether velfortenecker, huorledes jegh screff Hans Michildsen tiill i siisthen om nogle penninghe oc hielp tiill swennenæ, som iegh haffuer her hooss megh poo wor nadigste herres wegne, och wiiste iegh ey annett samme tiidt, end i haffde værett i Mechel, forthij screffue iegh ether icke tiill samme tiidt. Dogh sende i megh xxiiij gl. tiill hielp tiill sweene, hwicke iegh tacker ether gerne fore. Kiære mester Lambrecht, beder iegh ether end nw gerne, atj ware mett bwdt tiill wor nadigste herre, ath hans nade wille werdes tiill oc hielppe megh nogle penninghe at komme aff herbærggett mett. Iegh wiill thett gerne mett eder forskille vtj huess møde iegh kan. oc altiitd gerne giøre huess ether lefft er. Her mett ether thee helliigh trefoldighed befalendes ewindeliigh. Ex Faren¹) in octaua visitacionis beate Marie virginis anno domini mdxxiii.

Michild Bleck. ²)

Udskrift:

Hederliigh oc velfornwustiigh man mester
Lambrecht, wor nadste herres secretario,
kerliige sendes thette breff.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 189. Christiania.)

-
- ¹) Veere, en den Tid meget besøgt Havn, som ligger paa Walcheren nær Scheldes Udlob.
- ²) Mikkel Blick, om hvem siden nærmere Oplysninger skulle meddeles, blev i Begyndelsen af 1522 udnævnt til Hovedsmand paa Elfsborg, og leverede derfra i Aarets Lob en Mængde Træfninger med de Svenske. (Dok. i Saml. Ch. II) Under de Svenskes Fremtrængen i det sydlige Norge i Begyndelsen af 1523 blev Elfsborg forladt og opbrændt (E. Jör. Tegel I. 43.). Siden opsøgte han Christiern 2 i Holland for at hente Forstærkning for Kongens Parti i det soudenfeldske Norge, for hvilket han en Tidlang blev en Støtte.

Mogens Gyldenstjerne undskylder sig hos Christiern 2 for, at han ikke kommer til ham i hans Udlændighed.

Myn vylig thenste altiidh for skreffuen met gud. Kersste nadyge herre, haffuer ieg spwrð her i Thusckeland, ath eders nade er dragen af Danmarck, oc lanssens jndbiigege har seth them op i mod eders nade, hwycketh meg tiickes jlle vere. Nw haffuer jeg for holth meg her vde thet lengste jeg kwnne, oc haffuede jeg jngen theryng mer: vylle jeg ellers haffue for holt meg her vde, jnthyl thet haffue kommet i en anden bestand. Nu nöes jeg thyl ath drage hiem; vylle jeg gernue haffue drageth thyl eders nade, thorde jeg jcke, for dy jegh vyste jcke, hwrlwnde myne venner star met eders nade, ath jegh motte haffue nöth thet vnth ath, thet jegh jcke har for thent. Vyl jeg doch jcke vere eders nade i modh, vden jeg bliffuer nod ther thyl, oc om saa sker, vyl jegh aldels haffue meg vnd skulleth i modh eders nade. Doch myn thenste althyd, hor som megh thet star thyl ath göre. Skreffueth i Emmerich Sente Jacobs dagh anno &c. mdxxiij.

Monss Heuricksszen. ¹⁾

(Orig. paa Papir med Seglet i grønt Vox og tydsk Udskrift til Kongen "ineynem gnedigen hern." Münch. Saml. Nr. 435. Kbhvn.)

---

¹⁾ Det er den siden saa bekjendte Mogens Henriksen Gyldenstjerne, der 1531 — 32 førte Befalingen paa Agershuus mod Christiern 2, ved hvilken Leilighed Kongen under Underhandlingerne vilde gjøre gjældende, at der burde være saa meget mere Tillid paa begge Sider, som Mogens Gyldenstjerne ikke havde deeltaget i Oprøret, men været i Udlandet paa den Tid. — Emmerich ligger ved Rhinen i det forrige Hertugdømme Cleve.

47.

Oslo 24 August 1523.

Lydike Mule meddeler den kongelige Sekretær Lambert Andersen Underretning om Tilstanden i det søndenfielcke Norge.

Venliigh oc kerliigh helsszen altiitd tillforne sendt mett wor herre. Kiære mesther Lambrecht synderliigh gode wenn, mwe i wiide, ath thett skyff kroonn¹⁾, somm wij lööff vtoffuer mett, bleff ganske megett lack, soo wij kwnne neppest holleth offwenn wanne, tiill soo lenghe vij vtoffwer komme. Och thenn tiidt vij komme vtoffuer, thaa kwnne vij icke foo her soo mange tömmermend i lan-
neth, ther kwnne færeth. Fforthij haffuer myn broder electus anammeth tiill segh och ladetth forwære tackel, seggell, oc huess annen diell ther poo war, klede oc penninghe, och oplagt skibbett hooss slotthett. Mwe i oc wiide, ath her Oluff Galle haffwer hylleth almwghenn tiill segh her i lanneth oc wiill ladhe segh hylle poo Suerigis riigis wegne; haffwe thee oc dresseuett fogederne hiemm aff alle lænenæ, soo jnghen moo wære wdhe eblant almwghen. Jn-
thett kwnne wij eller foo jndh aff lænenæ, oc ther fore er her stoor brest poo slotthett for fittalli. Weede wij ey eller thenn tiidt eller stwnd, thee wiille bestalle slotthett, her Oluff Galle metth Sue-
rigis och Norgis macht. Thee Swenske ære her altiitd jnne i lan-
neth ath röffwe oc taghe fran almwghen. Var thett oc seth i dagh i xiij daghe emellomm thee Swenske oc thee Norske: thaa holt thij hwercken dagh eller stwnd, toge oc röffweth liigwell fran almwghen. Fforthii haffwer myn broder sendt seth folck wdt ath taghe poo thennom ighen. Kiære mesther Lambrecht, beder iegh eder gerne, atj giffue wor nadiste herre tiill kenne huess handlingher her poo ferdhe er. Kiære mesther Lambrecht, huess deell iegh er ether schiildigh, viill iegh betalle ether tiill godhe reedhe, naar gud wiill jegh kaud foe eth wiist bwdt vtoffwer. Her meth ether gud befa-

---

¹⁾ Det Skib, hvormed Mikkel Blick havde hentet Forstærkning i Holland (see S. 75 Anm.). Lydike eller, som Navnet her mindre rigtigt forkortes, Lycke Mule var Broder til den udvalgte Bisp i Oslo Hans Mule, og disse tilligemed Mikkel Blick kjæmpede i det søndenfielcke Norge for Christiern 2 imod den forrige Bisp i Oslo Anders Muus og Brødrene Gaute og Oluf Galle. Sidstnævnte var stærkt mistænkt for at understøtte Gustav Vasas Bestræbelser for at underkaste sig Norge.

lendis. Ex Aslaula die beati Bartholomei apostoli anno domini
mdxxiij.

Lycke
Mwlæ.

Udskrift:

Hederliigh oc velfornwmstiigh mand mester
Lambrecht, wor nadiste herris secretario,
kerlige sendis thette breff.

(Orig. paa Papir med Segl i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 535.
Christiania. Paaskrevet: "Lycke Mwle scriffuer til mester Lambrit.")

48.

Rom 23 September 1523.

Jo. Weze underretter Christiern 2 om Forholdene i Rom, hans Løs-
ladelse af Fængslet paa haarde Vilkaar; Paul de Cesis og Jørgen
Skolborgs Underhandling; Frants de Potentias fjendtlige Adfærd;
Udsigter, hvis Julius af Medici (Clemens 7) bliver Pave.

Durchluchtichste groetmechtichster koeninck alreignedichster
here, myt aller onderdenicheit sy v. ko. ma. mynen plichtigen ge-
truwen dienst ewentlich bereit.

Gnedichster koenyng ind here, ich heb v. ko. Mat lestmael
tekennen gegeuen, wie dat ich hier tot instancie vanden cardinael
de Cesis schentlichen gevangen was, id welke v. ko. w. to scanden
vnd hoen were, wan sulche nyet wyder ver volget werden en solde,
aengesien ich uwer gnaden baetscap was. Als den mael die paus
Adrianus in synen sterfflicken noeden lach, word ich gedrongen
(sold ich vyt der geuencknyssz koemen) borge te setten voer vier-
duysent ducaten, als ich hier dorch mynen vrunden gedaen heb
voer een maent, verhapende v. ko. ma. my bynnen der tyt duerch
synen vnd syner vrunden fursten vnd heren schryffte van sulche
onbilliche onbehoerliche handel verloessen sullen, want ambasiaten
van Turken die let men vry aff vnd aen trecken hier vnd by allen
fursten vnd heren.

Sus is papa Adrianus vp maendach den xiiij dach in deser
maent gestoruen, ind heb syner kranckheit haluer geen audiency

moegen krygen oich kan in genen dyngen niet scaffen. bys dat een ander paus erwelt wort, alsdan sall ich my in allen saechen be- vlytigen gelyck v. ko. ma. my betruwen.

Hier syn cardinalen, die sich aen nemen se uwer ko. mat toe geneicht syn, dan ich vind anders har menynges ys noch v. g. dat gelt ind ander guet, dat v. ko. w. van Archiboldus hebben gehat, wederom tegeuen. Soe bald een ander paus gemaect woert, wyll ich van uwer ko. w. wegen protestyren van die jniurien v. g. geschiet ys, dat men uwer g. ambasiaten alsoe aengetast het vnd aen eenych rech[t] alsoe tractyrt, vnd estimyren die juiurien op twyn- tich duysent ducaten.

Die cardinael de Cesis ¹⁾ het sich heymlichen in consistorio secreto regres behalden van dat bysdom thoe Londen, dat doch nyet recht en ys. dorch alder gewoenten oich nye gehoert en ys. vnd inder maeten soe sold dat bysdom ewentlich toe Romem blyuen vnd oersaek wesen. dat alle die bysdom des koenynckrijx hyr toe vergeuen solden warden, gelyck als oech aen geheuen ys myt der kerken van Schaer, die vergeuen was, eer ich toe Romem kwam, den grawen munck, die commissarius was in Denmarcken. ²⁾

Hier ys voer my geweest meister Jorgen Scotberch wal v off vj maent, die het myt den cardinael de Cesis lang gehandelt vnd hem een pension van vjē ducaten alle jaer gebaden, dat ich euer myt dem cardinael buyten weten vnde consent uwer ko. w. nyet heb willen handelen offte laeuen. vnd oich vm uwer ko. ma. eren wyll nyet heb willen visijtjren: ys he my soe toernich, dat ich mys lieffs in allen stonden in anxt moet staen. Doch ich getroest my, v. g. verlaten my in genen noeden nummer meer, soe will ich oich allent lyden, wes my auer komen mach.

Weert doch saeke, v. ko. ma. wolden, ich my myt dem car- dinael concordyren sold vnd v. g. sulx dorch oersaeken belieffden, bid ich v. ko. w. my alle syn menynges opt alre baldest tekennen geuen, ich sall my nyet anders halden dan recht ys vnd nae uwer ko. w. willen ind gebyden, vnd sold ich oich nummer meer byscop warden, my ys genoich, dat ich enen gnedigen koenynck heb.

¹⁾ Smlgn. S. 2 og Dok. Nr. 101. Anm. 1.

²⁾ D. e. Jo. Franciscus de Potentia, der altsaa ikke, som Gram antager (Vidsk. S. Skrift. 3 B. 54). har faact Skare Stift som en Belønning af Chri- stiern 2, men imod dennes Villie ved et paveligt Reservat. Af det føl- gende sees og, hvor lidet gunstig han har været Kongen eller dennes Sendebud Jo. Weze.

Vp dat ich tot v. g. gekomen bliin. doe die commissarius daer int lant qwam¹), heb ich hier alle die werlt entegen, vnd myn alde heere die cardinael die steet oich niet soe vast. Sy roepen al cruciflige, cruciflige auer my; die munch²) het my dat hier gemaectt, op dat he synen willen myt v. g. niet doen en mucht, want he had noch meer in syner commissy, dan he v. g. apenbaret het, dat he achter liet, doe ich daer was. He het my alle die cardinalen entegen gemaectt, doch ich hapen in got vnd v. g.

Alregnedigster ko. ind here, v. g. laten schryuen dorch die post den paus, die koemen wort³), vnd laten vrow Margryta vnd

¹) Jo. Weze er altsaa forst kommen til Danmark (formodentlig indkaldt af Kongen selv) paa den Tid, da den pavelige Undersøgelser-Kommissar kom hertil, hvilket ikke kan være skeet før sidst i Oktober eller Begyndelsen af November 1521, da han forlod Rom efter 20 September 1521 (Vid. Selsk. Skr. 3 Bd. S. 43). De Tjenester, J. Weze ved denne Leilighed viste Kongen, give da nogen Forklaring af hans pludselige Ophoielse til den øverste geistlige Værdighed i Riget. Ogsaa Magnus Mathiæ i Series episc. Lund. S. 233 siger, at han kun havde opholdt sig 4 Maaneder i Danmark, før han blev Ærkebisp i Lund; men hans Indførelse i Lunde Domkirke skete ikke som M. Mathiæ siger 2 Febr. 1522, derimod ifølge Hans Skovgaards samtidige Optegnelser (Geh.Ark.) Søndagen for Mathiæ, d. e. 23 Febr., hvorved ogsaa forst den angivne Tid af 4 Maaneder udkommer. Angaaende den Beretning, som Jo. Franciscus de Potentia ved sin Tilbagekomst fra Danmark aflagde om sin Sendelse, findes en Meddelelse efter Kardinalkollegiets Protokol indført i det utrykte Skrift af Marcus Ubertus Corrigiarius: Defensionum Christierni Ildi libri quatuor. (Kgl. Bibl. Ny kongl. Saml. fol. Nr. 602h). Heri hedder det fol. 346: Sane viij calendis Maij die Mercurij ejusdem anni (1523) fuit senatus, in quo ut dicitur in ejus actis ad uerbum: "frater Franciscus de Potentia ordinis Minorum de obseruantia, aliàs a felicis recordationis Leone papa decimo ad regem Daciæ destinatus, introductus fuit in consistorium, et retulit copiose, quæ per eum in Dacia et Suetia fuerunt agitata et informauit sanctissimum d. n. et sacrum collegium de ijs, quæ fuerant acta per regem et ministros suos contra tres episcopos et multos nobiles, qui fuerant ab eis trucidati et combusti. Et retulit excusationes, quas rex addebat, quæ nihil ualebant. Sed accusabat (rex) dominum Arcimboldum et petebat, quod sedes apostolica satis faceret ei de damnis passis ejus causa. Idcirco simul d. n. intellecta relatione, petiit uota dominorum et quomodo esset procedendum tam in causa regis quam in Arcimboldo, quæ fuerunt diuersa."

²) D. e. Jo. F. de Potentia.

³) Allerede før dette Brev fra J. Weze var modtaget, havde Christiern 2 skrevet et meget alvorligt Brev til Paven om denne Sag, dat. in ciuitate Brandenburgensi 21 Octob. 1523, som findes trykt i Handl. rör. Skand. hist. 21 B. i Tillægget S. ij.

keyr mat oich den marckgrauen vnd ander fursten uwer g. vrundt schryuen, dat id onbillich yst, sulche regresse inden land, sonderling inden bysdommen, inbreken solden, sonderling wan keyr ma. daer om schryfft, mercken se, dat hier v. g. id soe myt ernste vervolgen let, twyffel ich nyet die cardinael sal paciency hebben moeten.

Soe bald een ander paus gekaren wort, sall ich schryuen. Jch haep id wort cardinael de Medices; die ys guet keyzers vnd by dem ys die ertzbyscop van (apua¹), broeder van heren Hans van Scoenenborch ritter, die ys denne²) fac totum myt dem, vnd het nymant lieuer dan den by sich, soe wort he die yrste cardinael, die men maeken wort. Die selffe ertzbyscop het my seer bystendich gewest ind meer dan alle die hier synt; bidden demoetlichen v. k. w. wyllen sulx tegen heren Hans van Scoenenborch myt gnaeden erkennen, vnd v. g. willen doch den seluen ertzbyscop laten dancken. He vermach meer dan alle die cardinalen, die in Roemen synt, wort cardinael Medices paus; vnd wort he niet paus, soe ys he soe mechtich, dat he enen maectt, wen he wyll; dan men helt id hier voer vast, dat he paus wort. V. k. ma. hier met dem almechtigen got voer al wederstant ind ongluck beuaelen. Gescreuen tot Roem den xxij^{ten} dach in September anno &c. xxij^o.

E. v. s. matis

fidele mancipium

Jo. Weze electus Lundensis.

(Original paa Papir. Münch. Saml. Nr. 645. Stockholm. Hele Brevet egenhændigt).

1) Nicolaus v. Schönberg, født i Meissen i Sachsen, var i en tidlig Alder kommen til Italien og havde tilbragt lang Tid i Florents, hvor han blev bekendt med Medicerne, som siden forfremmede ham. Af Leo 10 blev han 1520 udnævnt til Erkebisp af Capua, og saavel af denne som af Clemens 7, der særdeles yndede ham, brugt i mange Gesandtskaber og vigtige Sager; af Paul 3 blev han udnævnt til Kardinal. (Jo. Palatii Fasti Cardinalium, tom. III. col. 65.) Hans Broder Hans v. Schönberg, Ridder, havde Christiern 2 i Begyndelsen af sin Landflygtighed taget i sin Tjeneste. Tvende andre Brødre Didrik og Anton v. Schönberg, der stode i Tjeneste hos den tydske Ordensmester Albrecht, forekomme jævnligt i Kongens Handler med Stormesteren. Jo. Weze betjente sig ogsaa i den følgende Tid jævnlig af Nic. v. Schönbergs Understøttelse, naar han søgte at opnaae noget i Rom, navnlig 1529, da han anholdt om Bekræftelse paa Roeskilde Stift.

2) Læsningen af dette Ord tvivlsom.

49.

Berlin 27 September 1523.

Fortegnelse over Christiern den Andens Kostbarheder i Guld og Sølv,
Perler og Ædelstene.

Anno domini mdxxiii søndaghen fore sancte mickelsdagh vdij Berlijn leffuerer k. m^t her Hans fan Skönebergh tesse efftherscreffne kleinodia aff guld oc edelleestene, som her efftherfølgher effther vecht: 1)

Primo ith guldspan meth iiii stene, i smaragd, i saffjr, i rubin, viii perler, som er giort i rijm oc vor herres passio paa rijmen, som weger ii march ii lot i quintin.

Jtem ith span meth en huider ammeleret enhörne, veger viii lot i quintin i ort.

Jtem ith span met ii saffjre, en perle, oc then ene saffjre löss vdij en kaste sat i spannit, som vegher jx lot i quintin, for vden then saffjre i kasten.

Jtem ith span meth en huid ammeleret hijnde met stene, veger vij lot i quintin.

Jtem ith span met i saffjr, vi perler, och veger iiii lot j ort.

Jtem ith span met v rubine, iiii perler, veger iii lot.

Jtem ith span met i ammetijst, ix perler, veger iiii lot ij quintin.

Jtem *ex* ith span forne span lighth, veger iiii lot ij quintin.

Jtem ith span meth i jomfru met i demant i bristet, i rubin, veger iii lot i ort.

Jtem ith span met v ammetister, ii perler, i rosen, veger xj lot.

Jtem ith span met i ballas rubin, iii saffjre oc roser aff perler, veger vii lot.

1) Dette er uden Tvivl den Skat, som Kongen bragte med sig fra Danmark, og hvoraf der gik saa stort Ry. I en anden Optegnelse hedder det, at Kongens Klenodier bleve veiede og vurderede i Leipzig Mandagen efter Dionysii (12 Oct.) 1523. Hensigten var ved Hjælp af dem at reise Penge for at tilfredsstille de Fyrster og Høvedsmænd, som havde hvervet Tropper for ham til Krigstoget mod Danmark, og med hvem han paa Mødet i Jüterbogk 18—21 Oct. 1523 maatte indgaae saa byrdefulde Forpligtelser. Om den Hans v. Schönberg, som nævnes, se Anm. S. 81.

Jtem eth span met i ammeleret falch, i safijre, veger vii lot ij quintin.

Jtem ith span meth i safijr i en huid ammeleret rosen met i falch, veger ix lot.

Jtem ith span met Samsone och brijder munden paa löffuen, veger i k iij quintin.

Jtem ith span meth iii roser ammetister, i safijre, veger v lot.

Jtem ith span ligt met forne, veger iiiij lot.

Jtem ith span met i engel ammeleret huider oc stene, veger viij lot.

Jtem ith span met i jomfru, i demant, iiiii rubin, iii perler, veger iii lot i quintin.

Jtem ith span met i pellican, veger xi lot i quintin.

Jtem ith span meth i huider hest, i safijre, vi perler, veger iij lot i quintin.

Jtem ith span met i safijre, iii smaragde, veger iij lot.

Jtem ith span met i trompere oc i iomfru met en harppe, veger iiiii lot i quintin.

Jtem en rosen met i safijre, iij perler, veger ij lot.

Jtem ith span met en ammeleret ful, veger vii lot.

Jtem en pellican met i rubin i bristet, i safijre, veger x lot i quintin.

Jtem et span met Sancte Jörgen paa en huider hest, veger viij lot i quintin.

Ii lateris -- 12 k iij lot oc en orth guld.

Jtem ith span giort i en bogstaff S met i krone och paa kronen iiiii perler, i sten, vegher vii lot i quintin.

Jtem ith span met en iomfru, som hoffuedet er affstüdt, meth stene och perler forsat, veger xij lot.

Jtem ith span met en haftrüe och i rosen ammetister, veger xv lot i quintin.

Jtem ith span met Sancte Jörgen, stinger Dragen, xviiiij lot.

Jtem ith span met en iomfru oc en papegoije paa handen, veger jx lot.

Jtem ith span met en iomfru, iii safijre, iii ammetister, veger viiiij lot.

Jtem ith span met vor herres opstandelsse aff graffuen, veger xvii lot i quintin.

Jtem ith gilden halsbond giort i falcker, meth stene besat, veger xxvj lot.

Jtem ith halsbond met stene och perler, veger iij lot.

Jtem ith halsbond meth stene och perler, veger xij lot i quintin.

Jtem ith halsbond met stene och henge met demanter, veger viij lot.

Jtem iiii guldkeder, veger liii $\frac{1}{2}$ minus i quintin.

Jtem iii guldkeder, vege til sammens iij $\frac{1}{2}$ vii lot i quintin.

Jtem iii guldkeder, vege til sammens iiii $\frac{1}{2}$ minus i quintin.

Jtem iii guldkeder, vege til sammens vij $\frac{1}{2}$ i lot.

Jtem vi guldkeder oc kors, vege til sammens viij $\frac{1}{2}$.

Jtem iii guldkeder oc i kors, veger vi $\frac{1}{2}$ minus i lot.

Jtem en guldkrone met x spirer, forsatte meth edelle stene, ith guld eble met ith kort. paa, forsat meth stene, vegher til sammens iij $\frac{1}{2}$ vii lot i quintin.

Jtem ith beltte aff guld, ther til meth en sölge¹⁾) och ith forblad aff guld, veger til sammens iij $\frac{1}{2}$ ii lot.

Jtem en kede aff guld met trijne stene, veger xxx lot.

Jtem en skodtzkede aff guld oc i lidet span, veger xxj lot.

Jtem vdij guldtene, xvi marck guld.

Jtem vdij guldtene, xx marck fint guld.

Jtem iii guldkeder, iii ringe, veger viij $\frac{1}{2}$ iij lot fijs(sic).

Jtem iii guldsceder och andet guld, veger iii $\frac{1}{2}$ i lot.

Jtem her for vden haffuer han anammet ii guldkroner met edelle stene, som icke ere vejide, ligge i en trijnder ask. Och ther till meth ith kosteligt guldsplan met demanter och sköne stene, som icke er vejigth.

= 97 $\frac{1}{2}$.

Summarum 109 $\frac{1}{2}$ 3 lot.

Tette efftherscreffne sölf anammer her Hans fan Skonebergh aff k. m^t:

Primo i stoor forgilther skoffuer bode ingen och vden, som vegher xij marck sölf.

Jtem i stor forgilther skoffuer ligh meth forne skoffuer, som vegher xii $\frac{1}{2}$ vi lot.

Jtem i forgilt skoffuer vden och ingen, vegher vij $\frac{1}{2}$ ii lot.

Jtem i forgilther stob ingen oc vden, vegher vi $\frac{1}{2}$ iij lot.

Jtem i forgilt kanne, vegher xj $\frac{1}{2}$ vi lot.

1) Sölge d. e. Spænde, isl. sylgia.

- Jtem i forgilt kance, veger xj ʒ vi lot.
 Jtem en stor forgilter skoffuer, vegher xvi ʒ minus iii lot,
 som er i ith fodér.
 Jtem i stor forgilter stob, veger xix ʒ iij lot.
 Jtem j forgilter Sancte Oloffs bolle, veger xvij ʒ.
 Jtem i forgilt skoffuer, veger x ʒ ii lot.
 Jtem vii stobe forgilte athskilde, vege xvi ʒ iiiii lot.
 Jtem vi forgilte stobe met athskilde logh, vege xvij ʒ.
 Jtem iiii forgilte stobe met nogre fremmede log, vege xvij ʒ.
 Jtem iiii forgilte stobe, vege xviiiij marck.
 Jtem iiiii stobe met andet fremmet forgilt sölf, veger xvi ʒ
 ii lot.
 Jtem ii dubelde stobe och i anden forgilter stob, vege xxiiij ʒ
 vi lot.
 Jtem iiiii forgilte stobe, vege xxij ʒ i lot.
 Jtem iiiii forgilte stobe, vege xxij ʒ i lot.
 Jtem v forgilte stobe, vege xxjx ʒ.
 Jtem ii forgilte kredencefad met theris fudder, vege xxvii ʒ
 meth noget andet forgilt sölf.
 Jtem ii spjrer, vege bode vii ʒ iii lodt.
 Jtem ii store forgilte kanner och i kredence, ere vuede.

(Summen er overstreget, dog kan læses:)

iii c xxxij ʒ iij lot.

Paa Ryggen som Udskrift :

Register paa guld och sölf hos her Hans
 fan Skonebergh.

(Orig. paa Papir, skreven med Hans Mikkelsens Haand. Münch.
 Saml. Nr. 680. Christiania.)

50.

Perleberg 5' Oktober 1523.

Kurfyrst Joachim tilkjendegiver Christiern 2, at han, uaget den Esterretning han har modtaget, endnu i nogen Tid vil holde Rytterne samlede.

Durchleuchtigster konig, vnser willig freuntlich dinst vnd was wir allezeit liebs vnd guts vermogen zuuorn. Freuntlicher lieber her oheim vnd schwager: wir haben e. ko. [w.] schreiben, so vns heut data (sic) vngeuerlich zu sieben vrn durch dieszen post boten behendigt, nicht mit weniger beschwerung vnd betrubnus vnser gemuts vernommen. Vnd dieweill e. ko. w. antzeigen, das wir vnser reutter, so wir itzt alhir bey einander haben, zureitten sollen lassen, desselbigen wollen wir vns, dieweill es ye nicht anderst sein wil, also haldden. Aber doch so wollen wir nachmaln dieselbigen vnser reutter, als der der gern ewer ko^e w. bestes vnd die sache gefordert sehen wolt, biss auff nechste mitwoch bey einander behaldden. Vnd ist vnser gar freuntlich vnd vleissig bitten, ob ewer konige wird nachmaln jndert rath oder trost finden mocht, das bestandt haben vnd dodurch dieser zugk gefordert werden mocht, das wolle vns e. k. w. eilentz zutag vnd nacht alhiher oder vnnteraugen auff's aller furderlichst zuschreiben, vns haben darnach zurichten. Dits haben wir e. k. w. als der wir allezeit vnser vermogens zudienen genaigt, nicht wollen verhaldden. Datum eilentz zu Perleberge montag nach Franciscj anno &c. xxiiij^o.

Joachim M. z. B. kurfurst &c.
manu propria subscripsit.

Udskrift:

Dem durchleuchtigsten fursten hern Cristiern zw Denemarcken, Schweden, Norwegen, der Wenden vnd Gotten konig, herzog zw Schleszewig &c.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 234. Christiania.)

51.

Perleberg 6 Oktober 1523.

Kurfyrst Joachim tilkjendegiver Christiern 2 sit Forsæt at drage frem,
naar Kongen blot sender en Maanedes Sold.

Durchlauchtigster konig, vnnser willige freuntlich dinst vndd was wir liebs vnd guts vormogen allzeit zuuorn. Freuntlicher lieber herr oheim vndd schwager: als wir ewer koniglichen wurden geschriben, das wir als gestern vndd hewt noch hier wartten, vndd vnns alsdann mit den vnnsern widerumb zurug vorfugen woltten, gehen wir e. k. w. zuerkennenn, das wir itzt von vnserm ohemen hertzog Heinrichen von Brunszwig eigentlich botschaftt bekommen, das sein lieb mit den jren vffum (sic) zug sein. So haben wir vnns mit seiner lieb zusammen zukommen voreinigt, dohin wir vnns itzt vorfugen, vndd sein noch gantz der meynung, mit gotlicher vorleyhung, das wir mit den vnnsern e. koⁿ wurden zu eren vndd gefallen fortziehen wollen, wo allein e. ko. w. vnns furderlich ein monat soldt auff die hant schicken wurde, wie e. ko^e w. die meynung von gegenwortigen zeigern weitter zuuornemenn haben. Das haben wir e. koⁿ wurden freuntlicher gutter wollmeynung nicht vorhaltten wollen, der wir allzeit freuntlich zudienen gneigt sein. Datum eileuts Perleberg am dinstag nach Franciscj anno &c. xxiiij^o.

Joachim von gots gnaden marggraue zu Brandenburg, des heyⁿ roⁿ reichs ertzcamerer vnd churfurst, zu Stettin, Pomern &c. hertzog, burggraue zu Noremburg vnd furst zu Rugen,
manu propria subscripsit.

U^odskrift:

Dem durchleuchtigsten fursten herrn Cristiern &c.

In seiner koⁿ w. aigen hant.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 235. Christiania.)

Dronning Elisabet skriver til Christiern 2 om forskellige Sager.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade al tyd tyl foren screued med wor here. Myn alerkereste here, werdes ether nade ad wyde, ded jegh fek ydag yet bref fra margreuen, som ether nade skule haue, welked jegh sender ether nade. Och hauer jegh spurt, ded han yke hade fanged ether nades bref, den tyd dene bref war screued, som jegh truer ded ether nades süster scryuer ether nade desydermyere tyl om dene erynde. Och mente wy, ad wy self haude wele draue tyl ether nade; nou weste jegh yke, war ether nade war, yke helder wad ether nade wele war, der som jegh haud kunde fyne ether nade, dyt torde jegh yke ded göre. Dy wyle jeg gerne bede ether nade, ded ether nade wel sete yen yen sted, war som ether nade got töktes, som skule wyde, war ether nade war, om ded war so, ded her koym bud tyl ether nade, der som ether nade makt po lo, ded wy skule sende den b[r]euen, och wy kunde wyde, wem ether nade we haue der tyl, om ded er ether nades wele so, dy ded leger ether nade self makt po. Och beder ether nades süster och jegh ether nade wel wel betenke segh, wad ether nade gör, ad ether nade yke bluer (sic) y den klostre, der som ether nade koym y, dy ded er der yke west. Och war jegh ether nade der wdaf, ded Hans fan Mele¹⁾ hauer anamed ale dy kenekte, som her war, tyl syn bruder Beren, ded dy skule draue y Suerg heller tyl dy steder. Och roder ale dy hösmen ether nade, ded ether nade wel hole dene reyse²⁾ frem, om ded er ether nade muelyght, och mene dy, ded dy ryter yke wel skyldes fraweranden, för dy fange deres betalynge. Kan ether nade tenke, ded ether nade kan ded kome af sted och ded er wor beste: da spar yke, welked ether nades heller met³⁾; wad jegh hauer, skal jegh gerne lade tyl, om ether nade kan tenke, ad ded er ether nades beste; beder jegh ether nade wel scryue megh tyl, wad ether [na]de wel göre her

¹⁾ Hans fan Mele, d. e. Hans v. Mehlen. Beren, d. e. Berend v. Mehlen.

²⁾ Her menes Toget til Danmark. "Hösmen" d. e. Hovedsmænd. Den besynderlige Retskrivning, som findes i dette Brev, og som skyldes Dronningens fremmede Herkomst, bevarer hun meget konsekvent ogsaa i de følgende Breve.

³⁾ D. e. hverken Ed. Naades eller mit. — Ordet ouden i øverste Linie S. 89 er efter fransk Udtale for udi, ligesom høiere oppe i Brevet nou for nu.

oude, och om ale ether nades werf och crynde, hur ether nade wel haue der wdy. Och er megh rode. ded jegh skule scryue ma[r]-greuen och dy ander forste, ded dy wyle göre och rame ether nades och deres beste her wdy, och om ded war dem muelyght, ded dy skule draue frem. Wel jegh bero megh her wdy med ether nades söster och ander flere, om jegh skal ded göre helder yke. Weste jegh ether nades wele her y och ander ether nades wele, wel jegh al tyd gerne rete megh efter, som megh бүr. Ether nade lader megh ju soyr med dete same bud. Her med ether nade den al sommektegeste gud befalendes. Screued po Berlyn den torsdag nest efter Sancte *sante* Franscyi dag.

Ether nades höstru
Elysabet.

(Orig. paa Papir; Brevets andet Halvark er frarevet og saaledes fattes Segl og Udskrift. Münch. Saml. Nr. 3643. Christiania. Hele Brevet egenhændigt. Paategning med samtidig Haand: "Mijn frues nade scriffuer aff Berlijn til k. mt, huorledis útstaar meth reyssig tyg och knechte.")

53.

Schweinitz 9 Oktober 1523.

Christiern 2 skriver til Dronning Elisabet om forskjellige Sager.

Myn ydmygelighen oc kerlighen belssen ether altid forsend med wor herre. Kere frwe, som i scriffwe oc ere begerendis, at i mwe komme till oss, tha er ieg ther med wel till freds, med saa skell, ati kwnne talle med wor sösther, at hwn will vmage seg dit med ether, saa ati ere nw pa torsdag kommer til meg till Suina closter. Sammeles bede wii ether, ati tage med ether allt wor siüllff, som i haffwe ther, som ether oc meg til höret, thii wii haffwed behoff, dhii wii skwille haffwe försther till ghest en dag eller tho. Jtem haffwe wij screffwed wor canseler till om noger breff, som wii haffwe behoff hid till oss. Bede wii ether, ati ere ther hoss, nar som han tager them vd. Her med ether gud befal-

lendis. Screffwed vti Suinnes¹⁾ fredaghen nest fore Ste Galle dag
aar &c. mdxxij.

Cristiern.

Udskrift:

La royne Danma[r]ken &c.

(Original paa Papir, uden Segl, men med Huller, hvorigjennem
Seglremmen har været trukken. Hele Brevet egenbændigt. Münch. Saml.
Nr. 318. Kbhvn.)

54.

Schweinitz 9 Oktober 1523.

Christiern 2 giver Dronning Elisabet adskillige Forholdsregler.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsend
med vor herre. Kere frwe, som i scriffwe om Hans fan Melling²⁾,
tha beder ieg ether, ati bede myn süsther, at hun forfaret, om saa
er vti sanhed, at hwn tha giffuer margreffwenn till kenne &c. Som
i och scriffwe om ether klenodie, tha lader altingiste besta till i
komme meg till ors, och tacker myn süster for hynnes gode till
bud, oc hwar som thet kwnne [were i myn]³⁾ mach, will ieg thet
altid gierne med hinne forskyldede, oc sie hinne, at ieg haffuer be-
falled myn sag wor herre. Jtem som i begere, ati wide hwar som
ieg er, kommer thet noget pa, som mach pa liger: ati tha sende
ether bud till thet closter Sui[nnes], ther skall mit bud lige oc tage
ther ware paa. Oc bede ieg ether, ati icke elles byde meg till,
for en i komme meg till ors, som forscreffwet star. Sender ieg
ether oc thet breff, som myn süsther sender meg, ati antworde
hynne thet oc sigte hynne, at ieg haffwer fanget maghen ved

¹⁾ Schweinitz ligger i Sachsen ved Elster.

²⁾ Nemlig at Hans v. Mehlen antog Tropper til Sverrigs eller Hansestædernes
Tjeneste, s. S. 88.

³⁾ Her er et Hul i Papiret.

thet. Her med ether gud befallendis. Screffwed vti Swinnes fredaghen for Ste Galle dag aar &c. mdxxij.

Cristiern.

Udskrift:

La roynne Dannemarken &c.

(Original af samme ydre Beskaffenhed som foregaaende. Münch. Saml. Nr. 319. Kbhvn.)

55.

Wittenberg 11 Oktober 1523.

Christiern 2 til Dronning Elisabet angaaende Breve m. m.

Myn ydmegelighen oc kerlighen helssen ether forsent met vor herre. Om the erende, som i scriffwe meg till, haffwer ieg vell forstaat: tha er thet icke mölig, at ieg kan komme tid pa then tid, för then dag er forlöben, som ieg haffwer forscreffwed. Jtem bede wij ether, ati och welle tage met ether thet gyllen stycke, som ieg haffuer ther vti myn kijste, Mattis ved beskeden . . . . . [fram]delles beder ieg ether, ati forfaret hiemmelig sette . . . . . ck ether om hoffmesteren aff Prissen haffuer noghen . . . . . meg &c. Kommer ther noghen breff, som meg er tilscreffwen, tha bryder them op, och stor ther sadan lösse ord vti, tha senner them icke till meg, men beholder them hos ether, til thes ieg kommer ether til ors. Thij ieg giffwer meg her aff oc [til] Lybs, saa kan ieg icke kome till bage vti ghen for en pa samme dag. Icke mere paa then tid. Her met ether gud befallendes. Screffwed vti Hwittenberg söndaghen nest for Sancte Galle dag aar &c. mdxxij.

Cristiern.

Udskrift:

La roynne Denemarken.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 322. Christiania. Hele Brevet egenhændigt. Paategning: Aff mijn herris naade 1523.)

56. Wittenberg (midt i Oktober) 1523.

Christiern 2 til Dronning Elisabet om en forestaaende hemmelig Reise.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid for sent met wor herre. Kere frwe, moi vide, at ieg sender Albret¹⁾ till ether, som kan vnderwisse ether nogen erende. Spör hannwm icke formüget for sag skyld, men fare i som sag er, nar som i fange myt bud, ati tha lader bliffwe ether kleder hoss myn söster oc giffuer enghen then mening til kenne. Skall oc samme Albret müde ether till Gitterbuch. Kere frwe, haffuer rod met myn sösther, hwat som i skwlle giöre met ether iomfrver &c. Her met ether gud beffallendes. Screffwed vti Hwittenberg aar &c. mdxxiij.

Scriffuer meg icke till vden met Albret, oc spör nogen, hwor ieg er, ati tha sie, ati icke videt &c.²⁾

Cristiern.

Udskrift :

La royne Dennemarck.

(Egenhændig Orig. paa Papir uden Segl. Münch. Saml. Nr. 349. Christiania.)

¹⁾ Albrecht von Hohhdorff, en af Kongens Tjenere.

²⁾ Tiden bestemmes ved det omtalte Møde i Jüterbogk, der fandt Sted fra 18 til 21 October.

Jo. Weze underretter Kantsler Klaus Pedersen om Forholdene i Rom, Jørgen Skotborgs Artikler mod Christiern 2, hans og Arcimbolds og fleres fjendtlige Bestræbelser m. m.

Fraternum amorem et prosperitatem pro salute. Amantissime frater, scripsi d. v. postquam vrbem intraui binies, quarum copie hijs introcluse sunt, ex quibus videbit successum rerum et negotiorum. Rogo, frater amantissime, misero fratry succurrite. Et d. v. informet regiam celsitudinem de infrascriptis et remedia oportuna vestro consilio adhibeat.

Reuerendissimj dominj sacrosancte Romane ecclesie cardinales pene omnes pessimam habent informationem a mendacissimis et falsissimis hominibus, jta quod ultra modum male inclinaty sunt aduersus suam maiestatem. Et habent [informationem] ab Archimboldo, fratre Joanne Francisco de Potentia, Georgio Scotborch et Zutfeldo Wardenborch¹⁾, qui simul nichil per octo menses conaty sunt, quam denigrare famam et honorem serenissimj dominj regis

¹⁾ Dr. Zutpheld Wardenberg opholdt sig siden Efteraaret 1522 i Rom for at klage over de gjenstridige Borgere i Stralsund, der, da Reformationen udbredtes i Nordtyskland, havde gjort Indgreb i hans Rettigheder som Bispen af Schwerins Official og fængslet hans Broder. (Lisch Mehl. Jahrbücher, 1838 S. 176 — 180.) Han blev derefter i Rom til 1527, da han omkom ved Stadens Indtagelse af de Keiserlige. Han var Domdechant i Schwerin, Provst i Güstrov og beklædte flere andre geistlige Embeder i Meklenborg og Pommern, hvor hans Anseelse var meget stor. I Rom kunde han saa meget lettere gjøre sig gjældende, som han tidligere havde opholdt sig der som Fuldmægtig for Hertug Henrik af Meklenborg fra 1508 til 1516, da han hjemkaldtes for at administrere Stiftet Schwerin (Lisch Jahrbücher, 1836 S. 24—27.) Under dette sit første Ophold i Rom havde han tillige været Prokurator eller Fuldmægtig for Christiern 2 (N. D. Mag. 3 B. 211—12) og blandt andet været Christiern 2 behjælpelig i Striden med Bisp Jens Andersen og i Sagen om Dispensation for Slægtskabsforholdet til Dronning Elisabet; han samvirkede dengang med Kongens Gesandt Provst Hans Hansen af Assens, som boede hos ham. (Brev af Wardenberg af 21 Juni 1515 Saml. Ch. ij.) At han nu traadte fjendtligt op imod Christian 2, kom sig deraf, at hans Herre Hertug Henrik af Meklenborg havde taget Parti med Frederik 1, medens Broderen Hertug Albrecht sluttede sig til Christiern 2. Han var ogsaa Fuldmægtig for Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen af Thronhjem, og førte en venskabelig Brevveksling med ham i Aarene 1524 og 1525. Han kalder sig ved den Leilighed protototarius og litterarum apostolicarum scriptor.

nostrj. Archiboldus habuit suos factores in Germania discurrentes ultra annum, et adhuc habet, qui vadunt et redeunt ad Lubicensis et illas vicinas partes. Sunt ita cardinales sue maiestati dedignatj, ut si possent, vtj intelligo, vellent priuare regiam maiestatem regno et alterj prouidere. Et hoc sollicitat maxime dominus Georgius Scotborch, qui habet intelligentiam cum episcopis in Datia et duce Holsatie, et ipse et Archiboldus componunt hic litteras et articulos secreta, quomodo et qualiter dux debeat facere ac scribere ad summum pontificem, prout sum ausatus per vnum, cui Georgius fudit sua secreta. Qui vidit conficere articulos et litteras, et qui extraxit fundamentum et substantiam ex articulis et michi tradidit nudius tertius, et dedit michi quandam cedulam effectus illorum articulorum, quamuis dicebat hic in ista cedula esse aliqua verba, quibus utuntur in articulis eorum.

In primo articulo, quomodo olim iniuicissimus Danorum rex Cristiernus expulsus est: allegando prophetiam Sancte Brigitte, videlicet inquit enim sancta illa matrona spiritu dei repleta: excitabo famelicum, qui deuorabit omnia desiderabilia vestra; sanguinem innocentum effundet, et urbes contristabit stagnales; stultj gubernabunt et sapientes non leuabunt capita sua; et nisi confestim sese correxerit, veniet ej ira mea et relinquet regnum et in tribulatione [erit]. Hoc considerans Holsatie dux, quomodo apud suos Danorum rex tyrannidem, exactiones, impietates Lutherianas indies magis ac magis exercuerat, voluit calamitoso populo succurrere et subuenire non solum armis, sed et excommunicatione apostolica. Jgitur dat articulos specialiter a sancta sede hac apostolica examinandos, quorum articulorum iste est primus:

Rex, quando creabatur, secundum consuetudinem antiquam aliqua statuta ab ecclesia Romana approbata iurauit seruanda. Non curauit implendo seruare: jgitur perjurus.

Secundus: quandam Hollandricam mulierem vetulam in regno generosis iniuicis habuit, cuius consilio effeminatus omnia gessit.

Tertius: misit legatos in Hollandia, qui alterius lingue et moribus gentem in regnum introducerent, filios regni ab edibus paternis extrudendo.

Quartus: priuilegia ab auo, proauo, tritauo Lubicensibus concessa annullauit, inde bella exorta etc.

Quintus: thesauros et bona mobilia et immobilia ecclesiis et monasteriis abstulit.

Sextus: Archiboldum pecunijs, quas per Germaniam, Datiam et Suetiam pro erigenda ecclesia Sancti Petri collegit, tyrannice priuauit. Cuius fratrem Antonellum adhuc captum in tetris carceribus detinet¹⁾.

Septimus: iurauit Suetianis, ut, accepto Stockholmio, omnibus tamquam pius et prudens rex parceret. Quam tunc postea exercuit tyrannidem in deo dilectos episcopos et etiam de captiuitate vnus episcopi²⁾, sedes hec sancta apostolica satis superque intellexit.

Octauus: quendam predicatorem Lutherulum Hafnie in fano Sanctj Nicolai constituit: blasphemias innumeras blaterando potius quam predicando.

Nonus: dux Holsatie legitimus heres est. Si hereditarium regnum esset, probatur.

Decimus: idem dux subuenit calamitoso populo: et quia regnum liberum est, quemcumque tyrannum et deuastatorem regnj subditos posse expellere et facere alium regem, dux se³⁾ iuribus suis probabit.

Et est mihi dictum ab honestissimo viro, quod Archiboldus presentauit nomine ducis Holsatie litteras illius felicis recordationis Adriano, qui proiecit nec voluit recipere neque legere illas. Et dicitur, quod fuerunt misse ad Zutpheldum, qui nimis impudice etiam obloquitur regiam maiestatem, quia tenet partes Henricj ducis Mag-nopolensis. Et propterea meo iudicio, sub correctionem tamen vestre dominationis, velim, quod serenissimj domini rex et regina scriberent amicabilem litteras ad illustrem principem dominum Ludouicum de Cordua Sesse ducem, cesaree maiestatis apud sedem apostolicam oratorem, ut ille sumeret regi eiusque negotia et etiam me in protectionem singularem, quia ille est patronus in vrbe a bacchetto⁴⁾: et etiam instaret rex noster, ut cesarea maiestas scriberet illi ducj Sesse suo oratorj vnicum verbum de tali commendatione; in omnibus rex noster obtinebit intentum, quia Cesarj tam prospere succedit, quod omnes eum hic amant aut timent, et iste dux est hic dominus et gubernator omnium. Jtaque d. v. po-

¹⁾ Antonellus Archibold blev holdt i Fængsel i Danmark lige til Kongens Flugt, da han tog ham med sig paa Flaaden til Holland, hvor han en Tid sad som Fange paa et af Skibene. See Udgiverens Disp. de rebus Christierni Hdi p. 57.

²⁾ Jens Andersen Beldenak.

³⁾ Læsningen af dette Ord er ikke ganske sikker.

⁴⁾ D. e. bacchetta, en Stav, der brugtes som Tegn paa Ørighedsmyndighed.

terit illi etiam scribere et scribi facere de meo negotio, de illo illicito et inordinato regressu sine consensu regis et regine ac etiam Theodoriej predecessoris et capituli Lundensis, contra concordata principum et priuilegia a sede apostolica concessa, ac etiam anti-
quas consuetudines hactenus laudabiliter et jnuiolabiliter obser-
uatas etc.

Sic nouit etiam d. v., quantum importaret regi et regine et capitullis, si huiusmodi regressus in cathedralibus et metropolitanis haberent locum in illis partibus.

Dominus Georgius Scotborch jactitat, se nunc recepisse tales litteras a duce Holsatie ad pontificem futurum, quod infra sex dies post creationem illius sperat, se promoturum ad ecclesiam Lundensem.

Scripsi alias d. v. de decanatu Nidrosiensi, qualiter se opposuit dominus electus contra v. d. ¹⁾ et offert pecuniam vltra quam teneatur soluere pro expeditione sue ecclesie, ad effectum ut posset retinere decanatum pro archidiacono. Ego tamen sollicitabo quantum potero pro v. d.; velim tamen habere litteras regie maiestatis.

Visitauj illum electum Nidrosiensem ²⁾ in hospitio suo et feci plusquam debitum meum, sed adhuc mecum non fuit. Et quotidie est cum Georgio Scotborch et Zutpheldo emulis regie maiestatis, propterea nescio quid agant scilicet aut tractent.

Jgitur si rex omnino non confidat, scribat quantotius, sum eroque fidelis regie maiestati donec vixero: propterea hec omnia scribo, non moueor testor deum alia ratione.

Ante omnia necessarium est sollicitare litteras cesaree maiestatis in fauorem regis nostri. Aliàs dubito multum, quia hic taliter sunt omnes regj dedignatj, ut cum sollicitarem post obitum Adrianj me admittj in custodia ante conclaue, omnes cardinales quasi replicarunt, me non debere admittj pro oratore, nisi electo nouo pontifice, qui si velit potest tunc admittere vel ne: quia rex est (dixerunt) violator ecclesiastice libertatis et trucidasset episcopos etc. Nec profuit, cum illis multum replicarem; tamen omni die

¹⁾ Foruden det her omtalte Dekanat i Thronhjøm har Christiørn 2 ogsaa givet Kantsler Klaus Pedersen Provstiet ved Apostelkirken i Bergen efter Christiørn Pedersens Død. Da denne forekommer sidst 1521 (Langes Norske Klosters Hist. S. 409), maa Udnævnelsen, som er udateret, være skeet 1521 eller 1522. (Münch. Saml.)

²⁾ Oluf Engelbrechtsen.

equito cum duce Sesse oratore cesaree maiestatis, qui dat michi locum decentem et introducit me ad omnia secreta.

Die prima octobris reuerendissimj cardinales presentes intrauerunt conclaue pro electione nouj pontificis, et credebatur certo reuerendissimum dominum cardinalem de Medices futurum eligendum; sed tanta est inter eos inuidia, ira atque furor, quod adhuc in hodiernum diem non potuerunt concordare inter se de bono pontifice; dubito, quod adhuc eligant aliquam personam extra collegium. Ante quatuor dies capellanus et conclauiста reuerendissimj dominj mej cardinalis Armellinj habuit xvij vota.

O amantissime frater. committo dedoque in totum me meaque omnia, honorem et vitam iudicio v. d.; propterea succurrat oro quantotius remedijs omnibus quibus potest, et liberet me ab ira et potentia emulorum, quia omnia primum propter v. d. (que fuit mea promotio) et serenissimum regem patior.

Nouit quibus ego, videlicet litteris commendatitijs a serenissimo rege ad pontificem, aliquos cardinales et ducem Sesse.

Similes ab illustrissima domina Regina.

Similes ab illustrissima domina Margarita.

Similes ab serenissimo domino Ferdinando et alij[s] principibus, si haberi possunt.

Et precipue similes a cesarea maiestate.

Tam pro mea liberatione, quam etiam promotione ad ecclesiam Lundensem.

O vtinam considerassem verba v. d. et nunquam vrbe in-troijsssem. Sed utcunque sit, sis frater amantissime clipeus defensionis mee. Quamprimum nouus pontifex electus est, scribam per postam; sed ignoro, vbi litteras disponam, quia ignoro, vbi nam rex est. Ea propter rogo d. v., scribat in primis, vbi nam semper litteras dirigere debeam. Et hijs votiuę valeat, commendando me humillime cum manuum osculo omnique subiectione serenissimis regi et regine: quos vna vobiscum deus omnipotens ab omni malo custodire et ad felicem statum et patri[a]m restituere et elargire dignetur. Ex Vrbe 17 octobris 1523.

Amantissime frater, si in loco, vbi rex est, non sit posta ad mittendum litteras cursorie ad vrbe, tunc mittantur Maguntie ad r. p. d. Eberhardum Schiesher, protonotarium apostolicum et Sanctj Mauritij Maguntinj decanum. Hic habet postam in manibus et est dignissimus et sollicitus prelatu et maximus amicus meus.

Sententia super prebenda Slesuicensi est lata in fauorem v. d., et curabo ante festum natiuitatis Christi habebimus executoriales super cantoria Vibergensi. Reuerendissimus d. Gostauus archiepiscopus Vpsalensis nescio quam *in* mentem habeat: instetit per procuratorem suum apud felicitis recordationis Adrianum pro absolute iuramentj sui homagii regie maiestati prestitj. Etiam desuper auisetur regia maiestas. Jterumque felix valetis.

Vester frater

Jo. Weze electus
Lundensis.

Udskrift:

Venerabilj et egregio viro domino Nicolao Petri, canonico
Lundensi, serenissimi regis Datie cancellario dignissimo, fratri suo charissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 646. Christiania. Hele Brevet egenhændigt. Paaskrift med Hans Mikkelsens Haand: "Electus aff Lwnd Johan Vessen scriffuer cancelleren om ald kongl. mats handel i Rom 1523.")

58.

Wittenberg 23 Oktober 1523.

Christiern 2 skriver til Dronning Elisabet om forskjellige Sager.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsend met vor herre. Kere frwe, som i scriffwe meg till, at ieg skwlle komme til ether, tha moi vide, at ieg er nw offwer ens met Hans Skonueberg, at han skall anworde meg lwes som [ieg] anworde hannwm nw paa torsdag: oc ner thet er sked, vell ieg strax byde ether till, hwar effther y skulle rette ether. Kere frwe, moi oc vide, at ieg haffuer enghen skiortter met meg. Thij beder ieg ether, ati welle se[n]de meg noghen met thet forsthe. Siger myn süsther

gode nath oc myn tienste. Her met ether gud befallendes.
Screffwed vti Hvittenberg then 23 dagh ij october aar &c. mdxxij.

Cristiern.

Udskrift:

La roynne Denmerc &c.

(Egenhändig Original paa Papir uden Segl. Münch. Samling
Nr. 330. Christiania.)

59. Uden Sted og Tid (Berlin Oktober 1523.)

Kantsler Klaus Pedersen forsikkrer Christiern 2 om sin fuldkomne Be-
redvillighed til at tjene ham med Opoffrelse af Alt.

Myn ydmygelig bepligtig tro tienesthe tijl foren. Kere na-
digste herre, som her Hans van Sconneberg oppo then wnge prin-
cess wegne haffuer hollet mig fore, oc hwat jeg wijlle haffwe om
oret at tage mig thet arbeydhe wdoffwer etc. ¹⁾: tha werdes
edhers nade wijde, thet gör mig ont aff alt mit hierthe, at thet goer
edhers nade so kroget fore. Oc ther som jeg wijste met mijn
arme fattige tienesthe, lijff oc leffnet at wende thet, heller oc at
redde oc hielpe edhers nadhe met gode roedh heller oc anderledes:
tha skulle edhers nadhe finne mig welwillig ther tijl dag oc nath,
gud hielpe mig so sanningen. Oc ther som edhers nadhe mig be-
höffwedhe at reijse in tijl verdens ende, om thet wore mögelicht,
tha skulle edhers nadhe finne [mig] wfortrwden ther tijl. Ther
fore forwundrer jeg, hwij edhers nadhe ladher mig besöghe i sodan
modhe. Edhers nadhe haffwer at bijwde offuer migh, oc migh
bür at göre edhers nades wiliæ, hwicket jeg oc gerne göre wijl,
then stwnd lijff er wdj migh. Jcke görs thet heller behoff edhers
nadhe holler migh fore, hwat jeg wijl haffwe om oret. Jeg begerer
inghen soldt aff edhers nadhe: edhers nade wed wel, jeg haffwer

¹⁾ Nemlig at undervise Kongens Son, Prinds Hans.

aldrigh begeret peninghe aff edhers nadhe, wdhen hwes edher nadhe haffwer aff sijt egheet tycke mig giffwet, thet haffwer jegh annamet, for hwicket jeg tacker edhers nadhe oc wijl thet fortiene met min arme tro tienesthe then stwndh jeg leffwer. Men hwickeledes the andre haffwe farijt met edhers nadhe, som haffwe mynne tienesthe oc profijt giort edhers nadhe en jeg, thet ladher jeg stoo. Edhers nadhe skwlle icke troo the, som tale so store ordh etc. Jeg haffuer icke hat en liden metliding, at jeg haffwer seet oc mercket, edhers nadhe haffwer so wnderlighen gonget om met alle erendhe, gwd forlade them, som skyld haffwe ther wdij. Men hwat wor herre wijl, thet skeep: wor herre er en nw mechtijg at wende alle sagher tijl thet besthe, oppo hwicket mig inthet twijler. Oc hwar som jeg kan met min fattigh föiæ forstandh, swed, arbejdhe oc lijff komme edhers nades hügheed, edhers nades frwe oc herre bürn tijl nytthe, gaffn, ære oc tienesthe then stwnd jeg leffwer: thet wijl jeg gerne göre, ther skal edhers nadhe wisseligen forladhe sijg tijl. Thi setther jeg tijl edhers kongelig maiestad hog forstand, hwad edhers nadhe kan tencke migh kan güres behoff tijl koest oc kleder, oc en swen oc en dreng, böger oc anden deel wdij the land, som edhers nadhe wel kenner, so at edhers nadhe icke er tijl spoet oc mig tijl stoer skadhe: thet wijl edhers nadhe sielff betencke. Ther hoest haffwer jeg inghen there penninghe at reijse tijd med, oc görs mig hesthe behoff. Then hest, som jeg reed hiid met, then haffwe the senth fore hedhen, jeg wed eij, hwar han er, en dog han dwer icke stoerth.

Oc so haffwer jeg inghe foredhe kledher tijl wintheren, oc the kledher, som jeg haffwer her, wed jeg icke hwickeledes jeg fonghe tijl baghe met meg. Edhers nadhe wed wel, at hwicken aff edhers nades tienere nw skal fare i gennom landene, thet mo alt skeep hemmelighe, so at man kan icke müget före met sijg etc.

Alle the breff, som [jeg] hadde, them haffwer [jeg] antwor-det mijn frwæ, oc ther tijl thet store ingesegel oc regenskab oppo the penninghe Hans Michelsson fjck meg etc.

Kere nadigste herre bedher jeg edher nadhe wijlle giffwe her Antonius van Metz en god affsked, so han motthe foo the hwn-dredre gyllen, hwicke han wijl aff quitthe wdij sin geldth: han ligger oppo stoer teringhe met iij hesthe, oc edhers nadhe bad hannem sielff bijdhe etc.

Wijl edhers nadhe oc giffwe mig tijl kenne, hwickeledes edher nadhe wijl hollet met then astronimo: jeg haffwer fonget

bannem myne egne kleder aff liffwet oc lenth hannem penninghe, oppo thet jeg kwnne beholle hannem hoest edhers nadhe. Ther fore kan han icke heller affwijses, wdhen edhers nadhe betencker hannem met noget etc.¹⁾

Edhers nadhe motthe wel sielff haffwe giffwet mig tijl kenne edher nades meningh, heller och ladet mig kommet tijl edher nadhe. Ther som jeg skal rejse, tha mo edhers nadhe giffwe mig tijl kenne, hwart jeg skal scriffwe edhers nadhe tijl aff Brabant, oc ther tijl behöffwer jeg oc penninghe, om jeg skwlle sendhe noget bwd fra migh. Oc kommer ther nogle hemmelig erende oppo ferdem, tha wijl jeg schriffwe them met cifrer, oc wijl jeg sendhe edhers nades, for en jeg far heden, it a. b. c. oc en hemmelig forstand, hwar effther edhers nadhe kan retthe sijg etc. Her met edher nadhe gwd befalet etc.²⁾

Eders nades tro tienere

Nicolaus Petrj.

Udskrift:

Serenissimo Danie o.s.v. regi o.s.v.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3939. Kbhvn.)

60. Uden Tid og Sted (Oktober-November 1523.)

Christiern den Andens Betingelser og Indrommelser som Grundlag for en Fred med Lybekkerne, Frederik 1 og de frafaldne Undersaatte.

Artickell wes konigliche wyrd zw Denmarcken &c. von den von Lubeck vnnd jrem anhangk zehaben begert &c.

Erstlich vnnd vor allen dingen begert konigliche wird, das die von Lubeck die reych Denmarcken, Sweden, Norwegen &c., welche

¹⁾ Om denne Astronimus s. S. 126, Anm. 3.

²⁾ Af Brevets Indhold og Sammenligning med andre Breve fremgaar det, at det er skrevet, da Kantsler Klaus Pedersen var kommen tilbage fra Nürnberg til Berlin og beredte sig til at reise til Nederlandene. Det henføres derfor med Sikkerhed til Slutningen af Oktober eller først i November 1523.

sie jrn koniglichen wurden durch jr zuthun abfellig gemacht, darob sein vnnd verfuegen, das konigliche wird dieselben konigreych zusambt den furstenthumben Schleswick, Holstain &c., souil des jr koniglich wird jn geruglichem gebrauche vnnd besytzung gehabt vor dieser vhed vnnd jren koⁿ w. entwandt, wiederumb on allen schaden geburlichen tytteln, herligkaytten vnnd gerechtiggkaytten, auch nutzungen derselbigen eingesetzt werden mocht.

Zum andern begert ko^e w., das die von Lubeck allen ausgelegten expenss vnnd erlytten schaden, darein sie jr k. w. vnnd derselben vnderthonen mutwilliglichen gefurt, jtzund nicht allain jren koniglichen wyrden, sunder auch derselben jrer koⁿ w. gehorsamen vnderthon vnnd verwandten, welche auch ko^r w. jn vndertheniggkaytt gehorchen, wiedervmb on alle mittel erlegen vnnd betzalen solten.

Zum drytten begern ko^e w., das die von Lubeck alles das gelt vnnd gutter, so sie ko^r w. vnnd jrn vnderthonen nach vermogen aufgerichter recessbryff vnnd sygyl, die vor der vhed vfgericht synnd, wie sich das erweisen mog, zuthun schuldig, wiederumb on alle myttel entrichten vnd bezaln sollen.

Zum vierten wollen auch konigliche w., das die von Lubeck, die zugesengten tyeff vnnd strome vor Kopenhagen vnnd andern orten, durch die von Lubeck vnnd jren anhang versengt, statlich wieder aufgerycht werden, damit die schyffart gemaynem kaufman geoffent, vff der von Lubeck vncosten vnnd expenss an alle myttel jnn vorigen wyrden gebraucht werden mogen.

Zum funfften wollen auch ko. w., das der hertzog von Holstain vnnd die von Lubeck sambt jrem anhang vnd den abgefallenen reychs rethen alle jre schmechliche schryfften, so sie wieder jr ko^e w. gedruckt oder sunsten haben vssgeen lassen, vnuertzogenlichen an allen orten wiederruffen sollen, vnnd ko^e w. der bylliggkayt nach entschuldigen.

Zum sechsten sollen auch der hertzog, die von Lubeck vnd jre anhanger alle vfgelegte schatzung vnnd scheden, so iren koniglichen w. vnderthonen jn jren reychenn vnnd lannden jn dieser vhed vffgelegt, entwandt vnd zugefugt, wiederstatten, entrichten, vergnyegen vnnd betzaln lassen.

Beschlysslich, ob diese mittel vnnd furschleg zum tayl den von Lubeck vnnd jrem anhang nit annemblich sein wolten, so erbitten sich ko^e w., nach gescheener restitution vnnd einsetzung jn jr konigreych, vmb die vberigen jrrigen artickel sich kayr mayestat oder derselbigen volmechtigen comyssaryen, so mit verwilligung vnd

wissen jrer kon w. dartzw verorden[t] gutlich oder rechtlich zuerkennen, aller billigkaytth weyssen zw lassenn.

Artickell vnuud furschleg, was koniglich wird zw Denmarcken von jrem vettern hertzog Fryderichen von Holstain zehaben begert :

Erstlich sollen der hertzog zu Holstain, die von Lubeck vnuud die mutwilligen abgefallen reychs rethe sambt jren anhangern vor allen dingen vnuud zum furderlichsten das leger vnuud beschwerd vor Koppenhagen. Elnpogen vnuud andern orten reumen vnuud die jrn von dar wiederumb abfordern, damit der gemain kaufman vnuud juwoner derselben belagerten stetten vnuud vnderthonen der konigreych vheulich passyrn, raysen, handeln vnuud wandlen mogen.

Zum andern, so wollen k. w., das hertzog Friderich zu Holstain alle konigreych zw sambt den furstenthumben Schlesswick, Holstain, Stormarn &c., auch alle andere stett, flecken vnuud dorffer, zw sambt allen geschutz, vitalien vnd ander notturfft, so darjun gewest vnuud er k. w. wieder alle bylligkaytt jnn dieser vhed eingenomen vnuud entwandt, mit allen jren freyhaytten, gerechtikaytten vnuud nutzungen, wie dann jr k. w. dieselbigen hiebeuor jn geruglicher besytzung gebraucht vnuud jnnegehabt, kor w. wiederumb on alle mittell einzugeben, vnuud jn alle jre vorige konigliche ere vnuud wurde wiederumb zw restituirn vnuud einzusetzen, alles one argelyst vnuud geuerde.

Zum drytten, so soll sich auch der obbelmte hertzog zu Holstain aller tyttell vnuud wyrdigkaytt, so er koniglicher wird abgetzogen, on alle myttell abthun, vnuud sich alain der seinen tyttell, wie er zuuorn gehabt, vnd nicht weytter gebrauchen.

Zum vierten soll gedachter hertzog zw Holstain oder seine beuelhaber vnuud ambtleuth alle renth, zynss, zoll, vnuud wes er jnn den entwandten koniglicher wird reychen, furstenthumb vnuud lannenden, vff schlossen, stetten, flecken vnuud dorffern vffgehoben, alls das jnteresse k. w. on allen vertzuck wiederumb erlegen vnuud vergnugen, wie dann solchs alles jn registern mit guttem grundt mag angetzaygt werden.

Letztlich sollen der hertzog zw Holstain, die abgefallen reychs rethe, die von Lubeck sambt jren anhangern aller jrer schryfften vnuud scheltwort, so von jn aussgegangen, damit sie k. w. an iren koniglichen eren vnuud wurden grosslich zubelaydigen vermaindt, vnuud

die warhayt doch vilfeltig darjnn gespart, wiederumb reuociren vnnnd wiederruffen, vnnnd jr k. w. solche vſgelegte jniurien vnnnd malediction wiederumb abtylgen vnnnd aussleschen (dann jr k. w. dartzw jn warhaytt nie vrsach gegeben haben), mit beschlysslicher erbyttung wie jn der von Lubeck artyckeln aussgedruckt.

Dieser artickeln will sich konigliche wird gein jrem vettern dem von Holstain, den von Lubeck sambt jrem anhang vnnnd den abgefallen stenden jrer konigreych wiederumb begeben vnd betaydingen lassen:

Anfencklich, so wollen konigliche wird jrn vettern herzog Fridrichen zw Holstain bey allen seinen schlossern, stetten, flecken vnnnd dorffern, mit allen iren zubeorungen, so er vor dieser zeytt, ehe dann sich dye vhedde angefangen, jngehabet vnnnd gebraucht, geruglich vnuerhindert jn besytzung bleyben lassen, auch alles das jhenige, so k. w. jme nach vermoge bryeff vnd sigell zuthun schuldig ist, vergnugen vnnnd betzalen.

Zum anderm, so will k. w. den von Lubeck vnnnd den andern stetten nach verwilligung kayr mat gnediglich vergunnen jre freye segellacion vnnnd hantirung jn kor w. reychen, furstenthumben vnnnd landen, nach byllichen zynsen vnnnd zollen, frey unuerhindert zugebrauchen; auch bey jrn briuilegien vnnnd gerechtiggkaytten, souil sie der von k. w. vnnnd andern hochgedachts jres herrn vnd vatters zw Denmarcken gehabt, zwbleyben lassen, doch das damit k. w. vnderthone vnnnd verwandte jnn den reychen an jren briuilegien vnnnd gerechtiggkaitten vnuerkrenckt bleyben, auch das sie sich zustunden aller verpunftus entledygen, losen vnd freymachen, vnnnd zu ewigen zeytten kain verpunftus mer wieder konigliche w. oder dye kron zw Denmarcken, noch dero verwandten vnnnd vnderthonen, weder durch sich selbs noch jren anhangk, zemachen oder vffterichten vndersteen.

Zum drytten, so wollen k. w. allen bischoffen, prelaten, rytterschafften, edelleutten, burgern vnnnd gemaynden juwonern der konigreich, auch der hertzogthumb Schlesswick, Holstain, Stormarn vnnnd anderer anhangenden lanndt, gnediglichen vertzeyhen vnnnd nach lassen all das jhenigen, so sie jn dyeser vfrur vnnnd vhedde wieder k. w. gehandelt vnnnd gethon haben, auch solichs niemmermer jn kaynen wegk gein jenen oder jren erben jn vngutten gedencken, auch mit kainem gewalt, vberfarung, noch aynichen thetlichen furne-

men beschedigen, vund sich auch gein jn allweg, wie einem loblichen, erlychen, crystenlichen konig getzymbt, geburlich halten, so ferne sie sich auch wyederumb gein k. w. vndertheniglich vund gehorsamlich ertzaigen. Jr ko^e w. wollen auch jn den reychen ein gottlich, erlich, gut, loblich regiment furn vnd haben, auch nichts one der reychs rethe gutbeduncken vund rath, wess die konigreych belangende beschlyssen vund aussgeen lassen; dargegen sollen auch wiederumb die reychs rethe oder nyemandt von den juwonern der reych an k. w. wyssen vund willen vulwort gantz kain haimbliche verpunftus mit nyemandt beschlyssen vund aussrichten¹).

Paa sidste Side :

Articuli ad concordiam deseruientes.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 1280. Christiania.)

61.

Berlin 7 November 1523.

Dronning Elisabet underretter Christiern 2 om sine Forhandlinger med Kurfyrst Joachim og Stormester Albrecht m. m.; sin pinlige Stilling ved det brandenborgske Hof og Længsel efter at komme til Kongen.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade al tyd tyl fornn screuet med wor here. Myn aler kereste here, werdes ether nade

¹) Da Kjøbenhavn og Malmø i Dokumentet omtales som endnu beleirede, maae disse Fredsforslag være affattede før Udgangen af Aaret 1523 og henhøre til den første Underhandling, som aabnedes mellem Christiern 2 og hans Modstandere Lybekkerne og Frederik 1. Dette skete ved Mægling af Hertug Albrecht af Meklenborg og Bisp Henrik Bergmeier af Ratzeborg paa et Møde i Klostret Marienwold ved Møllu i Slutningen af Oktober 1523. Underhandlingerne fortsattes siden adskillige Maaneder, men uden Frugt. Til denne Tid henhører det oven aftrykte udaterede Dokument. Smlgn. Udgiverens Disp. de reb. Christierni Ildi exsulis. S. 44 flg.

ad wyle, ded jegh talde ydagh med margreuen om dy erynde, som ether nade scref megh tyl om: da hauer [han] gyue megh soyr, so ad han vel yke ant orde ded bref fra segh, ded han hauer. Och mener han, ad han hauer alyge vel bref po dy skyf, om han yke fanger betalynk ¹⁾; och saude han for megh, ad wyle ether nade yke betaled ham, ad han weste ded rod, ad han skule fange betalynk af wore fynder. Hur han ded mener, ded kan jegh yke tenke, och vel jegh yke ro ether nade, ded ether nade seter for müged ether nade[s] tru tyl ham. Dy jegh yke kan for merke, ad han mener ether nade, ykon ether nades peynyge: först dy er wde, da tökes megh, at wenskap er och vde med ham. Ether nade mo self betenke segh, wad menyge han hauer der med. Om ded leyde ether nade beger, wel han yke gyue ether nade slykt leyde, som ether nade beger, och syger han, dersom han goyrde ded, kunde han yke holed ad syge ether nade ded op en moned tyl foren; och syger han, der som han gaf ether nade leyde tyl ether nades tyener, som er y Danemarke, da goyrde hayn ymed (sic) hans beref. Wel ether nade haue ded, som jegh sende ether yen kopye wdaf, da vel han gierne göre, och sender han ether nade al den soyr, han hauer gyued megh, po yen screft och wad hans wele er ad göre der wdy. Och scref ether nade megh tyl, ad ether nade hade sende megh yen kopye af den bref, som ether nade scref ham ty, velked jegh yke hauer fonged. Hauer hofmester wdaf Pryse och margreuen kert for megh, ad ether nade wyle gyue hans tyener nogen klenode for dy ijm gylde, som ether nade hauer loued ham, och mente han, ad han yke kan anamed dem; wel ether nade lade tage dy stene af och sende han somögcd gul, ded vyle han wel haue. Yke skyter han, ad ether nade fonger den skade, kan han fange gusset. Och werdes ether nade ad wyde, ded jegh hauer lade dy hüsmen ²⁾ fare, och jegh hauer gyue dem gnogen peynyge, so ad 'dy er tyl feres och tak ether nade. Och wele dy blyue yen moned heler tre wger, för dy syger nogen tyenste, och vel ether nade haue dem, da vele dy tyene ether nade för yen ander. Och skyker jegh yet bud tyl Kyübenhaue med sklyt (sic) bref, som ether nade wel haue, ded Bruberg skule scryue dem; och mene dy her, ad ded war got, ad Bruberg yke komer so snart

1) Kurfyrst Joachim. havde faaet Sikkerhed for sit Tilgodehavende ved Anviisning paa de Skibe, Kongen havde liggende i Zeeland.

2) D. e. Hovedsmænd.

der¹⁾. Kune ether nade for hale ham der hus ether nade, da var ded wel got. Och sender jegh ether nade ded bref tyl myn süster, som ether nade scref megh tyl de[r] om, tyl ether nades tyener²⁾. Beder jegh ether nade, ded ether nade wel wel sye segh fore, dy jegh wel wed, ad ded star mangel efter ether nades hals. Och beder jegh ether nade, ded ether nade wel lade megh snart kome tyl ether nade. Jegh wel fast heler blyue hus ether nade och lyde wad jegh kan, en jegh wel were fra ether nade och haue alt ded jegh vel haue; dy jegh yke kan blyue glad, for jegh befrykter megh al tyd, ad ether nade skal kome noged wda. Och kan jegh aler were vden sorg; jegh truer, at dy gör megh snart galen, so lade dy med megh her. Wyle jegh aler wnde ether nade den wmag, ded ether nade skule haue, der som ether nade war her; och truer ether nade aler, hur dese tu för[s]te lader; och wede dy beder, wad ether nade hauer, en jegh gör, och wad ether nade hauer y synde. Jegh tör yke scryuer ether nade ded jegh skule wel syge ether nade, der som jegh war ether nade tyl ords, och beder jegh ether nade, ad ded kunde snart skye. Her med ether nade den al sommektyghste gud befalendes. Screued po Berlyn den lördag efter ale syele dagh.

Ether nades höstru
Elysabet.

Udskrift:

Högbornen förste konge Kerstyern myn kereste
nadege here ydmygelyg tyl screued och y
hans nades egen hand.

¹⁾ Gotthart eller Godert v. Broberg var en Hovedsmand, som havde været i Kongens Tjeneste siden 1521 eller tidligere; som det sees af det følgende Brev fra Dronningen af 10 Nov. gjorde han sig mistænkt og blev ikke afsendt til Kjøbenhavn. Han forekommer oftere i den følgende Tid og synes at have nydt megen Anseelse hos de mange Leietropper, som den Tid fandtes i Nordtyskland. Christiern 2, som ikke havde Pengemidler til at sikre sig hans Tjeneste og Hjælp hos Krigsfolket, belenede ham med Slottet og Amtet Hanrau i Holsten (Dok. af 21 Dec. 1526), ligesom han af samme Grund belenede en anden meget anseet Hovedsmand eller Condottiere i Nordtyskland, Hans v. Halberstadt, med Varberg Slot og Len (Dok. af 16 Sept. 1529, Münch. Saml.).

²⁾ Kongen havde begjæret en anbefaling af hende til Dronningen af Ungarn for en af sine Tjenere.

(Original paa Papir forseget med Dronningens Signetring. Hele Brevet egenhændigt. Münch. Saml. Nr. 3633. Christiania.)

62.

Wittenberg 10 November 1523.

Christiern 2 skriver til sin Kantsler Klaus Pedersen om at sælge de kongelige Skibe i Zeeland paa Skrømt; om forskjellige huslige Sager; om de engelske Gesandter o. a. m.

Christiernn met guds nade Danmarcks, Suerigs, Norges &c. koning, hertug i Slesuig, Holsten, Stormarnn oc Delmenhorst &c.

Vor sunderlige gunst tilfornn. Kiere her canceller, wii bethe ether, atj wele met thet snarest som i fange nogle endelige suar oc thee som wisse ære, sende strax vfortöffuet Matis tiil oss ighenn. Jtem omi kunde icke fange sold the skibbe för end juuell, atj tha finge raad oc giör en scriff emellom ether oc herren aff Ffeer, saa at han sigher seg at haffue kööfft samme wore skiib oc gots¹⁾, dog saa liguell at wii bliffue ther vtinden vforrasket vtj alle mode. Jtem atj giffue Fuckeren tiilkende vtj Antwerppe om then thegen, som scriffues paa wore breffue, at the kender samme breffue oc forsender them tiil her Anthonius gord²⁾, oc bestilleret saa met her Anthonius, at nar samme breffue kommer ther, at hans thienner skicker siden thennom tiil ether. Sameledes at saa mange breffue wii haffue ther, mwe oc saa komme paa her Anthonius gard vtj foruaringe. Jtem atj skickker tiil oss hues lin kledher, lerret oc andet, som ther er, thet som icke formüget er sliddet. Thesligeste atj giffuer hær Anthonius paamyndelse, at wii fange two pigher, som han haffuer loffuit oss. Jtem flyer oss saa müget goot tont

¹⁾ Dette skete, for at ikke Kurfyrsten af Brandenburg skulde kunne lægge Beslag paa dem for sit Tilgodehavende. Se foregaaende Brev S. 106.

²⁾ Antonius v. Metz, Ridder, Kongens Tjener og Ledsager i Landflygtigheden, havde Huus og Hjem i Mecheln. — Kardinalen, som siden nævnes, er Thomas Wolsey.

pergæmene, som wii kunde lade scriffue thet ny testamente vppaa. Fframedelis bede wii ether, atj wele giffue koningens ambasiather aff Engeland tiil kendne, om the wille giffue seg tiil thee Lubsker oc tiil hertug aff Holsten, som cardinalen screffue oss tiil, atj tha saa forarbetheret met them, thee wille giffue seg först tiil oss tiil Berlin, wii haffue noget besunderligen atgiffue them fore &c. Oc sendher wii ether two breffwe. en tiil koning aff Engeland oc en tiil cardinalen; forskicker them ther heden met en tro oc wissebud, saa han kan före encket swar met sig tiil bage Ighen. Oc formaner her Anthonius, at han inchtet forsømmer, huilket wii haffue befaliit hannum. Oc ther som hans orator er ther aff Engeland, tha antuorder hannum samme breffue, oc beder hannum fliteligen therom, han flyer ether swar ighen. Kiere her canceller, beuise ether vtj alle wore ærende, som wii ether tiltro. Befalendes ether gud. Screffuit vtj Vittenberg Sancti Martinj afften aar &c. mdxxij wnder wort signeth.

Cristiern.

Christiernn Winther
secretarius scripsit.

Udskrift :

Oss elskelige mesther Claus Petherszen wor canceller.

(Original paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 339. Christiania. Med Nicolai Petri Haand er paaskrevet: "Recepi in crastino puerorum innocentium.")

63.

Berlin 10 November 1523.

Dronning Elisabeth skriver til Christiern 2 om Kurfyrst Joachims uvenlige Stemning og beder Kongen tage sig ivare; om Leidebreve; om Jørgen Stegentins Afsendelse til det beleirede Kjøbenhavn; Advarsel mod Gotthart v. Broberg; Dronningens Længsel efter Kongen.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade altyd tyl foren screued med wor here. Myn aler kereste here, werdes ether nade

ad wyde, ded jegh hauer fanged ether nades scryuelse och hauer jegh forstad ether nades wele om dy erynde, som Hans wan Skönebergh hauer heret for ether nade. Da beder jegh ether nade, ded ether nade yke wel sete tru tyl sclykt, für gud wel jegh komer ether nade self tyl ords: da wel jegh onderwyse ether nade, wad jegh haur saut; ded jegh hauer saut, ded hau jegh goyrt y ether nades beste och yke af met ege hud; men af ether nades sösters rod, och hauer wy botu goyrt ded y ether nades beste. Och werdes ether nade ad wyde, ded ether nade güyr aler solyd en tyngeste, och ether nade hauer aler den tanke, som ether nade syger, ded ether nade hauer y synde ad göre: ded wed margreuen; och hauer han altyd han[s] suen hus hofmester af Prysen, och hauer jegh hört, ad hans suen hauer saut, ded kunde han fange pase port af ether nade, da wel han draue y Frankeryge med alt ded han hauer. Ether nade gürs wel be hof, ded ether nade forware segh wel, dy ether nade hauer yke mange wener her y den lansende. Och sender jegh ether nade tu kopyer, som margreuen wel gyue ether nade syn leyde, och syger han, ad han yke kan gyue ether nade ded anderles. Welked ether nade wel haue af dem bode, ded wel han gerne fo megh. Wel ether nade yke haue den so, da mener han, ded han yke kan gyue ether nade ded anderles. Wel ether nade haue dem so, da scryur megh tyl ether nade wele, da wel jegh göre ded. Och lader jegh ether nade forsta, ded hofmester af Pryse for byder ether nade her, och myener ether nades söster, der som ether nade yke quan gyue ham dy penige heler gud or ¹⁾, da er ded beder, ad ether nade yke komer hyd. Dy megh tüktes, ad dy vel ret plaue ether nade, dersom ether nade komer y deres hender, och mener hon, der som ether nade kan ded göyre, ded ded sk[u]lle were got, ded ether nade skule kome hyd. Aler kereste here, sender jegh ether nade yet bref, Jören Stegentyn ²⁾

---

¹⁾ D. e. gode Ord.

²⁾ Jørgen Stegentin var en pommersk Adelsmand i Tjeneste hos Christiern 2 (Gemeins. Ark.). Han tjente 1522 under Soren Norby baade tillands og tilvands og kaldtes i Foraaret 1523 tilligemed flere Hovedsmænd til Kjøbenhavn for at deeltage i Stadens Forsvar. Herfra sendtes han om Efteraaret 1523 til Christiern 2 for at give ham Underretning om Stadens fortvilede Sülling. Henrik den Yngre af Brunsvig, til hvem Kongen skikkede ham,

hauer screued ether nade tyl, och saude han megh. ad dy erynde, som ether nade hauer skyke ham hen tyl hertygh Henryk, er vel besteled efter ether nades wele. Och er han nu bort drauen, och haur han taget mester Henryk Goe[s] suen, och haur jegh gyue dem tu af ether nades kleper; och haur han bede megh. ded ether nade yke wel skyke Bruberge fra ether nade. dy han hauer her hört dy or, som han haur saut, ad margreuen haur rod ham; och befrykte han segh, ad han ded wel göre efter hans rod, oc han hauer saut, ad han ded gör; yntyl solenge han mote kome der, som han war for wared, ad ether nade vel be hole ham hus segh, och be holer jegh dy ander, som her er, solenge jegh kan tenke ad han ved segh foruared; och syer jegh, ad han drauer tyl ether nade, dy wed her yke anden. Och mener han, ad mo han kome dyd, ad dy skule hole ether nade byen tyl gude yntyl ote dage efter poske, so fren som dy haue hunde heler kate leuendes och dy kunde hole ded for hunger skyl, och hobes han ad dy sküle self bespyse byen, kan jegh yke ander for merke, ad han myener ether nade med true. Her med ether nade den al som mektegeste gud befalendes. Screued po Berlyn Santen Mortens afte. Myn aler kereste here, jegh lenges megh yhyel, med myner ether nade

lovede Staden Hjælp. men ikke for til Paaske eller senest 14 Dage efter Paaske (Ekdahl 392. 562. 441; men paa sidste Sted er Dok. urigtigen henført til 17 Aug. for 23 Nov. 1523, og S. 562 er Indholdsangivelsen heel urigtig). Jørgen Stegentin kom heldig tilbage til Kjøbenhavn, hvor han ikke længe efter var med i at afslutte Akten om Kjøbenhavns Overgivelse, 23 Dec. 1523 (D. K. H.). Da han derefter kom tilbage til Tydskland, antoges han tilligemed flere af Hovedsmændene fra Kjøbenhavn i nederlandsk Tjeneste indtil Juni 1524, da han afskedigedes og traadte i Tjeneste hos Ærkebisp Christoffer af Bremen, som førte Krig med Wurstriserne. Han viste sig meget virksom for Kongens Bedste i de Underhandlinger, denne førte med Landsknægtene i Nordtydskland, da et nyt Tog til Danmark forberedtes. Kongen lovede ham til Belønning Godset Ralswick paa Rygen, som var et Len under Sjællands Bisp, og paa hvilket Jørgen Stegentin meente at have Krav. I Juli 1525 sendte Kongen ham til Skotland for at gaae ombord paa Klaus Kniphoffs Flaade og deeltage i Toget; da denne Flaade i Efteraaret 1525 nærmede sig Friisland for at tage Landtropper ombord, fik Jørgen Stegentin Befaling over disse. Han var heldigviis ikke ombord, da Træfningen ved Gretzyl leveredes 8 Octbr. 1525 og undgik saaledes Klaus Kniphoffs og hans Staldbrodres blodige Skjæbne. Men ikke længe efter dode han i Antwerpen 27 December 1525. (Dok. i Münch.Saml.).

hauer snart bud efter meg. Och hauer jegh müged ad syge ether nade, de jegh yke kan scryue ether nade tyl.

Ether nades höstru
Elyzabet.

Udskrift :

Hügboren fürste konge Crystjern myn kereste
nadege here ydmygelygh tyl screued.

Indlagt i dette Brev fandtes en Seddel, skreven med en anden Haand :

Item herzog Albrecht von Meckelnburck byt kü. w. myt sundern freuntlichen vleis, sie wollen irer zusagen nach die bryffe seynen lieben zum furderlichsten vbersenden, die seiner lieben bruder zw sambt Lauenburck an kü. w. des durchzoges vnd profiande betrefendt, welchs bys her vorblyben yst &c.

(Original paa Papir med Segl. Hele Brevet egenhændigt. Münch. Saml. Nr. 3636. Christiania.)

64. Uden Sted og Tid (November 1523).

Christiern den Andens Befalinger til Henrik Giø for det Tilfælde, at Kjøbenhavn maatte overgives.

Artickell an Heinrich Göyen ritter &c.

Jsts sach, so er nicht lenger halden kan, wie wir jme zuentpotten, vnd wasser handlung er als dan mitt vnsern vnderthanen, dynern vnnd vorwanten zu Koppenhagen eingehen vnd verwilligen wirdt, dasselbig soll von den zum Elnbogen auch dermassen eingereumpt vnd angenohmen werden, vnd doch furbehalten alle dy jenigen von vnsern burgern, welche von dannen an ein ander orth zyhen wollen, das jenen dasselbig vngehindert nachgelassen werde.

Jtem was tappecerey, zynen gefass, lacken, gewanth, pferd, ausgenohmen drey, nehulich denn schwartzen rappen, den grawen keyser vnd der klein schott. vffn schloss verhanden sein, sulchs soll er macht haben zuuerkauffen vnd vnser schuldt zubezalen, aber dy ausgenohmen gnante drey pferd soll er vns mitt gewisser potschafft zuschicken.

Dergleichen magk er auch mitt dem gewurtz, so vffn schloss verhanden ist, geleben.

Das geschutz soll er noch seim hogsten vormugen ausdingen, domitt vns dyselben vnuerrugk vnderhalten werden vnd zukomen.

Auch soll er alle dy brieff zu Koppenhagen vffn schloss lygen, Cristiern schreyber vnd meyster Jesper ¹⁾ bewust, zu sich nehmen vnd jn geheym jn dj closter zuuerwahrung thun oder etlichen burgern geben, dy vns dyselben mitler zeit zuschicken mochten. Es sollen auch dyselben brieff durchlesen, vnd an welchen nicht gelegen, dj sollen vffn schloss bleyben, an welchen aber gelegen, dy sollen an dy stedt vnd orth, wie obenangezeigt, jn verwahrung gethan werden.

Es soll auch meister Jesper oder Cristiern schryber, eyner von jen beyden, jn gantzer geheym mitt allem bescheidt zu vns komen.

Es lygen auch etlich arzney bucher jn dem gemach, dor jnn wir gelegen: dy soll Hinrich Goy ritter gleich den briuen wy obstedt vns vbersenden. ²⁾

Paa sidste Side med Hans Mikkelsens Haand:

Copie aff Artickle, som k. m^t skicker til her Henric Gøije vti Kùpnehaffn, huorledes hand segh holle skal met hues del, som mijn herres nade haffuer ther paa slottet.

(Udkast eller samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 3440. Kbhvn.)

¹⁾ D. e. Kongens Sekretærer Mester Jesper Brochman og Christiern Thomesen Skrifer.

²⁾ Dette Dokument er uden Tvivl afsendt med Jørgen Stegentin, og altsaa af

65.

Allstädt 11 November 1523.

Kurfyrst Frederik den Vise undskylder sig for personlig at foredrage Christiern den Andens Sag for Ærkehertug Ferdinand, men tilbyder ellers sin Medvirkning og sine Raad, i hvilken Anledning han beder Kongen sende ham et fortroligt Bud.

Durchleuchtiger konig, fruntlicher lieber herr vetter vnnnd bruder. Von euer kon. wird seind mir an vorganguem montag zwen briff zukomen. Die hab ich sambt ainer vorzaichnus, was mit euer ko. w. geschikten auf den tag zu Marienwald durch iren gegentail gehandelt, empfangen vnd alles inhalts vernomen. Vnd als euer ko. w. auf vorig vnderred, die e. ko. w. mit mir gehabt, bitten tun irer obligenden notturfft halben mit ertzherzogen Ferdinanden zuhandeln &c., des wer ich euer ko. w. auch derselben gemahel zu gut zutun gantz willig. Euer ko, w. wissen sich aber sonder zweiucl zuerynnern, das ich gebeten hab meiner etlichen furgewanten vrsachen [halben] domit zuerschonem, vnnnd das e. k. w. dieselbig ire sachen durch ainen der iren werben vnnnd antragen lassen wolten, mit dem er bieten, was ich fur mein person guts darbey thun konte, das ich solichs nit vnderlassen wolt, welchs dan euer k. w. ir dazumal haben gefallen lassen. Weil ich dan noch zur zeit nit aigentlich wissen kan, ob der reichstag, der massen wie der ausgeschriben, furgennig vnd statlich besucht wirdet, oder nit, vnnnd ich mich darumb anher in dise laund art (sic) getan, das ich denselben reichstag, wo der furgang gewünne, dester eher zuerraichen het, vnnnd dise grosse sachen, wie euer k. w. wol ermessen mogen, vberland nit wol zuschreiben, zu dem das ich selbs nit ain guter schreiber bin, vnd sonnderlich am soliche grosse sach mit aigner handd zuschreiben: so bedunckt mich, es sol gut sein, das euer k. w. ainen vertrauten diner zu mir abfertigten, der mir euer ko. w. gemut vnd bedencken jn allen iren obligenden sachen, als derselben konigreich, land, leut, gemahel, die verglaitung meins

---

November 1523, se foregaaende Dok. At Henrik Giø har fulgt Kongens Befaling, kan man slutte af en Fortegnelse (Danske Saml. Nr. 366. Geh. Ark.) over de Sager, han borttog fra Slottet. Heri forekommer navnlig en Mængde kostbare flanderske Tapeter og mange Stoffer af Silke, Fløiel og guldindvirkede Teier. En Deel, som var i Behold, maatte hans Enke 1539 tilbagelevere til Slottet.

ohem des marggrauen, euer ko. w. brif vnd anders, so sie gern in verwarung wolten haben, belangend, weiter anzaigen tetten. Durch denselben wolt ich alsdan euer k. w. mein gutduncken, souil got gnad verleihen wolt, das euer ko. w. vnd derselben obligenden sachen zugutem raichen mocht, weiter zuerkennen geben. Das auch euer k. w. jre sachen vnd obligend irer person halben got dem almechtigen haimstellen vnd ergeben, daran thun euer ko. w. cristlich vnuud wol, dan vnser hergot wirdet es an zweiuuel nach seinem gotlichen willen vnd zu e. k. w. besten wol zu ordnen vnd zuschicken wissen; vnd wir konnen noch mogen nit mer darbey thun, dan was menschlich ist. Derhalben wirdet solichs vnd anders, so got der almechtig vnus zuschickt, ym billich haimgestellt. Wo nu euer k. w. fur gut ansehen ainen der jren zu mir zuschicken, der mich irs willens vnuudt gemuts auf alle obangezaigte artigel entlich berichte, vnuud sonderlich was mit ertzherzog Ferdinanden oder sonnst zuhandeln sein sol, so mogen e. k. w. denselben furderlich zu mir abfertigen: so wil ich den dingen mitler zeit auch weiter nachdenken, vnd dan euer k. w. meinen rat vnd gut dunken mit gots hilf in dem fruntlich vnd getreulich mittailen, vnd die ding allenthalben bey mir in gehaim vnd vnuermarkt halten. Euer k. w. wil ich auch nit bergen, das ich al tag vom regement vnd sonst entlich botschafft warten bin, ob der reichstag furgang erraich, oder nit; vnd wie es domit bleiben wirdet, wil eur ko. wird ich alsdan vnuerhalten zuerkennen geben; dan wo derselbig itzt nit furgengig, gedenck ich mich mit gots hilf von stundau zuerheben, vnd den negsten widerumb anhaim zu ziehen. Das alles hab ich euer k. w. fruntlicher meynung nit verhalten wollen, der ich fruntlich dinst zuerzaigen willig vnd gneigt bin. Datum zu Alstet¹⁾ am mitwoch Sand Mertinstag anno domini 1523.

Fridrich K.

Udskrift:

Dem Durchleuchtigen fursten herrn Cristiern o.s.v.
vnnserrn besonndernn lieben herrn, vettern
vnd bruder.

Zu ko. w. aigen hand.

¹⁾ Staden Allstädt ligger i Thüringen.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 594. Christiania. En indlagt Seddel af ubetydeligt Indhold er her ikke medtagen.)

66.

Mecheln 16 November 1523.

Den kongelige Sekretær Melchior de Germania underretter Christiern den Anden om sin Tilbagekomst fra Spanien med gode Efterretninger.

Hügboren förste och mechtug konig. Kærteste nadige herre, myn ydmidig tro willig och plichtug thienste ether nades homechtugheidt altiitd redeboden och forsendt medt vor herre. Kærstæ nadige herre, verdus ath hwiide, ath ieg er kommen fran key. m^t vdaff Spanien tiil Mechlen lördagen nesth effter Sante Morthens dagh; wel ath ieg haffuer werith y stoer liifs faare mangan tiidt och swo hafft kommer och nüdh, och haffuer bestellet ether k. nades ærende hoes key. m^t met aller störste vliit aff all myn formuæ, som theth haffuer werith mwgelicht. Och kan ieg aldri andet formercke, en key. m^t wil ether nade got for syn kærstæ syster skildt aff all syt hierthe och wil ey ether nade forladæ, ther moæ ether nade forkommelige (sic) forladæ seeg tiil och liidæ poæ. Thii bether ieg ether nade wille tagge seeg eth goth mudh tiil och troste seeg sielffuen, all tings medt gwdh alsommechtigste hielp skall bliffue got och fange gwdh ende, swo ath ether konglich nade skall wel komme tiill ether nades riige oc lande igen. Canzeler och her Anthoni tyckkes besth were, ath man sender ether nade thee breff, ieg haffuer fört vdaff Spanien; ther wdij skall ether nade wel gwdh trost fornomme. Ieg wil och swo meth theth förste giffue meg poæ veyen tiill ether nade; naer ieg kommer, wil ieg ydermer ether nade al leylicheidt vnderwise, swo ath ether nades hierte skall haffue gwdh hwswallesse ther vdaff. Her medt ether kongliche m^t gudh alsommechtugste befalendes, hwilken wille forware ether nade for ether nades vwenner och forlene ether nade all then deel, ether nade kan wære nytteligh tiill liiff

och siel. Skreffuet medt en hast i Mechlen xvi dagen nouembris anno mdxxiij.

Kæristæ nadige herre ether konglich nade will weel ladæ forware alle breuene, ath the ey komme y mange hender for saag skildt.

E. k. n.

ydmige tro thiener
Melchior de Germania.

Udskrift:

Hügboren forstæ oc mechtug herræ, hærræ Christiernn,
Danmargks, Swerigs oc Norges konnigh, myn kæ-
ristæ nadige herræ ydmidelich.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 4289. Christiania.
Paaskrevet med en anden Haand: "Mester Melchior.")

67.

Rom 19 November 1523.

Jo. Weze giver Christiern den Anden Underretning om Clemens den Syvendes Valg og Forholdene i Rom.

Durchluchtichster groetmechtichster koeninck, hoechgebarnster furst, alreignedichster heer, mynen willighen plichtighen dienst myt aller onderdenicheit sy v. ko. mat tot allen tyden bereit. Alreignedichster koeninck vnd heer, hueden ontrynt negen vren voer myddaghe ys dorch sunderlinghe gratie vnd gaue des almechtighen gades dorch jngeuynghe des heylighen geests der hoechwerdichste in got vaeder vnd heer heer Julius tituli Sanctj Laurentij in Damaso presbiter cardinalis de Medices genampt in Sunte Pyeters vicarius der roemscher kerken paus vnd auerster byschop verkaren vnd verkundicht, vnd het sich synen naemen verkaren Clemens papa septimus.

Dyt heb ich v. ko. mat nyet willen verhalten, want he ys guet keyzers vnd beter dan alle die anderen, die in den collegio synt. Hyromme willen v. k. w. opt alre baldest schryuen laten

aen syn heylichheit, gelyck ich uwer g. cantzeller geschreuen heb; want ich twyffell nyet, he voer v. k. ma. oich myn gnedichste vrowe konyngynne allet doen sall, dat se begeren, sonderlyng wan keyserlich mat end vrouwe Margaritta dat ernstlichen begeren syndt.

Oich v. gnade laten nyet te verschaffen heer Hans van Scoenenborch schryff ernstlichen aen synen broeder den archiepiscopo van Capua¹⁾), wylcher den paus bauen allen anderen lieff yst.

Alregnedichster koeninck vnd heer, v. ko. mat willen doch dytmael op allen mynen brieuen antwort geuen laten, want die hartoch van Suesse keyserlicher majt ambasiatate vnd andere groete heren, daer ich kuntzscap vnd fruntscap met heb, vnd die v. gn. gern helpen solden, verwonderen sych seer die groete versumenys, die by v. gn. ys, dat geen antwort en koempt. Dan ich bevruchte my v. k. mat sullen synen cantzeller tot anderen fursten gesant hebben, soe heb ich nyemant by v. k. ma., die dese handelyng soe wall versteet offte v. k. g. w. myt ernsten aen brenckt, daer dorch vnd ander oersaech v. k. mat in die lengd mercklichen in versuympt macht warden, ind in groeten onverwyntlichen schaeden komen macht, des ich nyet schryuen kan; dan wan ich by v. g. ind synen cantzeller were vnd sus nyemanz anders, wold ich v. gn. guede onderrichting doen. Alregnedichster heer, hier mede v. k. ma. dem almechtigen gade vnd Sunte Laurentio myt syner lieuer gemaellen vnd kinderen voer allem wederstant beuaellen. Geschreuen ylende tho Roem op Sunte Elisabeth dach anno &c. xxij.

E. v. s. mat^{is}

fidele mancipium

Jo. Weze electus Lundensis.

Paa en med Vox tilhæftet Seddel:

Alregnedichster koeninck vnd heer. Als ich desen brieff geschreuen had, vnd stund by pausliche heylicheit myt dem hartoch van Suesse keyserlicher maiestat ambasiatate, vnd had myn reuentij van uwer ko. maiestaten und mynre alregnedichster vrouwen koenyngynnen wegen gedaen: doe vraichden my die hartoch, off ich v. k. w. geschreuen had. Jch sacht jae. Doe sacht he my: schryff daer by syn ko. mat, dat he gueden muet schaffe, want wy hebben nu enen paus, die syn ko. ma. vyt allen noeden helpen

¹⁾ D. e. Nicolaus v. Schönberg, om hvem se S. 81. Anm. 1.

sall, dat he daer aen nyet en twyffelt. Daer vmb gnedichster heer ys van noeden, v. k. g. van stund aen enen posten op schycken, daer met v. k. v. ind myn alregnedichste vrou schryuen vnd bydden pausliche heylicheit vnd dem vurschreuen hartoch, he dat beste doe. Want die selue hartoch vyt beueell vnd begeren keyser mat ys oersaeke, dat syn heylicheit paus geworden ys, dat nv te lang teschryuen velt, sus weer he nummer paus geworden.

Udskrift:

Dem durchl. groetm. koeninck hochgeb. fursten
vnd heren, heren Christiern o. s. v.

(Original med Segl. Münch. Saml. Nr. 648. Christiania. Paa-skrift med Hans Mikkelsens Haand: "Johannes Vessen, electus Lundensis. 1523.")

68.

Berlin 22 November 1523.

Dronning Elisabet meddeler Christiern den Anden adskillige Efterretninger om Stormester Albrecht og Kurfyrst Joachim og advarer ham mod Speidere.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade altyd tyl foren screued med wor here. Myn aler kereste here, sender jegh ether nade ded leyde, som ether nade scref megh tyl om. Myn aler kereste here, werdes ether nade ad wyde, ded jegh yke hauer taled med margreuen om ether nades klenode och sülf; dy ether nades süster töktes yke rodelyght ad were, an syen ded ether nade hauer begere af ham ad lade mynte, och han hauer screued ether nade soyr po. Der fore rode hon, ded jegh yke skule tale tyl ham der om, dy han skule syge, ded ether nade wed yke, wad ether nade wel güre; da deyn yene tyd begere ether nade yet, den ander tyd den ander. Derfor tökes hyne rodelyght ad were, ded ether nade betenker segh ret, für jegh syger ham ded och ether nade syer hans bref wel ouer. Sender jegh ether nade den same bref, och wad ether nade wel haue, ded jegh skal syge ham, ether nade gyuer megh ded tyl kene, da wel jegh ganske gerne güre der

efter. Och werdes ether nade ad wyde, ded hofmester af Pryse hauer seynt Hans wan Melen¹⁾ tyl megh och begerd, ded jegh wyle gyue ham met bref solydendes, ded jegh kende, ad jegh hade be-segel ded bref, som han hauer af ether nade, med ether nade be-falynk. Och han haur kert segh, ded ether nade yke wyle scryue wynder hans bref. Och werdes ether nade ad wyde, ded han scryur hertygh af Holste tyl med Hans wan Melen och byder ham tyl; och hauer Hans loued ham, ded han wel kome tyl bage ygen, om han kayn yke rete wd dy erynde, som han hauer befaled ham, da wel hofmester self draue der y layned. Syger hayn, ded hayn wel göre ded y ether nades beste, och wel hayn handel med her-tygh po ether nades wegen, so ad hayn kuynde kome ham tyl ad behole ded hayn haude tyl foren, och lade behoyle ether nade lay-ned. Wad hans menyge er, ded wed jegh yke. Myn aler kereste here, wel jegh yke gyue hofmester soyr po ded bref, som hayn begere af megh, für jegh fanger ether nade scryuelse ygen, wad ether nade wel haue, ded jegh skal göre, och wad soyr ether nade wel haue, ded jegh skal gyue ham. Dy beder jegh ether nade, ded ether nade wel scryue megh soyr her po, och wad ether nade wel haue, ded jegh skal hay[n]del med marchgreuen, da wel jegh ganske gerne göre der efter. Och beder jegh ether nade, ded ether nade wel wel sye segh fore, dy ded görs ether nade gan[s]ke wel behov; och kayn ether nade aler so feres, de dy wede her ad syge megh, war ether nade er, och haue dy ayl tyd deres speyder hus ether nade och wede al ded ether nade göyr, och war ether nade wel draue; wede dy her beder, wad ether nade hauer for heynder, eyn dy wede der hus ether nade. Myn aler kereste here, och hauer ether nade screued ether nades süster tyl, so ad ether nade so gerne, ded hon wyle bede segh lof af hynes here, ded hon mote föle megh. Beder jegh ether nade, ded ether nade wel scryue ether nade menygh, om ether nade wel haue, ded jegh skal kome tyl ether nade hoyler yke; och om ded war ether nades wele, da wyle jegh ded ganske gerne, dy jegh hauer möged ad tale med ether nade, ded jegh yke kayn scryue ether nade tyl. der som ether nade makt p[o]leger. Beder jegh ether nade ganske

---

¹⁾ Hans v. Mehlen, tidligere Lensmand paa Nyborg (udnævnt 1517, Suhms æld. Saml. 2 B. 2 H. S. 37) var kort før Kongens Flugt sendt i et Ærinde til Tydskland, men ønskede nu til stor Misfornøielse for Kongen at vende tilbage til Danmark, hvor han havde sin Familie.

gerne, ded ether nade wel lade megh [kome] tyl ether nade, heler ether nade wel kome hyd. Her med ether nade deyn al som mekteste gud befalendes. Screued po Berlyn Santa Sesylye dagh.

Ether nades hustru
Elysabet.

Udskrift:

Hügboren förste konge Crestyern, myn kereste
nadege here ydmygelygh tyl screued.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samlingen Nr. 3630.
Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

69.

Mecheln 12 December 1523.

Kantsler Klaus Pedersen skriver til Christiern den Anden om Salget af Orlogsskibet Maria og Øen Island; om den keiserlige Gesandt Johan Hannart, sin Sygdom o. a. m.

Myn ydmygelig beplichtig tro tienesthe tijl foren. Kere nadigste herre, werdes edhers nade wijdhe, at jeg haffuer nw tree gouge schreffuit edhers nadhe tijl, sidhen jeg kom hijd tijl landhe; oc effther then affsked, som jeg annamedhe aff edhers nadhe, sendhe jeg breffuene tijl Norenberg oc wpschriffthen lydhe oppo corforsten aff Saxen met thet mercke, som wij giordhe: so tror jeg wijst, edhers nadhe haffuer bestyrett so, at the ere kommen tijl edhers nadhes hendher, oc at edhers nadhe so wfortöffuit haffuer schicket the keyserligh breff tijl her Henrick Göyæ oc Söuerin Norby. Wdhij the andhre breff schreff jeg edhers nadhe twsent gyldhen offuer tijl there penninghe, som her Antonius oc jeg giordhe aff thet sölf oc gwld, som her war. Oc skal edhers nadhe wijdhe, at her er inthet, som edhers nadhe tijl hörer oc man kan seliæ, wdhen Marien allene. Then samme tijd at the fornwmmet her wd hij hoffwijt, at wii wille seliæ Marien, tha sagde herren af Palerma tijl her Antonius oc meg, at the wijlle köbene, oc at wij skwille icke ladhe komme henne bort wdij fremmede hendher, oppo thet at the oc keyseren kwnne göre edhers nadhe bielp oc wnd-

setningh met henne, om behoff giordes. Oc so haffwe the schreffuit tijl the hollandske stedher ther om oc formodbe alle daghe swar; men wii wille wel see thijl, at edhers nadhe skal icke bliffue for-raskijt met hende &c. Then samme tijd, at her Hans Heroldt kom hijd aff Engeland, tha sagde han for sanninghen, at kongen wjllie inthet befatthe sijg met Ijsland heller oc the andbre land¹⁾, sijdhen the Engelske komme tedhen oc giorde rychthe ther wdaff, hwickeledes the haffde faret om met Tylæ Pethersson²⁾ oc andre, som edhers nadhe tijl hürdhe. Oc menthe her Hans, at konghen skulle

-
- ¹⁾ I sin Pengeød havde Kongen tilbudt Henrik 8 Island og de andre nordlige Øer tilkjøbs eller til Pant mod et Laan.
- ²⁾ Tyle Petersen forekommer i Dokumenter som Kjøbmand i Flensborg 1512, og som Foged i Bramsted 1517. I Aarene 1518—21 var han Lensmand paa Island paa Nord- og Østerlandet, medens til samme Tid Hans Eggertsen havde Sonder- og Vesterlandet under sig. Hans Forhold her fremstilles i Espolins Íslands Árbækr 3 D. 55. 58. 60. 63—64. 72. 80. og Finni Johannæi hist. eccl. vol. II. 255—56. 258. Ifølge disse opkom der hæftigt Fjendskab mellem de to Lensmænd, som nedkaldtes til Danmark for at lade deres Sag paadomme af Kongen. Sagen gik Tyle Petersen imod, og Hans Eggertsen udnævntes til Lensmand over hele Island (6 Okt. 1521). Derefter hedder det, at Tyle Petersen, misfornøiet over Dømmen, gav sig til at være Sørover, plyndrede paa Island og søgte Tilhold i Sverrig. Han overfaldt og plyndrede om Sommeren 1523 Bessestad og fangede Hans Eggertsen og beholdt ham en halv Maaned i sin Vold; næste Aar om Sommeren 1524 overfaldt og plyndrede han atter Bessestad; men blev nu fangen og henrettet af Hans Eggertsen. Men hvad der fortælles om Tyle Petersen efter 1521 kan ikke være rigtigt; det strider baade mod Kantslerens oven aftrykte Ord, hvor Tyle Petersen fremstilles som en af Kongens Tilhængere og som den, der havde lidt for Kongens Sag allerede 1523, og tillige mod Indholdet af adskillige Dokumenter, hvori Tyle Petersen fra Slutningen af 1521 og indtil Foraaret 1523 omtales som værende i Danmark, navnlig i Flensborg, og paa en god Fod med Kongen. Da Hertug Frederik begyndte Oprøret i Slesvig, sendtes Tyle Petersen om Foraaret 1523 af Høvedsmanden paa Flensborg Slot Dettlev Brockdorp til Kongen for at bede denne om hurtig Undsætning for Flensborg. Det Sandsynlige bliver, at Kongen kort for eller kort efter sin Flugt atter har udnævnt Tyle Petersen til Lensmand paa Island, og at denne har kjæmpet med Hans Eggertsen, som havde taget Frederik den Førstes Parti; og det dobbelte Overfald paa Bessestad 1523 og 1524, der fortælles næsten med de samme Ord, har kun været eet, eller i alt Fald foregaaet i det samme Aar 1523. Først saaledes kan hiin Beretning bringes i Overeensstemmelse med Kantslerens Ord. Disse Uroligheder (foruden andre Grunde) skræmmede Henrik 8 fra at købe Island, saa meget mere som den engelske Interesse paa Island

icke wijllæ louæ penninghe ther oppo; ther fore forhallet her Antonius at reyse tijl Engeland.

Werdhes edhers nadhe at wijdhe, at jeg war tijl orss met Hannart, keyserlig maiestatz sendebwd, oc loed han mig see all hans commission oc breff oc mandat, han haffuer wd hij edher nadhes sag. Tha er ther inghen brüsst oppo ferdhem, wdhen att edhers nadhe icke er her, oc ther fore bliffwer mögijt forsymmet. Men dog tog jeg en information aff haunem oc nogle breffh; them antwordede jeg mesther Melchior oc giordhe hannem redhe met there penninghe oc andhen [nödtörfft], at han skulle dagh oc uath rijdhe tijl edhers nadhe oc giffwe edhers nadhe alle stycker tijl kenne. Oc ware thet goet, edhers nadhe ware her ij geen, fortije jeg kan icke andhet mercke, en the mene edhers nadhe aff hietet.

Men som jeg forstoer, tha bliffuer ther en herredag wdij Nürnberg, oc her Ferdinandus kommer tiidh, oc wijl Hannart key. maiestatz sendebwd oc tijd: tha tyckes meg, at thet wijl güres behoff, at edhers nadhe oc tijd kommer, forthij Hannart han sijer, at han haffuer so mögijt atbestijlle, at han kan icke söghe edhers nadhe andhen steed, effther thij edhers nadhe war icke her, som keyserens meningh war &c.

Her Antonius husfrwæ haffuer fongijt en sün, oc er krestnet oc hedher Christiern; her Hans Heroldh han stod tijl krijstendommen oppo edhers nadhes wegne, oc en lidhen forgylt stoob, hwijcken jeg haffde forwaret ther tijl, loed jeg giffue oppo edhers nadhes wegnæ.

Edher nadhes skjib, som löbe her aff Seland, the haffue warijt for Köbenhaffn, thet er gytz sanninghen, Pompeius aff Amsterdam haffuer screffuit mig tijl ther [om]. Sendher jeg edhers nadhe electus breff aff Lwndh: edhers nadhe wijlle werdes tijl for gwtz skyld oc hielpe. Schal edhers nadhe wijdhe, at jeg haffuer so goet som liggjet stesse tijl senghen aff febres, sijdhen jeg kom hijd, oc en nw icke er bleffuen tijl pass. Ther fore haffuer jeg

---

havde tabt sin Stotte i Tyle Petersen, der synes at have været meget engelsksindet, og i de Stridigheder, der jævnlig forefaldt mellem de forskjellige Nationers Handelsskibe, at have taget engelsk Parti Han beskjyldes endog i et Brev fra Kongens Skipper Laurids Brun af 23 Marts 1521 (Saml. Ch. II.) for at ville forraade Island til England, og da hans Sag fortes 1521, fremlagdes der Anbefalingsskrivelser for ham fra England.

[icke] kwnnet, gwd bedre megheet, giort noghet goet met princen¹).
 Nar jeg bliffuer tijl pass, tha wijl jeg gerne göre hwat jeg kan.
 Her met edhers nadhe gwd befalendes. Ex Machlinia xiii^a Decem-
 bris anno &c. mdxxiij^o.

Nicolaus Petri.

Udskrift:

Serenissimo Dacie regi Christierno.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 561. Christiania.)

70.

Breslau 27 December 1523.

Astrologen Dr. Bernhard Monch kalder Christiern den Anden til Minde
 adskillige Ting, som han i Danmark har forudsagt ham, og som ere
 indtrufne; og tilbyder fremdeles sin Tjeneste i samme Retning.

I. M. S. A.

Durchlauchster hochgeborner furste, allergenedigster her ko-
 nigg, meyn armer dinst sey euren königlichen maiestadt allezeyt
 nach vormogen bereyt. Durchl. hochgeborner furste, ewr k. m.
 manchfaldigk vnfal ist mir getrewlich leydt; wolde got das nicht
 wer, vnd ichs ir kaynirley weisze wuste zu wenden mit meynem ar-
 men ratte dorzu zu geben, wolde ich mit leibe vnd gutte nicht spa-
 ren, angesehen das ewer k. m. meyn gantz genediger herr gewest
 ist. Vnd der halben zwinget mich traw vnd libe, das ich euren
 genoden screiben mosz, vnd bitte ewr konigliche maiestat wolles
 auch in sulcher menunge von mir annemen, dorweile auch ewer
 genode ny vnworheyt noch vntraw an mir erkant hat, alzo ich den
 auch euren k. genoden vorpfblicht gewest bin. Es weisz ewr ko-
 nigliche m. wol kortz y den²) ich von euren genoden scheydt, das

¹) Kantsleren havde paataget sig at undervise Hertug Hans.

²) D. e. kurz ehe denn.

mich ewr k. g. froette, wesz ir euch mit den Sweden halden suldet; das ichs euren genoden vff eyn zeyt langk widder rydt; ewr genode vormeynte auch sich mit yn zu frede zu setzen, wo sy worden frede halden, wo aber nicht most ir euch weren, vnd saget vff lateyn *defensio est de iure naturali*. Wasz trostis vnd vntrostis ich euren genoden gab zcuorstyhen, habe ich nicht vorgessen. Auch froget mich ewr k. m. wasz ich euch guttes sagette der erdtbunge halben, latinisch *de terremotu*, der do geschach zu Coppenhagen yns jor 1515 am achten tage der heiligen dreikonige vmb vj desz obendis¹⁾). Saget ich: genedigster herr, ich kan euren genoden *ich kan euren genoden* wenigk guttes dorvou sagen. Ist irbarmysz got bysz hy her wenigk guttes euren genoden widderfaren. Wasz ich auch von der durchlauchstigisten furstin vnd konigin vff ewer genoden hochzeyt sagette, weisz ewr k. m. auch wol. Dysz seynt nu alle vorgangene dinger; wer aber nu euren genoden kande weitter rat vnd weisze sagen yn zukunfftigen sachen, vorsehe ich mich ewr k. m. sulde sich nicht wenigk dorynne erfrewen. Durchlauchster hochgeborner furste, genediger herr konigk, das wil ich euren genoden zu eynem troste screiben, wo ich bey euren genoden wer, vnd kan dysz alzo geschicken, das sunder meyn vorseumnysz vnd schaden wer, eyn tagk aber zwine; vnd hette eyne cleyne vnderichtung von ewr k. m.: jch wolde ewr genode y den²⁾) eyns monat langk vnderrichten, wy vnd wo ewr genode alle ewr sache sulde warnemen, vnd wasz euch zu gelucke vnd vngeucke meuchte entstyhen, vnd wasz ewr genoden lassen vnd thuen sulde, das ewr k. mayestat destr trostlicher euren fynden meuchte widder styhen. Wasz ich alzo den euren genoden worde zu sagen, sal ewr genode durch dy holffe [gotes] gantz ynne werden, das ich ewr genode nicht vorfuren wil, noch vnworheyt vorgeben. Weytter durchlauchster hochgeborner furste, genedigster herr konigk, ewr k. m. weisz, das mir dy euren bey ijc golden wert genomen haben; ewr genode hat auch bevolen, das man mirsch (sic) sulde

---

¹⁾ Ogsaa Hvitfeld VII. 33 omtaler dette Jordskjælv og seer et Varsel om Ulykke deri, men henfører det urigtigen til hellig tre Kongers Dag, istedenfor ottende Dag derefter, 13 Januar, som baade dette Dok. har og Svaning lib. II. Cap. 1. §. 6.

²⁾ y den, d. e. ehe denn.

bezalen. Dor weile es in ewr genode nutz kommen ist¹⁾, vnd ich nicht bezalet bin worden, bit ich ewr k. m. alz meyn genedigster hern wolle sulch gelt meynem genedigsten hern dem churfursten von meynet wegen vorsprechen, sul ich vmb ewr k. m. vordynen mit allem fleisse. Vnd szo ewr k. m. meyner weisz zu gebrauchen, wasz ich sunder schaden kan thuen, sreib mir ewr genode neben meynem genedigsten hern dem churfursten zcu, wil ich gantz willigk thuen. Domitte sey ewr konigliche maiestadt allezeyt gode bevolen, der troste ewr genade vnd vnsz allen. Gescriben Breslaw am tage Johannis ewaugeliste anno 1524²⁾.

Ewr koniglichen maiestad vndertheniger

Bernhardinus Monch doctor³⁾.

Udskrift:

Dem durchlaughtigsten hochgebornenn fursten
vnd konige hern hern Cristiern konigk
zw Dannamargken o.s.v.

- 1) Et Skib var strandet for ham, og Værdien af det Strandede tilfaldet Kongens Skatkammer.
- 2) Brevet er henført til Aar 1523, baade fordi det var det sædvanlige paa den Tid at regne Nytaar fra Juledag, og fordi et Brev fra samme Dr. Monch af 26 Febr. 1524, som siden vil forekomme, synes at være en Besvarelse af et Brev, som Kongen i Mellemtiden har sendt som Svar paa nærværende Brev.
- 3) Af denne Astrolog Dr. Bernhard Monch forekommer der ogsaa ellers adskillige Spor. Saaledes findes blandt flere Formaninger, som Ærkebisp Erik Walkendorf i et Brev af 17 Januar 1515 giver Christiern 2, og som Ærkebispnen maa have lagt Vægt paa, siden han meddeler Kongen dem for det mulige Tilfælde, at han skulde doe paa den Gesandtskabsreise, han just var i Færd med at tiltræde, ogsaa følgende: "Item at stillæ ether nades astronomus till fredz i alle mode thet beste ether nade kan." (Saml. Ch. II. i Geh. Ark.). Da Dr. Monch ifølge oven aftrykte Dok. netop var i Kjøbenhavn i de Dage, kan der ingen Tvivl være om, at det er ham, der menes. I et Brev fra Lybek af 20 Juni 1519 (smst.) opfordrer Dr. Monch Kongen til, naar noget Uheld indtraf med Land eller Folk, da hemmelig at give ham det tilkjende; han vilde da give ham saadanne Raad, at Alt skulde gaee godt. Det er uden Tvivl den samme Dr. Monch, som Kantsler Klaus Pedersen mener ved den "astronomus", som han omtaler S. 100. Han synes iøvrigt ogsaa at have givet sig af med Kjøbmandskab, da han i nogle Breve taler om de Varer, han har tilført Kongen. Iblandt

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 1100. Christiania.)

71. Nürnberg 28 December 1523.

Christiern den Anden giver ved sit Sendebud Jørgen v. Mingkwitz Ærkehertug Ferdinand en Fremstilling af Underhandlingerne i Marienwald med Frederik den Første og Hansestæderne, og anmoder ham om Raad og Hjælp.

Vorzaignus der werbungen, so dem durchlsten grossmechtigisten fursten vnud herrn, hern Ferdinand, printz vnd jnfant jn Ispania, ertzherzog zu Östereich &c. von wegen des durchleuchtigisten grossmechtigisten furstenn vnd hern, hern Cristiern, zu Denemarcken, Sweden vnd Norwegen &c. kunig, durch Georgen von Mingkwitz ritter hewte dato furgetragenn.

Anfenglich entpieten ku. w. zw Dennemarcken hochgedachter furstlichen durchlauchtikeit j. k. w. freuntliche gutwillige dinst, vnd so es s. f. d. glugklich vnd allenthalben volghen auch jn seliger regirunge, weren j. k. w. zu erfaren herzlich erfrawet, wolden auch solchs s. f. d. nichts minder gonnenn dan s. k. w. selbst aigen personn, das solte sich s. f. d. zw jren k. w. gentzlich vorsehenn.

Als dann von romischer vnd hispanischer keyserlich mat vnserm aller gusten herrn k. w. vnlangst ein schreiben zukomen, welches warhaftigen copeyen f. d. gedachter vonn Mingkwitz zugestelet, dorausz dann romer keys. mt getrewen rath vnd freuntliche vortrostunge jre f. d. vormercken werden, mit vleyszlicher bit j. d. wolden ku. w. zumbesten romer kays. mt anzaigungen volge zugeschen freuntlich vnd gutwillig furdern.

Christiern den Andens Papirer findes flere, som indeholde astrologiske Beregninger og Afbildninger af Himmellegemernes Stillinger; men af Yttringer, som forekomme i Begyndelsen af det længere fremt aftrykte Brev af 26de Februar 1524, maa man slutte, at han, efter at være bleven bekendt med Luthers Lære, har forkastet Troen paa astrologiske Forudsigelser.

Als auch kw. w. jn kurtz vorgangenen tagen bey f. d. durch er Hansen von Schonberg vnder andern dye handlung, szo die geschickten des hertzogen von Holstat (sic), der von Lwbeqk vnd anderer jrer anhangenden stet botschafften so vngeferlich fur zwayen monaten zw Mariewalt jn ein closter vnn hertzog Albrecht von Meckelburgk vnd dem bischoff vnn Ratzenburgk als gutlichen hendelern vormocht vnd erschienen sein¹⁾, vnd doch gedachter hertzog Albrecht vnn Megelburgk personlich sider der zzeit, so gedachter von Schonberg von kw. w. zu f. d. jn ermelten vnd andern geschefften abgefertiget gewesen ist, haben kw. w. s. f. g. volgenden lawtern bericht gethann, so vil des ihre k. w., nach deme die selbe dewtzscher sprach nicht gantzlich bericht²⁾, enthalten habenn, wie volget :

Haben das gegenteilh demselben tagk statlich besuchenn lassenn vnd doselbst biess jn den vhierten tag mit grosser beschwerde, auch vielen schmelichen vnd beschwerlichen worten wyder kw. w. vfflegungen, erwartet vnd vffgehalten worden. Es seint aber kw. w. geschickten des andern tages, do das gegenteilh abgezogen, einkommen, als hat das wiederparth sich gegen hertzog Albrecht vnd dem bischoff zw Ratzburgk als gutlichenn hendelern vernehmen lassenn :

Erstlich wue gedachte hendeler k. w. jn derselben kunigreich vnd land widerumb einzusetzen handeln wolten, weren jenen jn keynen wegk leidlich, ehr wolten sie man vnd weyp dorann wagenn.

Aber jrer kw. w. shun zw kunyg zuerwelen, vnd nach absterben des alten hertzog Friderichs zw Holstain jn die kunigreich Dennemarcken, Schweden vnd Norwegen als gewaltigen kunig vnd regirer einzusetzen, dorauff wollen sie handelunge leyden.

Doch das sein gnad³⁾ bey kays. mt oder aber jnn hoff von Burgundien miltzerzeit erhalten werden vnd nicht bey kw. w. person sey. Wue auch sein gnad jn Dennemarcken sein solt, dauon wolten sy handel leyden.

---

¹⁾ Her fattes et Verbum, som: vermeldet hat, eller lignende, og den følgende Sætning er forstyrret ved indskudte Tillæg og Forandringer. Udkastet er overhoved meget skjødesløst.

²⁾ D. e. eftersom Kongen ikke rigtig forstaaer tydsk.

³⁾ D. e. Christiern den Andens Søn, Hertug Hans.

Der kunigin leipgeding was das tragen magk, daselb volgen zelassenn, wollen sye auch handels leyden. Doch das kw. w. douon nientes zw guth kumeun.

Das aber kw. w. ein jerlich pension als nemlich dreyssig tausent gulden geben werden sollenn auss ermelten kunigreichen vnd landenn gegen abtretunge aller gerechtikaith, so kw. w. doran hadt, haben die widerparth furgeschlagenn, die hendeler vornommen sich aber etwas mher zuerlangenn.

Es sol aber gedachte handlung vor hochgedachten hertzog Albrecht vnd dem bischoff zw Ratzenburg vnd suusten fur nymandes anders gestatten werden.

Wue aber kw. w. diss nicht anehmenn wurden, wollen sie jre ebentewer zw recht ader auch fur gewalth keysser, kunig, furstenn &c., wer sich seiner kw. w. anehmen wirdett. gewartten.

Es saget auch vffgemelter hertzog Albrecht, wue die handlung nachmals fur sich ghen wurde, vnd das widerparth als nemlich aus den kunigreichen Denemarcken, Sweden, Norwegen &c., des hertzen von Holstain, der stät vnd jrer anhengern geschick[en] wurden den tagk mit gnugssamer volmacht ersuchen, der gleichen kw. w. geuolmechtigen mit statlicher zuschickung s. k. w. hern vnd freund: es solt bey dem gegenteilh vil tapfferers vnd ansehenlichers zuerhalten vnd zuerlangen sein. Welchs dan kw. w. seiner f. d. zwunderricht dieses handels nicht haben bergen wollen.

Auch bytten ko. w. j. f. d. wollen dem durchlauchtigsten churfursten zw Sachssenn freuntlichen dangksagen, das s. churf. gn. in den schweren handellungen, so kon. wyrdde jungst zw Guet-terbogk mitt churfursten, fursten vnd andern, so zw vorgangenen krygszewge von jr. kon. w. bestellt gewesen seyn, dyselben zw vorneugen, so getreulich vnd emsigk zw k. w. besten gearbett vnd gefleyssigett haben, vnd sonsten jn alwege sych gegen irer kon. w. gar freuntlich erzeygett; vnd das s. churf. gn. berumbtt hohes vorstandes bey jrer k. w. hynforder das beste thun wollten, von irer furst. d. wegen bey hochgedachten kurfursten guttlich zw bytten &c. wy dan jre f. d. zw thun woll wyszen.

Vber dyss muntlich ertzelen thutt gemelter von Mingkwitz zw vnderriech[t] verner dyse vermeldung:

Kw. w. wollen auch freuntlich gebeten habenn, furstlich d. wolle jren k. w. jr guth beduncken vnd guthen rath miteylen, wes jren kw. w. sampt jrer gemalh miteler zzeit, ehr dan dy sachen

zum ausstrag kommen, furzunehmenn sey, vnd wue sich auch beiden jrer kw. w. vnderhalten soltten¹⁾).

Das auch kw. w. die gutliche handlung vorzunehmen hertzog Albrecht vonn Megelburgk vnd dem bischoff vonn Ratzenburgk zugestattet, jst zw retthunge jre k. w. besetzungen vnd vnvmbgefallenen vnderthanen, welche von dem hertzogenn von Holstain, den von Lwbegk vnd jren anhangern bedrengt wurden, geschen. Es hat auch hertzog Albrecht von Megelburg furgeschlagen, einen andern gutlichen tagk vfs lengest, sso es s. f. g. bey dem widertheilh erlangen mocht, anzusetzen, vnd des selben was s. f. g. zuantwurth bekeme, k. w. fur nechst vorgangenen cristagk zuzwschreiben vorgehschen; welchs dan k. w., domit s. k. w. derse[1]ben hern vnd freunth rath zugebrawchen heten, nicht haben zuwegern wissen. Der halben bytten k. w. f. d. als stathalter rom. kays. mt jn dem hailigen rom. reich, ire d. wollen ernstliche mandata vnd gepotsbrieff jrer k. w. widerwertigen stilh zusthen vnd wider j. k. w. vorwanthen vnd vnderthanen nichts tetliches furzunehmen &c. zwschicken, welches dan j. k. w. fur jrer kw. w. vorwanthen grosse nottorfft achtet. Das wollen i. k. w. zw vordynen vnvorgessen seyn. Geschen zw Nurmbergk am tage der vnschwdigen kynder jm xvc xxiiij jhar²⁾).

(Orig. Udkast paa Papir med mange Rettelser og Tilsætninger. Münch. Saml. Nr. 1281. Christiania. Paaskrift med gammel Haand: "Vorzcaignus vnnd jnstrument.")

-
- 1) Det nærmest følgende Stykke, som blot handler om Kongens bekjendte Gjældsforhold til Stormester Albrecht, er her forbigaaet.
- 2) Nyaarsdag er her, som ofte i den Tid, regnet fra Juledag. Aaret bliver altsaa efter vor Tidsregning 1523.
-

Kurfyrst Frederik den Vise giver undvigende Svar paa Christiern den Andens Anmodning om at staae ham bi med gode Raad i hans vanskelige Sager.

Auff das antragen, so koe wird zu Dennemargk an meinen gnedigsten hern hertzog Friderichen zu Sachssen churfursten &c. durch ern Jorgen von Mingkwitz hat thun lassen, jst demsselben von Mingkwitz auff beuelh hochgedachts meins gnedigsten herren nachuerzaichent antwurt geben.

Erstlich bedangkt sich mein genedigster herr hertzog Friderich churfurst &c. gegen koe wird jres zuentpietens gantz freuntlich, vnd wo es koe wird an gesundthait jres leybs vnd sonst allenthalben richtig vnd wol zustund, des wer sein churfurstlichen gnaden hochlich erfrewet.

Auff den artikkel, darjunen koe wird meins gnedigsten herrn rath bitten thut, ob jr koe wird jr entschuldigung¹⁾, welche jr koe wird meinem gnedigsten hern vorhin zugeschickt, wie sie bedacht wieder jre wiederwerttge wiederumb ausszuschreyben, sol aussgehen lassen oder nit; dessgleichen was jr koe wird auff die mittel, so zw Mariawald jn gutlicher handlung von wegen des gegentayls furgeschlagen, zuthun ssey; auch das man gern sehe, das sich jr koe wird wiederumb an die ort jns Niederlandt fugte; vnd zum dritten wes jr koe wird sampt jrer gemahel mitlerzeit, ehr dan die sach zum austrag komet, furzunemen sey, vnd wo sich jr koe wird vnderhalten ssollen &c.

Were mein gnedigster herr wol gneigt jrer koⁿ wird jn dem allen jren rath freuntlich mitzutaylen. Jr koe wird wusten aber die vrsachen, warumb mein gnedigster herr bisshere schewhe vnd beschwerung gehabt jrer koⁿ wird jn diesem schwerem handel, daran jrer koⁿ wird ere vnd wolfart gelegen, zuratten, vnd sonderlich weyl koe wird vnserm gnedigsten hern nit anzaigen, was villeicht

---

1) Det Forsvarsskrift for Christiern den Anden, som her sigtes til, var forfattet af en wittenbergsk Doctor Karsten eller Christiern Beyer. Men da det ikke vandt de Fyrsters Bifald, hvis Betænkning Kongen indhentede derom, blev det aldrig trykt. Se Udgiverens Diss. de reb. Chr. Ildi exsulis, p. 40.

jrer koⁿ wird auff die furgeschlagene mittel vnd sonst allenthalben jn diesser sachen leydlich vnd annhemlich. Dan solt mein gnedigster herr kor wird jn diesser schweren sach etwas rathen, das kor wird nachuolgend zu nachtail raichte; das mocht seinen churfurstlichen gnaden bey ko^e wird, auch derselben angebornnen freunden vnd sunst verkerlich zu gemessen werden. So vermergkt auch mein gnedigster herr, das ko^e wird mit jrem gegentayl noch jn gutlicher handlung stehen: solt nu das aussschreyben, so ko^e wird furhaben, jn des weyl die sach jn gutlicher handlung stehet, furgenommen werden: das mocht den dingen, wie ko^e wird zuermessen, zuruttung einfuhren.

Aber nachdem ko^e wird Hannssen von Schonberg negst alhie bey ertzherzogen Ferdinanden gehabt, der jr koⁿ wird sachen vnd obligen angetragen vnd allenthalben abfertigung erlangt; der ertzherzog auch darauff ein botschaft neben dem Schonberg hyuein zu jrer koⁿ wird geschickt; zu dem das mein gnedigster herr bericht, als solt jrer koⁿ wird geschigkter. den sie jn Hisspanien gehabt, jn des auch zu jrer koⁿ wird komen ssein; mein gnedigster herr auch ko^e wird vor wenigen vergangen tagen abermals briff von jrer koⁿ wird canzler auss Nederland zugeschickt: so heldet mein gnedigster herr es darfur, ko^e wird werd aus solchem allen allerley bericht rath vnd trost, die jrer koⁿ wird jn jren sachen furdertlich vnd dinstlich, empfangen haben. Derwegen acht mein gnedigster herr, ko^e wird werd daraus wol befinden vnd bey jr selbs ermessen, was jrer koⁿ wird auff die oberzelten artigkel zuthun oder zulassen furtreglich vnd bequemlich ssey.

Er Jorg von Mingkwitz hat auch darneben meynen gnedigsten herrn auff beuell kor wird drey artigkel jn gehaym angezaigt: ainen, was jn Braband bey kor wird gesucht worden, wo jr ko^e wird kayr m^t das konigreich Dhenmarck zu lehen machen vnd von dem reich entpfhaen wolt, so gedecht kaye m^t jr ko^e wird mit gots huff wiederumb einzusetzen &c.; den andern, was kaye m^t kor wird geschrieben mit anzaig, das jr m^t willens jn diesser sach neben bebstlicher hayligkayt vnd dem konig zu Engelandt ainen tag gein Hamburgk anzusetzen; vnd den dritten, das mein gnedigster her neben dem ertzherzogen bey dem hohmeyster zu Prewssen sich beuleyssen wolt, domit jr ko^e wird zu der entrichtung, so jr ko^e wird vffs new jhar zuerlegen verpflicht, lenger frist erlangen mochte &c.

Darauff sagt mein gnedigster herr, weyl der ertzherzog sein botschafft zu k^or wird verordent. v^und jr k^on wird geschigkter aus Hispanien auch zu jrer k^on wird k^omen, jr k^oe wird auch jn des von jrem cantzler brieff worden ssein: so werden jr k^oe wird sonder zweyuel auss derselben werbung, bericht, antragen v^und vber sandten brieuen wol befinden. was jrer k^on wird der ersten zweyer artikkel halben zuthun gelegen sein wol oder nit.

Aber der schuldhallen mit dem hohmeyster zu Preussen bit mein gnedigster her, k^oe wird wollen seiner churfurstlichen gnaden mit derselben sach verschonen; dan sein churfurstlichen gnad haben vrsach mit dem hohmeyster derhalben nit zuhandeln; so ist auch der hohmeyster diesser zeit nit albie. V^und das k^oe wird solchs alles von meynem gnedigsten hern nit anders dan freuntlich vermergken wolt, dan sein churfurstlichen gnad weren willig v^und gneigt k^or wird als jrer gnad[e]n hern vetter v^und bruder freuntlich zudienen. Actum Nurnbergk an dem hailigen nawen jhars abend anno domini xv^c xxiiij^o 1).

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 1282. Christiania.)

73. Uden Sted og Tid (1523–24).

Kurfyrst Joachim af Brandenburg anmoder Hertug Karl af Geldern om Sigbrits Udlevering.

Instruction v^und werbung, so dem erbern Hansen von Redwitz an dem ersten tag des angmonatz 2) an den durchleuchtigen hochgepornen fursten v^und herrn herrn Careln herzogen zu Geldern v^und Gulich &c. anzutragen mit geben v^und beuohlen.

Nemlich das der von Redwitz, nach gewonlicher fruntlicher zu enpietung v^und vberantwortung der credentz, soll dem hochgedachten herzogen von Geldern von wegen des durchleuchtigen chur-

1) Om Aaret se Note 2 til foregaaende Dok. S. 130.

2) Eller augmonatz, se S. 135. Anm. 1.

fursten von Brandenburgk antragen, das di selb jr churfurstl. gnade jr furstl. gnaden gesuntheit ires leibs vnnnd gluckseslich zu standt zeitlicher wolfart glucklich vnnnd woll zu stund, wer jr churfurstl. gnaden ob es jr person fruntlich vnd hoch erfreudt¹⁾).

Dobey soll auch ir furstl. gnaden angezaickt werden, wie das ja jren gnaden forstenthom sich ein weibs pildt vff erhalt vnd vntergeschlaiff hab, das der churfurstl. gnaden, jr gemahel vnnnd andern jrer khurfurstl. gnaden freunden widerwertig.

Solchs jren churfurstl. gnaden ja sunderhait von einem solchem schedenlichen weibs pild zw gebarten vnnnd ja befar zesten²⁾, lenger nit zudedullen noch nach zegeben leidlich will sein. Soll derhalb gemelter von Redwitz jren furstl. gnaden von wegen jr churfurstlichen gnaden mit schlisslicher fruntlicher pit [ersuchen], solchs schedenlich weibs pild ja fruntlichen erlauben von [wegen] churfurstl. gnaden laut seines beuelchs volziehung thun die anze[ne]men vnd mit sich weck furen.

Doneben soll auch der potschaffter von ir furstl. gnaden, domit er solchs muge erlange[n] vnnnd zu weg prengen, erlaubnus vnd gewalt ausz pitten, domit er das selbig weibs pild ausz jren gnaden forstenthom, landt vnnnd herschafft vnd derselbigen an einem jetzlichen [ort], wo sie sich dan erhelt, macht hab mit sich zu prengen vnd zefuren an beschaidene ort ze pleiben lassen.

Er soll auch zu er noturfft solcher handlung von jr furstl. gnaden ein frey sicher glaid allenthalben durch ir gebiet vnnnd furstenthumen zu raisen vnd passiren pitten, von jrer furstl. gnaden vnnnd ander vntherthanen auch hintersez vngehendert vnnnd vnauffgehalten; auch jme imantz vertrauten mit zu schicken, die ja dar zw behilfflich sey.

Darbegen (sic) soll das selb weib durch Hansen von Redwitz handlung vnnnd weckfurung jres lebens nit beraubt werden, wie ja dan das selb von jr churfurstl. gnaden zu thun versprochen zugesackt vnnnd auch von frunten sunst bebilligt³⁾).

Solchs wollen jr churfurstl. gnad ja fruntlichen gedencken

---

1) Her og paa flere Steder i Afskriften er Sætningsfølgen forstyrret og enkelte Ord forvanskede. Afskriften af den tyske Original synes af flere Egenheder at slutte at være gjort ved en Hollænder.

2) D. e. zu gewarten und in Gefahr zu stehen.

3) Gebilligt eller gewilligt.

haben vmb jr forstl. guaden jn dem oder merern, wo es auch an jr curfurstl. gnaden gelaugt, beschulden vnd fruntlichen verdienen ¹⁾).

(Samtidig, men feilfuld Afskrift. Münch. Saml. Nr. 3408. Christiania. Udvendig paaskrevet: "Muer Sibrechts betreffende"; og med Hans Mikkelsens Haand: "Margressuen skicker Hans fan Reffwis ing i lantte Gelleren om moder Sijbret at forkomme.")

74.

Uden St. 2 Januar 1524.

Bisp Henrik af Ratzeborg underretter Hertug Albrecht af Meklenborg om Underhandlingernes Stilling, og begjærer Betaling for de Udlæg, han i den Anledning har havt.

Bereit willig dinst stets zuoor. Hochgeborner furst, besunder gunstiger her, wir vermercken vnd befinden bey den von Lu-beckh, das juen die vorgelagen vnd vbergeschickten artickel zum theil gefallen, auch zum theil nit. Dennest wollen oder mügen sie sich mit nichten ausserhalben hertzogenn Friderichs etwas jnu kleinem

¹⁾ Christiern den Andens fyrstelige Slægtninge gjorde sig megen Umage for at bevæge ham til at skille sig ved Sigbrit, og Dronning Elisabet, der ingen Grund havde til at holde paa Sigbrit, var maaskee ikke ganske uvirksom derved. Dette synes at fremgaae af Beretningen om hendes Samtaler med den keiserlige Gesandt Hannart, og bestyrkes ved den Omstændighed, at strax da hun i Slutningen af Marts 1524 kom til sin Broder Ærkehertug Ferdinand i Nürnberg, sendte denne en alvorlig Opfordring til Christiern den Anden om at skille sig ved Sigbrit. Disse Bestræbelser falde i Tidsrummet fra Sommeren 1523 til Foraaret 1524; denne Skrivelse kan derfor med Sandsynlighed henføres til denne Tid. Sammenlign Udgiverens Disp. de reb. Chr. Ildi exsulis p. 44—45. Senere da Kongens Sager kom saa dybt i Forfald, og hans mægtigste Slægtninge opgave ethvert alvorligt Forsøg paa at gjenindsætte ham i sine Riger, tabte ogsaa Sigbrit sin politiske Betydning, og der var ikke længer nogen Anledning til at forfølge hende. Jeg har hensat Dok. som udateret; dersom det uforstaaelige "augmonat" eller "augmonat" i Brevets Begyndelse kan antages for en Skrivfeil for "augstmonat", saa bliver Dok. at henføre til 1 August 1523.

oder grösserm entschliessen; haben aber ein gantz eylend bottschaft zu hertzogen Friderichen abgefertigt, der wollen sie erbeyten. Jch wills darfur achten, die antwort möchten kommen, eher ewr durchleucht gein Perlin zureitten sich erhöben, wo aber nit, soll nicht geseumt, dann ewr gunsten vber tag vnd vber nacht nachgeschickt werden. Bitten aber mit hohem fleiss, dweil mein gnediger her der churfurst zu Brandenburgk &c. mir zugesagt, das mir koniglich wurde fur die zerungen auf die commissen verhengkt, die sich zu siebenhundert gulden strecken mit allem bottenlön vnd anders, dreyhundert gulden geben wollten, die hab jch nit erlangt. Sein koniglich wird schreib mir zu, sie wollten mich mit sechzigk ochssen verehren, jch haber auch nicht erlangt. So weiss jch auch die von Lubeckh vmb solch gethane vnkostt nicht zubelangen, dann sie sagen (als es war ist) koniglich wird hab die commissen auf mich ausgebracht vnd mich desselben jnn dem schaden sitz (sic) &c. Mein armes stift ist auch nicht jnn dem vermögen sodanns jnn frembden sachen zuertragen. Ewr furstlich wird wolle ann notdrofftigen orthen fleissig vnd gunstlich verfugen, das jch ün verzugkh solchs schaden mocht ergetzet werden, dann zu dienen vnd gelt zuzugeben, ist verdriesslich. Zu dem zukunfftigen, wie daruon gereddt, woll ewr gunst wolgedencken: wie sprach Sandt Peter zu gott, siech wir haben alles verlassen vnd sein dir gefolgt, was sollen wir darumb haben. Gott weiss, were es jnn meinem vermögen, jch achtet es nicht, dann jch bin den chur- vnd furstlichen hewsern zu Brandenburgk vnd Megkelburg jnn meinem gemut höchlich verhafft. Ewer gunst wolle mich dises meines schreibens nicht anders dann auss notdorfft vermercken. Das will jch allzeit gern verdienen. Geben gantz eilends, sambstags nach dem newen jars tag anno &c. xxiiij^o.

Heinrich bischof zu
Ratzenburg mit selbst handt.

Udskrift:

Ann Hertzog Albrechten zu Megkelburgkh.

(Samtidig Afskrift. Münch. Saml. Nr. 1144. Christiania.)

Paa en los Seddel, der tydeligen er fra Hertug Albrecht, som har sendt ovenstaaende Afskrift i et Brev til Kongen:

Als wir auch vonn wegenn des bischoff von Razburg belangen die drey hundert gulden mit e. k. w. rede gehapt, haben wir doch kheinen entlichen bescheidt, auf was stedt vnd zeit das man solchs entpahlen soll. Bitten demnach freuntlichs vleiss e. k. w. wolle vns bey jrsster botschafft vorstendigen, wo man solch gelt entpahlen soll. Dan vnsser achtens es soll e. k. w. jn diser sach zutreglich vnd dinstlich sein. Datum ut supra.

75.

Berlin 11 Januar 1524.

Christiern den Anden giver Kantsler Klaus Pedersen adskillige Befalinger med Hensyn til Underhandlingerne med Kongen af England.

Christiern met gudz nade Danmarcks, Sueriges &c. koning, hertug i Sleszuig, i Holsten &c. Wor s nderlig guunst tiilforne. Wiider, at wij nu loffuerdagh siist forleden fyghe eder scriffuelsze, l endis atj haffde forstandet aff her Hans Heroldt, at koning aff Engelandt ey skulle wille l ene oss penninge &c. oc atj ther fore haffuer holt her Anthonius tiilbage &c.: tha wiider, ath wij screffue eder siisth tiill, huorledes mester Backer¹⁾ aff Engelandt screff oss tiill, at koning aff Engelandt will l ene oss eth mercheliche som penninghe paa nogle aff wore eylande²⁾, effther som wor aff skedhe war; the bedhe wij eder, atj met thet forsthe skycke her Anthonius aff stadt tiill koningh aff Engelandt, wtj szamme wor erende at gi re siisth st rsthe fljdt, at wij met thet f rsthe kwnde fange penninge ath bethalle thennem, som wij sk ldug  re; thee wij wiide engenn myddell at komme her aff landenn, f rr wij fange thennem bethaldt och tiilfredts, som wij sk lduge  re. Sameledes atj eij forglemme, hues wij eder siist tiilkyude gaffue omm wor skiib

¹⁾ John Baker, Ridder, forekommer i Underhandlingerne mellem Christiern 2 og Henrik 8, saavel for Kongens Flugt (Hvitf. VII. 36, Aar 1515), som efter den; Henrik 8 sendte ham som engelsk Fuldm gtig til at deeltage paa Mødet i Hamborg 1524 (Rymer foedera, tom. VI. part. II. p. 7.)

²⁾ Se S. 122.

Marie. Befallendes eder gudt. Screffuit wdj Berlynn thend xi dag wdj januarij maanadhe aar mdxxiii wnder vort signet.

Jtem atj lade well tilsiige met wore börn och ramme och wiide wor gaffn och besthe wdj alle madhe, som wij eder tiiltroer.

Cristiern.

Udskrift:

Venerabilj viro magistro Nicolao Petrij cancellario
nostro nobis sincero.

Med Klaus Pedersens Haand:

Recepi xxia februarij anno &c. xxiii^o Machlinie.

(Original paa Papir uden Segl. Münch. Saml. Nr. 778. Christiania.)

76.

Wittenberg 30 Januar 1524.

Hans Mikkelsen giver Christiern den Anden Underretning om Penge-sager og om nogle Tidebøger at trykke.

Sin vnderdanige ödmöge plictuge och tro thieneste e. k. m^t altiid forskreffuen met vor herre. Kereste nadige herre, verdes e. nade ath vide, effther ethers nades scriffuelsse haffuer ieg voret vdi Torgaw, anammet thee penninge &c. xxii grosser for i gilden, och haffuer affregnit thet som ethers nade ther skildug var, oc haffuer here til stede bode guld och penninge effter ethers nades befal.

Thenne min verth vdi Vittenberg vil icke tage sigh ene offuer ath formönte thet guld, vden han haffde til hielp en mönthemester self anden, som kunde berede plattene, soo ville hand snarligen berede iernen och formönttet.

Jtem sender ieg ether nade met Mattes kammersuend vii store smaragder, i stor torkosse, i stoor demante, i safire, i ballas; thee andre stene vore forsatte, fürre en ieg fick ethers nades scriffuelsse, och ere altingeste rede paa nogre smaragde foliier mig fattes, ellers haffde ieg sendt ethers nade them met Mass.

Jtem viii lot guld vdi ringge och andet fick mig mester Lambret paa ethers nades vegne; narsom ringene ere ferduge, thaa vil ieg göre ethers nade ther aff regenscaff. Ther fore sender ieg ethers nade met Mass aff thet andre ethers nades guld xvii lot guld vdi en then, som hörer til thee ii stöcker guld ieg haffuer egen, om ethers nade lader ther noget forarbeide.

Jtem Christiern Vinther haffuer icke en nw ladet screffuet mijn frues nades tidebog, tock bliffuer hun snartt rede; ieg vill och lade prentte nogre tideböger paa dauske effter doctoris Martini forsette. Ethers nades stadt mectighet met siel och lifff vdi gudz vold befalendes. Screffuit vdi Vittenberg löffuerdagen fore purificationis Marie anno mdxxiiii.

E. k. m^{ts}

villige troo tienere
Hans Mickelssen.

Udskrift: .

Tiil k. m^t aff Danmarck sijn nadige herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1035. Christiania.)

77.

Brüssel 1 Februar 1524.

Kantsler Klaus Pødersen giver Christiern den Andens Advokat ved Kammerretten i Nürnberg, Dr. Eytel Senft, adskillige Esterretninger om sig, og beder ham gjøre Gjengjæld, navnlig ved Meddelelser om Luthers Sag og Skrifter.

Salutem. Magnifice et prestantissime vir, quum infinita prope de tua humanitate, eruditione et aliis virtutibus audierim predicari, nollem illam inter nos mutuam scribendi vicissitudinem penitus abire in dissuetudinem, quin imo magis cuperem, vt per illam crescat et augmentetur amicitia, que cepta est inter nos nondum ex facie inuicem cognitos contrahi, proinde statim te imprimis reddere certio-rem de rebus meis. Ago in curia illmæ dominæ Margaritæ archiducissæ Austriæ &c. cum juniore principe vtpote filio regis mei

in statu satis honorifico, cui semper adhereo, et quoties necessitas postulat, curo negotia regis mei, et existimo me permansurum vsque ad festum pascalis vel fortassis per totam estatem, vnde quoties hic nouj aliquid exoritur, quod scribere dignum est, semper expectato litteras meas; et vicissem te precor, vt rursus me reddere certiozem digneris de omnibus, que aguntur vobiscum, et nominatim quid agitur et concluditur in conuentu principum, potissimum autem que concernunt causam Luteri. Et si quid est illic Luterani scripti, illud cum opportuno nunctio ad me transmittas te oro. Ego quicquid expenderis in hanc rem, lubens volensque tibi satisfaciam.

Litteras autem commode mittere potes per Fuccharos Antwerpianam. Fac vt diligens sis in scribendo, nulla in me erit negligencia. Hodie nihil est hic, quod tibi significem, quoniam quidem sunt tres menses integri, quod non venerint littere ab imperiali celsitudine et penitus nescitur, quid nam molitur aut pro manibus habet. Aueo etiam cognoscere, quid actum sit in causa Lubecensium et ducis Holsatiæ. Intellexerim illic esse quendam nomine regis nostri dominum Joannem de Sconenbergh; quod si ita est, illum plurimum saluere iubeas verbis meis, et itidem saluta quendam fabrum auri nomine Arnoldum Wenche¹⁾ maximum meum amicum, si illum nosti. Et tu quoque vale perpetuo. Ex Bruxella prima februarij anno &c. xxiiij^o.

Tuus Nicolaus Petri,
cancellarius serenissimi regis Dacie &c.

Udskrift:

Exinio et prestanti viro, domino Io. Eytel Senfft²⁾, iuris vtriusque doctori, camere causarum cesaree m^{is} in Noremburga aduocato, domino et amico suo carissimo,
Norembergij.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1117. Christiania.)

---

¹⁾ Arnold Wenck var en berømt Guld- og Sølvarbejder i Nürnberg i første Halvdeel af 16de Aarhundrede. Se J. Voigt i Allgemeine Zeitschr. für Gesch. I B. S. 132—33.

²⁾ Dr. Johan Eytel Senfft blev af Christiern den Anden ved et Brev af 24 Juni 1523

78.

Nürnberg 2 Februar 1524.

Den kongelige Sekretær Melchior de Germania underretter Christiern den Anden om sine Underhandlinger med den keiserlige Gesandt Johan Hannart, Ærkehertug Ferdinand og flere tyske Fyrster.

Hogborenn fürste oc mechtugh konig, kiereste nadige herre, myn fattige troo vorplichtug thienste ære ether nades hogmechtugheit altidt redeboden och forsent medt vor herre. Kærliste nadige herre, ether nades hogmechtughed verdus at hwiide, at her Hanarth medt biskopen aff Trier corfürsten ære kommene Sant Poels dagh nest gangen, och ære nogre fürster redet vdt emodh thennom, synderligh ertzhertugh Ferdinand, hochmesteren aff Prwssen, och margreff Cazimirus och the ii fürster aff Beyrenn. Och swo haffuer her Jorgen aff Mynckwitz ¹⁾) och ieg strax om anden dagen werith

antagen til som Prokurator at fore Kongens Sager ved Kammerretten, navnlig mod Lybekkerne og Frederik den Første, for hvilken Tjeneste han skulde have en aarlig Betaling af 35 rhinske Gylden (Ekdahl S. 519). Men Christiern den Anden fik snart Anledning til Misfornoielse, da Sagen gik saa langsomt, at endog flere Aar hengik, inden det kom saa vidt, at alle Formaliteter vare gennemgaaede, som vare nødvendige, blot for at Kongens Stævning mod Lybekkerne og Frederik den Første kunde tages for retsgyldig. Kongens Misfornoielse tiltog, da han i Begyndelsen af 1526 underrettedes om, at Eytel Senft var traadt i Tjeneste som Kantsler hos Pfalzgreve Ludvig, og saaledes ofte var fraværende fra kammerretten. Den kongelige Sekretær Christiern Winter blev derfor i Begyndelsen af samme Aar sendt til Speier for at varetage Kongens Interesse ved Kammerretten. Dr. Eytel Senft fik nu sin Afsked ved et Brev fra Kongen af Berlin 27 April 1527, og Sagens Forelse overdroges Christiern Winter og en Underprokurator Frederik Rebstock, som C. Winter havde anbefalet. Dr. E. Senft havde da 60 Gylden tilgode for sin Tjeneste; men Kongen saae sig ikke istand til at betale denne ringe Sum, uagtet han Aar for Aar indstændigen manedes af ham. Endnu den 20 September 1531, kort for Toget til Norge foretoges, paalægger Kongen C. Winter at søge at bevæge Dr. Eytel Senft til at have Taalmodighed indtil næste Paaske, for at Kongen kunde undgaae videre Skade og Uleilighed (Dok. i Munch. Saml. og Samlingen Ch. II.). Iøvrigt formaaede Christiern Winter og Dr. Rebstock ligesaalet som Dr. Senft at overvinde Kammerrettens indgroede Seendragtighed, der i dette Tilfælde desuden havde politiske Grunde.

¹⁾ Af den adelige Familie Mingkwitz, hvis Stavgods Sonnewald laae i Nederlausitz i Kurfyrsten af Sachsens Besiddelser, forekomme fire Brødre: Jørgen, Hans, Caspar og Nickel eller Nicolai von Mingkwitz. Under sit Op-

hoessz hannom oc giffuet hannom tiill kende ether nades villle oc beger, bedendens han wille offuerueye ether nades leylichedt och

hold i Sachsen i Efteraaret 1523 blev Christiern den Anden bekjendt med Jørgen v. Mingkwitz, der maa have havt Leilighed til at vise Kongen Tjenester, siden denne gjennem sin Svigerinde Dronning Maria af Ungarn anbefalede ham hos Kong Ludvig af Ungarn til en Forlening i Lausitz (Brev af 3 Novbr. 1523, Münch. Saml.) Han havde hidtil været ansat hos Hertug, siden Kurfyrst Johan af Sachsen, men mod Slutningen af samme Aar tog Christiern den Anden ham i fast Tjeneste, og endnu inden Udgangen af December 1523 var han tilstæde paa Rigsdagen i Nürnberg for som Kongens Fuldmægtig at drive de vigtige Underhandlinger om Kongens Anliggender med den keiserlige Gesandt J. Hannart, den pavelige Legat L. Campegius, Ærkehertug Ferdinand og de mange andre tyske Fyrster, som indfandt sig paa Rigsdagen. Kongens Sekretær Melchior de Germania og en anden af hans Tjenere, Hans v. Schönberg, vare vel ogsaa her tilstæde, men Hovedledelsen af Sagerne havde J. v. Mingkwitz, hvis Hverv det ogsaa blev at gaee Dronning Elisabeth tilhaande med Raad og Daad, da Christiern den Anden for yderligere at fremme Underhandlingerne sendte hende til Nürnberg. Han viser sig i det Hele som en driftig og virksom Mand, øvet i Forretninger og vant til at færdes ved Hove. Da Dronning Elisabeth forlod Nürnberg, 12 April 1524, ledsagede han hende tilbage (Dokumenter i Münch. Saml.). Et Par Maaneder efter besluttede Christiern at lade Dronningen reise til sin Faster Margrete i Nederlandene og udnævnte J. v. Mingkwitz til at forestaae hendes Hofstat under Reisen. Han skilte sig ved denne Forretning til Kongens Tilfredshed, uagtet der strax i Begyndelsen af Reisen indtraf en meget ubehagelig Hændelse, idet Stormester Albrecht, under Paa-skud af Pengekrav paa Kongen, 9 Juni 1524 gjorde Forsøg paa at standse Dronningens Reise og arrestere hele hendes Følge. Dette forhindredes dog ved Mellekomst af Kurfyrsten af Sachsen. Da Christiern den Anden selv var vendt tilbage til Nederlandene, brugte han endnu Jørgen v. Mingkwitz i en Sendelse, August 1524, til Greverne af Oldenburg, Hertug Hehrik den Yngre af Brunsvig, Henrik Giö o. fl. for at bringe Tropper paa Benene og skaffe Penge til deres Lønning; men hans Stilling blev snart mindre behagelig: han havde Penge tilgode hos Kongen, men denne, som ved sit mislykkede Tog og de tyske Fyrsters Ubluud var kommen i en bundløs Gjæld, saae sig ikke istand til at betale ham. J. Mingkwitzes Forlegenhed blev saa stor, at han maatte pantsætte sine Klæder, hvorfor han bad Kongen om at overlade sig en brugt rød Floielskappe, som han antog Kongen ikke længe gik med; men han fik til Svar, at den var skaaren i Stykker. Kongen anmodede i Januar 1525 Regentinde Margrete om at overtage hans Lønning, saaledes at han vedblev at staae i Kongens Tjeneste; men denne Begjæring afsloges. Selv foretog J. Mingkwitz i Foraaret 1525 en Reise til England, for at forsøge, om han ikke hos Kardinal Wolsey kunde vinde nogen Forbedring af sine Kaar, men kom snart tilbage med uforrettet Sag. Derefter

forfølge thedt same medt en hast, som han hadde befaling aff key. mt. Ydermer haffuer ieg giffuet hannom tiill kende anden beualing,

sendtes han med en Anbefaling af Christiern den Anden og Dronning Elisabet (30 Mai 1525) til Dronning Maria af Ungarn, som anmodedes om at skaffe ham et Landfogedembede i Lausitz; men han havde ikke bedre Held her, og vendte nu (September 1525) tilbage til sin gamle Herre Kurfyrst Johan af Sachsen, hos hvem Christiern den Anden gav ham det Hverv at underhandle om et Laan paa 10,000 Gl.: hvis det lykkedes, vilde Kongen tilstaae ham en aarlig Livrente paa 400 Gylden. Hans Stilling til Kongen gjordes imidlertid end ubehageligere derved, at der var fremkommet Indsigelse, ikke saa meget fra Kongens som fra Hans Mikkelsens Side, mod Størrelsen af den Sum, som han angav for sit Tilgodehavende. Ved Udgangen af Aaret 1524 havde han indgivet sit Regnskab, ifølge hvilket han skulde have 600 Gylden tilgode, som han paastod at have udlagt under Dronningens Ophold i Nürnberg. Kongen tog Regnskabet for gyldigt og lovede at betale til August 1525; men den sparsomme Hans Mikkelsen, der havde Kongens Pengesager under sin Bestyrelse og iagttog streng Huusholderiskhed, hvorved han paadrog sig bittert Fjendskab hos mange af Kongens Omgivelser, indvendte, at Jorgen Mingkwitz havde gjort mange overflodige Gjæstebud for Kongens Regning i Nürnberg og andensteds, og desuden opført en Sum, der snart angives til 400 snart til 600 Gylden, som han paastod at have udbetalt til Niels Lycke og Henrik Giø, men for hvilken han ikke havde kunnet tilveiebringe nogen Qvittering. H. Mikkelsen ender sin Skrivelse i den Anledning med at sige: "Jeg beder ethers nade gerne, at ethers nade vachte seg endnw fore saadanne handlere." End værre blev det, da J. v. Mingkwitz for Aaret 1525—26 indgav en Regning paa 3702 Gylden. Hans Mikkelsen tilkjendegav det brandenborgske Hof J. Mingkwitzes Fremfærd, og vakte derved dennes hæftigste Forbittrelse. Han maatte dog finde sig i et Afslag af meer end det Halve af sin Fordring, idet han modtog en Forskrivning af Kongen paa 1700 Gylden. For dog at faae noget for sit Tilgodehavende, bad han Christiern den Anden (21 Marts 1526), da der aabnede sig et Glimt af Udsigt til Kongens Gjenindsættelse, at forlene sig paa Livstid med Segeberg Slot og Len. Denne Begjæring opfyldtes dog ikke af Kongen, som tværtimod strax efter forlenede Albrecht af Meklenborg med Segeberg; derimod anmodedes Kurfyrsten af Sachsen, skjøndt uden Virkning, om paa Kongens Vegne at tilfredsstille J. Mingkwitzes Pengekrav. Denne var nu traadt i fast Tjeneste hos Kurfyrst Johan af Sachsen og sendtes af denne i Sommeren 1527 som Gesandt til Keiseren i Spanien (Menckenii Script. Rer. Germ. tom. II. col. 1116). Efter Tilbagekomsten ægtede han en adelig Jomfru Sygonda v. Ruppaa og tog heraf Anledning til at mane Kongen om sit Tilgodehavende; dette gjentoges flere Gange, men uden Frugt, sidste Gang 7 Marts 1529. Derefter hører man ikke mere til ham. En Broder søn af ham, A smus, var en Tidlang Page hos Kongen. — Broderen Nickel von Mingkwitz, der var Hovedsmand for en Deel Tropper, forekommer ofte i

ether nade hadde giffuet meg. Haffuer han ganske vel swarith och sacht, han wille giöre ther wthij, som key. mt hadde hannom befallit, och som han wille haffue ether nades tack och willie. Sydhens haffuer her Jorigen och ieg weriith hwer dag tiill hoffe och wille gerne hafft ende paa ether nades saag; kunne wy ey foæ, for en the haffue begyut thee ærende, som riighet paa røer. Doch haffuer Hannarth paa keyserens vegne oc ertzherthugh Ferdinand oc corforsten aff Sassen besluttet, at dagen skall begynnes wthi ether nades ærende wthii poske hellie dage; thedt haffue thee fundet i radh, at han ey kan for were, och ære thee alle velwillige och giffue gudh trost; thii hobes megh, ether nades ærende skulle fange gwgdh ende. Paa alle ærende haffue thee loffuet osz snarligen swar; swo tiidelig wy kwnne thedt foæ, wil ieg strax offuertoffet giffue meg tiil ether nade. Jnthet mehre paa thenne tiidt, en ether nades hogmechtughedt gwgdh alsommechtugste befalendes. Skreffuet i Norenberg vor frwe dagk kindelmesse ær &c. xxiiij.

E. k. n.

jdmidige troo oc plichtug tiener
Melchior de Germania.

Paa en indlagt Seddel:

Alsomkiereste nadige herre, ether nade verdus ath hwiide, at her Jürgen von Myngkwitz haffuer foent eth ether nades breff paa lateyn, som ware nogre article wthii, hwilke han haffuer giffuet meg ath lese. Szo haffue wij jdermer ladet andwordbe thedt her-twg oc corfürsten aff Sassen, oc begeret ther wthj hans chwrfur-stelich nades radh. Haffuer alle article wthen then samticket, ath

---

Kongens Papirer og er bekjendt af de voldsomme Uroligheder, han 1528 forarsagede i Brandenburg (Pauli, allgemeine preuss. Staatsgesch., 2 Bd., 1761, 4to, S. 540—42). Christiern den Anden var uden al Deel heri, skjøndt han mistænktes derfor, fordi han kort forud var kommen paa den fjendligste Fod til sin Svoger Kurfyrst Joachim af Brandenburg ved at bortføre sin Søster, Kurfyrstens Hustru, Elisabet. — Broderen Caspar v. Mingkwitz traadte i Kongens og Dronningens Tjeneste April 1524 henimod Slutningen af Opholdet i Sachsen, mod en aarlig Løn af 200 Gylden, der synes at have været den sædvanlige for høiere Hofembedsmænd; men han blev ikke længe i denne Tjeneste. Senere (1536) forekommer han som Hofmester hos Kurfyrsten af Sachsen. (Dokumenter i den Münch. Saml.)

hertwgh Ferdinand wille skriffue tiil försterne, szom skulle haffue giffuet seeg till thee stedher¹⁾ ether nades fiender &c. ther haffuer han sacht skelig orsage tiil. Hannarth kan ingenlunde kumme fran rigsdagen at komme tiil ether nade tiil Berlin. Skulle oc ether nade i stor farlighed begiffue seeg hiidh nerwerendes, men han²⁾, skulle icke heller were stor wishedt: thii achter han, naer han skulle fare tiill Hamborg, som han vel beger, wille han nogensteedt emellom Magdeborg oc Berlin taale medt ether nade; thii han haffuer och muntliche befalling tiil ether nade aff key. mt. Thee andre ærende haffuer her Jorgen och ieg offuerandwort hügbornen forste ertzherzog Ferdinand oc hans radh, oc hobes ossz, at wy wille foæ gwde swar, wel ath wy ere nödh tiill ath bidhe liidet, som ether nades hogmechtughedt kan vel betencke. Ether ko. nade skal doch altiidt formercke myn troskab oc vellilichedt medt gwde alsommechtugste hielp, hwilken szom wille forware ether nade for all vndt och forlene ether nade all then deel, samme ether nade kan were nyttelicht tiill liiff oc siel. Datum ut supra.

Udskrift:

Hügbornen förste och mechtugh herre, herre
Christiernn, Danmargk &c. kongk, o. s. v.
myn kærste naadige herre jdmideligenn.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 923. Christiania.)

79.

Mecheln 12 Februar 1524.

Kantsler Klaus Pedersen underretter Christiern den Anden om sin Samtale med Regentinde Margrete og sine Underhandlinger. Raader Kongen at begive sig til Nederlandene, selv om Regentinden ikke var meget for at have ham der.

Myn ydmygelig bepligtig tro tjenesthe tiil fören. Kere naadigste herre, werdes edher nadhe wijdhe, att jeg antwordede the

¹⁾ D. e. forbundet sig med Hansestæderne.

²⁾ D. e. mener han.

breff, edhers nade sende mig fra Berlin, frwe Margarethe, oc gaff henne thenne meningh, som meg befalet war, tijl kende lighe som tesse articler indholder:

Oppo then fürsthe swaredhe hwn, at thet güress icke behoff at befale henne edher nade oc ey heller edher nades dronningh heller hogborne börn, oc icke heller at tacke henne for the welgerninger, heller at formane at hwn wijle so framdeles bewijse sijg her effther, som hwn haffuer giort tijl thenne dag, fforthij hwn er tess plichtigh at göre for then blodess forbindelse och swawerskab oc moderlig kerlighed, som hwn ber tijl edher nadhe, oc wijl thet gerne göre, og ther bör inghen tack fore. Oc haffwer hwn nw redhe bestellet, at the ther skulle oppo keyserligh maiestatz wegne reyse tijl then dag, at the lijgge aldeles redhe oc forbijdhe inthet andhet, wdhen at Hannart keyserlig maiestatz sendebwd skal giffwe them tijl kennæ aff Noremberg, hwar daghen skal stoo, oc nar. Oc er ther oc bestyret nogle aff Hollandh oppo then mene mans besthe at were ther hoesth, oc twiffler henne inthet ther oppo, at met gwtz hielp thet skal io komme tijl gode pwnchteer &c. met manghe sodanne ordh &c.

Oppo then anden artichel swaredhe hwn lighe som nw sacht er, at the ligghe alt redhe &c.

Oppo then tredie sagde hwn sigh icke at kwnne thet göre, för en hwn fongher tijender fra Norembergh, fforthij thet stoer henne icke tijl görendes at forschriffwe noghen hijd at ligghe oppo koost oc thetingh, för en hwn wijsthe, hwar daghen skal stoo. Men hwn war dog wiiss ther oppo, the skulle ligghe al redhe. En dog jeg brwgede mange ord met henne om thenne artichel, tha kwnne jeg icke komme noghen weigh andherledes, en hwn kwnne thet icke göre, för en hwn finghe tijender af Noremberg; men ther ligghe inghen macht oppo. Jeg haffwer bestellet thet met konge[n]s aff Engeland ambasiator, som her ligger, at the skwille komme. Jeg haffuer oc sielff schreffwet cardinalen¹⁾ ther om tijl, för en jeg fijck edher nades breff &c.

Oppo then fierdhe artichel swaredhe hwn, at thet war sannighen, keyserligh maiestadt, menendes edher nadhe skulle were her tijl sthedhe, haffde noghet befalet henne at giffwe edher nadhe tijl kennæ; men nw effther thij edher nadhe war icke her, tha haffwer

---

¹⁾ Kardinal Thomas Wolsey.

hwn giffwet Hannart thet samme i befalingh, aff hwicken edhers nadhe thet forstoendes worder &c.

Oppo then femffthe, ther wed jeg icke en nw, hwad swaer hwn gaff; hwn bleff wnderlig oc begynthe at speculere oc stoo (sic) i hiernen, oc oppo thet sijste begynthe hwn at reppe bodhe nyet oc gammelt, hwickeledes edher nadhe oc ey heller mijn frwe dronnin ghen wijlle icke lydhe hennes roed met manghe andre om kringslag. Tha swaredhe jeg, kere nadigste frwe, edher nodhe fortuencer wel, hwad edher nadhe swaredhe mig, then samme tijdh jeg presenterede the andre mijn herres breff, i sodan mode, at effther thij at thet som giort er. thet kan icke were wgiort, ther fore skal thet bliifwe en afftalen sag oc aldeles forglempt alt thet, som framfaaret er &c. Tha swaredhe hwn: thet er sanninghen; men tw kommer (sagde hwn) so lijstelig oc met fortachte ord och fürer then articel indh, ther forstoess müghet wndher; icke gaff jeg noghen tijd tijl kenne, at jeg var thet begerendes &c. Swarede jeg: thet er sanninghen, edher nadhe gaff thet icke expresse oc obenbar tijl kenne, men dog kwnne jeg thet wel forstoo aff edhers nades meningh, oc herren aff Palermo met andre herrer sagde offthe tijl meg, thet wore goot oc rodelicht, at myn herre kongen wore her i geen. Sagde hwn: icke tör jeg nw rode hannom at fare noghen steedh for manghe sagher skyld oc for en then dag er hollen &c. Tha swarede jeg: myn herre kongen begerer icke edher nades roed, men allene om thet er edher nades bekeer oc wijliæ, at han skal komme hijd i geen. Sagde hwn: thet setther jeg in tijl hannom sielff, han mo betencke, hwad hannom beest nyttelicht er. Tha begeredhe jeg, hwn wijlle schriffwe edher nadhe then tijl; hwn loffwede mig saa &c. Kere nadigste herre, her haffwe i then hele desputation. Men som jeg war wdganghen, tha begynthe hwn at rodhe met the andre om thenne articel: wore ther nogle, the sagde, wij wore wel tijl fress, han wore her, men han wijl icke lade sijæ heller rodhe sijg, han wijl alt fölghe sijt eget howet, met andre ord en skarpere; thet openbaredhe megh en hemmeligh goed wen.

Oppo then setthe articel swaredhe hwn, at wdij iijj mannedhe er ther icke kommen breff fra Hispanien om keyserlig maiestadth, men aff Lwmbardien oc Wallant er ther kommen tijdinghe, them wijl hwn gerne giffwe edher nadhe tijl kenne &c. Thet er migh sacht wdij sanninghen, at keyserligh maiestadt haffwer fornwmmet, at her ere nogle, som haffwe openbaret the Francosser, hwes del hau haffuer tijl foren schreffwet, ther fore wijl han icke mer giffwe

them tijl kenne sijne hemmellig anslagh &c. I dag begeredhe the i schrijff[t] myne articler, oc jeg gaff them en copie. The wijlle ganghe tijl roess om them femffthe articler (sic); nar som jeg fangher endelig swar, tha wijl jeg thet wfortöffwijt schicke tijl edher nadhe. Men i hwadt the sware, tha skal edhers nadhe wijdhe thet i sanninghen, at almwen er edher nadhe welwijlich, oc ther fore rodher jeg en nw edher nadhe giffwer siig hijd. Wor herre skal hielpe, thet kan bliffwe goet altsammen. Ex Machlinia 12^a februarij anno domini mdxxiiij^o.

E. v. mtis

humilimus seruitor
Nicolaus Petrj.

Paa en hoslagt Seddel læses:

Edher nadhe kan wel sielff mercke, at edher nadhe er beder her, en hoest the Jödher. ¹⁾ Her er edhers nades börn, oc edher nadhe haffuer her hieme, oc kan leffwe met roo oc ladhe icke so tribulere sijg, som the haffwe giort oc en nw göre ther &c. Jeg formoder oc wijsselighen, at the skulle giffwe her et temelicht swar, hwicket jeg skal strax sendæ edher nadhe oc ther hoest forschaffe then leydhe aff hertwghen aff Gyllich.

Udskriften som sædvanlig.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 1121. Christiania.)

---

¹⁾ Sigter til de Prellerier og Udpresninger af de tyske Fyrster, som Christiern den Anden havde været udsat for efter det mislykkede Tog til Danmark paa Mødet i Jüterbogk og senere.

Dronning Elisabet meddeler Christiern den Anden adskillige Efterretninger fra Hoffet i Berlin og Nyheder fra Udlandet; ønsker at komme bort fra Berlin.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade al tyd tyl foren screued med wor here. Myn aler kereste here, werdes ether nade ad wyde, ded jegh hauer taled med e. n. söster om dy erynden, som e. n. scref megh tyl om. Da hauer hon für hört ded och hauer hayn saut for hynne lyge so som e. n. sau megh, ad hayn hauer saut for e. n. Scryuer hon e. n. self edermyere tyl, hur der om er, och hauer hon rode megh, ad jegh skuyle scryue myn bruder keyseren tyl der om och varde ham af och rode ham, ded hayn skuyle hoyle körfürste af Sasen ded hayn hauer loued ham¹⁾. Tükes e. n. ded got were, da vel jegh ded gerne güre, och wel e. n. scryue megh tyl, om e. n. kayn fang rod tyl ad skyke yet bud tyl ham. Hauer jegh taled med marchgreuen om ded e. n. scref megh tyl om, och suarde hayn megh, ad hayn er vel tyl feres, dog med so skel, ad e. n. hoyler ham ded e. n. hauer loued ham po deyn marke, som nu tyl stander y Frankfort. Dy ded leger ham stur makt po, och syger hayn, ad hayn komer po stur skade, der som e. n. yke ded güyr. Och saude hayn megh, ad deyn suedesk buynd²⁾ hauer screued myn brude Ferinandus, ad dy wyle tage dem reter tyl, yntyl soleynge deres rete here keyseren koym self tyl stede, dy dy kuynde welke fange loue hylter ret af regemented; och ad konge af Skotlayn er fayled konge af Eyngelayn y hans laynd so sterk, ad hayn yke kayn sla ham af laynden

¹⁾ Sigter til de Underhandling, som havde været førte mellem Kurfyrst Frederik og Karl den Femte om et Giftermaal mellem Kurfyrstens Brodersøn Johan Frederik og Keiserens Soster Kathrine, men som til stor Fortørnelse for Kurfyrsten og hans Broder Johan gik overstyr, da Keiseren bestemte sin Soster for Johan den Tredie af Portugal. For at stille Kurfyrsten tilfreds, skulde den keiserlige Gesandt Joh. Hannart fra Nürnberg begive sig til Sachsen, og dette blev Grunden til, at han ikke indfandt sig paa Mødet i Hamborg i Christiern den Andens Anliggender. (Buchholz, Geschichte der Reg. Ferdinand des Ersten. Wien 1831. 2 B. S. 72—76. Lanz, Correspond. des Kaisers Karl V. 1 B. S. 107. 113—14.)

²⁾ D. e. Swebisk Bund (Schwäbischer Bund).

ygen; och ad kongen af Frankeryge war yn draue y Valayn y yen stad hart hus Melan ganske sterk; och ad hertygen wdaf Geler tager ayle dy ryter och kenekte op, som war y Danemark; och mener hayn, ad dy wele gyue myn bruder nok ad tage ware y deyne somer. Och verdes ether nade ad wyde, ad myn söster er y Ongerer, wed dy yke, om hon komer y Bemen heier yke. Wad e. n. vel, ded jegh skal göre der wdy, beder jegh e. n. ded scryu megh tyl. Wed jegh wel yen hyel hof tydynger, ded jegh hauer spurt, ded jegh yke kayn scryue e. n. tyl. Beger jegh ganske ydmygelygh och gerene, ad jegh mo kome snart tyl e. n., dy jegh hauer möged ad tale med e. n., ded jegh yke kayn scryue e. n. tyl. Beder jegh och e. n., ded e. n. wel scry[ue] megh tyl, wes tydynger som e. n. kayn forfare, och war efter e. n. wel haue, ded jegh skal rete megh. Befryk[t]er jegh, ded jeg yke forlyges leyng med marchgreuen, dy beder jegh e. n. ganske gerne, ded jegh mo kome snart tyl e. n. Her med e. n. den alsommektete gud befalendes. Screued y Berlyn Walentyng dagh.

Ether nades höstru
Elysabet.

(Originalen til dette Brev staaer vel opført i Katalogen over den Münchenske Samling, men har ikke været til at finde. Det er derfor her meddeelt efter en Afskrift, som 1827 toges i München af Legations-Sekretær Hvass. Heldigviis staae dennes Afskrifter betydeligt over den øvrige langt større Masse af ganske maadelige eller reent ubrugelige Kopier, der ved offentlig Foranstaltning bleve gjorte i München 1827 og nu gjæmmes i det kgl. Geheime-Arkiv. Brevet har efter Skrivemaaden at dømme været heelt egenhændigt. Udvendig er det paategnet: "Mijn frwes nades bressue, som hwn scriffuer til k. m^u".)

81.

Berlin 16 Februar 1524.

Dronning Elisabeth beder Christiern den Anden at lade hende komme til sig, da det synes, at Kurfyrsten af Brandenburg er kjed af hendes Ophold; advarer Kongen mod Efterstræbelser o. a. m.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade al tyd tyl foren screued med wor here. Myn aler kereste here, werdes ether nade ad wyde, ad marchgreuen war ret nu hus megh och saude hayn megh, ad hayn wyle draue omkryng her y laynde, och wel hayn tage ether nades süster med ham och hans düter, och begerde hayn ad wyde, om jegh wyl draue med heyler yke. Wed jegh yke ether nades wele der wdy, och wed jegh yke, ner dy komer ygen; dy beder jegh ether nade, ded ether nade wel gyue megh for lof ad komer tyl ether nade, dy megh tükes, ad han er kye wed megh, och kayn jegh yke wel blyue her yene; dy wed jegh yke, war jegh kayn best were eyu hus ether nade. Och wel hayn draue bort nu po fredagh; dy beder jeg ether nade, ded ether nade wel ferde dette same bud af, so ad hayn kayn kome med soyr ynden fredagh, ad jegh kayn wede ether nades wele. war efter jegh skal rete megh. Myn aler kereste here, bad ether nades süster megh, ad jegh wel scryue ether nade tyl, ad Hans wan Skönebergh hauer screued hync tel, ad hon skuyle scryue e. n. tyl och warde ether nade for ad ether nade syer segh wel fore, dy der er set yen stur hof falk tyl ad lege ether nade ner, om dy kuynde; och ad hon skuyle rode ether nade, ded ether nade skuyle frem füre ether nades sage, deyn stuynde ded er for heynder¹⁾, och mener hayn, ad der som ether nade tyer, ad dy ander tyer och wel. Beder jegh och ether nade, ded ether nade syer segh wel fore, dy ded görs ether nade wel behof. Myn aler kereste here, beder jegh ether nade, ded ether nade wel scryue megh soyr med dette same bud, wad ether nade wel haue, ded jegh skal göre, och ether nades wele, welked jegh wel ganske geyne rete megh efter, som megh bör ad göre. Beder jegh ether nade, ded ether nade wel scryue megh tyl, hur ded er fat med hertygh af Brunseuyk, och wes ander tydynger, som ether nade kayn forfare. Her med ether nade den

---

¹⁾ D. e. den Stund den er for Hænder, eller: nu da der er taget fat paa den.

al som mektegeste gud befalendes. Screued y Berlyn den tysdagh efter den søndagh ynuocauyd.

Ether nades höstru
Elysabet.

Udskrift:

Högbornen förste konge Crestyern, myn kereste nadege here, ydmygelygh tyl screued.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3637. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

82.

Bradsberg 16 Februar 1524.

Mikkel Blick underretter Christiern den Anden om Stillingen i Norge; forsikkrer om sin Troskab, men forbereder Kongen paa, at han kan blive nødt til at give sig under Frederik den Første.

M... ydmyghe tiilplictighe reedebonn wnerdannighe troo tieniste ether nades högmectugheed altiitd tiilforne sendt meth wor herre. Höyborne förste, kiæreste nadughe herre, werdess ethér nade ath wiide, hworledes ether nades högmectiigheed megh tiil-screff i sommer tiill Færen meth skipper Lauris, ath iegh schullæ anamme ether nades schyff Kraan och fare vtloffuer tiill Norghe meth och ther bliffue, tiill soo lenghe iegh finghe ether nades scriffuelsse ighenn, och sende ether nade schyffueth vtloffuer ighenn: thaa mwe ether nades högmectugheed viidhe, ath then tiidt iegh kom vtj süön, thaa bleff schyffueth soo lack, ath thet neppesth kwnne holless offwenn wanne, och then tiidt iegh war offwer kommenn, kwnne iegh icke foo tömmernend eller theenn dieell, somm iegh kwnne lade thet ferde meth. Fforthij togh iegh leyde vtaff her electo i Opsloo¹⁾; nw haffuer hertugenn oc riigens raad screffueth hannom tiill twenne gange, ath han icka scall lade megh vt-komme meth samme schyff. Tesliigeste haffuer han²⁾ screffueth

¹⁾ D. e. Hans Mule, udvalgt Bisp i Oslo, som var paa Christiern den Andens Side imod sin Medbeiler Anders Muus.

²⁾ D. e. Frederik den Første.

megh twenne ganghe tiill och sendt megth siith leyde breff, ath schulle komme neder tiill hannom. Jughen swar eller scriffuelse haffuer iegh en nw sendt hannom igheun. Kiæreste nadughe herre, haffuer iegh her tiill wæreth ether nades troo wndersotthe och tiener och her effther bliffue wiill, i menn iegh leffwer, meth mynder end jegh suarligenn bliffuer nöödt och twonghenn tiill: forlader eder her wisseligenn tiill. Kiæreste nadhuge herre, beder iegh ether nadiste högmectiigheed ydmygeligenn, om soo skeer, thet gwd forbiwde, ath iegh scall bliffue nööd och twonghen tiill ath giffue megth tiill themm, förend ether nade komme kan meth macht och foo lanneth yndt ighen, thet gud giffue ether nade lycke och raad snarligenn tiill, ath i icke thaa tager megth thet tiill müstycke. Gwd schall wiideth, ath iegh scall aldrij göreth, meth mynder end jegh bliffuer ther swarligenn nöödt tiill. Her meth ether nades högmectigheed thee helliigh treefoldiigheed befallendes ewindeliigh. Ex Brasbierigh 3^a fferia proxima post festum beate Scholastice virginis dagh anno domini mdxxiiij.

Ether nades ydmyghe
troo tiener

Michild
Bleck.

(Orig. paa Papir med Udskrift til Kongen og Spor af Segl i grønt Vox. Münch. Saml. Nr. 718. Christiania. Med en samtidig Haand paaskrevet: "Michel Blick 1524").

83.

Wittenberg 17 Februar 1524.

Christiern Winter underretter Dronning Elisabet om, at Kongen hemmelig er reist bort fra Wittenberg, og søger at trøste hende i hendes Modgang.

Myn ydmyge tro plichtuge thienneste ethers nades hogmectighed altiid tiilfornn met Jesu Christo. Kereste nadeste frowe, werdes ether nade at wiilde, at wor nadeste herre reiste her aff

vtj dag, oc ingen wide, huort hand wil hen; men tha wiid ieg, at hand bliffuer vde i otte dage, sso kommer hand hiidt tiil Wittemberg igen; om ether nade wille sende bud eller breff hiid her forinden, tha waret forgeeffs. Kereste nadeste frwe, jeg beder oc formaner ethers nade, at ether nade wiil altiide were wiid it got sind oc ick thend stuore modgang oc genuordighed ligge paa hiertet; thi thet suareste er nw offuerstandet. Huad kan ether nade nw meer tabe, the thet er nw bortte altsammen, ffor huilke e. n. skulle tacke gud; thj thet er guds wille oc wnderlige geringe, at sso skal ske, at alle menniske skal kendne vtj ethrs nades oc wor nadeste herris forföellelse, at hand er gud, som kan giöre the rige fattige, oc the fattig rige igben, oc salige ere the, som vtj ssodanne forfölgesse kundne were tolmodige, som Christus siger selffuer huoss Mattheum vti thet fembte capittel. Oc nu forthj er thet mit högste hoob, at ieg haffuer formergt oc sandeligen wiid thend stuore tolmodighed, ethers nade haffuer haffd oc hobes ether nade end nw haffuer, at alltingest skal io gaa wel tiil; for all thend forfölgesse ether nade lider, hand er vretferdige; thj ether nade haffuer aldri forthienten met thet mindste ourd, som nogle menniske kundne komme tiil forlörnelse. Oc ther for tuiffuel meg inchtet, at gud alsombarmhertigeste lader oss nyde ether nades vskyllig tolmodighed gott at, oc ssom thet haffuer altiide ind tiil thendne dag ganget tiilbage met alle anslage, nw skal thet ligeso met guds hielp dag fran dag gange fram oc worde bedre. Oc nw hobes meg all ounde thidende haffue fanget endne, oc wii skulle her effter fange alle guode thidende; thi ieg troer stadeligen, at gud er alles wore wener (sic), at hand thette giöre, paa thiet at naar wii haffue ingen hoob anden end tiil hannom, oc troe at hand kand aleneste hielpe oss, oc beder hannom fliteligen om hielp: tha so sande som hand er gud, sso sandeligen hielper hand alle, som retferdeligen rober paa hannom, at wii siden, naar wii haffue wiid hannom offw[erwu]ndnet alle modgang, skulle leffue vtj friid oc ære hannom for sin welgerning, oc giffue hannom aleneste louff, at wii wiid hannom ere alsomeneste frij giorde aff alle wor genuordighed. Huilken gud ether nades staad, liiff, siel were befalendes tiil euig tiid, amen. Screffuit vtj Wittemberg temper otthensdag aar &c. mdxxiiii.

E. n. h.

ydmyge willige oc tro thiener
Christiern Winter.

Udskrift:

Hogborne forstindne frwe Elizabet met guds nade o. s. v.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 1253. Christiania.)

84.

Wittenberg 20 Februar 1524.

Hans Mikkelsen underretter Dronning Elisabet om Grunden til Kongens hemmelige Reise m. m.

Mijn ödmöge vnderdanige plichtuge troo thieneste eders nades högmectughed vnderdanigen forscreffuid met vor herre Christo Iesu. Kereste naduge frue, aff eders nades screffuelse forstaar ieg, eders nade vare besuared oc möged sorggiffuen, ther fore at eders nade icke viid, huort vor nadige herre er reissed, oc huessom mig aff hans nades reisse vore beuosth, icke at forholde fore eders nade. Gud aff sijn nade hugsuale bode hans nade oc eders nade bode til siel oc lifff. Effer eders nades scriffuelse stander mig icke ad forholde thet fore eders nade, huad som mig aff hans nades reisse er beuosth; thii giffuer ieg eder ff. nade ther om til kende, at hans nade drog til hertog Hanss paa Vinberg¹⁾, oc vilde saa lenge töffue hoss hans nade, at hans nade kunde snarest scriffue eders nades herreboder herre Ferdinandum til, at hans forstelige nade vilde verdes til at komme hans nade personligen selffuer til ordz ther vdi grenssen paa en dag reisse, entigen vdi hertog Hansses lande elder och vdi körförstens lande, som hans nade ther om best bequemedde, fore mange sager, raad oc bestand skjild, som hand vilde handle selff ther om mede hans förstelige nade, som eders f. nade vel er beuost then besuaring, som hans nade stander vdi mede margreffuen och andre herrer, en suar sum penninge paa thenne tiid vdgiffues skulde &c. huorledes hans nade skickeligest

¹⁾ D. e. Windberg i Thüringen, i Nærheden af Jena. Ærkehertug Ferdinand var den Gang i Nurnberg.

kunde stille thennom til friidz paa thee therminer, som hans nade mögeligen vore at betale, saa at hans nade kunde beholde thennom villige til thet tilkomende tog &c. oc saa ijdermere at handle mede hans forstelige nade om thee sager, hertogen aff Holsten oc stederne oc hans nade emellom ere. Kereste nadige frue, thaa ieg sodant forstod aff hans nade, holdt ieg hans nade fore veigens farlighed formiddelst mange hans nades vuenner: thaa vor hans nade trüstig oc formente then reisse vel at bekomme vden ald fare bode burt oc igen; thii norsom hans nade kommer til hertug Hanss, vilde hans nade besorged vden ald fare. Gud fore sin nade vnde hans nade en lücksaglig reisse burt oc igen oc finde eders fürstelige nade glad. Befol hans nade mig, at iegh inge[n] breffue skulle skicke hans nade effter, men beholde thennom here tilstede; thii hans nade vilde icke lenger töffue ther, end som hans nade ther snarest kunde handle mede eders nades herre broder. Oc om affthennen, fürre end hans nade drog her aff, kom hertug Henrickes aff Brunsuiges bud oc Klaues Hermelins mede scriffuelse om hans nades folch, som følger her Henric Güie &c. Screff hans nade til bage mede samme bud, huorledes altingest ther om holdes skulle. Fick ieg oc i dag scriffuelse fran k. m^t min nadige herre, saa at hans nade lider vel, gud thess loff haffue, oc kommer i dag til Vinberg, oc skreff mig, om nogre breff komme aff Nörrenberg, fürre end hans k. nade kommer tilbage, thaa skal ieg holde thennom here til hans nades tilkumste. E. f. nades hügmechtighedz stadt, ere, siel och lifff befaler ieg vdi gudz hender. Screffuit i Vittenberg löffuerdagen fore reminiscere mdxxliii.

E. f. n.

üdmöge thienere
Hans Mickelssen.

Udskrift:

Stormechtig oc hogborne fürstinde Elisabet aff gudz nade Danmarckes, Suerriges oc Norges drotning &c. sijn nadige frouue.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1037. Christiania.)

Christiern Winter søger at berolige Dronning Elisabeth i hendes Bekymring for Kongen; udtrykker sin Hengivenhed for Dronningen og Taknemmelighed for modtagne Velgjerninger; lover at sende hende det Ny Testamente, eftersom Arkene blive færdige.

Ethers nades högmecthighed myn ödmyghe trö plichtuge [thienne]ste altid vti Jesu Christo . . . .¹⁾ Ther ieg leest ethers nades breff, kundne ieg icke holle meg vthen graad, dog liguel ieg wille see . . .¹⁾ gruvelige tingest, för ieg wille grede, for thend stuore kerlighed ether nade haffuer tiil wor nadeste herre ethers kiere husbonde, at ethers nade icke achter alle thend wanlycke oc gienwordighed, som ether nade er tiilkommet, at ethers nade haffue mist tre koningriigj, oc sso stuore liiffs fare ether nade haffuer werit vtj tiil land oc waud, naar ethers nade wiider, at wor nadeste herre ether nades kiereste husbunde liider wel, oc wiide at hand er wel foruaret: o salige er thend mand, som gud giffue ssodannen husfrue. Ther for nadeste frwe törff ether nade ingen tuiffuel haffue, men haffuer ethers nades tro stadeligen tiil gud, at hand wisseligen foruarer bode hans nade oc ether vtj alle weyge fran alle wndt. Allernadeste frwe, som ethers nade scriffuer, at ieg skall giffue ether nade hiemligen tiilkende, huor wor nadeste herre er: tha skal ethers nade inchtet tuiffle vppaa, at ieg skulle [wiide] tiil wiisse noget aff hans nade, meer end ieg screff ether nade tiil; men huor ieg kand tencke, at hans nade er hendragen, wiil ieg giernne giffue ether nade tiilkendne hiemligen. Jeg mener, at hans nade er hendragen vtj curfürstens sin morbroders land, ther som hans nade wel er frij for alle fare, emod Nörrinberg, paa thet hans nade wille ther komme keyserlig maiestatz ether nades kiere her broders sendebud tiil ourd, ieg troer hans navn er Hannart. Oc strax som hand haffuer weret hannom tiil ourdz, kommer hans nade hiid igen, thet er ieg wiiss wiid soodanne beskeed, at hertugen Henrich aff Brunsuig thend vnge screff hans nade tiil thend samme affthen, som hans nade bortfuoor anden dag, at hand wille sende tiil hans nade en siine hiemlige raad, icke tiil Berliin, men tiil Wittemberg &c. Tha screff ieg hannom sso antuord ighen, at om otte dage mood wille hans nade wisseligen were her igen tiil Wittemberg, oc paa thend thiidt skal hertugen aff Brunsuig raad

¹⁾ Her er et Hul i Papiret.

komme hiid tiil hans nade, oc lige ssodanne breffue screff ieg tiil Claus Hermelin, at hand skulle oc komme tiil Wittemberg samme tiidt. Ther for törfß ether nade ingen tuiffuel haffue, at hans nade er ey buoss wenner, encthen huos hertug Hans eller anderstedes vtj curfurstens land. Ther tiil nadeste frwe beder ieg ethers nade üdmygeligen, at ether nade wiil *wiil* giffue seg inderligen ind tiil gud, met en sterck oc fast tro, at hand er thend aleniste, som ether nade oc wor nadeste herre kand helpe oc ingen anden; hand er thend, som kand giffue keyserlige maiestat ether nades kereste her broder seyger offuer alle sin fiende, oc ingen anden; hand er thend som altingest beuarer, oc alle the som hand icke wiil hielpe, the forfaris, oc alle the som beder hannom retferdeligen, thennom bürer hand; thj hand rober tiil alle Matthej vtj thet olluffte capittel: J alle som arbeide oc ere bedröffuit, kommer tiil meg, ieg wiil hugsuale ether. These ourd ere trüstelige, paa huilke wii mwe aldeles slaa wor liid; alt thet hand loffuer oss, thet er hand mechtige atholle, oc forthj hand er sandru, wiil hand vbrüdeligen holle alt thet, hand haffuer loffuit. Ther for skulle wii alle fly tiil hannom, oc tiil ingen anden &c. Jtem som ether nade scriffuer om the breffue, ether nade sender meg, tha haffuer ingen antuordet meg breffue tiil wor nadeste herre vthen en ether nades breff, som Bernt ether nades thienner antuordet meg; thend wiil ieg skicke wor nadeste herre tiilhende met forst bud, wij fange her fran hans nade. Thi andre breffue troer ieg, at Thomas wor nadeste herris thienner haffuer, som mester Lamberts swend antuordet hannom, som hand sagde for meg. Dog liguel wiil ieg sso sliiet, at wor nadeste herre skal fange thennom alle sammen met thet allerfürste.

Aller nadeste frwe, jeg kand aldri tiil fulle tacke ether nades stuore diud oc üdmyghed, ther (sic) guode willies betheelsse, at huad ieg haffuer begeret aff ether nades högmechtighed ind tiil thendne dag, tha haffuer ether nade giffuet meg sso kerlig suar, at meg tuiffle om nogle moder kundne suare sin ködlige sün kerliger, end ether nade meg, for huilket ieg loffuer oc swer paa thend crestlige tro, gud almectigeste haffuer giffuet meg, at ieg wiil thend stund ieg leffuer, effter myn fattige formwe met liiff oc helbrede were ether nade willige oc tro, fforthj huilket ether nade haffue loffuit om Rolandine¹⁾ tuiffuel inthtet vppaa. Kereste na-

¹⁾ Rolandine Wille, Datter af en Nederländer Mester Adrian (Wille), forekommer oftere som Kammerfröken hos Dronningen, ved hvis Dödsteie hun

deste frowe, thend prenter, som skal prente wor ny testamente, hand er tiil Liibs; strax hand kommer bliid, skal hand prentte meer, sso wiil ieg effter handen sende ether nade sso müget, som wii prentter, ind tiil the ere wde; sso wiil ieg lade binde ether nade en hiel boog oc sende ether nade. Her met ether nades hogmechtighedz staad, liiff, siell thend alsommechtigeste gud befalendes. Screffuit vtj Wittemberg löffuer dag for sondage reminiscere aar &c. mdxxiii.

E. n. h.

ödmyge tro thienner
Christiernn Winter.

Udskrift:

Hogbornne forstindne frw Elizabet met guds
nade Danmarcks &c. drotning o.s.v. myn
allernadeste frwe.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 1255.
Christiania.)

86.

Breslau 26 Februar 1521.

Dr. Bernhardinus Monck, Astrolog, anoder under Paaberaabelse af
tidligere Tjenester Christiern den Anden om Hjælp og Understøttelse.

J. M. S. A.

Serenissime princeps, potentissime rex, graciousissime domine,
seruicia mea paratissima ac humillima vestre regie celsitudini ex-
hibeo presto semper futura. Graciosissime rex ac domine, regie
celsitudinis vestre responsum ea qua decuit reverencia et humilitate
suscepi, et non possum non probare tam egregium et sane regium

ogsaa var tilstæde. (Willems, Belgisch Museum 2 B. S. 225. Ekdahl S. 657.)
Det er uden Tvivl hende, som Christiern Winter i Breve fra senere Aar
kalder sin Hustru (Ekdahl S. 1323).

vestre celsitudinis iudicium, quo omnipotenti deo et veraci magis asserit fidendum esse quam homini, qui mendax est et venturi¹⁾ nescius; et licet quinque naues predicet ad tranquillum et optatum portum ituras, id tamen non tam certum est, vt secus evenire non posset; nam homo ex signis, constellationibus et coniecturis presagire solet, deus vero ex certa et infallibili sciencia. Proinde non necesse est, que homo predicat, affutura, sed que deus previdit, ita vt previsa sint, euenire oportet. Et cum naues omnes, que eo tempore abierunt, quo abeundum esse dixeram, secundis ventis salue manserint, illa vero vnica nauis, que rebus meis exonorata fuit, ob tardam nimis abicionem et naute desidis negligenciam naufragium pertulerit, firma sum spe, non me sed nauitam, qui meis hortaminibus moram non gessit, culpandum esse. Et quoniam bona mea pro ducentis florenis estimata de naufraga puppi ad regie celsitudinis vestre cameram et comodum pervenere, ego quoque serenissimo principi et domino, domino Joachim marchioni Brandenburgensi &c., domino meo graciousissimo, ducentos debeo florenos, quorum gracia iudies magis atque magis admoneor solicatorque, vestre regie celsitudini supplico, dignetur pro suo in deum et equitatem amore et pro innata clemencia me pauperem et egenum in id miseriarum iam prolapsum ab hac miseria et perturbacione eripere, et prefatum dominum marchionem contentum reddere eoque perducere, vt me sua serenissima dominacio prenominati debiti causa quietet et liberum pronunctiet. Nil prorsus ambigo, vestram regiam celsitudinem, quam pro ingenita benignitate afflictorum et pauperum plurimum miseret, id esse gracioso affectu facturam. Ultra mercedem, quam regia vestra celsitudo a clementissimo deo pro tam pio munere in celis accipiet, pollicior (sic) me vestre regie celsitudini paratissimis et humillimis quoad potero seruicijs meis dum vixero semper obsecuratum. Datum festinanter Wratislaue 6ta feria ante oculi anno 1524.

Vestre regie celsitudinis humilis seruus

Bernhardinus Monch
medicines doctor.²⁾

1) Der staaer ved en Feilskrift "mandax" og "venture" for mendax og venturi.

2) Om denne Mand se S. 126 Anm. 3. '

(Original paa Papir med Segl i rødt Vox og Udskrift til Kongen,
"domino meo gratiosissimo." Münch. Saml. Nr. 1098. Christiania.)

87.

Rom 28 Februar 1524.

Pave Clemens den Syvende paalægger Kardinal Laurentius Campegius enten selv at begive sig til Mødet i Hamborg eller sende en Anden som Fuldmægtig i sit Sted.

Cardinali Campegio legato.

Dilecte fili noster, credimus circumspectioni tue notum esse, carum in Christo filium nostrum Christiernum Danie regem illustrem ob dissensiones, que diu in eius regno viguerunt, maiore eiusdem regni sui parte a suis ipsius subditis penitus exutum fuisse, adeo vt vel rei indignitate permotus vel ad maiora incommoda euitanda consilio adductus reliquam regni partem sponte sua reliquerit, ad opemque alienam et regna confugerit. Quequidem cum carissimus ille filius noster cesar, eius secundum carnem affinis, sicut audiuius, ferat permoleste, cupiatque, vt idem affinis suus discordijs plane sedatis in regnum ac statum suum restituatur, proptereaque conuentus Hambergie habendus sit die x^a mensis aprilis proxime futuri indictus, in quo et dicti cesaris et serenissimi Anglie regis oratores multorumque preterea principum Germanie pro componendis rebus illis interfuturi sunt: nos, qui pacem in cunctis maxime et rerum tranquillitatem appetimus, veremurque, ne, si res illa forte neglecta sit, aliculus noui incendij originem producat, super hoc etiam a sermi cesaris agentibus requisiti, circumspectionj tue, de qua in hoc et ceteris summam prudentie et dexteritatis habemus opinionem, mandamus, vt vel ipsa, si commode possit, illuc accedens, sin minus, vices et partes suas alicui apto ydoneoque delegans¹⁾, omnino curet et agat, ut sit in eo conuentu presens aliquis,

¹⁾ Kardinal Campegius begav sig ikke selv til Hamborg, men sendte i sit Sted Dr. Hieronimus Rorarius, der kaldes cubicularius eller camerarius aposto-

qui nomine auctoritateque nostra placandorum animorum, et equitatis justicieque conseruande curam actionemque suscipiat, vt conciliatis inter dissidentes animis Christiana res ab illa parte tuta tranquillaque esse possit. In qua re circumspectio tua solitam suam virtutem adhibeat et diligentiam. Datum Rome die xxvij^a Februarii m. d. xxiiij. Anno primo.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch.Saml. Nr. 866. Christiania.)

88. Uden Sted og Tid (Wittenberg Februar 1524.)

Frants Lambert fra Avignon, der har tilsendt Christiern den Anden nogle religiøse Skrifter, bønfaller om en Understøttelse for sig og sin Familie.

Serenissimo et inclito principi ac domino, domino Christierno, dei gratia Dannorum regi, Franciscus Lambertus Auenionensis prosperum in thronum suum redditum cum Christi gratia et pace.

Duo, quæ pro clarissimo majestatis tuæ serenissimæ camerario Anthonio Metensi equite, opuscula edidi, inclitæ majestati tuæ obtuli, cupiens ita illa grata fieri, sicut eternus rex Christus grata habet, quæ pro suis minimis fiunt. Priore omnem rei Cristianæ summam articulis 42 complexus sum; altero apostolorum symbolum quantum licuit sum interpretatus. Quæ a me preter hæc expostulat, nempe libellos in precepta, in orationem dominicam, et sacramenta, itidem enarrationem in totum Iohannis euangelium, inque Pauli epistolas ad Romanos, Galatas, Ephesios, quemadmodum nonnulli e tuis mihi persuaserunt, quo inclitæ majestatis tuæ serenissimæ consorti reginæ nonnihil gratificer, eadem uernacula, qua reliqui, nempe Gallica, nacta occasione edam, modo tibi grata fuisse agnouero, quæ

licus. Smlgn. Förstemann, neues Urkundenbuch zur Gesch. der evangel. Kirchenref. I B. S. 141. 187.

1) Kongens bekendte Tjener, Ridder Anton v. Metz, om hvem senere nærmere Oplysninger forekomme.

non paruo labore edita conscripsi. Obsecro interea per Christum serenissimam majestatem tuam, ut nonnihil auxilii pauperi laboranti et pro ueritate exuli prebeat, quo unacum familiola mea uiuere possim, regredique ualeamus in regionem, ubi utilior sim. Parum enim hic efficere possum, quod non calleam regionis hujus uernaculam. Quod dum feceris, ego et mei orabimus regem opt. max. Christum, ut seren. maies. tuam in thronum regni sui reducere dignetur, amen.

Sereniss. et inclitæ majes. tuæ

ac minimorum e tuis seruulus
Franciscus Lambertus.¹⁾

Udskrift:

Serenissimo et inclito principi ac domino, domino
Christierno, dei gratia Dannorum regi, domino
et patrono suo clementissimo.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3771. Christiania. Paaskrift med Hans Mikkelsens Haand: "Franciscus Lambertus, en gramwñch vti Vittenberg, scriffuer til k. mt om penninge paa her Anthonium fam Messes vegne.")

¹⁾ Denne Frants Lambert fra Avignon eller, som han ogsaa kaldte sig, Joannes Serranus, er ikke ubekjendt i Reformationens Historie. Fordreven fra sit Fædreland kom han mod Slutningen af 1522 til Eisenach og det følgende Aar til Wittenberg, hvor han holdt theologiske Forelæsninger. Luther omtaler ham oftere i sine Breve, og i Begyndelsen med nogen Mistro (De Wette, Luthers Briefe, 2 B. S. 272. 302. 308). De trykkende Kaar, hvorunder han levede, og som nødte ham til at søge Understøttelse saavel hos Christiern den Anden som hos andre protestantiske Fyrster, forbedredes, da Landgrev Philip 1526 kaldte ham til Hessen og næste Aar udnævnte ham til Professor ved det nyoprettede Universitet i Marburg. Fra den Tid af og til sin Død 1530 tog han baade med Mund og Pen levende Deel i Reformationens Udvikling i Sydtydskland. (Se Schelhorn, amoenit. litt. tom. IV. p. 307—89). Da han i det ovenaftrykte Brev søger Understøttelse for at kunne vende tilbage til Frankrig, og hans Bortreise fra Sachsen til Metz foregik i Fasten 1524 (Menckenii Script. Rer. Germ. tom. II. col. 634), saa kan det med Sandsynlighed henføres til sidst i Febr. 1524.

Christiern den Anden beder Dronning Elisabet at tage Afsked fra Hoffet i Berlin og komme til sig i Sachsen; giver hende adskillige Forholdsregler og paalægger hende at besøge nogle Sager før Bortreisen.

Wii Christiernn met guds nade Danmarks, Suerigis, Norgis, Wendis oc Gotthis koning, hertug i Slessuig, Holstenn, Stormarnn oc Ditmerschenn, Greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, hogborne forstindne frw Elizabet aff samme nade Danmarcks, Suerigis, Norgis &c. drotning, wor kiere husfrwe, kerlighed oc hielszenn vtj Christo Jesu. Wiider kiere frwe, at wii vtj iaftis wiid fem komme hiid tiil Wittemborg, oc at wii icke haffue werit ether broder her Ferdinando eller Hannert tiil ourds, tha wiide wii ligwel en wiisse steed, huor wii forsee oss wiisseligen tiil, at wii skulle komme thennom huode eller anthen thennom tiilourds, nw nogit snaart effther som the worder oss tiilkendne giffuendis. Ffor her Jürgen Menchewiids oc mester Melchior komme oss wnder øgne paa weygen, oc sagde, at Hannart haffde giffuit thennom for suar, at huor wii scriffue hannom tiil, at wii wille were vtj thendne lands endne paa tre eller fire dags ferd fran Nürrimberg, tha wille hand komme oss tiil ourds; oc nw haffue wii wor bud hoss Ferdinandis og hannom, oc forachter hannom nw snarligen igen. Thi bethe wii ether giernne, atj reder ether met thet allerførste oc skicker alle ether tingest tiil oc giffuer ether hiid tiil oss, effter som i ere begerendis. Oc liider ether wogne ther vtj Berliin hiid ind tiil Witttemberg, thi i kundne icke fange wogenskyffte paa weygen, oc tager thet meeneste met ether i kundne, aff thet som [i] icke haffue behoff. Oc ther som margreffuen er icke tiilstede, tha bether wor sùsther ther om, at hun flyer ether leyde egemmen margreffuens land, oc scriffuer oss wiisseligen tiil paa huad dag wij skulle anname ether her vtj curfürstens land. Fframedelis om the ærende, som i taalede [met] wor sùster om, wille wii ytthermere taale met ether, naar i komme tiil oss. Sameledis som i scriffue om Biefferaat ¹⁾, om hand nw er ther tiil Berlin, tha mwe i sige hannom, atj kundne ingen suar giffue hannom endeligen tiil kongen aff Wn-

¹⁾ Hans Navn var Besenrade.

gern oc ether suster, för end wii haffue werit keyserlige maiestat ethers kiere her broders sendebud Hanner tiil ourd, for hand haffuer oc befaling aff keyserlige maiestat tiil hannom. So tycktes oss best were, atj wille scriffue ether suster²⁾ tiil, at om szo war, wor sag kundne icke forendis nw paa thend dag, som hollis skal emelom oss oc stedern, at hun tha wille forarbedet huoss koning aff Wngeren, at hand tha wiil hielpe oss met it taal folck, oc at ether suster wille scriffue ether tiil, naar the komme ther bode ned vtj Bemer land. Thesligeste bether margreffuen, om hand er tiilstede, at hand wil end nw nogen stund haffue metlidning met oss, ind tiil wii kunde komme ether broder Ferdinandus tiil ourds oc keyserlige mt sendebud Hannart, tha wille wii wiisseligen stille hannom tiilfriids. Oc atj oc szo wille sige hannom thet samme tiil, at szo skal see, oc mwe i giffue margreffuen szo for, at thet er thend störste sag, huor for wii scriffuer om ether, atj skulle met oss komme ether broder tiil ourds, paa thet wii kundne holle hues wii haffue sagt hannom tiil. Oc bethe wii, atj skillis met alle fruntskab fran margreffuen, oc atj tage thet lidet clenodie, som er met it M oc en diamant vtj, oc it andnet lidet, som wii luode giöre ther vtj byen, oc giffuer the two fröunecke thennom, oc huer iomfrue ther vtj garden en liden ring, oc skiller ether oc erligen auff met thennom vtj kückenet. Men szom i formane oss, at wii skulle tage oss ware, tha hobes os wiisseligen, at wii haffuer en, som oss tager ware oc icke forlader oss: thet er Christus, huilken wii befale ether stadtz, liiff oc siel ind tiil euig thiidt. Screffuit vtj Wittemberg otthensdag nest effter sündage oculi aar &c. mdxxiiij wnder wort signet.

Sender wii oc ether nogle breffue tiil myn suster fran her-tugen aff Mechilborg. Sameledis læner oc thend brouen ganger aff hendne, som ethers suster gaff hendne &c.

Haffue wii oc szo giffuit Simon nogel ærende tiil ether, huilken wii begere atj ther vtj betroer, som wij selffuer tiilstede war &c.

Cristiern.

Udskriften har Dronningens fulde Tittel.

¹⁾ Dronning Maria af Ungarn, gift med Ludvig den Anden.

(Orig. paa Papir. Münch. Saml. Nr. 790. Christiania. Brevet er skrevet med Christiern Winters Haand, men med egenhændig Underskrift af Kongen.)

90.

Rom 13 Marts 1524.

Johan Colardi meddeler Kantsler Klaus Pedersen Efterretninger om Forholdene i Rom, især forsaauidt de vedkomme de danske Sager.

Salutem. Amicissime et honorande domine Nicolae, litteras tuas ex Mechelinia die 19 februarij datas die 9 Martij 1524. hic Rome recepi, quibus perlectis exilui gaudio, te Colardj tuj haud esse jmmemorem, quare pro omnibus et singulis pro nunc et jnposterum occurrentijs desiderium tuum passim adimplebo, et per ordinem vobis singula declarabo.

Jn primis in negotio Asloensi¹⁾, Pompeius Occo de sua gratia pecuniam jam diu et partim tempore vestro destinatam cum plena commissione illam tra[n]scribi in personam meam fecit; pridie fui cum Foccharis, qui affirmarunt commissionem. Quare in primis in negotio huiusmodi pro viribus non cessabo adhibere diligentiam, et spero negotium hocce ante festa paschalia confici, deo auxiliante.

Quo ad captiuitatem reuerend. domini Jo. Weze electi Lundensis factam ad jnstantiam reuerendissimi domini de Cesis²⁾: ipse Jo. Weze per dies octo vel circa ante mortem bone memorie Ha-

¹⁾ Sigter uden Tvivl til Striden om Oslo Bispestol mellem Hans Mule og Anders Muus, i hvilken begge Modstandere søgte at vinde en gunstig Kjendelse fra Rom, og dertil behøvedes Penge. Hans Mule, der hørte til det sigbriiske Parti, understøttedes af Christiern den Anden. Muligt er det dog, at Brevskriveren blot sigter til et eller andet Præbende i Oslo Stift, som Kantsleren søgte at erhverve; thi Kongen havde skjænket ham flere norske Præbender; men de bleve ham bestridte, og han maatte føre Proces om dem i Rom. Se forud S. 96. Anm. 1.

²⁾ Om Paul de Cesis se S. 188, Anm. 1.

driani pape VI sine aliqua fideiussione nec cautione, jnstante tunc datario Enckewoirt, nunc vero reuerendissimo Dertusensi¹⁾, et Theodorico Hezio tunc a secretis Hadrianj, et cum fauoribus ducis Sussensis cesarle magestatis abbasiatoris, qui vero tantummodo promissif[t], quod Cesis contentaretur, quod nunc exponebatur, quod legati deberent esse liberj iuris, prout non ignores, *et* sic fuit relaxatus, et hic tunc dicebatur sine aliqua fideiussione nec cautione. De recessu ipsius a Roma: qui fuit ita subitaneus et ita clam, quod mortalis non sciebat nisi per dies octo post recessum, et tunc potuit esse ad minus Mantue, quod cursorie cum vno famulo recessit, quod rex vester, vt jntellexi (qui tunc fuit Norinberge, prout nunc hic tenetur illuc fore), significaret eidem per litteras suas, visis presentibus omni exceptione et excusatione semotis ad eum quantositius (sic) aduolaret, prout fecit. De sua confirmatione Lundensi nihil fuit factum, et prout hic fertur, nisi rex restitueretur (prout spero quod brevj restituetur), nullo modo vellet eam obtinere, sicquidem nihil fuit obtentum. Quo ad archidiaconum Lundensem: est hic Rome et applicuit jam jam sunt menses 4^{or} vel circa ante electionem Clementis. Qui bonus archidiaconus venit pro confirmatione illius primj electi Lundensis²⁾, videlicet pro illo qui fuit electus ante Georgium Scodborg, et ipse et Henricus Brandis mirabiliter sollicitant tam apud Sanctorum 4^{or}³⁾ quam apud reuerendissimum de Cesis, quam

1) Vilhelm Enckenuoirt var en Nederländer ligesom Hadrian den Sjette, der meget yndede ham og tog ham med sig til Rom, hvor han udnævnte ham til Biskop i Tortona. Paa Dødsleiet, kun fire Dage før sin Død, udnævnte Hadrian den Sjette ham til Kardinal titulo S. Joannis et Pauli, den eneste, som under denne Pave opnaede denne Værdighed. Han døde 1534. (Jo. Palatii, fasti Cardinalium, tom. II. 723.)

2) D. e. Aage Jepsen Sparre, som strax efter at Christiern den Anden havde forladt Danmark, sendte Ærkedegnen i Lunde Stift til Rom for at erhverve pavelig Bekræftelse paa Ærkebispeværdigheden, hvortil Kapitlet havde udvalgt Aage Sparre, før Jørgen Skodborg, Didrik Slaghoek og Johan Weze bleve det paatvungne. Se S. 189. Anm.

3) D. e. Kardinal Lorenzo Pucci af florentinsk Familie, der var den første, som Leo den Tiende strax efter sin Thronbestigelse udnævnte til Kardinal titulo S. quatuor Coronatorum. Han forekommer oftere i Christiern den Andens Regjeringshistorie, da de nordiske Rigers Sager i Rom vare underlagte ham. Ogsaa siger Leo den Tiende i et Brev til Christiern den Anden af 22 Marts 1521 (Saml. Ch. II. Geh. Ark.): "eum alias regnorum tuorum protectorem e. . . . . tempore concilii Lateranensis constituisti." Han var iøvrigt ilde

apud omnes. Et vt ego jntelligo hinc inde bene sperant, sed tamen bene spero, quod papa nichil disponet de ecclesia stantibus rebus, nisi rex jntrauerit. Quoad Georgium supranominatum: vt jntellexi a Thoma Nicolai, qui semper est substitutus vt fuit tempore vestro, postquam venit archidiaconus pro confirmatione istius alterius, destitutus est et destituit se omni spe, et dicit se non velle eo modo persequi suam confirmationem, et habet eam pro derelicto. Quid ipse agit certe nescio; video illum sepe per plateas et jam firmior factus est ex sua aduersa mala valetudine, qui eger fuit quasi a tempore quo fuit in vrbe. Thomas mihi retulit, quod quasi ipse omnem suam substantiam exposuisset; de fratre vestro ¹⁾ post recessum Joannis Weze fuit sibi emptus vnus equus et data pecunia ad recedendum patriam versus, et sic recessit a Romana curia, prout habuit credo in mandatis a domino Weze.

De rege Datie et duce Holsasie ista hic dicuntur, quare habeo bonam spem, quod erunt omnia vera et recte satis se habebunt, qualiter omnes Dani per totum regnum vnanimiter clamant pro Cristierno eorum vero rege, et non volunt regj per istum ducem, quod dux non est solus rex; non est nunc nobilis in Dacia, qui non vult esse rex et regi (sic), et nulla fit ibi iusticia, nec volunt ducem recognosci pro rege: sic quod dux libenter vellet se ex regno extricare, modo posset cum honore et cum concordia, et tam sollicitat dux pro concordia quam rex pro introitu; et si illa via non intrauerit, jntelligo regiam magestatem esse bene in ordine et omnes principes Germanie habere pro eo et jnprimis jllustrissimum Ferdinandum, qui jnsimul deliberarunt regiam magestatem in suo regno vi vel cum amore facta dieta Nurenbergensi jntrudere, et prout hic fertur, magestas regia habet jntrare ante menses tres. Et vt scripsi in aliis meis litteris, reuerendissimus Campegius tamquam

---

berytget for sin Gjærrighed og Pengegridskhed, og blev under den strænge Hadrian den Sjette sat under Anklage for ulovlig Vinding; men efter dennes snart paafølgende Død hævdede han sig igjen til sin gamle Anseelse. Han døde 1531 (J. Palatii fasti card. tom. II. col. 591 seq.).

¹⁾ Kantsler Klaus Pedersens Broder hed Birger Pedersen; for den Tjeneste, han gjorde Jo. Weze ved at give hans Medbeiler J. Skodborg Midler til at forlade Rom, viste Weze sig siden taknemmelig ved at tage sig af ham, da man efter Kantslerens Død 1525 vilde gjøre ham Arven efter hans Broder stridig. (Dok. i Münch. Saml.)

legatus de latere recessit Nurenbergam versus ad dietam, et creditur illum applicuisse quinta huius¹⁾); illic est rex vester et omnes principes Germanie. Videbimus, quid tandem nobis ista dieta parturiet; noua illic tractabuntur diuersa tam de rege vestro quam de heresi Luteriana, que mirum in modum illic in Allemania vigere fertur, quod certe dolendum est.

De reuerendo domino Jo. Weze nescio quid sit in²⁾. Iam a tempore quo recessit a Romana curia, nullas litteras nisi ex Mantua interim ad aliquem scripsit, licet plures litteras ad illum dedj.

Reuerendus dominus (apuanus³⁾), qui est et fuit tempore cardinalis a secretis sanctissimi nomine sanctissimj (sic) et sedis apostolice, hodie est recessurus ad Galliam et ad Angliam versus pro pace tractanda jnter principes cristianos de Mediolano. Armigerij vtriusque tam jnperatoris, pontificis, ducis Mediolanensis, quam regis Gallie, sunt, prout fuerunt ad menses 7 vel 8, in agris Mediolanensibus et illic omnia dilapidant, et de die in diem expectatur conflictus; vsque nunc nichil dignj factum fuit.

De pecunia Onlajj⁴⁾, dominus Cristianus van Denhoia nihil habuit ex tricentis illis ducatis cum eo in societate positis; ducenta habuit pie memorie Hadrianus vel sui, et centum hospitali reliquit Germanorum.

De Crol, recte se habet et sese recommendat. De negotijs curie: non recte se habent, quod Galli non volunt prestare obedientiam, nec prestabunt, formidandum est, durante bello; nulle ex Gallia veniunt expeditiones⁵⁾, curia est tota depauperata, nulla sunt lucra, et nihil fit propter ista maledicta bella. Quid futurum erit, videbimus.

De me, Colardus semper talis erit, qualis olim fuit, totus tuus tam in archanis quam publicis. Rescribe, committe, effice, jube, hic sum ad inseruendum, dum meum ego possim. Hinc inde secrete omnia explorabo, et faciam tibi de occurrentijs certiozem.

1) D. e. ankommen den 5te i denne Maaened til Nürnberg.

2) Her synes et eller flere Ord udeglemte.

3) D. e. Nicolai v. Schönberg, Ærkebisp af Capua, Broder til Christiern den Andens Tjener Hans v. Schönberg, se S. 81, Anm. 1.

4) Læsningen af dette Navn og det følgende van den Hoia er ikke ganske sikker.

5) D. e. Embedsudfærdigelser og destlige.

Sic fac vice versa, et me ama vt soles, ego te non cessabo amare.
Ex vrbe ho . . . (?) xlii Martij 1524.

Tuus humilis amicus et seruiitor
Jo. Colardj.

Udskrift :

Reuerendo domino Nicolao Petri, Cancellario regis Datie,
apud jllustrissimam dominam Margaritam, fautori
suo in primis colendo &c.

Mecheline vel in curia domine Margarete.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 869. Christiania.)

91.

Nürnberg 17 Marts 1524.

Den keiserlige Gesandt Johan Hannart beder Dronning Elisabet undskyldte, at hverken han eller Ærkehertug Ferdinand kan opfylde hendes Begjæring at møde hende i Bamberg, og fraraader, at Christiern den Anden følger med hende til Nürnberg.

Madame si treshumblement que faire puis a vostre bonne grace me recommande.

Madame, jay recu vostre lettre par ce porteur et par jcelle entendu, que desirez, que je me trouue deuers vous a Bamperg ou a Veberg. Surquoy madame vous plaise sauoir, que jesusse tresvouluntiers obey et satisfait a vostre desir, si je pouois habandonner ceste journee jmeriale¹⁾). Monseigneur vostre frere ma dit, que pareillement jl fut vouluntiers alle vers vous, mais acause que sommes tous deux en besongne et traittie avec les estaz de lempire pour y mettre vne fin et conclusion, ne luy est aussi bonnement possible dy aller. A ceste cause jl a ce jourd'huy enuoye ung gentilhomme vers vous pour vous en auertir, mais sil vous plaisoit

¹⁾ Rigsdagen i Nürnberg.

venir jcy le veoir et madame sa compagne, que tous deux vous feroient bon recueil, honneur et bonne chiere, et seroit leur desir et jntencion, que si vous debuez venir, de le faire secretement sans bruyt et . . . auertir, affin quil enuoyast audeuant de vous pour vous accompagner. Et est ladutz de mondit seigneur vostre frere, que le roy vostre mary ne doit jcy venir avec vous, acause quil y a jcy beacop (sic) de ses malveullans et constraires, et que luy pourroit aduenir quelque honte, dont mondit seigneur auroit regret. Mais pour parler tant mieulx de vos affaires, le roy vous pourroit baillier et enuoyer jcy avec vous quelcun de ses conseillers, sil cela sambleroit le meilleur . . . . . parleroient et conduiroient voz affaires a moins de bruyt.

Madame jatendray sur ceste lettre vostre reponce, et aprez je feray tout ce quil vous plaira me commander avec layde du createur, auquel je pry, madame, vous donner tresbonne vye et longue. Escrip a Noremberg le xvije jour de mars.

Vostre treshumble et tresobeissant seruiteur

J. Hannarth.

Udskrift:

A treshaulte tresexcellente et trespuissante princesse
la royne de Denmark, de Norweghen, et de
Sveden &c.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3731. Christiania.)

92.

Bamberg 20 Marts 1524.

Dronning Elisabeth underretter Christiern den Anden om sin Reise og Modtagelse underveis; beder ham at tage vare paa hendes Hund m. m.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade al tyd tyl foren screued med wor here. Myn aler kereste here, werdes ether nade ad wyde, ded jegh koym ygore welfrem, dogh der war nogen ryter der hoys po wore wongne, och hade gerne laut dem ner, dogh

deyn tyd dy fornam, ad der war dy med dy büser, da ture dy yke kome frem. Och strax som wy koym ouer wayned tyl bespen j leyde¹⁾, da loud hayn anamed os med xxx heste, och ware hans rod begerendes af megh, ad jegh wele lege po hans gord, och lader hayn hoyle megh med all met folk her y bye po hans koste. Des lyggeste fek jegh leyde scriftlych af marchgreue Kasmyres. Aler kereste here, seynder jegh ether nade yet bref, som jegh hauer screued ether nade süster tyl; beder jegh ether nade ganske gerne, ded ether nade wel seynde hyne. Myn aler kereste here, beder jegh ether nade, ether nade wel ynge tuyuel sete tyl megh, jegh wel göre y deyne sage alt ded megh er mouelycht adgöre. Wed jegh yke aynder po deyne tyd ad scryue ether nade. Jegh befaler ether nade deyn alsom mektegeste gud. Screud y Pombergh palme söndagh. Aler kereste here, beder jegh ether nade, ded ether nade wel lade for ware myn huyn, och ether nade wel behoyler hus ether nade.

Aler kereste here, seynder jegh ether nade kuytans af bespen af Rastborgh. Tökes megh, ad hon er yke ret screued; wel ether nade lade lesen for ether nade, er ded so, ad hon er yke efter ether nade wele, da kayn ether nade wel formerke af deyne bref, som jegh seynder ether nade, wad ether nade süster och hertygh Alebret wel göre, och kayn ether nade scryue ether nade süster ether nades wele.

Ether nades höstru
Elysabet.

Udskrift:

Höygboren füste konge Crystjern, myn kereste
nadege here, ydmygelygh tyl screued.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3632. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

¹⁾ Kom til Bispen i Leide, d. e. kom til Bispen (af Bamberg), i hvis Land vi havde Leide.

Christiern den Anden giver Dronning Elisabeth adskillige Forholdsregler for hendes Reise til Nürnberg og Brabant og flere Hverv at udføre; paalægger hende at nyde Nadveren i Nürnberg paa luthersk Viis m. m. a.

Nade oc fred vti vor herre Jhesu Cristo vere met ether. Amen.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsent met vor herre. Iegh sender ether met thette bud tuine fulmach breff, thet ene til her Fernand, thet andet til frwe Margrette. Huilcked aff them, som i haffue behoff, tha brwger them. Kere frwe, giörer nw ether beste, som ieg tro ether till, oc sparer enghen flit, thii i wide vel, huad mach oss ligger ther pa. Haffwe i bröst pa terepenninge, tha forsetter the to kanner oc thet store stob, dog szo ati mwe lösse thet vtighen. Thet guld, skulle i selle thet, ati tha giffuer icke myndre en marken for 96 rienske gyllen vti thet fyne. Item gaff her lören van Menvist¹⁾ meg fore, ath han wille giene giffte seg oc tage en iomfrw vti vesterland, som han siellwe ether mere vnderuisse kand: thii beder ieg ether kerlighen, ther som i kwnne vere hannwm behielpelig, at [i] thet giöre. Item, haffuer och myn cansseler sold Marie²⁾, for en i komme vti Brabant, ati tha annammer hwes penninge oc forwarer them, szo lenge ieg kommer till ether, eller i sende meg bud. Tyckes meg oc got were, ati i icke holler noghen stat, nar som i komme ther, anderlund en y ede met vore börn, oc lader vort folck ede vti byen, oc giffuer hwer effther som the ere til, somme iiii gyllen the gode-mend, the andre köffmandz gyllen. Item ati icke forge[de]ret, ati io fli ether strax ij hollendz piger, oc kwnne fange rod til at sende the store heste her til bage vti ghen, nar som i komme til Rinen³⁾.

¹⁾ Den tidligere omtalte tyske Adelsmand Jørgen v. Mingkwitz.

²⁾ Orlogsskibet Maria, som blev tilbudt Kongen af England tilkjøbs.

³⁾ Af dette og det Følgende sees det, at Bestemmelsen har været, at Dronningen fra Ærkehertug Ferdinand i Nürnberg skulde reise til Regentinde Margrete i Nederlandene, hvorfor ogsaa Breve medgaves til begge. Men dette blev siden forandret; Dronningen begav sig tilbage til Kongen, og reiste først flere Maaneder senere til Nederlandene.

Oc förgeuder icke, at i lo strax bidher meg til om alle erende met thet förste bud ether stedes, oc forgeder enghen vdaff the erende, som wil ether vti scriffit giffued haffuer. Och nar som y komme til Brabrand, haffwe i icke ta lenger electus behoff, moi vel giffue hannwm loff at fare hjem til syner venner, til i haffwe ham behoff, welle i sende bud effther hannwm &c.

Nor som i wille nw tage vor herre till ether, tha roder ieg ether, ati lader hentte en aff the precke fader op til ether, som ere ther vti Norenberg, oc spører hannwm at oc giffuer ther ach pa hans ord oc rette ether ther effther. Lader her lören sie ether folch, ath the tage well vare pa ether, oc holler ether vdaff all löstactighed oc forworer ether frand vnt siel[s]kaff, ther skulle i forsta, om the komme til ether met meger oc wel forhöre ether, tor¹⁾ them icke. Her met ether gud befallendes. Screffued vti Salfeld palme söndag aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Item sende mester Melker²⁾ till ether broder. Forgeder icke ath scriffue ether süsther till, og lader hannwm begere pa ether wegne hielp aff hinne, oc lader hannwm beklage ether nöd for hyne. Oc send[er] ieg ether en kredense, som mester Melker skall haffue till k. m. ether brodher at anworde hannwm thet; oc scriffuer oss til, huad artilkell i giffwe hannwm met til ether broder &c.

(Original paa Papir. Münch. Samling Nr. 794. Christiania. Hele Brevet egenhændigt, men uden Segl eller Udskrift, formodentlig fordi det har været lagt i Konvolut.)

-
- 1) Formodentlig Feilskrift for tro, ligesom meger for Smiger og forhöre for fortföre.
- 2) Kongens Sekretær Melchior de Germania, som da var i Kongens Ærinde i Nürnberg. Dronningens Søster, som strax efter nævnes, er Eleonora, Enke efter Emanuel den Store af Portugal; hun opholdt sig den Tid i Spanien, hvorhen Melchior de Germania nu skulde sendes.

Christiern den Anden lader Dronning Elisabet vide, hvorledes Indholdet af hendes Brev til Keiseren skal være.

Node oc fred vti Jhesu Cristo vor herre vere met ether.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsent met vor herre. Kere frwe, ieg beder ether, ati giffwe mester Melker vti befaling forst till key. m^t at giffwe vor leglighed fore oc tacker hannwm for sindne forskriffwelsse oc breff, som han haffuer giffwed oss, oc giffuer hannwm fore wor nodh &c. oc huarlunde wii kune en nw komme till wore land oc rige vti ghen, oc ther fore begerer ieg, at han wille nw vti then wor nödh vnsette oss met en stadelig som penige, som skulle were ccm gillend, eller oc betalle oss thet han os skildet er. Och ther som thetsse forne twinde artikkel icke kwnde haffwe fremgang, at han tha wille forsee oss met en orth land vti Nederland, till szo lenge at gud skecker, at wii kwnne komme vti wore land oc rige vtighen; oc giffwe oss breff til sinne steder vti Flander, Brabrant, Sielland oc Holland at wille betalle oss, effther som theres breff v^dindholler, som the oss giffwed haffuer¹⁾, eller och lender oss en som penninge fför key. m^t skyldh. Och effther then leglighed, som pa ferde er, ath han vell giffwe oss ach oc offwer ach offwer the stedher²⁾ oc myn frende och hans anhenger, om the icke besöge then dag, oc breff till *oc breff till* hans land, at the rostere³⁾ thennw oc obholle thennw oc theres godz, oc thes ligelsse til alle herre oc fürster, ath the och szo giöre. Her met ether gud befallendes. Screffwed Aldenborg⁴⁾ tisdaghen nest for poske ar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Udskrift:

A la roynne de Danemarck.

Med en anden Haand under Udskriften:

Nurnbergk.

1) Forskjellige nederlandske Stæder vare gaede i Borgen for Betalingen af Elisabets Brudeskat.

2) D. e. Acht og Overacht over Hansestæderne.

3) D. e. arrestere.

4) Altenburg i Sachsen.

(Original paa Papir, Seglet bortfaldet. Münch. Saml. Nr. 796. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

95.

Wittenberg 22 Marts 1524.

Hans Mikkelsen underretter Christiern den Anden om den skjodesløse Omgang, der har fundet Sted med Kongens Breve og Dokumenter og andre kostbare Sager; giver Meddelelse om Trykningen af Ny Testamente.

Mijn ödmöge vnderdanige plichtuge troo thieneste e. k. nu for-screffuen met vor herre. Alder kereste naduge herre, forstaas aff thende breffuisere Henric Sangere, e. n. gamble thienere, som nu kortlingges er kommen aff Köpnehaffn &c. thaa staden vor op-giffuen. Forstaar ieg thennom bliffuer ganske föge holdet aff then forsegling, som hertughen oc Danmarckis rigxsens raad haffuer Köpnehaffn oc Malmö forseglit. Thenne samme Henric laa til her-bergx met Hans Perlestickere i Högbrostrede, och ther haffde ethers nades scriffuere Hans en kijste staendes; thaa hand fornam, thee randsagede effter ethers nades thieneres gods, tock verden i samme Henric sangeres neruerelsse och opbröde samme tjske Hans scriffueres kijste at besigte hues ther vtj vor. Thaa forstaar ieg aff samme Henric, ther vore vdi samme kijste iij eller v store forseglede permenttes breffue mede mange ingsegle, met stedernes oc hertugens aff Holstens forseglinge, mede andre flere skriffter. Giffuer same breffuisere til kende, at thet bleff saa besluttet mede same Hans Perlestickere, at hand skulle sodane breffue til ethers nades beste fange til foruaring entighen thennom aff helligustus eller grabrödre. Nu formercker ieg klarligen, at thet skall vare thee recesser Malmö oc Nyköpinge oc andre, som ere gongne emellom stederne, ethers nade, oc ethers nades herrefader. Wii haffue vel here tilstede copierne aff samme breffue, men hoffuidbreffuene viste ingen aff, huor thee vore; men nu forstander ieg klarligen, thet skall vare thee samme, gud bedret fore troo thieneste ethers nade beuises. Item sammeledes met ethers nades sölfkammer: nu

skepper Laurens ¹⁾ komer hiem, fijuder hand i skjbet en eters kijster fuld mede gilden stücker, blijantte och fluel, och viste icke andet, en thet skulle varet en aff draffuanternes kijste; nu hand saa ingghen kom, som vilde kendes vit kijsten, sloo hand kijsten op, oc fand ther vdi som forscressfluid stander, som thenne breffuisere haffuer i befal aff skipper Laurens at vnderuise eders nade. Gandzske ijldde thiene thee ethers nade, som sodant skulle vare tage &c. Ethers nades hogmectughed staadt oc sali . . . . walfardt bef. . ler ieg vti guds hender. Screffuit vti Vittenberge tijsdagen vti dimeluge anno domini mdxxliij.

Item kereste naduge herre, om ethers nades legelighed soo fulde, at ethers nade icke komme thenne vej til bage, at ethers nade scriffuer meg ethers nades villie om ald besked, oc om mere skal prenttes end euangelia, oc norsom prenttet er, huorledes ther mede holdes skal; Matheus, Marcus oc Lucas bliffue affrüchte i thenne vge.

E. k. m^t

üdmüge troo thienere

Hans Mickelsszön.

(Orig. paa Papir med velbevaret Segl og Udskrift til Kongen, "sijn naduge herre." Münch. Saml. Nr. 1040. Kbhvn. Gammel Paa-tegning: "Hans Mickelsszön 1524.")

¹⁾ Skipper var efter denne Tids Sprogbrug Benævnelser for Flaadens høiere Befalingsmænd. Denne Skipper Laurids eller, som hans Navn var, Laurids Brun, forekommer som en meget brugt og betroet Sømand jævnlig paa Sotogene mod Sverrig 1518, 1519, 1520, 1521; efter Stokholms Overgivelse skjænkede Kongen ham, formodentlig som Belønning for udviste Tjenester, en Grund i Kjøbenhavn (Suhms ny Saml. 2 B. 4 H. 147, ældre Saml. 2 B. 1 H. 194, og Dok. i Saml. Ch. II). Da Christiern den Anden forlod Riget, fulgte han med til Holland som Befalingsmand paa Flaaden (Ekdahl S. 412—13); men allerede næste Aar vendte han hjem til Danmark og tog Tjeneste hos Frederik den Første, hvorfor Hans Mikkelsen giver ham Navn af "dobbelt Forræder" (Ekdahl S. 770). Maaskee havde han forud tabt Kongens Gunst, i det Mindste lagdes ham til Last, at han havde sørget saa slet for Orlogsskibet Kronen, der skulde bringe Forstærkninger til det sydlige Norge og overføre Mikkell Blick, at det nær var sunket undervejs.

Dronning Elisabeth underretter Christiern den Anden om sine Underhandlinger med Ærkehertug Ferdinand, Hannart og Stormester Albrecht.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade ayltyd tyl foren screued med wor here. Myn aler kereste here, werdes ether nade ad wyded jegh hauer gyue dy artykel, som ether nade hauer gyue megh poscreft, myn brude tyl keyne; po welque artykel, som jegh hauer lade gyue ha[ym] tyl keynde for hans rod, da hauer hayn gyue megh screftelygh soyr, welque jegh sender ether nade. Om dy aynder artykel hauer hayn tage dem y berod yn tyl löirdagh; dy hayn er draued y ett kloster och wel kome same dagh hyd tyl bage ygen. Dogh hauer hayn loued megh, ad hayn wel göre ayl hans flyd tyl, ad ded skal skye. Ded ayller förste jegh fanger soyr, skal jegh strax gyue ether nade ded tyl keyne. Jegh hauer och taled med Hanart, och hayn hauer loued megh, ad hayn wel göre aylt hans flyd och al ded, jegh begere af ham; och hauer hayn roded megh, ded jegh blyuer tyl deyn dagh, och mente hayn, ad ded kuynde were müged got. Myn aler kereste here, jegh skuyle skryue ether nade myer tyl ded jegh hauer fo[r]nomed, dy jegh fornömer wel, ad Hanart truer megh wel. Dogh tür jegh ded yke göre, für jegh seynder ether nade yet west bud, welked jegh wel seynde ether nade med deyn leyde och dy ayndre bref, strax som dy ere rede. Och har hofmester¹⁾ taled megh tyl po ether nades wege. Wed jegh yke, wad jegh skal soyre ham; och hauer han saut, ad der som ether nade yke gyuer megh *yke* befalynk po hans sage, da wel hayn lyede ether nade op, och er hayn treynt tyl ad göre ded, som hayn wyle nödygh göre. Jegh wel scryue ether nade ayl erynde tyl med Greger ether nades bud. Her med ether nade deyn al som mektegste gud befalendes. Screued y Norenbergh chertorsdagh.

Ether nades hustru
Elysabet.

Udskrift :

Högboren förste konge Crestyern, myn kereste
nadege here, ydmygelygh tyl screued.

¹⁾ Stormester Albrecht af Preussen.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3634. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

97.

Nürnberg 29 Marts 1524.

Dronning Elisabeth underretter Christiern den Anden om Sagernes Gang i Nürnberg, Keiserens Hensigter, hendes Samtale med Hannart, dennes og Ærkehertug Ferdinands store Fortørnelse over, at hun har nydt Nadveren paa luthersk Viis m. m.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade altyd tyl foren screued med wor here. Myn aler kereste here, werdes ether nade ad wyde, ded jegh yke hauer eyntu fanged soyr af myn bruder, och hauer hayn loued megh ydagh soyr, och hauer hayn gyued megh soyr po ded, som ether nade begerde, ded hayn wyle haue wor süu: da haur hayn soyrnt megh, ad hayn wyle gerne ad hayn hauded, men hayn frykter segh, ad hayn skuyle for törue myn far süster, och hon mote forkere ham for myn bruder keyser; och war ded yke, da wyle hayn wel begere; och syger hayn, ad der som wy tager ham frag hync, ad hon mote blyue os wered och weyne os müged ont for myn bruder; dogh hauer hayn yke slage ded af. Myn aler kereste here, hauer jegh fanged ether nade bref med dette same bud, wel jegh gerne skyke megh derefter. Aler kereste here, hauer jegh taled med Hanart; hauer hayn gyue megh tyl keyne, ad hayn hauer befalynk ad tale med ether nade om Sybryt och ayn-der flyere, welked hayn yke hauer gyue megh tyl keyne. Och mente hayn, ad hayn wyle so hayndel, ad dy wyle gyue ether nade tre regente, yen po myn bruders wege, yen po dy tyske fürste wege, deyn trede po dy Danske wege. Der tyl hauer jegh soyrnt, ad jegh yke kuynde ded lyde, dy ded war ether nade, megh och wore börne yen stur skam och yngensluynde lydelygh. Da hauer hayn loued megh, ad ded yke skal skye, men jegh yke wel haue ded, och med ander or, som wy hauer haft tylhobe, som skuyle wer for lankt ad scryue, och wel jegh self syge ether nade och yder myere, som jegh wel fange ad wyde af ham, om ded er mue-lycht ad göre. Men hayn er bleued sogreselycht wered po megh,

for jegh hauer haft deyn predyke af byen; och desgelygeste haue dy goyrt myn bruder half wered po megh for. Och hauer Hanart saut, ad der som hayn weste, ded jegh wyle hoyle po hans or, da wyle hayn yke hay[n]del y vor sage, och weste hayn ad hayn aler skuyle were y myn bruders tyneste¹⁾. Och hauer myn bruder tale megh tyl, om ded ether nade hauer wered hus Luter, och saude hayn megh, ad hayn wyle gyue em gylden och ether nade hade ded yke goyrt. Dogh hauer jegh gyue ham tyl hürlygh soyr der po, som jegh wel wel self syge ether nade, ner gud wel jegh komer ether nade tyl ords²⁾. Myn aler kereste here,³⁾ stode müged efter wor for derwelse, och ad wy aler skuyle kome y vor ryge ygen; dogh hobes megh med gus hyelp, ad dy skuyle yke haue des makt. Hauer jegh yke eynnu taled med myn bruderes hustru⁴⁾, dy hon gür segh so fremed ymud megh, ad jegh yke wed, wad hon hauer y synde, heyler om hon yke tür for hynes hof mestryne. Dogh hobes megh, ad jegh med gus hyelp wel wel werue ale wore erynde. Aler kereste here, wel jegh scryue ether nade tyl, ded alyr förste jegh fanger soyr fra myn bruder om ayle wor erynde. Och gyuer jegh ether nade tyl keyne, ded hofmester af Pryse hauer hat bud tyl megh ydagh om dy peynyge, och begerde hayn, ad der som jegh weste ham y[n]gen soyr, ad jegh wyle syge ham, war hayn skuyle west fynde ether nade, da wyle hayn wfortüenedes süge ether nade, welked jegh yke hauer saut ham. Der for

-
- 1) Meningen: dersom Hannart vidste, at jeg vilde holde mig efter hiin Geistliges Ord, da vilde han ikke handle i vor Sag, eftersom han forudsaae, at han derved vilde miste sin Tjeneste hos Keiseren.
- 2) Den kursachsiske Gesandt, som var tilstæde i Nürnberg, beretter Dronning Elisabets Svar, da hendes Broder i sin Vrede over, at hun havde ladet komme en evangelisk Geistlig til sig paa Slottet og nydt Nadveren paa luthersk Viis, sagde, at han ønskede, "das sy nit sein schwester wer," nemlig: "vnser peyder mvttter hat vns als leypliche geschwister heyl zu der welt bracht, ich wil mich des wortz gottes halden vnd in dem got allein vnd keinen menschen erkennen; aber sust wol sy allen das thun, das im wol gefal; wol er ir darvber als schwester verlewgen, das mus sy lassen geschehen vnd got befehlen." (Förstemann, Neues Urkundenbuch zur Geschichte der evang. Kirchenref. I B. S. 172. 175.)
- 3) Her er et Ord udfaldet i Originalen.
- 4) Erkehertug Ferdinand var gift med den ungarske Prindsesse Anne, Søster til Ludvig den Anden.

tökes megh, ad der som hayn wel söge ether nade, ad ded war got, ad ether nade yke lade fynde segh so snart. Her med ether nade gud al som mektegeste befalendes. Screued y Normberch deyn tysdagh y poske helygh dage.

Ether nades höstru
Elysabet.

Udskrift :

Högboren füste konge Krestyern, myn aler kereste
nadege here, ydmygelygh tyl screued.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3635. Christiania.
Hele Brevet egenhændigt.)

98.

Altenburg 29 Marts 1524.

Christiern den Anden skriver til Dronning Elisabet om hendes Hund og Hest m. m.

Kere frwe, vidher at ieg sender ether eth breff, som myn söster sender ether &c. Moi oc wide, at ether hwnd vor ner düet, men thet beder nw med hannwm, nar som [han] bliffuer til pas, skulle i wel faa hannwm. Haffde i taget ether ganger med ether, tha haffde han weret forderwed, oc er icke en nw til pas. Item ede y icke med her Fernando höstrue, tha tyckes meg gott were, ati lade ether iomfrwer tienne for ether oc enghen anden. Her med ether gud befallendes. Screffwid vtj Oldenborg tisdaghen nest effther paske aar mdxxiiij.

Cristiern.

Udskrift:

A la roynne de Denemarcken &c. propria manu.

(Orig. paa Papir med Spor af Seglet i rodt Vox. Münch. Saml. Nr. 798. Kbhvn. Hele Brevet egenhændigt. Udvendig er paaskrevet "1524".)

99.

Altenburg 29 Marts 1524.

Christiern den Anden giver Dronning Elisabeth adskillige Forholdsregler for hendes Underhandlinger i Nürnberg.

Fred oc nade vti wor herre Jhesu Cristo were oc formere seg altid met ether, amen.

Myn ydmygellighen oc kerlighen helssen ether altid for screffwed met vor herre. Kere frwe, ieg feck ether bereff, som i scriffwed meg till at Nörenberg, huarlunde i haffwe giffwed ether erende fore ether broder oc sende meg noghen artikkel, som i haffwe giffwed ether swar paa, och the andhre skulle i fange swar met thet forste &c. Bedher ieg ether kerlighen, ati welle forarbejde met all flit hwos ether brodher, at Haner kwnne faa forloff at besöge then [dagh], som skall staa vti Hamborgh, elles komer thet bode key. m^t och meg till stor paa talle; och befrochter ieg meg, at Hanner giüret met ret forach oc wor viderpart till gode. Ther fore giörer ether beste ther till, at han kan ffaa forloff, oc forhörer hymmeligh met Hanner, effther han setter tro till ether, hwod vti hannwm er, oc byder meg all leglighed till met thet förste. Item scriffwe [i], at ether brodher oc Hanner tyckes got were, ati skulle forbyde her hos handen, till then dag er forlöben. I wide well, at ieg gierne haffde hafft ether hos meg; ther som ieg weste, om thet komme icke til en ende ther vti Hamborg, huart skulle wii tha heen; och the, som ieg er skyllet, fanget [icke] theres betalling, huart wii droge, tha bleffwe wii nederlag¹⁾, men nw skader ether inthe; wor herre beskermer meg vell. Men formercke i, at ether broder vell wnsette oss, tha kwnne i ther effther rette ether. Item om Hoffmesterens erende, kunne i icke giffwe hannwm anderlunde for sward, en som i haffwe vti scriff; vell han lade besöge meg eller ey, thet bliffwer ther hos. Item beder ieg ether, ati giffwer Hanner gode ord och sie; at i will flii thet saa, at han skall bliffwe well lünt for sin vmag bede [sic] aff wos oc key. m^t ether bro-

¹⁾ Nedlægge betyder i den Tids Sprog ikke: fælde, dræbe; men standse, arrestere, bemægtige sig.

dher. Her met ether gud befallendes. Screffwed vti Ollenborg
tisdaghen nest effther poske aar mdxxiiij.

Cristiern.

Udskrift:

A la roynne de Danmarcke &c.

(Original paa Papir, uden Segl. Münch. Saml. Nr. 797. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

100.

Nürnberg 30 Marts 1524.

Dronning Elisabet meddeler Christiern den Anden udførlig Underretning
om sine Underhandlinger med sin Broder Ærkehertug Ferdinand og
med den keiserlige Gesandt Johan Hannart.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade ayl tyd tyl foren
screued med wor here. Myn aler kereste here, werdes ether nade
ad wyde, ad syden jegh hauer screued ether nade tyl, ded jegh
hauer taled med myn bruder, och hauer hayn gyve megh for soyr,
ad hayn hauer so möged ad betaled for myn bruder keyser oc for
myn far far oc for hayn self, ad hayn self *ad hayn* yke hauer
möged af hans laynd wforset, och hayn mo self betaled *self* hans
skyld med klenode, dy hayn yke hauer peynnye, och befrykter hayn
segh, ad dy Tyrker jeer ¹⁾ ham self af hans laynd. Kayn jegh wel
true, ad ded er af Salmanke ²⁾ rod; och meynte hayn, ad der som
jegh wyle sete pant, da wyle hayn wel fly megh xx^m gylde. Wel
jegh dogh gyue ham yder mer tyl keyne vor bryste, och wel jegh

¹⁾ D. e. jager, eller som det ofte skrives: jeger.

²⁾ Gabriel von Salamanca, Greve af Ortenburg, var Ærkehertug Ferdinands
allformaaende Yndling og beherskede denne ligesom hans Hustru Ærke-
hertugens Ægtefælle. Han havde Finantsbestyrelsen under sig, men var
ilde berygtet for sin Gjærrighed. Han var hadet ligemeget af Høie og Lave:
Keiser Karl ønskede ham fjærnet fra sin Broder, og Folket opslog Smøde-
vers mod ham paa Slottets Mure. (Förstemann, Neues Urkundenbuch I B.
S. 144. 152. 190. og Dok. i den münch. Saml.)

begere yder myere af ham. Dogh dersom jegh yke kuynde kome noged af sted, da beder jegh ether nade, ether nade wel scryue meggh tyl, wad jegh skal göre. Och hauer Hanart rode meggh, som jegh scref ether nade y system tyl, ad jegh skuyle blyue, yn tyl deyne dagh war ouer stad, och tüktes meggh ad ded yke kuynde skade, och syger hayn, ad der som ether nade wel lade sele Maree¹⁾, ad ether nade for yke myer for eyn x heyler xijm gylde, och om dy aynder yke heyler müged for. Ether nade wel scryuer meggh tyl med dette same bud, wad ether nade wele er. Och saude hayn, ad wy ture yke wed ad sete wor lyt der tyl, och der som wy yke haude aynder, ad ded skuyle were lyden, ded wy skuyle fange der fore; och roder hayn yke ad sel dem nu, dy ether nade skuyle taue for müged der y. Aler kereste here, om deyn aynder, wad hyelp myn bruder wyle göre wos, der som wy kuy[n]de yke kome y vor laynd: da hauer hayn gyue meggh so for soyr, ad der som hayn yke self er yeed af dy Törke, da wel hayn hyelp os med alt ded, som er myes muelyght ad göre, och hayn yke kuynde gyue os aynder soyr po deyne tyd. Aler kereste here, hauer jegh syet, ad ether nade hauer yngen hus ether nade, ded kuynde gyue ether nade nogen rad; der for hauer her Jürgen och jegh tüktes got were ad begere af myn bruder yen, som kuynde were ether nade nötygh, welked jegh hauer goyrt y ded beste meynyge, och hauer hayn soyrt meggh, ad hayn ded gerne wel göre, om ether nade wel haue. Wel ether nade, da wel jegh fly, so hayn skal sæte deyn tyl, som skal were ether nade gud; och welked ether nade beger, wel ether nade scryue meggh ether nade wete der om. Aler kereste here, hauer jegh talet med Hanart om dy peynyge, som dy er os skyldigh y Brabant, om hayn hauer yngen befalynk po. Da hauer hayn soyrt meggh, ad hayn yke hauer befalynk po, och wed hayn ynte der om ad syge, och syger hayn, ad hayn hauer bört y myn far süster gar²⁾, ad ether nade hauer saut och loueued, ad ether nade wyle byde y nogen ar, och myn farsüster har saut, ad hon wel hoylyet³⁾ tyl myn hayn, ad der som ded yke

---

1) Orlogsskibet Maria, som Christiern den Anden søgte at sælge til Kongen af England, og siden til Keiser Karl.

2) I min Fasters Gaard, d. e. ved Regentinde Margretes Hof.

3) Hoylyet, d. e. holde det.

kuy[n]de blyue, ded wy skuyle kome ylay[n]de, ad jegh skuyle haue ded ad hoyle megh af. Kayn jegh yke fange aynder soyr af ham, och hauer jegh lade begere af ham, ad hayn wyle syge got for os for xxiii gylden wdy peynge: da hauer hayn soyr megh, ad hayn yke kayn ded göre och ded er ham yke muelycht adgöre, dy hayn hauer der yngen befalynk po. Hauer jegh och spurt, ad dersom jegh beger nogen rynger som af myn bruder, ad hayn yke weger megh ded. Tükes ether nade, da wel jegh forsüge, wad jegh kayn fange af ham, och gyue ded ether nade tyl keynde.

Myn alerkereste here, hauer jegh taled med myn bruder ygen om dy peynge. Da hauer hayn gyue megh for soyr, ad ded er ham yke muelycht adgöre ded jegh hauer begered af ham; dy hayn hauer somögged ad gyue wd, ad ded er ham yke mugelych, och der som der war y hans makt, da wyle hayn yke haue weger megh ded och ydermyere, om jegh hade ded begered af ham, med ander flyere or, som er lankt ad scryue och dogh yngen makt leger po, som ether nade kayn wel teynke tyl sclykt orsage tyl hör. Och er megh yke muelykt ad fange ander soyr fra ham; wden er ded so ad jegh hauer pant, da wel hayn wel sye tyl, ad hayn kuy[n]de fly megh noged der fore, som jegh hauer screued ether nade tyl her for y breued. Dogh wel jegh yke for sömø megh; er megh muelykt ad forwerue, wel jegh göre myn yderste flyd tyl, och wel jegh als yngen forsömelse tage megh fore. Aler kereste here, gyuer och ether nade tyl keynde, ded myn bruder hauer rode megh, ad jegh blyuer hus ether nade, yn tyl soleynge deyue dagh blyuer wde, och er ded so, ad wy yke kuynde kome y wor layn med gude, ad wy drauer bode tyl hobe y Brabant. Och beger hayn, ad ether nade wel lade ham sye yen kopye af hofmester af Prysse bref och af ded bref, som marchgreuen hauer gyued po hofmester wege: da wyl hayn sye, wad hayn kuy[n]de göre der y, och rode ether nade wdy dy mode, och sye om hayn kuyne stele ham, sole[yn]ge ether nade kuynde ded kome af sted. Wad ether nade wel göre her wdy, da mo ether nade ra fore. Och er megh roded, ad jegh skuyle gyue ether nade tyl keynde, ad ded war got, ad ether nade hade her yen prokurator hus myn bruder och regement, dy dy er her flux efter, ad dy kuynde göre ether nade skade, och wad er skyde¹⁾ slyk tyngeste, ad dy skuyle gyue ether nade tyl keyne.

¹⁾ Hvad her skete?

Och er megh saut, ad dy Lybeske hauer begert yet forscreff[1] af myn bruder och regemented, ad dy yke skuyle kome y acht, tyl myn brude keyseren. Dogh hobes megh, ad jegh wel sogüre, ad ded yke skye, och hobes megh, ad dy yke skuyle werwe noged her. Myn aler kereste here, som jegh hauer screued ether nade tyl y deyne aynner bref, ad Hanart hauer saut megh, ad ded war got, ad ether nade skuyl haue yen hus ether nade po myn bruders wege, som ether nade kayn ydermyere formerke af ded ander bref, dogh tökes megh yngeluy[n]de rodelykt were y dy mode, som hayn sa; men dogh tökes megh wel got were, ad der som ether nade wyle haue yen af myn bruders tyener hus ether nade, som deyn skuyle wer hus ether nade, som dy ay[n]der fürste haue, da tökes megh got were, ad ether nade begere her Gürgen van Mynkues; dy hayn er dogh ether nade tyener och kuynde ded yke skade, ad ether nade och jegh beger ded, ad dy gyuer ham befalynk po myn bruders wege som hans tyener; da kuy[n]de häyn draue ether nades werf och erynde, war ether nade wyle haue ham wden fare. Wel ether nade so haue, da wel jegh begere ded po ether nades wege och po myne wege. Ether nade scryuer megh tyl ether nades wele, jegh wel ganske gerne rete megh der efter, som megh bör ad güre. Och beder jegh ether nade, ded ether nade wel lade ryde ded sam bud wfotöwendes ty[1]bage ygen med soyr, wad ether nade wel haue, ded jegh skal güre. Och beder jegh ether nade, ded ether nade wel gyue megh forlof ad kome tyl ether nade, der som ded er muelykt och ded er ether nade yke skadelykt. Och tökes dy ayle same rodelycht were, ded jegh blyuer hus ether nade, yntyl soleynge wy kome tyl wor laynd ygen. Er et ether nade muelycht, da beger jegh ded ganske gerne. Her med ether nade deyn al sommektegeste gud befalendes. Screued y Norenbergh wnsdagh nest efter poske dagh.

Ether nades hüstru
Elysabet.

Udskrift:

Hügboren fürste conge Crestyernn, myn aler kereste
here och hosboy[n]de, ydmygelygh tyl screued.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 3638.
Christiania. Hele Brevet egenhændigt. Paategnet med samtidig Haand:
"Mijn frwes nades bressue, som hwn scriffuer til k. mt".)

Ærkehertug Ferdinand opfordrer Christiern den Anden til at skille sig ved Sigbrit, hvis han ellers vil gjøre sig noget Haab om Gjenindsættelse i sine Riger.

Serenissimo principi domino Christierno, regi Dacie, Norwegie et Suedie &c. domino et sororio nostro charissimo Ferdinandus, dei gratia princeps et infans Hispaniarum, archidux Austrie, dux Burgundie &c. imperialis locumtenens generalis &c. salutem et fraterni amoris mutuum incrementum. Serenissime rex, domine et sororie noster charissime: non putamus alienum ab officio nostro, ut de ijs, que regio eius nomini dignitatique neuum notamque afferunt, serenitatem vestram pie et fraterne moneamus. Siquidem constanti fama, non lacescendi animo moti, dlutius eam celare noluimus, non modo apud populos serenitatis vestre, sed exteris etiam nationes sparsum esse, quod quædam anus fascino veneficioque præpotens animum mentemque vestram adeo obsederit, ut omnia præ eius consilijs (quibus tot jam annis utitur, et [quibus] ad hanc satis afflictam fortunam reducta est), floccifecerit; unde prætoritatis obedientiæque pristinæ damnum, plurimum quoque amicorum suorum benevolentiam imminuerit, que res hostibus rebellibusque suis cristas erexit. Et quem tam indignus rege non irritaret ad innouandas res contemptus suorum? Quid enim indignius quam scelestam mulierem, per filiæ flagitia insignem factam, antepone ceteris, atque ab ea ceu oraculo quodam singula petere consilia? Quod si serenitas vestra suo fato hæcenus acta, tam male regium de se impotenti animo præstiterit exemplum, nunc tandem per suos monita hortataque, qui omnia, siue ad laudem siue ad ignominiam spectent, communia sibi ceusent, tam pestilentem feminam, et simul labem Infamiamque suam, procul abigat eliminatque, ne unquam reuertii possit. Quod ubi re ipsa fecerit, non solum pristinum regij nominis splendorem recipiet, sed etiam cunctis hostibus rebellibusque suis formidabilem se exhibebit, et ceteri uel sanguine uel federe iuncti ardentioribus animis reductioni ad regna sua studebunt. Habet illa insignes inclytosque tam in veteri quam noua lege nostra reges, quorum exempla imitari debet, qui infaudis magis flagitijs, quibus tenebantur, relictis, ad rectum redierunt. Quod ni fecerit serenitas vestra, quid spei de reductione sua reliquum habituri simus, plane ignoramus. Itaque quid sue dignitatis fuerit, atque adeo

omnium nostrum, qui causæ suæ fauemus, meminerit ex corde, syn-
ceriter rogamus, ne dum omnes recte, ipsa sibi sola male consultum
esse uelit. Que feliciter ualeat. Datum Noremburgæ die ultima
mensis martij anno domini mdxxiiij^{to}.

Minor frater et bonus sororius
Ferdinandus.

Ja. Spiegel.

Udskrift:

Serenissimo principi domino Christierno, regi Daciæ,
Norwegiæ et Suediæ &c. domino et sororio
nostro charissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 893. Christiania.
Paaskrift med samtidig Haand: "Her Fferdinandi scriffuelse om Sijg-
brecht etc. 1524.")

102.

(Nürnberg Marts 1524).

Efter Fremstilling af Forholdene i Lunde Stift efter Ærkebisp Birgers
Død og det Ugrundede i Kardinal de Cesis Fordring, anmoder
Dronning Elisabeth sin Broder Ærkeherzog Ferdinand om at virke til,
at Paven giver Johan Weze Bekræftelse paa Lunde Stift.

Metropolitana ecclesia Lundensis in regno Daciæ vacauit in
partibus per obitum quondam d. Birgeri archiepiscopi: felicis recor-
dationis Leo papa x^{mus} eandem ecclesiam sic vacantem in scrinio
pectoris sui reseruauit in fauorem reuerendissimi d. Pauli cardinalis
de Cesis¹⁾. Nichilominus tamen serenissimus d. Christiernus Da-

¹⁾ Paolo Emilio dei Cesi (latiniseret: Cæsius eller de Cesis) horte til en anseet
romersk Familie, hvis Medlemmer paa denne Tid beklædte de anseeligste
Embeder i Kirken. Kun 16 Aar gammel blev han af Pave Alexander den
Sjette udnævnt til Sekretær (Jo. Palatius, fasti cardinalium, tom. II, col. 700),
og videre forfremmet under Julius den Anden. Dennes Efterfølger Leo den
Tiende stillede ham i Spidsen for det pavelige Kancelli og udnævnte ham

normum &c. rex prelibatum dominum Leonem papam, ut eius tunc secretarium Theodericum Slacheck dicte ecclesiæ preficeret, literis

1518. da han kun var i en Alder af 31 Aar, til Kardinal (cardinalis diaconus S. Nicolai inter imagines, sive St. Eustachii); for at forøge hans Indtægter reservede samme Pave ham efter Ærkebisp Birgers Død Lunde Stift (se forud S. 2). Denne Kardinal giver et godt Billede af den Tids pengegridske romerske Prælater. Han sammenhobede en Mængde af de meest indbringende kirkelige Embeder, deriblandt paa eengang tre Bispedømmer (Ughellus. Italia sacra I. 1020, 1356, 602. III. 726), og dog klages der i hans ovenanførte Levnetsbeskrivelse hos Palatius, der skjønnes for en stor Deel at være udarbejdet efter hans egne Optegnelser, bitterlig over hans knappe Indtægter. Hvorvidt hans Pengegridskhed førte ham i Sagen om Lunde Stift, sees foruden af nærværende Dokument af de forud aftrykte Breve af Jo. Weze af 23 September, 17 Oktober, 19 November 1523 (S. 78, 93, 117). Saalænge Christiørn den Anden var i sin Magt, synes han imidlertid ikke med Eftertryk at have gjort sine Fordringer gjældende. I det Mindste skriver Kongens Sendebud Johan Slaghoeck fra Rom 19 Juli 1521 (Saml. Ch. H. Geh. Ark.) til Sigbrit, at Kardinal de Cesi havde viist sig meget virksom for Kongens Bedste, hvorfor J. Slaghoeck og de andre kongelige Sendebud havde tilsagt ham, at de vilde søge at bevæge Kongen til at udvirke hos Keiser Karl, at denne tilstod Kardinalen et Reservat i Neapel paa 2000 eller 3000 Dukater. Og det var der saa meget større Grund til, tilføier Joh. Slaghoeck, som Kardinalen havde gjort sig Haab om en Pension af Lunde Stift; men deraf havde de danske Sendebud ikke villet love ham saa meget som en Dukat. (I oven aftrykte Dok. siges derimod, at Joh. Slaghoeck virkelig har udbetalt Paul de Cesi 3000 Dukater for at faae ham til at fratælde sin Paastand). Hiint neapolitanske Reservat omtales ogsaa hos Palatius, men med Tilføiende, at det er ubekjendt, om han fik nogen Indtægt deraf. Efter Christiørn den Andens Fordrivelse greb han Sagen kraftigere an, og benyttede sig tillige af den Tvist, der i Danmark selv herskede om Besættelsen af Ærkestolen; thi foruden Weze søgte ogsaa Aage Jepsen Sparre, der allerførst havde været valgt til Ærkebisp, saa vel som den dernæst udvalgte Jørgen Skodborg, at gjøre deres Fordringer gjældende i Rom. Aage Sparre maa strax have benyttet Leiligheden, da Kongen flygtede; thi allerede i Mai eller Juni 1523 var hans Fuldmægtig Ærkedeggen i Lundestift (Niels Kortsen, der havde denne Værdighed 1523 og længe efter; den samme, som nævnes M. Mathiæ series episc. Lund. 232. Hvitf. VII. 203) ankommen til Rom, hvor han snart traf sammen med de to andre Medbeilere (Dokum. i Münch. Saml.). Jørgen Skodborg maa imidlertid have givet den bedste Betaling eller de bedste Løfter; thi ved et Brev af 31 Januar 1526 tilmelder Kardinal de Cesi Frederik den Første, at han til Bedste for Jørgen Skodborg har fratældet sin jus reservationis og anbefaler denne som konfirmeret af Paven til Lunds Ærkestol (Hvitf. VIII. 123, smilgn. 90), hvor Kardinal de Cesi er forvansket til Kardinal af Essens). Hertil sigter formodentlig Palatii Udtryk:

suis rogatum habuit. Tunc dictus d. Paulus cardinalis considerans, prefatum d. Leonem papam precibus regie celsitudinis annuere volentem, cum quodam Ioanne Slacheck ipsius d. Theodericj nepote concordiam iniuit sub spe tamen ratihabitionis ipsius d. Theodericj, videlicet: quod cardinalis cederet jus suum in fauorem ipsius Theodericj, et Theodericus solueret eidem domino cardinali summam trium milium ducatorum auri in auro pro jure suo seu verius (cum colore) pro fructibus cardinali ut pretendebat sibi debitis. Joannes Slacheck, ad quem vnacum domino Joanne Ingenwinckel¹⁾ negotium expeditionis confirmationis in fauorem Theodericj per prefatum serenum d. regem directum fuit, ex erario ipsius regis, etiam citra sue celsitudinis consensum, summam prefatam videlicet 3000 ducatorum cardinali persoluit, et sic cardinalis cessit Theoderico simpliciter. Nichilominus in consistorio secreto cardinalis obtinuit sibi regressum per cessum vel decessum ipsius Theodericj, seremis d. rege neque regina nec minus Theoderico neque capitulo Lundensi requisitis neque consentientibus nec aliquid tale scientibus.

Et quin huiusmodi reseruaciones et cathedralium et metropolitanarum ecclesiarum istis in partibus constitutarum et regressus ad illas nullo umquam tempore admissi ymmo nec auditi fuerunt, quin ymo pactis et concordatis ac priuilegijs inter sedem apostolicam et nationem Germanie ac Danie reges et regnum omnino sint contrarij, juxta que canonici et capitula singularum ecclesiarum ab jmemorabili tempore citra fuerunt in libera archiepiscopos et episcopos eligendi possessione, preter id quod reseruaciones et regressus apostolicj ullo umquam tempore admitterentur.

"quem (archiepiscopatum) in virum optimum transtulit, quingentorum aureorum pensione contentus, quam semel aut iterum recepit." Jørgen Skudborg havde imidlertid som bekjendt ingen Nytte af dette, da Frederik den Første for en Pengesum overlod Embedet til Aage Sparre. Paul de Cesi holdt derfor sine Fordringer aabne og fornyede dem, da Aage Sparre 1532 nedlagde sit Embede, hvorfor hans Efterfølger Torben Bilde fandt det fornødent at indlade sig i Underhandling med ham. Jo. Weze udtrykker sin Bekymring herover i et Brev af 4de August 1533 (Kalkar, Aktstykker S. 76, hvor der istedenfor de Cesis skal læses de Cesis). Ikke længe efter døde Kardinal Paul de Cesi i Aaret 1537 eller 1538.

¹⁾ Johan Ingenwinckel, Nederländer af Fødsel, forekommer oftere ved danske Sagers Behandling i Rom. Han kaldes 1521 Provst og opnaede siden betydelige Værdigheder i Rom. I et Brev af C. Scepper 6 Dec. 1535 omtales han som død (Westphalen mon. ined. tom. III. col. 446.)

Theodericus prefatus, concordiam prenarratam nec ratam nec gratam habens, paulo postquam possessionem eiusdem Lundensis ecclesie adeptus esset, diem vite sue clausit extremum. Post cuius obitum decanus, archidiaconus, canonici et capitulum ecclesie Lundensis, ad preces seremorum Christierni regis ac Elizabet regine Datie &c. capitulariter congregati, et nemine discrepante, iuxta inuolabilem obseruantiam et consuetudinem, elegerunt seu verius postularunt reuerendum d. Joannem Weze sancte apostolice sedis prothonotarium in eorum archiepiscopum. Qui per eosdem, decanum, canonicos et capitulum, honorifice intronisatus fuit et possessionem dicte ecclesie ad annum et ultra pacifice et quiete absque contradictione cuiuscumque continuauit.

Posteaquam seremus rex Datie inimicorum insidiis intantum obruebatur, amicos in persona hac in re consulere volens, quorum suppetiis inimicorum ferocitatem compescere posset, ut sibi ipsi illustrissimeque principi sue serens coniugi et nobilissimis prolibus bene consultum videretur, aliquot ex secretioribus e regno, inter quos prenomiatum dominum electum tamquam fidissimum euocauit. Quem et Romam ad felicis recordationis Adrianum pontificem maximum in pregnantibus regni sui negotijs suum destinauit nunctum et oratorem, cui et commiserat ecclesie Lundensis per canonicam sibi factam electionem a sede apostolica impetrare confirmationem. Quiquidem Joannes electus et prefatus seremi regis orator, cum urbem Romam intraret, nichil penitus sciens de pretenso regressu seu iure cardinalis predicti, Adrianum papam prefatum (qui similes reseruaciones et regressus citra patronorum consensum reuocans, irritasque iudicauit) lecto egritudinis pre grauissima infirmitate recubentem reperit. Et cum spes vite illius amplius non esset, ecce dictus reuerendissimus d. cardinalis de Cesis, nullum habens respectum ad seremos Cristiernum regem et Elizabeth Datie &c. reginam, illo pre-textu, quem pretendebat (licet iniuste), sibi deberi fructus ecclesie Lundensis a die obitus ipsius Theoderici, fecit eundem Joannem electum et oratorem per birros et milites iustitie per plateas publice et ignominiose duci et carceribus mancipari pro summa quatuor millium ducatorum loco fructuum, in ipsorum regis et regine maximam ignominiam, inestimabile scandalum, jacturam et grauamen. In quibus carceribus idem Joannes electus detentus fuit, donec daret cautionem de stando juri ac representandi se totiens quotiens &c. et ab vrbe non recedendo ad certum tunc expressum tempus. Quamuis idem d. Joannes electus et orator prius, et in hunc usque

diem, per eundem cardinalem seu ad eius instantiam nunquam citatus aut vocatus fuit ad iudicium pro dictis fructibus, neque pro dicta ecclesia Lundensi, nec etiam pretensus regressus sibi intimatus fuit neque est de presenti.

Jgitur pretensus ille regressus nulla justitia validatur, et si aliquis regressus talis umquam concessus fuerit, ille preter consensum regie et reginalis celsitudinum ac dicti quondam Theodericj et capituli Lundensis et eis omnino inscijs et illum ignorantibus emanavit. Jtaque de dolo et fraude prefati cardinalis liquido constare possit. Cum igitur fraus et dolus neminj suffragarij debeant, et in dicto negotio confirmationis electionis Joannis electj prefatj non solum agitur de ipsius Joannis, sed cesareæ maiestatis ac omnium regnorum Germanie, et presertim seremorum Datix &c. regis et regine interesse maximo et preiudicio ac ecclesiarum et animarum salute: jgitur omnino expedit, ut dictus pretensus, jniustus, inauditus et insolitus regressus rejtiatur. Eapropter serenitati vestre supplicat serema domina Elizabeth regina vestre serenitatis charissima soror, dignetur negotium istud sanctissimo domino nostro pape commendare, ac per cesa. matem et eius oratorem in vrbe taliter recommendari facere, ut dictus Joannes electus in Lundensem archiepiscopum confirmetur, et in prouintia Scaniae (que vicina est Suecis regie et reginalis celsitudinum rebellibus) presul fidelis, qui earum partium sit integerrimus, constituatur.

Ex hoc profecto serenitas vestra eternum premium apud altissimum deum reportatura, ac rem toti nationi Germanie necessariam et prefatis seremis regi et regine eorumque regno commodam et per eos pro viribus promerendam ita est operatura.¹⁾

---

¹⁾ Johan Weze forlod pludselig Rom 12 Januar 1524 (Ekdahl S. 674) ifølge Befaling af Kongen, som kaldte ham til sig. Strax efter sin Ankomst til Tydskland ledsagede han, som han selv siger i det længre frem aftrykte Brev af 7 Mai 1524, Dronning Elisabet til Nürnberg. Hendes Hverv var at arbeide for Kongens Bedste hos hendes Broder .Erkehertug Ferdinand, og hun opholdt sig i den Anledning i Nürnberg fra 21 Marts til 12 April 1524; Johan Weze skulde understøtte hende heri, saa meget mere, som Kardinal Laurentius Campegius ogsaa var kommen til Nürnberg som pavelig Fuldmægtig, og det var Christiern den Anden magtpaaliggende at komme ud af sin spændte Stilling til Pavestolen; desuden skulde der ogsaa forhandles om det forestaaende store Møde i Hamborg. Johan Weze benyttede imidlertid ogsaa Leiligheden til at sørge for sine egne Sager, og en Frugt af hans

(Original Udkast, uden Tvivl opsat af Jo. Weze selv til Brug for Dronningen. Bagpaa Spor af rodt Vox. Münch. Saml. Nr. 4268. Stokholm.)

Til dette Dokument har været fæstet en Seddel, ligeledes skreven med en samtidig Haand, men med en anden end Dokumentet. Den lyder saaledes:

Velit jnsuper serenitas vestra cum reuerendissimo in Christo patre et domino d. Laurentio cardinali Campegio de latere legato &c. tractare, quod sua reuerendissima paternitas ad preces vestre serenitatis ob honorem cesa. mat̄is regisque et regine Dat̄æ ac Germanie nationis commodum, etiam propter scandala, que in eadem natione ex tam inaudito pretensu regressu oriri possunt, sauctissimum d. nostrum papam plenius jnformare velit, vt Joannes electus a sancta sede apostolica obtineat confirmationem.

Bestræbelser var oven aftrykte Dok., hvorved Dronningen for sin Broder godtgjorde J. Wezes Ret til Lunde Stift og opfordrede ham til at tage sig af hans Sag. Der findes i Münch. Saml. Afskrifter af 3 Skrivelser fra Ærkehertug Ferdinand til de meest formaaende Mænd ved det pavelige Hof, hvori de opfordres til at udvirke Bekræftelse paa Lunde Stift for Johan Weze. De ere daterede 31 Marts, og da de maae betragtes som Virkning af Dronningens oven aftrykte Skrivelse, maa denne henfores til de nærmest foregaaende Dage i Marts. Selv skrev Dronningen 11 April, Dagen for sin Afreise fra Nürnberg, en Anbefaling for Jo. Weze til Pave Clemens den Syvende og den keiserlige Gesandt i Rom. Paa en gammel Fortegnelse over det pavelige Arkiv hos Estrup, symbolæ criticæ ad illustr. locos nonnullos hist. eccl. septent., p. 9, findes nogle af disse Breve opførte.

103.

Uden Sted (Marts 1524.)

Optegnelse til Christiern den Anden om Lunde Stift og Begjæring om Kongens Anbefaling for Johan Weze til Paven.

Thend thiidt mester Diderick ¹⁾ kom tiil Rom oc cardinalis de Cesis haffde foruerffuit archibiszdommet, tha köffte mester Diderick hans resignatz for iij^m ducater, dog liguel hiemmeligen vthen ether nadis oc ether nades hogborne forstindnes sambtycke oc fuldburd oc mester Didericks, ther tiil vthen thend hiele capittels willie oc wiidskab reserueret hand seg tiilgang ther tiil egen effter mester Didericks död. Oc szodanne romske stycke burde met rette at haffue ingen macht, ffor thend friihed oc priuilegie Danmarckts koninger oc riiget her tiil haffd haffuer, at vthen theris oc capittels sambtycke motte ingen biscoppe wore vtj Danmarck eller andre ether nadis land.

Oc nw ther for, effther mester Joannes Weeze er vtualder met alle capittels sambtycke, er vduald efftir ether nadis oc ether nadis forstindnes bün oc er retteligen effter landzens seduanne ther tiilkommet, bör hannom ther for met alle rette at haffue framgang, oc forthi beger en screfft tiil pauestlige hillighed effther thendne vnderuisningne, at hannd mw fange sin framgang, oc the som haffue vretteligen bore thennom ad, mwe haffue theris vmage forgeiffs.

Ther tiil breffue tiil andre, huilke som hand er begerendis ²⁾.

(Skrevet paa Papir med en samtidig Haand. Intet Spor af Segl, ei heller Udskrift; det har uden Tvivl været en vedlagt Seddel eller Efterskrift i et Brev. Münch. Saml. Nr. 4271. Stokholm.)

¹⁾ Mester Diderik (Slaghoeck) er en Feilskrift for hans Brodersøn (nepos) Mester Johan Slaghoeck, som i Lunde Stifts Antiggender blev sendt til Rom 1521 tilligemed Mester Hartvig Lange og Mester Klaus Pedersen.

²⁾ Optegnelsen er rimeligviis at henhøre til samme Tid som foregaaende Dokument.

Kantsler Klaus Pedersen underretter Christiern den Anden om sine Underhandlinger med den engelske Gesandt John Baker og med Grev Adolph af Burgund; om sin og Hertug Hans's Sygdom; Længsel efter Danmark.

Mynen ydmygelig beplichtig tro tienesthe tijl foren. Kere nadigste herre, werdes edher nade wijde, at the ambasiater aff Engelandh er nw hijd kommen, oc Baccher¹⁾ er en aff them. So haffwer jeg taleet met hannom om kougen aff Engeland oc wille wndsetthe edher nade met the penninghe: tha sijen han, at han haffwer bodhe aff edhers nades befallingh oc tesligesth effther then schriffwelse. som jeg schreff hannom tijl, sligtlicken forhört bode hoest kongen och sammeledes hoest cardinalen²⁾, oc haffwer han befwnet, at som beleielegheden sijg nw begiffwer, tha er ther inghen roedh tijl, forthij konghen haffwer sielff so müget at göre, at hannom löber icke müget offwer; oc thet samme schreff han edher nade tijl, en dog edher nade haffwer anderledes forstandet breffwet. Ther fore haffuer her Antonius giffwet offwer at reysæ, forthij at Baccher haffuer endelighen sacht, at kongen kan ingelwndhe wudsetthe edher nade oppo thenne tijdh.

Jeg sendhe herren van der Weer edher nades breff, oc gaff hannom ther hoest tijl kenne edhers wijliæ, oc hwes deel her Süerin war begerendes³⁾. Tha schreff han mig tijl baghe i geen, at han kwnne inthet göre ther tijl, forthij at the, ther skulle göre skjibben wd met hannom, the ere nw anderledes berodde, sidhen thet Copenhagen er wpgiffwet, so the wijlle nw ladhe thet betemmæ, oc ther fore kan [han] inthet alene göre⁴⁾.

Jeg haffwer swarlighen ligget sijwg alt sijdhen Hans lackey reysedhe hedhen oc in tijl nw. Oc prinssen haffwer oc waret swarlighen sijwgh sijdhen oc en nw er, so at han mootte tage legedom tijl sijg, oc doctores visitere hannom en nw alle daghe. Gwd giffwe wij motthe komme i Danmarck i geen, thenne lwcht wijl

1) John Baker, Ridder, se S. 137, Anm. 1.

2) Kardinal Thomas Wolsey.

3) Talen er om Undsætning for Søren Norby.

4) Her er et Stykke udeladt, som er Gjentagelse af tidligere Breve.

icke Ijdhe oss. Sijdhen edher nade reysede hedhen, tha haffuer prinssen icke hafft reet en godh helbredhe dagh; princesserne ere wel tijl pass gwd haffwe loffh¹⁾. Schreffwet i Mecchel 3^a die aprilis anno mdxxiiij^o.

E. v. mtis

humilis seruitor
Nicolaus Petri.

Sædvanlig Udskrift.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1129. Christiania.)

105.

Altenburg 3 April 1524.

Christiern den Anden meddeler Dronning Elisabet Underretning om forskjellige Sager, og giver hende Forholdsregler, hvorefter hun skal rette sig i Underhandlingerne med Ærkehertug Ferdinand.

Node oc fred vti wor herre Jhessu Cristo were met ether nw och till euig tid, amen.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsent met vor herre. Kere frwe, som ieg kan mercke, tha will Han[nart] icke sie god for oss for the penninge, endog thet skulle were hannwm enghen skade, tha bede ieg ether, ati en wn (sic) giörer ether beste vti alle erende, som ieg ether tiltro, oc tager szo müget aff ether brodher, som i kwnne fange, thet hielper szo lang thet kan. Item som ether brodher giffwer ether²⁾ at haffwe i pant, tha will han flii ether xx^m gillen till lous: tha wide i well wor lelighe[d] oc hwad wii haffwe; och befrüchter ieg meg, at thet er giort paa, ath the menne, ath wii ere riger en i haffwe giffwed till kende. Tyckes oss dog got were, ati giffwe hannwm fore, at wii haffwe fast skild [oss] wed wore klenoder, oc som sant er, ati icke före mange vti landet³⁾, ther fore haffwe wii icke mange; dog lige well haffwe

1) Her er et Stykke af ligegyldigt Indhold udeladt.

2) Her er udeglemt: "for Svar", eller lignende.

3) D. e. at I ikke bragte mange med Eder i Medgift til Danmark.

i noghre klenodier, som i icke will giene at mange skwlle fange at wide; ther som han well annammed^d them till seg oc icke lade skatte thennom oc far ether sodanne penninge, wille i giene fange hannwm [them] till troer hand. Brwger [ether flit] thet beste i kwnne, dog szo at nor wii sende sodanne penninge till hannwm, at wil mwe tha fange thennm vtigen: tha moi fange hannwm bode the krwner oc ether ha[l]sband &c. Item som i och scriffwer, at ham tyckes gott were, ati bliffwe her hos meg till then herredag er enth: tha wide i wel, at ieg giene haffde ether; men ther som thet kom icke til en god ende, hworlwnde skwlle i tha komme paa; thii i wiide vell myn leglighed, at ieg for enghen dell törffd rexe tha op igemmen landet met ether. thii thet gieller meg halsen. Oc wore thet szo, ath the Danske ville tage meg ind vtighen, tha skall en aff oss dog ther op effther vore bürn; thii ieg lader them enge-
lwnde bliffwe ther. Och wide i wel, at iegh haffwer icke szo mange penninge hos meg, at ieg kan met stadt drage vtighemmen noghen herre land. Dog well ether brodher oc Hanner sige ether till, at the wille flii ether vti Nederland wden fare som nw, ther moi rette ether effther. Dog begerer iegh aff ether, ati see ether well fore, effther ati ere kommen till Kolne; thii myn lakee Hans er nw kommen fran Brabant, oc sier, at hertughen aff Geller rege-
rer fast; nar som i komme vti then eghen, ati tha seer ether well fore, som i wide, at mach pa liger. Item bede wii ether, ati wille her begere ether brodher gode rodh, at ther som thet icke komme paa then tid vti god bestand emellom meg oc myn freude aff Hol-
sten, hwad han roder ether och meg, om wii skwlle tage en som penninge aff landet alle ord, oc höre hans mening. Och [ther] som han siger, ath thet er icke hans radh, tha kan han icke met ere slaa oss thet aff. at han io skall hielpe oss; oc ther som han siger, at han tickes thet skall were goth, at wii skwlle tage alle aar ther aff en swm: tha moi saa sware hannwm, at key. m^t breff, som hann scriffwer meg till, lyder icke szo, men at han well med en milln (sic) flii oss vti wore land eghen; oc ther som thet icke skede, tha wore ether brodher saa moget swagere, oc the Fransse thes sterkere; och för en thet skwlle skeep, wille i för palade ¹⁾ hannwm thet, met szo skel, at han wille forsee oss erlighen, at wii kwnne holle oss aff. Och som ether brodher byder till, at han

---

¹⁾ D. e. lægge Ansvaret derfor paa ham?

vel hilpe oss effther syn formwe: bede ieg ether, ati kwnne for-
 faret, huat thet skall were. Item om hofmester erende ha-
 ffwer ieg screffwet her lören suar till om. Som i scriffwe, ati
 icke kwnne komme hans hwsfrw till ors: thet forwüdrer meg icke;
 thii Sallemonch hüsfrw regerer hynne¹⁾, oc haffwer ieg hört, at
 hoffmester aff Prissen skall vere well kend met hynne. Hwat ther
 om er, kwnne i well formercke oc byder oss till thet om (sic). Item
 Marie er icke en nw soldt; thii myn cansseler scriffwer meg till,
 ath koningen aff Engelandh will icke köbe hynne. Herrer aff Fer²⁾
 byder xx^m gyllen ther fore, thet er müget forlith. Well ieg scriffwe
 hannwm till, hand lader thet besta, till thetss i komme &c. Item
 om wor sonn, forgeder icke at talle met ether brodher ther om,
 ath [han] will tage hannwm til seg for molled skyld³⁾. Item som
 i och scriffwe, ati wille talle met ether broder om en god mand,
 at han wille lee⁴⁾ meg paa then rexe: er thet meningen, tha giö-
 rer det oc byder megh till swar vtighen met thet förste. Kere
 frwe, giörer ether beste, ati kwnne faa szo mannge penninge, ati
 kwnne fornöge the rytthere met, och byder meg all beske till; oc
 giffwer them enghen penninge, om i well kwnne ffaa them, för en
 i byde meg till; thii ieg mo först haffwe theres breff, at the skwlle
 tiene meg pa thet ny, för en the fange penige; menn forscriffwer
 them till Libs, szo at enghen ved ther aff vthen her lören van Men-
 wist. Kere frwe, giörer vti thesse och alle erene, som ieg ether
 till tro. Her met ether gud befallendes. Screffwed wti Ollenborgh
 quaszimonogent. söndagh aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Item som i scriffwer, at Hanner wor ether till ors om thet
 ævangeliu oc ether broder: komme the mere till ether, tha sie
 thennwm, ath wii wore vti Brabant oc böd oss till at wille were
 vti wor eghen personne key. m^t till tienste; tha wille the icke
 haffwe oss ther, oc icke heller wille the betalle oss thet, som the

1) Om Salamanca, se S. 183, Anm. 2.

2) D. e. Herren af Veere, Adolph af Burgund, keiserlig Admiral. "Herrer" er Feilskrift for: Herren.

3) For Maalets, Sprogets Skyld.

4) Lee, d. e. laane, dannet af oldnordisk ljá ligesom tee af tjá.

oss skyllig vor, oc icke heller giffwe oss kosthen: ther fore vore wii not till atgiffwe oss hid vti landet. Haffde wii icke tha hold oss effther then mæning met preckend oc andet, haffde wii icke vel vere kommen hid. Vis mand siger, at mand skall leffwe som vti land er tid. Wille wii aldrig giøre thet, som key. m^t skall komme till skade, met vor wille; hwar som wii thet wille *thet* haffde giort, haffde wii icke lidt thet. som oss nw offwergar. Item som ether broder begerer en copie aff the breff, som margresswen oc hoffmesteren aff Prisen haffwer giffued meg, vel ieg met thet förste skecke hannwm.

Item som i scriffwe om her lören, tyckes meg thet got were; oc well ether brodher lee os en aff hans ror¹⁾, som forscreffued star, tha kan thet icke skade. Sender her lören till meg strax, nær som i wille drage opp²⁾; eller rodher ether brodher ether, ati skwle drage till meg³⁾, effther the artikkel som forscreffwed [star]; kommer ther tha noget andet effther, tha wel ieg icke haffwe skyld ther fore. Ut supra.

Udskrift:

A la roynne de Denemarche &c.

(Original paa Papir med Levning af Seglet. Münch. Samling Nr. 800. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

¹⁾ D. e. Raader.

²⁾ Drage op, d. e. til Brabant.

³⁾ Her synes udeladt: "da retter Eder efter", eller noget lignende.

Christiern Winter meddeler Christiern den Anden Underretning om Trykningen af det nye Testamente, Kurfyrsten af Brandenburgs Fastelavnsløben o. a. m.

Ether nadis hogmechtighed myn üdmyge tro plichtug thiennest oc friid vtj Jesu Christo. Allernadeste herre, werdis ether nade at wiide, at thend setter, som skulle sette paa ether nadis euangelie, er icke her tilstede, men the wenter hannom fran Libs alle dage. Ther for kundne the intthet arbeide für hand kommer, vthen wii mwe tage en aff the andre settir, thend samme prentter haffuir, som ieg formwder meg at wii wel faar, om hand haffuir thend forstand, at hand kand sette dansk. Om ther standir nogir raad til, tha wil wij güere woor beste, at thet skal icke forsümmis. Skulle oc send ethers nade it corrigerit exemplaar, tha wiiste ieg intthet aff thette bud, for nw paa samme stund, oc thet er icke alt offuirseet; men met förste bud wil ieg skicke ether nade it exemplaar. Haffuir oc Hans Michilssen sagd meg, at thet pergamen er icke end nw kommit til Libsk &c. Sagde Hans Michilssen, at ieg skulle scriffue ether nade til for wiisse thiende, at ether nadis suagir margreffuen aff Brandenburg &c. nw paa tiisdag affthen vtj posche ygge forclede hand seg self tridie eller selffierde, oc gick need vtj byen i Berliin oc kom i ferd met sin egen kocke paa gaden, oc the wiiste icke vtaff at thet war hand, oc hand bleff saar giort vtj halssen, icke suarligen liguel. Ther vppaa kand ether nadis högmechtighed formercke, at the haffue wel holt fastelaffuen ther indtil tridie poschedag; haffde the alle werit so flitelige at höre euangelium om dagen som lübe paa gaden om natten, tha haffde the icke fangit sodanne afflad ¹⁾. Jtem siger oc Hans Michilssen, at hans kiüband haffuir send hannom bud, at hand wisseligen skal fange the penning, som ether nade wel wiid, vti dag fiortendage vtj Libsk. Aller nadeste herre, nest efftir at ethers nade haffuir atspurde oc bedit om guds rigj oc hans retferdighed, at ether nade tha wille betencke oc offuir legge alle the tingest, som nöttelige ware til thendne tilkommende dag vtj Hamborg, so intthet forsümbtis vtj nogir mode. Ether nadis staad, liiff,

¹⁾ Kurfyrst Joachim af Brandenburg var ivrig Katholik.

siel thend *thend* allsommechtigeste gud befalendis. Screffuit vtj Wittemberg mandage nest efftir quasimodogenitj söndag aar &c. mdxxiii.

S. e. k. n.

üdmnye tro thienner
Christiernn Winter,
secretarius.

Udskrift:

Hogborne först oc stormegtigeste herre, her
Christiernn, met guds nade (sædv. Tittel),
sliu allernadigeste herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1257. Christiania.)

107.

Altenburg 4 April 1524.

Christiern den Anden befaler Kantsler Klaus Pedersen at reise til Eng-
land for at underhandle om et Pengelaan og om Beslaglæggelse af
Hansestædernes Skibe og Gods i London.

Vor synderlig gunst till fforn. Som ether wel fortencker, at
wii sende ether vti Nederland, ati skulle sielle alt thet, som wii
haffwe ther, szo haffwe wii forstannet paa then siste scriffwelse,
at Marie er icke en nw solt &c. Therfor sende ieg ether nv eth
breff till koning aff Engeland, som er en credensse; bedher ieg
ether kerlighen, ati giffwer ether strax till hannwm och hanller met
hannwm, at han wille lee oss eth *c^m* engeloth paa noger wore
land ¹⁾, som i haffwe befalling paa, eller om han icke thet vel
giöre, well ieg tha atbetatle (sic) inden eth aar &c. oc bruger
alle the rodh, som i haffwe lerd. Kwnne i enghen anden rod faa
for thet skulle gange till bage, ther som y kwnne forwerwe os
forne penninge hos hannwm, som forscreffwed staar, och han wille
lade rodstere alle the wendes steders godz, som er ther paa Stol-

¹⁾ Island og Færøerne.

hoffwen¹⁾, tha moi skecke hannwm Engelen paa wore wenge. Och sende ieg ether oc en credensse till cardinalen, ati giöre ether beste hos hannwm. Giörer ether beste hervtinnen, som ieg ether tiltroer; skulle i en sige cardinalen en skench till paa wore wengne. Och ther som the ville gifwe ether for swar, at konningen kan icke giöre ther till, for then dag er hollen vti Hamborge, tha swarer, at thet er heller icke wor mening, at han skall lade rodstere them, om the wille giöre meg effther som key. mt breff lyder, som Hanner haffwer skecked meg: thet lidher, at the skwille anworde meg mit rige vtighen. Giörer vti thesse erende som ieg tro ether till. Her met ether gud befallendes. Screffwed vti Ollenborg then fiere dag vti aprill aar &c. mdxxiii.

Cristiern.

Attamen. Attamen. Attamen²⁾.

Udskrift:

Oss elskelige mester Nicolaus Petri, wor cansseler &c.

(Original paa Papir med Spor af Seglet. Münch. Saml. Nr. 802. Christiania. Hele Brevet egenhændigt. Paaskrevet med Klaus Peder-sens Haand: "Recepi in die Sancti Georgij Machlinie anno domini mdxxiiij.")

108.

Altenburg 4 April 1524.

Christiern den Anden giver Dronning Elisabet Underretning om Sager-nes Stilling, og paalægger hende at skrive til Kejseren og Dron-ningen af England o. a. m.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helsen ether altid forsend met vor herre. Kere frwe, beder ieg ether, ati strax skynder mester

1) Der Stahlhof, saaledes kaldtes de Bygninger og Oplagshuse, som Hanse-stæderne eiede i London.

2) Disse attamen ere skrevne af Kantsleren, fordi Sagerne, inden han modtog

Melker frand ether oc aff sted til ether brodher key. mt, heller i bliffwe ther lenger ophollen eller ey met the beffalling, som ieg gaff ether; thii tiden forløber seg oc [wii] wide icke, hwar thet will forløbe seg paa then dag. Och sende ieg hannwm noger artikkel, som han skall werwe till key. mt, som er wnderscreffwen met vor hand; kwnne i komme flere vti höff, tha giffwer hannwm thennwm oc vti skreft. Kere frwe, ati oc vell scriffwe ether brodher clagelig till, at han icke nw will forlede¹⁾ ether, or ther som han icke nv vell hielpe os, tha mwe wii gange om brüdet, oc tisligeste ether sosther. Moi och wide, at hertug Albret aff Melkelborg haffwer screffwed meg till, oc forgete ieg i gaar at skulle byde ether thet till, at ham er tilscreffwen aff Nederland, at er thet szo, at thet bliffwer icke hanled till en god ende emellom oss oc myn frende oc hans anhenger, tha mo han wide, ath hoffwed vti Burgwndec well icke hielpe oss: thet moi och giffwe ether brodher till kenne, oc ati engelwnde kwnne troet, at thet er hans wille, i wide well, hwad the Nederlender giöre oss till gode. Kere frwe, hwad rod i fange ther till, tha skynder mesther Melker io strax fran ether, och alder hannwm vdlege ether thesse artikkel. Kere frwe, beder ieg ether, ati welle forfaret meg her Fernando och Hanner, hwad swar the haffwe aff key. mt paa ether süsther venne och hertug Hans sön²⁾: hwes som i kwnne ther vti forfare, thet byder meg till. Item then störste fennike, som ieg lod giöre vti Berlind, then er icke her; haffwe i hynne met ether, tha senner meg hynne till bage vtighen met her lören van Menevist, oc tilligste then barsze met thet gillestüste, som wor giort ther, oc franser som ther tilhöre. Icke mere pa then tid. Her met ether gwd beffallende. Screffwed wti Oldenburg mandaghen nest effther quasomonotenti sondag aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

dette Brev, som forst skete 3 Uger efter det var skrevet, havde forandret sig saaledes, at en Reise til England maatte ansees for overflodig. Dette havde han vel tilskrevet Kongen, men endnu ikke faaet Svar, og han vidste derfor ikke, hvad Beslutning han skulde tage. Smlgn. Kantslerens Brev af 27 April.

- 1) Brevet er skrevet hurtigt og indeholder derfor endnu flere Feilskrifter end sædvanligt; saaledes forlede for forlade; alder for lader; meg for met; venne for vegne; gillestüste for gillestöcke; quasomonotenti for quasimodogeniti, ilatid for altheid og flere Gange artikkel for artickell.
- 2) Sigter til det paatænkte Giftermaal mellem Dronning Elisabeths Søster Kathrine og Hertug Johan af Sachsens Søn Johan Frederik, se S. 149. Anm. 1.

Item sender ieg ethor eth breff, som ieg haffuer screffwed myn cansseler till; beder ieg ether, ati wille sende hannwm thet met thet forste bud, som ther gar fran Nürenberg vti Bricken eller post. Item ati wille oc scriffwe koning *till* aff Engeland forstine till, at hwn verer then wor cansseler behelpelig vti wore erene till sin herre, som han haffwer loffued oss, at han icke nw vell [forlade] oss, thet ville wii ilatid kerlighen met hannwm oc hynne fortiene. Oc sende wii ether bode the breff, som koningen aff Engeland oc hans hüsfrw skall haffwe, ati wille vnderteghne them &c. Oc sender myn cansseler strax op met thette breff oc artilkell, som ieg sendher nv till ether, s[k]ecker them strax till hannwm, meg liger ther mach paa. Vt supra.

Udskrift:

A la roynne de Dennemarche &c.

(Orig. paa Papir med Levning af Seglet. Münch. Saml. Nr. 801. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

109.

(Altenburg 4) April 1524.

Christiern den Andens Instruktion for Melchior de Germania, som sendes til Keiser Karl den Femte for at anholde om Hjælp.

Articuli serenissimi regis coram cesare.

Primo: obsequium regis.

Secundo: malam fortunam regis in militibus suis.

Tertio: orat rex ne cesar a se et vxore sua adiuuanda desistat, donec in regna sua peruenerit, dicatque, quale auxilium regi dare decreuerit.

Quarto: quo modo Hanardus in mandatis habuit dietam tènere in festo Michaelis ¹⁾), quam adhuc non tenuit, vnde timet rex, ne non sit ita futurum secundum voluntatem cesaris.

¹⁾ Mødet i Hamborg havde oprindeligt været bestemt til denne Tid, men blev siden udsat til 10 April.

Quinto: timet rex, ne non possit suæ celsitudini regiæ perinde bene accidere ex mandato Hanardi, quia tempus lapsum est: vnde petit rex, vt cesar Melchiori litteras det, in casu quo hostes vel non compareant vel nolint regem introducere, quibus declarentur cesaris hostes, et iure possit illis interdici omne commercium vt cesaris hostibus solet.

Sexto: velit cesar dare litteras ad omnes istos principes petereque, vt velint hi principes bona hostium ipsosque hostes in ditio-nibus suis arrestare in commodum vtilitatemque et recompensationem damnorum regis ¹).

Septimo: quod si forte cesari tantum negocii sit, vt non possit regem bello adiuuare hoc tempore, tunc petit rex, vt cesar dignetur satisfacere regi id, quod illi debetur secundum contentum litterarum et sigillorum, viso quod est in extrema necessitate rex, vnde non potest magis exspectare.

Octavo: si hoc non potest rex acquirere: quod velit scribere cesar ad subiectos suos in inferiore terra²). quod velint ad petitionem cesaris regi illam pecuniam mutuo dare, jllasque litteras debet cesar Melchiori tradere. Si hoc non [faciet], debeat rex cum vxore sua et liberis in magna pauperie esse, quod cesari non est honestum. Deinde hoc esset malum premium bone voluntatis regis erga cesarem. Velitque cesar scribere ad subditos suos in inferiori patria, vt velint arrestare Lubicenses et confederatos illic, donec regem in regna sua introduxerint; vtque etiam predicti subditi regi suppetias ferant, vt possit in regna redire³).

Nono: petit rex, vt cesar velit scribere ad regem Angliæ, vt velit regi adiuuare in nauibus et militibus. vt tandem possit in regna redire. Quod si idipsum Angliæ rex facere non vult, at saltem vt pecuniam regi mutuo det, pro qua rex oppignorabit illi partem di-

¹) I Bredden af Papiret udenfor dette Punkt er tilskrevet "nomina principum."

²) D. e. Nederlandene.

³) Udenfor dette Afsnit er i Bredden af Papiret tilsat disse løsrevne Sætninger: "Iter per Metos" (Reise over Metz) — "Seruire in propria persona" (Kongen havde efter Ankomsten til Nederlandene tilbudt Keiseren personlig Krigstjeneste) — "Quomodo intellexit rex, non velle curiam Burgundiam opitulari regi." — „Quomodo voluit seruire."

flonis suæ; et idem Angliæ rex velit hostes et hostium bona vt contumacium arrestare.

Elector Saxonæ.
 Frater Joannes Saxo.
 Dux Georgius Saxo.
 Frater Henricus Saxo.
 Joachim Elector.
 Episcopus Moguntinensis.
 Henricus et Erycus Brunswicenses.
 Episcopus Bremensis.
 Episcopus Myndensis.
 Duces Luneburgi 2 fratres.
 Duces Megapolenses 2 fratres.
 Duces Pomeraniæ duo fratres.
 Dux Louenburgensis.
 Comes Oldenborg & Delmenhorst.
 Her Omiche.
 Dux Juliacensis.
 Episcopus Coloniensis.
 Episcopus Monasteriensis.
 Rex Poloniæ.
 Magister Prussiæ.
 Magister Liunionæ.

Udenpaa:

Commissio Melchioris de Germania ad cesarem mense aprili anno domini mdxxiii¹⁾.

(Orig. Udkast paa Papir, der bærer Spor af Forsegling. Münch. Saml. Nr. 1274. Christiania.)

¹⁾ Da Udkastet siges opsat i April Maaned og tillige for Afholdelsen af Mødet i Hamborg (quam dietam adhuc non tenuit), maa det være forfattet mellem 1 og 10 April. Bestemtere betegnes Dagen for den originale Instruktion, hvortil nærværende er Udkast, ved Kongens Ord i foregaaende Brev af 4 April S. 203: „Sender jeg ham (Melchior de Gemania) nogle Artikler, som han skal hverve til keis. Majestet.“

110.

Altenburg 5 April 1524.

Christiern den Anden underretter Dronning Elisabeth om et Uheld, der er tilstødt hans Svoger Kurfyrsten af Brandenburg. og sender hende nogle Breve at besørge.

Myn ydmygelighen oc kerligh helssen ether altid forscreffwed met vor herre. Kere frwe, moi wide, ath tiene er nw strax kommen fran Hwittenberg oc siger meg for wesse tidener, at myn swager skwlle tridedag paske haffwet lobet fastelagen meg (sic) nogre hans parti vti Berlin. oc skwlle haffwe fangeth store hwg oc bleff sielwer saar vti halssen¹). Er thet szo ath thet er sant, tha haffuer vor herre sant hannwm fresselse, om han en nw well kenne seg; well han icke, gwd wude ham mere &c. Sender ieg ether nw met thette bud the copier aff the breff, som ieg haffwer giffwed margreffwen oc theslige hoffmester aff Prissen, oc thet genbreff, som han haffuer giffwed meg. Ther som han icke giör meg got regenscaff, tha skall ieg icke sware hannwm til thet breff, som ieg haffuer giffwed hannom²). Beder ieg ether ati wille [antworde] them ether broder her Frenando oc begere hans gode rodh. Er thet ssaa, ati ere affaren, ati welle tha sende hannwm them. Giörer me[g] wti alle erinde, som ieg ether till tro. Thett breff, som y sende meg, som myn sosther skulle haffwe, haffuer ieg sent hynne, oc haffuer icke en nw fanget swar. Her met ether gud befallendes. Screffwed vti Oldenborg then ffemte dag vti april aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Udskrift:

A la roynne de Dennemarche &c.
propria manu.

(Orig. paa Papir med Spor af Segl i rødt Vox. Münch. Saml. Nr. 804. Kbhvn. Hele Brevet egenhændigt. Paategnet: "1524".)

¹) Smlgn. S. 200.

²) Stormester Albrecht var aldrig istand til at levere noget tilfredsstillende Regnskab, i det Mindste intet, som tilfredsstillede Kong Christiern, hvorfor denne stadigen vægrede sig ved at betale ham de store Summer, han fordrede.

111.

Wittenberg 9 April 1524.

Hans Mikkelsen underretter Christiern den Anden om, at Hertug Henrik den Yngre af Brunsvig maner om Betaling af sit Tilgodehavende; om et Arbeide af Lucas Cranach m. m.

Mijn vnderdanige plictuge tro thieneste altid forscreffuen vti Christo Jesu. Alder kereste naduge herre, sender iegh e. k. m^t mede thende breffuisere ith breff, som ieg fick vti gaar fran hertug Henric aff Brunsvig. Och scriffuer hans nade mig och til, at ieg villigen skulle arbeide hoss e. k. m^t, athand kunde komme til sijn betaling, som hans nade mede sampt de andre rijthere haffue forthient &c. Gud vnde thennom saa gaffn aff them, som thee ere forthiente. Hans nade beger vti mijn scriffuelse, at hans nade motte fonge sijn betalling nu paa thette lijbskere marcket, oc skulle betalingen lengere fordrage sig, vore til besorgendes, ath e. k. m^t kunde falle ther aff vti mere besuaringe, huilcket hans nade soo müget som hannom mügeligt er vil gerne forvare. Thet er nw alt thend mening hans nade mig scriffuer. Oc scriffuer ieg hans nade theer saa [suar] paa, at hand skal fuldkomeligen viide och troo, ath thend besuaring ligger mere hoss k. m^t mede ald villighed och fljtsomelighet, ath ethers nade er villig til at betale hannom oc hans nades herre brödre, paa thet e. n. kand haffue thennom vilige; thet at formercke och kerligen at forstaa haffuer ethers k. m^t forsendt e. n. förstijnne til herre Ferdinandum om hielp oc tröst til samme betaling, oc hans nades herre broder bijspen aff Mjnden¹⁾ haffuer i samme verffue och meningh fuldt mijn frues nade til Nürrenberg, oc forhofer, at thee skulle vel bliffue stjillede til frijdz. Vti sodanne mode haffuer ieg screffuid hans nade, oc haffuer thet giord i thend beste mening. Ieg sender ethers nade met samme bud en knijff, Kristiern Vinter haffuer ladet giordt ethers nade. Oc e. n. vaben sender mester Lucas²⁾ ether nade mede

¹⁾ Bisp Frants af Minden, Broder til Hertug Henrik den Yngre af Brunsvig, havde ogsaa Penge tilgode hos Kong Christiern i Auledning af Toget mod Danmark.

²⁾ Det er den berømte tyske Maler Lucas Cranach. Af flere Dokumenter i Münch. Saml. fremgaaer det, at baade Kongen under sit Ophold i Wittenberg og flere af hans Ledsagere, som Christiern Winter og Petrus Paulus Kempe, jævnlig omgikkes med denne Maler, der tillige var Luthers Omgangsvæn. I

samme bud. E. n. stadth oc hogmectighed met sijel och lijff befalendes vti gudz nade. Screffuid vti Vittenberg löffuerdagen fore söndagen misericordia anno domini mdxxiiii.

E. k. m^{ts}

villige thienere
Hans Mickelssen.

Udskrift :

Tiil k. m^t aff Danmarck, sijn naduge herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1043. Christiania.)

J. Berckmanns Stralsundische Chronik, udgivet af Mohnike og Zober 1833, siges S. 31, at Christiern den Anden i Wittenberg boede hos Maleren Lucas Cranach. Det i Texten omtalte Vaaben, som han tegnede eller skar i Træ for Kongen, maa være det samme, som findes foran C. Sceppers Forsvarsskrifter for Christiern den Anden, der netop ved denne Tid vare under Trykken; paa den ene Side af Bladet findes Vaabenet og paa den anden Side Kongens Brystbillede meget smukt udført. Det er forsynet med Lucas Cranachs Mærke. Man har ellers paa flere Steder villet paavise Portrætter af Christiern den Anden, malede ved L. Cranach (f. Ex. i Pinakotheket i München, se Thisted, Episoder af et Reiseliv, S. 11.); men Lucas Cranachs sidste kritiske Levnetsbeskriver C. Schuchardt (Leben Lucas Cranach des Aeltern, Leipzig 1851) omtaler intet, med mindre et saadant skulde skjule sig i det Billede af en ubekjendt Fyrste med den gyldne Vlieses Orden, som han nævner 2 B. S. 86, og som findes i Museet i Leipzig. Derimod gjæmmes i den kongelige Kobberstiksamling i Kjøbenhavn et fortrinligt Portræt af Christiern den Anden i Kobberstik ved Lucas Cranach. Desuden haves paa det kongelige Galleri et udmærket Billede af Christiern den Anden, med Aarstallet 1515; og baade Kongens og Dronningens Portræt paa en Altertavle i oldnordisk Museum; og endelig findes i Frue Kirke i Odense paa Fodstykket af den berømte Altertavle, som Christiern den Andens Moder Christina lod udføre og opsætte i den nu nedbrudte Graabrødrekirke, baade Kongen selv, hans Dronning, hans Forældre og Sødskende afbildede (Müntz, om Altertavlen i Frue Kirke i Odense, S. 13; Werlauff, Monumentet over Kong Hans, S. 28, Note o.); men Ansigtstrækkene i disse Billeder skulle ved Overmaling være heelt forvanskede. Mesteren til det fortrinlige Billede, med Aaret 1515, i det kongelige Galleri, er ubekjendt; men en Yttring i et Brev til Christiern den Anden af 1 Juni 1514 (Saml. Ch. H. Geh. Ark.) kunde muligens lede paa Sporet. Tolderen i Helsingør Hans Pedersen skriver til Kongen: "verdes eders naade ath vide, ath iegh sender nw til eders naade then malere, som eder naade screff migh til om i dagh, mester Mechil"; længre hen i Brevet bemærkes, at denne Maler sidst kom fra Reval. Ifølge Tiden vilde det godt passe, at denne Mester Mechil havde malet baade Portrættet fra 1515, og det "Contraffet", som

Instruktion for Christiern den Andens Fuldmægtige paa Mødet i Hamborg.

Primo: ibitis ad senatum Hamburgensem et ostendetis litteras vestras in pergamento, et dicetis illi nomine serenissimi regis, quod rex audiit multa de illorum erga se fide, vnde habet gratias, orat,

---

Kongens Brud var saa indtaget af (D. Mag. 2 B. S. 27.), og som maa være medbragt af Gesandterne, der hentede hende; disse afgik fra Danmark Januar 1515. I Kunsthistorien forekommer ogsaa en "Mester Michael", som var fra Augsburg og hvis fulde Navn var Michael Schwartz. Han opholdt sig længe i Danzig, navnlig fra 1510 til 1518, og udforte paa Stadens Bekostning et stort og prægtigt Alterbillede til Mariekirken. Sandsynligviis er det denne Mester Michael, hvis Ankomst til Danmark omtales i det nys anførte Brev; men da Kunstkjendere tillægge Portrættet fra 1515 en nederlandsk Charakter, kan han vanskeligen antages at have udført det. Da Kongen var i Nederlandene 1521, blev han malet af den berømte Albrecht Dürer, som denne selv fortæller i sine Optegnelser (Murr Journal für Kunstgeschichte 7 Th. S. 97—98). Ogsaa af den ikke mindre berømte Quintin Messys blev Kongen paa samme Tid malet. Det hedder derom i Popius Occos Regnskaber (Münch. Saml.): "Meer betalet mester Quintijn die maeler t'Anwerpen van myns g. h. k. ansicht tho conterfejten, als ick anders niet weet, 20 gulden." Ogsaa blev Kongens Brystbillede udført i Steen af en nederlandsk Kunstner; derom hedder det: "Noch den bildsnyder van Leyen (Leiden), de mijn g. h. in erder conterfeyten sulde, de Joryss Dyrkzon voer myn heer besteld hadde, tho theringe geschenckt, dat he mijn g. h. volicht had vp beuel Herman Wilmzom, 12 fl." Ifølge Altmeier, hist. des relations des Pays-Bas avec le Nord, S. 491 findes et fortrinligt Portræt af Christiern den Anden i Bryssel i bibliothèque de Bourgogne. Under Christiern den Andens senere Ophold i Nederlandene som landflygtig maledes hans Born, og deres Portrætter sendtes til Henrik den Ottende af England og til Kongens Søster Elisabet af Brandenburg. Ifølge et Sagn, hvis Kilder (Westphalen monum. vol. II. col. 598, Marmora Danica vol. II. p. 19.) dog ikke ere ældre end anden Deel af 17de Aarhundrede, skal den berømte slesvigske Billedskjærer Hans Brüggemann have afbildet Christiern den Anden og Dronning Elisabet; disse skulle nemlig forestilles ved de tvende Figurer, som ere anbragte paa to Støtter foran hans bekjendte Altertavle i Slesvig, og Anledningen skal have været, at Kongen og Dronningen i Bordesholm, hvor Altertavlen først var opsat, saae hans Arbeide og yttrede deres Beundring. I Sagnet selv er der vel intet utroligt, eftersom Kongen 1522 var i Bordesholm og Altertavlen ifølge Paa-skriften blev færdig 1521; men da der ingen Lighed findes i Trækkene, og Figurerne efter Kyndiges Dom endog maae ansees som hørende med til Forestillingerne paa Altertavlen, saa maa Sagnet forkastes.

vt ita perseuerare velint, easque mittetis cum litteris ad comitem de Helfenstain ¹⁾).

Secundo: ibitis ad legatos regis Angliæ, pontificis &c., et a legatis Angliæ queretis, si ibidem non sit vnus eques auratus, qui vocatur Becher, et illi dabitis litteras vestras regias ad illum scriptas; perquiretis tum prius, antequam eatis ad legatos, an ibidem sit.

Tertio: agetis gratias regum legatis, quod eo dignati sunt illos sui reges transmittere; ipsis vero legatis agite gratias, quod ad dictum tempus adfuerint, et orate nomine regis, ut tractare velint negocia serenissimi regis secundum petitionem et voluntatem sacratissimi cesaris.

Quarto: dicite ostensis litteris vestris in pergameno, quod vultis ex parte serenissimi regis omnia tractare, secundum quod cesar iussit et demandauit, et nullo modo transgredi illius preceptum, sed in illo velle stare, petendo vt et reliqui legati idipsum facere velint.

Quinto: si aduersarii multum institerint, vt secum tractetis et agatis iure: respondete, illam non esse voluntatem sacratissimi cesaris, sed velle cesarem, vt rex prius restituatur, deinde iure omnis causa decidatur.

Sexto: si dux Holsatiæ adfuerit, et voluerint legati, quod ipse rex Daniæ adueniat: dicite, quod si voluerint promittere et efficere, vt regiæ matⁱ nihil derogetur, sed ita habeatur atque si in regno suo esset, citra quod minus habeatur quam intrusi, aut cogatur ad duccem Holsatiæ et suos ire, neue in minori loco habeatur, neque ipse neque legati illius.

Septimo: si valde clamauerint aduersarii pro iure: tunc proponite accusationem; tunc priusquam responderint, et vos replicetis, erit tempus longum ²⁾).

¹⁾ Grev Ulrik af Helfenstain var Ærkehertug Ferdinands Fuldmægtig paa Mødet i Hamborg.

²⁾ Meningen var at forhale Tiden saa meget som muligt, inden det kom til Forhandling af Retsspørgsmaalet, eller om muligt at holde dette aldeles ude, og derimod under Paaheraabelse af Retssætningen: spoliatus ante omnia restituatur, drive paa en Kjendelse om Kongens Gjenindsættelse. Naar Kongen først var gjenindsat, var han villig til at lade Stridsspørgsmaalene afgjøres ad retlig Vei.

Si Dani voluerint sibi responderi: dicite, quod rex prope est, qui bene responsurus est ad singulas personas.

Si dixerint, quod rex deberet adesse: dicite, quod vult habere assecurationem, quod erit illic sicut in regno suo; secundo, quod iurent omnes legati, ita se velle; tertio, quod Hamburgenses faciant iuramentum regi sicut duci Holsatiæ. Alias rex est paratus venire ad duo aut tria miliaria in diocesi Bremensi.

Si dux quesierit commissionem: querite, si habeat commissionem ex parte subditorum regis, atque an velit stare mandato cesaris.

Hec omnia subiiciuntur prudentiæ ipsius commissarii cum suis, retento tum sensu priore.

C. Scepperus.

Det Følgende er senere tilføjet:

Quod episcopus Bremensis propter consiliarios aliquot nimium confidit et presertim in Clementem van der Vische, vnde rex adhuc non potuit saluum conductum acquirere, et si obtinisset, dubitaret sibi illud posse infringi. Ideo rex, nisi bene desuper assecuratus, eo venire non vult; et primum sibi constiterit, si oratores aliquid boni opinentur ex dieta sibi aduenturum et concludi posse, ne, si adueniret secus, scandalum esset cesari et amicis.

Quod si nihil concludatur, velint oratores non separari, priusquam cum his rex loquutus sit, sed deputent locum, in quem possint conuenire.

Si aliquid concludendum esset in dispendium regis pergens, tunc d. electus¹⁾ debet dicere oratoribus, quod cesar scripsit regi, ut gubernet se iuxta suum consilium; quod si fecerit, velit restituere [eum]. Ideo electus petet instructiones illorum et diligenter admoneat, quod illa voluntas fuit cesaris, vt rex primo restituitur.

Dux Holsatiæ dixit, se non velle intromittere de dote reginæ, sed tum primam illam apprehendit. Quod si dixerit, inignoratam fuisse, falsum est; nam super accepta mutuo pecunia rex dedit literas et fideiussores idoneos, et more Holsatico in euentum non solutionis habent accessum ad dotem, quamuis omnem iurisdictionem

---

¹⁾ D. e. Jo. Weze, udvalgt Ærkebisp af Lund, som var tilstæde paa Mødet.

habuit in eisdem et posuit suos prefectos; etiam Falster, Lalant, Femeren, Segeborg, Torning liberi fuit (sic) et non inpignorati, dos tum reginæ; illis tum non pepercit. De his informatus est Christiernus Winter secretarius¹⁾.

C. Scepperus.
Die 21^a aprilis.

Udskrift:

Commissionis a serenissimo rege copia
10 die aprilis anno domini mdxxiiii.

(Originalt Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 1202. Christiania.)

113.

Altenburg 12 April 1524.

Christiern den Anden skriver til Dronning Elisabet om forskjellige Sager; hendes Hest og Hund m. m.

Fred oc nade vti wor herre Ihesw Cristo vere oc formere
seg vti ether altid, amen.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsend
met vor herre. Kere frwe, siden Greger bud vor her hos meg,
haffwer ieg skechked twine bud till ether, oc ved icke, om i ha-

¹⁾ Om de Besiddelser, der vare udlagte Dronning Elisabet som Enkegods, fortælles der hæftige Forhandlinger paa Mødet, fordi dette i retlig Henseende var et svagt Punkt for Frederik den Første. Thi baade maatte Dronningens Gods i Striden mellem Kongen og Hertugen i og for sig betragtes som ukrænkeligt, og desuden havde Frederik den Første ved Opstandens Begyndelse erklæret, at han af Agtelse for Keiserens Søster ikke vilde forgribe sig paa det: ikke desmindre havde han siden bemægtiget sig det. Hans Gesandter fremkom med den Indvending, at Christiern den Anden selv havde forgrebet sig paa dette Gods ved at pantsætte det. Christiern den Anden paalægger derfor sine Fuldmægtige at vise, dels at denne Pantsættelse var meget betinget, dels at Frederik den Første havde tiltaget sig ogsaa den anden langt større Deel af Enkegodset, som ikke var pantsat.

ffwer fanget them eller ey. Oc liger ieg her oc hoffwet¹⁾ hwer dag sward frand ether, elles haffde ieg lenge siden vered henden. Bedher ieg ether, ati icke glemme, ati met thet forste bud wille ioo scriffwe meg till swar pa alle erende. Item moi wide, at ether ganger er nw vell tilpas vtighen; hyde meg till, hwart ieg skall skecke ether hannwm; men ether hwnd er icke en nw till pas. Sender ieg ether och eth breff, som myn süsther scriffwer ether till; formercke y well, hwad ther stor vti. Her met ether gud befallendes. Screffwed vti Oldenborg then xij dag vti april aar &c. mdxxiii.

Cristiern &c.

Udskrift:

A la roynne de Dennemarcks &c.

(Orig. paa Papir med Spor af Segl. Münch. Saml. Nr. 811. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

114.

Amsterdam 22 April 1524.

Jorgen Hansen, forhen Lensmand i Bergen, beklager sin Nød for Christiern den Anden og beder om hans Hjælp til at komme til sit Tilgodehavende i Hamborg; giver Underretning om Lybekkernes Fremfærd paa Bryggen i Bergen og Dr. Vincentius Lunges Opførsel, m. m.

Jhesus.

Myn plichtuge tro tienneste ether nades högmectugheidt altijt foresendt met gud. Hügborenn furste, kæreste nadige herre, ieg tacker ether nade ydmygelighen fore Ferio²⁾, som ether nade meg wnt oc forlent haffuer, end dog ieg nw effter thenne leligheidt ingen profit kand haffue ther aff; meg hobes dogh met gudz hielp

¹⁾ D. e. haabede.

²⁾ D. ø. Færøerne.

thet skall icke lenge ware. Hues deell ieg haffde wti Norige oc i Danmarck ær ieg qwit met, oc then fatygdum, som ieg haffde met megh afflandet, ær swo got som forteret; oc *met* then rÿsstynge, ieg giörde ether nade till tienneste met the iii heste, som ieg her tildagx hollet haffuer oc end nw till ether nades beste holder, haffuer kostet meg manghe penninge; ther till maa ieg nw selge them fore halfue penninge meg fatyge karll till stwer skade. Kæreste nadige herre, ieg screff ether nade till nogen stwnd forleden om nogen skylder, som ether nade oc en part meg till kommer wti Hamborigh fore nogen fisk, som kom aff kongxgarden, siidhen ieg for ther aff, dogh effter myn seryuelse oc befalinge. Nw formercker ieg, at the, som samme penninge skylduger ære, wilde gierne ladhe hwnden hyncke, om the kunde. Ieg screff them till om myn bethalinge; ther paa scryue the meg igen, atthe haffue loffuet her degheun i Bergen, at szodane penninge ey skall affhendes aff them, wthen the ther pa besynderligen forwaringe fangendes wurde aff ether nade. Tesligeste scryue the, ath hartugen aff Holsstens raad haffuer thalet them till om szodanne penninge &c. Summa kand were wiid xiiii eller xv^o wogher rotsze mere eller myndre; haffde the bleuet pa garden, tha haffde thet weret till ether nades fiendes beste. Her pa haffuer jeg screuet them till igen, at hues deell the meg skyldugher ære, haffuer ether nade giffuet oc wnt megh till en gunstyg oc kerligh afskeydt fran ether nade fore myn mangefold lange tro tienneste skyld, som ieg ether nade troligen giört oc beuist haffuer, ther met höre samme penninge meg till oc ingen anden, ther fore aether ieg ath kreffue myne penninge aff them oc ey aff hartugen aff Holstenn, thij ieg ther pa will lathe them see nögactyghe beuiseninge aff ether nade. Will ether nade nw werdes till at giffue meg her pa ether nades breff, at swo ær som forscreuit standher, eller scryue them sielfue till; thenne breffuisere kand siige ether nade theres naffnn. Nadige herre, ellers göre the bode ether nade oc meg the penninge affhende, thet gud forbiude swo skeer, tha skall ieg lide stwer armodt. Hues ether nade icke will wnde megh, skall ether nade met gudz hielp fauge gode redhe oc regenskap aff. Ieg haffde gierne sielff faret till Hamborigh, nw tör ieg [icke], wthen ieg haffde beuies aff ether nade, ath ieg qwantzwies ware aff ether nades tienneste; beuiser ieg meg noget pa ether nades wegne, för end ieg fanger thisse penninge, tha ær ieg them wisse qwyt; thij wille ieg gierne haste meg, at ieg motthe komme till myne penninge met thet snareste. Will ether nade nw

werdes till oc betencke her wti myt beste formedels myn lange tro tienneste oc eylendyghed, som ieg dagligen lidher, met ether nades beuisinge, thet ær myn fatyge bün till ether nadhe, oc [ieg] will gierne ytthermere fortienne thet, hwar ieg kand, met myn tro tienneste. Huar ether nade will haffue meg, will ieg gierne were till landz eller wandz och woghe myn hals fore ether nade, som en god tro mand bör atgöre emod syn retthe herre oc konge. Kæreste nadige herre, the Berger farer haffue gandske forretlichen hollet theres breff, indzegell, ord oc ære, som the ether nade loffuet oc tillsagt haffue. The fatyge borger wti Bergen haffue the roffuet oc thaget fran allt thet the otthe, liidet oc stwrt; her ær en wti Amsterdam, som the thoge fran mere end iiii^m rinske gle, oc all sammen haffue the bytthet oc parthet thet. The haffue forsworen seg tillsammen met dochter Wincentius¹⁾, oc the wille göre brygen fast; ther drage the steen till huar dagh; men ieg hobes ether nade wil met thet snareste tencke her en myddell till. Then ny biscop i Bergen²⁾ formercker ieg will were god; mand siigher, han ær ether nade god oc tro; ther till haffuer ether nade ther en gunstyg almwge. Ingen tör were segh bekendt; huißcken dochter Wincentius formercker ether nade will well, then lather han sla ihuell. Jtem ieg screff ether nade till nw siist, huarledes her ær well folck tilfangx, om men (sic) kand fange then deell ther till hörer. Will ether nade nw werdes till at scryue meg besceyt encket, huad ieg skall göre oc huad ieg skall pa slaa, tha will ieg gierne retthe meg ther effter. Jtem at ether nade will werdes till at wnde the Campenses oc aff Deuenther ether nades paszportj, szo the frij oc wbehinderet maa forsöge ether nades lande fore ethers nades tiennere &c. Ieg wille gerne, atthe matthe formercke, atthet ware ether nade tacknemelig, atthe göre ether nades fatyge, elendyge tiennere tillgode. Jtem screff ieg oc om en paszport till en borger aff Campen, som hedher Henrich Blaw oc ær ether nade en tro tiennere,

¹⁾ D. e. Dr. Vincentius Lunge, som havde den vigtigste Deel i, at Norge underkastede sig Frederik den Første, og som til Belønning udnævntes til Statholder i det nordenfjeldske Norge. Over det Medhold, som her klages over, han gav de lybske Kjøbmænd i Bergen, indløb der ogsaa i Begyndelsen af Aaret 1524 Besværing fra de skotske Kjøbmænd sammesteds til det danske Rigsraad.

²⁾ D. e. Oluf Thorkildsen, forhen Kannik og Ærkedegn i Bergen, som den 15 April 1523 af Kapitlet var bleven udvalgt til Bisp (Norske Saml. 8vo, 1 B. S. 3).

huar han kand, som thenne breffuise ythmere kand vnderuise ether nade ther om. Wille nw ether nade werdes till athöre han-num, swo han strax met thet alderförste maa fange swar oc besceyt fran ether nade, oc siiden motthe met thet förste komme till bagher igen. Her met ether nade the helge trefoldyghaidt befalendes till ewig tiidt. Screffuit wti Amsterdam xxii in aprili mdxxiii.

Ether nades

fatyge tro tiennere
Jürien Hanssen.

Udskrift:

Högboeren furste oc mechtugste herre, her Cristiern, met gudz nade Danmarcks, Sueriges, Noriges, Wendes oc Gottes koning, hartugh wti Sleszuigh ó. s. v., myn kæreste nadige herre.

(Original paa Papir med Mærke af Seglet. Münch. Saml. Nr. 959. Christiania.)

115.

Antwerpen 27 April 1524.

Kantsle Klaus Pedersen tilkiendegiver Christiern den Anden sin Uvis-
hed om den rette Forstaaelse af de Befalinger, han havde modtaget;
antager Underhandling med England for frugtesløse, men vil dog
forsøge det; om Hertug Hans og hans Underviisning; om Herman
Willemzoon, Mikkel Blick; m. a. m.

Myn ydmygelig bepligtig tro tjenesthe tijl foren. Kere na-
digste herre, werdes edher nade wijde, at jeg fijck en packe breff,
som war schreffwen wdij Oldenborg i lanthe Mijssen then iij dag
wdij aprijl ¹⁾, wdij hwicket edher nade er begerende, at jeg schal
reysæ tijl kongen aff Engeland oc gure myn slijdt, at edhers nadhe
kwnnæ foo ^{em} engelotther enthen tijl pandt oppo nogle edher nades
eland heller oc tijl loenss at betale indhen et aar, oc sammeledes
at kongen wijlle ladhe rosthere thet gotz &c., oc ther oppo sendher

¹⁾ Det samme som er trykt S. 201.

edher nadhe mig en fwlmacht, som er och schreffwen i samme O-
 denborg iij dag i aprijl. Hoest samme packe fijck jeg eth andhet
 edher nades breff, hwicket mesther Cornelius¹⁾ haffwer schreffwet
 oppo latijn, oc lydher thet soo, at edher nadhe fijck myne breff,
 oppo hwicke edher nadhe icke nw for manghe forhindringhe skyldh
 kwnne giffwe swar oppo thenne tiidth, men at jeg skwlle ladhe be-
 stoet met edhers nades skjib oc the andre erendhe, so langhe jeg
 finghe ydermere wnderwijsingh, men jeg skwlle wel taghe ware
 oppo edhers nades hogboren börn &c., oc thet breff war schreffwet
 iij dag i aprijl wdij fornemffde Ollenborg, oc fijck jeg bodhe packen
 oc thet samme breff ther hoest oppo en tijdth oc dag i Mechel
 Sancti Georgij dagh, som er then xxiij dag i aprijl. Nw er jeg be-
 kwmmert och wedh icke fwlelighen, hwar effther jeg skal retthe
 megh, forthii wdij thet ene breff, hwicket edher nadhe haffuer
 [schreffwet] met sijn egen hond, er edher nadhe endelighen begeren-
 des, at jeg skal reyse tijl Engelandh, oc [i] thet andhet schriffwes,
 at jeg skal ladhe bestoet met alle erendhe, forthij edher nadhe
 schriffwer, hwickeledes i haffwer fonghet mit breff, po hwicket
 edher nadhe kan icke sware &c. Oc ther görs inghen wdherstan-
 delsse heller hwgkomelsse, hwad breff thet war heller oc hwadt
 the lyddhe; oc twiffler meg oc om ther er icke forsynelssse skedt
 in dato. Gwd wedh thet, at wijsthe jeg, hwickeledes edher nadhes
 mening wore, tha wijlle jeg gerne som mig bör at göre retthe mig
 ther effther. Men jeg wijl wfortöffwet giffwe mig tijl Eppeland,
 forthi the breff haffwe thet sijsthe datum, oc wijl gerne göre myu
 flijdt aff al myn macht oc forstandt, at edher nadhe kan foo the
 penninghe, endogh at mesther Baccher haffwer sacht migh, at thet
 er wmögelicht, at edher nadhe kan fonghe wndsettingh oppo thenne
 tijdt aff kongen aff Engeland, oc thet samme sagde han och, at
 han haffde schreffwet edher nadhe tijl, en dogh edhers nadhe
 haddhe anderledes forstandet breffwet; oc ther fore foer icke her
 Antonius aff steedh. Men oppo thet edher nadhe schal icke fynnæ
 meg then stwndh jeg leffwer wwillig heller fortroden, tha wijl jeg
 gerne reysæ &c.

Haffwer jeg oc so schreffwet edher nadhe tijl, hwickeledes
 at kongen aff Engelandh wijl icke köbe Marien, sidhen han haffde
 ladhet besee henne; hwn behagher hannum icke, som edher nadhe

---

¹⁾ Cornelius Duplicius Scepper.

forstoed wel aff thet breff, som jeg sendhe edher nadhe met Hans laechey &c. Ther fore er thet icke rodhelicht at bywdhe hannum nw fornemffde Mariæ &c. en dog edher uadhe schriffwer, at jeg mo skencke hannum Engellen, jeg kan troo edher nadhe mener Marien. Effther som lælælighedhen sijg giffwer, ther wijl jeg oc rettthe mig effther &c.

Icke tror jeg heller, at kongen ladher nogerledes rosthene thet gotz, för en han fongher tydingher fraa sijnæ sendebwd, hwadh the wijlle göre. Hand wed wel oc soo, hwad befalingher keyserlig maiestadth haffwer wdgißweth; Hannarth war bosth hannum oc gaff hannum alle tingesth tijl kenne. Men dog wijl jeg gerne göre mith besthe, oc jeg wijl taghe copierne met meg; jeg haffwer them aff alle mandaterne, Hannart han gaff mig them. Herren af Veer schreff mig tijl, at han wijlle köbe Marien, om jeg wijlle giffwe goet köb. Jeg haffuer forstandhet, at han menthe at foughe henne för iijm heller vm gyldhen. Oc mo edhers nadhe wijdhe, at ther er möghen skyldh wdij Veer, mesther Lambert¹⁾ bleff möghet skyldijg oppo edher nades wegnæ. Men i hwadt roedh edhers nadhe fangher, tha mo Marien icke bliffwe liggendhe; the sijæ, at hwn skulle plaeth i grwndh forderffwe, om hwn skulle bliffwe lengher stijllæ &c.²⁾

Frwæ Margarethe er wdij Andorp, oc göre the sijg redhe mögith starck i mod hertugen aff Gelleren. The haffwe annamet the lantzknecthe, som wore wdij Copenhagen; men mig er sacht, at the haffwe icke fonghet mer en ij fennelen, oc hertugen aff Gelleren schal haffwe eth fennelen ther aff; dogh wed jeg icke sanninghen ther oppo &c.

Som jeg haffwer schreffwet edher nadhe tijl foren, tha er thet wmögelicht, at noghen kan lere prinssen her. The wijlle icke tijlstedhe, at han skal skiliæs fra princessernæ heller och were alenæ; och then frwæ hwn haffuer hannum wndher sijgh och en hoeb met jomfrwer. Doch rychte the hannum wel oc haffwe wel taget ware oppo hannum, then stwndh han haffuer wærijt sywgh. Han haffwer icke hafft manghe helbredhe daghe, sidhen edher nadhe foer hedhen, oc ther fore haffuer jeg icke kwnnet lereth hannum. Men ther

¹⁾ Kongens Sekretær Lambert Andersen, siden Skibsfører og Kaper.

²⁾ Her er udeladt et Stykke, der handler om Sager, som forekomme i andre trykte Breve.

som gwdh wjl hielpē, at han kan komme hedhen, tha skal edher nadhe see, at han skal wel lære. Han haffuer i gennom goed forstand oc er gwdfryctijgh, och han er nw bleffwen so wel tijl paass, som han haffuer wereth noghen tijdh, gwd haffwe loff. Och princesserne ere och wel tijl pass, gwd haffwe loff. Kere nadigste herre, werdes edher nadhe wijdhe, ath jeg sendhe edher nadhe met then banck tijl Noremberg nogle breff oc alle the copier aff the breff, som the ambasiatores haddhe met sijg, som her bleff schicket aff landet.

Jeg haffuer schreffwet Herman Willumtzon tijl, at han wijlle göre her Antonius oc megh regenskab oppo edher nades wegnæ: tha haffuer jeg fornwmmet, at han wed icke mange gode redhe ther tijl, oc haffwer Pompeius schreffuet mig tijl, at han kan ingelwndhe göre regenskab. Ther fore haffuer jeg ladhet steffne hannum i retthe, oc skal her Antonius taghe ware oppo saghen then stwnd jeg er borthē. Ther fore mo edher nadhe oc schriffwe her Antonius tijl, om thet wore, at jeg komme icke so snart i gen. Men mig hobes tijl gwtz hielp, jeg skal icke soffwæ oppo weien, jeg wjl skyndhe migh al thet jeg kan &c.

Inghen tijdingher er her aff Meland, wdhen at ther er stoer pestilentie wdij keyserlig maiestatz heer, so at thet stoer tijl frwctendhe, at the mo skjilies ath.

Michel Blech aff Norijæ han schreff edher nadhe et breff tijl, wdij hwicket jeg forstoedh, at han holler en nw fasth met edher nadhe, oc ther som the taghe heller brendhe hannum sijn gord aff, tha wjl han holle sijg i skoffweu met bündernæ, so lenghe edher nadhe kommer met gwtz hielp i rijgene i geen¹⁾).

Jeg befruchter meg, at then fwlmacht, som edher nade sendhe mig, er icke starck nock, forthi ther stoer icke wdij henne for edher nades arffwingh heller efftherkommere met nogle andre clausuler, som ther giordes behoff at stoo. Edher node wed wel sielff, hwre nöyæ the Engelsche ere, oc cardinalen wjl haffwe so stoer forwaringh. Men doch wjl jeg fjinnæ roedh, at the skwllæ icke haffwe der at skywde oppo.

---

¹⁾ Da Klaus Pedersen skrev dette, var Mikkel Blick allerede nedfaren til Danmark for at gjøre sin Fred med Frederik den Første. (Brev af 25de April 1524).

Thet er mig sacht wdij sanninghen, at the Hollender haffuer ladhbet samle alle schijpper tijl sammen oc haffwe wpschreffuit wed en penningh, hwre möghet the haffwe wdgiffuet mer en then gamblæ toeldh löber, oc hwre lenghe theres skjib ware rostheredhe¹⁾, met nogle andre articler. Hwad theres meningh er, thet kan jeg icke wijdhe. Her met edher nadhe gwd tijl ewijg tijdt befalendes.

Ex Antwerpia xxvii^a die aprilis anno &c. xxliij^o.

Edher nades kongelig maiestats
tro tienere

Nicolaus Petri.
Ainthoni van Metz.

Sædvanlig Udskrift.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 1130. Christiania. Brevet er egenhændigt skrevet af Kantsleren, men tillige undertegnet af Anton v. Metz.)

116.

Zwickau 29 April 1524.

Johan Locher udbeder sig nærmere Befaling af Christiern den Anden med Hensyn til Trykningen af Ny Testamente og tilbyder at skrive Fortalen.

Durchleuchtiger hochgeborner vnd grossmechtiger khunig vnd herr, e. k. m^t sein alzeyt mein christenliche dienstparkeyt beuor. Aller genedigister herr, wie vor verschinen tagen e. k. m^t der furgenomen loblichen, erlichen vund christlichen handlung mit dem druck des neuen testaments Jhesu Christj mit mir verlassen, derhalben ich mit allem fleyss, wie dan e. k. m^t gutt wissen, dem druckerherren geschriben, der mir auf mein schreyben geantwurt, auf dyssmal nit fueg hab aus manigfeltigen grossen geschäftten vor

¹⁾ I Aaret 1522 havde Christiern den Anden lagt Beslag paa de hollandske Skibe i Sundet.

e. k. m^t zwerscheinen, auch der weytten vnsychern weg halben, darumb er auch Leybsizker messs oder jarmarckt versawmen hat miessen; hab ich weytter nit vnderlassen mügen euangelische handlung zwfurdern, jm einen aygnen botten geschickt vnd die sach also hoch furgehalten von wegen e. k. m^t, darmit ich denn mann zwkbumen bewegt hab, der dan yez alhie zw Zwickaw vnnnd mit jm gebracht vil schöner prob vnnnd exemplar auf pärmendt vnnnd papier, wie dan e. k. m^t wirdt sechen vnd vernemen. Er ist auch des erbietens, dyse buecher mit aller zwgehörung nach notturfft, wo, wen vnd wie das e. k. m^t verschafft, auch der puncten vnd zusammenfiegung halben der wort mlesen noch sunderlich puechstaben verordent vnd justiert werden; wo dan fäl ist, sol gnuagsamlich nach e. k. m^t anzaygung gemacht werden. Die weyl aber der druckerherr nit ways, wo e. k. m^t jst oder hinauss wil, jm auch gefarlich jm land vmbzereyten, schick ich zw e. k. m^t seinen dienner, mit dem e. k. m^t vorschaffen mag, gschriftlich oder mundtlich, was e. k. m^t weytter gesindt ist, oder wo der druckerherr sich zu e. k. mat. weytter verfiengen sol, welcher sich nach aller gebur gegen e. k. m^t halten sol &c. Aber als vil sunst an mir gelegen, bin ich alzeyt willig vnnnd geflyssen e. k. m^t nach vermögen zwdiennen der prefacion vnd vorred halben yber das buech zwmachen; hab ich bisher arbayt darin gehabt. Allein wen ich verstandt mecht haben von e. k. m^t, jn was gestalt vnd mainung dijs furnemen mecht gestelt werden, ob das auf e. k. m^t namen, gunst, lieb &c. oder aus euangelischer pflicht als zu e. k. m^t vntherthonen, dermassen jnnen zwstellen, wie es dan e. k. m^t gefellig, das mir dysses effects verstandt wurdte gegeben, darnach wie sych geburet jn die rethorict zefiern, wolt ich als pald der sach ein gestalt machen. Jn wellichem allen mich e. k. m^t verstandigen mag, wes ich mich oder der druckerherr vnns zwhalten hetten, nicht weniger zw schaffen vnnnd zw gebietten als mit seinen diennern macht haben. Die wir vnns e. k. m^t mit aller vnderthanigkayt beuelchen. Datum jn eyl zw Zwickaw 29 aprilis anno &c. 24.

E. k. m^t

gehorsamer Johann
Locher von Minchen,
corrector zw Zwickaw.

Udskrift:

Dem durchleuchtigen vnd grossmechtigen fursten vnd herren,
herren Cristiern, kunig jn Denemarckt o. s. v.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1101. Christiania.
Paaskrevet med gammel Haand: "Johan Locher vom Munichen".)

117.

Rathenau 29 April 1524.

Kurfyrst Joachim af Brandenburg tilkjendegiver sin Ægtefælle Elisabet sin Utaalmodighed over, at hendes Broder Christiern den Anden drager det i Langdrag med Betalingen af Gjælden, og beder hende skrive til ham desangaaende.

Hochgeborne furstin, freuntliche hertzallerliebste gemahel. Jch hau d. l. schreyben vormergkt vnd schyggk derselben hiemit zu zwey brieff, so k. w. d. l. bruder an mich geschrieben, darausz du sehen wirst, was trosts ich meyner bezalung halben bekumen, auch was des gleytts halben bey myr gesucht wyrdt. Derhalben meyn fruntlich beth an dich, du wollest vorigem meynen begern nach an dein bruder schreyben, da mit ich au lengern verzugk bezalt werde; dan er hatt sein schyff jn Brabant verkawfft¹⁾, vnd das geschutz dergleichen, vnd man wyll mich vnd ander also auffhalten vnd mit wortten speysen, das reymt sych gar nit. Wir konnen es auch die lenge nytt dulden noch leyden, sonder es wirtt nach vermuge der verschreybung darzu müssen getracht werden. Darneben schyggk ich dyr hiemit x antvogel, die ich itzt geschossen, vnd ein basen, die las dir wolschmegken. Es bessert sich gott lob teglich mergklich mytt myr, vnd wirtt ab gott wyll keyn

¹⁾ De vare solgte paa Skromt, for at Kurfyrst Joachim ikke skulde lægge Beslag paa dem, se S. 106. 108. — Staden Rothenow eller Rathenau ligger i Brandenburg ved Havel.

nott mehr haben. Das wolt ich dir meyn hertzliebste Els nit bergen, vnd befylch dych da mit dem allmechtigen. Datum Rothenow am freytag nach cantate 1524.

Joachim M. z. B. kurf. &c.
manu propria.

Udskrift:

Der hochgebornnen furstin frawen Elizabet ausz koniglichem stamen geborn, marggrauin zu Brandenburg, zu Stettin, Pommernn &c. hertzogin, burggrauin zu Nuremberg vnd furstin zu Rugen, vnser freuntlichen hertzallerliebsten gemahel. Jn irer lieb selbst hannt.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 750. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

118.

Antwerpen 30 April 1524.

Kantsler Klaus Pedersen giver Christiern den Anden Underretning om et Gesandtskab, som Frederik den Første sender til Henrik den Ottende af England og meddeleer Indholdet af dets Instruktion, som han har faaet hemmelig Kundskab om.

Kere nadigste herre, werdes edher nadhe wijdhe, at hertwgen aff Holsten haffwer schicket two sijne ambasiatores, then ene heder doctor Brandt¹⁾, oc then andhen heder Diderich wan Redth²⁾,

¹⁾ Matthias Brandt forekommer 1509 og følgende Aar som Hertug Frederiks Kantsler. Foruden den her omtalte Gesandtskabsreise 1524 blev han ogsaa i Begyndelsen af 1526 sendt som Gesandt til Nederlandene for at ujdævne de stedfindende Stridigheder. I det Mindste findes en Instruktion for ham til en saadan Reise. (Gemeinsch. Ark.)

²⁾ Didrik v. Reidt, der efter adskillige Ytringer i hans Breve at slutte, maa have havt sin Hjemstavns ved Neder-Rhin, blev allerede tidligt meget benyttet af Hertug Frederik i Underhandlinger med fremmede Fyrster. Ikke længe efter at Frants den Første havde tiltraadt Regjeringen, blev Didrik

hoffmesther &c. tijl kongen aff Engelandh. Oc ligghe the nw hemmelighen hoesth hertwgen aff Gelleren oc forbidhe, om the kwonnæ foo leydhe aff kongen aff Engelandh. The haffwæ en wdt, hwicken som boer wdij Mechel, er en Offuerlendere, oc hedher Petrus Alymira, at han skal forwerffwe them leyden. Han wijsedhe migh hertwgens breff tijl konghen, oc jeg haddhe thet i myn handth, oc thet war schreffwet oppo pergemeen, oc jnstruction met, oc lyddhe hwn fulner soo: fürsth at hertwghen wijlle sendhe sij næ geschickten oc ambasiatores at handle met hannum kerlighen oc wenlig wdij nogle stycker oc erendhe anrörendes sijne egne land oc the Nedderland oc tesligesth Engelandh; sammeledes at handlæ om nytthe oc profijt then hele christenbeedh[s]; oc at konghen aff Engeland wijlle ladhe sijg wnderwijsæ wdij alle redelig oc rechferdijghe sagher, som han skulle i sanningh fornymmæ aff sij næ ambasiater; och hwickeledes at samme hertwghen icke en nw wijlle ladhe sijg krönæ, en dogh thet er hannum bwdhet two ganghe; oc at han motthe lenghe lighe som then elsthe bleffwet wdhwalth tijl konge für edher nadhe, haffde han willet annammedhet, oc manghe andre punchter oc articler (som han schriffwer) thee som goodhe ere, hwicke han skal forstoo aff samme ambasiather &c. Oc er thet

v. Reidt af Hertug Frederik skicket som Gesandt til Frankrig, hvorfra han hjemkom Sommeren 1516; i Aarene 1519, 1522, 1524 var han atter i Frankrig (Dok. i gemeinsch. Arch.), og det følgende Aar 1525 foreslog han Frederik den Første at sende et Gesandskab til Frankrig, for at bevidne Frankrig Danmarks Deeltagelse i den Ulykke, der var tilstødt den franske Konge ved Pavia; han anviste Rigsraaden Albert Jepsen Ravensberg som beqvem dertil paa Grund af hans Sprogfærdighed ("der kan goett francois") og tilbød sig at følge med (sammest.); Frederik den Første valgte imidlertid denne Gang ingen af begge, men sendte Joachim Rønnow. Et Forbund med Hertug Karl af Geldern i Begyndelsen af Frederik den Førstes Regjering som Konge blev ogsaa sluttet ved Didr. v. Reidt (Hvitf. VIII. 62, "Dyrich van Rethern"). Han havde senest siden 1524 faaet Ansættelse som Hofmester hos Frederik den Førstes Søn Hertug Christian, i hvilken Bestilling han forekommer endnu 1527. — Den i ovenaftrykte Dok. omtalte Reise af Reidt og Brandt til England blev der intet af, da de ikke kunde faae Pas fra Henrik den Ottende, saa at Christiern den Andens Kantsler slap for den Uleilighed at modarbeide dem i London. Derimod begave de sig til Frankrig, for at røgte Frederik den Førstes Ærinder hos Frants den Første, hvorom Reidt aflagde Beretning, dateret Aachen 2 Juli 1524. (Gemeinsch. Ark.). En Gesandskabsreise til Skotland, som de derefter skulde have udført, maatte opgives for modende Hindringer.

soo, at konghen wjl giffwe them audientia oc höre them, at han tha wjlle sendhe tijl frwæ Margarethe leydhe breff starck, so at the wore ther met forwareth &c.

Thette er articerne. Then samme, som solliciterer for them, han obenbaredhe mig thesse stycker sielffh, oc motthe jeg [lo]ffwe hannum wndhr myn eedth, at jeg skwlle icke obenbare hannum wdhen for edher nadhe. Oc i dag som jeg war hoesth frwæ Margarethe oc togh loff aff hennæ at reysæ i Engelandh, tha spwrdhe jeg henne ath, om hwn wjsthe icke om tessze stycker, oc om hertugen wjlle schfcke sodanne ambasiatores i Engelandh. Tha swaredhe hwn, ligerwijs som hwn wjsthe der inthet aff, wdhen hwn haffde thet höre sijæ aff köbmen. Dog haffdhe then samme Petrus Alæmyra, som solliciterer for hertwghen og samme ambasiatores, [sacht mig], at han gaff henne thet tijl kenne wdij et obenbar roedh &c. Oc sidhen war jeg hosth thenne kongens¹⁾ ambasiathe, som her ligghe, oc sagdhe hannum, jeg wjlle tijl Engelandh, oc spwrdhe hannum att, om han icke wjsthe ther aff, at hertwghen wjlle sendhe tijl hans konghen, tha swaredhe han ney först oc bleff rüdh, sidhen sagdhe han, hwickeledes han haffdhe noghet forstandet ther aff, men han menthe, at the schulle icke fonghe audientie &c.

So haffwer thenne sag forlöbet sijg wdij sanninghen, och the forbijdhe alle daghe oc stwndh swar fra konghen, om the kwonnæ fonghe leydhe heller ey. Komme the der, do wjl jeg gerne were tijl ordz met them for konghen, oc wjl göre mith besthe i alle sager, ligerwiiss som edher nadhe mig tijl tror. J dag far jeg aff steedh tijl Brygghen. Her met edher nadhe gwd befalendes tijl ewijg tijdth. Ex Antwerpia vltima aprilis anno &c. mdxxiiii.

E. v. mtis

humilis seruitor
Nicolaus Petri.

Udskrift:

Serenissimo principi domino Christierno, Dacie o.s.v.
domino meo clementissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1131. Christiania.)

¹⁾ D. e. den engelske Konge.

119.

Rathenau 1 Mai 1524.

Kurfyrst Joachim af Brandenburg skriver i Vrede til sin Hustru Elisabet, fordi hun har opholdt et Bud, der skulde mane hendes Broder Christiern den Anden om Betaling.

Hochgeborne furstin, freuntliche hertzallerliebste gemahel. Ich hau d. l. schreyben vermergkt vnd las d. l. darauff wysen, ich von stund an auf k. w. brieff bey demselben botten geantwortt habe, vnd ist das auffhalten desselben alleyn ein vergeblicher vnnutzer vertzugk gewesen. Dan du wol abzunemen, das ich dyr die brieff nit vmb ratts wyllen der antwortt, sonder alleyn der wissenschaftt zuhaben zugeschygkt, derhalben den botten lang auff zubalten one nott gewest. Kanstu nue noch ja der gutte mit deynem bruder myr die Bezalung verschaffen, wol vnd gutt; wue nytt, so kan ich zuletzt vmb deyn vnd deyns bruders wyllen nytt verterben, sunder ich wyll bezalt seyn, vnd solt ich leyb vnd gutt dran hengen, vnd solt ich auch das darumb thun, das ich nit gern thett. Solchs hau ich dir nytt verhalten noch bergen mugen, der ich sunst freuntlich zu wylnfharen geneygt, vnd thue d. l. hiemit dem allmechtigen befahlen. Datum Rathenow am suntag Phylippi vnd Jacobj 1524.

Joachim m. z. B. kurfurst &c.
manu propria.

Udskrift som paa Brevet Nr. 117.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 752. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

Christiern Winter underretter Christiern den Anden om Underhandlingernes Gang i Hamborg og de mæglende Gesandters ringe Paalidelighed; anbefaler Dr. Karsten Beyer til Kongens Forretningsfører; om de nederlandske Stæders Nærmelse til Frederik den Første; trøster Kongen.

Ether nadis hogmechtighed myn ödmyge tro plichtug thiennest met friid vtj Jesu Christo. Aller nadeste herre, werdes ether nade at wiidhe, at efftir som doctor Carstianus scriffuer ether nade til om alle ærende, handle oc anslag, som heer forgeffuis ¹⁾, men the ganger so bedregeligen om met ethers nade, at alle kand forstande, huad the haffue forbinder. Jeg befrychter meg offuir alt, at thend greffue skal intthet got handle paa ether nadis wegne; thi hand er stedze met hertugens canceller aff Holsten, oc cancelleren met hannom, oc hand er stedze drucken oc fuld²⁾. Ther som ethers nade achter end nw, at Hannart skal komme til ethers nade oc siden hiid: tha om ethers nade tycker thet raad were, tha skulle ether nade icke forladit at tilsige hannom en fire eller sex tusind gillen, naar ether nade kom vtj ether nadis land, oc siden all aar j tusind gillen, paa thet hand wille flyteligen handle vtj ether nadis sag, for ieg haffuir heer formergt, at huo som fleest penning haffuir, hand haffuir meist ret. Jtem som doctor Carstianus haffuir screffuit, at en skulle bliffue heer, oc the andre skulle fare heer vtaff, sso wiid ieg ingen beydre ther til end hand selfuir, om ether nade wil haffue ethers nadis sag met fliit vdret. Om ether nade fortroer andre ther til, so haffuir ieg stuor tuiffuel, at nogle skal kand giürit so wel, vthen ether nade war heer selfuir, for ieg finder hannom gantske willig vtj alle mode. Oc ther til er ther ingen aff alle ether nadis thiener, som so mögit wiid vtj ethers nadis sag, som hand wiid, oc at forgeffuit met lempe oc forstand. Efftir myn ringe forstand war it bedre at ware femtan heer til hannom (sic), tha war hand nyttiger tilbage end wij allesammen. Huor ethers nade wil haffue meg, ther wil ieg gierne were. Alle leyglighed haffuir *haffuir* doctor Carstianus scriffuit ether nade til. Jeg haffuir

¹⁾ D. e. som her foregives, fremsættes.

²⁾ Her sigtes til Grev Ulrik af Helfenstein, Ærkehertug Ferdinands Fuldmægtig ved Mødet. Kantsleren er Wolfgang Utenhoff.

screffuit ether nade til om teerpenning tre reysér; jeg befrachter meg saar, at nogle skal gefue ether nade for, at wil haffue thennom icke behouff: wisseligen siger ieg ether nade, at hoon, formsmeels oc skam gangir oss offuir for betaling, om ether nade sendir oss icke teerpenning. Ther for beder ieg ether nade *nade* for guds skyld, at ether nade sender oss huad wij haffuir behoff, at wij kunde [komme] her aff met æren, meist for thend ene mand skyld; hand haffuir troligen beuist seg vtj ether nadis sag, dog liguel thet haffuir werit liddit fruchtbard. Pauens sendebud ¹⁾ beger oc aff oss ith hundrit gillen, som wor uadeste frue skulle loffuit hannom vtj Nürriberg, som ieg haffuir tilforn screffuit ether nade til om. Haffuir ieg oc ingen penning fangit aff electo, som ether nade screff meg til met hannom. Frandelis bether ieg ether nade gantske flyteligen, at ether nade wil icke legge the thiender paa hiertit, som kommir til ether nade enchten wiid oss eller wiid andre; for thet er guds willie, at alle ting skal sso skee. Oc ther som thet icke gaar nw alle tingest efftir menniskens foorsaat, tha skulle ethers nade liguel gledis vtj gud, oc bethe at hans hillige willie skeer. Dog liguel at alle the, som heer er sendir, vtthen the aff Engeland oc margreffuens budskab, haffuir intthet endeligen at beslute vtj theris instructio, at giöre ether nade nogen hielp eller bestand: tha mwe ether nade frieligen forlade seg til gud, som ingen forladir hannom paa kallendis, at alle tingest skal liguel gange wel til; thl thiende gangir her, at alle regimente vtj Danmarck standir som en wendir en haand om. Ether nadis hogmechtighed siel, liiff, stande thend alsom mechtigeste gud befalendis. Scriffuit vtj Hamborg friidag nest efftir wor herris himmelfaar dag aar &c. mdxxliij.

S. e. n. k. m.

ödmyge tro thienner
Christiern Winter,
secretarius.²⁾

¹⁾ D. e. Dr. Hieronymus Rorarius. — Electus, som strax efter nævnes, er Johan Weze.

²⁾ Om Christiern Winters Dygtighed til at tage Deel i disse Forhandlinger bemærker Hans Mikkelsen i et Brev af 24 Marts 1524 (Münch. Saml.), at „Christiern er bedre forlubbet oc forstandig i alle thee recesser end ethers nades cancellere.“

Paa en vedhæftet Seddel:

Aller nadeste herre, som wii haffde tilluchte these breffue, kom theris buod aff Amsterdam, Antwarp oc Flander om afften two reysser vtj wor herberge oc begerede thet breff aff cancelleren, som koningen haffde loffuit alle the westerste steder vtj Holland, Brabant oc Flanderen. Sso forname wij strax, at the skulle haffue ssodanne breffue aff hertugen aff Holsten; men huad breffue thet skulle were, wiide wij icke; men wii forwiiste thennom, at the skulle ssøge en andersteed, huoss oss war ingen canceller¹⁾). Jeg befrüchter meg, at the ere forlichte met hertugen, oc haffue foruerffuet the priuilegie aff hannom, som the begerede aff ethers nade vtj Witttemberg for faste, ther Pompeius screff ether nade til, men gud kand liguel omkringe wende alle ether nadis vuenners forsaat oc handell. Ske guds wilie, amen.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 1259. Christiania.)

121.

Hamborg 7 Mai 1524.

Ærkebisp Johan Weze tilskriver en unævnt Ven (Kantsler Klaus Pedersen) om sine egne Anliggender vedkommende Bekræftelsen paa Lunde Stift, og anmoder ham i den Anledning om at paatage sig adskillige Ærinde hos Regentinde Margrete; tillige giver han ham Oplysning om den utilfredsstillende Gang af Underhandlingerne paa Mødet i Hamborg.

Fraterni amoris semper incrementum cum salute. Amantissime frater²⁾), accepi vltimas litteras vestras Noreberge de dato prima

¹⁾ De nederlandske Stæders Sendebud, som søgte Frederik den Førstes Kantsler Wolfgang Utenhoff, toge feil, og henvendte sig til Christiern den Andens Gesandter.

²⁾ Brevet har ingen Tilskrift, men der kan ingen Tvivl være om, at det er skrevet til den kongelige Kantsler Klaus Pedersen, hvem J. Weze ogsaa tidligere fra Rom under 17 Oktober 1523 havde tilskrevet om denne Sag (se

martij, quas gratissimo accepi animo. Ex quibus omnibusque alijs precedentibus intelligho fraterni animi constantiam erga me etiam non obstante quacumque fortuna. Amantissime frater et constantissime vir, vnice spes mee promotionis et honoris, nescio propterea quas vmquam cum toto gente mea sibi gratias de hijs agere possum¹⁾. Sed hoc nouit altissimus, quod nichil erit tam graue tam periculosum, quod vestri amore et gracia non subibo. Que prius ex Mantua, cum ab vrbe per postas recessissem, copiosissime scripsi, iterum repetam breuibus, quia ex vestris litteris intelligo, illa ad vos delata non fuisse, et est videlicet:

Cum reuerendissimus dominus cardinalis de Cesis, pretendens, sibi deberj fructus per me perceptos ex ecclesia Lundensi, fecisset me (licet nunquam in ius vocatum) carceribus manciparj, donec dedissem cautionem de stando jurj, et soluendo iudicatum, et representando me totiens quotiens &c., obligatio illa fuit facta ad certum tempus, videlicet ad mensem vtilem, que est ad mensem, in qua seruantur consistoria et tenentur audientie in vrbe, quia obligatio fuit facta, superante vacatione sedis. Ecce quid contigit: in fine termini grauatus sum infirmitate maxima, etiam quod de vita dubitaretur. Tum cardinalis habens in domo mea expiatores²⁾, quomodo mecum ageretur quotidie, finito termino aliquantulum deo dante restitutus sum sanitatj, qua[m] tandem omnino consecutus, et propter lapsum termini obligationis *et* liberatis fideiussoribus, timens de nouo incarcerarj, ascendi postam et in tertium diem Mantuam peruenj, vnde ista latius ad v. d. scripsi. Deinde me ad serenissimum regem contuli, vbi cum duobus familiaribus me contineo et inseruio in hijs, que michi creduntur. Serenissimam dominam reginam primum Nurembergam insecutus, deinde quamuis minus ad hoc dignus aut sufficiens, a regibus nostris Hamburgum cum doctore

---

S. 93), og som nu opholdt sig i Nederlandene ved Regentinde Margretes Hof. Ogsaa den „lis“, som den Tilskrevne i nærværende Brev siges at have i Rom, omtales i Brevet til Klaus Pedersen S. 96 og 98 og sees at angaae nogle Præbender (Dekanatet i Throndhjem, et Præbende i Slesvig og Kantoriet i Viborg), som gjordes ham stridige og hvorom han førte Proces i Rom.

- 1) Istedefor Udkastets „vnice spes“ — „cum toto gente“ — „sibi gratias agere“ læs: unica spes — cum tota gente — tibi gratias agere.
- 2) For Udkastets „expiatores“ læs: exploratores, og strax efter for „qua tandem consecutus“ læs: quam tandem consecutus.

Cristanno Wittenbergensi¹⁾, preposito Asinensi²⁾ et Cristierno Winter destinatus sum, vbi nichil penitus boni tractatur de restitutione serenissimi regis, cum dux Holsatie, Lubicenses atque Dani omnes inseparabiles sunt, nec negotium per nostros cum ea auctoritate et sinceritate agitur vt deberet, quia meo iudicio, si verum fatear vobis, nostrimet nolunt regem nostrum restituj, sed vellent fillum et reginam restitui, et ad hoc laborant: propterea hostes dicunt, se potius bellum inituros cum quocumque et se velle coniungere potius Saracenis et Thurcis, quam eundem regem restituj. Sed credo, quod rex noster non velit consentire aliquo modo, quod tractatur de concordia preter eius restitutionem. Sed quum ego secreta habeo, quod etiam rege non consentiente cesarei habent in mandatis concordare rem etiam citra restitutionem regis pro regina et filio, etiam eo non volente: sic dubito, quod infra duo aut tres dies abhinc recedemus, quia si negotium tractatur citra consensum regis nostri, frustra hic ageremus. Hec noluj v. d. ignorare, quicquam etiam sequitur vltierus significabo.

Demum charissime frater, mitto hijs introclusas certas litteras a serenissima domina nostra regina et jllustrissimo domino Ferdinando emanatas jn promotionem meam, quarum copias ad vos mitto³⁾, ut iuxta illarum tenorem poteritis apud serenissimam dominam nostram Margaritam archiducissam &c. impetrare litteras promotoriales in eandem sententiam, et ut sua serenitas impetraret similes a cesarea maiestate, non dubitarem summum pontificem ad eorum preces omne facturum quod postularent, et curare litteras istas et alias per vos impetrandas cum copijs illarum ad vrbem per postam de Taxis quantotius ad manus Mathie Wildenroitt prepositij Wysemburgensis transmitti, ut idem apud ducem Suesse cesaree maiestatis oratorem (cui et summo pontifici precipue scribendum est) negotium sollicitare poterit.

Si littere a cesare impetrande cum earum copijs etiam ad manus eiusdem peruenire possent, optimum esset. In hijs debitum ordinem fatiatis, in hijs diligentiam confisam apud serenissimam do-

1) Doktor Christianus eller Karstanus Beyer fra Wittenberg, som var tilstæde paa Kongens Vegne ved Underhandlingerne i Hamborg, havde forfattet et Forsvarsskrift for Kongen, som dog ikke blev trykt.

2) Den bekjendte Hans Hansen, Provst i Assens og Tofte.

3) Deriblandt ogsaa det under Nr. 102 aftrykte Dokument, se Anm. S. 193.

minam, et vltimi fauoribus et intercessione illustrium principum nostrorum juniorum¹⁾, quibus et dicte domine *Margarite* quousque vixero pro minimo mancipio fidelissime inseruiam. Quibus cum omni humillima subiectioe me commendabit.

Quam inconsulte res nostre aguntur et acta sunt, partim a magistro *Melchiore* regio secretario habuistis. Dubito *Lutherianam* sectam (quam regem insequi credunt, quamuis id minime spero) omnem fortunam regis nostri impediuisse, et hoc pro certo habeo, si meis acquieiscet (sic) consilijs, in hoc conuentu restitutus fuisset ad regna sua, certissimam habeo opinionem. De hijs latius oretenus conferendum est.

Disposui in vrbe apud dominum *Mathiam Wildenroith*, ille dabit omnem pecuniam necessariam pro lite v. d., quam nunc ad finem deductam esse non dubito.

Habeam litteras quantotius a vobis, quid in hijs obtinueritis, et si non potueritis impetrare aliquid (quod tamen non spero), omnino mittantur iste littere per postam vt supra.

Vellim (sic) meo nomine salutari dominum *G. Blioul* serenissime domine audientiarium et dominum *Remaclum de Qumena*²⁾ secretarium illisque officium meum offerte.

Cetera supplebitis iuxta voluntatem et discretionem propriam. Scitis enim quibus egeo et estis plenissime informatij. Igitur hijs me meaque omnia vobis subijcio atque commendo, deum optimum rogans uos diu incolumes in hac fraterna charitate preseruare dignetur. Ex *Hamburgo* die septima may 1524.

Ista fuit copia sed propter diuersitatem negotiorum non datur tempus ad lineam rescribendj, igitur parcatur³⁾.

Vester bonus frater
Joannes Weze,
electus *Lundensis*.

¹⁾ *Christiern den Andens Børn*, som opholdt sig i *Nederlandene* hos *Regentinde Margrete*, medens *Kongen* og *Dronningen* vare i *Tydskland*.

²⁾ *Løsningen* af dette *Navn* usikker.

³⁾ *Johan Weze* havde i *Wittenberg* 21 April 1524 paa *Christiern den Andens Begjæring* frasagt sig sit *Krav* paa *Lunde Stift* for at lette *Underhandlingerne* i *Hamborg* om *Kongens Gjenindsættelse*, mod at erholde *Tilsagn* om *Udbetaling* af en *aarlig Sum* af 300 *rhinske Gylden* (*Ekdahl* S. 794—96). Da han nu et *Par Uger* efter sætter alt i *Bevægelse* for at erholde *pavelig*

(Udkast, skrevet heelt egenhændigt af J. Weze, med flere Rettelser og Til sætninger. Münch. Saml. Nr. 1245. Christiania.)

122.

Torgau 16 Mai 1524.

Christiern den Anden underretter Dronning Elisabet om sit nærforestaaende Komme.

Nade oc fred vti wor herre Jhesu Cristo vere met ether altid, amen.

Myn ydmygelig oc kerlighen helssen ether altid forsent met vor hrere (sic). Kere frwe, moi wide, at ieg kom icke hid for cloken slo ix; siden kunne ieg icke komme köreforsthen til ors, thij han wor vti senge. Dog wel ieg i dag thilig talle met hannwm, oc wel ieg vest vere hos ether i morghen. Ther fore begerer [ieg], at [i] lader flii ether tingeste till, szo ati ere altingeste till rede, nar som ieg kom[mer], oc wil ieg byde ether alle erende til, nar ieg haffuer veret köreforsthen til ors. Item moi wide, at ieg haffuer nw weret köreforsten til ors, oc ser han for god, at Hanner skulle komme til meg i ethers nerwerrelse. Thij will ieg met al flit forarbedet, at Hanner skall fylle meg til ether, oc wel ieg vest vere hos ether i nat eller i morghen tilig. Bedher ieg ether, ati icke wel sie for noghen andet, en ieg er vti Illenberg¹⁾. Her met ether gud befallendes. Screffwed vti Tore andendag pinsdag aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Bekræftelse paa Lunde Stift, og i den Anledning henvender sig til Kongens Kantsler, maa hiin Frasigelse enten have været paa Skrømt for at bevæge Modstanderne til Eftergivenhed, eller i alt Fald være given med den naturlige Forudsætning, at de danske Underhandlere i Hamborg gik ind paa at antage Christiern den Anden til Konge. Underhandlingerne vare vel endnu ingenlunde sluttede, da J. Weze skrev dette Brev, men han skjønnede rigtigheden, at de ikke vilde føre til det ønskede Maal, og var derfor i Tide betænkt paa at sørge for sine Interesser. Brevet er efter Kantslerens Død kommet imellem Kongens Papirer.

¹⁾ D. e. Eilenburg i Sachsen ved Mulde.

Udskrift:

A la royne de Dennemerckse.

(Orig. paa Papir, Seglet bortfaldet. Münch. Saml. Nr. 816. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

123.

Greenwich 27 Mai 1524.

Kantsler Klaus Pedersen giver Christiern den Anden Underretning om Gangen af sine Underhandlinger med Henrik den Ottende og Cardinal Wolsey, m. m.

Myn ydmygelig bepligtig tro tienesthe tijl foren. Kere nadjste herre, werdes edher nadhe at wijdhe, thet ieg haffwer giffwet kongen aff Engeland tijl kenne alle edhers nades erendhe. Oc swaredhe han meg, at cardinalen skulle giffve mig swar om the penninghe, som edhers nadhe er begerendes; men om the köpmans gotz at arresthere, sagde han, thet stodhe hannum icke tijl görendes, för han hördhe, hwickeledes the Lwbeske wijlle schicke sijgh; oc ther som the icke ladhe sijgh sijnnæ som tijl börlicht wore, tha wijlle han met keyserlig maiestadt oc andre holle eth nyeth roedh, hwickeledes man skal faare met fornemffdhe Lubeske oc the andre edher nades sijnder. Oc sagde han, at hertwgens aff Holsten ambasiater wijlle komme hijdt, oc at han wijlle gerne höre them, oppo thet om ther inthet bleffwer giort i Hamburg oppo edhers nades wegnæ, tha wijlle han göre sijn slijdth met samme ambasiater, at han kwnne forlijghe edher nadhe met hertwgen aff Holsten &c. Jeg gaff hannum oc tijl kenne om doctor Alexander¹⁾, hwickeledes han giordhe i modh edher nadhe wdij Schotland. Han forwndredhe

¹⁾ Da der i de meget fuldstændige Papirer, man har om disse Forhold, Intet findes om nogen Forseeelse af Alex. Kyngorne, og denne i den følgende Tid ogsaa beholdt Kongens uforandrede Naade, seer det ud, som om man af politiske Hensyn har, som man kalder det, desavoueret hans Reise til Skotland, med hvilket Rige Henrik den Ottende den Gang var i Krig.

sijg ther fore oc sagde, at han hadde warneth edher nadhe tijl foren, at edher nadhe icke skulle troo then wldendingh oc besynderligen en Skotthe, oc thet samme sagde cardinalen. Och jeg fornãm oppo kongen i manghe ordh, at han mener edher nadhe aff alt hans hierthe oc wijl icke ophøre heller afladhe, för en edher nadhe kommer i sijnæ rijghe i geen &c.

Jeg handler alle daghe met cardinalen om the penninghe. Doch kan jeg icke fonghe andhet swar, en som jeg schreff edher nadhe tijl foren, so ath kongen kan icke komme tijl at wdssetthe edher nadhe ther met for manghe sagher skyld; oc sijen han, at kongen wijl i sijn eghen persone reyse offwer i moedh kongen aff Franckerrijghe. Dogh er hiidh kommen for ii daghe en erchebischoffe her Hans van Schonebergs broder aff Rom ¹⁾, oc fürsth haffuer han weret hoest kongen aff Franckeriighe, oc sijdhen hoest keyseren i Hispanien, oc sijdhen hoesth kongen aff Franckerijghe i geen, oc nw hijdh kommen at handle oc (sic) fredh oc forligelse i bland thennom. Men hwad ther bliffwer wdaff, thet haffwer jeg icke en nw forstandhet &c.

Jeg haffde forhobet, at hertwgens aff Holsten ambasiater ²⁾ skulle kommet hijdh, for en jeg fore hedhen. Jeg wijlle gerne were tijl ords met them for kongen oc cardinalen &c.

Mesther Melchior war her for ii daghe sijdhen oc reysedhe tijl Hijspanien. Dog mosthe han bidhe her wdij iiij daghe, for en han kwnne fonghe et pasport aff cardinalen.

Thet snaresthe jeg kan fonghe noghen goedh affskeed, tha wijl jeg wfortöffwet giffwe meg tijl edher nadhe. Jughen andhen ny tydinghe er her oppo thenne tijdth. Men edher nadhe gwd tijl ewijg tijdt befalet. Schreffwet wdij Grönnewijtz xxvii^a die mensis maij anno &c. mdxxiii^o.

E. v. mtis

humillimus serultor
Nicolaus Petri.

Udskrift:

Serenissimo principi et domino, domino Christierno,
Dacie o. s. v., domino meo clementissimo.

¹⁾ D. e. Nicolaus v. Schönberg, Ærkebisp af Capua, se S. 81, Anm. 1.

²⁾ Om dette Gesandtskab se S. 224 flg.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 1132.
Christiania.)

124. Uden Sted og Tid (sidst i Mai 1524).

Christiern den Anden takker Henrik Giø for de store Tjenester, han har viist Kongen, sender ham nogle Klenodier og lover ham videre Betaling, naar Dronningen kommer til Nederlandene; giver ham Befaling angaaende Kongens Skibe og Skyts i Kjøbenhavn, Regnskabet, m. m.

Cristiern met gudz nade Danmarcks &c. konning, hertug wdj Sleszuig, j Holsten &c.

Vor sünderligæ gunst till forne. Kære her Henrich, som i biwde oss till met oss elskelige Nielss Lücke och Benedictus wan der Wisk om then dag i Hamborgh &c., tha haffuer oss elskelige her electus aff Lwndt met the andræ, wij tiid forskeket haffde, clarligen vnderwisth oss, hworledes altingh sigh ther forlobith haffuer. Om thet regenskab, som j ære aaberbodige at göre oss paa then dell i haffue annamet oc vdgiffuet, siden wij droge fran ether aff wore land &c., ther met welæ wij aldelis lade vpstaa, swo lenge i selfue personligen komme till oss, begerendis gerne, atj her forinnen wele göre ethers störestæ fliith och forscriffuer in i Kopnehaffn, at Cristiern¹⁾, som wor scriffuer war paa wortt slott Köpnehaffn, maattæ komme ther aff landit och hiid till oss, met syne registre och regenskaff, at göre oss rede fore huess dell han haffuer paa wore wegne opboret och wdgiffue[t], bode fürre wij droge aff landith och siden och swo; thij thet skall lübe sig en stoer swm, och ligger oss ther fore macht paa, at han maa komme till oss, swo framt thet mwelict er. Item som i och biwde oss till met the gode men hoss ether ære, atl met them wele gerne komme och ware oss till tiennestæ met liib och gotz, nar wij ether

¹⁾ D. e. Christiern Thomesen Skrifer, som siden ogsaa kom til Kongen i Udlandet.

tilsigendes worde &c., tha tacke wij ether nw storligen fore ethers thro och willige tiennestæ, bode i oc the gode men met ether ære oss her till giort haffue, oc i her effther end nw gûre wele, och wele thet gerne met ether forskylle och lûne ether oc them fore ethers tro tiennestæ, swo i oss tacke skulle. Och bede wij ether gerne, atj endnw met the gode men hoss ether ære welæ forholle ether oc bliffue ther i Bremmen nogen tiid langh, swo lenge wij ether anderledis tilscriffuendis worde. Och rammer nw wortt bestæ oc bestandt i alle made, hwar i kwnnæ, och som wij ether aldeless tiltro och inthet paa ether twiffle. Som i och begeræ aff oss vndsetningh met penninge at betale the rytter met, som komme aff landett met ether, tha ære wij nw paa thenne tiidt icke well wedt penninge; men wij sende ether togh met forne Niels Lücke och Benedictus wan der Wisk clenodia; them bede wij ether gerne atj wele pantsettæ och laanæ ther paa swo mange penninge, som i ther paa till louss mesth fange kwnne, och ath wij och mwæ fange samme clenodia till lûsen igen, for huess penninge the bliffue vdssettæ. Och bede wij gerne, atj ther met nw welæ behielpe ether. Wij actæ och nw strax met thet aller fûrste ath forskicke hûgboren forstinnæ ffrwe Elisabeth &c. wor kære hosfrwe, till Brabant, och skall hennes nade ther forarbeide met stûrstæ fliith, at wij mwæ ther fange swo mange penninge, ther wij ether och the rytter, i paa wore wegne skyldige ære, vdquittæ och betale kwnnæ. Och strax wij swodannæ penninge fangendis worde, welæ wij met thet aller forstæ forskicke them till ether och ther met tage ethers handt och lûfftæ quith, som j paa wore vegne the rytter tilsagdt haffue, swo i oss tacke skulle ¹⁾).

At myn frwess nade skall met thet fûrste fare till Brabant at forarbeide om penninge; och nar myn herris nade swodanne penninge fangendis worder, will hanss nade strax forskicke her Henrick ther aff swo meget, at han kand betale the rytter met, han vdfûlgede aff Danmarck, og tesliges hannem selff for huess han vdcleth haffuer, oc holde hannem thet vden skade.

At her Henrich kwnne skicket thet swo, at myn herres skilb och skyttæ, krutth oc werge mattæ komme till Sûffrin Norbij paa Gullandt.

---

¹⁾ Det herefter Følgende er at ansee som et Tillæg af den, der har skrevet Udkastet.

Ath encthen her Henrtch eller Niels Lücke eller oc bode wille giffue sig till myn ffrwess nade till Brabant, ther at tilhielpet met theres gode raadt, at hennes nade maa bekomme then hielp aff hennes nades venner, ther the met kwunnæ bliffue vndsetnæ oc betalde ¹⁾).

Med samme Haand :

Swar paa the artickell, her Henrich Göyæ sende till myn herres nade met Niels Lücke oc Benedictus wan der Wisk met mündelige Befalling.

(Orig. Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 3551. Kbhvn.)

125.

Greenwich 3 Juni 1524.

Henrik den Ottende lover Christiern den Anden ikke at svigte ham mod hans oprørske Undersaatter; men beder sig paa Grund af Øieblikkets Forhold undskyldt for Pengelaan.

Henricus, dei gratia rex Anglie et Francie, fidei defensor, ac dominus Hibernie, illustrissimo ac excellentissimo principi domino Christierno, eadem gratia Dacie, Noruegie, Swecie, Gothorum Sclauorumque regi &c. &c., duci Sleswicensi, comiti in Oldenburg et Delmenhorst, fratri et consanguineo nostro carissimo, salutem atque felicitium successuum incrementum. Vbi perlegissemus vestre serenitatis ad nos litteras quinta die aprilis Aldenburgi ad nos datas, fraternum ipsius erga nos animum summa nostra cum voluptate statim agnouimus, ob quem vestre regie maiestati ingentes gratias agimus, persuasumque esse cupimus, non minori studio atque beneuolentia nos vicissim illam prosequi, summoque ardore felices eius

¹⁾ Saavel deraf, at Mødet i Hamborg omtales som sluttet, som deraf, at Dronningen siges at skulle med det allerførste reise til Brabant, kan med Sikkerhed sluttes, at Dokumentet er affattet sidst i Mai 1524. Henrik Gieses Svar findes under 8 Juni 1524.

successvs perinde ac nostros exoptare. Venerabilis deinde dominus Nicolaus eiusdem vestre serenitatis cancellarius mandata omnia sue fidei credita diligenter ac prudenter nobis exposuit; percepimusque, quid in negocio cum suis subditis componendo ad eam diem actum esset, qui si in sua perfidia ac peruicacia perstiterint, aliquem alium asperiozem modum adinuenire oportebit, quo ad aequas concordie condiciones tandem adigantur, cui profecto sic nos pro viribus aderimus, ut sincerum nostrum in se animum sit haud dubie vestra celsitudo perceptura. De mutuo vero, de quo idem cancellarius eius nomine nobiscum egit, uehementer dolemus, non posse hac in re (ut cupimus) dicte vestre serenitatis desyderio impresentia satisfacere. Adeo namque grauibz bellis tum aduersus Scotos, tum Gallos, terra marique res nostras tuendi gratia implicamur, ut vix his queamus commode sufficere. Has igitur ob causas aliasque complures, quas eidem domino cancellario recensuimus, vestram serenitatem impense rogamus, ut super hoc mutuo excusatos nos habere, nostrumque responsum in optimam partem uelit interpretari. Et feliciter valeat. Ex regia nostra Grenwici die iij Juny mdxxiiij.

Vester bonus frater
Henry.

Petrus Vannes.

Udskrift :

Excellentissimo potentissimoque principi domino
Christierno, dei gracia Dacie o.s.v. fratri et
consanguineo nostro carissimo.

(Original paa Papir, Seglet bortfaldet. Münch. Saml. Nr. 965.
Christiania.)

126.

Grimma 7 Juni 1524.

Den tydske Ordensmester Albrecht forkynder Christiern den Andens Tjenere, som ledsage Dronning Elisabet paa Reisen til Nederlandene, Arrest, for derved at tvinge Kongen til at betale ham hans Tilgodehavende.

Von gottes gnaden Albrecht, teutschs ordens bohemeyster, marggraue zu Brandenburgk, zu Stetin, Pomern, der Cassuben vnnnd Wenden hertzog, burggraue zu Nornbergk vnd furst zu Ruegen.

Vnnsern gunstigen grus vnd gnedigen willen zuuorn. Erwirdigen jn gott, wirdigen, erbaren vnnnd vesten, lieben besondern vnd andechtigenn, jr werdet von vnserm musterschreyber vnd lieben getreuen Sebastian Startz, dem wir desshalben beuelh gegeben, vornehmen, wie sich eur herr vnnnd vnser freuntlicher liber oheym, konige jr^t zu Denmargken, kegen vns zu Juterbach jn vorschynnen zeytten vorschrieben. Nun haben wir vnserm freuntlichen lieben oheym vnd vater dem churfursten zu Sachsen gutlichs handels vergunt, ydoch mit der maszs vnd anbangk, das wir mitler zeyt, wes vns gegebene brieff vnd sigil seiner konigr jr^t zulassen, vnd weyter wes vnser nottorfft sein wurdt wider benenten konig handeln, wolten vorbehalten. Vnnnd domit sich benente konige jr^t nicht von vns beclagen dorffen, als ab wir dieselb mit diser eyll gefaren vnd vbersetzen wolten (wiewol vns seine jr^t nicht gehalten, vnd desshalben vns an vnser erste vorschreybung, so wir von seiner jr^t vnser bestallung bekommen, zuhalten vrsachen thun): dieweyl jr dan zum teyl seine vnderthane, zum teyl jr andere vnderthenige diner sey^t, vnd alle sampt mit dem wort vnderthan begrieffen, jst desshalben vnser gnedigs synnen vnd begernn, jr wollet eur leyb, hab vnd gut von Wittenbergk nicht verrucken, bis so lang wir vns mit seiner konigr jr^t vertragen, bezalt vnd entscheyden sein, vnd hir jnen konigr jr^t brieff vnd sigil heerefftigen vnd helffen halten, domit dieselb jre konige jr^t nicht brieffloszs oder sigloszs werdt. Vnnnd dieweyl jre konige jr^t vorschreybung, zu Jutterbock jungst vffgericht, mit dem wort mitbring^t, das seine konige jr^t alle vnd yzliche punct vnnnd artickel desselben brieffs gereden, vorpflichtigen vnnnd vorschreyben sich hirmit fur sich, jre erben vnd nachkommen bey jrem koniglichem cristlichen werden, guten trauen vnd jn dem wort der warheit, stet, vest vnnnd vnuerbrochentlichen zuhalten gantz

trewlich vnd an alle geuerde; vnd desshalben konige jr^t, eurn herrnn, vnsern freuntlichen obeym, seine cristenheit, warhafftigkeit ader trew jn ainiche fabr zustellen helffen bewegen, sonder euch, wie euch als den getrewen dinern aigent, helffen vor hutten. Wir haben auch dergleichen etwas konigr jr^t zu Denmargken am jungsten vast der maynung gemeszts lassen anzeigen, darjn wie sich seine konige jr^t gehalten, lassen wir dissmal seins werts. Wollen auch wider die andern gute gesellen, die es villeicht nicht gewust vnd dardurch abgeraist, jrer vnwissenheit beygemessen haben; welche es aber gewust, kegen denen wollen wir vns vnser nottorfft, weyter auch was denselbigen erayscht, was dauon zusagen, schreyben vnd weyter furzunehmen vorbehalten haben. Welchs wir euch jm fall der nottorfft nicht verhalten wolten, vnd sein es zusamt das jrs billig thut jn gnaden zuerkennen genaigt. Datum zu Grym am sibenden junij anno jm xxiii^{ten}.

Manu propria subscripsit.

Udskrift:

Den erwidigen, wirdigen, gestrengen, erbaren vnd vesten, vnsern lieben andechtigen vnd besondern, herrnn N., electus zu Lunda, herrn N. probst in Funa ¹⁾), Jorgen van Munckwitz ritter, Hansen Michelsehe, vnd andern konigr jr^t zu Denmargken &c. landtsassen vnd getrewen vnderthanenn vnd dienern, welche jrer jr^t mit vnderthenigkeit verwant vnd jn vnderthenigkeit begriffen, sambtlichen vnd sonderlichen zuorlesenn.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 731. Christiania.)

¹⁾ D. e. J. Weze, udvalgt Ærkebisp i Lund, og Hans Hansen, Provst til Assens og Tofte. — Grimma ligger i Sachsen ved Mulde.

127.

Bremen 8 Juni 1524.

Henrik Giø forsikkrer Christiern den Anden om sin uforandrede Tro-
skab og Hengivenhed; men den store Forlegenhed, hvori han og
de andre Befalingsmænd, som ere med ham, ere komne af Mangel
paa Penge, nøder ham til at begjære en Pengesum af Kongen in-
den en vis Tid. Dette er ogsaa Betingelsen for, at han kan led-
sage Dronning Elisabeth til Nederlandene.

Stormechtigeste koning, aller nadigeste herre, myn plichtuge
tro thieneste ether k. mt idmigeligeste forskreffuet met wor herre.
Aldernadigeste herre, nw söndag syst forleden komme welbirduge
swenne Bendix van der Wisch oc Niels Lucke hid tiil meg met
swar fran e. k. mt; tha thacker jeg e. n. ganz jdmigeligen for gun-
stige oc nadige swar, tilbud oc ære, som e. k. mt meg ther vdjn-
nen betheet haffuer, hwilket jeg aff all macht oc formwe met myn
arme willige thro thieneste, liff oc all welfart ydmigeligen oc tro-
ligen forthiene will. Som e. k. mt er begerendes aff meg, thet jeg
skall end nw wiider entholle meg i thenne egen met thj andre
godemennd, som jeg her tiil vdj ether nades thieneste ophollet
haffuer, hwilket jeg gerne göre will for myn persone och thes
ligeste handle met thj andre godemennd, oc er jeg aldeles wtwi-
lendes. the oc szo göre. Doch allernadigeste herre, som jeg haffuer
ladet gjiffue e. k. mt tiil kenne mynn store armodt, saa jeg hwer-
cken selff haffuer att fortere eller att forlegge andre met; then
stund jeg haffde nogett, eller war ther som jeg eutten konne sellie
eller pantzette myt arff oc eye, tha war thet wspard for ether na-
des skiild, som e. k. mt wel selff wed. Thet kenne gud alsom-
mechtigeste, war thet end nw i myn formwe, jeg wille jckj be-
möje ether nadhe ther vdjnnen vdj noger madhe; thi bether jeg
e. k. mt som myn aldernadigeste herre, thet ether nade will nw
mett thet furste jnden Sancte Johannes Baptistes dag vndsette oc
skicke meg iijm gl. i thet mynste, att jeg kand haffue tiil thering
oc att forlegge thj andre godemend met. Oc e. k. mt will sende
meg them met ether nades eget bud hid eller tiil höffborne furste
hertug Henric aff Brunswig, att hans nade sender meg them fram-
deles, eller hwr e. k. mt selff töckes radeligeste were. Alder na-
digeste herre, vden jeg fanger slige help, tha wed jeg meg jngen rad
met thij reisige man[e]tsoldnere, som jeg haffuer forpflichtet meg
pa e. k. mts wegne att betale nw Sancte Johannes Baptistes dag.

Forhobes meg att forhandle j manetz dag eller vi wger att for-
 lunge, i thet jeg fanger nw slige help, att jeg kand noget haffue
 att forlegge them met. I alle the made jeg kand wide oc ramme
 e. k. m^{ts} beste enthen met ether nades skiib ¹⁾ eller i noger ander
 made, ther skall e. k. m^t troligen oc fast forlade seg tiil. Som
 e. k. m^t schriffuer meg tiil vdj et lydet lucht breff, saa ether nade
 achter met gudz help met thet aller furste at skicke höffborne
 feurstinne myn nadigeste frwe tiil hoffytth aff Burgundye om help
 oc tröst &c., oc e. k. m^t willie er, att jeg eller Niels Lucke eller
 oc bode skulle fylle hyndes nade: aldernadigeste herre, tha haffuer
 jeg ladet forclare ether k. m^t aldeles, hwr myu leyligheit er fatt.
 Konne jeg met nogen rad eller lempe met ære blyffue her forlöst,
 tha will jeg ganske gerne were oc lade meg bruge i ether nades
 thieneste, i hwor e. k. m^t wil haffue meg. Haffuer Niels Lucke
 self screffuet ether nade swar tiil pa syne wegne. Alder nadiigste
 herre, jeg bether e. k. m^t alder ydmigeligeste, ether nade will
 tencke pa the ord oc thet löffte e. k. m^t loffuede meg, tha e. k.
 m^t skeydede ²⁾ fran Köffuenhaffn sist, oc ether nade will ickj nw
 forlade meg arme karle. E. k. m^t skall fryt och fast forlade seg
 tiil, forlader ether nade meg jckj, jeg *jeg* skall alder vndfalle e. n.
 then stund jeg leffuer. Nadigeste herre, om e. k. m^t will, at thij
 manetz soldnere reisige skulle lenger forwachte oc entholle them
 pa ether nades thieneste, tha rader jeg, ether k. m^t schriffuer them
 tiil oc meg, om jeg skall noget handle met them ther om i noger
 made. Och att e. k. m^t egentlig schriffuer meg tiil, hworeffter jeg
 skall rette meg i alle made. Allder nadigeste herre, jeg beder oc
 rader e. k. m^t, thet ether nade will aldeles were wed et fryt oc
 godt mod met then alsommechtigeste gudz help, i thet e. k. m^t
 will taget ret oc alwarligen fore, tha skall all ether nades komber,
 sorrig oc ælendhe wendes tiil luckzeligheit, mangefold kongelige
 ære oc formögende regemente. Aller nadigiste herre, ether k. m^t
 werdes att ramme nw myt beste i alle made, som myn fuldkomelige
 tro er tiil ethers nade; thet will jeg met myn arme plichtuge tro

1) Her sigtes til de 4 Orlogsskibe, som Christiern den Anden sendte Kjøben-
 havn til Undsætning, hvilke H. Giø havde solgt til Frederik den Første for
 at skaffe Penge til at betale Besætningen dens tilgodehavende Sold. Men
 Frederik den Første havde ikke udbetalt Kjøbesummen, og Christiern den
 Anden forlangte Skibene tilbage.

2) Det tydske scheiden.

hieneste troliigen forthiene then stund jeg leffuer. Her met ether k. mt tiil lyf, syel oc et kongelicht selicht regemente gud alsom- mechtigeste tiil ewig tyd beffalendes. Screffuet i Bremen then onsdag nest for Sancte Barnabas apostel dag anno &c. mdxxiii.

E. k. mts

plichtuge tro thienere
Henrick Goyde ritter.

Udskrift:

Dem durchleuchtigestenn, grotzmechtigestenn, hochgebornnenn
feurstenn vnd hernn, hernn Cristiernn zu Ten-
marcken o.s.v.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 943. Chri-
stiania. Paategnet med Hans Mikkelsens Haand: "Breff aff her Hen-
ric Göije.")

128.

Wittenberg (8 Juni) 1524.

Christiern den Anden sender Dronning Elisabet adskillige Befalinger.

Node oc fred vti wor herre Ihesw Cristo altid for-
mere seg vti ether.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helsen ether altid forsent met wor herre. Kere frwe, widher, at ieg sendher ether met thenne breffwesser Iörghen the span, som i fenge. Beder ieg ether, ati welle giöre all ether flid til met her Iören, at han kwnne vti Libs fange penige ther paa; oc lader eth bud bliffue ther som i loe vti nath, som skall rie effther ether nw vti nath oc skall were hos ether, för en i fare aff Libs; oc for her Iören ladher icke andet mercke seg, en thet klenodie höre hannwm till; oc kwnne i fange ther penige pa, tha siger Hans Meckelssön, at han sender meg them hid met eth west bud. Item kommer köreförsthen capeland hiid til oss i dag tilig; hwad tidener som han forer skulle i fange at wide strax. Item bedher ieg ether, ati ladher ether iomfrwe altid ede

indne hos ether, oc lader her lens¹⁾ altid sie ether öwangillen for ether. Her met ether gud befallendes. Screffued vti Huitthenberg vti dagh &c. aar mdxxliij.

Cristiern.

- ¹⁾ Blandt Christiern den Andens Ledsagere i Udlændigheden er der ikke let Nogen, som har været mere omtalt og bekendt end Hans Møenbo, og det ved den tilfældige Omstændighed, at Svaning, som efter hans Tilbagekomst til Danmark blev personlig bekendt med ham, har meddeelt et Brev (lib. I. cap. II. §. 4—5), som Christiern den Anden har skrevet til ham. I dette Brev opfordrer Kongen ham at komme til Zwynaerde, et Slot tæt ved Gent, for at prædike Guds Ord, da Kongen ingen evangelisk Præst havde her paa dette fremmede Sted. (Egentlig var det for at staae Dronning Elisabet bi med Religionens Trøst, da hun var bleven dødssyg under et tilfældigt Ophold paa Zwynaerde). Af Svaning kaldes han magister Ioannes cognomento Monbo, concionator regis; Hvitfeldt nævner ham under Navnet Hr. Hans Møenbo blandt Kongens Ledsagere i Landflygtigheden og siger, at han siden kom tilbage og blev Kannik i Viborg (Hvitfeldt. VII. 270, VIII. 30, VII. 3.). Men blandt Christiern den Andens Ledsagere forekommer i Kongens Papirer fra Udlandet ingen under Navnet Hans Møenbo, uagtet disse Papirer med saa stor Fuldstændighed omtale ogsaa Kongens private Forhold, at hans Hofprædikant ikke let kunde undgaae at blive nævnt. Derimod forekommer i Kongens Papirer ofte en Prædikant, som kaldes Mester Jens Mikkelsen eller Hr. Jens Mikkelsen, og da denne findes i de samme Forhold, hvori Hans Møenbo siges at have været — navnlig var han tilstæde som Dronningens Sjælesorger ved hendes Dødsleie — saa kan der ikke let være Tvivl om, at Jens Mikkelsen og Hans Møenbo er den samme Person. Det latinske Navn Joannes gjengives som bekendt baade ved Hans og Jens, og Hvitfeldt har i dette Tilfælde valgt det urigtige Hans for Jens. Dette bliver ganske sikkert ved hans Gravskrift (Marmora Dan., tom. II, p. 207), hvor han kaldes Mag. Iohannes Michaelis Monbo, og af et Brev fra hans Enke Clara Ambrosii Datter (Danske Adelshist. Fasc. 46. kgl. Bibl.), hvori hun kaldér ham "myn salige husbund mester Jens Michelssen Møenbo." — Om hans tidligere Forhold vides saa godt som Intet; dog er det uden tvivl ham, som menes, naar Thura, infant. Acad. Hafn. p. 30 under Aar 1514 anfører: Inter electores rectoris magnifici fuit magister Iohannes Michaelis. Ogsaa har han, før han forlod Danmark med Kongen, været Præst i Viborg eller Viborg Stift; thi i et Brev, som han har undertegnet som Vitterlighedsvidne i Mecheln 5 Juni 1523, kort efter Ankomsten til Nederlandene (Gemeinsch. Ark.), skriver han sig: Johannes Michaelis presbyter Vibergensis. Af oven aftrykte Brev sees, at han er fulgt med Kongen til Tydskland og nu ledsagede Dronningen som Hofpræst tilbage til Nederlandene. Han er derfor ogsaa under Navnet Mester Jens opført blandt Hofpersonalet i Kongens Anordning om Hofholdningen i Lier, som er fra Slutningen af Aaret 1524. I December 1525 kaldtes han, som ovenfor bemærket, af Kongen til Dron-

Paa en indlagt Seddel:

Item bedher ieg ether, ati sie her lürghen, ath han siger ether falck, at the skille them ved the drenge oc lader han-

ningens Sygeleie, og var ogsaa efter den hollandske Beretning om Dronningens Død, hvori han kaldes meester Joannes Michiel, tilstæde i hendes sidste Timer (Willems i Belgisch Museum 2 B. S. 224 flg.). Kort efter Dronningens Død reiste han til Tydskland (Ekdahl S. 1050.) og havde i den følgende Tid Understøttelse og Ophold hos Kongens fromme Søster Elisabet af Brandenburg. Senere blev han anklaget hos Kongen for at føre et utugtigt Levnet. (Anklageren var maaskee P. P. Kempe, der ved flere Leiligheder opræder som en theologisk Inquisitor og Angiver mod sine Medtjenere). Kongen tilskrev ham selv derom og dette fremkaldte en lang, med Skriftsteder rigelig forsynet Skrivelse fra Jens Mikkelsen (Weimar 27 Marts 1529, Ekdahl S. 1268 flg.), hvori han med Bitterhed beklager sig over sine Fjender; Hovedsummen er, at han veed sig fri for Gjerningen, men tør ikke sige det samme om Tanken og Villien. Paa samme Tid lod Kongen Søren Norbys Søn Oluf Norby, hvis Opdragelse i to Aar havde været ham betroet, tage fra ham (Ekdahl S. 1274. 1304). I et senere Brev af samme Aar (Torgau 8 August 1529. Münch. Saml.) tilkjendegiver han Kongen, at han, for at undgaae Djævelens Fristelse til Horeri, har besluttet at gifte sig, og beder Kongen om en Pengehjælp dertil; tillige sender han Kongen en Udtydning, han havde gjort paa Fadervor, deelt i syv Stykker. I sit Svar lovede Kongen at ville understøtte ham, naar han giftede sig. Det sidste Brev, som haves fra ham, er fra Torgau 26 April 1530 (Münch. Saml.). Med dette Brev sender han Kongen en Bog, der indeholdt et Uddrag af den kanoniske Ret, læmpet efter den protestantiske Lære; han mener, at den kunde tjene til at forbedre den falske danske Lov med, hvilken mere synes beregnet paa at udsuge, end paa at beskytte og forsvare den fattige menige Mand; men det sees ikke, om han selv eller snarere en Anden er Forfatter til denne Bog. Han lader ogsaa Kongen vide, at han tilligemed Præsten i Torgau har oversat fra hollandsk paa tydsk ("meisnisk") en Beretning om Wilhelm af Zwollens Martyrdød. Endelig tilkjendegiver han, at han nu har troløvet sig med Dorothea v. Sescha, en Pige af adelig Byrd, men fattig, som tjente Kurfyrstinde Elisabet, og beder i den Anledning om den tilsagte Pengehjælp. Han er imidlertid dog ikke bleven gift med denne Dorothea v. Sescha, men med en anden sachsisk Pige Clara Ambrosii Datter; thi baade i hans Gravskrift og i to Breve fra 1552 og 1557 nævnes hun som hans Hustru, og siges at være fra Meissen. Naar Mester Jens Mikkelsen er vendt tilbage til Danmark, angives ingensteds. Da han siden forekommer som Kannik i Viborg, kunde man formode, at den Mester Jens, der i Dok. fra August og September 1530 (Münter Ref. Hist. 2 B. S. 709. Annaler for nord. Oldk. 1847, S. 134) forekommer blandt de viborgske Kanniker, der satte sig op mod Bisp Jörgen Friis, er Mester Jens Mikkelsen. Men der er liden Sandsynlighed for,

nwm¹⁾) risse feuden vtí voll. Ser til, at i icke forgeder thet, szo frant som vii skulle bliwe wender. Vt supra.

Paa en anden indlagt Seddel:

Item Symen oc Iören Sido kommer till meg oc tager met them hwer eth harnnes oc eth par hanske.

Item at the oc tage myne hanske met them, oc er thet ten-geste glort rede, som skwlle were till then peckelhue och saa.

at Jens Mikkelsen, som sidst i April 1530 endnu var i Tydskland og ifærd med at gifte sig — om man end vil antage, at han har forladt Christiern den Anden og af Frederik den Første faaet Lov til at komme hjem — allerede faa Maaneder efter skulde være bleven Kannik i Viborg. Desuden udhæver Bisp Jørgen Friis i sin Klage til Frederik den Første over de op-rørske Kanniker, (Münter anf. St. 709), at en af dem, Christen Stub, var en Søn af Forræderen Peder Stub, der opholdt sig hos Christiern den Anden, og at det Hele i Grunden ligesaa meget var rettet mod Kongen som mod Bispen; dersom Jørgen Friis havde kunnet fremføre en noget lignende Sigtelse mod den anden af de opsætsige Kanniker, Mester Jens, vilde han sikkert ikke have undladt at benytte sig af denne Støtte for sin Fremstilling. Det er derfor langt rimeligere, at denne Mester Jens er en Mester Jens Hansen, der siden nævnes i de samme Stridigheder i Viborgs Kapitell. Da flere af Christiern den Andens Ledsagere, efter at han var bleven fangen og fængslet og saaledes ansaaes for uskadelig, fik Lov til at vende tilbage til Danmark, f. Ex. P. P. Kempe, saa kan man formode, at denne Gunst ogsaa er vederfaret Jens Mikkelsen Møenbo; til Kannik i Viborg synes han først at være bleven udnævnt under Christian den Tredie, efterdi hans Enke i den ovenberørte Skrivelse takker Kongen for nogle Indtægter, han har tillagt hendes Mand, og beder, at hun maa beholde dem efter hans Død. I Aaret 1552 maatte "Mester Jens Mikkelsen Cannike her udi Viborg Domkirke" udholde en Proces med Øvrigheden i Viborg i Anledning af Kjøbet af et Jordstykke i Byens Mark, hvis Afhændelse Øvrigheden paastod var i Strid med Byens Privilegier. Dommen gik ham imod og Kjøbet erklæredes for ugyldigt (Kongens Retterthings Dom af 9 Mai 1552.). Han døde baade ifølge Gravskriften og det anførte Brev af hans Enke 14 Juli 1557.

Hvad Sandvig i sin Beskrivelse af Møn S. 26—27 beretter om "Hans Mønbo", at han var Præst i Stege og Provst paa Møn, Formodningen om, at hans Hustru var en Datter af Ambrosius Bogbinder, og Angivelsen af hans Dødsdag til 14 Mai, er, som det sees af det Foregaaende, urigtigt, og hvad der siges om hans Adelskab og Nedstammelse fra den Niels Nielsen, som blev adlet 1433, ganske upaalideligt.

1) Feilskrift for: thennwm.

Item at han oc tager met seg then hvide ganger, som ieg feck aff myn süsther.

Udskrift:

A la roynne de Dennemarchs &c.

(Orig. paa Papir med Levning af Seglet. Münch. Saml. Nr. 862. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

129.

Düben 9 Juni 1524.

Dronning Elisabeth besvarer Kongens foregaaende Brev og beder om Raad, hvis Regentinde Margrete taler til hende om hendes og Kongens Overgang til Luthers Lære.

Node och fred wdy wor here Jhesu Crysto altyd formere segh y ether nade.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ayl tyd tyl foren screued med wor here. Aler kereste here, som ether nade hauer screued megh tyl och begere, ded jegh skal göre met beste med her Jören, ad jegh kuyne fange nogen peynyghe po dy kle node, som ether nade seynde megh, welked jegh gerne göre wel och gyue ether nade ded tyl keyne, wad wy kuyne göre der wdy med ded fürste. Och om ded aynde, som ether nade scriuer megh tyl, wel jegh ganske ger[n]e rete megh efter och ayltyngeste fuyl kome efter ether nade wele, som megh bör ad göre. Aler kereste here, wed jegh wel, ad ner som jegh komer hus myn far süster, da skal hon taled tyl megh, for ether nade hauer were der y Wyttenbergh och jegh deslygste, och spöre megh möged der om. Beder jegh ether nade wel scryue megh tyl, wad ether nade tökes best, ded jegh skal soyre; wel jegh der gerne rete megh efter. Skuyle jegh wel scryue ether nade yder myere tyll aylt myn menyge; uw hauer jegh fanged so wnt y myne ögen, ded jegh yke kayn göred po deyne tyd. Dogh wel jegh scryue ether nade tyl, ded fürste jegh komer tyl Lypsygh. Her med ether nade deyn al som mektegeste

gud befalendes. Screued wdy Dyuen¹⁾ torsdagh nest efter jegh dru fra ether nade.

Ether nades höstru
Elysabet.

Udskrift:

Höghboren förste konge Crystiern, myn kereste nadege here och hosboynde, ydmygelygh tyl screued.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 3623. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

130.

Wittenberg 9 Juni 1524.

Christiern den Anden besvarer Dronning Elisabets foregaaende Brev, og givr hende Raad med Hensyn til hendes Fasters Forespørgsler om Religionen; hendes svage Øine m. m.

Nade oc fred vti wor herre Jhesu Cristo were met ether altid.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsent met vor herre. Kere frwe, moi wide, at ieg ret nw feck ether bud, oc kom ocszo körefürsthen[s] bud till meg oc gaff meg til kende, at han men, at thet er icke molig at ffange penninge vti Libs; huad thet kunde haffde wered wille han giene wudset meg. Ther fore bedher ieg ether kerlighen, ati wille sende meg the samme klenoder vtighen, om [i] icke kune fange ther penninge paa, met en wes köffmand, eller taller met Hans Melkelsszen, at han besteller ether en ther vti byen, som ves er, oc leger thet vti en sek oc beseller thet; eller ladher her lö[r]ghen talle til en suaren legmand, som bor ther vti byen, at han förer thet hid; besteller thet vest. Kere frwe, som i scriffwe, at ether ffadersüster skall

¹⁾ Düben ligger i Sachsen ved Mulde paa Veien til Eilenburg og Leipzig.

talle ether til, ati haffwe weret her vti Huithenberg: tha sether ether hoff til gud, han skall giffwe ether the beste rodh; oc sier, ati wille giene haffde bleffued hos byne, hade hund fanget ether noget, som i kwne holled ether aff; men nüd haffuer troget oss till at were/ her; thij wii haffde enghen, som wille haffue oss vden köreforsthen, oc ther fore wor ieg nöth til at were her, met andhre flere ord, som i kwne well fange aff wor herre, som han skall giffwe ether ati skwlle talle, tore (sic) men paa hannwm. szo skader ether icke. Item som i scriffwe, ati haffwer vnt vti ether ögne, tha er thet got, ati lade purgere ether, oc er ther gode doctor vti Libs, thet er gjört pa en dag. Her met ether gud beffalendes. Screffwed vti Huithenberg then nyend dag vti junii aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Udskrift:

A la royne de Dennemarks.

(Original paa Papir, uden Segl. Münch. Saml. Nr. 822. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

131. En Landsby mellem Eilenburg og Leipzig 9 Juni 1524.

Dronning Elisabet underretter Christiern den Anden om Stormester Albrechts Fremfærd, og udbeder sig i den Anledning hans Raad.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade ayl tyd tyl foren screued med wor here. Aler kereste here, gyuer jegh ether nade tyl keyn, ded her koym y dagh her po uegen hofmester af Pryses bud, welked fürde bref fra hofmester tyl her Jürgen oc alt wort falk, som jegh seynder ether nade, och beger jegh ether nade gude rad der y, wad soyr dy skuyle soyre ham. Tükes os got were, ad dygyuer yngen soyr, wuden jegh skal gyue ham soyr, ansyeendes ad dy ere nu hus megh, och deyn spot er megh werfares y myn nerwerelse. Wad ether nade got tüker, beder jegh ether nade gyuer megh ded tyl keyue med ded alder fürste, och

ether nade wel seynde megh breuen egen. Wel ether nade seynde megh ded reuers, som hofmester hauer gyue os, om ether nade hauer ded hus ether nade, ded war wel got. Her med ether nade deyn al sommektegeste gud befalendes. Screued y yen lansby meylom Hyldenborgh och Lypsygh¹⁾ deyn torsdagh efter som jegh dru fra ether nade.

Ether nades höstru
Elysabet.

Udskrift:

Au roy de Denemarke,
mon . . . . mary.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3624. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

132.

Wittenberg 10 Juni 1524.

Christiern den Anden tilkjendegiver Dronning Elisabet, hvad Svar hun og hendes Følge skal give Stormester Albrecht.

Hogboren ffurstinde, kiærste husfrue, tyckes oss gott være, ati scriffue hoffmesteren till, at ethers hoffzinder haffue giffuit ether tillkende, huorledes the haffue fanget hans scriffuelssze, huilcket i icke ringe, men storlige forwndre, at hand wilde giöre ether thet hoffmodt modt hanss breff oc indzsegl, som hand haffuer giffuit ether; thii hand weidt, ati haffue incthet met thend sag at giöre; oc weidt hand well, at samme sag er indsatt for korfürsterne aff Saxen till en endelig fordrag; oc twiller i incthet ther paa, at brysten skall fyndes hoess oss: will hand ther wdoffuer noget giöre ethers daglige thiennere modt hanss breff oc segell, som foruit staar, acthe i at beklage hannom for ethers herrer oc venner, oc twyll incthet paa, at thet skall hannom blyffue till tacke taget. Be-

¹⁾ Dronningen standsedes paa sin Reise en Fjerdingvei udenfor Eilenburg paa den aabne Landevei.

gerer i hans scrifftelige swor ther paa igen, huor i mwe wide at rette ether effther, oc weidt hand well, ati oc alle ethers haffue leygde aff keyserlig mats stadtholder oc regimentte, ther effther wille i rette ether. Kærste husfrue, om the hoffmesters breffue, som i skicke oss, tha lader ethers thiennere oc hoffzinder scriffue hannom till igen, at haffde the wærett her wti Wittenbergh, ther the finge hans scriffuelssze, tha wilde the gerne haffue rettet them ther effther, men nw the ære paa reigszen met wor nadige frue, star osz icke andet till at giöre, end som hendes nades willig er; dog the wide icke andet, [end] at sagen er indsatt for korfürsterne, oc twill them icke paa, at wor kjærste nadige herre skicker seg tilbørlig wti alle made; huor tffi kand wære hannom till willig i all tilbørligheidt, giöre thii altiid gierne¹⁾). Sende wii ether the breff igen, som i sende oss. Her met ethers nade gud alsommechtiste beffallendes. Screffuit i Wittenbergh thend 10 dag in junio aar &c. mdxxliii.

Cristiern.

Udskrift:

Hügboren ffurstinde frue Elizabet, met guds nade Danmarcks, Sueriges. Norges, Wendes oc Gottes Drotningh, indhboren ertz-hertuginde wti Østerrige, hertuginde wti Burgundien &c., hertuginde i Slesuig o.s.v., syn kærste husfrue.

(Orig. paa Papir med Levning af Seglet. Münch. Saml. Nr. 823. Christiania. Brevet er skrevet af Christiern Winter, undertegnet af Kongen.)

¹⁾ Dronningen skrev meget skarpt til Stormester Albrecht i et Brev fra Erfurt af 13 Juni; det hedder blandt andet: "E. I. wollten sich hinfurder dergleichen vnd anderer mudtwilliger begynnung gegen vnsern freuntlichen lieben hern vnd gemaell, derselb (sic) vns vndt vnsere vorwande weyter enthalten. Whu es aber nit beschege, werden wyr gedrungen vnsere hern vnd freundt vmb raedt vnd hülf anzulangen, das dan e. I. vngezweifelt zu schympff, schaden vnd nachteyll gereichen wurde." (Brevet haves kun i en maadelig nyere Afskrift og kan derfor ikke aftrykkes i sin Heelhed). Ogsaa Dronningens Folge svarede Stormesteren, idet de blot erklærede, at de havde hørt hans Brev læse, men at Dronningen havde forbudt dem at indlade sig videre med ham. Dronningen fulgte altsaa ikke her ganske Kongens Raad eller Befaling.

133.

Wittenberg 11 Juni 1524.

Christiern den Anden giver Dronning Elisabeth adskillige Forholdsregler.

Node oc fred vti wor herre Jhesu Cristo vere met ether altid.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsend met vor herre. Kere frwe, haffuer ieg screffwed körefförsthen till, at han skall *haffue* vel lade tilsie, at ether icke skall skeep mere öffuerlast vti hans land &c. Och bedher ieg ether, ati icke wille förgede at slij meg legde aff hertug lö[r]ghen, oc thesligelsse aff langreff, som her lörghen kan ydermere wnderwisse ether. Item bedher ieg ether, ath nor som i komme vti Brabant, ati tha strax bliffwer öffuer ens met the, som hos ether [ere], oc giffue them en som om monen, oc thes ligelsse met lörghen van Menvist; thij elles skulle the there oss aff landet &c.; oc icke mere en huer personie fire köffmens gyllen, oc somme tre, oc tager ther enghen anden skuasth¹⁾ fore. Görer her vti som ieg ether tiltro. Jeg vel met gudz hielp were hoss ether met thet forste. Her met gud befallendes. Screffwed vti Hwittenberg then xi dag vti juni aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Udskrift:

A la reynne de Dennemarcks &c.

(Original paa Papir, uden Segl. Münch. Saml. Nr. 824. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

---

¹⁾ Maaskee: Svats, Snak?

---

134. Uden Tid og Sted (Wittenberg 14-15 Jun) 1524.

Christiern den Anden besvarer Henrik Gøes Brev af 8 Juni, lover at sende ham nogle Penge og søger at stille ham tilfreds ved Udsigt til Hjælp fra det burgundiske Hof.

Christiern &c.

Som i screffue oss tiill om ethers nödt oc armodt &c., oc at wij ther fore skulle nu vndsette ether met iim gl^o &c.: thaa gaffue wij ether siisth tilkynde met oss elskelige Nils Lücke och Benedictus van der Wisk wor leylighedt, och effther szaadanne wor leylighedt ey kwndhe paa tend [tiid] komme ether tiil wndsettnigh effther wor willighe. Dogh wille wij skycke tiill hogborn furste hertug Henrych aff Brunsuigh im gl. och mære, at ij kandt wndholdhe ether en kort tiidt met thee gode mendh, som hoss ether er, ynd tiil gudt will wor tingest bliffuer bedre. Sameledes som i scriffue oss tiil, om j wthermer skulle handle met te Röttere, thaa gaffue wij siistens Niels Lücke wor willighe ther om tilkyndhe. Thesligest som wij lodhe giffue eder tiil kyndhe met Nils Lücke, at wij acte at forskijcke hogborn furstindhe wor kereste busfrue tiil hoffuit aff Burgundie &c., tha wiider, at thet förste wij bleffue beradt, huilken weg wor kereste husfrue skulle draghe, screffue wij ether tiil met oss elskellige her Hans wor heroldt, som saffde seegh at wiilde drage tiill szyn husfrue och skycke ether breffuit, huilcken wegh och nar forscreffue wor kereste husfrue wiilde drage her aff; och giffue eder end nu tilkyndhe, ath wij i dag otte dage skyckedhe szamme wor kæreste busfrue neder tiill hoffuit aff Burgundhj, bedendes ether oc Nils Lücke, atj entugen bode eller en aff ether wiilde komme met thet förste ther tiill hyndhe, oc hielpe, radhe och handle met hyndes wenner, slect oc andhre, paa thet wij thet snarre motte fanghe wndsettnigh at komme tiill wor landhe oc rige egen, thesligest fanghe hielp at wndsette ether oc the andre godhe mendh, som oss erliigen thienth haffuer, *at wulsette &c.*

Wy forhobes oc ganskeligen, at samme wor kæreste busfrue fanger ther radt at skycke ether oc thee andre gode mendh tiillfretz, for hues wij ether oc thennem sköldugh ere. Som i scriffue, at wij skulle ihiou komme thee ordt, som wij ether tiilsagde &c.: thaa maa j kanskeligen forlade ether ther tiill, at wij aldrighe wiille forglemme thend willige oc troe thieneste, i oss stædes beuist haffue, och besönderledes nu vtj wor nödt oc eyllendhe; ther

som thet nw wore vtj wor effne, wille wij andeledes betencke thet, bedendes ether, atj ramme wor nütte, gaffn oc profiitt, som wij ether besünderledes tiilltroer. Befallendis ether gud¹⁾).

(Originalt Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 1292. Christiania.)

135.

Mecheln 21 Juni 1524.

Kantsler Klaus Pedersen meddeler Christiern den Anden adskillige Efterretninger, deriblandt om Hans Mules Tilbøielighed til atter at nærme sig Kongen, om Stemningen i Norge, om Beskikkelsen af en dansk-sindet Ærkebisp i Sverrig, m. m.

Myn ydmygelig bepligtig troo tienesthe tijl foren. Kere nadigste herre, werdes edher nadhe wijde, at jeg haffuer iiii gonghe schreffwet edher nadhe tijl, hwat swar jeg sijck i Engelandh, och sende jeg breffwene tijl her Antonius. Han sijer, at han haffwer bestyret them. Sidhen schreff jeg edher nadhe tijl met poesten tijl Noremergh; men jeg haffwer inghen schriffwelsse fran edher nadhe i gen. Oc icke heller wed jeg, hwar jeg skal söghe edher nadhe; jeg wille gerne sielff komme tijl edher nadhe; men oppo thet edher nadhe mo wijdhe, hwickeledes alle sagher haffwer sijg, tha wijl jeg summarie fortæliæ alle tyngesth &c.²⁾

Mesther Hans Mwle³⁾ han sendhe en karl tijl megh oc lodh meg vnderwijsze oppo edhers nades wegne, at han haffwer hafft

-
- 1) Da Brevet siges skrevet ottende Dag efter Dronningens Afreise til Nederlandene, hvilket skete 7 eller 8 Juni, bliver det at henføre til 14—15 Juni 1524.
  - 2) Her er udeladt et Stykke, som blot er Gjentagelse af Klaus Pedersens Beretning fra Greenwich af 27 Mai, trykt S. 235. Desuden er Brevet paa dette Sted saa beskadiget, at kun en ringe Deel deraf kan læses.
  - 3) Hans Mule havde vel allerede Oktober 1523 underkastet sig Frederik den Første, der tilsagde ham Opfyldelsen af alle hans Fordringer. Men hans Stilling var dog usikker, da Frederik den Første kun drevn af Øieblikkets Forhold havde indrømmet hans Begjæringer; hans Feide med hans to per-

sinæ bwd i landhet oc haffwer forfaret, at almwen rober dag oc nath effther edher nadhe; oc lod han sijæ meg, at met iiii heller iiii^m folck tijl skijbs kwnne edher nadhe winnæ bode Danmarck oc Norghe i gen. Oc sendhe han mig hans eghen hauptschrift, schreffwet oppo qwantzwijse, at edher nadhe skulle tro samme bwdh; oc sendher jeg edher nadhe samme handschreff. hwicken edher nadhe so snart bedhre kenner en jeg. Gwd giffwe wij haffde wore iiii skijb, the wij so skammeligh haffwe forseeth¹). Jeg rodder, at edhers nadhe giffwer seg wfortöffwet hiidh, edher . . . . wor herre skal . . skycke oss . . . .²)

. . . hwer man oc sijær, myn froess nadhe holler met Lutter, oc ere müghet vredhe; men meg hobes wor herre er wor wen.

Jegh haffwer fonghet breff aff Rom, at pawen haffwer giort en andhen erchebiscop i Wpsale, hwicken ther haffwer lenghe warijt myn godhe wen, oc han er in possessione. Jeg tör sijæ et stoerth ordh, at ther som edher nadhe wore i Danmarck igen, at edher nadhe skwlle foo Swerighe udhen swerdslag; han er god oppo wor sijde, en [dogh] han er en swensk man föd³).

Er meg oc screffwet aff Rom, at mesther Hans Mwle fongher inthet hans confirmationem, forthi biscop Anders Mwss haffwer senth tijdh en protestation, hwicken som bispen aff Roschild haffwer [schreffwet], som stilen wdwijser t . . . . .⁴).

Edhers nadhes . . . . . hüborne bürn kan jeg inthet andhet schriffwe om, wdhen at the ere gwd haffwe loff wel tijl pass oc müget deylighe oc dydeligh. Fro Margarete er müghet ker at

sonlige Fjender Gaute og Oluf Galle fortsattes, og Bekræftelsen paa Oslo Bispestol modte Vanskeligheder i Rom. Christiern den Andens Seir kunde kun blive til hans Vinding.

- 1) Her sigtes til de 4 af Kongens bedste Orlogsskibe, som sendtes Kjøbenhavn til Undsætning, men tabtes ved Byens Overgivelse.
- 2) Af de to følgende Linier kunne kun enkelte Ord læses.
- 3) Kapitlet i Upsala havde valgt Johannes Magnus til Ærkebisp i Gustav Trolles Sted; dette Valg var vel ikke egentlig blevet bekræftet af Clemens den Syvende; men denne Pave tillod Jo. Magnus ved en Bulle af 6 Mai 1524 at vedblive at forestaae Ærkestiftet, indtil Gustav Trolles Sag var undersøgt og paakjendt (Magni a Celse Bullarium p. 220). Til denne Bulle sigte Klaus Pedersens Yttringer. At han har været saa dansksindet, som Klaus Pedersen antager, finder man ellers ingensteds.
- 4) Her gjælder det samme, som er bemærket ovenfor i Anm. 2.

them, so at them skadher inthet oppo legamens wegne. Men gwd bedre thet, at jeg mo icke rodhe met prinssen effther edher nades befaling. Kere nadigste herre, for thesse stycker oc andre skulle icke edher nadhe forsymet at komme hijd snarlighen met eder nades dronningh h[emmeligh] heller oppenbar, hwickeledes thet kwnne [besth] finne sijgh . . . . .¹⁾.

Ex Mechlinia mensis junij xxia [die anno domini m]dxxiiiio.

E. v. mtis

humillinus seruator
Nicolaus petri.

Udskrift :

Jllustrissimo ac serenissimo domino, domino Christierno o.s.v.
domino meo clementissimo.

Den i Brevet omtalte Seddel findes indlagt og lyder saaledes:

Jtem Mattis scriffuer *scriffuer*, bedher ieg tigh, atw esth thenne breffuissær behielpeligh met sijn lasth, teth besthe tw kanth, oc athan motthe faa sijn geldh, som hannum tilstoer &c.

N. N.

(Original paa Papir med Segl, men meget beskadiget ved Ælde og Fugtighed. Münch. Saml. Nr. 1133. Christiania.)

136.

Wittenberg 30 Juni 1524.

Christiern den Anden skriver til Dronning Elisabet om sin nærførestaaende Reise til Nederlandene, om Hannart og flere Sager.

Node oc fred vti wor herre Ihesu Cristo formmere seg altid vti ether.

Myn ydmygelighen oc kerlighen helssen ether altid forsent met wor herre. Kere frve, sender ieg ether twinne breff, som

¹⁾ Her gjælder det samme, som er bemærket i Anm. 2 paa omst. Side.

myn süsther scriffuer ether till; thet eune haffur ieg obrüdet. Dog haffer ieg icke lest thet. Kere frwe, bedher ieg ether, ati icke tager til mestycke, thet ieg icke haffuer screffwed ether till, siden i screffue meg sist till, thet haffuer ieg ladet for sag skyld. Och haffwer ieg icke en wn (sic) fauget legde aff hertug lö[r]ghen eller aff langreffwen aff Hessen, oc icke heller aff hertughen aff Brwnsuig. Dog forserer ieg meg daglig suar aff thennom, szo at ieg hobber at komme met guds hielp till ether met thet aller förste som meg mölig er oc well icke tage ther forsümelsse. Ther fore kere frwe, moi oc wide, at Hanner er kommen frand theu dag vti Lybke, haffuer inthet wdret. Dog siger han, at han mien, at ther skall dog noget bliffue vdaff; oc formercker ieg icke andet, en han er en skalck. Oc er noget paa ferde, som wos eller wore börn icke skall komme till gode, formerker i noghet, ati wille thet byde oss oss eller oc beholler hoss ether, til ieg kommer ether till ors. Giürer vti alle erende som ieg ether tiltro. Hermet ether gud befallendes. Screffued vti Huitthenber then siste dag vti iunij aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Udskrift:

A la roynne de Denemarcks &c. 1524.

(Orig. paa Papir, Seglet bortfaldet. Münch. Saml. Nr. 829. Christiania. Hele Brevet egenbændigt.)

137.

Uden Tid og Sted (Juli 1524.)

Dronning Elisabeths Instruktion for Klaus Pedersen og Anton v. Metz, som skulle anmode Regentinde Margrete om at forstrække Henrik Giø med en Pengesum, og sende Søren Norby paa Gulland Krigsfolk til Undsætning.

Instructio eorum, quæ illustrissima regina Daniæ nota esse cupit illustristimæ amitæ suæ dominæ Margarythæ.

Inprimis subsequendo ea omnia, quæ nuper exposita fuere coram illustrissima domina Margarytha, non ignota esse hec vult

eidem suæ serenissimæ amitæ, qualiter principio inter alia nuncia et nouitates, quas strenuus et nobilis d. Henricus Goye eques regix matis olim in Dania locum tenens ¹⁾ ad eam perscripsit, hoc idem ipsius serenitati notum fecit.

- ¹⁾ Henrik Giø, der tilligemed Broderen Mogens Giø spillede en saa betydelig Rolle i sin Tids Historie, var Søn af Eskil Giø til Krenkerup, Moderen var Mette Rosenkrands, Datter af Erik Ottesen Rosenkrands. Ved Arveskiftet efter Faderen, som holdtes paa Gundersløvholm første Uge i Fasten 1508 fik Mogens Krenkerup i Laaland, Henrik Gisselfeldt i Sjælland og Søsteren Ide, som siden blev gift med Hening Sehested, Tundbyholm i Skaane (Klevenfeldts Saml.). Henrik Giø maa tidligen have vundet Navn og Anseelse blandt Rigets Mænd og Gunst hos Kongen, siden han var en af de Fire, der fik det ærefulde Hverv at hjemføre Kongens Brud fra Nederlandene 1515 (Hvitf. VII. 29). Hun fik det følgende Aar, 13 Dec. 1516, Korsør Slot og Len qvit og frit for Afgift, blot med Forpligtelse til at gjøre Krigstjeneste selv ottende til Hest (Suhms æld. Saml. 2 B. 1 H. 150). Under Krigen med Sverrig fandt han Leilighed til at udmærke sig; han deeltog i Slaget ved Brændekirke 1518 og i den blodige Kamp ved Upsala 1520; i begge disse Slag havde han den siden berømte Peder Skram til Vaabensvend (D. Mag. 3 R. 3 B. S. 82). Faa Dage efter Stokholms Overgivelse gav Christiern den Anden ham (14 Sept. 1520) et Beviis paa sin Tilfredshed ved at forlænge Besiddelsen af Korsør Len paa de nævnte gunstige Vilkaar til 10 Aar (Suhm anf. St. 193), og ved Kroningsheitedelighederne November 1520 bar Henrik Giø Rigsæblet (Hvitf. VII. 143). Det hedder sig ogsaa, at han blev udnævnt til Medlem af den Regjering, som Christiern den Anden ved sin Tilbagereise til Danmark indsatte til at styre Sverrig (Behrman I. 208); men da H. Giø slet ikke nævnes under Krigshandlerne i Sverrig 1521, eller i Kongens Instruktion til Regjeringsmedlemmerne, eller i de Papirer, som vedkomme den hæftige Splid, der opkom mellem Regjeringens Medlemmer: synes det mere antageligt, at Christiern den Anden, da den tidligere indsatte Regjering næsten var opløst ved personlige Tvistigheder og flere af dens Medlemmer reiste ned til Danmark for at forsvare sig eller anklage den ene den anden, da først har sendt H. Giø derop for at bringe Orden i Sagerne. Vist er det, at han Febr. 1522 var i Stokholm og i Kongens Navn forte den øverste Befaling (Hvitf. VII. 211—12), og 15 Mai 1522 udstædte Søren Norby Qvittering til ham for 54000 Mark og kalder ham ved den Leilighed Kongens Statholder i Sverrig (Saml. Ch. II.). Imellem Februar og Mai ilede han tilbage til Danmark, hvor han i Fasten 1522 af Sigbrit og Kongen modtog 99,000 Mark, som han bragte til Stokholm, og i Forbindelse med 23,545 Mark, som han laante af stokholmske Kjøbmænd. anvendte til Lønning for Besætningen i Stokholm og S. Norbyes Krigsfolk (Reg. 69. Fasc. 18 og Saml. Ch. II.). I September 1522 var han igjen i Sjælland som Befalingsmand over Rytteriet, uden Tvivl hjemkaldt af Christiern den Anden for at bruges mod Ly-

Qualiter eadem illustrissima regina sat nouit debita et dampna,
quæ idem Henricus incurrit et sese obligauit ex parte illustrissimi

bekkerne, der truede Sjælland med Anfald (Brev af 11 September 1522. Saml. Ch. II.). Da Kongen forlod Riget, efterlod han den tapre og tro H. Giø som Befalingsmand i Kjøbenhavn; kort før, 30 Marts 1523, havde han isteden for Korsør givet ham Skjoldenæs Len quit og frit i 10 Aar (Suhm anf. St. 204). H. Giøes Beretning til Kongen om Forholdene strax før Beleiringens Begyndelse er trykt forud S. 68—70. Da han efter et langvarigt Forsvar i Begyndelsen af November nødtes til at indlade sig i Underhandlinger, blev Spørgsmaalet om de fire Orlogsskibe, som Christiern den Anden havde sendt Staden til Undsætning, et Hovedvistepunkt. H. Giø paastod, at, eftersom de vare komne først den 10 November, efterat Underhandlingerne allerede vare aabnede, burde de ikke overgives, men forbeholdes ham som Middel til at betale Krigsfolkets Sold. En dertil sigtende Bestemmelse blev ogsaa optagen i Overgivelsesakten af 23 Dec. 1523 (Ekdahl S. 616—18). Men H. Giøes Broder Mogens Giø og den snilde Johan Rantzau, som dreve Underhandlingerne, havde allerede tidligt fattet den Tanke at tilvende Frederik den Første disse Skibe (det omtales i Breve af 21 Nov. og 16 Dec. 1523. Gemeinsch. Ark. cap. XXXIX) og vidste efter Kjøbenhavns Overgivelse at overtale H. Giø til at sælge Frederik den Første Skibene for 6000 rhinske Gylden, med hvilke han tænkte at betale Krigsfolket dets Tilgodehavende. (Et senere Dok. af 5 Mai 1525. Saml. Gjældsbreve). Ogsaa gaves H. Giø Løfte om Vordingborg Len (Tegn. o. a. Lande Nr. 3. fol. 229); men han gjorde ingen Brug af dette Løfte, Pengene fik han heller ikke, og han begav sig, gjældbunden til sine Hovedsmænd, over Holsteen (han var i Heiligenhafen 25 Febr. 1524) til Tydskland for² at opsøge sin landflygtige Konge. Frederik den Første befriedes herved for den Frygt, som Lybekkerne havde sat ham i (Brev af 3 Febr. 1524. Gemeinsch. Ark. cap. XIII.) ved at melde ham, at H. Giø skulde have i Sinde, naar han kom til Laaland med den kjøbenhavnske Besætning, da at gjøre Forsøg paa at sætte sig fast her. Efter Ankomsten til Tydskland opsøgte han først Dronning Elisabeth, som han traf paa Tilbagereisen fra Nürnberg, og med hvem han fulgte til Kong Christiern i Altenburg og Wittenberg (April 1524, Münch. Saml.). For Resten opholdt han sig under Udlændigheden, som varede henimod halvandet Aar, meest i Bremen, og paa Grund af sit Gjældsforhold til Hovedsmændene og forskjellige Borgere i Staden, stod det ham ikke ganske frit for at begive sig, hvorhen han vilde. Af denne Grund kunde han heller ikke, som Kongen ønskede, ledsage Dronning Elisabeth til Nederlandene (se S. 244, 255.). Christiern den Anden vilde have sendt ham og Niels Lykke som sine Fuldmægtige til Mødet i Hamborg, men Staden nægtede dem Leide (Munch. Saml.). Hans Stilling var hele Tiden meget trykket, da Christiern den Anden hverken selv formaaede at yde ham nogen klækkelig Hjælp, og den burgundiske Regjering, som ansøgte derom, heller ikke var at bevæge dertil. Hans Hu stod bestandig til endnu at foretage

regis et reginæ; deinde etiam promissionem, qua serenissimus rex et regina promiserunt, se extra omne dampnum retenturos eundem Henricum, quæ quidem dampna et incommoda idem nunc incurrit aut incurrare adhuc potest, secundum quod litteræ et sigilla illustrissimi regis et reginæ adhuc continent. Denique et hoc adiunctum fuit, vt idem d. Henricus Goye aut Nicolaus Luche in Germaniam inferiorem se conferrent consilii illustrissimæ reginæ impartienti gratia et demonstrandi presentem regnorum et principatum conditionem.

Proinde querit idem d. Henricus humillime, vt serenissima regina consyderare dignetur fidelia obsequia et oblationes, quas idem Henricus cum adherentibus sibi nobilibus viris regi et reginæ prestitit et adhuc prestare in animo habet, et nunc precipue consyderare velit debita et expositam summam pecuniæ, culus rationem liquidam idem d. Henricus prestitit, et eundem d. Henricum cum adherentibus illi nobilibus viris honesto modo alere et intertenere, secundum quod semper rex et regina litteris suis et sigillis promiserunt, id quod etiam citra vllum dubium ex eadem sperant et confidunt.

---

et Krigstog til Danmark, gjendindsætte Kongen, og fri sig udaf den nuværende piintlige Stilling. Den 20 Juli 1524 (Münch. Saml.) skrev han til Kongen, at der i Stiftet Bremen og nærliggende Egne fandtes en Mængde Krigsfolk, som gjerne vilde træde i Kongens Tjeneste, da deres Tid snart var udløben hos Hertugen af Geldern og Ærkebispem af Bremen; kunde Kongen tillige faae de Knægte, som vare i den burgundiske Regjerings Tjeneste, saa haabede H. Giø at faae samlet en 10,000 Mand; disse vilde han lade tage Qvarteer et eller andet beqvemt Sted og holde dem samlede et Par Maaneder, for at Kongen imidlertid ogsaa kunde tilveiebringe en Deel Ryttere; derefter skulde Toget foretages mod Danmark. Christiern den Anden greb dette Forslag med Glæde og sendte Jørgen v. Mingkwitz til Greverne af Oldenburg og Hertug Henrik den Yngre af Brunsvig for at fremme Sagen; Johan Weze brugtes i samme Ærinde. Men Sagen strandede af Pengemangel, Krigshobene opløste sig, da de ingen Haandpenge fik, og H. Giø kom ved den Leilighed i stor Uenighed med Joh. Weze, og beskyldte ham offentlig for at have beloiet baade ham og Knægtene hos Kongen (Münch. Saml. og Ekdahl S. 771). Mislykkelsen af dette Foretagende benyttede H. Giøes Fjender, og iblandt disse uden Tvivl J. Weze, sig af til at nedsætte ham hos Kongen. Dette sees af et Brev af 14 Febr. 1525, som længre frem er aftrykt, og hvorunder nærmere Oplysning meddeles saavel herom, som om H. Giøes senere Skjæbne.

Itaque exponit idem d. Henricus cum adherentibus illi nobilibus viris, quomodo et ipse et alii nobiles viri sese semper fideliter offerunt illustrissimo regi et reginæ, quodsi idem aliquando velint regna et ditiones suas recuperare, tum demum offerunt vitam, opes, honorem et hereditatem, non secus atque respondere volunt coram deo et omnibus hominibus.

Neque vero ignotum esse vult idem d. Henricus inque id illustrissimam reginam precatur, vt eadem coram illustrissima d. Margarytha amita sua et gubernatoribus domus Burgundicæ exponere velit totam hanc intentionem, quomodo sacratissimus cæsar Karolus quintus illis precepit, vt fideliter seruiant regi et reginæ neque vlllo modo ab illius vtriusque obsequiis discedant, sperans quod non deficerent a priore fidelitate, neque minus facturos quam pridem prestitierant, id quod illis sacratissimus cæsar remunerare velit; quod si idipsum non facerent, pari modo in illos animaduersum iri atque in reginæ matris osores. Vnde idem Henrycus Goye eques et alii protestantur, se paratos esse ad obsequendum mandatis sacræ cesareæ matris, modo id citra illorum detrimentum fiat et honeste ali et inteteneri possint. In id parati sunt vitam, corpus, bona obligare, neque se regem aut reginam deserturos vnquam pollicentur.

Verum si hæ oblationes nullum locum inueniant, idem d. Henricus Goye cum aliis viris nobilibus, qui apud eum sunt ex mandato illustrissimi regis et reginæ, se aperte protestatur velle et debere coram deo, sacra cesarea matris, omnibus regibus et principibus, dominis, nobilibus et omni populo excusatum plene totaliterque esse.

Posteaquam vero illustrissima domina Margarytha respondit illustrissimæ reginæ, se orare, vt eadem patientiam habere velit, ex quo fieri posset, vt, si terra bellum capesseret, possent cesaree matris nuncii aliquot dampnum pati, petit serenissima regina a domina amyta sua, vt saltim tria aut quattuor milia peditum mari mittantur ad soluendam obsidionem domini Seuerini Norbii equitis, in quo sita est spes illustrissimi regis et reginæ ob fortitudinem hominis et peritiam in re militari. Deinde etiam quia ea insula apta est ad vniuersale mare orientale coerendum, ita vt non facile spes esse possit regni recuperandi, modo ea insula regi depereat, aut saltem difficile sit regno dominari. Sita enim est magna pars reginæ salutis in hoc vno. Quod si vero ea obsidio soluta sit, spes est, non paruam etiam partem regni accessuram illius ductu et auspiciis. Ceterum de nunciis sacræ cesareæ matris non est perinde

timendum, quoniam interea certiores fieri et redire poterunt, ita vt hoc omnium minime referre possit.

Et andet iøvrigt ligelydende Udkast slutter saaledes:

Ob hec omnia, quandoquidem in totum refert, ne is pridem dictus dominus Henricus a regis partibus desciscat, propterea quod solus fere peritus est sermonis et rerum Danicarum, deinde ex nobilissimo genere est regni illius, et qui plurima autoritate polleat, demum magnæ est inter Germanos equites existimationis, et forte non minoris quam multi principes Germani: ideo quoniam illi pro solutione militum (in quam se illustrissimus rex obligavit), qui quidem tutati sunt Hafniam, debentur tredecim milia florenorum, pro quibus ipsa quoque se regina deunxit, querit eadem regina super his omnibus a serenissima domina amyta sua auxilium et consilium, quod sequi possit¹).

Udskrift paa det første Udkast:

Article opgiffne for fru Margrete aff Nicolauo Petri oc Anthonio fan Metz.

Udskrift paa det andet Udkast:

Instruction aff myn frues nade til frwe Margrete &c.

(Originale Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 3645-46. Christiania.)

---

¹) Blandt de Hvery, som Christiern den Anden havde givet Dronning Elisabet at udføre ved hendes Ankomst til Nederlandene, var ogsaa det at ansøge Regentinden om at understøtte Henrik Giø, der havde gjort sig saa vel fortjent af Kongens Sag, med en Pengesum (se S. 238. 255). Dronningen ankom til Nederlandene de sidste Dage af Juni, og Henrik Giø anmodede hende selv ved et Brev fra Bremen af 4 Juli om i Henhold til Kongens Tilsagn at virke for, at han kunde blive udfriet af sin pinlige Stilling, hvilket Brev overbragtes Dronningen ved hans Krigsfælle Niels Lykke. Oven aftrykte Instruction bliver derfor at henføre til engang i Juli 1524.

138.

Lybek 1 August 1524.

Den østerrigske, engelske og nederlandske Gesandt underrette Hertug Albrecht af Meklenborg om Berammelsen af et nyt Møde i Lybek og om de mislykkede Underhandlinger i Kjøbenhavn.

Durchleuchtiger hochgeborner furst, ewren furstlichen gnaden seynd vuser vnderthenige willige dinst zuuor. Gnediger herr, wyr fugen e. f. g. zuvornemen, das wyr vff gesteru sontags nach Jakobi hieher kegen Lubeck von Coppenhagen ankommen, vnd was wyr doselbsten nach vormogen vuser instruction gehandelt, wyl die notturft erfordern ewrn f. g. vnd andern vnsern mitcommissarien zu referiren. Es werden auch vnser gnedigsten hern des newen vormenten, erwelthen konigs gesandten hieher wydervmb ankommen, den entlichenn abscheyd mit e. f. g. vnd andern commissarien zu nemen vnd zu machen. Derhalben ist an e. f. g. vuser vnderthenig bit, sie wolle sich vffs furderlichsts des seyn kan hieher kegen Lubeck personlich vorfugen, domit disse sache zu entschaft gereichen mog; das auch vnserm gnedigsten hern dem churfursten von Brandenburg &c. anzeigen, ob seyn churf. g. doctor Ketwick oder andern zu dissem abscheyd vororden wolde, das wyr jun e. f. g. das zw thuen oder zulassen wolgefallen vnd rath gestellt haben wollen. E. f. g. wolle auch vns den tag jres hie eynkommens benennen, domit wyr denn oratorn hochgedachtes vnser gnedigsten hern, so die zuuor ankemen, den anzaigen vnd die derselbigen e. f. g. zukumft zuerwarten bitten oder vormogen konden. Das wolten wyr e. f. g. vudertaniger meynung nicht vorhelden sich dornach haben zurichten; dann derselbigen vnderthenig zu dynen seyut wyr willig. Datum Lubeck am ersten tag augusti anno &c. xxiiiio.

V. g. z. Helffensteyn

p. manu scrips.

Johan Baker.

Hermann v. Suderhusen.

Durchleuchtiger hochgeborner furste, ewren furstlichen gnaden seynd meyn gantz vnderthenige wyllige dinst zuuor. Gnediger herr, ich fuge e. f. g. zuvornemen, das wyr der restitution halben gantz nichts erheben haben kundt, dann das volk hat den kopff gestreckt, es wyl wyder ad partem noch sunst nicht helffen, vnd hand wenig

fruchtbarsz ausgericht, wie [ich] denn e. f. g., so sie ankumpt, berichten wyl. Es hat jnen ganz vbel vordrossen, das jm¹⁾ der titel im schreyben vnd reden nicht geben wyrt, vnd hat vns nicht gehort; alleyn die redte haben mit vns gehandelt, vndt wyr haben keyuen abscheidt dort wollen annehmen, sunder den hie heyszen holen²⁾, sie auch herwyder gesprengt. Mann mus mit der faust dran, sunst merck ich wol wyl nicht helfenn. E. f. g. wollen myr eyn pferd mit brengenn, wie ich die gebeten; dann mann hat myr nicht eyn esel dortin geben. Das alles vmb e. f. g. zuvordynen byn ich gantz wyllig. Datum meyn hand am ersten tag augustj anno &c. xxiiij.

E. f. g.

vnderteniger dyner
 Vl. g. z. Hellfensteyn.

Udskrift:

Dem durchleuchtigen hochgebornen fursten vnd
 hern, hern Albrechten, hertzogen zu Meckel-
 burg &c. vnsernn gnedigen hern.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Samling Nr. 963.
 Christiania.)

139.

Mecheln 1 August 1524.

Christiern den Andens Instruktion for Kantsler Klaus Pedersen, som sendes til Henrik den Ottende af England.

Christiernus dei gratia Daniæ, Suetiæ, Noruegiæ &c. rex,
 dux Slesuici, Holsatiæ, Stormariæ &c., comes in Olden-
 borg &c.

Salutem et nostrum syncerum fauorem. Notum tibi facimus,
 quomodo intelleximus ex Nicolao Lucke et aliis, summa cum diffi-

¹⁾ D. e. Frederik den Forste, hvem de paa Mødet i Kjøbenhavn ikke vilde give Kongetittel, smlgn. det længre frem aftrykte Dok. af 21 August 1524.

²⁾ D. e. men opfordret dem til at hente den her.

cultate futurum, ut naues nostræ, quæ Hafniæ sunt, nobis restituantur; proinde consilium de nauibus per illustrissimum Angliæ regem acquirendis nobis hoc in tempore necessarium videtur. Itaque cum eodem rege ages, vt easdem naues cum omnibus, quæ in illis sunt, ad se assumat mutua nobis in regnorum restitutionem data pecunia; inque eam rem nihil laboris et diligentiae pretermittes. Porro si idipsum non velit, id saltem impetrabis, vt ad Hafniam scribat, eas naues suas esse, proinde non desistant easdem ocys ad se transmittere. Orabis autem, vt de aliquanta pecunia idem nobis prouideat, vt in regna nostra restitui possimus. Inque id accipiat pignus quicquid hic habemus, naues, bo[mb]ardas cunctaque alia, donec eandem summam egregie persoluerimus, quod futurum pollicemur ad diem Martino sacrum. Allegabis autem multa in eam rem, et qualiter indecorum est nos exulare, qui eidem amici et confoederati sumus, et impium sit, ita ab hominibus contempni regiam dignitatem, et multa alia, quæ non dubitamus te diligenter exequenturum. Quod si vero neque hoc velit. tunc non desistes cum eodem agere, vt saltem pro nobis apud Focharos fideiubere velit. Mittimus autem litteras illustrissimæ dominæ Margarythæ in hunc sensum, vt sacra cæsarea mat^{as} nobis auxilio esse velit in recuperandis regnis et ditionibus; deinde si auxilium dare nolit, ob summam egestatem, qua afficimur, nobis consulere dignetur de habenda dotis parte, quæ nobis adhuc debetur. In hunc et similem sensum litteras a supra nominato illustrissimo Angliæ rege impetrabis, neque vero ad magistrum Melchiorem ¹⁾ transmittes, sed apud te seruabis, doræc quid facto opus sit decreuerimus. Id quod pro solita tua erga nos beneuolentia non dubitamus, te diligenter facturum. Datum Machliniæ kalendis augusti anno domini mdxxiii sub nostro sigillo.

Cristiernus.

Udskrift :

Venerabili viro domino Nicolao Petri, iuris utriusque licentiato &c.,
canonico Lundensi, cancellario nostro syncere fideli et dilecto.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 838. Christiania.)

¹⁾ Melchior de Germania blev nemlig ved denne Tid sendt til Spanien, og lagde Veien over England.

140.

Mecheln 3 August 1524.

Christiern den Anden giver Hans Mikkelsen adskillige Befalinger.

Node oc fred vti wor herre Ihesu Cristo formere seg altid vti oss.

Vider, at som ieg screff ether till vti sist om the sabbel, tha moi wide, at ieg haffuer talled her met en bu[n]dmager; han siger, at the ere möget mere vert, en ether bydes ther fore; thij myn frwe tog ther aff en halff mantel, oc hun tog theraff till to ermer; han siger, at thet er vert ic gyllen. Jtem haffuer ieg oc forstat, at her Iören at han haffuer ladet anworde ether the perler, som ieg sende hannwm, en dog thet wor icke wor beffalling. Fforwndrer meg ocszo, ati [icke] byde meg till om the erende, som ieg haffuer screffuet ether till. Her met ether gud beffallendes. Screffued vti Melkel then tride dag vti augustus aar mdxxiiii. Jtem ati ocszo kwnne fange rodh till oc anworde oss elskelige Niels Like¹⁾)

¹⁾ Under Navnet Niels Lykke forekomme paa Christiern den Andens og Frederik den Førstes Tid tvende Personer, der ofte ere blevne forvexlede. Den ene og meest bekjendte er den Niels Lykke, der som Svigersøn af den myndige Ingerd Ottesdatter Rømer og Svoger til den mægtige Dr. Vincentius Lunge en Tidlang spillede en betydelig Rolle i Norge; han var en Søn af Joachim eller Jakob Lykke paa Ostrup (Klevenfeldts Samling). Den anden Niels Lykke er meest bekjendt af sit Forhold til Christiern den Anden; han skal ifølge J. C. Bergs Bemærkning i Saml. til nsk. F. Hist. 4 B. 365. Anm. 12 have været en Søn af Ridderen og Rigsraaden Peder Lykke; men denne Antagelse, der ikke understøttes ved noget som helst, er næppe rigtig; den medfører chronologiske Vanskeligheder, og tillige bliver det høist paa-faldende, at paa de mange Steder, hvor Peder Lykke og Niels Lykke forekomme, aldrig omtales med et Ord det mærkelige Forhold, hvori de efter denne Forudsætning som Fader og Søn komme til at staae til hinanden, idet Peder Lykke var en af de 9 Hovedmænd, som begyndte Opstanden, medens Niels Lykke knyttede sin Skjæbne paa det Nøieste til Christiern den Anden. Han har tjent Kongen siden 1502, da han i et Brev af 3 August 1525 (Münch. Saml.) taler om sin 23aarige Tjeneste. En Samtidig (D. Mag. 3 R. 3 B. S. 12) angiver ham som en af dem, der tilskyndede Christiern den Anden til at udgive sine Love; han har altsaa staaet Sigbrit nær, og ganske tilhørt det nye Regjeringssystem. Det er formodentlig ham, som 1519 belenes med Gaunø Kloster (Suhms ældre Saml. 2 B. 1 H. 179). Ved Kong Christierns Kroning i Stockholm Nov. 1520 blev han slagen til Ridder, og ved de paafølgende Henrettelser var det ham, som holdt Talen til Folket paa Torvet (Hvitf. VII. 144. 155.) Han fulgte med Kongen paa Reisen til Slesvig Sommeren 1522, og havde under Opholdet her paa Ka-

eth hundre gillen paa regenskab oc the perler, som her lören and-
worde ether. Vtsupra.

Cristiern.

Udskrift:

Oss elskelige Hans Melkelsszen, wor mand og rodh &c.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 864. Christiania. Hele Brevet egenbændigt. Med Hans Mikkelsens Haand er skrevet paa det Stykke Papir, som sidder ved Seglet: "Om 1c gilden at anthorde Niels Lücke oc nogle perler, som ieg oc giordt haffuer 4 die augusti, som hans handscrift vtviser fol. 75.")

lendhuset i Aabenraa en hæftig Strid med Kongens Hofsinde Jakob Har-
denberg, der gik over til Haandgribeligheder (Danske Saml. Nr. 369 b).
Efter Kongens Flugt fra Riget deeltog han med Henrik Giø i Kjøbenhavns
Forsvar, fulgte med denne til Tydskland og opholdt sig ligesom han i Bre-
men. Kongen vilde bruge ham som sin Fuldmægtig paa Mødet i Hamborg;
men Raadet i denne By nægtede ham Leide. H. Giø sendte ham gjentagne
Gange til Kongen og Dronningen i Tydskland og Nederlandene for at bede
om Pengenhjælp; han erholdt ogsaa til forskjellige Tider nogen, men ikke
tilstrækkelig Hjælp (Münch. Saml.). Skjøndt nøie forbunden med H. Giø,
fulgte han dog ikke med denne til Danmark, klager tværtimod (5 Dec. 1525,
Münch. Saml.) over, at denne har handlet og handler bedragelig med ham.
At han imidlertid ligesom H. Giø har været kjed af Opholdet i Bremen,
seer man af et Forhør over en af Kongens Tjenere Rolf Madsen, som var
falden i Lybekkernes Hænder og som bekendte (14 April 1525, Gemeinsch.
Ark. Cap. XIII. Fasc. 46), at han havde talt med H. Giø og Niels Lykke i
Bremen, som havde sagt, at hvis de ikke fik Penge, vilde de befale Kongen
St. Peder. Dog er han forbleven i Tydskland i det mindste halvandet Aar
efter Henrik Giø; thi endnu 3 Nov. 1526 fik han fra Kongen 3 Safirer til
en Nødhjælp. Men næste Aar er han uden Tvivl vendt hjem; thi dels
forekommer han ikke længer i Kongens Papirer fra Udlandigheden, dels
er der i Kong Frederiks Meddelelser til Herredagen i Odense Sommeren
1527 en Yttring, som synes at tyde herpaa, nemlig: "om Niels Lykkes
Ærinde vil kgl. M. videre lade tale og handle med Biskop Ove i Aarhus
og Hr. Peder Lykke" (N. D. Mag. V. 293). Efter den Tid forekommer der
Intet om ham.

Zutpheld Wardenberg meddeler Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen Underretning om Besættelsen af adskillige geistlige Embeder i Norge, Danmark og Sverrig; om Vanskelighederne ved at faae en islandsk Helgen kanoniseret; om Forkyndelsen af det forestaaende Jubileum med pavelig Aflad o. a. m.

Reuerendissime in Christo pater et domine semper obseruandissime. Maximo me gaudio affecerunt bine littere p. v., quas pariter quarta julij per bancum recepi, altere earum date ex Segeberge vii aprilis, altere vero ex Lubeck sabato sancto. Nam ante illas neque etiam post a p. v. nullas habui, quibus de successu e. p. v. scire potui. Ex eisdem litteris p. v. accepi, istud magnum ceratum ix januarij post p. v. recessum per banchum a me missum cum inclusis bullis et litteris integre peruenisse ad manus p. v., de quo non minori letitia affectus sum, et maxime quod labor meus p. v. gratus (ut ipsa scribit) acceptusque fuerit.

Misi quoque exopt die xxii martij per eundem bancum bullas dispensationis pro magistro Henrico Nicolai et tunc de omnibus ad longum scripsi.

Ex litteris Hermanni Kremer certior factus sum, quod ante vigiliam penthecostes (qua die littere sue sunt date) dicte bulle et jittere mee vltimo xxii martij misse ex banco integre sibi reddite fuerunt, quas curare vellet cum primis ad manus p. v. apud fidelem destinandas, quod factum fuisse non ambigo; video enim hominem esse p. v. deditissimum.

Ex prefatis litteris meis habunde p. v. potuit de omnibus se resoluere, que restabant, itaque non opus est hic repetere.

Jdem Hermen Kremer transmisit ad me p. v. nomine cambium c ducatorum pro expeditione bulle priuilegij super electione decani etc., quam bullam cum primis expediam et mittam, maxime postquam super prioribus litteris meis predictis habuero a p. v. responsum. Vellem etiam simul expedire cum dicto priuilegio bullas noue prouisionis pro venerabili domino et magistro Erico Johannis decano vestro, quam nouam prouisionem super decanatu Nidrosiensi pro prefato domino magistro Erico manu propria pape signarij obtinuj post dictas litteras p. v. receptas, cuius veram et auscultatam copiam p. v. reuerendissime cum presentibus transmitto pro euidencia veritatis. Tamen quia p. v. scribendo dictas litteras et me de

noua prouisione auisando ex Lubeca tunc nondum peruenerat ad patriam et in Nidrosiam, et forte interim, antequam perueniret in patriam, aliqua alia potuissent mouere mentem p. v. ad resignandum aut dimittendum decanatum vestrum pro aliqua alia grata et accepta persona, ex quo voluntas hominis (sicut dicit consultus juris) est mutabilis et ambulatoria, deliberaui super huiusmodi noua prouisione non expedire litteras et interim etiam supersedere cum expeditione litterarum super priuilegio, donec habuero litteras responsiuas super prioribus meis litteris, quibus percipiam fixam p. v. intentionem, ne frustra expensas et labores in premissis perdamus. Et p. v. videbit diligenter tenorem huiusmodi noue prouisionis, in qua vt spero omnia bene sunt expressa et narrata, vt si aliquid esset latius exprimendum vel etiam reticendum, p. v. ante expeditionem litterarum desuper me dignabitur late informare et eius mentem declarare, quam sequi curabo.

Auisabit etiam me, si decanatus habet perpetuo annexos canonicatum et prebendam propriam: hoc oportebit exprimere in bulla, et tunc magister Ericus post obtentam possessionem decanatus in vim electionis capituli et subsecute confirmationis p. v., prout alias scripsi, non posset retinere canonicatum et prebendam, quos antea habuit, sicut p. v. optime nouit, quia esset duplex canonicatus prebendatus &c. et egeret dispensatione apostolica, et illa non daretur sibi nisi ad annum ad omne longius, que dispensatio uellet augere taxam in duplo.

Nullus hactenus apud me sollicitauit pro instrumento mandati ad resignandum, nec ego dedissem, si etiam centies postulassent. Intellego, quod Cristiernus rex antiquus iterum scripsit pro Johanne Weszen diu ab vrbe absente, ut scripsi alias, satis instanter pro ecclesia Lundensi, et contemplatione dicti regis scripsisse debent pontifici archidux Ferdinandus et domina Margaretha, sed nihil obtinebit. Dominus archidiaconus Lundensis ¹⁾ adhuc hic est, qui pro suo domino indubie obtinebit, concordato negotio cum cardinali de Cesis pretendente regressum.

Preterea alias de mense martij expediui ecclesiam Arosiensem in Swetia pro nostro religioso patre et domino Petro Magni, prouisore domus sancte Birgitte de vrbe, qui etiam consecratus fuit in episcopum Arosiensem dominica ante ascensionis domini, et hoc ad

¹⁾ D. e. Niels Kortsen, afsendt af Aage Jepsen Sparre, se S. 189. Anm.

scripta regis Swetie et capituli Arosiensis, quod dictum dominum Petrum absentem in episcopum postulauit, qui vii maij ab vrbe in Swetiam descendit.

Insuper reuerendissimus dominus doctor Johannes Magni Gothus factus est administrator ecclesie Vpsalensis, absente domino Erico illius archiepiscopo, et durante absentia ac eo cedente vel decedente, cum successione. Idem negotium cum alio priore ego etiam expediui ad instantiam magistri Olau Magni, fratris domini administratoris, qui nunc gubernat domum sancte Birgitte a tempore recessus domini Petri episcopi Arosiensis¹⁾. Et intellexi ab eodem magistro Magno, eius fratrem doctorem Johannem esse maximum et integrum amicum vestrum, ideoque hec volui p. v. non tacere, vt de optimis vicinis eo letius p. v. gaudere possit; jntelligo enim, quod Vpsalensis et Arosiensis dioceses confiniunt cum diocesi p.v.

Rursum scripsit mihi p. v. reuerendissima de quodam beato episcopo Jslandie canonizando²⁾, ut velim rescribere, quibus sump-tibus et modis istud negotium possit expediri.

Ego super hijs locutus sum reuerendissimo domino cardinali sanctorum quatuor³⁾, qui locutus fuit cum summo pontifice desuper; et habui pro responso, quod sanctitas sua non vult facere cononizationes, quia vidit, quod frater suus Leo et etiam Adrianus VI post canonizationes per eos factas statim obierunt, et ita sibi timet, et quod alias senatui Veneto pro alicuius beati viri canonizatione instanti hoc negauit.

Tamen possemus ex consilio dicti domini cardinalis alium modum quasi similem canonizationi obtinere, videlicet quod papa concederet amico p. v. Jslandie episcopo (qui vobis scripsit) per litteras in forma breuis, quod posset de dicto beato episcopo, quem canonizari petit, ordinari, dici et obseruari facere speciale offitium, et solempnisari, sicut fit de beata Catharina filia sancte Birgitte⁴⁾.

1) Om Forholdene ved Upsala og Vesteraas Stift se S. 257 og Anjou, Svenska Kyrkoreformationens Historia, Första Afd. S. 97—104.

2) Talen er her om den islandske Helgen Gudmund den Gode, som Bisp Jon Aresen i Holum gjorde sig megen Umage for at faae kanoniseret, og hvortil han udbad sig Ærkebisp Oluf Engelbrechtsens Medvirkning, se F. Johannæi hist. eccl. Isl. tom. II. p. 363.

3) D. e. Kardinal Lorenzo Pucci, se S. 167. Anm. 3.

4) Et lignende Svar fik Christiern den Anden, da han i Aaret 1521 søgte at faae Hellig Eler og Hellig Hogen kanoniserede (Vid. Selsk. Skr. 3 B. S. 18.)

Et tunc necesse esset, prout consuluit dictus dominus cardinalis, quod rex Datie, et etiam prefectus Islandie, necnon reuerendissima p. v. tamquam illius metropolitanus, pro premissis scriberent ad summum pontificem et ei supplicarent prefatumque negotium sue sanctitati attente commendarent, et quod etiam in aliqua littera auctentica mitterentur aliqua miracula, facta per dictum beatum. Et credo, quod cum trecentis ducatis premissa bene expediremus, computatis omnibus pro aduocato et expensis litterarum ac propina cardinalis et alijs. Nam veram canonizationem non deberet expedire (sic) cum tribus milibus ducatis, sicut fieri vidi sub Adriano papa ¹).

Mitto similiter copias bullarum iudictionis jubilei et remissionis plenarie et concessionis ad dispensandum de omnibus casibus reseruatis pro cunctis Christi fidelibus, per octo dies durature a die noticie, prout latius p. v. ex eisdem percipiet.

Quam gratiam p. v. in sua provintia poterit pro salute Christi fidelium facere publicare et tante gratie eos gratis participes reddere ²).

Et cum hijs me p. v. reverendissime commendo et offero in omnibus obsequiosum, quam humiliter deprecor, ut sepius scribere velit; per hoc enim dabit occasionem hinc rescribendi: quia pulsanti aperietur et tacenti non respondebitur. Ex Vrbe vi augustj per bancum 1524.

Rogo etiam humiliter, ut super prioribus litteris meis p. v. dignetur respondere, sicuti promisit, presertim de negotio ad r. p. d. episcopum Bergensem, apud quem p. v. promisit fideliter dictum negotium meum promouere et quantotius desuper rescribere. Spero ita actum esse, et desuper etiam litteras p. v. expecto et similiter prefati domini mej episcopi Bergensis, ut sciam, quid in prefato negotio debeam attemptare. Vellem libenter fugere lites et expensas superfluas, si fieri posset, nec etiam me negligere in jure meo mihi ex dej gratia et sedis apostolice quesito. Nec credo, me facturum aliquam displicentiam in hoc domino episcopo Bergensi, si jus mihi debitum prosequor, maxime postquam recusauerit tam filialem oblationem sibi per me factam in litteris p. v. reuerendissime successue missis. Et obsecro, ut me paternitati sue filialiter commendare

¹) og ²) Her ere udeladte Stykker, som blot handle om udenlandske Nyheder af ringe Interesse.

et nouitates missas cum presentibus communicare eidem dignetur, a quo etiam responsum expecto.

E. p. v. reuerendissime

filius et seruitor Zutpheldus Wardenberg,
prothonotarius et scriptor apostolicus¹⁾

manu propria.

Udskrift :

Reuerendissimo in Christo patri et domino, domino Olauo Engelberti, dei et apostolice sedis gracia archiepiscope Nidrosiensi jn regno Norwegie, domino meo semper obseruando.

Ad manus proprias graciae sue jn Nidrosia aut vbi fuerit.

(Orig. paa Papir, Seglet bortfaldet. Münch. Saml. Nr. 1239. Christiania. Med en gammel Haand er paategnet udvendig: "ad dominum Nidrosiensem.")

142.

Hamptoncourt 7 August 1524.

Kantsler Klaus Pedersen underretter Christiern den Anden om sine Underhandlinger ved det engelske Hof.

Myn ydmygelig bepligtig tro tjenesthe tijl foren. Kere nadigste herre, werdes edher nadhe wijde, at jeg haffwer waret host cardinalen oc to gange talet met hannum oc giffwet hannum alle tyngest tijl kenne; dog haffuer jeg en nw inghen endelig swar fonghet, forthi at kongen er wel xx mijlæ hög्रे oppe i landhet, oc so haffwer cardinalen sent eth bwdh tijl hannum om samme erendhe, oc formodhe wij, at thet schal snart komme i gen, oc hwadh thet fürer for tydinghe, wijl jeg wfortüffwet schrifwe edher nadhe tijl. En dog kere nadigste herre at cardinalen haffwer

¹⁾ Om Zutpheld Wardenberg se S. 93. Anm. 1.

loffwet meg wijlle holle thet stijllæ hosth sigj, dog er thet icke mögeliçht, forthij thet kommer i so mange theres hendher. Men i hwickeledes ther om er, tha rodher jeg, at edhers nadhe arbeijdher ther host froo Margarethe heller herren aff Ver om eth schijb¹⁾, oc gijffwer [sigj] aldeles in tijl keyseren oc setther sijn troo heller hob po inghen andhen; thet gor so wndherlig tijl, oc jeg haffwer inghen hob, at the wijllæ haffwe edher nadhe hijd; men the forschriffther them kwinnæ the inthet nechthe oss oc haffwer cardinalen loffwet meg them.

Hijd ere komnæ so manghe skjib fra Danske, Rij oc Rewel, at the sijæ, at i xx heller xxx aar haffwer icke weret her so manghe oppo en tijdt. Jeg haffuer forstandet, at thet er giort met stor lijsth, oppo thet at hertwgen wijl gûre sigj god ther met, oc ther tijl wijlle komme skyllen ijd oppo edher nadhe, hwar fore the icke komme so tijl foren, oc sijæ, edher nadhe stoo inthet effther andhet en at forderffwe alle landh oc rijghe met andre manghe sodan ord &c.

Cardinalen haffwer hafft nogle tale met meg bodhe godhe oc so andbre ewentyrlighe, aff hwiçke jeg kan so wel thet ene forsto som thet andhet, som jeg wijl wel wndherwijsæ edher nadhe, nar jeg kommer. Her met edher nadhe gwd tijl ewijg tijd befalet. Ex Hamphacurta palatio reuerendissimi domini cardinalis septima die mensis augusti anno &c. mdxxliiii.

E. v. mtis

humillimus seruitor
Nicolaus Petrus.

Udskrift:

Serenissimo domino Christierno Dacie regi &c.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1134. Christiania.)

¹⁾ Kantsleren havde blandt Andet i Ærinde at søge at formaae Henrik den Ottende til at overlade Kong Christiern et Orlogsskib til Laans, hvormed han vilde seile til Spanien til Keiseren. "Forskrifter" d. e. Anbefalinger af Kongens Sag til Paven og Keiseren. "Hertugen", som siden nævnes, er Kong Frederik den Første.

143.

Bremen 13 August 1524.

Jørgen v. Mingkwitz giver Christiern den Anden og Dronning Elisabet Underretning om den gode Udsigt, der nu er til at bringe et nyt Tog imod Danmark istand.

Durchleuchtigste, groszmechtigste, hochgeborne koenigk vnd köningyne, genedigester herre vnd gnedigiste fraw, jch lasz euer köningkliche wyrden wyssen, das der graff von Aldenborgk alles was ime mögellich ist in euer kon. w. besten gern thun wyll; aber geltt zw leyhen, sagett er, es sey jme dysser zceytt nicht moegellich auff zw brengen. Szo byn ich fortz zw her Heynrich Goede gezcogen; der wyll alles das thun, das Nigklas Lugke euer kön. w. zw gesagett vnd vorheysschen hatt. Szo haben dy knechte Wursterlantt gewonen, vnd seyntt dorynnen vber sechs taussentt stargk, vnd lauffen alle tage knechte zw, das her Heynrich gewys ist zchehen-taussentt knechte zu bekommen; an dem reysigen zceuge wyrtt es auch nicht mangell haben; dan wyr, her Heynrich vnd ich, wollen ab gott will hertzogk Heynrichen auch zw e. k. w. besten vormögen, das jch zw gott hoff wyr wollen in kortzer zceytt e. k. w. lande und leutten wydder vberlyffern; vnd do stellen her Heynrich vnd ich vnszer ere, gelauben vnd wollfart an, in gewysser zwvorsycht e. k. w. werden vns nicht mytt dem gelde, wy e. k. w. wysen, vorzcyhen vnd vorlassen. Wyr hoffen den zcogk in drey wochen auff zw brengen, vnd es musz dysse sache geeyllett szeyn; dan der hertzogk von Holsteyn vnd dy stethe besorgen sych vor dyssen knechten. Alsoz balde wyr mitt hertzogk Heynrich eynigk worden seyn, wollen *wyr* e. k. w. bryff vnd sygell den zcogk in e. k. w. besten zw thun eyllende zw schygken, vnd wy das geltt vns sycher zwkommen möge anzceygen. Her Heynrich ist vor seynen leyppt nicht woll berytten, szo bytt ich mitt grossen vleys e. k. w. wollen jme den brauenschweyger dyssen zcogk leyhen vnd bey gegenwertigen senden vnd sölchs ye nicht nachlassen; den er wyrtt doch von e. k. w. wegen genessen oder vorterben. Was ich euer köningklich wyrden zw guthe thun magk, das bin ich vn-gespartt leybs vnd gutts hertzlich wylligk. Auff dys alles moegen sych euer koenigklich wyrden gentzlich vnd gewysz vorlassen. Do mitt thue ich mich euer konigklichen wyrden demuettigk

bevelchen. Datum Bremen sonabentt nach Santt Lorentj tage anno dominij xvc xxiiij.

Euer koeniglichen wyerden vnderthenigister

Georg von Mingkwitz,
rytter &c.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1079. Christiania.)

144.

Mecheln 16 August (1521.)

Christiern den Anden beder Regentinde Margrete at oplyse ham om, hvorvidt Herman Willemzoon har været fængslet for sine egne Sager eller for Kongens Skyld.

Non ignorare volumus vestram dilectionem, charissima mater, quemadmodum ciuis quidam Amsterdamsensis, cui nomen Hermanno Willielmsen ¹⁾, quondam factori nostro, nobis pridie enarrauerit, sese

¹⁾ Herman Willemzoon eller, som han ogsaa jævnlig kaldes baade i hollandske og danske Dokumenter, Herman Hund, Sigbrits Broder, er allerede kommen i Forbindelse med Christiern den Anden, medens denne som Statholder styrede Norge for sin Fader Kong Hans, og uden Tvivl paa samme Tid, som Prindsen i Bergen gjorde Bekjendtskab med Sigbrit og Dyeke. Ifølge Absalon Pedersen (Suhms ældre Saml. 2 B. 1 H. 86) blev han ved sin Sosters Hjælp 1512 Lensmand paa Bergenhuus; han forekommer i denne Stilling i Dok. fra 1513 og 1514 og blev altsaa ikke, som Absalon Pedersen sammesteds siger, allerede 1513 afløst af den bekjendte Jørgen Hansen. Efter denne Tid synes Kongen stadigen at have brugt ham tilligemed den amsterdamske Bankier Popius Occo i Penge- og Handelssager i Holland. Begge kaldes i Dokumenter Kongens Faktorer. Under Opholdet i Holland gjorde han i Kongens Ærinder jævnlig Reiser til Danmark, første Gang i Foraaret 1515 (Brev af 18 Juni 1515, Saml. Ch. II. i Geh. Ark. og N. D. Mag. 2 B. 121). Han var ogsaa i Kjøbenhavn i Jan. og Febr. 1519 og skaffede ved den Leilighed en af sine Landsmænd Toldfrihed i Sundet (Suhm anf. St. S. 177-78). Da Underhandlingerne angaaende Udbetalingen af Dronning Elisabets Medgift i Begyndelsen af 1520 vare

anno superiori nostro nomine fuisse arrestatum ex commissione vestre dilectionis, quod pulueres aliquos tormentarios in nostram

bragte dertil, at Kongen for det Første lod sig nøie med 100,000 Gylden, modtog Herman Willemzoon som Belønning for sin Virksomhed herved en Gave af den nederlandske Regjering, ligesom ogsaa Søsteren Sigbrit aflagdes med en Foræring (Altmeyer hist. des relat. S. 65). Af de 100,000 Gylden anvendte han paa Kongens Vegne de 20,000 til Udbetalinger i Holland, Resten bragte han til Kongen i Kjøbenhavn 1520, ved hvilken Leilighed Kongen tilkjendegav ham sin Tilfredshed med hans Tjenester. (Hans Regnskab i Münch. Saml. Nr. 70., smlg. Hvitf. VII. 109, hvor der for H. Huid skal læses H. Hund). Samme Aar var han i Sverrig før og efter Beleiringen af Stockholm, hvor han gjorde Udbetalinger paa Kongens Vegne (smst.). Hans Regnskab, der er tilstæde fra 1521 til 6 Nov. 1524, indeholder mange interessante Enkeltheder, men er for vidtløftigt til at aftrykkes. Blandt Udgifterne anføres en stor Mængde for Varer, som han har indkjøbt for Kongen eller Sigbrit, som forarbejdede Jernsager, Søm, Spiger og Nagler, Seildug, Lærred og Klæde, Viin, Sæbe, Oblater, Papir, Vaaben, Øl, engelsk Kul, Muursteen, Olie; fremdeles Betaling til Haandværkere, som Smede, Bøssemagere, Glarmestere, Guldsmede, Møntarbeidere, Dreiere, Bundtmagere, Bødkere, deels for udført Arbeide, deels som Reisepenge til Danmark; ogsaa Udgifter i Anledning af en hvid Falk, som Kongen sendte til Foræring til England, og for Indkjøb af Bøger til Kongen, hvoriblandt en, som handlede om Bjergværker. Han har, den Tid han opholdt sig paa Kongens Vegne i Holland, flere Gange siddet fængslet, i Gouda, Reppelmonde og sidste Gang i Haag. Disse Fængslinger fremstiller han som en Følge af sit Forhold til Kongen; men denne tvivlede, om det ikke snarere var foranlediget ved hans egne private Sager.

Første Gang opgjorde han sit Mellemværende med Kongen 1517, men efter den Tid klager han over, at han har maattet forsømme sine egne Sager for Kongens, uden at have faaet saa meget som en Skillings Godtgjørelse. Derom hedder det: "Noch gedaen zekere groete merckelicke costen in vele ende diuersche reysen in con. w. dienst, alzoe dat ic zedert den jare 17 tot den jare 23 in myn selfs saken nyet en heb mogen vaceren, mer veel versuymt, alzulcx dat ic neringloes geweest bin, dat ic nyet noch eens en soude willen doen omme ses duysent gulden; mer stelle de selue zaicke geheel ende al an de wille ende belieuen des con. w. ende den ghenen, die syn gnade dair op beuel gegeuen heeft. — Item alzoe de con. w. my Herman Willemszoon beloest heeft den twintichsten penning van alle myn ontfaeck, ende also ic zedert den jare xvij noyt helder noch penning voir zallarys in rekeninge gestelt noch ontfangen en hebbe, 'twelck een merckelicke somme bedragen soude, mer stelle 'tselue der befieste ende discretie van de con. w. &c." Endnu i det første Aar af Kongens Landflygtighed besørgede han adskillige Forretninger for Kongen, men snart indløbe de alvorligste Klager over hans slette Optørelse til Kongen fra Kants-

utilitatem ad nos transmiserit et propter alias causas etiam nostro nomine, ut vestra dilectio, modo sic res se habet, optime cognoverit.

leren Klaus Pedersen og flere af Kongens Tjenere, han spillede og drak Kongens Penge op, optog Penge i Kongens Navn og brugte dem til sine egne Sager, og gav haanligt Svar, naar Kantsleren forlangte Penge til Kongens Tjeneste (Ekdahl S. 662-63). Dette bevægede Kantsleren og Anton v. Metz til at lade ham indstævne for den keiserlige Ret i Mecheln, som ogsaa 6 Marts 1524 afsagde en Kjendelse, hvorved han forpligtedes til at tilbagebetale de Penge, han havde hævet, og udlevere det Gods, der tilhorte Kongen (Münc. Saml. Nr. 698). Kongen lod nu forlange Regnskab af ham for alle hans Pengeforretninger siden 1521, og afslog hans Begjæring om Forbøn for ham eller hans Søster Sigbrit hos Regentinde Margrete (Dok. af Januar 1525). Omsider efter lang Nølen fremkom han med sit Regnskab 26 Marts 1525 (Münc. Saml. Nr. 70 og 1669). Han synes at have været ilde lidt af sine Medborgere i Amsterdam, efter som Lambert Andersen siger, at de glædede sig over, at Kongen havde skilt sig ved ham (Ekdahl S. 769. 808). I den følgende Tid er der kun sparsomme Efterretninger om ham: Kongen fik 1527 gennem ham nogle Lægeraad fra Sigbrit til Brug for Kurfyrstinde Elisabet, og 1529 lod Kongen forlange nogle Montredskaber, som endnu vare i H. Willemzoons Væрге (Münc. Dokumenter).

Efter det Anførte vil det være indlysende, at den almindelige Mening, at H. Willemzoon har været Borgemester i Amsterdam, hvilket støtter sig paa et Sted hos Hvitf. VII. 193, ikke kan være rigtig. En Mand, der var i en fremmed Fyrstes Tjeneste, ofte i dennes Ærinde reiste ud af Landet, som stod i ringe Anseelse hos sine Medborgere og flere Gange var fængslet, kan ikke have beklædt en saa anseelig Post. Han kaldes desuden i den oven anførte Retskjendelse blot "een Heerman Willemsszon, pøorter (Borger) onser stede van Amsterdam." Stedet hos Hvitfeldt er blevet misforstaaet. Ærkebisp Erik Walkendorff omtaler her den Fare, hvori han stod for at blive fængslet i Amsterdam, da Christiern den Anden 1521 kom til Byen. Han siger: "Der kom Bud til Herman Willomssön Skultus, Borgemester og Raad der sammesteds" med Begjæring om at skaffe Folk til at gribe Ærkebisp. Men der maa sættes et Skilletegn mellem Herman Willomssön og Ordet Skultus, og Meningen bliver da: Kongen henvendte sig til H. Willemzoon, der var hans Faktor og velbekendt med Forholdene i Byen, og desuden til Skultus, Borgemester og Raad i Amsterdam, for at faae Hjælp til at gribe Ærkebisp; H. Willemzoon kunde desuden ikke paa een Gang have de tre forskjellige Bestillinger af Skultus, Borgemester og Raad. Heller ikke forekommer H. Willemzoon i den fuldstændige Fortegnelse over Schout, Borgemester og Schepenen, som findes i C. Commelin Beschryvinge van Amsterdam 1693 fol. 1 B. S. 332. Hvitfeldt anfører H. Willemzoon under tre forskjellige Skikkelser, uden at mærke, at det er den samme Person, nemlig VIII. 30 som Hermand Willomssen og Hermann Hund, og VIII. 43 som en fornem Borger

Verum enimvero dubitamus vehementer, iis suis dictis fidem omnino debere dari, modo genus est aliquod hominum, qui, cum vel ob sua ipsorum merita iuste aliquid paterentur, id ipsum (si fieri potest) aliorum nomine se perpressos fuisse non verentur comminisci, maxime propterea quod emolumentum aliquid inde sese accepturos sperarent. Quocirca exoratam habemus eandem vestram dilectionem, litteris quam primum nobis velitis significare, quæ et quot fuerint illius arrestationis causæ, et si nostra vel ipsius causa id factum fuerit, ut postea obijcienti nobis idem debite possimus respondere. Gratum quidem in hoc officium sic etiam in omnibus id faciens vestra dilectio præstat, quam deo opt. max. summo desyderio volumus esse commendatam.

Datum Machlinie 16 mensis augusti.

(Orig. Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 3592. Christiania. Med Hans Mikkelsens Haand er paategnet: "En kopia aff it breff k. ma^t scriffuer frue Margrete vti Hermen Hunttes sag.")

145.

Lybek 21 August 1524.

Beretning fra de mæglende Fyrsters Gesandter om Underhandlingerne angaaende Christiern den Andens Gjenindsættelse eller anden Overenskomst paa Møderne i Hamborg, Alt-Brandenburg, Lybek, Kjøbenhavn og anden Gang i Lybek (fra 10 April til 21 August 1524).

Handlung der bepstlichen, keyserlichen, koniglichen, churfurstlichen vnd furstlichen gesandnten, oratorn vnd commissarien, nemlich :

i Bergen ved Navn Hermand Willomssen, og har derved ledet Gram (Vidsk. S. Skr. IV. 289) til ogsaa at antage flere Personer af dette Navn. Han var heller ikke, som Hvitfeldt siger VII. 191, blandt dem, der fortrædagede Erik Walkendorff i Norge, da han havde forladt Norge, inden Ærkebispnen faldt i Unaade, og i sin Besværgingsskrivelse (Diplom. Norv. 1 B. 766) nævner denne ham heller ikke blandt sine Forfølgere.

von wegen } bepstlicher heillgkeit, Ieronimus Rorarius;
 } keyserlichr ma^t, Marcus abbt zu Sant Bernhart in Bra-
 } bannt vnd Hermannus Suderhuszen der rechten doctor;
 } koniglichr wird in Engellandt, Heinrich bischoff Assau-
 } ensis vnd Johann Baker ritter;
 } des churfursten zu Brannndenburgk, Georg bischoff zu
 } Lubus vnd Gebhart von Jagaw ritter;
 } ertzherzogen Ferdinanden in Osterreich, Vlrich graue
 } zu Helffenstein vnd Gangolff freyher zu Geroltseckh;
 so auff romischer keyserlichr maiestat tagsatzung den zehenden tag
 aprilis anno etc. xxiiij^o jnn den jrrungen, die sich zwischen dem
 durchleuchtigsten groszmechtigsten fursten vnd herrn, herrn Cristiern,
 der reiche Tenmargken, Sweden, Norwegen etc. khonig, zu Slesz-
 wigg, Holstein etc. hertzogen, ann einem, vnd dem durchleuchtigen
 hochgebornnen fursten, auch zu Sleszwigg, Holstein etc. hertzogen,
 vermeintem erweltem khonig, vnd denen von Lubeckh sampt jren
 anhangern vnd bundtsverwandnten, amm andertheil, erhallten, gein
 Hamburgkh auszgeschriben, welhe (sic) sich aber erst auf den
 vierundzweintzigsten tag obberurts monats daselbst angefangen.

Unnd haben also obbemelte oratores nach vermoge jrer jn-
 struction solb (sic) handlung jnn zweien schrifften lateinisch vnd
 teutsch (dweil die sach etwas hochwichtig, auch ettlich oratores
 vnd die partheien der teutschen zungen vnerfaren) gestellt, vnd die,
 abwesens khönig Cristierns geschickten, dem gegentheil, als nemlich
 Gotschalckh, bischoff zu Sleszwigg, Auo, bischoff zu Arhawsen, Ni-
 colao Heck, Petro Lick, Wolffen Bowisch ¹⁾, Heinrichen Ranntzaw,
 Gerharten von Holte, Wolfgangen von Vttenhofen canntzlr, Hein-
 richen Saltzpurgk, Diderichen Hohusen, burgermeister zu Hamburgk,
 Henningus Ossthusen doctor, domprobst, vnd Thomas von Wicken,
 burgermeister zu Lubeckh, sampt andern jren anheugern vnd bundts-
 verwandten, vorgehallten vnd verlesen, den jnnhalt mann aus den
 copelen mit A. bezeichent zuuernemen hat, vnd wiewole die ora-
 tores von jnen begert, das sie gleichermass jnn schrifften, latei-
 nisch vnd teutsch, jre antwort widder darauff thun sollten, haben
 sie sich doch solhs geweigert vnd angezeigt, das sie des von jrem
 herrn vnd den jhenigen, von denen sie abgefertigt, kheinen beuelh
 betten, sich mit einichen schrifften einzulassen, auch im heiligen ro-

¹⁾ De her noget fordreiede Navne ere Ove Bilde, Niels Hog, Peder Lykke,
 Wolf Pogwisch.

mischen reich anders wann teutsch zureden nicht vblich sein sollt, vnd endtlich sich auf manichfeltig hin vnd widder disputiren jnn schriftten oder anders dann teutsch zureden gar nicht begeben wollen; vnd nach genommenen bedacht nachgeends tags jre mündtlich antwort mit langwirigen vnd zum theil vnvernemlichen reddten gethan, jnn der substantz, wie die hiebeyligenden gedruckte copeien, von den reichsstenden jnn Denmargken vnd denen von Lubeckh ausgangen, ausweisen, mitt disem anhangk, das sie khonig Cristiern nicht freuenlich oder mutwillig, wie mann villeicht sie des bezuehen (sic) wollt, vertrieben, sunder jne allein seiner administration aus angezeigten vrsachen nach vermoge jrer alten freyheiten entsetzt, vnd eher sie jne widerumb zu regirenden khonig annemmen, eher wollten sie alle auf ein tag sterben, vnd villieber den Frantzosen, Poln, Rewssen, Preussen, Moszkowitter oder Thurcken, ansich zuehen oder sich denselbigen vnderwerffen.

Dergleichen sich die von Lubeckh auch haben hören lassen, sie hetten sich also mit ytzigem newen erwelten khonig, den khonigreichen vnd ander dermassen vereynigt, verpflicht vnd verbunden, das sie dieselbigen bey jren alten freyheiten hanthaben wollten, auch kheins wegs könnten dulden oder leiden, das khonig Cristiern widerumb restituirt werden sollt, noch sich von jnen nicht trennen lassen, sunder bey jnen todt vnd lebendig pleiben, sterben vnd verderben.

Und nachdem jnn solhen reddten khonig Cristiern (wiewole mit vorgeender protestation) merglichen angetasst, also das es seiner khoniglichen wurden seele, ehre, leip, vnd gut berurt, so haben die oratores alsbald solhs notdurfftigklich verantwort, sunderlich das sie gantz kheins wegs glauben wollten, das sein koniglich wird dermassen (wie sie anzeigen) gehandelt, der zuuersiecht, wann solhs ann sein khoniglich wird gelange, dieselbig werd sich des wole mit grundtlichen guten vrsachen wissen zuerantworten, welhs wir also vorthier khonig Cristierns gesandten (dweil wir die partheien nicht vnder awgen angehört) haben gelanggen lassen.

Vnd auf solhs nichtsdessweniger nach vermöge vnser jnstruction nicht vnderlassen, vnd mit den partheien ad partem, ob wir sie trennen, oder zum allerwenigsten die von Lubeckh vnd andere sehe- vnd reich-stette stillzusitzen vermüchten, gehandelt.

Aber derhalben auch nichts bey jnen erlanggen oder erhalten mögen, vnd alsbald wiederumb die restitution begert, mitt erjnung, das jnen ye nicht wole gezimpt habe jren rechten naturlichen

khonig vnd herrn ün vorwissen bepstlicher heiligkeit vnd keyserlicher mat, als oberisten heuptern der gantzen cristenheit, also zuentsetzen vnd zuuertreiben; wir hetten auch nochnit grundtlichen oder bewerlichen aus jrem vortragen vermerckt, das das konigreich Denmargkh electium were, oder das khonig Cristiern widder sein jurament, wie dann solhs von jnen jnn einem zettel furbracht, gehandelt hette, vnd sollten die hauptere der cristenheit, vns auch als jre gesandten, derhalben nicht verachten, sunder das, so vormals durch vns schriftlich angetragen, bewilligen; dann woe solhs nicht beschee, wurden erstlich bepstlich heiligkeit vnd keyserlich mat widder sie mit jren sweren bannen, achten, aberachten vnd straffen procediren vnd handeln, des wir doch villieber vermuthen vnd meher gern sehen, das die sachen nach vermöge vnsrer instruction jnn der guete vertragen vnd hingelegt wurden.

Auff solhs sie widerumb ein lange verdrüssene redde repetirt, dere wir abermals jnn schriftten zugeben oder die die secretarien aufzeichnen zulassen von jnen begert, aber es. wie obberurt, nicht von jnen erlangen mögen. Doch letztlich, nach langehapter handlung, der canntzlr Wolfgangk von Vttenhofen vns ein articulirte schrift hiebeyligend, mit B. bezeichent, denckzeddelsweise vberantwort.

Dwell dann alle mittel, so die parthelen zu der restitution khonig Cristierni bewegen, ad partem vnd sunst versucht, haben wir nach vermöge vnsrer instruction auf andere mittel, ausserhalb der restitution, handeln wollen. Doch zuuor khonig Cristierns gesandten das angezeigt, welhe darin (dweil sie des von khonig Cristiern khein gewalt hetten) nicht bewilligen wollten, sunder liessen dasselbig schriftlich ann sein khoniglich wird gelangen. Aber er khonig Cristiern begert, das alle oratores sich jnn stift Meidburgkh, die Margkh oder Sachsen ann gelegene malstat zu jme verfugeten, vnd zuuor jme copias aller vnd ytzlicher vnsrer instruction zuschickten. Damit nun solhs glimpffig bey dem gegentheil vnd die sach nicht gar dardurch zerslagen wurde, beratslagt, das ettlich vnder vns, als nemlich von wegen keyserlicher mat, Hermannus Suderhusen doctor, koniglicher wird jnn Engelland, Johann Baker ritter, ertzherzogen Ferdinanden, Vlrich graue zu Helffenstein, zu khonig Cristiern jnn die Margkh gein Altenbrandenburgkh zuehen, vnd nach vermöge einer instruction auf credentzbrief mit seiner koniglichen würde handeln sollten, wie dann solhs aus derselbigen instruction, mit C. bezeichent, zuuernemen ist; vnd sich die andern oratores

der sterbendenleuff halben, so zu Hamburgkh eingebrochen, gein Lubeckh, dweil sich dieselbig statt meher fur ein keyserlich reichstatt, wann Hamburgkh, bekennen thut, zuverfugen, daselbst jnen, was wir bey khonig Cristiern befunden, zu referiren; dahin weren auch des hertzen von Holsteins geschickten vnd sein anbenger, diser handlung weither zugewarten, vertägt; die das also gutwilliglich angenommen. Aber als wir gein Brandenburg ankamen, bald darnach ist alda khönig Cristiern sampt seiner gemahel, auch keyserlichem oratorj Johann Hannart, erschienen; vnd morgens jst die handlung jnn gegenwertigkeit keyserlichen orators, der gesandten beyder churfursten, Sachsen vnd Brandenburgk, auch vnser, angefangen, vnd alda achttag hin vnd wider, wie mann khonig Cristiern mit kriegszuolkh zu lande vnd wasser zuhilff khommen wollt, wie dann das vnd anders sein koniglich wird vnd derselbigen gemahel belangend, so dazumal beratslagt, aus ettlichen schrifftten, mit D. E. F. vnd G. bezeichent, zuernennen ist; vnd beslieszlich hatt khonig Cristiern souil bewilligt, das wir widerumb mitsampt keyserlichen ma^t oratori Johann Hannart nach Lubeckh zu den andern oratores verruckten, daselbst die restitution von newem vomm gegentheil zubegeren. Aber andere mittel, ausserhalb der restitution, müchten wir wole handeln, doch ün wider hindersich bringen nichts entlichs zubesliessen.

Als nun die oratores zuallentheilen ankommen sein, haben wir auf beuelh khonig Cristierns, wie obbemelt, die restitution von newem von den holsteinischen, dennischen vnd lubeckischen jnn geschrifftten, mit H. I. vnd K. bezeichent, begert, mit disem anhangkh, das sie vns widerumb darauf jnn schrifftten antworten sollten etc.

Solhs aber alles bey jnen nicht erlangen mögen, sunder angezeit, sie hetten nicht beuelh sich jnn einichen wege mit schrifftten einzulassenn, noch auf die restitution zu handeln; sie wollten aber solhe schrifftten gern widerumb ann jren khonig vnd die reichstende, so itzo zu Copenhagen versamelt, gelangen lassen, jnn hoffnung, es solt jnn acht oder zehen tagen aufs lenngst widerumb derhalben gewalt, was sie darin thun, oder mehr aus den reichs stenden gesandten zu jnen ankommen. Aber die von Lubeckh (wiewole jnen solhs hindersich zubringen nicht von nöthen) wollten sie doch auf villfeltig aller keyserlichen vnd sunst oratorn, die mit jnen ad partem vnd jnn offener verhör mit vill persuasionibus dauon gehandelt, wedder schrifflich noch mundtlich autwort,

wes mann sich derhalben von wegen keyserlicher mat zu jneun ver-
sehen sollt, geben; sunder sie wollten sich mit jren bundtsverwand-
ten derwegen zuuor vnderreden, ün die khein antwort thun, sich
auch von jnen nicht trennen lassen.

So dann die oratores befunden, das sie ytz langezeyther zu
Hamburgkh vnd Lubeckh von hollsteinischen, tennischen vnd lu-
beckischen also mutwilliglichen vnd schimfflichen vmbgefhurt, haben
sie fur gut angesehen, das ettlich aus jnen gein Coppenhagen, da
dann der vermeint khonig, hertzog Friderich zu Hollstein, itzt mit-
sampt andern stenden vnd bundtsverwandten versamelt, geschickt
wurden; darzu sie dann den abbt ausz Brabant, graff Vlrichen zu
Helffenstein, Johann Baker ritter vnd doctorem Hermanum Suder-
husen mitt credenntz vnd jnstruction, mit L. bezeichnet, abgefert-
tigt, ausz welhr jnstruction klerlichen befunden wirdet, was die
oratores zu solhr schickung, auch daselbst fur mittel, die da bil-
lich zu hinlegung diser streittichen sachen dienlich, vorgelagen
worden sindt.

Als aber die ytzbenanten gesandten zu Coppennhagen einkhom-
men, vnd morgens die verhör vnd handlung angefangen, vnd jmm
furtragen auch das auf den credentzbriefen khein khoniglichtr tittel
befunden, hat er, vermeinter khonig, sampt den reichsstenden vnd
jren bündtsverwandten vns weither nicht hören wollen, sunder an-
gezeigt, woe wir mit jme als hertzen zu Hollstein zuhandelnn
beuehl hetten, wollt er sich bedencken, ob er vns als hertzog zu
Holstein hören oder nicht hören wollt, hetten wir aber ann jne als
khonig zu Tenmargken vnd die die reichsstende etwas zuwerben,
so sollten wir jme sein khoniglichen tittel geben, dann er sessz
itzo jnn seinen khonigreichen, jnn koniglichem standt, were auch
nach vermöge des konig reichs alten freyheiten vnd herkommen zu
solhem khonig von den stennden erwelt wordenn.

Darauff wir die geschickten angezeigt, das wir das zuthun
nicht jnn beuehl hetten, sich des auch wole zuerjnnern, das jme
solhr tittel wedder zu Hamburgkh noch Lubeckh nye gegeben, mitt
angeheffter bitt, er wollt vnsere personen darin nicht verdencken,
wann wir könten ye nicht anderst, dann souil wir jnn befelh ent-
pfangen, redde vnd handelnn.

Darentgegen vermeinter khonig vnd stende repetiren liessen,
solhs were jmm heiligenn rhomischen reich, sunderlich zu Lubeckh,
jnn eluer reichstatt bescheen, darwidder sie allwegen protestirt

hetten, jnn meynung, solhr khoniglichr tittel soltt jme jnn seinen khonigreichen vnbillich versagt, sunder gegeben werdenn.

Aber nach langem hien vnd widder disputiren, haben die gesanndten jme mit nichten den khoniglichen tittel geben wollen, sunder den abscheidt begert.

Hierauff sie geantwort, der khonig vnd die stende wollten sich daruber beratslagen vnd vns noch desselbigen tags oder morgens antwort wissen lassenn, ob er vns als hertzogk zu Holstein hören oder nicht hören wollt.

Aber noch bemelts tags ist Wolff von Vitenhouen cantzler zu vns khommen, sich mit vns jnn geselligkliche disputation eingelassen, aus welchem gefolgt, das zu beidentheilen bewilligt worden, der khonig vnd die stende sollten ettlich von seinen rethen vnd stenden zu vns jnn vnser herbergk verordnen, vor denselbigen sollten wir vuser werbung furbringen, die auch alle sachen mit vns notdurfftiglich zuhandlenn vnd zu disputiren beuelh haben sollten. Das also bescheen. Aber auf alle mittel jnn der instruction begriffen, auch vberantwort libell oder schriften, haben wir bey jnen nichts erhallten mögen, dann souil, das sie khonig Cristiern gemahel vnd derselbigen kindern ein jerliche pension, doch nicht sohoch, auch den reichstendenn leidlich, das dardurch jre vheinde nicht gesterckt, welher pension sie doch nochzurzeit kheinenn namen geben wollten; aber nach absterben ytzigen khonig Friderichs, wo des itzigen khonig Cristierns son furstlichen vnd tugentlichen erzoggen, vnd nicht jnn die fuesstapffen seins vatters trette, weren sie alsdann nicht vngeneigt jne zu khonig zuerwhelen, vnd jne seins vatters thatt vnd handlung nichts entgeltten lassen. Souill der khonigin heuratgelt belangend: were sie erstlich aus dem khonigreich von jnen vnverursacht geflohen; zum andern, so were khonig Cristiern noch jnn leben, derhalben sie khein fall nochnit erlebt; zum dritten, were das heuratgelt jnn Denmargken nicht angelegt, derwegen sie jrer khoniglichen warden jchts vermeinten schuldig zusein; welhs alles vns, wie oberzeelt, jnn gegenwertigkeit vermeinten khonigs, der reichsstende vnd bundtsverwandten, mit repetirung wes grawsamer, erschrücklicher, vncristlichr handlung vnd thatten, die khonig Cristiern geubt, angezeigt worden.

Auff solhs wir diser vnser aller handlung von jnen schriftliche recess begert, damit wir dasselbig jnn vnser relation an vnd furbringen müchten.

Darzu sie geantwort, sie weren von vns bericht, wie wir itzt zu Lubeckh vnsern andern mitcommissarien relation diser sachen thun wurden, vnd hier khein endtlichen abschidt zumachen beuelh hetten; dahin dann jr khonig vnd die stende jre gesandten auch schicken; denselbigen wollten sie beuelh geben die pension zuernennen, auch den abschidt, wie die sachen zu Coppenhagen gehandelt, verfertigt vnd versigelt mitbringen, alda auch recess vnd anders helffen machen, vnd so keyserlichr mat oder vns ander tag darin anzusetzen oder ein anstandt zumachen, sich auch aller pillichkeit vnd willfarung darin beveleissigen.

Also sindt wir die gesandten von Coppenhagen abgeschiden, vnd zu Lubeckh den andern vnsern mitcommissarien relation gethann, jrer ankunfft zuerwarten. Als wir nun zu solhr jrer ankunfft alda zu Lubeckh ferner zur handlung gegriffen, haben wir befunden, das sie von jrem herrn noch den stennden khein sunderlichen beuelh mit vns, wie dann zu Coppennhagen abgereddt, zusliessen gehabt: sindt wir commissarien einhelliglich zu rath worden, das wir kheiner oder weither handlung von jnen gewarten wollten, wann nicht verhöflich were, ettwas, das khonig Cristiern, desselbigen gemahel vnd kindern annemlich sein mücht, zuerlangen; vnd jnen zu antwort gegeben, das wir hertzog Albrechts zu Megkelburgk etc. als keyserlichr mat jnn diser sachen oberisster commissarj zukunfft ettlich tage erwarten; müchten sie dann mitlerweile beuelh, dem abschidt zu Coppenhagen gemesz, erlangen, wollten wir alsdann mit jnen sliessen, woe aber nit, wussten wir vns mit jnen jnn einich ferner handlung nicht einzulassen, sunder also hie mit diser sachenn vnd handlung jre endtschafft geben.

Als nun zu ankunfft hertzogk Albrechts haben wir sie widerumb erfordert, vnd abermals befunden, das sie khein weithern bescheidt oder beuelh erlangt noch gehabt; sunder vns binderlisstiglich keyserlichr mat, auch andern khonigen, churfürsten vnd fursten zuuerkleynerung, schimpff vnd schmähe noch lenger vmbtreiben vnd aufziehen wollten, vnd von jnen begert ein wissens zuhaben, wes sich keyserlich mat zu hertzogk Friderichen als hertzogen zu Holstein, auch allen seinen landen vnd leuthen jnn teutscher nation vnd jmm heiligen rhomischen reich gelegen, auch gegen denen von Lubeckh, mit andern sehe- vnd reichstetten, die auch dem heiligen rhomischen reich zugehörig vnd darin gelegen, jnn diser sachen zu jnen versehen sollt; dann sein keyserlich mat sey seins bruders vnd swagers khonig Cristierns etc. vber dise gnedige gebapte vnder-

handlung zugleich recht vnd aller pillichkeit mechtig; vnd ob die holsteinische jnn nammen jres hertzogs auf die schrift, so jne keyserlich mat orator Johann Hannart vbergeben, auch die von Lubeckh, auf derselbigen gleichen schrift, schriftlich antwort geben wollten oder nit.

Darauff sie, die holsteinische, geantwort, sie hetten das von jrem herrn zuthun nicht jnn beuelh, wollten aber solhs ann jne gelangen lassen, vnd wes jnen begegnet, dasselbig vns gern zuwissen thun.

Hierauff wir jnen endlich den abschidt gegeben, sie sollten jnn monatsfrisst hertzog Friderichen von Holsteins gemut, wes sich keyserlich mat jnn disem fall zu jnen versehen sollt, mitsambt der antwort auf dise schrift hertzog Albrechten von Megkelburg zuschreiben, vnd also diser sachen auch handlung jre endtschafft geben.

Aber die gesandten der statt Lubeckh begerten sich des mit jren ratsfreunden zuvnderredde, vnd nach gehaptem bedacht zeigten sie vngeuerlich ein vermeinte beschönung ane, wes sie zu disem kriege, vhede vnd verbuntnus getrunge, hetten sich auch des lang vnd zum dickermale bey keyserlich mat, auch desselben regiment jmm heiligen rhomischen reich beclagt, jnen were aber nye khein hilff oder retthung bescheen, das sie dann zur gegenwehr geursacht, derhalben sie verhofften keyserlich mat wurde khein vngnad gegen jnen darumb tragen, vnd souil die schriften betref, wollten sie sich mit jren bundtsverwandten derwegen vnderredde vnd vns furderlich antwort geben.

Auf solhs wir geantwort, es were auf vnsern vortrag nochuit beslieszlich geredt, konten auch nochnit vernemmen, wes sich keyserlich mat zu jnen auf vbergeben schrift versehen sollt. Derhalben wollten wir wole zulassen, das sie ann andere jre bundtsverwandten das gelangen liessen, vnd jnn monatsfrisst, wie die holsteinischen, auch hertzog Albrechten antwort geben, wann sie, die von Lubeckh, weren fursichselbs jnn jrer statt, bedörfften kheins weythern gewalts, derwegen wir nochmals wie obangezeigt von jnen schriftlich antwort begerten, des sie sich jnn allwege gewei-gert, vnd hinder jren mittbundtsverwandten khein antwort zugeben wussten.

Auff solhs wir mit jnen den abscheidt gemacht, wir wollten das alles, wie wir es gehört vnd befunden, hochgedachter keyser-

lichen mat, andern khonigen, churfursten vnd fursten neben anderm referiren vnd anzelgen.

Ausserhalb diser handlung haben sich die holsteinische mit-samt ettlichen aus dem rath zu Lubeckh gegen hertzog Albrechten zu Megkelburgkh etc. vnd den grauen zu Helffenstein hören lassen, ettlich vnder jnenn hetten auf die mittel, so letztlich zu Copenhagen, die penslon vnd erwehlung khonig Cristierns son belangend, wege gedacht, die sie verhöfften, es sollt beiden partheien annemlich sein.

Darauff wir vns vereynigt, dieselbigen jnn ein schrift, mit M. bezeichent, zustellenn, die sie sollten ann jren herrn vnd die stende gelangen lassen, vnd was jnen begegnet, dasselbig jnn monatsfrist auch hertzogk Albrechten zu Megkelburgkh etc. zuwissen thun, des sich also hertzog Albrecht ann khonig Cristiern zubringen bewilligt hatt; doch yedentheilen ann seinen gerechtigkeiten vnd kriegszvbungen vnuerfenglich.

Actum Lubeckh amm einundzweintzigsten tag augustj anno etc. xxliij^o.

Udskrift:

Handlung der oratorn vnd verordenten commissarien zwischen konig Cristiern zu Denmargken, eins, vnd seinen widderteilen, andersthells, zu Hamburgk, Lubéckh, Copenhagen vnd widerumb zn Lubeckh gehalten.

(Original eller samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Samling Nr. 1278. Christiania.)

146.

London 28 August 1524.

Kardinal Thomas Wolsey beder Christiern den Anden undskyldé, at Kongen af England ikke kan laane ham et Skib.

Serenissime atque illustrissime rex et domine, domine mi colendissime, post humillimam commendationem: gratissimo animo inuictissimus dominus meus rex et ego vestre serenitatis litteras

perlegimus, ob id maxime quod eius incolumem ualetudinem nunciabant; admodumque hec regia maiestas indoluit, dicte uestræ serenitatis res non usque quaque aduersariorum perfidia ex sententia succedere, que ut in melius quandoque corrigantur, boni fratris optimique amici officio neutiquam deerit, quemadmodum ex suo cancellario uestra serenitas uberius cognoscet. De nauī autem, quam ipsa petierat, serenissimus dominus meus rex maxime dolet, quod propter grauissima bella, quibus undique nunc est implicitus, nequeat uestre regie maiestatis desyderio satisfacere; nauali etenim presidio ad res suas tuendas illi maxime est opus. Eam idcirco uehementer rogat, ut hoc suum responsum in bonam partem accipere uelit, qua profecto excusatione minime uteretur, nisi rerum status, in quo impresentia uersatur, illud maxime exposceret. Et fælīcissime ualeat serenitas uestra, cui me humillime commendo. Londini die xxvij augusti mdxxiiij.

E. v. serenitatis

humillimus seruitor
T. carlis Ebor.

Udskrift :

Serenissimo atque illustrissimo domino regi Dacie &c.,
domino meo colendissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1270. Christiania.)

147. Uden Tid og Sted (London August 1524).

Kantsler Klaus Pedersen beklager sig alvorligen for Kardinal Thomas Wolsey over den Ringeagt, han behandles med, og den Forsinkelse, han lider.

Reverendissime et amplissime pater. Jam ferme integrum in hoc catolico regno mensem traduxerim, et quomodo traduxerim? traduxerim inquam cum summa modestia et mansuetudine: nemini volebam esse nimium molestus importunusue. Verum nunc hunc, nunc illum obsecrauerim: nullus est, quem nosco tuæ rme prtī a

secretis esse, apud quem non supplicem, egerim, vt mihi auxilio foret vel semel veniendi in conspectum tue amplitudinis. Preterea supplices libellos dederim, at vicissim mihi verba data sunt: siquidem responderint, ardua quedam negotia esse pre manibus, vt pote iam Romana, iam Anglicana, iam publica, iam priuata. Neque adeo stupidus sum, quin scio et video, infinitam occupationum molem impendere tuis humeris. Sed quid tum? nonne congrueret interim tue humanitati vel semel respicere oculumue flectere ad me, ad me inquam prouolutum ad tuos pedes, vel vt verius dicam ad pedes tuorum famulorum, at quid dico, ad me, imo ad serenissimum regem meum, confidentem dependentemque ex tua benignitate totum. Si ego debeam expectare, quousque in hac florentissima patria, ad quam vniuersus terrarum orbis confugit, omnia negotia fuerint expedita, reuera vsque in infinitum expectare habeam. Proinde rursus et denuo confugio ad tuam r^{mam} p^{rtem} ac iteratis precibus humilime supplico, liceat tandem fasque sit et integrum mihi, hinc ad regem meum et reginam discedere cum aliquo benigno responso, cum bona gratia et item cum osculo sacratissimarum manuum &c. Cetera taceo: porro quare taceo? nunquam profecto, ita me Christus amet, tam infeliciter memini me egisse rem meam, tametsi negotium mihi fuerit prioribus temporibus etiam cum Romano pontifice, cum plerisque reuerendissimis cardinalibus et hys per fidem summis in alma urbe Roma, cum cesare, cum archiduce Austrie et item cum omnibus prope Germanie principibus. Ceterum malignitati temporum parendum est. At dabit deus hys quoque finem. Hec fortassis importunius liberiusque quam par sit dicta pro rege meo, nempe pro quo non solum libere dicere sed etiam strenue, vbi res postulat, mortem obire non dubito. Boni et æqui consulat tua p^{rtas} r^{ma}, cui rursus commendo totam salutem regis mei, nimirum anhelantis suspirantisque ad te non secus quam ad vnicum parentem &c. ¹⁾).

Ejusdem tue r^{me} p^{rtis}

humilimus et deditissimus
seruitor Nicolaus Petri.

¹⁾ Dokumentet maa efter sit Indhold henføres til en Tid kort før det næst efter aftrykte Brev. Paa sin tidligere Gesandtskabsreise havde han ikke saadan Anledning til at beklage sig over Kardinal Wolsey.

Udskrift:

Reverendissimo in Christo patri et domino, domino Thomæ,
sacrosancte Romane ecclesie cardinali &c., domino meo
observandissimo.

(Egenhændigt Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 3938. Christiania.)

148.

Ex Moro 29 August 1524.

Kantsler Klaus Pedersen tilskriver Christiern den Anden om den hovmodige Ligeugdighed, han møder i sine Underhandlinger med Kardinal Thomas Wolsey, m. a. m.

Myn ydmygelig bepligtig tro tjenesthe tijl foren. Kere nadigste herre, werdes edher nadhe wijdhe, at then presthe höffding gür ijlle i mod meg, men fürsth i mod edhers nadhe. Jeg kan icke foo swar aff hannum; men han holler meg op dag fra dag i sodan modhe, at jeg kan icke wijdhe, hwad han haffwer i sijndeth. Jeg haffwer aldrijg weret i ferdhe met sodan en högferdeg man i mijn leffde. Ffürst gaff jeg hannum tijl kenne om thet skjib tijl Hijspanien, oc then samme tijd jeg fornam, jeg kwone inghen beschedth foo ther oppo, so badh jeg hannum om breff: tha haffwer jeg met stoert arbeydhe forwerffwet ii breff, et tijl pawen oc et tijl keyseren, lighe som these copijer lydhe, oc arbeydher en nw om nogle andre breff oc swar oppo the erendhe, jeg haffwer be-reeth oppo edher nodes wegne. Thet er stoer harm at haffwe at güre met sodan en ewentyr. Jeg trwædhe, at jeg wijlle beclaghe meg for kongen af Engeland, at jeg bleff so oppholden; thii geffwer han nw bere küp, so at jeg mener oc forheber en gongh at fonghe noghet swar. Haffde jeg icke ladet thet for sagher skyldb, jeg skulle so haffue giffwet myn tyngest fore tijl konghen, at man skulle haffwe wijst at sijæ ther aff. Haddhe jeg hafft myn eghen sagh at faare met, tha haffde jeg aldrih ledeth then patientiam, som jeg haffwer giort, haddhe jeg kwynet wijnnæ en stoer swm penninghe ther met, gwd hielphe meg so santh. Gwd giffwæ jeg

haddhe then bogh oc swar, som edher nadhe haffwer ladet giort i modh the Lubeske oc hertwgen, at jeg motthe presenthere them konghen, thet skulle müget hielpe i edher nades sager. Jeg haffwer betencht mig en lijdh en orationem tijl konghen, oc thet wore goet at sendhe nogle tijl konghen aff Scotland, effther thii at han er nw forlijget met kongen aff Engeland &c.

Jeg kan inthet fortrüthe edher nadhe at fanghe her nogre penninghe oppo thenne tijdh for sodan sagher, som forskreffwet stoer, oc ladhe the schrijffwe krigesfolck wd offwer alt rijghet at draghe i Franckerijghe met.

Oc for sodan leijæleghed, som edher nadhe nw forstoer, oc jeg i andre breff schreffwet haffwer, tha kan edher nadhe icke heller fortrüthe sigj at fonghe skjib her tijl Hyspanijen: ther fore mo edher nadhe göre sijn slijdt host frwæ Margarethe ther om, oc jeg rodher edher nadhe gifwer sigj endelig sielff tijl keyserlig maie-stadt, for ther er inghen andhen roedh, som jeg kan mercke, oppo ferdem.

Mig töckes at were roedh at sendhe en tijl Rom met edher nades swar i mod the Lwbeske oc hertwghen. oc met kongens breff oc nogle andre information at forfölge edher nadhes sagher ther; oc thet wijlle wel göres behoff, oc om electus wijlle icke sielff tijd, tha wore thet goet, at her Hans Hanssen fore tijdh heller noghen andhen. Nar gwd wijl, jeg kommer tijl edher nadhe, tha wijl jeg wndherwijse om alle sagher. Ex Moro palatio dominj cardinalis xxix^a augusti anno dominj mdxxiiij.

Edher nades

tro tienære
Nicolaus Petrus.

Udskrift:

Serenissimo domino Christierno Dacie &c. regi &c.
ad manus proprias.

(Original paa Papir, hvoraf Seglet er bortfaldet. Münch. Samling Nr. 1135. Christiania.)

149.

Brüssel 5 September 1524.

Dronning Elisabeth underretter Christiern den Anden om sine Forhandlinger med Regentinde Margrete.

Myn ydmygelygh kerelygh helssen ether nade ayl tyd tyl foren screued med wor here. Ayler kereste here, gyuer jegh ether nade til keyne, ded jegh hauer taled med myn far søster och gyuet eder nade erynge tyl keyne, da hauer hon soyrt megh ganske wel po dy erynge, so ad ner hon fanger ded screft, som ether nade seyn-der hyne, da uel hon gerne göre aylt ded hynne er muelycht ad göre, och hauer hon loued megh got soyrt. Ayler kereste here, mester Lambert hauer yke eyntu lade scryue ded po fransoys, heylers haude jegh fot myn afskyed y aften; och syger hayn, ad ded blyuer uere¹⁾ y afte, der fore kayn jegh yke kome für y morge, och yke heyler scryue ether nade noged soyrt po dy erynge. Ayler kereste here, hauer myn far søster taled ganske yle tyl megh, och hauer hon taled müged om Luter²⁾, som jegh yder myere wel syge ether nade, ner jegh komer tyl ether nade y morge. Och hauer jegh taled med Hanart, jegh vel self syge ether nade, hurom ayl tyngeste er. Jegh beder ether nade, ded ether nade vel blyue der y Fyre, yntyl jegh komer tyl ether nade. Her med ether nade deyn ayl som mektegeste gud befalendes. Screued y Brysel v dag y setembr³⁾.

Ether nades höstrue
Elysabet.

Vele myn farsüster yngensluynde haue ether nade for höfsmayn, vel jegh self syge ether nade var fore. Vel jegh yder myere forhüre, wad hon hauer y syne och syge ether nade ded.

¹⁾ D. e. færdig.

²⁾ To Dage efter modtog Elisabeth fra Regentinden: "linformacion, que jay fait faire sur le rapport a moy fait de ce que aucuns de vostre hostel seroient de la secte Lutheriane". Selve Undersøgelsesakten findes imidlertid ikke blandt Papirerne.

³⁾ Aaret, som efter Indholdet maa være enten 1524 eller 1525, bestemmes til det første, derved at Kongen omtales som værende i Veere (Fyre), hvilket var Tilfældet September 1524, men ikke 1525.

Udskrift:

Au roy monsyneur et mary.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3625. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

150.

(Veere) 5 September 1524.

Christiern den Anden beder Dronning Elisabet at gjendrive et falsk Paasagn af den keiserlige Gesandt Johan Hannart.

Myn ydmygelighen oc kerllighen helsen ether altid for sent met vor herre. Kere frwe, moi wide, at ieg haffuer forfaret vti sanhed, at Hander haffuer sagt thet, som myn tiennere sagde vti gaar om meg, och thesligelse at ieg skulle haffde kert hannom for myn frwe Margrette: tha wide i well, at ieg haffuer enghen talle hafft met hyune, vden huad som i haffde tolked oss vti mellem. Thii beder ieg ether kerlighen, ati wille haffue samme Hanner for myn frwe Margrette, oc hörer, om hwn haffuer sagt thet till hannwm. Ther som hwn icke haffuer giort thet, tha haffuer han sielffuer dictet thet, oc siger hannwm, ther som han well haffued aff meg, at ieg skall sie, huad ieg wed at senhed (sic) er, tha well ieg siet for frwe Margrette vti alle rodet[s] nerwerdelse. Om i haffue sagt noget, tha siger ther icke neg fore. Her met ether gud beffallendes. Screffwed mandaghen nest for wor frwe dag nattivitatis aar &c. mdxxiiij.

Cristiern.

Udskrift:

A la royne de Dennemarcks.

(Orig. paa Papir uden Segl. Münch. Saml. Nr. 845. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

151.

Mecheln 10 September 1524.

Provst Hans Hansen anbefaler Hans Teckeler til Mester Lambert Andersen, m. a. m.

S. p. d. Kære m. Lambertt, her er en köpman, som heder Hanss Teckelær oc er födt j Danmarck¹⁾, och kommer j morgen till myn herres nade om scriffuelse j en sag han haffuer met en sin skylder &c., som han tig selff vnderwisæ kan. Beder ieg tig gerne, at tw wilt være hannum behielpelig, nar han kommer, at myn herres nade will vñne hannum en forscrift till firwe Margrettæ, at han maa wederfares som (sic) meget som rett er, ther beder ieg gerne om. Item hwij tw icke wilt scriffue met it ortt consolationem till, forvndrer mig storligen. Maa well skee tw haffuer icke swo meget tiidt, eller oc tig lider swa well, at tw glemmer oss elende. Item ieg scriffuer tig fast till, et tu tamen nichil respondes. Thet siges her, at her Henric Güyæ skall være hoss kneectenæ, si verum est ignoro. Et si r. mas pretendit in Fürden²⁾ hibernare necne, si placet, significato michi, vel vd (sic) ego eciam sciam, quid factururus sim. Et omnia jam age, quemadmodum de te multum confido, et annulum tuum cum camenè per latorem presentium tibi remitto. Vale et me ama ac rem meam apud regiam maiestatem age, ut de te optime confido. Iterum vale et saluta

¹⁾ Hans Teckeler forekommer fra denne Tid blandt dem, der tjente Kong Christiern i Udlændigheden. Han havde uden Tvivl hjemme i Malmö, hvilket udtrykkelig siges om hans Broder Jens Teckeler, der forlod Danmark i Slutningen af 1526 eller Begyndelsen af 1527 og ligeledes sluttede sig til Kongen. De synes i Udlandet at have ombyttet Kjøbmandsnæringen med Krigslivet. Hans Teckeler var i Begyndelsen af 1527 meget virksom i Geldern med at samle Tropper, der skulde foretage et Tog tilsees, om hvis Virkning han gjør sig de største Forhaabninger (Ekdahl S. 1104 flg.) Han forekommer siden oftere brugt af Kongen i hemmelige Sendelser til Hertug Karl af Geldern. Broderen Jens Teckeler udmærkede sig som Kaper, men var saa uheldig at strande ved den sydlige Kyst af Norge, August 1531. De fleste af Mandskabet, som frelste sig i Land, bleve henrettede efter Befaling af Lensmanden paa Agershuus Mogens Gyldenstjerne. Jens Teckeler tilligemed hans Skipper Peder Andersen fra Ribe undkom vel til Karlsborg, men bleve uden Tvivl der henrettede, da Mogens Gyldenstjerne sendte Begjæring, at det maatte skee (D. K. H. Fasc. 12, Brev af 29 Aug. 1531.)

²⁾ D. e. Havnen Veere i Zeeland.

amicos et fratres nostros. Ex Mechlinia sabbato post natiuitatis Marie anno &c. mdxxiiii meo sub signeto.

Tuus frater Johannes Johannis,

Udskrift:

Ad magnificum virum m. Lambertum Andree, r. m. Dacie secretarium, amicum et confratrem suum carissimum.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 958. Christiania.)

152.

Brüssel 22 September (1524).

Regentinde Margrete anbefaler Kong Christierns og Dronning Elisabets Sag til Keiser Karl den Femte, og beder ham modtage dem godt, hvis de komme til Spanien.

Copie des lettres que madame escript de sa main a l'empereur.

Monseigneur, par les lettres dernieres que vous ay escriptes, aurez entendu le retour des ambassadeurs, qui estoient en Denemarke, tant de ceulx du roy Dangleterre que des nostres depardeca enuoiez par vostre commandement. Et a celle fin, monseigneur, que entendez mieulx leurs besoigne, le vous enuoie. Lequel nest tel que bien desireroie, et vois bien peu d'apparence, que ces deux princes retournent jamais au leur royaume, si dieu et vous ny mettez la main, ce que monseigneur bien humblement vous supplie: la poure royne est vostre seur, et ses poures pêtis enfans voz nepueurs, et daustant estes plus tenu de les ayder en leur aduersite, et vous assure, quil y a grant pitie en leur affaire en plusieurs sortes. Il me semble, quilz ont grant desir de se pouoir trouuer vers vostre ma^{te} et vous remonstrer leur piteux affaire, comme a cellul quilz congnoissent estre leur seul remede apres dieu. Et pour ce si ainsi estoit, qui[lz] fissent ce voyaige, je vous supplie, monseigneur, de leur faire tout lhonneur et bon traictement quil sera possible. Et prenez que suis bien seure, que aussi le ferez, si ne me sauroie je garder de vous en requerre treshumblement

pour lamour que je vous porte. Et sur ce, monseigneur, feray fin, me recommandant tousiours treshumblement a vostre bonne grace, delaquelle eulx et moy auons bien affaire, comme dieu scet, auquel je prie monseigneur vous donner bonne vie et longue.

De Bruxelles ce xxij de septembre.

Subscriptes, vostre treshumble tante Marguerite.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 3806. Christiania.)

153.

Bilbao 27 September 1524.

Melchior de Germania underretter Christiern den Anden om Udfædret af sin Sendelse til Keiseren.

Hügborenn fürstæ oc mechtugh konigh, kiæreste nadighe herræ, ether nades hogmechtughedh verdus ath hwiidhe, at ieg haffuer foendt all myn aff[s]kedh aff key. m^t mundelige swar aff prouesthen aff Waltkirch paa hwer artickel serdelis. Doch er thett swo in summa, thii thett ware langt at fortelle, ath thett er ey mwgelicht, ath ether nade kan foæ hielp aff key. m^t, men han er wthii thenne krig. Jngel (sic) twiffel haffuer ieg, ath hans ma^t will forladæ ether, vel ath ether nadhe haffuer mange vwenner. Doch er ethers nade nödder tiill ath faare medt syne ærendæ wislich, hemlich och medt all venskap: medt horde ordh eller vwiss raadh skulle wy inthedt retthe vdt. Ether nade maa och achte, ath key. m^t will inthedt giöre y [thee] andre ærende, ath löne ether penige, eller skriffue tiill syne steder wthii Nederlandene, ath thett skulle betale ether, for han haffuer giffuet frw Margareta all tings ath kiendhe; och er icke wthii key. m^t macht ath giffue acht och aberacht offuer thee Lubske eller hertwgenn aff Holstein her wthi Hispania, forthii thett er emodh riighens ordinance och emodh then affskæedt, hans ma^t haffuer giört medt them wthii Worms: sodant maa oc skall skee for key. regement och camergericht, wor thett er. Forthii haffuer ieg tagget eth breff och forskriff aff hans

mat tiill ertzherthwgh Ferdinand och thee wthii regement, ath thee skulle hielpe ether nade reeth, swo snart som mwgelicht er. Och sye thee wthii key. gaard, ath ther som key. ma^{te} giffue acht her wthi Hispania, skulle i thett icke begere for key. beste skild, thii thett skulle giöre stor vpror wthii riighe[t], och ether nade skulle fonge hundred sinden mehr finder och icke komme tiill swo gwden ende, som ether nade ellers wel maa komme. Och ther som ether nade hadde then acht, wille mann ey hindere theres godtz, som ether nade begerer, thii thett skulle forderffue fuldt landt och fortorne fult förster, som ther wedh henge. Thette skriffuer ieg ether nade som en troo thienere, och meen thet godt, som gwdb alsommechtugste meg wil hielpe, och maa ether nade thett holde heme-licht &c. Och forthii then tiidt ieg haffuer formerckt, ath ieg inthedt haffuer kwvnet vdretthe, haffuer ieg redet tiill Bilbaw och wille haffue werlth offuer; thii ieg kwvne vel sye ether möget, ther kwvne were ether nyttelicht; och then tiidt ieg haffuer kommet tiil Port, tha er komen en man och haffuer sacht, at ther kommer wisselich en tiil megh hiidt: swo haffuer ieg giffuet meg tiill bagge ighen tiill hofte. Doch hobes meg, ath swo snart thenne kummer, och ieg kan bestelle myne ærende, will ieg giffue megh tiill ether nade medt hielp gudh alsommechtugste, hilken (sic) wille forware ether nade for alle ether nades fiender och giffue ether nade wes ether kan were nyttelicht tiill liiff och siel. Skreffuet medt en hast a Bilbaw xxvii dag vthij septembre anno &c. xxiii.

E. k. n.

ydmidige troo thienere
Melchior &c.

Udskrift:

Au roy de Dennemarce &c.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 931. Christiania.)

154.

Antwerpen 8 Oktober 1524.

Klaus Kniphoff beder Mester Lambert Andersen at besørge Udførelsen af det adelige Vaaben, Kongen har skjænket ham; lover at L. Andersen skal faae det Skib, han ønsker, naar han tager med paa det forestaaende Tog, m. a. m.

Jhesus.

Myn tjeneste kere mester Lambeirt. Jeders breff eintfonget, i huickit y scryffue, at thitt voben vor falst, ieg schinde jeder &c. Kere mester Lambeirt, deicht eyr oudein myn forstand; meyn ieg ved veill, at grot eyr ingen farre, ock vor myn skioll blö och schort; meyn deicht blö vor heymmelt blöt; doch forstor ieg, at schort mo icke sto ponne schort, veis ieg icke veiste¹⁾. Meyn kere mester Lambeirt, vickelundes ieder der ovm got tickes, eyr ieg ganschelige weyll till fres, och lader mig yt göre eyffter jeders villie och got tickes, fordy ieg des ingen forstan haffuer. Wes kosteindes will ieg geirne betalle jeder, ock for jeder vmage y der y giort haffue, vil ieg geirne y alle mode mit jeder ffortiene, och ieg skammer mig, at ieg scho drystelige byuder ouer jeder oudy deynne scag, men ieg houes, at i tage mich yt icke ffor deicht veirste a &c.

Jtem ovm deicht breff, schovm ieg skreff jeder till ovm, haffuer yeg ganschelige veill forstait jeder meynning; meyn haddeit veirrit scho, at ko. mat hadde reyst, da hadde ieg mit meyr heilpt geirne veirrit vde ovmmitt at forueirre yt bitte, schovm vy ffor enige vorre²⁾, Jorreyn scryffuere, Hans Michhelszen ock ieg; meyn nov ville vy yt la besta eyffter jeder scryffuelche.

Jtem ock scryffue yt, at y wylle veill voue jeder lyff meyt, nor y motte scheille ponne Hamburger barkeyn. Kere mester Lambeirt, deicht eyr yt got bescheylt skyff vnder schine scheill, och lyr veill ror³⁾; meyn deicht veirste [eyr], at thit eyr schorre lacktt, och meyn kan ynge meystere ffo, deir yt teicte kan. Meyn wyste y der nogen rodtt till, da ville ieg veill ro ieder till at sto till rors, meyn veidt fouck mastein skoulle y hysse scheilg. Och her y vill yeg geirne roe ock hielpe till deicht beyste.

¹⁾ Hvad jeg ikke vidste.

²⁾ Da havde jeg med mere Hjælp gjerne været ude om'et at forhverve et Bytte, som vi før vare enige om.

³⁾ Lyder vel Roer.

Jeg hauer forstoyt. at y Meyddelborge vor eyn plge i jeder heyrbere, schovm hadde stovngit schig ponne yt schovm, scho at hovn haltede, och i rodde heyune ponne eyn nacht bodtt: deyn konsst eyr icke ovंबरindes, nor i ville go till scheilgs &c. Her mit jeder goud befalindes och myn tieneste althitt bereitt. Yeg houes till, at vy teyrre eyn inschynnen¹⁾ till houe, ffor eyn vy skylles at, mitt gouds heilpt, da ville vy proue jeder konst. Vudy Andorpen den 8 october 1524.

C. Kniphoff²⁾
jeder tiennere.

Paa en lille i Brevet liggende løs Seddel:

Jtem kere mester Lambert y skoulle fynne mich oudy Beirgen po haunen y dein hollandiske tuine, vunde forgelt my mynne breff

-
- ¹⁾ Teirre er tære; det følgende Ord er maaskee et hollandsk Navn for en Drik eller et Drikkemaal. Det længre nede forekommende hollandske Ord tuine betyder Have. Bergen d. e. Bergen op Zoom i Nord-Brabant.
- ²⁾ Klaus Kniphoff var ifølge Hvitf. VIII. 113 født i Malmø; hans Fader navngives ikke, men derimod Moderen Sidse Kortzdatter, der siden ægtede Jørgen Kock. Det fremmede Navn Kniphoff tyder paa udenlandsk Slægt og skriver sig maaskee fra Kneiphof ved Danzig. Ogsaa røber hans Sprog og sære Skrivemaade en fremmed Udtale, der dog maaskee kan være fremkommet blot ved langvarigt og jævnligt Ophold uden for Danmark; Hvitfeldt VIII. 115 siger ogsaa, at han havde Huus og Gaard i Lissabon. Han forekommer i Kong Christierns Tjeneste i Aaret 1521, da han i Kongens Ærinder var i Holland. Da Kongen flygtede, er Klaus Kniphoff uden Tvivl fulgt med som Befalingsmand paa et af Skibene, thi strax efter Kongens Ankomst til Holland forekommer Kl. Kniphoff sammesteds (Münch. Saml.). Overalt, hvor han nævnes, omtales han som en udmærket Sømand, ung af Alder, men en djærv og uforfærdet Kriger. Hans sidste Tog og sørgelige Endeligt forbigaaes her, da det er fremstillet i Udg. Disp. de reb. Chr. Hldi p. 88-100 og endvidere vil oplyses af de længre frem aftrykte Dok. Hvitf. VIII. 86. 113. lader ham handle i Fælledskab med Skipper Clement, hvilket er urigtigt; thi Skipper Clement forlod først Danmark i September 1525, og inden han kunde forene sig med Kl. Kniphoff, var denne overvunden og henrettet af Hamburgerne, Oktober 1525. Ligesaa urigtigt er det, naar det i Michel Hofnagels Bergens Krønike (Subms ældre Saml. 2 B. 2 H. 128) og i Edvard Edvardsens Bergens Beskrivelse (Norske Saml. 8vo 1 B. S. 52) siges, at Klaus Kniphoff 1527 søgte at overfalde Bergen; det Forsøg skete 1525. Derimod var Skipper Clement 1527 under de norske Kyster. Altmeiers Fortælling (hist. des rel. S. 134) om Kniphoffs røde Haar m. m. grunder sig paa en Forvexling med Roode Klaes.

nicht fan ko. magte oup de vapein vnnde ander meynen dingen, als iw woll weitlich ys.

Udskrift :

Dem erwaren vnnde wyssen meyster Lambeirt, ko. mats van Denmarkein schekretarius, mynnen gunstigen gode frint,
to Myddelborch.

(Orig. paa Papir, hvoraf Seglet er bortfaldet. Münch. Samling Nr. 982. Christiania.)

155.

Uden Sted, November 1524.

Alexander Kyngorne meddeler Christiern den Anden adskillige Efterretninger fra det skotske Hof.

Sequantur articuli missi ad celsitudinem tuam ab oratore tuo Alexandro.

Primus: neque exilium, neque gladius, neque mors deterrebunt me, quominus perpetuo sim fidelissimus maiestati tue in vtraque fortuna.

Secundus: dux Albanie est extorris, jlli fauentes sunt expulsia curia, tam Scoti quam Galli ¹⁾).

Tercius: litere misse prius ad ducem de Holstar (sic) reuocabuntur, quarum exemplar et reuocationem vna cum oratore faciam ad celsitudinem tuam mitti.

Quartus: serenitas tua faciat me certiozem, quando in regnum tuum redire decreuerit, et inueniet me priorem illic cum exercitu,

¹⁾ Den skotske Rigsforstander Johan af Albanien havde styret Skotland i fransk Interesse, og nærmet sig Frederik den Første, hvem han foreslog et Forbund med Skotland, da de havde fælleds Fjende i Keiseren og fælleds Ven i Frankrig. Alexander Kyngorne, der havde vigtige Forbindelser i Skotland, havde ved sin Ankomst sluttet sig til det Parti, som bekjæmpede og endelig fordrev den franskfødte Rigsforstander. Med hans Fald foregik et Omslag i den skotske Politik.

quia Robertus Bertone ¹⁾ et Daud Falcone ²⁾ sponponderunt (sic) mihi naues suas, necnon et priores stipendiarij vna cum alijs sese mihi obtulerunt.

Quintus: Puto, quod gratum habebo responsum ad articulos, quos a tua maiestate huc detulj.

Sextus: jn nouissimis literis missis huc per ducem de Holstar petebatur a duce Albanie, vt ego hic detinear, quia dux de Holstar habet me jn iulicium maxime inuisum.

Septimus: pro exilio, erumnis et laboribns, quos pro tua serenitate libenter pertulj, remunerari cupio non per vllas pecunias aut opes, sed tantum per vnas vobis serenissimæ gratie litteras.

Finis.

Med en anden Haand:

Frater Florentius Guillerms orator predicatorum.

¹⁾ Skotlænderen Robert Barton eller Bartown var allerede i Forbindelse og Brevvetling med Christiern den Anden 1507 (Müncb. Saml.) Han var Broder (Hvitf. VI. 277) til Andreas Barton, og begge gjorde sig frygtede som Søhauer paa Østersøen og Vesterhavet i Aarene 1507 til 1511 under Krigen med Lybekkerne, da Jakob den Fjerde af Skotland efter Begjæring af Kong Hans tillod dem at træde i dansk Tjeneste (Hvitf. VI. 250. 265-66. 277-78. Scr. R. D. II, 563. Aarsberetn. fra Geh. Ark. I Hæfte S. 33. 35. 43). Andreas Barton faldt 1512 i Englændernes Vold (Hvitf. VI. 293. Aarsberetn. fra Geh. Ark. I H. S. 48), men Robert Barton synes at have fortsat sin Forbindelse med Danmark, der fik ny Betydning, da Kong Christiern var fordreven. Ved Alexander Kyngorne blev han paa ny vunden for Kongens Tjeneste og var Sommeren 1525 ifærd med at udruste en Flaade, der skulde forene sig med Klaus Kniphoff. Siden opstod der nogen Spænding mellem Kongen og Robert Barton, da denne solgte en Deel Krigsfornodenheder, som Kongen havde givet ham i Forvaring, og saaledes gjorde sig betalt for en Gjæld, hvori Kongen fra tidligere Dage stod til ham. Dog vedblev Forbindelsen mellem begge. Robert Barton nød en stor Anseelse i Skotland; A. Kyngorne skriver derom 8 April 1529 (Müncb. Saml.): "qui totius pene imperij gubernationis ad presens habenas dirigit. Est enim censuum regiorum supremus calculator et director, thesaurarius, theolonarius atque archimonetarius."

²⁾ David Falconer, Kjøbmand i Edinburgh, der tillige, naar Leiligheden gav sig, drev Kaperi, var noie forbunden med Robert Barton og Kong Christierns Kaperhovedsmænd. To af hans Skibe blev i Aaret 1527 tagne under Norge. (Müncb. Saml.).

Paa Bagsiden med Hans Mikkelsens Haand:

Kopia aff thee artichle, som doctor Alexander aff Skotland sender fran seg oc til k. mt i Meckellen anno mdxxiii om Martinj tijde.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 984. Christiania.)

156.

Mecheln 1 December 1524.

Christiern den Anden takker Alexander Kyngorne for hans Troskab og giver ham adskillige Ærinder at udføre ved det skotske Hof.

Christiernus dei gratia Daciae, Swetiae, Norwegiae &c. rex,
dux Sleswicensis, Holsatie &c., comes in Oldenborg &c.

Salutem cum nostro sincero fauore. Quod in fide deuotione-
que nostra perstiteritis vosque virilem diligentemque, quantum licuit
ob tumultus, in nostris negotijs ostenderitis, plurimum letamur vobis-
que gratias habemus. Intelleximus item, que nobis significari feci-
stis, que profecto affecerunt animum nostrum magno gaudio fuerunt-
que nobis iucundissima auditum. Proinde mittimus ad vos nobis
dilectum dominum Danmarck regem armorum cum negotiis nostris ad
jllustrissimum Scotbie regem et reliquos eiusce regni heroas, pro
quibus nos expediendis enixe precamur, velitis pares illi suscipere
labores. Fore speramus, vt cum omni fauore et gratia, quod nunc
minime possumus¹⁾, par premium diligentiae vestrae referamus; ad
quod pares vobis mittimus credentias, preter ad Robertum Bartom,
apud quem scimus tantam esse vestram auctoritatem, vt iis nostris
ad uos visis litteris plenissimam indubie fidem adhibebit. Articulos
omnes manu nostra subscriptos apud dominum Danmarck regem ar-
morum inuenietis, ex quibus facile quid agendum sit intelligitis.

¹⁾ Over possumus er skrevet: "nobis licet", blot til Afvexling i Udtrykket.
Om Robert Barton se S. 303. Anm. 1.

Deo opt. max. valetè commendati. Datum Machliniæ die prima decembris anno domini mdxxiii^o.

Cristiern.

Udskrift :

Venerabili viro dom. doctori Alexandro N., sanctæ ecclesiæ Roschil-
denis decano, nobis syncere dilecto.

(Originalt Udkast paa Papir med Kongens egenhændige Underskrift.
Munch. Samling Nr. 856. Christiania.)

157.

Madrid 18 December 1524.

Melchior de Germania underretter Christiern den Anden om Underhand-
lingernes Gang ved det spanske Hof; beder Kongen have hans og
hans Slægts Tjenester i Erindring.

Högboress förste och mechtug konigh, kiereste nadige herræ,
myn ydmidige troo plichtug thienste ether nadis hogmechtughedh
altiidt redebodenn och forsont medt wor herre. Kærste nadige
herre, ether nadis hogmechtughedh verdus ath hwiide, ath mester
Cornelius ether nadis vicecanceler och her Hans Heroldt ære kom-
men hiidt tiill Madrill then xii dagenn decembris. Och haffuer ether
nadis vicecan[ce]ler wiist megh alle instructiones och giffuet tiill
kiende alle ether nadis werff och ærendæ, hwor paa ieg haffuer
giffuet thii bestæ raadh och vnderwisunge, som ieg viste och plich-
tugh war ath giøre myn herre och konig som en troo thienner, hwor
wthii skall ether nadis högmechtughedh megh altiidt befunde. Men
ether nade verdus ath hwiide, ath wy ey haffue andwordet greffen
aff Nassaw eller prouesthen aff Walkkirch theris pension breffe for
mangehande orsager skiilld, som ieg vel wil giffue ether nadhe tiill
kiende, naer gudh wil, ath ieg kommer tiill ether nade, och hobes
megh, ath ether nadis ærende skulle faa gwdh frengang och ende
vel snarliighen. Och forthii bether ieg ether nade wille tagge seeg
inghen sorg tiill, ieg troer stadelighen, ath gudh alsommechtugste
wiil snarlighe hielppe ether nade vdaff elende wthii ether nadis
riighe och land ighen; jeg haffuer mehr forfaret och leerdt, men

ieg haffuer weriith wthii keyserens hoff wthi Hyspanien, en ieg haffuer giort tiill ffor nogle aær, och haffuer ieg müget lert aff theris practica; och forthiit twiffel ieg inthedt, ther er mange gwde raad, ath er naadhe skall bliffue och lenge leffue medt gudz hielp en mechtug konigh. Doch kan ieg inthedt sye nogen aff sodant eller skriffue ether naadhe, for en ieg kommer tiill ether nadis egen person. Men ossz hobes snarliighe ath fonge gwde och endeliighe swar paa ether nadis ærende, och ther som ether [naadhe] kommer wthii syne riighe och land ighen, hobes megh tiill gwde, ath ether nade wille ey forgede myn troo thienste, som ieg ether nade och myn frwes nade, theslligest thee fattige troo thienster, myn moder brodher ether nadis troo thiener doctor Karl ether nadis herre fadher, ether nadis frw modher wthi mange veye swarliighen och medt syn liiffs forderffwelse giört haffuer. Och ther som ieg met myn troo thienste kan hwiide ether nadis beste, wil ieg bewise megh som en troo thener bor met hielp gudz alsommechtugste, hwilken wille forlene ether nadis hogmechtugheidt al then deel, ether nade kan were nytteligt tiil liiff och siel. Skreffuet y Madril then 18 dagen decembris anno mdxxiii.

E. n. h.

ydmidige troo och plichtug thener
N. Melchior de Germania.

Ether nade verdus och ath hwiide, ath thet war moget godt, ath ether nade vele verdus tiil ath skriffue met alle poster her kommer, thii om ether nade kom noget i synnet eller mehr fulde tiill, swo pleige andre herrer ath giøre.

Paa en vedhæftet Seddel læses Følgende:

Ether nadis hogmechtughedt werdus at hvide, ath her Hans Heroldt syer, hann gier ey vel vdt sardiner, och forthj hobes hannum tiil gwde, swo snart wy haffue fouget thee fürste gode swar, ath han wil giffue seeg tiil ether nade, och bether han ydmideligh, ath ether nade ey wille forglömme, hwes deel greffen aff Oldenburg beut ether nade tiil met hannum.

Udskrift:

Au roy de Dennemarce &c. sa propre maynn.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 937. Christiania. Paaskrift med Hans Mikkelsens Haand: ”Mdxiiii mester Melchior scriffuer aff Spannien xviii dage decembris. Her kommen paa xix dag januarij.”)

158.

Madrid 19 December 1524.

Cornelius Scepper meddeler Dronning Elisabet Efterretninger fra Hoffet i Spanien; blandt andet, hvorledes Forslaget om at tage de tre nordiske Riger til Len af Keiseren er blevet optaget.

Madame, si treshumblement comme faire le puy a vostre bonne grace me recommande.

Ma dame, vous plaise scauoir, que par grandt tourmente auons este iectez en Asturie, vng paiis dEspaigne le pluz loing quil i a en toute Hyspaigne. Neaumoins par la grace de dieu nous sommes passez par telz lieux, ou iamais homme ceste yuer passera, et sommes venuz a Madryl, ou lempereur est a present avecque madame de Portingal vostre seur.

Madame, de vous escripre de nouuelles il i en a icy nulz, sinon que madame Katerine vostre seur aprez ce noel sera menee en Portingall par monsieur de la Chaulx.

Madame, les meillieures nouuelles, que ie vous puy escripre, sont, que iai espoir, que vostre cas ira mieulx que parauant. Car madame vostre seur ma donne bon confort, et promest de nous assister en nous affaires. Mais encores nauons point parle a lempereur, car il ny a pluz que vng iour, quil est venu en ceste ville de la chasse. Parquoy de ce nauons en ce temps que escripre. Mais le heraultd vyendra de brief a tout la premiere responce.

Ma dame, le roy mauoit donne en charge, que nous preinsions en fief vous troys royaulmes de lempereur et de lempire¹⁾,

¹⁾ Dette Forslag var først udgaaet fra Regjeringen i Holland, se S. 132.

moiennant que par aultre moyen vostre restitution non se pourroit faire. Or est que ial entendu par m. Melchior vostre secretaire, que lempereur aymeroit myeulx, que les dicts royaulmes demourassent a la mayson d'Austrice, par ainsi que si par auenture vous enfants mourissent sans hojr et successueur, que les royaulmes venissent aux hojrs et successeurs de lempereur en la mayson d'Austrice et point a lempyre, et par aynsi il ny seroit point besoing de faire les sermens. Par quoy madame, je vous supplie tres-humblement, quil vous plaise auertyr le roy de ce, affin que ie puyse scauoir sa bonne volente sur ce. Entretemps ie mestray auant les aultres articles.

Ma dame, ial bien entendu, quil est impossible que lempereur durant ceste guerre vous puisse ayder d'argent au (sic) de gendarmes, car il en a bien a faire. Mais il me samble, que si ie puisse impetrer quelque lettre de lempereur, par laquelle il donnera consent aux Hollandoys, Zelandoy, et Flamens et Brebanzons de ayder le roy en son païs remestre, que adoncques pourez auoir grandt confort et grandt espoir de vostre restitution. Car le roy trouuera facilement en Hollande aucungs, qui luy assisteront, et pareillement en Flandres et aultrepart. Sur ce madame, ie vous supplie, quil vous plaise dauertir le roy et par le premier poste responce escripre. Et atant madame, ie prie a nostre seigneur, quil vous donne laccomplissement de vous nobles desirs. De Madryl le xixme de decembre lan mdxxiiii.

Le tout vostre

humble seruiteur
Cornille Double &c.

Udskrift:

A madame la royne de Dennemarche, ma treshonoree
dame et maistresse.

En ces propre mains.

(Orig. paa Papir, Seglet bortfaldet. Münch. Saml. Nr. 1205.
Christiania.)

159.

Lier 21 December 1524.

Dronning Elisabeth søger at overbevise Kantsler Klaus Pedersen om, at han ikke har Grund til at beklage sig, som om han var forladt af Kongen.

Elisabeth meth gudz nade Danmarcks &c. drotningh, jnnenboren ertzhertuginne wdj Oster riigæ &c.

Wor sönderligæ gunst tilforen. Som i scriffue oss till, at wor kære herre hosbonde lodt ether tilbage igen wdj Mechell vden all beskeidt, then tiid hanss nade och wij droge ther aff och hiidt till Lyræ &c., tha haffue wij nw haft ordt meth wor kögemester ther om, och sagde handt for oss, at handt bestillet en wogen till ether en dag tilforn, för wij oc wort folch droge aff Mechell; och tha sagde i till hannom, atj icke ware till passæ at reyssæ paa then dag, bode fore ethers siwdom skyldt, och swo for theth war it vbeqwempt wede at ferdes vdj; och tha han sagde wor kære herre hosbonde swodant ethers forfaldt, war hanss nade till fridz, atj töffuede then dag offuer, och maattæ dog kögemesteren giffue wogenmannen x styffuer for han ickæ foer aff stedt samme dag meth ether etc. Som j scriffue, atj haffue ther effther scriff[t]ligæ beclaget ethers nödt och armodt for wor kære herre hosbonde, och ingen swar fanget igen: tha siger hanss nade, at theth bleff forholdet och ickæ willæ swo snart giffue ether swar igen, paa theth atj ey skulle bekymress met nogen fantasiæ vdj then ethers siwgdome, som j tha vdj bestedde ware. Och effther thij atj nw ære till passæ igen, tha begeræ wij, atj welæ skickæ oss ethert regenskab, paa huess penninge j haffue vdlagd oc skelligæ fortærett wdj wor kære herre hosbondes tiennestæ oc reyser, tha welæ wij slij thet swo, at hanss nade skall haffue sigh ther vdj borligen och holde ether thet skadislöss. Befallendes ether gud. Screffuit wdj Lyræ Sancti Thome apostoli dagh aar &c. mdxxiiii. Vnder wort signet.

Udskrift:

Oss elskelige mester Clawess Pederssen, wor kære herre hosbondes canceller.¹⁾

¹⁾ Til det, der i Udg. disp. de reb. Chr. Ildi p. 78-80 er meddeelt om Klaus Pedersen, kan her føies, at han er født i Varberg; han kaldes 1515 bacca-

(Original paa Papir uden Segl. Münch. Samling Nr. 887. Christiania.)

160.

Lier 27 December 1524.

Dronning Elisabeth bebreider Kantsler Klaus Pedersen, at han er saa mistænksom og misfornøiet.

Elisabeth met gudz nade Danmarcks &c. Drotning, jnnerebornn hertuginne wdj Oester riigæ &c.

Vor sönderligæ gunst tilforn. Wij haffue forstandith the subtiligæ och fagræ ordt, som i scriffue oss till, besönderlige at ther er tilforn giffuet befallingh paa, at thet skullæ betaless, som rædelich er thærett wdj ethert herbergæ, huilcket wij oc haffue ladit forfare met wor florreer Willom. Handt bestaar och swo at haffue tilforn hafft befalling ther paa at fornögæ ethers werdinne, som foruit staar, endog thet ickæ skeedt er. Ther wdower haffuer och swo oss elskelige Hanss Michelssen bodit sig till at stillæ ethers werdinne till fridz effther ethers hantschriftz ludelssæ. Effther then leigelighedt haffde j ickæ behoff ath thagæ.ther yttermere fantasiam och orsagæ till at bliffue fraa wor kære herræ hosbondæ, thij thet bliffuer wisth betalet. Ther vdoffuer beclagæ i ether megheet och mangfoldeligæ paa then tilsagen, som wor kære herre hosbondæ met sin cammerswendt skulle haffue ladit ether tilsagdt; hwar swo

---

laureus decretorum og blev 1516 ansat ved Universitetet i det juridiske Fakultet; han holdt 15 Mai 1516 en akademisk Akt, ved hvilken Christiern den Anden var tilstæde fra Begyndelsen til Enden (Thura inf. Acad. Hafn. 30. Scr. R. D. VIII. 355-56. Werlauff, Univ. Progr. 1850 S. 72). Han var ikke blot Kongens Gesandt i Rom 1521-22, men var ogsaa i Rom i samme Egenskab 1519 (Saml. Chr. II. Brev af 16 April 1519). Fra Nederlandene, hvorhen han var fulgt med Kongen paa Flugten fra Danmark, reiste han i September 1523 til Tydskland, ledsagende Dronningen til Berlin. I November samme Aar var han tilbage i Nederlandene. Til England gjorde han 1524 to Gesandtskabsreiser, den ene i Mai, den anden i August (Münch. Saml.) Se iøvrigt Udg. Disp. anf. St.

ware, hanss nade haffde ladit giffue ether nogen godt trosth, j thet myndstæ haffde hanss nade bwrdt ther tack fore. Som j och scriffue, at kögemesterenn skall ickæ bestaa, at han haffuer tillsagt ether &c., effther thij atj ickæ willæ betro oss, nar j komme hannom till ordz, mwæ i selfuæ forfare aff hannom, om handt haffuer giffuet oss thet till kenne eller ey. Befallendes ether gudt. Screffuit wdj Lyræ tredie jwlæ dagh aar &c. mdxxv¹⁾), vnder wort signet.

Udskrift :

Oss elskelige mester Clawes Pederssen, wor kære herre hosbondes canceller.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 1397. Christiania.)

161. Uden Sted og Tid (December 1524).

Kantsler Klaus Pedersen beder Christiern den Anden betale den Gjæld, han har paadraget sig i sin Sygdom.

Kere nadigste herre, som edher nadhe wel witherlicht er, met hwad sware sywgdom jeg haffwer weriit befangen, oc ther som edher k. m. icke serdelis haffde giffwet befalingh (for hwijcket jeg tacker edher nade ydmygelig) bode host kögemesteren oc andre om myn nottorfft, tha tror jeg thet skwlle langsam haffwe bleffwet bedre met meg. Dog er ther löben sodan koest oppo i appotechen, som thette register wdwijsjer, oc ther for wdhen iij croner, jeg haffuer loffwijt doctoren, tijl hwicket at betale jeg wed gantz inghen roed, besynderligen i tesse land, hwar som jeg inghen trüsth wed oc ey heller tijl flwcht wdhen tijl edher kongelig maiestadt

¹⁾ Aaret er her regnet fra Juledag, og bliver altsaa efter vor Regnemaade 1524. Kantsleren døde nemlig senest før 12 Mai 1525 af den Sygdom, som han i Brevet af 21 Dec. 1524 omtales lidende af. Se Udg. disp. de reb. Chr. Ildi p. 80. Anm. m.

allene, som tijl myn nadigste herre. Ther fore er myn möghet ydmygelig bön, edher k. m. wille werdes tijl for gwdtz skyldh oc ansee myn leyelighed, som nw oppo ferdem er, oc hielpe nadhelighen at komme aff thenne giældh oc skwldh: thet wijl jegh met mijt lijff oc leffnet fijtnes alle tijd redeboden for oc host edher kongelig malestatz höghedh at forlienæ dag oc nat, som jeg oc plichtig er ¹⁾).

E. k. m.

ydmygelig oc tro tienere
Nicolaus Petrij.

Udskrift:

Regie m^u ad manus proprias.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3944. Christiania. Paategnet med gammel Haand: "Cancellarens scriffuelssse til k. m^t".)

162.

Lier (Slutningen af Aar 1524).

Christiern den Andens Anordning om Hofholdningen i Lier.

Ordinancia giort vti Lijre aff k. m^t och mijn frues nade, hurledes alle officia i garden holdes skal, sammeledes med kosthen.

Fförst vti borgerstufuen stander ij bord, som alt folcket skulle besöge och holle maltide huer effther anden vith skick och ordinantia, som her nw effther følger, toch vndertaget drengbordet, som skal vare for skorstenen vti sallen.

Fförst skulle tesse efterscreffne gonge til bordz, oc huer skal sidde til bordz, effther som thee her effther til hobescreffne och ordinerde [ere]:

¹⁾ Brevet maa efter sit Indhold henføres til samme Tid omtrent, som de to foregaaende Breve.

Her Electus,
 Cancellor,
 Her Jürgen¹⁾,
 Twenne hoffmesterinner,
 ij jomfruer,
 Prouesten²⁾,
 Mester Jens³⁾,
 Albrit Hondorp,
 Jürgen Sijdo⁴⁾,
 Peiter Falster.

Tesse tolf personer til
 bordz skulle haffue til huert
 moltiid ij stob vijn, och
 norsom thee ere icke alle
 til bordtz, skulle thee ha-
 ffue en stob vijn til mol-
 tiden.

Til thet andre bord skulle tesse efterscreffne besøge til alle
 moltider :

Mester Lambrit⁵⁾,
 Christiern Vinther,
 Christiern Thommessen⁶⁾,
 Her Antonius capellan⁷⁾,
 Her Jürgens scriffuere,
 Duffuen Hans scriffuere⁸⁾,
 Hans scriffuere aff Ste Anneberg⁹⁾,
 Greer bode,
 Thommes kammersuend¹⁰⁾,
 Englicke,
 ij lakeijer.

Thette bord skal haffue
 til huert moltide j stob
 vijn, och norsom thee ere
 ther icke alle, thaa skulle
 the haffue j stob vijn.

Jtem til tesse forne twenne disske skal forreren bestijre och
 besckicke thoo, som skulle brede dugen, bere brødet paa bordet och
 maden, och thi[e]ne til bode borden med vijn och öl at skencke,
 then stund moltiden er; oc huessom ther offuerløber aff maden fran

¹⁾ Jørgen v. Mingkwitz, Ridder. ²⁾ Provst Hans Hansen af Assens. ³⁾ Me-
 ster Jens Mikkelsen med Tilnavn Mønbo. ⁴⁾ En underordnet Betjent. Om
 de to Andre, Albert Hondorf og Peder Falster, ville siden forekomme Op-
 lysninger.

⁵⁾ Mester Lambert Andersen, Kongens Sekretær, Kannik i Ribe, siden Kaper-
 høvdning. ⁶⁾ Christiern Thomesen, forhen Skriver paa Kjøbenhavns Slot,
 kom efter Kjøbenhavns Overgivelse til Kongen i Udlandet. ⁷⁾ D. e. Kapel-
 lan hos Anton v. Metz. ⁸⁾ Kaldes sædvanlig Hans v. Baireuth, Kongens
 Sekretær, siden Kaperhøvdning; hans Familienavn har formodentlig været
 Taube, da det ofte gjengives ved Duffue. ⁹⁾ Johan Wefring fra St. Anne-
 berg i Sachsen, Kongens Sekretær. ¹⁰⁾ Hans fulde Navn var Thomas Pe-
 dersen Holste. Om de tre sidste skulle Oplysninger senere meddeles.

samme bord, skulle thee bere vti stegersset. Och these efftherscreffne ere skickede til officiantter til szodan thieneste at gøre, Karolus, Hans Peiterssen, Meijnert, Jaket.

Och skal forreren gaa for kökenet och ingskicke thend mad, som skal paa forne twenne bord, effther som thee thaa sidde til bordz fulle tall eller och ferre, oc see ther grangiffueligen paa, at thet gaar skelligen til effther k. m^{ts} och mijn frues nades ordinantia, oc ath ald offuerlöbs mad fran samme borde bliffuer boren vti stegersset igen. Oc skall forreren vtuse alle aff stuffuen, som vrom gøre, then stund moltiden holdes, vndertaget thee, som ville och skulle thiene til bordz. Item norssom saa skeer, ath thee iij smoswenne thiene k. m^t til bordz, thaa skal hoffmesteren eller hans statholdere tage iij fran thend anden skiffue, som scriffuerne sidde hoss, och sette thennom til jomfrw bordet ighen, och sammeledes skicke iij andre til skriffuere bordet ighen, saa at borden ere fuldsatte xij personer til huer skiffue; oc samme tre smosuenne skulle gaa til bords med hoffmesteren, norsom thee haffue thient wor nadige herre til bords.

Item norsom forne tuenne disske ere affspijssede, ther effther skal hoffmesteren

Villom forrerer ¹⁾,
 Villom Francke,
 Karolus,
 Sarlo,
 Bernith,
 Jens fjrbötter,
 Pijro,
 Apotecker,
 Electus suend,
 Hans kock,
 Bernit kock.

Thette bord skal haffue til huer
 moltide en stob vijn.

Til fierde dijsk skulle sidde tesse efftherscreffne, som skulle vare spijssede aff then mad, som kommer fran mijn herres bord,

1) Kaldes sædvanlig Willom van Zwoll og er bekjendt af sin Martyrød for den evangeliske Lære i Mecheln 20 Oktober 1529 (Vid. S. Skr. 4 Bd-280). De Følgende paa denne og de to næste Lister ere Personer i ganske underordnede Stillinger, der jævnlig forekomme i Kongens Papirer, men uden at noget mærkeligt findes om dem. Om Rolandine se S. 158, Anm. 1.

vdertaget en eller ij gode retter skulle ther aff paa hoffmestere-
rens bord.

Johan Dioniss,
Ammen,
Vrsula,
Rolandina,
Katerina,
Grete,
Maria,
Karine duerginde,
Jürgen,
Cristoffer.

} Denne dijsk skal haffue til huert
maltid en stob vijn.

Tiil thet femtte dijsk skulle tesse efterscreffne til bordz och
holle moltiid :

Item norsom forne iij bord haffue hollit theres moltide, soo
skal mand tage thend offuerlüb kosth och spijsse stoldrenge, andre
drenge och thienere, som thient haffue, och porteneren.

Hans Perssen,
Hoffmesterindens swend,
ij drenge aff mijn wnge herre¹⁾),
Lucas duerg,
Cancellers dreng,
Jaket,
Lucas staldreng,
Laurens staldreng,
Meijnert, som thienet smosuennen.

Item skal strengeligen forbijwdes, at inghen skall gaa i ste-
gersset thend stund, som koges oc moltiid holes, vdertaget kock
oc kockedrenge, hoffmester och kögemester.

Item Jens fjrbötther skal anamme aff forrerer paa en kerffue
stock aldt thend viid, som brendes skal om dagen vti mijn herres
nades, mijn frues nades och prijtzeesserens (sic) magh, och ther
til skal haffue til hielp at bere holttet op porteneren och Jaket.

Item samme Jaket skal strax om morgenen oc effther alle
moltiide holle stwen reen, som thee skulle ede vti, och forsalen,
och bere ved for pigerne och vand, norsom behoff göres.

1) Denne og den følgende Linie ere overstregede.

Item kromme drengen i stegerssz skal holle stegersset rent, sammeledes grijder och faden, och effter alle moltide skal hand forsamble faden och haffue thennom vti en kijste i stegersset, och bliffuer noget burtte for hans forsømmelse, skal thet afkorttes i hans lön, vden hand siger thet hoffmester oc kögemester, at thee thaa ithermere lade randsage ther om. Och skal samme dreng tössver om dagen thende ijld vti then kakeloffwens stuffue, som aldt folket skulle ede vtj.

Ordinantia paa holt, som forerer skal vtfonge af k. m^{ts} befal:

4 mössert ¹⁾ item vti mijn herres nades kammer om dagen	j ^c holt.
4 mössert item vti mijn frues nades kammer	j ^c
4 mössert item vti börnes kammer	j ^c
2 mössert item vti jomfru kammeret	j quarter.
4 mössert item electus oc canceller bode	j quarter holt om dagen.
2 mössert item her Jorgen Menchuis	j quarter.
2 mössert item prouesten, mester Lambrit oc Christiern Tammessen	j quarter.
2 mössert item kögemester eller hoffmester	j quarter.
2 mössert item her Daid hærold	j quarter.
2 mössert item piger som thoor	j quarter.
2 mössert item mester Jens	j quarter.
2 mössert item smoswenne	j quarter.
2 mössert item i botlerijet	j quarter.
item porteneren skal haffue torff eller	j quarter holt om dagen.
2 mössert item forrererin	j quarter.
2 mössert item vti stallin	j quarter.
4 mössert item til borgestuffuen	j quarter.
item vti stegersset	ij ^c
item Johan dioniss til siit stegers	(sic)
2 mössert item til drengne bordet i sallen, norsqm thee ede	j quarter om dagen.

Vtspissning (sic) paa lijwss.

Primo til mijn herres nades kammer, mijn frues nades kammer och börnssens kammer om dagen . . . . . iiij pund lijwss.

¹⁾ Mössert, d. e. det hollandske mutzaard, Qvas, Pindebrænde.

Item kammeret aff jomfruerne	iiij lijuwss.
Electus oc canceller	iiij lijuwss.
Her Jørgen	ij lijuwss.
Prouestens kammer	ij —
Hogmesteren	iiij —
Her Daud	j —
Pigerne som too	j —
Mester Jens	ij —
Smoswenne	ij —
Botleriie	iiij —
Porteneren	ij —
Fforerer	ij —
Vti stallen	ij —
Vti stwffuen til afftenmoltiid	vj —
Vti stegersset	iiij —
Vti garde mannie (sic)	j —
Item vti sallen til drengne bord	ij —
Item alle forne lijuwss for vthen mijn herres nades til vtspissing, som forne stande til vtspissing, skal vare tolf lijuwss paa ith pund.	
Item Englicke selff tredie vti stallen skal haffue	liij potter öl.

Udenpaa :

Register paa ordinantia paa k. m^{ts} thiener oc kost¹⁾.

(Orig. paa Papir skrevet med Hans Mikkelsens Haand. Münch.
Saml. Nr. 3545. Christiania.)

¹⁾ Da Kongen flyttede til Lier og begyndte at holde Hof der mod Slutningen af 1524, maa denne Anordning henføres til samme Tid.

163.

Uden Sted (Januar 1525).

Herman Willemzoon bønfaller Christiern den Anden at udvirke, at han fritages for den Forpligtelse, der indskrænker hans Ophold til visse bestemte Stæder, og at hans Søster Sigbrit maa faae Tilsagn om Tryghed og Sikkerhed i Kēiserens Lande; klager over Anton v. Metz og Kantsler Klaus Pedersen; erklærer sig villig til at aflægge Regnskab.

Alder g. h. c. wwe c. g. arme dienre Hermen Willemzoen bit om gods wil, dat wwe vorstelyckę g. my behulpelyck wil wesen an myn g. vrow vrouwe Margrete etc., dat ick arme cnecht mocht onlast ende ontslaghen worden van de beloftenysse, die ick ghedaen hebbe inden Haech, ende myn borghen ontslaghen, soc dat ick oeck mocht varen ende keren, daert my beliefde &c.

Item oeck mede bidde ick wwe vorstelycke g., dat die selue wwe g. wil my behulpelyck wesen, dat myn suster Syberch mocht graci ende landtwinninghe cryghen van dat gheen datmen hoer ouer seyt, so dat sy des keyserlycke m^t landen bruyken, varen ende keren mocht mit vreden &c., want sy wwe g. arme sloef ende dienst maecht langhe gheweest is.

Item alder g. h. c. dit selfde oeck voer Olef Elertzon myn arme dochters man &c.

Item alder g. h. coninck, mieyster Nyclaes Pieterzon wwe g. cancelier ende heer Antonys van Mets hebben my beroepen mit een mandement hier toe Mechelen, om myn rekeninck ende reliquae toe doen, dat welcke daer ick niet coemen mocht, sonder my toe toenen wwe c. g. wille ofte enyge eysch van rekeninge, de welcke sy schuldich waeren toe doen, van welcke rekeninghe ick altyt ende noch syn bereit om die toe doen, als ick wwe c. g. wil daer of weet etc. Alder g. h., begeer wwe c. g. rekeninghe van my, ick syn altyt bereyt toe doen wwe c. g. beuel ende beliefte; men wwe c. g. wil belieuen toe weten, dat de rekeninck van die hondert duy-sent gulden, die ick ontfinck anno xx, liet ick to Copenhauen bliuen ende ick weet niet, waer se ghebleuen is; men dat ick ontfangen ende wt ghegheuen hebbe sont die tyt, wil ick gaern rekeninghe of doen, indient wwe c. g. beheft.

Bidde daer omme wwe c. g. my willen tyt ende stont ghunnen om toe rekenen mit die ghene, daer ick van wwe c. g.

mede toe doen hebben, ende om die rekeninghe claer toe maeken etc. ¹⁾)

Udskrift:

Herman Wyllemsons aendraegen vnd begeert myt syn eygen hant geschreuen.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 4029. Christiania.)

164.

Bremen 14 Februar 1525.

Henrik Giö forklarar Christiern den Anden, hvorledes det ikke er hans Skyld, at det paaetænkte Tog til Danmark er gaaet overstyr, og beder Kongen ikke troe dem, der ville sætte ondt for ham.

Durchluchtigesthe, groethmechtigesthe konyngk, ghnedigesthe her, meynn vnthertenich pflichtich troy densth sey e. k. mat allzeyth zu vohr ahn boreyth. Ghnedigesthe her, e. k. mat anthwerdt dorch denen erbarn vnde vestenn Benedyx vonn der Wysck vnd Niclas Ghluck, auch e. k. mat schreybung, hab ych entfanghen, ghehoerth;

¹⁾ Dokumentet maa henføres til Slutningen af 1524 eller til Begyndelsen af Januar 1525; thi der findes et Svar fra Kongen paa dette Bønskrift, som vel blot har Aaret 1525, men maa være fra Januar; thi Kongen forlanger her, at H. Willemzoon skal gjøre Regnskab, og dette fremkaldte en skriftlig Forsikkring fra H. W. af 20 Januar 1525, at han inden en vis Frist vilde aflægge Regnskab (Smlgn. S.279. Anm.) I Svaret yttre Kongen, at han, inden han gjor noget Skridt, vil vide, om H. Willemzoon er arresteret for hans Skyld eller for sine egne Sager; Kongen tvivler ikke om, at det har sin Rigtighed med Regnskabet for de 100,000 Gylden, men forlanger Regnskab for den følgende Tid fra 1520 af. Angaaende Sigbrit hedder det: "Vp den anderen artykell Sybrecht belangende, geuen jre ko. w. ter antwort, dat se sich als nu een jaer verleden voer die durchluchtichste hoechgebaerne flurstynne vrouw Margriete Ertzhertzoichgynne etc. gedachter Sybrecht gans vnd all ontslaegen hebben vnd hebben sich hoerre bysheer nyet aengenomen, noch oich en willen, anders dan jre ko. w. nu kortlich dem ersamen Pompeius Oeco beuaelen hebben."

vnd dar durch vorschee, das e. k. m. sey borchicht worthen ader szunsch argewann haben, das meynth halbe ghebreck were ahn dher zuszaghe Niclas Ghlucken des zuges halben, szo er e. k. mat zugesacht hette vonn meynenth weggen. Des e. k. mat' vyll zu mylth borycht yst worthen, vnd nhummer erfaren soll anders than ych hab meynen muchleychest fleys ghetroylich vmeghewent, eynen sulchen zuszaghe genoch zu thon, vnd dar auff merckleich groeth kosth vnd zerung ghetonn, alsozo vngezweyfelth szolth wall der zughe eynen vortganck erlangeth haben, wo e. k. mat' keyn vorseymnusz dar vor gheummen hette, vnd mhyr gheholden weer vnd gheschickt worden sulck ghelth, wye e. k. mat' mych zuszagben lees. Jck verhoff e. k. mat' weysz wall meyn vnschult dar ahn vnd szalts auch alzeyth erfaren; wo aber eynighe anders szaghen werthen, wyl ich mych myth godtz hylff nach aller gheboer erlich vorantwerthen, alsozo das jr loeghen vnd meyn vnschulth offenbaer werthen szall. Godth der almechtich weys, yck hette e. k. m. ghluck vnd wolfarth gherinn geszehen, das e. k. mat' durch szulck hantlung weer zu reychen vnd landhen komen, mych vnd mher e. k. mat' troyen dyneren zu hülff, troesth vnd gnadth, vnd mych grotz ehr vnd eyn loblich nhaem dar vonn erstann weer. Ghnedigheste konyng, wy e. k. mat' mych eyn antwerdth haet gheben lassen, auch zugheschreyben, vnd vorweysth yn de schyff, gheschutz vnd ander auszgethetynger ghuetter zu Koffmanhaghen, mych vnd andernn, szo ych vonn e. k. mat' weggen schuldich szey, dar vonn zubetzalen: wy wol jch ander zuszaghe vnd gelobnyssze vonn e. k. mat' hab, dennoch wyll ich dar yn meynen mughleychesth fleys vorwendeun, e. k. mat' zu eren vnd bestenn dye vorgesachte schyff vnd glutter nach e. k. mat' bogher zu vorkauffen ader vorpffanden; vnd wyll e. k. mat' yn aller vntherenicheith vnd troyheit nyth vorberghenn, das ich mych derhalben ynn handlung ghegeben habb, ober noch zu keynen boscheyth ghekomen, wy dysszes breybes (sic) zeyger e. k. mat' dyner Benedix van Alleuelth e. k. m. alles weyther borychten wyrdth myth weytherenn boffell. Bydth demodichleich, e. k. mat' wylle ym dar ynn fullenn glauben gheben. Auch szall e. k. mat' sych ghentzlich zu mych vorlasszen, dasz ych yn der saech vud yn allen wyll mych böwyszen, des ych myth godtz hylff myth erenn wyll vorantwerthen. Wy sich auch dysszer saech alles vorloffen wyrdth, szall e. k. mat' nach aller gheboer zu wysszen werthen vnd nyeth vorborghen bleyben. Ghnedigheste konyng, wolth aber yemanth ym mydtler zeyth, er weer gheistlich ader weltlich, etthell

ader vnettell, eyuigbe vnutzliche redth auff mhyr haben, bydth e. k. mat als mynen ghnedighesten hernn wyll auszehen mynen troyenn dynsth, dye ych hab van myner jughentt auff bytz heutygen thages e. k. mat ghetonn, vnd dhenn vorretlichen lügenaftighen munttheren keynen glaubenn ggeben, auch mych sulcks vorwytlischen, das ych mych dar abn mach vorantwerthenn, das ych mych ghentzlich zu e. k. mat als zu meynen ghnedighesten hernn vngezweyuelth vorsehe, vnd wyll das kegen e. k. mat (dhem godth der alnechtich yn konynglicher wyrdth vnd szelighen regimente entholdenn vnd bewaren wolle) yn aller demutticheyt vnd troyheit vordynen. Gheschreyben aus Brehemen vnther meynem angebornen pytzer am daghe Valentini martiris anno dom. &c. xxv.

E. k. mat

demuthiger vnd pfflichtiger troye dyner
Heynrick Ghoyde rytther.¹⁾

Udskrift:

Dem durchleuchtighesten, groethmechtighestenn, hochgebornen fursten
vnd hernn, heren Cristiern &c., mynenn allerbenedighesten
heren dyemuttichleych.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1425. Christiania.)

¹⁾ Af oven aftrykte Brev sees det, at Christiern den Anden har begyndt at fatte nogen Mistanke til H. Giø; at denne havde Fjender, der satte ondt for ham hos Kongen; og at Kongen istedenfor at sende ham Penge henviste ham til at søge Betaling i Kongens Skibe og Skyts i Kjøbenhavn. Det er forhen viist (S. 261 Anm.), at H. Giø lod sig overtale til efter Kjøbenhavns Overgivelse for 6000 Gylden at sælge Frederik den Første de 4 Orlogsskibe med Skyts og øvrige Tilbehør, som Christiern den Anden havde sendt Byen til Undsætning, medens selve Overgivelsesakten uden videre forbeholder H. Giø disse Skibe til fri Raadighed, og indrømmer, at de maatte blive liggende uantastede i Havnen to Aar, indtil det i Mellemtiden faldt H. Giø beleiligt at lade dem afhente (Ekdahl 617—18) Der er imidlertid noget Uklart i Sammenhængen af dette Salg, da selve Salgsbrevet ikke længere er tilstæde. Det synes, at H. Giø har holdt Christiern den Anden i Uvidenhed om dette Salg og blot meddeelt ham Indholdet af Overgivelsesakten, eller ogsaa at H. Giø selv har betragtet Salget som ugyldigt, da Summen ikke betaltes af

165.

Mecheln 17 Februar 1525.

Ærkebisp Johan Weze, som har modtaget sin Afsked af Christiern den Anden, opregner de Tjenester, han har gjort Kongen, og vægrer sig aldeles ved efter Kongens Forlangende at underkaste sig Gjælds-fængsel for en Pengesum, Kongen havde tilgode hos ham.

Serenissime et potentissime rex ac illustrissime princeps et domine, domine mj colendissime. Post debitam seruitiorum meorum

Frederik den Første. Kun saaledes kan man forstaae, at Christiern den Anden (Brev af 27de Juli 1524, Münch. Saml.) kunde tilbyde den keiserlige Admiral Adolf af Burgund, Herre til Veer, de kjøbenhavnske Skibe tilkjøbs, og love, at H. Giø skulde give ham en Anviisning paa dem, om han vilde købe dem. Fra forskjellige Sider fik Christiern den Anden imidlertid siden Oplysninger, der lode ham formode, at det ikke hang rigtigt sammen med hans Skibes Forbliven i Kjøbenhavn, og dette forøgede hans allerede vakte Mistanke mod H. Giø. Denne følte stedse stærkere det Piinlige i sin gjældbundne Stilling til Hovedsmændene og Andre, der gjorde Bremen til et Fængsel for ham. Han begyndte derfor at lytte til de Forslag, der kom fra Danmark, til hvilket Land han desuden blev dragen ved et endnu stærkere Baand end Kongens fleste øvrige Udlændighedsfæller, idet han her havde efterladt sin Forlovede, hvem han vidste, at hans politiske Fjender søgte at skille ham ved paa Grund af hans Hengivenhed for Kong Christiern (se S. 70). Underhandlinger vare begyndte, kort før H. Giø skrev ovenstaaende Brev til Christiern den Anden, og bragtes til Endelighed ved en Overenskomst i Stade af 5te Mai 1525 mellem Henrik Giø og Frederik den Førstes Sendebud, Henneke Schested, Clement von der Wisch og Sekretæren Henrik Schulte. Heri erklærer H. Giø, at han i Overensstemmelse med den tidligere Kontrakt har modtaget 6000 Gylden, lover at tjene Frederik den Første tro, saalænge han lever, og strax begive sig tilbage til Danmark i hans Tjeneste (Geh. Ark. Gjældsbreve). For at kunne betale H. Giø disse Penge, maatte Frederik den Første, som han lod tilkjendegive paa Herredagen i Kolding, Mai 1525, sælge sit Arveslot Hanrau til Clement von der Wisch (N. D. Mag. V. 34). Efter Hjemkomsteg til Danmark fik H. Giø i Kjøbenhavn 24de August 1525 Frederik den Førstes Stadfæstelse paa det tidligere Tilsagn (se S. 261 Anm.) om Vordingborg Slot og Len, hvis Bestyrelse han derpaa synes at have tiltraadt i September 1525 (Tegn. o. a. L. Nr. 3 fol. 229, og Danske Adelshist. Fasc. 23, kgl. Bibl.). Blandt de første Befalinger, han fik i sit nye Embede, var den, at han skulde tage Vare paa, om der i hans Len fandtes Nogen, der var Kong Christiern eller Søren Norby hengiven lønlig eller aabenbar (Brev af 4de Dec. 1526, Danske Saml. Nr. 76). I det Tidligste 1527, to Aar efter sin Hjemkomst, giftede H. Giø sig med Eline Godov (see S. 70 Anm. 1;

exhibitionem et humillimam subiectionem: factum est, paucis elapsis diebus, quum illustrissima regina, domina mea clementis-

Tiden bestemmes ved en Yttring i en Dom af 1587, hvori der siges, at Eline Godov først havde Bryllup med H. Giø, efterat han havde solgt Gisselfeld, hvilket først skete 21de Mai 1527). Han har ikke ileet med at bolde Bryllup, thi han omtales allerede som forlovet med Eline Godov i et Dok. af 11te Marts 1522. H. Giøes Liv var i de ikke mange Aar, han levede efter Tilbagekomsten til Fædrelandet, fuldt af Gjenvordigheder paa Grund af hans forvirrede Formuesomstændigheder; næsten ingen Dag gik hen uden Sorg og Plage i den Anledning. Disse Forlegenheder havde vel for en Deel deres Grund i hans opoffrende Hengivenhed for Kong Christiern, der navnlig blev Anledning til den store Gjæld, hvori han kom til de tyske Høvedsmænd og til Borgere i Bremen; men den væsentligste Aarsag synes dog at have ligget i Mangel paa Huusholderiskhed og paa det Slags Klogskab, som hører til Bevarelse og Forøgelse af Gods og Formue. Han fik efter sin Fader Godset Gisselfeld, og af Christiern den Anden havde han gode Forleninger, først Korsør, derefter Skjoldenæs, uden al Afgift. Ikke desmindre maatte han pantsætte sit Gods Gisselfeld til Otte Holgersen Rosenkrands og sin Broder Mogens Giø for 4650 Mark lybsk (Geh. Ark. Adkomstbreve Nr. 126); Tiden for denne Pantsættelse angives vel ikke, men den maa falde før 1523, altsaa før den Tid, hans Forhold til Kong Christiern kunde skabe ham Forlegenheder. Thi efter Opstandens Udbrud og under Kjøbenhavns Beleiring kunde en slig Pantsættelse ikke foregaae, heller ikke under H. Giøes Udlændighed; og ved den Tid H. Giø kom tilbage til Danmark, drog Otte Holgersen Rosenkrands paa Reise til Tydskland, paa hvilken han døde i Lybek Efteraaret 1525. Desforuden har han solgt andet Gods, som han selv siger, „for Kong Christiern nu sidst rommede ud af Landet“ (Adkomstbreve Nr. 117); til Fru Kristine, Karl Bryskes Enke, solgte han to Gaarde, September 1525 (Danske Adelshist. Fasc. 23); til Bisp Jens Andersen har han til uangiven Tid solgt Gods for 690 Gylden (Pal. Müller, Jens Andersen Beldenak, anden Udg. S. 103); til Hans Krafse solgte han i Begyndelsen af Aaret 1527 4 Gaarde (Rosenvinge, Gamle Domme, 2 B. 128); til Oluf Daa pantsatte han Gods. Omsider solgte han ved Dokument, udstædt paa Nilstrup feria tertia post dominicam cantate 1527, d. e. 21de Mai 1527, sin Fædrengaard og Gods Gisselfeld og overhoved alt sit Fædrengods i Sjælland til Hr. Johan Oxe til Nilstrup, med Forpligtelse for denne til selv at afholde den Gjæld, der hvilede paa Godset, navnlig Otte Holgersens Arvingers og Mogens Giøes Fordcing til Beløb af 3100 Gylden (Adkomstbreve Nr. 117). Men imod dette Salg blev der gjort Indsigelse af de sidstnævnte, da Otte Holgersen og Mogens Giø, den Tid de gjorde H. Giø hiint betydelige Laan, havde forbeholdt sig Forkjøbsret til Gisselfeld fremfor nogen Anden. Under 21de Mai 1528 bekræftede imidlertid H. Giø Salget af Gisselfeld, og lovede at være Johan Oxe „fuldkommenlig Hjemmel dertil for hver Mands Tiltale“, efterdi Pantessummen havde været tilbudd Mogens Giø og Holger Holgersen, men de havde ikke villet tage imod den (Adkomstbreve

simā, Mechliniæ fuerit, vt ego eam, quemadmodum decuit, extra oppidum comitarer; illicque mea seruitia obtulj et multa alia de meis

Nr. 119). Men H. Giø havde den Krænkelse, at, da Sagen kom for Retten, erklærede en Herredagsdom af 14de April 1532 hans Kontrakt med Johan Oxe for ugyldig (Adkomstbreve Nr. 126). Ikke desmindre udstødte H. Giø en ny Bekræftelse paa Salget til Johan Oxe, 29de Juli 1532; thi, sagde han, det var nok han havde skilt sig ved sin Fædrenegaard, han vilde ikke ogsaa skille sig ved Æren; Indfrielsen af Godset fra Pantehaverne havde han overladt til Johan Oxe, fordi denne havde mere Forstand paa Rettergang (D. Mag. 2 B. 159). Efter H. Giøes Død fortsattes Striden; hans Enke, Fru Eline, søgte at gjøre en Arveret gjældende til Gaarden og Godset, men afvistes ved en Herredagsdom af 1537 (Topograf. Saml.). Der gik flere Domme i Sagen, 1539, 1539, 1540 (Rosenvings Domme 2 B. 73, 112), og ved den sidste tilkjendtes Gisselfeld Johan Oxes Søn, Peder Oxe, da baade Henrik Giøes Broder Mogens Giø og hans Enke Eline gik fra Arv og Gjæld efter ham.

Man skulde troe, at de 6000 Gylden, som H. Giø fik af Frederik den Første ved Overeenskomsten af 5te Mai 1525, vilde have været meer end tilstrækkelige til at dække den Gjæld, han paa Kong Christiærns Vegne havde paadraget sig til Hovedsmændene for Besætningen i Kjøbenhavn, og under Opholdet i Bremen. Men det lader til, at de fleste af disse Penge ere blevne anvendte til at dække anden Gjæld, thi hine bremiske Gjældsfordringer stode ubetalte længe efter den Tid og bleve en Kilde til de største Ubehageligheder og Krænkelser for H. Giø. I den sidste Tid af sit Ophold i Bremen havde han udstødt Gjældsbreve paa 774 Gylden til en bremisk Borgers Klaus Godfrids Enke, og paa 664 Gylden til en anden Borgers Esyskes Enke, og paa 330 Gylden til David Beer, Alt at betale inden kort Frist under de strængeste Forpligtelser (tvende Dok. af 9de Mai 1525 og et af 25de April 1525, Saml. Bremen, Geh. Ark.); en stor Sum skyldte han ligeledes til en Borger Cordt Kreyge. Da Betaling udeblev, sendte Gjældnerne, eller Raadet i Bremen paa deres Vegne, den ene Maningsskrivelse efter den anden ikke blot til H. Giø, men især til Kong Frederik, desuden ogsaa til det danske Rigsraad, til Mogens Giø og til Bisp Ove Bilde. En heel Række slige Skrivelser findes fra Aar til Aar. At omsider Klaus Godfrids Enke er bleven betalt, sees deraf, at det originale Gjældsbreve findes her og er gennemskaaret. Cordt Kreyge greb, for at tiltvinge sig Betaling, 1527 til den Yderlighed at arrestere to Kjøbsvende fra Flensborg, der vare komne til Bremen i Handelsærinder (Dok. af 21de Juni 1527, Saml. Bremen). Men værst bare de nævnte Hovedsmænd sig ad (blandt hvilke ogsaa den S. 107 Anm. 1 omtalte Godert v. Broberg). De havde endnu i Aaret 1529 tilgode 1100 Gylden, og tilskreve ham 10de Juni 1529, at hvis de ikke inden St. Jakobs Dag fik deres Tilgodehavende, da vilde de efter hans Gjældsbrøvs Indhold og som Sædvane var mod uredelige Skyldnere „juw vpp kake, rathwszer vnd horhwser tho slaende“. Denne Trusel gjorde sin Virkning; til 8de Mai 1530 var saa meget afbetalt paa Solden „des kopenhagesken legersz“, at kun 200 Guldgylden stode tilbage (Reg. 69 Fasc. 10 Nr. 8—10).

circumstantijs exposui, sicutj existimo, eandem serenissimam dominam reginam adhuc in recentj memoria tenere. Ecce in medio itinere occurrit quidam nuntius nomine Georgius Fynboe, portans quandam commissionem ex parte vestræ malestatis ad prenominatam dominam meam obseruandissimam.

Quam quidem commissionem michi illius excellentia notificarij fecit per strenuissimum dominum Georgium a Mynckwytz equitem auratum, et erat talis: quod serenitas vestra ob calamitates, quibus iam succumberet, non posset me amplius debite sustentare, quapropter veniam potestatemque dabat, ut me ad quemcunque alterum

Kong Frederik den Første viste H. Giø stor Tiltro, men kun ringe Skaansel mod hans Følelser, hvilket blandt Andet fremgaaer deraf, at, da Keiseren 1531 vilde aabne nye Underhandlinger om Christiern den Andens Gjenindsættelse, udnævnte Kong Frederik 1ste April 1531 H. Giø til sin Fuldmægtig paa det Møde, som skulde holdes (D. K. H. Fasc. 12). Blandt de Skibe, som 1532 sendtes op til Norge mod Kong Christiern, var ogsaa en Jagt, som tilhorte H. Giø. Han blev optagen i det danske Rigsraad mellem April og Juli 1532, da han i et Dokument af 21de Juli 1532 (Gemeinsch. Ark. Cap. IX) nævnes blandt Rigsraaderne, men derimod i Dokument af 11te April 1532 kaldes af Kongen blot: vor Maud og Tjener. Da Kong Frederik i Begyndelsen af Aaret 1533 frygtede et pludseligt Overfald paa sine Lande, viste han H. Giø den Tillid at udnævne ham tilligemed Anders Bilde, 12te Januar 1533, til under Kongens Fravær at føre Befalingen over hele Krigsmagten paa Sjælland (D. K. H. Fasc. 12). Ikke længe efter døde H. Giø, 3die Mai 1533 (Optegn. af Christiern Nielsen Juel), og blev begravet i Vordingborg. Sorg og Krænkelser have uden Tvivl brudt hans Livskraft, thi han døde endnu i sine bedste Aar. Hans Enke, Fru Eline Godov, arvede Gjæld og Forlegenhed efter ham; kun et halvt Aar efter hans Død maatte hun for at indløse en af sine Fædrenegaarde laane 150 Gylden af en Slægtning, Christoffer Ulfeld (Reg. 69, Fasc. 18): siden gik hun fra Arv og Gjæld efter sin Mand. Hun boede paa Ronnebaksholm, hvilken kongelige Gaard H. Giø synes at have havt i Forlening tilligemed Vordingborg, og Enken at have beholdt efter ham. Hun levede længe efter H. Giø; Aar 1544 tilegnede den bekjendte P. P. Rosæfontani Broder, Matthias Paryus, hende en dansk Oversættelse af et gudeligt Skrift (Gamst, de P. P. Rosæfontano schediasma, S. 14, Anm.). At hun anden Gang giftede sig med Grev Hans af Mansfeld, som flere Steder siges (Stamtavlen hos Hofman, Danske Adelsmænds Hist. I B., Rosenvinges Gamle danske Domme 2 B. S. 104 Anm.), er urigtigt. Henrik Giø efterlod sig tre Born, en Datter Mette, som blev gift med Jorgen Walkendorf, og to Sønner, af hvilke den ene Henning (ikke Henrik, som han kaldes paa Stamtavlen hos Hofman) synes at have været halv forstyrret i Hovedet, og døde ugift; den anden, Eskild Giø til Skiorringe, forplantede Slægten, som paa Mandslinien hæderligen cødte med hans Descendent, den berømte Markus Giø, der døde 1698.

dominum conferre possim, ea tamen conditione, ut cum celsitudo vestra ad sua dominia et regna restituta esset, tuto tunc ad eandem confugere possim, vbi etiam vestra maiestas laborum atque seruitiorum meorum immemor esse non velit; et preterea quod de octingentis florenis serenitas vestra patientiam haberet, ita tamen ut omnibus modis curarem, quam primum fieri posset, vestre serenitati satisfaceret. Que cum ita proposita et per me intellecta essent, ingentes gratias egi serenissimæ dominæ regine, rogans humillime, ut eadem meo nomine vestre celsitudini similes ageret gratias, meque humillime commendaret. Et posteaquam super hijs nullum habuissem responsum, illapsis diebus vestram serenitatem adiui in Lyra, acturus gratias pro omnibus beneficijs michi collatis ac pro benigna licentia michi data, et postremo postulauj cum omni subiectione, vestra maiestas pro sua humanitate michi consuleret, ad quem potius principem me reciperem, apud quem etiam negotia ac utilitatem eiusdem vestræ serenitatis agere et procurare valerem, illic tunc vestra maiestas me reperiret, non minus imposterum quam usque in hodiernum diem, non inutilem seruitorem. Et quoniam celsitudo vestra michi respondit, se nescire talem principem, et propterea vellet, vt ego aliquem nominarem, nominauj itaque sacratissimum cesarem. Quo audito, serenitas vestra pollicita est michi eo tunc litteras suas promotoriales. Altero tamen die serenitas vestra per suos nobiles et quosdam alios michi intimari fecit, quemadmodum soluerem celsitudini vestræ octingentos florenos, aut pro illis darem cautionem sufficientem, seu saltem traderem eidem vestræ serenitati tales litteras, quales ipsa a me postularet; et nisi hec facerem, voluit et mandauit maiestas vestra, ut Mechliniam irem ad publicum hospitium Viridis Silue, ibidemque permanerem et inde non recederem, donec prenarrata impleuissem. Tunc serenitati vestræ humillime responderi feci, quod eo tunc solus eram, nec aderat aliquis, cum quo de ista materia consulere possem; eapropter petij Mechliniam adire consulendi causa ibidem cum doctis et peritis. Quod etiam feci. Propterea serenissime rex, supplico humillime serenitati vestre cum omni subiectione, eadem velit agere, ut pium ac justum decet principem, et recordari omnium seruitiorum meorum, nou sine maximo periculo vite mee sepius impensorum; quodque serenitatem vestram vndique maximis impensis fidelissime insecutus sum, ac ad summum pontificem et illustrissimum dominum Fferdinandum, et antea ad Francorum regem et Gelrie ducem, serenitas vestra in suis negotiis me nunctium et oratorem misit. Ex quibus

legationibus nichil a vestra celsitudine recepi preter centum florenos, ex quibus dedi Wolfgango de Bamberga vigintiquinque, exceptis expensis pro eodem et seruitoribus factis, usque perueniret ad ducem Gelriæ. Possum etiam ad oculum demonstrare, me adhuc tempore exilij soluisse centum quinquaginta septem florenos in auro, quos mutuo accepi pro complenda legatione ad regem Francorum.

Hijis itaque et multis alijs per serenitatem vestram bene pensatis, non diffido, eadem mitius mecum agere debeat, et contentarij de mea obligatione jam data; pollicior (sic) enim, quam primum michi secundior fortuna arriserit, non solum octingentos florenos sed et omnes facultates meas ad vsum et requisitionem eiusdem vestræ serenitatis libentissime expositurum.

Et quoniam sum Mechliniæ in curia cesareæ maiestatis honeste locatus (attento quod sum persona ecclesiastica), inhonestum est in publica taberna, in qua serenitas vestra me moneri fecit, degi. Ideo prouolutis genibus rogo humillime iterum atque iterum, celsitudo vestra ob Jesu Christi amorem (qui ita docet Mathei xviii^o) mecum patientiam habere velit; hoc erga eandem et serenissimam dominam reginam et liberos donec vixero omnibus meis facultatibus, seruitijs quibus possum ac corpore et sanguine indefesse promereri studebo atque polliceor. Nichil enim vmquam michi a vestra serenitate commissum est, quod non sum executus cum omni fidelitate atque celeritate, non habito ad pericula ullo respectu, sicque deinceps quoad viuam facere constitui.

Et quoniam serenissime princeps, monere ecclesiasticum virum in hijis partibus ad hospitium publicum, penitus inauditum est ac contra juris dispositionem, propterea cum omni humilitate rogo serenitatem vestram, contra personam et famam meam minime procedere velit. Si vero deo nostro seruatori ita placeat, quod procholor laborum, calamitatum, periculorum vite, obsequiorum, dammorum atque onissorum (sic) meorum nullus habeatur apud serenitatem vestram hac tempestate respectus, serenissime rex (submitting tamen ante omnia me primitus vestre celsitudinis clementiæ) oro, maiestas vestra non alias quam iuris est contra me procedat. Oportet enim et sum contentus stare iuri coram serenissima domina archiducissa et domina Margarita gubernatrice etc., sacro cesareæ maiestatis consilio, ac consilio Mechliniensi. Et ne serenitas vestra post me inquiri faciat, reperiet me in curia cesareæ maiestatis Mechliniæ in conserua.

Spero tamen atque ob id deum omnipotentem exorare non

desinam, serenitas vestra animum mutabit et se erga me (uti semper solita est) pium, clementem atque munificum exhibebit, meque in hoc exilio et extrema egestate, omnibus ad vestræ serenitatis exhortationem atque mandatum omissis et spoliatis nimis afflictum, ulterius affligi non patiatur, cum nichil preter sanguinem ex me eliciendum restat. Quod si ut indubie spero fecerit, ero apud altissimum deum indefessus intercessor, nichilque michi vumquam mandabitur a vestra ac reginalj celsitudinibus atque charissimis prolibus, quin cum omni humilitate et subiectione fidelissime non subibo, testor creatorem nostrum, qui omnium cordium scrutator existit. Qui eandem vestram serenitatem cum serenissima coniuge et prolibus nobilissimis diu incolumes preseruare, ac ad regna et potentatus mundanos restituere, et tandem ad eternum regnum conducere dignetur per Jesum Christum filium eius vnigenitum.

Serenissime ac illustrissime rex et domine, necessitas me cogit, ut in hijs partibus ob pecuniarum penuriam me diutius sustentare non valeam, et ad decem vel duodecim dies ad alia loca causa tractandorum meorum negotiorum proficiscj habeam.

Quicquid igitur mecum agere velit, humillime rogo, per suas litteras cum presenti nunctio familiarj meo rescribere dignetur. Non enim possum vltra quatuor dies hic commorari, ita exigentibus meis necessitatibus. Attamen maiestas vestra sibi certissime persuadeat, utcumque res processerit, me semper futurum eidem vestræ maiestati, illustrissime domine regine ac nobilissimis pueris vestris bonum, fidelem et promptum seruitorem. Hijs me humillime commendatum habere volui vestre maiestati, quam ego cum omni deuotione altissimo deo commendo. Ex Mechlinia die decimaseptima mensis februarij anj millesimi quingentesimi vigesimi quinti.

E. v. s. mat^{is}

fidele mancipium
Io. electus Lundensis.

Udskrift:

Serenissimo, potentissimo ac illustrissimo principi et domino, domino Christierno Datiaë, Suetiaë, Noruegiaë etc. regi etc. domino meo colendissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1642. Christiania.)

Johan Weze afviser den Mistanke, Christiern den Anden har fattet af foregående Brev, at han skulde ville robe de Underhandlinger, Kongen har pleiet med Frankrig og Geldern.

Serenissime et potentissime rex ac illustrissime princeps et domine, domine mi clementissime. Post servitorum meorum exhibitionem et humillimam subjectionem: intellexi hodie ex litteris magistrj Christiernj Hiemij, maiestatis vestræ secretarij, mandato serenitatis vestræ scriptis, quemadmodum aliqua verba (videlicet me legationem obtuisse ad regem Francorum et Gelriæ ducem, cesareæ maiestatis et Burgundie domus publicos hostes &c.) in aliis litteris meis narrata fuerant, quæ animum eiusdem vestræ serenitatis dubium reddiderunt, quid nam hec verba velint.

Serenissime ac illustrissime domine, testis michi sit deus omnipotens, sicque me adjuvet, quod non alio animo, quam vestra serenitas intelligeret et ræcordaretur, me in periculis eidem offitiosum fuisse et multas pecunias pro eadem vestra celsitudine exposuisse, scripsi. Neque enim serenitas vestra vnquam dubitare debeat, me alicui rem istam communicasse, sed extrema me necessitate cogente, non potui minus facere quam vestræ celsitudini ad memoriam reducere, ut aliquot servitijs, periculis et dampnis meis, propter vestram maiestatem perpessus, per eandem attentis, misericordia atque pietate moueretur. Jgitur humillime serenitatem vestram oro suppliciter et cum omni subiectione, eadem mea scripta aliter interpretari non sinat, cum michi penitus ignotum existit, jmmo nunquam tale audiui, quod vestra celsitudo cum Ffrancorum rege, Gelriæ duce aut quibusvis etiam aliis principibus et personis quicquam tractasset, egisset, aut conclusisset, quod in dispendium sacratissimi cesaris aut Burgundiæ domus vllis temporibus deriuarj posset. Et quod vestra maiestas me ad Ffrancorum regem et Gelrie ducem emisit et quicquid michi commiserit, non dubito serenitatem vestram in recentj tenere memoria, quod ego neminuj viventj hominuj reuelauj, neque etiam, quoad vivam, serenitas vestra sibi certissime persuadere potest, etiam utcumque res mecum procedant, alicuj reuelabo. Sed enixe cum humilitate et subiectione ex intimis precordtjs deprecor celsitudinem vestram adhuc ob Jesu Christi filij dei omnipotentis nostrj seruatoris amorem, clementer ac pie mecum agere et patientiam ducere velit, ac petitas litteras promotoriales annuere

dignetur. Quamdiu in vita, ubicumque etiam locorum fuero, vestrae maiestatis, serenissime domine regine ac charissimarum prolium fidelissimus seruus ero. Nec diffido eamque spem firmam in Christum habeo, brevis me ita ostensurum, serenitas vestra cognoscat, me futurum (quod semper fui) fidelem subditum atque obedientem servulum. Quodque serenissime rex et clementissime domine aliis litteris meis iurj stare obtulj, extrema necessitas me compulit, cum post monitionem vestrae maiestatis nullum michi refugium erat preterquam ad ius. Et si vestram serenitatem offendj, prouolutus ego pedibus eiusdem ob Iesu Christi amorem deuotissime ac humillime ex corde rogo, celsitudo vestra michi ignoscat et patientiam habeat ac cum clementia et pietate mecum christiane agat. Sum enim pro vestra maiestate me, vitam, seruitia queque ac facultates omnes ad vestre serenitatis, illustrissime domine regine atque filiorum, quibus me perpetuo subijctio et humillime commendo, utilitatem et honorem ultroneus ubique expositurus. Datum Mechliniæ die xvij^o mensis februarij anno &c. xxv.

E. v. ma^{is}

fidele mancipium
Io. electus Lundensis.

Udskrift :

Serenissimo, potentissimo ac illustrissimo principi et domino, domino Christierno, Datiaæ &c., domino meo colendissimo.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 1643. Christiania.)

167.

Antwerpen 22 Februar 1525.

Kantsler Klaus Pedersen klager bittert for Dronning Elisabet over den Nød og Tilsidesættelse, han maa lide; dersom Kongen ikke vil give ham Føde og Klæder, beder han om Forlov til at maatte søge en anden Herre.

Myn ydmygellig bepligtig tro tjenesthe tjil foren. Kere nadigste frwæ, som e. n. aff mig begerendes er, at jeg schal gifwæ e. n.

then mening i schrift tijl kenne, hwicken jeg sagde e. n. i Mechel &c.

Tha werdes e. n. wijde, at jeg wed icke, hwat jeg schal schriftwe, forthij myn herre oc e. n. wijde wel wdhen twiffwel myn brüst oc armodh, hwicken jeg oc tijl foren met breff oc mwnd haffwer forclaret &c.

Jeg wed oc wel myn herres leielighed oppo thenne tijd, so at thet gör mig ont aff alt mit hierthe, at jeg schal soo tiidth formane hans nade om fornemfde myn armod, gwd schal thet wijdhe, at jeg gör thet nödicht, oc wijsthe jeg noghen andhen roed, tha schulle jeg wijsselighen haffwe thet fordrag. Hadde jeg hafft noghen forlenijnghen, som the andre haffwe hafft, tha hadde jeg oc wel penninghe oc wore schylligh tijl at forestrecke them for hans nadhe oc i hans nades tienesthe; nw haffwer jeg inthet sodant hafft, gwd haffwe loff; dog ligewel hwes fattigdom jeg otthe, gerne wdlecht oc fortheret for hans nades skyldh, hwicket meg inthet fortrijder, om jeg hadde tack ther fore.

Jeg wjl icke wpregnæ, hwes schade jeg haffwer ledeth, then stwnd jeg stoedh i Rom for hans nades skyldh oc sidhen tesligest, gwd wed al tingesth.

Men nw er myn leielighed so, at jeg inthet mer haffwer oc ther fore nödes tijl at söghe roed, hwar jeg her effther schal foo myn clede oc födbæ oc betale myn skuld.

Kere nadigste frwæ, myn meningh haffwer altijdt weret oc en nw er, aldrih at skjilies fra myn herre oc edher nade oc bodhe edher nades hogborne bürn, then stwnd jeg leffde oc kwnne göre edher noghen behagelig tienesthe, oc wijlle jeg gerne lijde met myn herre oc edhers nadhe, schulle jeg edhæ brüd oc wan. Oc haffde jeg icke fallet i sodan sywgdom, tha haddhe jeg oc icke begeret noghet aff myn herre; hans nade wed wel, at jeg aldrih haffwer lübet hans nade offwer om noghen tijngesth, wdhen hwes hans nade mig wuth haffwer oc gifwe wijlle, ther haffwer jeg weret met tijl fress oc tijdt oc offthe ledet bode hwnger, türsth oc frosth, oppo thet jeg wijlle spare hans nades penninghe.

Kere nadigste frwæ, om soo er, at myn herre icke behoffwer myn tienesthe, oc ey heller wjl göre mig noghen hielp heller trüsth, tha bedher jeg for gwtz skyld edher nadhe wijlle ramme mith besthe host hans kongelig mt, soo at jeg motthe foo et nadhelicht forlöff at söghe en andhen herre, ther jeg kan haffwe myn nottorfft, so lenghe hans nadhe behöffwer meg.

Jeg wjl icke fly tijl hertwgen aff Holsten (som jeg er beclaget fore, en dog at thet er lige müghet, hwart jeg faar, for thet jeg kan göre enthen onth heller goet). Jeg tror met gwtz hielp jeg schal icke were soo wnjttelig, wd[w]eligh, heller slem, at jeg wjl jo wel en andhen stedh oc so snart her wdhe fortiene mit bröd erlighen, oc so snart fremmedhe kenne mig bedhre en hans nadhe heller mijne egne: quia nullus propheta apud suos &c.

Mig kan icke noch forwndre, at myn herre forladher mig soo i thenne myn elendhe. Jeg haffwer met flijt oc trooskab tiencht hans nadhe, oc kan andhet fjnnes, tha wjl jeg lijdhre straff ther fore.

Fürst tha haffwer hans nade ladet betale for alle hans nades tienere i theres herberghe, hwicke dog müghet wskelig haffwe leffwet en jeg, wdhen for mig, oc er en nw wbetalet.

Sijdhen gaff hans nadhe alle hans nades tienere liden oc stoer hoffkledhe wdhen mig.

Oc nw wdij thenne myn sywgdom haffwer jeg haft gantz lidhen hwgswalese, oc haffwer fremmedhe haft mer met ünck met mig en mijne egne.

Oc en flere sagher, som jeg icke nw schriffwe kan. Haffwer jeg sodant fortiencht, tha er thet tijlbörlicht, at jeg thet lijdhre met retthe; er thet oc anderledes, tha bwrde jo hans nade at holle mig po thet mynsthe som en andhen hans nades tienere. Jeg schulle were hans nades canceller, gwd bedre mig for canceller. Jeg wed wel, jeg icke werdig er at were hans nades staldreng.

Men mig blyes inthet at schriffwe, at jeg haffwer giort oc göre kan hans nade so stoer oc goed tienesthe som noghen aff hans nades tienere inghen undbentaghen aff wort embeth. Hwickeledes jeg haffwer tiencht hans nade, tür jeg wel skywde mig tijl her Ferdinandus, tijl Margræffwe Joachim, hertwg Albret oc alt regementhet, tijl frwæ Margarethe oc thet gantze bwrkundiske hoff, tijl konghen aff Engeland oc cardinalen, och andhen sted hwar jeg haffwer weret i hans nades befaling. Jeg skywder meg oc tijl hans nades eghet samwjt oc conscientie &c. Wijlle hans nadhe her fore betencke mig, tha skulle hans nade inghen synd haffwe ther aff.

Nw i Jesu Christi naffn, hwad hans nadhe wjl göre, ther mo oc wjl jeg gerne were tijl fress met oc schicke mig aldeles effther hans nades wijliæ. Jeg flyr in tijl gwd i himmerighe, hobendes at han skal hielp oc löne migh for alt sammen.

Kere nadigste frwæ, werdes for gwtz skyld oc gifwe myn

herre thette i then besthe mening tijl kenne oc ramme mith besthe, at jeg motthe fanghe en nadelicht swar oc nogle penninghe met thette bwd, ther bedher jeg ydmygelighen om, och wijl jeg thet then stwnd jeg leffwer met myn arme fattighe ydmygelig tro tienesthe forskijldhe. Ex Antwerpia die Petri in cathedra anno &c. xxv^o.

E. n.

fattighe troo tienere
Nicolaus Petrij.

Udskrift :

Illustrissimæ ac serenissimæ d. Elyzabet, Danorum &c. reginæ &c.,
dominæ meæ clementissimæ,
[in majnus proprias.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1594. Christiania. Paaskrift med Hans Mikkelsens Haand: „Anno mdxxv cancellerens breff till mijn frues nade die Petri in cathedra’’))

168.

Bergenuus 28 Marts 1525.

Dr. Vincentius Lunge underretter Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen om, at Kong Christierns Folk have gjort Landgang i Nærheden af Bergen, og bortfort Bispen af Bergen med flere Geistlige som Fanger.

Mind ydmig hilssen oc kerlig tjeneste ethers nade altid tilffornn. Werdigste herre met gwd, kere nadigste herre, werdes ethers nade wide, at tisdagen nest effther mitfaste søndag kom her löffwendes twenne sthore skyff met folch, büsser oc werrge, som hörer koning Kristiern til; oc komme the so hasstigt ind for en driffuende wind i sandwigen; för en noger affwiste, fangede the biscopen aff Bergen, abboden aff Lyzse¹⁾ oc nogre presther. Sye the, at ther kommer lörgen skriffuere effther met xvj skyff. Köffmendene haffuer

¹⁾ Oluf Thorkildsen var Bisp i Bergen; Abbeden i Lysekloster hed Michael.

giffwit thennem ind til meg po slottet met theres gotz; Mwnchelic haffue borgerne, skomagerne oc nogre aff bryggen bemannit oc indtaget. Ther met vil ieg haffue giorth ethers nade atwarelse: for mind person skald ieg aldri handgange kongen Kristiern, then [tid] liffwit wiuner; ieg skald göre mith beste, thet skald ethers nade bode höre oc spörie, forhoffuendes ethers nade görendes worder tysliges. Ederss nade veerer fortentch ther wdj, om i¹⁾ til ethers nade komme, at the ey bliffue wfforsögthe. Befalendes ethers nade thet hellige trefoldighet. Lader frwerne oc iomfrwerne sye ethers nade mange gode netther. Datum po Bergenhus tisdagen post mit-faste anno mdxxv.

Ethers nades villig tienere
Vincenssz Lunge.

Udskrift:

Verdigste fader met gwtz her Oluff, erchebiscop i Trwndhiem oc pawelig sedis legate, sind kere herre ydmydeligen.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1473. Christiania. Paaskrift med gammel Haand: „breff om bispens aff Bergen och abbatis in [Lyzse] flongen aff konning Cristierns folch“.)

169.

Bergenhuus 30 April 1525.

Dr. Vincentius Lunge underretter Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen om de Vanskeligheder, der ere opkomne med Biskop Oluf Thorkildsen af Bergen, siden han har været fangen af Kong Christierns Folk; ytrer Ønske om at bevare et godt og venligt Forhold med Ærkebispnen m. m. a.

Mind ydmig velvillig hilssen oc tjenesthe ederss nade altid tilfforn. Högwerdige met gwd fader, kere nadige herre, screff ieg ederss nade senest om L karle til bestand imod rigssens oc wore

¹⁾ Skrivfeil for: the.

fyenner; twiffler meg inthet po ederss nade seg ther wdinden tilböriligen skycchendes worder. Tord Rod, Oluff Bagge, Niels Sielensfar, ethers nades tienere, beholler ieg oss meg po ethers nades trüst, oc haffue the her werith som retthelige gode erlige hoffmen. Kere herre, then tid blispen her aff Bergen war aff koning Kristierns folch fangen, ville capitel oc the Tyske, som ganske ond loffue haffue til hans nade, ingeledes siden hand lüst war, ighen i sthyctet indtaget haffue. Fforhandled ieg thet i beyre mode oc tog sterche breff oc sigel, hans nade vor nadigste herre koning Frederich ther effter som tilffornn skulle hwid oc tro were oc affsyne hues lüffte, som koning Kristierns folch aff hannem taget haffue &c. Siden hans nade kom til relighet ighen, tager hand seg wnderlige synne fore och er meget sorgiffwen oc forswffuet, oc syer seg at wille drage til ethers nade, affsyne biscops stolen, forbannendes then dag hand ther til kom, oc tage end gro kappe po, iche uil [hand] her effter holle folch riget til beskermelse. The Tyske cre hannem offuermode haske, the kunne hannem sthwnnem otthe dage iche til ordtz komme &c. Haffuer ieg werith hans nade harth til ordtz oc giffuet the beste *ieg* rod ieg viste, oc forlagt oc forbodet aff atffare, men bliffue tilsthede met sith folch landet til beskermelse. Kommer hand til ethers nade, görss hans nade wel en god wnderwisning behoff: iam induit alium hominem. Vile hans nade bekende seg selffuer oc tage sagtmodelige god wnderwisning oc rodh, ville ieg gerne göre mith beste ther wdi. Jeg haffuer her nordenfels ighen tryg bestand enthen met rod eller dodh wden alene aff ethers nade. Alle ville herrer were oc inghen vil rigens tyngere bere. Om thet prouesti her i Bergen ville ethers nade skycche hid en dwelig mand aff ethers nades capitel, hominem prouidum, constantem, bonj consilij, iustum et circumspectum. Haffuer ieg skreffuit vor nadigste herre til, so meg hobes, hans nade ther met vel nöges skwille i alle mode. Kere herre, jeg for mind person, vil ieg voge liiff, halss, gotz oc ald mind velfart oss ether for ethers nades oc Noriges kronnes skyld, ther mo ethers nade seg ganskeligen tilfforlade. Kommer ther noger ord om meg til ethers nade eller wrang sawn, wille wij thet met gode lempere oc tilskriffuelse forhandle, och the, som thet före, offuenbare, oc huer po synd side tilböriligen, om thet i löign befyndes, straffe lade. Kere herre, verer miud moder¹⁾ end

¹⁾ D. e. hans Svigermoder Ingerd Ottesdatter Römer, Enke efter den norske Righshofmester Niels Henriksen Gyldenløve.

gunstig herre for mind skyld, oc er thet so, at hwnd seg ey vil *seg* i nøgre sager sye lade, verdes ethers nade meg thet at giffue tilkende: vil ieg fremdeles met skriffuelse forskaffue, at hund seg retlede skald. Log, skeeld oc reth vil ieg i thenne lantzende brwge met thennem, som i mind befaling er: giffue gwd myne graner oc so göre ville. Almwen clager offuermode po bispen, at the affsettes mod logen, köffues aff theres iorde oc strengelige aff hans nades vmbismend metfares; ti vil almwen ey giffue skatthen wd, für en ieg skyccher ther retthebüder po. Nar ieg taler ther om, fanger ieg for suar, ieg haffuer inthet met kyrkenes landboer at skaffue, oc the stacckarle haffue dog inghen andhen at klage thennem fore, oc rigens rod ere dog til, som först göre, oc huermand ther nest log, skeld oc reth forskaffue skald. Giffue gwd ieg ethers nade granne ware: forhöffdes meg sligt ey skulle behoff göres. Hwrledes thet i Sogn tilganger, spör ethers nade wel met tiden; inghen mind foget skald tage end smo penninge aff almwen wden lag oc dom. Kere herre, i hues mode ieg kand were ethers nade til ville oc tieneste, skald ethers nade meg altid wspart ald welffart welwillig trofast befynde. Befalendes ethers nade gwd oc Sancte Oluff konning. Er mind hüstrw po ny ighen ganske kranch, oc lader ethers nade sye twsind godhe netther met stor tach for dyd oc ere, ethers nade hynne oc meg bewist haffue. Datum po Bernhus andhen söndag post pascatis anno dominj mdxxv.

Ethers nades

totus vsque futurus
Vincencius Lungius eques.

Udskrift:

Hoguerdugste met gut fader oc herre, her Oluff. met gutz nade ærchebiscop i Trwndhiem oc paelig sedis legatē, sind kere herre oc gode wend ydmideligen.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 1475. Christiania.)

Corn. Scepper og Melchior de Germania berette Christiern den Anden, hvilke Grunde de keiserlige Ministre anføre mod at opfylde Kongens Begjæring at erklære Lybek i Rigets Acht og lægge Beslag paa denne Stads Gods og Skibe; hvad Fremgang de have i de andre Underhandlingsgjenstande; om den preussiske Stormesters og Kongen af Polens Gesandter, m. m.

Illustrissime princeps, domine colendissime. Post abitionem magistri Godtscalci a nobis egimus apud illustrem cancellarium magnum, cum quo ut ageremus cæsarea maiestas nobis in commissis dederat super his omnibus, quæ vestra regia maiestas, ut a nobis transigerentur, ad nos perscripserat. Inter alia autem omnia maxime institimus pro banno imperiali aduersus Lubicenses consequendo illis modis visque, quibus id negocium fieri potest; allegatis his, quæ in pace publica Wormatiæ facta, transacta conclusaque omnium principum consensu fuere. Ad quod breuiter responsum est a cancellario, verum quidem esse talem pacem indictam fuisse, sed proscriptionem imperialem non nisi auditis partibus promulgari posse; itaque exspectandum id tempus esse. Consulebat preterea, si maiestas vestra gratum vellet cæsareæ maiestati facere, ne multum circa proscriptionem instaret, idque tum propter multas causas, tum eam precipue, quod id negocium multas ciuitates concerneret, quæ cum Lubicensibus coniunctæ essent, vnde non citra maximum tumultum Germaniæ id exequi posse. Adiciebat, res imperii turbidas esse neque omnino erga cesaream maiestatem inclinari, vnde cesaream eandem maiestatem malle, nihil talium rerum in hoc turbido statu emanare. Denique id ipsum nihil utilitatis vestræ regiæ maiestati allaturum. Quandoquidem quod maiestas vestra scribit, ita exequendam esse, ut utilitas ad se permanere possit, id contra omnes imperii constitutiones facere, cum in proscriptione quicquid acquiritur, id eorum sit, qui acquirunt, non aliorum, prout alias in Saxonia Palatinatuque, nuper etiam in Hyldesimensi diocesi visum fuit. Nisi forte iidem principes, qui bannum exequerentur, sua sponte, quod milite suo adepti fuissent, id maiestati vestræ elargiri vellent, sed ad id a cæsarea maiestate sane cogi non posse. Ad vltimum ita respondit, ut de banno impetrando vix vlla nobis spes relicta sit. Nihilominus nos diligenter instetimus, oratione etiam in idipsum confecta, quam prefatus vestræ maiestatis secretarius consiliariusque

m. Godtscales, dum isthinc esset, perlegit. Institimus pari diligentia de arrestatione bonorum in ditionibus inferioribus et in Anglia. Ad quod nobis ita responsum est, Lubicensis ea privilegia in ditionibus cesareæ maiestatis habere, ut sex hebdomadis (sic), priusquam aliquid illis infligi debeat, premonendi sint, quo tempore cum bonis suis omnibus in patriam migrare possint. Vnde nihil ex hac re emolumentum prouenturum, quandoquidem eo tempore facile omnia posse bona illorum abalienari. Deinde cæsaream maiestatem nondum certam esse, quid sibi cum Gallis agere conueniat, vnde fortassis novos hostes exacerbare non minus stultum esset quam periculosum. Enimuero illustrissimum Angliæ regem vix induci posse, ut quod cæsarea maiestas non faciat, id ipse efficeret. Credi enim verisimile esse, et illic quoque privilegia habere Lubicenses, quibus se tueri possint. Ita hic conatus recidit. Exposuimus itidem diligentiam Seuerini Norby, petiuimusque auxilium; sed neque de hoc neque de maximis illis rebus, quas ad nos maiestas vestra perscripsit, responsum vllam sumus consequuti. Quandoquidem cesarea maiestas, ut gratias deo immortalis ageret de victoria habita, ad edem diuæ virginis de Gadalupa concesserat, quo tempore nihil tractatum est. Nunc demum vicesimo octauo die aprilis ingressa est Toletum tractatura de rebus communibus; ubi et nos speramus responsum vltimam consequi. Obtulimus enim vltimos articulos, in quibus vis omnis energiaque delitescit. Super quibus ubi primum responsum fuerimus consequuti, ad maiestatem vestram contendemus. Nihil profecto omitemus operæ diligentia, prout neque hactenus dimissimus, id quod vestra regia maiestas, ubi aduenerimus, facile est consequutura ex his, quæ obtulimus. Neque alias decet maiestatem vestram existimare; cum enim fortunam nos in manibus non habeamus, diligentiam vero industriam commendare possimus, profecto anisi sumus, vt quod fortunæ deesset, id industria suppleremus. Accepimus postredie pascatos litteras a maiestate vestra, easdem cum his, quas nonnunquam acceperamus. Id solum fuit diuersum, quod maiestas vestra admirabatur raritatem nostram in scribendo. Nos vero breuiter respondemus, nullum a nobis nuncium pretermisum esse sine litteris; si vero ad maiestatem vestram illæ ipsæ delatæ non sunt, quid est in quo nos culpam debeamus? Quod maiestas vestra scribit, sese nauim quandam ad prefectum suum Seuerinum Norby transmisisse, vtinam res perinde bene succedat. Enimvero exigui isti conatus nonnunquam solent plus damni quam vtilitatis ingerere. Nos tamen nihil audiuimus hic, illustrissimam

dominam Margarytham super hac re transcripsisse. Orator magni magistri Prussiæ hinc discessit, nihil aduersus maiestatem vestram intentans. tametsi existimamus, satis illum tale quid in commissionibus habuisse, sed non ausus est explicare. Volebat autem idem magnus magister prefectus esse generalis exercitus, si quis aduersus Turcam a cæsarea maiestate prepararetur; sed id consequutus non est. Narrauit nobis cancellarius magnus, famam esse, eundem magnum magistrum uxorem ducturum filiam Poloniæ regis et suscepturum bona ordinis sui in feudum etiam pro filiis. Quod si uerum sit, nos sane nescimus. Heri conuenimus oratorem illustrissimi Poloniæ regis super negotio. quod maiestas uestra perscripserat. Is pollicitus est omnem operam pro maiestate uestra. Ceterum Gedanenses ait ita in imperium illustrissimi regis uenisse, ut foedera illis priuilegiaque intacta permaneant; id se scire, illustrissimum Poloniæ regem nihil illis auxilii laturum, immo cohibiturum, ubi poterit. Quod maiestas uestra perscribit. si graue esset cesaræ maiestati soli, ut maiestatem uestram restitueret, ad principes transcriberet, ut maiestatem uestram inducerent, responsum nobis est, id consilium minime necessarium uideri, quandoquidem Germaniæ principes nihil sine pecuniis agere. Deinde bellum id, quoniam in consortes imperii, nempe illustrissimum Holsatiæ ducem et Lubicensis, fit, non posse ab illis citra declarationem imperii inferri, ut lateatur interea, neminem esse, qui citra maximis premiis his se rebus immiscere uelit. Vnica itaque spes est in cæsarea maiestate. Quæ si successerit, fortassis minime opus erit reliquos inuocare, sin minus, profecto quid in aliis spei esse possit, nequaquam intelligimus. Quod ad rumores ex Francia pertinet, nihil adhuc certi est. Exspectatur enim quidam Hugo de Moncada in id missus, ut omnia resciscat; quæ ubi primum rescita fuerint, haud dubie maiestatem uestram certiorefficiemus. Alia nunc nulla offeruntur scriptu digna, nisi quod de connubio cæsaræ maiestatis hic dubiis rumoribus fertur, filiam Emanuelis Portugaliæ regis hujus patris ducturam. Id cum nesciamus certo modo, referre etiam nisi incerto non possumus. Speramus breui plura in hac re resciscere, quæ ubi sciuerimus, et maiestas quoque uestra bene poterit intelligere. Denique oramus maiestatem uestram, uti eadem nos ut obsequentes seruos habere dignetur, quandoquidem sane opera nostra non deerit; fidem uero ex quo maiestati uestre mancipauimus, non commissuri sumus, ut quis minus syncere obseruatam esse culpæ possit. Deus opti-

mus maximus maiestatem vestram diu incolumem conseruet. Datum Toleti kaleudis maiis anno domini mdxxv.

Ejusdem vestræ regiæ maiestatis

obsequentissimi
Cornelius Duplicius Scepperus,
Melchior de Germania.

Udskrift:

Illustrissimo et potentissimo principi, domino Christierno, Daniæ, Suetiæ &c. regi &c., domino meo et principi obseruandissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1612. Christiania.)

171.

Mecheln 13 Mai 1525.

Regentinde Margrete tilkjendegiver Christiern den Anden, at hun ikke kan overlade ham Krigsfolk til Undsætning for Soren Norby m. a. m.

Treshault, tresexcellent et trespuissant prince, treschier et honnore seigneur et cousin, ie me recommande trescordialement et affectueusement a vous.

Monseigneur, iay oy et entendu ce que maistre Herman Suuderhuusen, conseiller et maistre des requestes ordinaire de lostel de lempereur monseigneur et neveu, lequel ay enuoye vers vous, ma dit et declaire de vostre part touchant vostre traictie de mariage que demandez, et autrement. Surquoy monseigneur, je feray chercher et visiter ledict traictie, et extraire les articles seruans ace propos, et les vous enuoieray le plustost que bonnement faire se pourra.

Et quant aux mil pietons, que Seuerin vostre capitaine vous demande, disant que moyennant iceulx il espere a layde de dieu reduire la reste de vostre royaume en vostre obeissance: iay tousiours desire et desire de tout mon cueur ladict reduction et restitution a icelluj vostre royaume, et vous y voudroye faire et donner tout ayde, secours et assistance a mon pouoir. Mais comme

sauvez et vous ay autresfois dit, il ne mest aucunement possible vous faire aucun secours de gens de guerre ala charge de mondict seigneur neveu sans son sceu et de son expres commendement et ordonnance. Aussi vous congnoissez parfaitement les grans et vrgens charges, quil a detous costez tant pardela que pardeca. Pourquoy monseigneur, vous prie y auoir regart et vous contenter de ceste ma responce, et me desplait, quelle nest telle que desirez.

Quant au troisieme point, dont la royne vostre bonne compaignie me parla dernièrement estant vers moy, ie vous ay fait dire responce par mon maistre dostel Sonastre. Et sur ce prie dieu, que treshault, tresexcellent, trespuissant prince, treschier et honnore seigneur et cousin, vous doint par sa grace bonne vie et longhe auec lentier accomplissement de voz desirs. Escript a Malines le xiii^e jour de may xv^e xxv.

Vostre humble cousine
Marguerite.

Udskrift:

A treshault, tresexcellent et trespuissant prince &c., le roy de Dennemarck &c.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1487. Christiania.)

172.

Toledo 18 Mai 1525.

Keiser Karl den Femte paalægger Regentinde Margrete, saafremt hun finder det foreneligt med Keiserens og hans Landes eget Tarv, at bekjendtgjøre for Undersaatterne i Nederlandene, at det er Enhver tilladt at tjene Christiern den Anden i Krig til Lands og Vands, og at denne Konges Orlogsskibe skulle finde Tilflugt i de nederlandske Havne.

Copie.

Madame ma bonne tante, de la part du roy de Dennemarcke mon bon frere par son solliciteur estant pardeca ma este requis

lui vouloir accourir les choses que sensuiuent: assauoir, faire des-
 pecher mes lettres patentes, par lesquelles soit permis a tous mes
 subiectz de mes pays de pardela, quj de leur gre voudront seruir
 et ayder audict roy de Dennemarcke et a ses despens lassister en
 tous ses affaires, tant pour le recouurement du sien que autrement,
 quilz le puissent faire sans par ce mesprendre ny offencer enuers
 nous. Jtem saulfconduit et seurte generale a tous les amys, aydans
 et bien veullans dudict seigneur roy, pour pouuoir venir, surtour-
 ner (sic) et demeurer tant par mer que par terre en noz portz et
 villes de pardela, et jllecques vendre, acheter, amener et remener
 toutes marchandises et darees sans aucun destourbier ou empes-
 chement. Jtem quj lui soit permis aussi par mes lettres patentes,
 que par lui ou ses seruiteurs jl puist sans dangier traicter, conue-
 nir et aduiser auec mesdicts subiectzs de pardela pour son ayde et
 assistance au recouurement de son royaume et autres ses biens,
 et quil les puist tirer a ses gaiges hors de mesdicts pays par mer
 et par terre et y retourner sans reprehencion. Et pour ce madame
 ma bonne tante, que ie desire en tout faire lassistance, ayde et
 faueur, que me sera possible audict seigneur roy mon bon frere,
 tant pour le recouurement de sondict royaume que autrement, et
 ne voudroye espargner ou reffuser chose, que en ce luy puist
 suffraguer, ayder et prouffiter, et afin quil cognoisse la bonne
 amour, que ie luy pourte, je vous prie, que luy faictes despecher
 et bailler toutes les dictes lettres patentes, quil demande, selon la
 substance dessusdicte, ou commil vous semblera pour le mieulx se
 pouuoir et deuoir faire sans inconuenient. Lesquelles despeches
 ordonnerez de ma part estre publiees par tous mesdicts pays de
 pardela, de maniere quj ny soit contreuenue, auis que ledict seigneur
 roy mon frere soit par vertu dicelles assiste et ayde a son desir;
 et ausurplus vous prie, que en toutes autres choses luy fauorisez
 et assistez le plus que vous sera possible, de maniere quil cong-
 noisse, que vous ne moy ne luy voudrions en riens espargner
 nostre ayde. Et vous me ferez en ce grant plaisir et chose con-
 forme a mon vouloir, si auant toutesfois que mes propres affaires,
 durant ceste guerre contre France, le pourront bonnement compour-
 ter, quest la cause pourquoy ie remectz cestuy despeche deuers
 vous. A tant madame ma bonne tante, nostre seigneur vous ayt
 en sa sainte garde. Escript a Toledo le xviiime jour de may
 anno xvcxxv.

Ainsi signe: vostre bon neueur Charles, et du secretaire Lalemand; superscription: a madame ma bonne tante.

Collationne aux lettres originales
par moy
De Zoete.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 1329. Christiania.)

173.

Arnemuiden 21 Mai 1525.

Johan Weze underretter Christiern den Anden om et Sammentræf mellem Sigbrit og en af Jørgen Hansens Tjenere.

Durchluychtichster, groetmechtichster koeningk, hoichgebarner ffurst, gnedichster here, mynen willigen onderdenighen dienst alle myn vermoeghen altyt to voer an bereyt.

Jch heb gysteren, naich dem her Hans Jutlandt uwer ko. mats herrolt van hier gereyst was, uwer ko. w. brieff, die geschreuen waren thoe Lyre am xij^{ten} van deser maent, myt etliche ingelachte artyculen onderdenentlichen ontfangen vnd verstaen; ward my oich myns besten verstantz naich bevlytigen alle uwer ko. durcht willen to vollenbrenghen, daer doruen dieselue uwe ko. mat gaer geen twyffell an stellen.

Jch plach v. ko. w. in voerleden tyden (wan ich wes vernam, dieselue aen gelegen was) scryfflichen tekennen te geuen, des v. ko. durcht gnedentlichen van my aen nomen vund gern hatten. Der glycken wold ich noch altyt gern doen, soe veer v. ko. w. myn brieuen selff lesen vnd betrachten wolden vnd nyet lyden, dat yderman myn schryuen opt qwaelixt vyltecht; want wan men my alles ten archsten verdencken vnd vylleggen sold, weert beter ich uwer ko. w. beste wust vnde raemden vnd nummer en schreeff. Doch verlaet ich my gantzlichen der gnedichlicher toeseggungh, v. k. durcht my lestleden toe Lyre in den garten deden, vnd will my oich soe lang ich leuen halden, gelych ich v. k. mat. toegesacht

heb, myt aller onderdanicheit vnd dienstbarlicheit. Kan ich derhaluen my nyet onthalden die selue tekennen tegeuen, wie als nv een saterdach den xiiij dach deser maent een genant Hans, die een diener ys van Jurgen schryner, varende nae Hollant tussen den Aldenbosch vnd Dordrecht, apenbaer, dar voel eerlicke vnd guede luyd by geseten syndt, gesacht hefft, dat he Sybrecht moeder¹⁾ den

- 1) Foruden de i Udg. disp. de reb. Chr. Iidi S. 44 flg. meddeelte Oplysninger om Sigbrit, kan bemærkes, at hun foruden Dyveke endnu havde en Datter, der opholdt sig hos hende i Kjøbenhavn. Hun nævnes kun et enkelt Sted, nemlig i Pii Servilii Ligurini utrykte Stridsskrift, defensio Frederici etc., hvor det hedder: "columbula illa tua, quod scortum impudicissimum et decantatissimum sorore et scortis reliquis ac pedisequis ejus generis semper in aula tua septum." Foruden de bekendte, som mistænktes for Deelaglighed i Dyvekes formeentlige Forgiftelse, sees af et Brev af Erik Walkendorff, at Sigbrit ogsaa har beskyldt ham for at have været medvirkende dertil. Han siger: Item mwe i och wide, ath hwn skylder nw megh obenbaerlighe och inghen anden paa iorden ffor hønnes dotters död" (Diplomat. Norveg. I B. S. 768). Sammesteds omtales en Søster til Sigbrit, der opholdt sig i Holland, og som ligeledes forekommer i Popius Occos Regnskaber (Munch. Saml.), hvor der siges, at Kongen under sit Ophold i Nederlandene skjænkede hende 80 Gylden i Guld "amb goetz will". Da dette Udtryk sædvanlig bruges om gudelige Almisser, kan deraf med nogen Sandsynlighed sluttes, at hun har tilhørt den geistlige Stand. Derved bliver Sigbrits ovenomtalte Forklædning som Nonne og Ledsagelse af en Nonne saa meget forklarligere. Et Vidnesbyrd om den Indflydelse og Anseelse, hun nød, er ogsaa det, at hun fik Foræringer af fremmede Regjeringer. Saaledes sendtes af den nederlandske Regjering ved Afsluttelsen af Overenskomsten 1520 om Udbetalingen af Dronningens Medgift, en Sølvskaal, indvendig og udvendig forgyldt, "a la seur dudit Herman aiant credit vers ledit sgr. roy" (Altm. hist. S. 65. Note). Erkebisp Christoffer af Bremen beklagede i en Samtale med en af Kong Christierns Gesandter, at han endnu ikke kjendte Sigbrit, og sendte til Venskabs og Kjendskabs Begyndelse "eyn kleyne kopken", som han had hende ikke forsmæet (Saml. Ch. II). Sigbrit var ikke blot bittert hadet af Adelen, men havde ogsaa gjort sig Hertug Frederik af Gottorp til personlig Fjende. Denne forlangte, at hvad han brugte til sin Hofholdning toldfrit maatte indføres i Slesvig og Holsteen; dette havde Kongen ogsaa bevilget ham; men Sigbrit, der styrede Toldvæsenet, brød sig ikke herom og tillod ham ikke at nyde godt af sit Toldprivilegium (Gemeinsch. Ark. Cap. XIII Nr. 40 g.). Adelen Had og grændsesløse Mistro mod Sigbrit har fundet sit stærke Udtryk i flere af de Opsigelsesbreve, som forud ere trykte (S. 49. 56. 58. 60. 62); dette bevægede ogsaa Kongen til ved den Tid at lade hende for hendes egen Sikkerheds Skyld flytte op paa Slottet og paalægge hende at "holde Munden" (se S. 29). Meget snart efter Ankomsten til Holland har Kongen offentlig afbrudt Forbindelsen med hende og erklæret til Re-

seluen dach geseen hefft, gecleet in babyt van ener nonnen, vnd qwam selff ander vyt Brabant. vnd voer weder nae Hollant oft nae dat stycht van Utrecht. Wardt hem gevraicht, off hy se wall kandt; antworten hy: jae, seer wall, want se hefft my in Denmarcken eens willen laten hanghen, vnd sacht, dat Sybrecht daer op den dyck sat, gyuckt hy tot hoer vnd sacht: Sybrecht, ghy dorfft v voer my nyet stoppen oft huynen, ick ken v wall, ich sall v oeck nyet melden. Soe het se dyt aengehoert vnd nyet willen ennyghe antwort geuen, soe ys hy noch een mael off twe tot hoir gegaen, sy het auer nyet willen spreken, dan sy hefft sich ðeymlichen in enen anderen skeep gegeuen vnd nyet myt hem auer gefaeren. Vnd op dat die luyde Sybrecht gern sien wolden, die dyt van Hans vorseuen hoerden, hebben se sich bevylicht om se tesien vnd verbeyden, als dat skeep aen qwam; daer ys die ander nonne gesien worden, die by hoer wesen soldt, vnd hefft genomen een clein boet, vnd het sich selff ander daer mede vytesat, vnd ys om die stat gefaeren. Dit ys hyer een groet gerucht, wie wall my wytlich id nyet in der waerheit soe en ys. Nochtans vp dat v. k. w. dyt weten, oft voer vrouwe Margriet gedraegen wordt, om gevuechliche antwort tegeuen, heb icht v. k. mat. nyet kunnen voerhalden, verhaep oeck dieselue wardens my nyet anders dan genedentlichen aff nemen.

Gnedichster koningk vnd here, die almechtige got vader wil

---

gentinde Margrete, intet mere at ville have med hende at gjøre og heller ikke at ville beskytte hende (se S. 72). Dog synes hun endnu at have været med Kongen paa Modet i Coln i August 1523; i det Mindste siges i en Optegnelse af 4 August 1523 (Münch. Saml.), at en af Kongens Folge i Coln begav sig hen til et Kloster sammesteds og forlangte at tale med "modher van Danmark"; ved dette Udtryk kan ingen Anden forstaaes end Sigbrit. Kongens Forsikkring om, at Sigbrit var opgiven af ham, gjentages i sterke Udtryk i Corn. Sceppers Forsvarsskrift for Kongen mod Lybekerne fol. r. iv. b. og fol. s., samt i en Erklæring fra Kongen til Herman Willemzoon, der ansogte om Kongens Forbon for Sigbrit hos Regentinde Margrete (Jan. 1525, se S. 318 og Anm. S. 319). Dog synes tillige at fremgaae af sidste Sted, at Kongen gjennem Popius Occo har sorget for, at hun ingen Nød led. Ogsaa er der mange Tegn til, at ikke al Forbindelse mellem hende og Kongen blev afbrudt. At Sigbrit har søgt Tilflugt i Hertug Karl af Gelderns Land, hvor hun paa Grund af denne Fyrstes stadige Feider med Keiseren ogsaa kunde opholde sig i største Tryghed, bliver vist ved det S. 133-35 aftrykte Dok.

v. k. ma^t myt saempt myn gnedichste vrou koningynne vnd pryntzen saementliche syne gotliche gnaed vnd vrede verlenen, myt vroelicher gesontheit, vnd restituyren die selue gluckselichlich tot jren rychen vnd landen, vnd gevrysten jn laughen saeligen regiment, vnd naich desem wiertlichen regyment vergunnen dat ewyghc leuen vnd vroude dorch synen ewyghen soen Jesum Christum vnser aller behalder. Gescreuen tot Armuye op sondach den xxjten in mej anno &c. xxvten.

Gnedichster koningk vnd her, jch hit demuetlich, v. k. w. willen meister Cristiern Wynter beuelen, he doch een op sien hebben will tot myns gnedigen heren des pryncen jongen, Jan van den Loe ¹⁾), vnd den ten besten leren vnd tot doechden halden, dat will ich onderdenentlichen verdienen &c.

E. v. s. mat^{is}

fidele mancipium

Io. de Weze electus Lundensis.

Udskrift:

Denn durchluechtichstem groetmechtichsten koningk &c. (sædv. Tit.)

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1650. Christiania.)

174.

Edinburgh 31 Mai 1525.

Kong Jakob den Femte af Skotland udtrykker sin Deeltagelse for Christiern den Anden, tilbyder ham Tilflugt i Skotland, tillader, at hans Krigsskibe tage Ophold i de skotske Havne, og at Skotlændere lade sig hverve til hans Tjeneste.

Serenissimo, jllustrissimo potentissimoque principi Cristiarno, del gracia Dacie, Suetie, Noruegie, Vuandalorum Gothorumque regi,

---

¹⁾ Han var Hertug Hans's Legekammerat.

duci Slesuicensi, Holsatie, Stormarie et Dietmarsie, comiti in Oldenborch et Delmenhorst, fratri, auunculo et confederato nostro longe carissimo, Iacobus, eadem gracia Scotorum rex, honoris et glorie felicissima incrementa, integerrimum amorem plurimasque salutes. Illustrissime priuceps, binas vestre maiestatis recepimus litteras, eorumque, qui eas ad nos deferebant (quibus negociorum vestre serenitatis commissa fides erat) plenissimam relationem audiuius, ex quibus etiam maiestatis vestre incolumitatem et certam vestri regni recuperandi (que nobis perquam jocunda fuere) spem cognouimus. Equanimiter precamur hanc asperitatem fortune et ab regno vestro temporaneum exilium maiestas vestra ferat: quippe qui vestram serenitatem e regno elici passus est deus eternus, non veremur, quin mature (non sine vestri et vestre reipublice hostium animaduersione) vobis sit restitu[tu]rus imperium. Perquam dura certe et anxia est nobis vestre maiestatis calamitas; et quoniam vera amicitia in aduersitate probatur, quicquid nostre opis est vobis est futurum auxilio. Si ad regnum nostrum accedere vestram amplissimam maiestatem libuerit, et in eodem (calamitose vestre fortune tempestate labenti) vitam agere, peropportunos quidem nobis vester erit aduentus, et communis (quo tempore nobiscum versari lubebit) nobis erit fortuna. Ad vestri enim amoris contemplationem sanguinis coniunctio et prisca federis ratio nos attrahunt. Si qui etiam ex classis vestre maiestatis ducibus naues gentis vobis inimice nauali concursu interceperit, impune portus regni nostri petere et inter subditos nostros agere et commerciis vti eis permittimus. Qua humanitate erga magistrum Lambertum eiusque commilitones iamdudum vsi sumus, ipsi (credimus) vestre maiestati deprompturi sunt. Demum subditis nostris, sub vestra serenitate militare volentibus, impune militent concedimus, non vetantes nauium exercitoribus quoscumque maiestatis vestre futuros auxilio transuehere. Reliquis, que Alexander Kingorne vestre serenitatis orator, magister Lambertus et armorum rex Denmark vestro nomine vobis ediderint, plene respondimus, vt vestre maiestati fideliter (speramus) relaturi sunt. Cui felices faustosque annos concedat, qui eam ad regie dignitatis culmen prouexit deus omnipotens. Datum Edinburgi vltimo maij anno virginei partus supra millesimum et quingentesimum vigesimo quinto.

Jacobus Rex.

Hepburn secretarius,
de mandato dominorum secretj consilij.

Udskrift:

Serenissimo et potentissimo principi Cristiarno &c., fratri, auunculo
et confederato nostro carissimo &c.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1450. Christiania.)

175.

Edinburgh 2 Juni 1525.

Robert Barton underretter Christiarn den Anden om, at han udruster
en Flaade, der skal forene sig med Kongens Skibe.

Illustrissime, potentissime et serenissime princeps. Post humillimam commendacionem: quas ad me litteras vestra dedit sublimitas per suum armorum regem Denemarche, simul et que jdem vestro nomine enarrauit mandata, plenius intellexi. Vnde malestati vestre me plurimum deberi (sic) censeo, vt eidem omne meum deuoueam seruium, et profecto animum meum vestram erga serenitatem prope diem facto comprobare non dubitauerim. Paruam siquidem in presens molior classem, que in aduersam vobis gentem vestra cum armata classe congregiatur et vestre serenitati inseruiet. Ceterum qum (sic) duo millia quingenta florenorum auri ex resta solucionis pro nauí pridem mea (cui Leoni nomen est) adhuc insoluta remaneant, et vestra serenitas per eundem vestrum armorum regem sponderit, sese iamjam facturam michi integram et gratam solucionem: cui scilicet solucioni firmiter licet crediderimus semper, vestra tamen quoniam serenitas est dignata nos desuper suum per armorum regem admonere: eapropter serenissime princeps, me facultatesque meas omnes vestra sibi devinxit celsitudo, cui prosperos in aduersam gentem ab altissimo belli precamur euentus. Ex Edinburgo oppido quarto nonas junij anno a sesquimillesimo vigesimo quinto.

Celsitudinis vestre

humilis seruitor
Robbert Barton,
controllar of Schotland¹).

¹) Ordet „controllar“ er ikke ganske tydeligt, men der synes at staae saaledes, og det stemmer med de Bestillinger, som tillægges ham S. 303. Anm. 1.

Udskrift :

Illustrissimo, potentissimo et serenissimo principi Cristierno, dei gracia Dacie &c. (sædv. Tit.).

(Orig. paa Papir, uden Segl. Münch. Saml. Nr. 1307. Christiania.)

176.

Leith 3 Juni 1525.

Dr. Alexander Kyngorne underretter Christiern den Anden om de Fordele, han har opnaaet for Kongen hos den skotske Regjering, m. m.

Maria.

Illustrissimo et (domino duce) inuictissimo Cristierno, dei gracia Danie, Noruagie, Suecie, Gottorum Vandalorumque regj, Sle[s]uicensj, Holsatie, Stormarie et Ditmertie ducj, comitj in Oldenburg et Delmenho[r]st, subscriptus salutem et victoriam dicit.

Que mihi tua celsitudo expedienda negotia commisit, meliori quo potui modo expediuj, velutj dominus Denmark, magister Lambertus et Nicolaus Knyphof cum ceteris tuis seruatoribus latius declarabunt. Nam serenissimus Scotorum rex cum suis consiliarijs inter Daniam et Scotiam fedus hucusque inuiolatum aijunt perpetuo continuandum. Consequenter saluum adeptj sumus conductum pro fidelibus omnibus tue m^{as} seruatoribus, vt libre possint suas merces vendere, preda quoque et spolia ab hostibus sumenda diuidere et vendere, ac necessaria emere; insuper milites, nautas et cum nauibus naucleros conducere ad celsitudinis tue seruicium et defensionem. Diffusius promittere audio ¹⁾, quod si personaliter tua m^{as} Scotiam petere dignetur, comitum centurionum equitumque auratorum et militum immensem exercitum et inexpugnabilem parare poterit. Nondum inter Scotos et Anglos pax confirmatur, sed future pacis multj spem habent. Si enim tua clementia a curie Burgundie rectoribus

¹⁾ I dette og flere latinske Breve fra Skotland ere undertiden de latinske Ord skrevne efter den engelske Udtale, saaledes f. Ex. audio for audeo, dieu for diu, eijs for iis, deberi for debere. Desuden findes der baade i dette og de to nærmest foregaaende Breve mange andre Fell i Ordformerne.

in mej fauorem saluum conductum impetrare dignetur pro vna duntaxat raticula, que cum mercibus et litteris tue mⁱ dirigendis libere posset Brabantie, Holandie et Flandrie portus et litora atingere, ac sine impedimento sua vendere et necessaria reemere, inde vero haud parum comodj consequi posset tua celsitudo et multorum fauores sibj et amicicias vendicare. Valeat tua maiestas dieu triumphalis victor. Ex opido Lecht 3° nonas junias anno supra sesquimillesimum 25.

Mis tue

sacrificulorum humilimus
Alexander Kyngorne,
dr. &c.

Udskrift:

Maria.

Illustrissimo ac (duce domino) inuictissimo principj Cristierno, Danie, Noruagie, Suecie, Vandalorum Gottorumque regj &c., domino suo graciosissimo &c.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1459. Christiania.)

177.

Torgau 22 Juni 1525.

Georg Spalatin skriver til Christiern den Anden om adskillige Ærinder, som Kongen har givet ham at besørge; giver Meddelelser om Bondekrigen, Luthers Bryllup, m. m.

Gottes gnad vnd frid zuuorn. Durchloutigster groszmechtiger her konig, eur koniglichen durchlauch^t seint mein arme geringe dienst meines wenigen vermögens bereyft. Gnedigster her, e. k. durchl. bitt ich vnterteniglich zuwissen, das e. k. d. zwey schreiben, der eyns vnd das erst am xvij^{ten} tag maij vnd das ander den ersten junij, bede zu Lyr halten, in nechstvergangen tagen zukommen sind. Darauf ich erstlich e. ko. durchl. brief gin Wittemberg an den christlichen doctor Martinus Luther vnd andere lautend treulich bestellt, wie ab gott will e. k. durchl. erfahren sollen.

So erbeutt sich auch doctor Martinus in seinem nechsten schreiben an mich fur e. ko. durchl. so vil er kan zubeten vnd bitten, welchs auch von mir vnd allen Christen billich aus vil vrsachen so vil gott verleibet beschiedt.

Nach dem auch e. ko. durchl. begern ir die testament, so itz im druck sind, zuschicken etc., kan ich nicht wissen, was e. ko. durchl. fur testament wollen haben, teutsch oder lateynisch, alt oder neue, sechsich oder in gemeyner sprach.

Dan die lateynischen testament geen lancksam von stat vnd sind, wie e. k. durchl. durch den Paulum¹⁾ freylich bericht, ehe sie gar anszgedruckt, nicht wol zu bekummen. Wo aber berurte lateynische testament verfertigt werden vnd kunt so dann e. ko. durchl. damit dienen, so thett ichs je billich.

Das e. ko. durchl. schreiben, das sie sich verwundern, das jr von mir so lang nichts zugeschriben: mag e. ko. durchl. ich mit warheit schreiben, das ich kurtz nach des Pauli wegziehen aus der Lochaw vnd folgend vmb ascensionis domini e. ko. durchl. ich sonderlich aus Wittemberg von des frummen christlichen churfursten zu Sachssen meines gnedigsten liebsten hern hertzogen Fridrichs todtlichem abschied, dem gott in ewickeit gnedig vnd barmhertzig sey, vil vnd mancherley geschribenn hab. Hoff auch solche meine schreiben beyde sollen e. k. durchl. nun zeitlich worden sein, vnd nuu mer mich guediglich entschuldigt haben.

Des konygs von Engellandt bucher weissz ich weder zubekummen noch zuerkunden, so weissz doctor Martinus auch nichts dorvon; sust solten e. ko. durchl. mich auch als den vntertenigen willigen diener finden. Weissz auch eben so wenig als doctor Martinus, was es fur bucher sein sollenn.

Mein gnedigster hertzog Hans zu Sachssen churfurst ist itz in Francken, der hoffnung sein e. g. werden allenthalben zur sone vnd frid, zuvertrag vnd richtung zwischen der oberickeit vnd aufzurischer paurschafft helffen, raten vnd mitteln. Wie ich dann hore, das sein e. g. vber aus ein grosz vertrauen bey den leuten haben; haben bey xiiij^c pferden vnd etlich tauszent zu fussz, als ich hor ein fast wol gerustets folck.

In disen lauden steets gott lob ziemlich wol.

¹⁾ D. e. Paulus Petrus Kempe, som var vel kjendt med Luther og dennes Venner.

Muntzer vnd etlich sein gesellen sind enthaupt.

Mulhausen zu gnaden genummenn, vnd vil aufrurischer paurschafft feyn gestillt.

In Sachssen vnd Messen ist noch nicht sonderlicher aufrur gewest.

In Duringen fast gar abgelegt: gott gebe weiter gnad.

Wirtzburg, Bamberg vnd Margraf Casimirus haben harte buffe erliden: gott helffe vberal.

Jch hab ein register gehabt, da seind innen vertzeichent gewesen ict lxxj schlosszer ausgenummenn etlich treffliche closter alle von den paurn zerissen, geblundert vnd ausgebrant: jst je ein jammer vnd grosser zcorn gottes.

Am dicstag nach trinitatis hat doctor Martinus sein eelichs beylager mit Katharina von Bora zu Wittenberg in gegenwart funff person, als nemblich des propstes, des Pomern, doctor Apels, meister Lucas vnd seins weibs gehabt, vnd wird auf nechsten dienstag nach Johannis Baptiste ein mal zu einem zceugnus seines eelichen standtz geben; dartzu er mich gestern auch gebeten hat. Gott gebe disen newen eeleuten sein gotlich gnad vnd segen; amen.

Wenn dise vnrwe [nicht] thet, so wurd freilich doctor Martinus e. ko. durchl. widergeschriben haben; wirts aber vngezweifelt noch treulich thun, wie er dann sich in seinem nechsten schreiben an mich zuthun erbotten hat.

Der ewig gott hab e. k. durchl. vnd alle die jren in gnedigem schutz vnd schirm. Datum Torgaw donnerstag den achten des heiligen fronleichnams vnd bluts vnsers lieben herrn Jhesu Christi anno dñi xv̄c̄xxv.

E. ko. durchl.

vnterteniger diener

G. Spalatinus.

Paa en vedhæftet Seddel:

E. ko. durchl. schick ich auch hieneben ein druck, daraus sie vermercken werden, wessz ich mich bey meinen chorbrudern dem capitel hie zu Aldenburg . . . hab. Gott gebe jnen allen vnd mir sein gotlich gnad in den dingen recht vnd christlich zuhandeln.

Paa en anden vedhæftet Seddel:

Aus e. ko. durchl. schreiben an doctor Martinus hab ich hertzlich gern vernommen, des gleichen auch aus her Georgen von

Minckwitz ritters treuen antzeigen, das e. k. durchl. vntertanen so grosses verlangen, bitt vnd beger widerumb nach ir haben. Gott helff weiter. E. k. durchl. stell mir all ir sachen in rechten glauben vnd vertrawen, dann do steet gotts wort, das wirt vns nicht liegen :

Ps. 37. Nunquam vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem. Do verlassen sich e. ko. w. kecklich auf.

Wenn einst aus gotts willen ich auch ein eeman wurd vnd ein weib nome, so will es e. ko. durchl. als meinen gnedigsten hern nicht verhalten.

Udskrift:

Dem durchlauchtigsten, groszmechtigen fursten vnd hern, hern Christiern zu Denemarcken etc. konyg etc. Seyner ko. durchl. eigen hand.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1623. Christiania.)

178.

Bryssel 15 Juli 1525.

Loys de Praet lover Dronning Elisabet at ville fremme Christiern den Andens Sager hos Keiseren ved sin Ankomst til Spanien, men undslaaer sig ved istedenfor Johan Weze at overtage den hele Ledelse af Kongens Anliggender ved det spanske Hof.

Madame, iay ce iourduy receu les lettres du roy ensemble celles, quil vous a pleu mescrire. Et suyuant icelles moy estant en Espagne feray tout le debuoir a moy possible pour le bien et adresse des affaires dudict seigneur roy et les vostres. Mais madame, quant a ce que icelluy seigneur et vous desirez et me requerez, vouloir prendre la principale charge de vosdictes affaires, et que pour ce auriez desia escript a Iehan de Wesel esleu euesque de Londe, me deliurer toutes les lettres ensemble la charge, quil peut auoir du dict seigneur roy et vous: certes ma dame, ce ne me semble a correction chose bien conduysable, entant que ie suis

seruiteur domestique de l'empereur, et est en luy de menuoyer de iour a autre en ses affaires longtains, ce que, si ainsi aduenoit, me conuiendroit habandonner les vostres, et nauriez lors personne pour les poursuyr. Aussi ma dame, il me semble, que ce ne seroit chose bien seante, que moy comme seruiteur que dessus acceptasse telle charge principale. Pour lesquelles raisons vous supplie, ma dame, men deporter et souffrir, que ie puisse seulement assister et gwyder vosdictes affaires avec ledict de Wesel, lequel, ou autre tel quil vous plaira, laisserez et ordonnerez deuers sa maieste en estat de vostre ambassadeur ou commis, ayant ladicte charge principale. Et ie vous promectz, que iassisteray et adresseray vostre dict ambassadeur ou commis de tout ce que possible me sera. Aussi ma dame, soubz la qualite que dessus ie pourray fere plus dadresse ausdictes affaires, que en ayant ladicte charge principale. Sy vous supplie de rechief, ma dame, men vouloir deporter et escripre audict Wesel, quil ne bouge de deuers l'empereur, et quil en vse comme en deuant est escript, et ausurplus me commander voz treshaulx plaisirs pour les accomplir. Que sera la fin, priant atant nostre seigneur, qui, ma dame, en me recommandant si treshumblement que fere puis a vostre bonne grace, vous ait en sa sainte et digne garde. De Bruxelles le xv^e iour de iuillet &c. anno xxv^o.

Vostre treshumble et
obeissant seruiteur
Loys de Praet.

Udskrift:

A la royne.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 1598.
Christiania.)

179.

Edinburgh 30 Juli 1525.

Hans v. Bayreuth, kongelig Sekretær og Kaperhøvdning, giver Christiern den Anden Underretning om den store Tumult, der har været i Edinburgh, hvorved Klaus Kniphoff kom i Livsfare og Brevskriveren med flere af Kongens Folk haardt saaredes; den forandrede Stemning hos en Deel af den skotske Regjering tilskrives Ankomsten af Mogens ~~Bilde~~ som Gesandt fra Frederik den Første; Dr. Alexander Kyngornes Troskab mod Kongen, David Falconers Falskhed.

Durchleuchtigster, grossmechtigster konig, hochgeborner furst, eurn koniglichen mayestaten sind mein gantz vnderthenig gehorsam schuldig vnd willig dinst mit allem vngepartem vleys in aller vnderthenigkeyt zuuor. Allergnedigster konig vnuud herr, eur koⁿ m^t ist sunder zweyuel latzgethoner beuelh, den sie mir mitgeben, nemblich das ich nit wieder anbeimb komen, ich het dan ein schram in ein packen etc.. noch in gnediger gueter gedechnus. So weyss ich doch derwegen e. koⁿ m^t vnangetzeygt nit zelassen, das ich bishher demselben alles moglichen vleys nachgangen vnuud bey den knechten nye erlangen mögen. Aber alls wir nun wiederumb vff vbergebung brieff vnuud siegel, vergleyttung vnuud grosses zusagens kor w. zw Schotlandt fur vnns, die vnseru vnd alle vnserer guetter, die wir jederzeyt mit vns bringen wurden, jn Schotlandt komen, ward drey tag vor vnns Monss Byld¹⁾ vom hertzogen von Holstein alls ein gesandter ankomen, mit dem sich gleychwol doctor Allexander, alls er seine sachen het wollen anbringen, schwerlich vmb e. koⁿ m^t willen vor dess reychs rethen eingelegt, vnd jne vor jedemiglich einen bosswicht vnuud verrether gescholtenn etc.

Vnuud aber alls etliche der grossen herrn, die e. k. m^t nit wenig entgegen, iu vnserer ankunfft vermerckten mayster Lambrecht todseia²⁾, muste Clauss Knyphoff die volmacht vnd sehebryeff in schottisch lassen transsferirn vnd des reychs rethen, die furgaben Claussen einen vnderthon mayster Lambrechts gewesen, beyderley

1) Om Mogens ~~Bildes~~ Sendelse til Skotland se Hvitf. VIII. S. 119.

2) Mester Lambert Andersen, Kannik fra Ribe, ligesom Hans v. Bayreuth kongelig Sekretær og derefter Kaperhøvdning, faldt i en Træfning ved Syd-kysten af Norge, omtrent 4 Juni 1525, se Udg. Disp. de reb. Chr. Ildi S. 92, hvor nærmere Oplysninger meddeles om ham og hans Brødre.

furlegen, vnd nichts destweniger lenger als viertzehen tag in pre-
 hibicion verkauffung vnserer guetter verharren. Vnd demnach gin-
 gen etliche mit suchung falscher lyst, in maynung vnns vmb schyff
 vnd guetter zebringen, vmb; gaben fur, eines vnserer schyff bey-
 leufftig hundert last tragend, das wir einem stralsundischen geno-
 men, wer zw Ryegen zw hauss, vnd die von Ryegen wern e. k.
 m^t freunde; auch solt der schyffer ein Schoth sein, vnd Hanss Schot
 genandt, derhalben sie das schyff zw jren handen nemen wolten;
 verboten vnns darauff zum rechten, darin ertzbischoffen, bischoffen,
 prelaten, graffen vnd herrn sassen etc. Darentgegen hatten wir
 des schyffers sehebrieff transferirt in Schottisch, vnd legten jnen
 den beyderley fur. Der hielt in sich, der schyffer wer burtig vom
 Stralsunth, genandt Hans Grael, dess schyffs hort ein helfft zum
 Sunth, vnd die ander zw Ryegen, aber alle jnligende gueter zw
 Dantzick zu hauss etc.; der sehebryef was auch vnder der stat
 Dantzick jusigel vff pergament geschryeben. Da erlangten wir das
 recht, wiewol es kaumb geschach, das wir das schyff vnd guth
 frey behalten solten. Vnd jn dem gingen dess reychs rethe vom
 rathhauss, vnd Clauss volget jnen nach; alls er aber die helfft vff
 den marckt quam, wurden mer als dreyhundert blosse gewer von
 etlichen grossen herrn dess parlaments, jren dienern vnd andern
 vber Claussen vnd alle vns Teutsche aussgetzogen, veruolgten Claus-
 sen vnd vnns alle, jagten Claussen volles lauffs wieder vffs rath-
 hauss, stachen jm dreymal durch den rock, den er an het, durch
 vnd durch. Vnd dar Clauss wiederumb quam, stund ich noch vff
 dem koniglichen rathauss, redt mit einem teuthschen kauffman; jn
 dem kumbt ein knecht, der zuuor mayster Lamprecht gedient, Car-
 nelius genandt, schreyt mich an: stastu noch hie, ga lauffen, das
 dich pox marter schent. Fragt ich warumb nit; sagt, er wust nit,
 ob Clauss noch bey leben wer oder nit. Jn dem laufft Clauss die
 stiegen vff jns rathhauss, vnd folgten jme die andern alle nach mit
 blossen schwerten. So rufft jch Carnelj vnd andern, sie solten bey
 leyb von Claussen nicht weychen, wir wolten mit jm sterben. Aber
 wiedem alls Carnelj vnd jch Claussen nachspringen, so hauet der
 grüsten herrn einer hinderwertlings her vnd schlecht mir die lyn-
 cken handt schir die helfft ab, vnd stycht mich hinden jn die
 rechten seyten wol meines lengsten fingers tyeff, jm kon rathauss
 erhaltung des parlaments kor freyhey, vnd jn koniglichem ver-
 schrieben geleyth. Da ich melnen part het, ging ich lauffen. Car-
 nelius wurd auch todlich gestochen vnd gewunden, ligt noch, got

weyss, ob er das leben erhalten mag oder nit. Clauss quam in die rathstuben, verschloss die so lang, bis jm der obriste regent zw hilff erschin etc. Vnnd haben nun Claussen dartzw beredet, das er die sach hat mit den principaln vertragen lassen. Ich wil jne warlich nit ein meytle vergeben (sie bitten mich den vmb gotts willen), wen sie gleych noch so gross wern. Ich hoff der teuffel soll sie noch mit vnserm her got jnn ein recht pad furn, das sie einen frembden menschen anderst nit alls ein hund achten etc.

So sind wir nun lenger dann vier wochen hie gelegen, haben gar wenig aussgericht, werden gotschleglich von den erlichen leutten vmbgefurt: heuth geben sie vns verlaub die gutter zuuerkauffen, morgen legen sie vnns einen taxt vff, wo vnns zuvor der gemain kaufman zwolff kronen gebotten, das wirs nit teurer alls vmb sechs geben sollen, vnnd vertziehen vnns von tag zu tag je lenger je mer. Jch wolt wol, das sie Sant Felteins plag bestund. Man nennet sie loert, es ist auch jr rechter nomen, dann es ist alles gelogen, das vss jrem mund geet. Jch gedenck bey meiner seel Monss Byld hab jnen hebbkucken zufressen gegeben, das jns der teuffel gesehen.

Herr Hans Heroldt ist zwen oder drey tag vor Jorgen Stygentin vergangner wochen hicher komen. So hab ich Jorgen zum vleyssygsten gebetten, er soll Claussen die maynung von e. k. m. wegen zum hefftigsten furlegen vnd anliegen, vff das andere weg gesucht vnd her Scuerin zum schleunigsten entsetzt wurde etc. Zweyuelt mir nit, Clauss ist ein erlich tapfer gesell, soll vnnd wurdet alles seines vermogens keinen vleys sparn. Hyrumb allergnedigster konig vnnd herr, verhoff jch, das die schrame, so ich im packen haben solt, sunst doppelt wol begnugig erreycht vnd nun mit eren wol zuhauss komen möcht; will aber in reychung meines leyb vnd lebens gern das best thun, wurd ich anderst gebraucht; bin aber gar wenig gehort vnd angesehen; ist groste vrsach, das jch der warheynt nit gern schweyg vnd susse wort furzulegen nit gewondt bin. Mit Claussen hat es warlich keinen mangel, er lest im gern rathen, vnd hat ser ein gueten verstandt.

Jch glaub aber, der teuffel hab vns in dyeses verflucht landt gefurt. Got wurd sie noch wunderbarlich straffen; alle meine tag hab jch grossere hurrerey nye gehort noch gesehen alls jn dysem laude von jung und allt, vatter vnnd mutter verkupplen jre leybliche tochter, brueder jre schwester, bytten vnns sunder alle schamb darbey zukomen, schir den hunden zuergleychen. Aller gnedigster

konig, mich solt jn der warheyt aller mein schaden vnd schmerz nit reuen, wen der erliche man, der mich beschedigt hat, gesagt het: wer dich meiner, oder das ich doch mein gewer het mögen ausstziehen vnd jn jegenwer stan. Jch war alls es geschach vmb-ringet mit blossen gewern; so hat er mich auch jnnenwendig dess rathauss vnd hinderwertling beschedigt, das keinem erlichen kryegs-man geburth; villeycht nach aussweyssung seiner ere gehandelt. Jch dörfst samer pox marter schyr sagen, wer er noch so ein grosser herr, er het gethon wie ein schelm. Freude mich doch, dass ich ein kryegsman bin (got sey lob). Jch lieg aber noch jm kyndel-beth, hab Cristo Jesu all mein thun vnd lassen beulohen, stell all mein trost vnd hoffnung jn jne allein, glaub gentzlich, er werd mir vs diessen vnd allen nötten helfen. Crefftiger mocht ich nie-mer erfreuet werden, dan so ich erfarn, sich e. k. m. sachen gluck-lich vnd wol antzelassen, damit ich mich e. k. m^t alls meinem aller gnedigsten konig vnd herrn jnn aller vnderthenigkayt beuilhe, vnd sie sambt allen den jren jn die gnad Cristi Jesu vnsers mit-lers beuelhe. Thw gantz vnderthenigs vleyss bittend dieses mein schreyben keinen vngenaden bey zemessen. Will jch jn aller vnder-thenigkeyt schuldigs vnd gehorsams vleys zw allentzeytten willig vnd genaygt zuuerdienen erfunden werden. Datum zw Edemburg jn Schotlandt am suntag nach Jacobj apostolj anno etc. xxv.

Eur konⁿ mayestat

vndertheniger diener
Hanns von Bayreuth,
secretarj¹⁾.

Udskrift:

Dem durchleuchtigsten, grossmechtigsten fursten vnd herrn, hern
Cristiern &c.

zw hannden.

---

1) Hans v. Bayreuth kaldes ogsaa Tauben Hans, eller oversat Hans Duffuen; af Hans Mikkelsen kaldes han i Paaskriften til ovenaftrykte Brev: Poytinge; selv underskriver han sig i en Ansøgning til Christiern den Anden 1522 (Saml. Ch. II) "Johannes Buttner von Bayreuth", og siger, at han først havde tjent Kongens Svoger Kurfyrst Joachim af Brandenburg og derpaa Markgrev Casimir i Franken; anbefalet af Dr. Carlstadt var han Efteraaret 1521 kommen til Danmark, havde faaet Tjeneste hos Didrik Slaghoeck og skulde lære Kancellistilen af Steffan Hopfensteiner; men da den ene af

Vedlagt et halvt Ark af følgende Indhold:

Vnnd alls ich diesen brieff geschryeben het, wurd mir erst verkundigt, wie das der guth Carnelj jn dieser nacht verstorben, vnd heut morgen zw fruere tagtzeyt bey den schwartzen munchen begraben wer. Got weyss, ob jch im noch volgen soll oder nit, ehe wir vss diesem land komen; dann mein sach steet pauffellig auch genug; jst fur die verstorben zubitten. so genad jm der almechtig got.

Auch hat Clauss gestern na mittag ingegangennem neugemachtem vertrag nach dess galleonss poth voller guether, die vmb zimlich gelt dem gemeinen kauffman zuerkauffen, an landt jn den neuen hauen zw Lyeth gesandt. Alls der an landt komen, warn jrer beyleufftig biss in hundert dem both entjegen eins parts biss an die helss jns wasser gelauffen, jn maynung den both vnnd gutther fur jr selbs preyss zehaben, vnnd die darin wern sunder gnad zuermorden, also dass jenen der poth kaumb entrunnen. Hiemit ist abermals die trew zuernercken, darumb jch gentzlichen hoff, der teuffel soll sie noch mit vnserm hergot bescheyssen, dweyl sie so tyrannische pluthundt sein etc.

Auch aller gnedigster konig vnnd herr, will jch e. kon mit vnerröfnet nit lassen, das beyleufftig drey oder vier tag vor der aufrur, die sie jegen vnns hetten, doctor Alexander jn je so grossen nöttten stund alls wir gestanden; dann Daudid Falckener vberfyel jn eins tags dreymal sambt seiner geselschaft jn seinem aigen hauss mit schlachtschwertten vnd andern blossen gewern; begert jne ernstlichen vom leben zum tod zebringen, vnnd wo Clauss, Wilhelm vom Busch, mayster Hans von Gück vnnd jch nit mit so freuntlicher beth dartzwischen vnnd bey gewesen wern, wer der

---

disse var rømt af Landet og den anden henrettet, var han kommen i Pengenød, og beder derfor Kongen enten om en hæderlig Afsked eller Midler til Underhold. Han fik derefter Steffan Hopfensteiners Plads som tydsk Sekretær, og fulgte Kongen siden i Landflygtigheden. Paa den S. 313 aftrykte Liste nævnes han blandt de stadige Bordgjæster ved Hoffet i Lier. Han fulgte med paa Klaus Kniphoffs Tog, og omkom enten i Slaget ved Greetziel 8 Oktober 1525 eller henrettedes siden som Fange af Hamburgerne. Hans Breve udmærke sig ved en Djærvhed, som man snarere skulde vente af en Sømand, der havde tilbragt sit hele Liv til Orlogs, end af en Hofmand og kongelig Sekretær.

doctor langst verkaltett. Der konig vnnnd obriste regent musten jenen noch selbs fryed gebiethen. Vnnnd das begab sich allein vmb desswillen, das Daudid Falckener¹⁾ mit Monss Bilden teglich handlett, vnnnd vmb e. k. m^t sachen auch wissen tragen wolt. Da sagt der doctor: niemandt mocht zweyen herrn dienen, dann einen must er lieben vnd den andern hassen. Dytz zog Daudid so hardt an; aber der doctor ist im gleychwol geschickt vnnnd schampar genug. Ich het niemermer gelaubt, das doctor so getreulich von eur kop^m wegen gehandelt haben solt, als er sich altzeyt bewiest. Vnnnd dess ersten abents alls jch jns kyndelpeth komen, quam Daudid zw mir, trostet mich hochlich, sagt, der vfflauff wer vmb niemands sunder allein dess doctors willen gescheen; aber dess morgen keme der doctor vnnnd andere mer zw mir, sagten gleychsslauts, doch mit weytterer exposicion, das sie vertraut, den galleon, wo Clauss vnd wir geblyeben, zw vnd vndersich zebringen. Alls jch dasselb mal mein part het, begegnet mir einer von den vnsern jn einer cleynen strassen mit nomen schiffer Hanss Lollenssfar burtig von Koppenhagen; den sandt jch zur stund zuschyff mit dem beuelh, das er keynen Schotten, er wer wer vnnnd er wolt, gross oder kleyn, her solang biss Claus selbs quem, weber vff den galleon noch andere lassen solten. Alls der kam vnnnd bracht die zeyttigung zuschyff, will jch glauben, wan der teuffel selbs komen wer, er het nit mogen darin komen, dann dar warn vil erlicher brueder, die e. k. m^t noch getreu vnd holt gedencken zwisein etc. Datum vt supra.

(Original paa Papir uden Segl. Münch. Samling Nr. 1308. Christiania. Paaskrift med Hans Mikkelsens Haand: "Hans Duffuen eller Poijtinge scriffuer aff Skotland met her Hans Hærold.")

---

¹⁾ Om David Falconer se S. 303, Ann. 2. Han betegnes der mindre rigtigt som Kjøbmand, da han var ansat som Officeer i kongelig Tjeneste. Han ansaaes for den bedste Sømand i Skotland paa den Tid, og omkom under de borgerlige Uroligheder 1528. Pinkerton, history of Scotland from the accession of the house of Stuart vol. II. 301.

180.

Lier 28 August 1525.

Kong Christiern den Anden og Dronning Elisabeth udstæde Fuldmagt for Klaus Kniphoff, Jørgen Stegentin og Jørgen Hansen til at feide paa Kongens Fjender og frafaldne Undersaatter til Lands og Vands, og til at antage Krigsfolk i Kongens Navn.

Wir Cristiern, von gotz gnaden zu Denmarcken, Schweden, Norwegen, Wennden vnd Gotten könig, vnuud Elisabeth, derselben gnaden vnd reich königin, geborn auss königlichem stammen zu Castillien, ertzherzogin zu Österreich, herzog vud herzogin zu Schleswick, Holstein, Stormarn vnuud der Ditmarschen, graue zu Oldenburg vnuud Delmanhorst :

Bekennen vud thun kund offentlich mit disem vnsern brief vor allermeniglich, die jn sehen oder hören lesen, das wir gegenwirtige vnserer diner vnd liebe getrewen, Clausen Knyphoff, Jorgen Stegenthin vnd Jorgen Hansen, allen vnsern offenbarn veinden, vngehorsamen abgefallen vnderthanen vnd widerwertigen krenckung, jegenwer vnd abbruch zu Wasser vnd landt zuthun vnd zuzufügen, auch gütlichen zuhandlen vnd zu beschliessen volmechtiglich zu vnsern capiteinen verordnet vnd gesezt, etzliche erliche landsknecht vnd bossmans jn vnsern dinst anzunemen, andere mer capitin, shypper, sampt allen andern notdurftigen ämptern, vnd was juen got preis zu wasser vnd lanndt an schiffen, lannden, schlössern vnd stetten zu eroberung verleihen wiert, dieselben sy mit verstendigen tuglichen personen besezen vnd allen notdurften von vnsern wegen versorgen. Vnd ob der angezaigten ainer oder mer geschossen oder geschlagen bleybe, das die andern ainen andern, der tauglich vnd verstendig, an desz oder der statt erwelen vnd machen, vnd in allweg vnser vnd der vnsern bestes, nutz vnd fromen bedencken in aller massen vnd an vnserer statt, als ob wir selbs personlich jegenwertig wern, volmechtiglich zusezen vnd abzusezen, vnd die furter jrm bessten verstant nach haben zugeprauchen. Vnd die also ernstlich mit volkomen befelch, gwalt vnd macht zuthun vnd zulassen vnuwiderrufflich abgeuertigt haben; verordnen vnd sezen demnach gemelte Clausz Knyphoff, Jorgen Stegenthin vnuud Jörgen Hansen wie vorberürth jn allen bestimpten articulu zu vnsern capitin, vnd geben juen des alles hiemit vnser befelch, gwalt vnuud volmacht jn craft disz vnserers briefs sonder arglist vnuud geferde. Vnd ob sy ainiger zeit mer gwalts oder volmacht bedorffen, wollen wir

juen hiemit auch so volkomenlich vnd gnugsam, als ob der mit gesünderten ausgedruckten Worten hier jnn begriffen stund, gegeben haben. Gereden vnd versprechen derhalben bey vnsern königlichen Wirthen vnd waren Worten alles, das vil angezaigte vnser Capitein jn disen sachen zu vnserm vnd der vnsern nutz, fromen vnd bessten handlen, zusagen, geloben, sich verschryben, thun vnd lassen werden, das wir solichs alles, gleich als ob es durch vnser selbs personon gescheen, genzlich vnuerprochenlich zustendig halten wollen. Des zu merer sicherheit vnd warer vrkundt haben wir vnser königliche jnnsigl an disen brieff wissenlich hangen lassen, der geben ist zu Lier jn Brabant am montag nach Barthlomej apostolj nach Cristi vnser lieben hern gepurt tausendt funffhundert vnd jm xxvten jar.

Cristiern.

Elisabeth.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 1362. Christiania. Med Hans Mikkelsens Haand paaskrevet: "En kopia vtaff et breff, som k. mt giffuer Claus Kniphoff, Jørgen Stegentijn oc Jørgen Hanssen, at handelle met hans nades fiender.")

181.

Campen 3 September 1525.

Jørgen Hansen fremsætter for Christiern den Anden sine Betænkeligheder ved et Anfald paa Bergen, som Klaus Kniphoff og Jørgen Stegentin skulde foretage, og beder sig fritagen for at være med.

Iesus.

Myn plichtuge tro tienneste ether nades högmectugheidt altiit foresendt met gud. Högborenn furste, kæreste nadige herre, jeg fick ether nades scryuelsse met Henrych Blaw lydendes om Norige etc. Kæreste nadige herre, meg tyckes en part aff the arthicle, som ether nade megh sendt haffuær, wylle icke well lempe segh: ffürst ath wii ere icke szo stercke, ath wij kunde thage Bergen ind met thet ffürste anlob wti landet; kand ieg ingenledes offuerlegge, huarledes folcket skall nere oc berge segh ther offuer winthther wti

lannedt; the Hamborgher oc Lubeske ere szo stercke wti süenn oc stercker end ether nades folck; huar the giffue segh wnder lannedt, tha ganger ther rycht wd aff offueralt lannedt bodhe sydher och nord offuer Norige; tha före köpmendhen, almwghe, prelater, kircke oc closter theres fitalii, sölf oc penninge wti skowen oc klypperenn; knechten wille tha haffue penninge; nar the fange them inthet, kommer mand iugenstedz met them; at mand skall och holde them frii kost, tyckes meg icke helder got were; thee wille icke spare eller holde till raadhe, men altiit haffue noch; er thet ther icke, thaa wiid ether nadhe well, the wille icke haffue patientiam. Som ether nadhe och scryuer, at knechten skullæ roo oc arbeyde, thet wiid ether nade well sielff, atthe thet icke göre wille fore inghen deell. Kæreste nadige herre, offueralt will ieg gierne were, huar ether nadhe will haffue megh, menn inghen befalinge eller regementhe tienner meg at haffue; Clawes oc lörien Stekentyn ere ther gode noch fore, hues ieg kand göre met myn hals, will ieg altiit gierne göre. Ieg befrychter megh, thet er en wnderliigh anslagh; gud giiffue thet ganger bethre till end ieg kand legge thet offuer. Ieg wille well ytthermere siighe ether nade besceyt, end iegh kand scryue. Hanss Mychelssen scryuer meg till, at wi skulle forsee oss om salt; huar skall mand thet thage, eller huar er thet mwgeligt at fanghe, en tingest er snart sacth etc. Kæreste nadige herre, scryuer megh strack met thenne bud ether nades willæ om altingeste. Huess deell, som ieg haffuer wti Hamhorig, bliffuer ieg altingeste quit; tesligeste the penninge, som ieg skullæ ontfange oc meg tilsagt er nw Sancti Michaelis, oc ieg wdfick ther paa rentthe then tiidt ieg kom aff Norige, som er wiid v gte oc ieg tilforn ether nadhe ther om wnderuist haffuer, er ieg och altingeste qwijt. Jtem thet ieg haffde wti Ribe, er ieg och qwijt. Jeg hobes ether nadhe will doch ramme och wiidhe myt beste. Kæreste nadige herre, ieg wille helst were hoss ether nade sielff, om ieg kundhe göre ether nadhe noghen tienneste. Thenne reysze emod wintheren till söes, standher meg hardeligen emod, dogh skall ether nades willie gange fram oc icke myn. Ether nadhe skall icke tencke, at iegh gör thet fore giifftermaell skyld eller retsell; thij ieg will altingeste stille thet tilbaghe pa thenne tiidt. Will ether nadhe werdes till fore gudz skyld oc ladhe megh strack fange ether nades willæ at wiidhe met thette bud scryfftheligh. Her met ether nades liiff, siell, stadt oc werdugheidt

the helge trefoldugheidt befalendes till ewig tiidt. Screffuit wti Campen then 3 dagh wti septembri mdxxv.

Kæreste nadige herre, er thet mwgeligt, at ieg maa bliue hoss ether nadhe sielff, tha rammer ther wti myt beste.

Ether nades

fatyge tiennere
Iörien Hanssen.

Udskrift:

Hogborenn furste oc mecthugeste herre, her Cristiernn,
met gudz nadhe etc. myn kæreste nadige herre.
Jesus.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 1435.
Christiania.)

182.

Herzogenbusch 6 Oktober 1525.

Regentinde Margrete forestiller Christiern den Anden den Fare, han udsætter Nederlandene for ved sine Udliggeres Kaperier.

Monseigneur, ie vous ay ia diuerses foiz escript le peril de guerre, auquel vous exposiez les pays et subgetz depardeca par la mise sus et enuoy de Claes Kniphoff et autres sur la mer pour adommaigier ceulx du royaulme de Dennemarke, de Hamburch, de Lubbeke et autres que dites voz ennemis. Et comme pris nagaires ilz eussent prins et detenissent vne bonne creuelle et pluseurs(sic) biens, appartenans aux subgetz de lempereur au lieu dEedam en Hollande, laquelle partye dAmsterdam aloit en marchandise vers le west; et affin que cognoissez, que ainsi soit, ie vous enuoye presentement la copie dune lettre, que ceulx dudit Lubbeke, de ce auertiz, mont enuoye, et vous requiers que a leur contentement et dautres interressez par voz gens, vous aduisez de les reuoquier et pouruoyez, quilz restituent ceulx quilz ont pilliez et adommaigiez tant les estrangiers que les subgetz de lempereur. Et par ce porteur me veulliez enuoyer vostre intencion par escript, telle dont en-

tendez satisfaire a lempereur, auquel pour ma descharge ie me delibere lenuoyer avec la lettre desdicts de Lubeke. Et atant monseigneur, pryé nostre seigneur vous donner sa grace. Escript au Boisleduc le vi jour doctobre lan xxv.

Vostre humble tante
Marguerite.

Udskrift :

A monseigneur, monseigneur le roy de Dennemarke.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1496. Christiania.)

183.

Herzogenbusch 7 Oktober 1525.

Johan Carondeletus, Ærkebisp af Palermo og keiserlig Raad, meddeler Christiern den Anden den nederlandske Regjerings Svar paa hans Andragender, hvilke alle afslaaes.

Serenissime et potentissime rex, metuendissime domine, humillimam commendationem: tradidit mihi litteras serenitatis vestre regie harum lator secretarius suus, quibus eadem iubet, vt sollicitem et celsitudini vestre regie transmittam rursus illustrissime domine et consilij sui [responsum] super nonnullis articulis, per celsitudinem vestram nuper traditis magistro Gerardo Mulart consuli et Ioanni de la Saulch secretario cesaree maiestatis. Parui ego quam offitiosissime huic mandato et prefatam illustrissimam dominam ac eos, qui consilium suum participant, conueni. Qui, iisdem articulis exactissime perspectis et re bene consulta, mihi ordinarunt, vt celsitudini vestre regie desuper responderem, vti subsequitur.

Et primo ad primum articulum, quo d. vestra regia cupit, vt prefata domina ad hanc dietam Busciducensem conuocet status harum prouinciarum presertim comitatus Hollandie, audituros ea, que celsitudo vestra regia illis vult proponi et in medium afferri in purgationem eorum, que sibi obijciuntur: visum est eidem dominæ et consilio suo, id nequaquam consultum esse vestre celsitudini, consideratis rebus gestis, et presertim quod Nicholaus Knifhof cum

complicibus suis paucis abhinc diebus iterato nauim vnam Hollando cuidam per vim interceptit, et adhuc contra possessoris voluntatem illam cum bonis detinet, qua de re subditi Hollandie summopere commoti cum alijs plerisque, qui sese jacturam passos asserunt, de celsitudine vestra regia passim conqueruntur, existimantes querelas suas adeo esse iustas, vt nullis coloribus aut rationibus per d. vestram regiam excusari possent. Prestat ergo iudicio illustrissime domine hic non comparere, quam vestra presentia plebem male contentam ad peiora jrritare.

Quantum ad saluiguardiam attinet, quam serenitas vestra regia iuxta formam eidem domine transmissam expediri postulat contra eos, qui sese jactitant eciam in hys prouincijs vestre serenitati nocituros, dicit illustrissima domina, sese jamdudum regie d. vestre saluiguardiam unam nomine cesaris conces[sis]se, cuius rej maiestatem suam fecit certiozem, eique eciam que postea acciderunt coacta jndicauit, sine cuius mandato aut consensu nihil prorsus jn ea re auderet jmmutare. Si quid autem sinistri jn celsitudinem vestram moliatur, eadem domina illius certior facta opem feret, nec sinet d. vestre regie ab aliquo vim aut jniuriam jrrigari. Hortatur igitur ex animo, vt serenitas vestra regia ita se gerat jn his regionibus, vt nec maiestati cesaree nec illius subditis supersit conquerendi argumentum; et quantum ad eandem dominam attinet, ipsa tractabit semper serenitatem vestram quam poterit humanissime.

Postremo quod serenitas vestra regia requirit, vt publice per omnes ciuitates edictum fiat, vt si quis celsitudini vestre inimicus sese de premissis jactitans comperiat, possit iusticia mediante apprehendi et iuxta demerita sua puniri etc., comperit illustrissima domina, id neque moris esse neque honestum fore ob certas et vr-gentes rationes, quas et alia supradicta copiosius ex huiusmodi latore serenitas vestra regia jntelliget, quam Christus optimus maximus seruet diutissime jncolumem. Ex Buscoducis vij octobris anno xxv.

Eiusdem regie serenitatis vestre

humillimus seruator Ioannes,
archiepiscopus Panormitanus.

Udskrift :

Serenissimo et potentissimo principi et domino, domino Christierno, Dacie, Suecie et Noruegie etc. regi, domino meo metuendissimo.

(Original paa Papir med Levning af Segl. Münch. Samling Nr. 1590. Christiania.)

184.

Leith 8 Oktober 1525.

Dr. Alexander Kyngorne underretter Christiern den Anden om de skotske Forhold; Jakob Beaton, Ærkebisp af St. Andrews, Skotlands Kantsler, der nu kraftigen understøtter Kongens Sag, ønsker hans anbefaling hos Paven og Keiseren til at blive Kardinal.

Maria.

Illustrissime princeps, cepj a Guntero alchimista¹⁾ litteras ad me datas xvi septembris, in quibus celsitudo tua optat ante festum carnis priuij certificarj, quid rex Scocie et consiliarij in maiestatem tuam machinantur auxilium. Quamquam bonj regiminis defectu vetustissima inter tuam celsitudinem et regnum Scocie amicitia pene dirumpebatur, maximis laboribus eadem plus solito conseruata est, velutj ex regijs litteris et quorundam primariorum regnj epistolis manifestatur, in quibus omnibus credentie mihi committuntur. Has enim retexere personaliter coram tua ma^{te} decreuj, quod vento repulsus contrario perficere nequuij. Mitto cum earundem latore eadem litteras cum aliquali iustrucione, amplioem propidiam²⁾ missurus. Qui vero ducis Albanie conspiracionis conscij sunt, clamculum tue maiestatj inuident, sed aperte nemo. Archiepiscopus Sanctj Andree regni cancellarius et primas³⁾ petit celsitudinis tue promotionem apud papam et cesaream m^{tem}, ut cetuj cardinalium associetur. Hic

1) Om Bergmester Gynter v. Lauichz se S. 378, Anm. 1.

2) Propidiam er skrevet efter den engelske Udtale, ligesom siden tradecim, suppicias, decrueris, incredibilia. Smlgn. S. 349 Anm. 1.

3) Om den skotske Kantsler og Ærkebisp Jakob Beton eller Beaton se Anm. under Dok. af 28 Martz 1527.

enim est, qui tradecim pene annis Scocie rexit imperium, et adhuc regit diuciusque rector speratur. Eius etenim ad presens ope sola in omnes celsitudinis tue hostes triumphauit. Promittit maiestatis tue supplicas copiosas, si vncquam constanciorj animo tua repetere decrueris, et ad idem regiam maiestatem instigauit. Quare obnix precor tuam maiestatem, quatenus prefatum archiepiscopum sanctissimo [pape] et cardinalium collegio litteris recommendes, et eadem bankario suo Angelo de Assisa in vrbe Romana derigere maiestas tua dignetur. Diffusius idem archiepiscopus confidit in eadem causa promotionem cesaream habere per tuam celsitudinem sibj impetratam. Eatenus opus est, vt in primis maiestas tua sibj respondeat, nihil non polliciendo in sua promotione. Quod si tua celsitudo in primis faciat, aduersarij tui succumbant; js enim, cum ducis Albanie adhesit opinioj, me frustratum tenuit, cuius se penitet factj. Magnus Laurencij ¹⁾ munera magna corruptibilibus duntaxat in Scotia erogauit, et pro mej nece eisdem incredibilia pollicitus est; non obstante sibj timet et, ni fallor, priusquam euadet, timoris causam habebit amplioem. Nunc autem vt ad priora redeam, oro, qua-

1) Det er Mogens Lauridsen til Tjele, Ridder, af Familien Løvenbalk. Han reiste fra Danmark sidst i Mai 1525 (Brev af Mourits Jepsen 12 Juni 1525 D. K. H.) og har altsaa opholdt sig temmelig længe i Skotland som Frederik den Førstes Gesandt og samtidig med Mogens Bilde, der var der Juli 1525 (se S. 355). Han havde tillige private Anliggender at varetage her. Man finder nemlig, at han netop ved denne Tid har giftet sig med en skotsk Dame Genete Cragengelt, der siges "født af Grev William af Montrose Hr. Grahams Huus og Slægt." Brylluppet fandt Sted i Leith 31 August 1525 og holdtes i den tidligere (S. 303) omtalte Robert Bartons Huus, der iøvrigt hørte til Christiørn den Andens Parti i Skotland. Dette Bryllup blev kun til liden Glæde for den skotske Grevedatter. Efter Mogens Lauridsens Død (omtrent 1536) tilegnede Erik Skram til Hastrup, der var gift med Mogens Lauridsens Søster, sig Godset og Gaarden Tjele, paastaende, at Genete Cragengelt og hendes Børn ikke kunde arve, da Mogens Lauridsen ikke havde holdt eller agtet hende for sin lovlige Hustru. Dette gik hen indtil 1554, da Sønnen Knud Mogensen ad Rettens Vei søgte at komme til sit fædrene Gods. Det bevistes da med mange Vidnesbyrd fra Skotland, at Mogens Lauridsen virkelig var bleuen ægteviet til Genete Cragengelt; men paa den anden Side blev det godtgjort, at Mogens Lauridsen, i den Tid han levede sammen med hende, ikke havde behandlet eller betragtet hende som sin lovlige Hustru, og før sin Død havde bestemt, at hun og hendes Børn kun skulde have Pengene og Løsøret. Ved Dom af Kongens Retterthing tillagdes disse sidste Grunde den afgjørende Vægt, og Erik Skram tildømtes Tjele Gaard og Gods (Klevenfeldts Samling).

tenus ne tardetur responsio, sed efficaciorj modo quo fierj poterit responsum habeat. Gregorius Naclerus et Vilhelmus Frank Scotorum pro presenti amicicias et meam valitudinem declarabunt. Valeat tua maiestas traditorum et hostium trihumphalis victor. Ex Lecht viii octoberis sole anno salutis &c. 25.

Subditorum tuorum jmlimus
Alexander Kyngorne.
dr. &c.

Udskrift:

Maria.

Jllustrissimo et inuictissimo principj Cristierno, Danie o. s. v.
Domino suo graciousissimo &c.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 1460.
Christiania.)

185.

Lier 20 Oktober 1525.

Hans Mikkelsen giver Christiern den Anden adskillige Oplysninger om
Aarsagen til Klaus Kniphoffs Nederlag m. m.

Nade óc friid aff gud vor fader och vor herre Jesu Christo.
Kereste nadige herre, verdes ethers k. mt at viide, ath i dag kom
ith lijbsker bud met tesse breffue, som jeg nw sender ethers nade met
Greier bode. Buddet, som förde meg breffuen, gaff til kenne, athan
skulle haffue swar till bage igen aff ethers nade til her Jürgen fan
Meuckwiss, och töffuer hand i Androp i fjerne dage, soo skall hand
strax til bage ighen, ther effther kand ethers nade rette seg, hues-
som ethers nade vil scriffue met samme bud etc.

Dog tillode Erik Skrams Børn 1571 Knud Mogensen at føre Løvenbalkernes
Vaaben. Han ciede Loverstrup (Ratlovsdal), som han 1580 mageskiftede
til Frederik den Anden for Kielderup (Danske Atlas IV. 558). Genete Cra-
gengelt levede til 1567; hendes Gravskrift, med Navnene temmelig forvan-
skede, meddeles i Marmora Dan. II. 174. Et meget forvirret Sagn om
disse Forhold findes meddeelt i Danske Atlas IV. 220.

Jtem angaende thet köp om Marijen, screff ieg strax Henric fan Lijt at tage swar aff thennom, och strax vfortöffrit scriffue ethers nade thet, huilcket ieg och troer at saa skeet er.

Jtem angaende Claues Kniphoff, kom her vti gaar then kock, som kom aff Spanniem met mester Cornelio, som haffde varit i Kampen oc haffde ther tallit met Jörgen scriffueres suend. Hand siger saa, at Jörgens swend skulle haffue staat och seet ther paa, huorledes thee Hamborgere offuerfulde Claues Kniphoff vti haffwenen, som hand laa met viii skib, och thess verre finge thee offuerhanden offuer hannom. Men tock huor nw ther om er sandest, tock skal mand loffue, tacke och ere gud saa vell for thet onde som fore thet gode, hand lader oss skeep. Hand siger, at greffuen¹⁾ lod Claues nock tilforne atvarne, athan skulle foruare seg for fienderne och bemanne skjiben: thaa forachtede thee theres fiender. Jeg forstaar aff samme karl, thee viii skjib, som vor ii holcke, ii kraffueler oc iii boijert, thesse viii skib haffde inge viii^e bosmend paa alle skibene; oc Klaues Kniphoff, thaa hand ville haffue rijtherne ing, kunde hand icke fange them, vden hand ville giffuet manit sold: och thet skal ethers nade saa forstaa, thee ville gerne strax haffue varit anammede paa hans kost och thient for inttet offuer söen, oc Claues ville icke anamme thennom, förre end vjnd och veder ville foge hannom, och thaa the hörde, athand skulle slaass met sijenderne, thaa effter thii hand icke förre anammede thennom, ville thee icke i skjibene, vden hand ville giffue thennom manijtz penninge; thaa fick hand end ing lxxx knecthe, oc thennom gaff hand j gilden paa handen, oc skickede thennom paa thee iii skib, Gallion, Flegende Geijst oc paa Bartunen. Thesse iii skib haffue alle iii icke behollit xxx mend lessuendes; Claues met hans fenner och iii edelle mend bleffue vskadde och ere fangne, thee andre bleffue döde alle. Er ock Gallion saa lack bleffuen, at thee kwnde icke holle henne staendes met pompen, soo at hwn blifwer ther i haffnen, oc thee maa tage sköttet aff henne, ihermere fonge thee icke aff henne. Sammeledes then Flegende Geist kom och paa grvnden i samme slag, oc bliffuer; saa fonge thee icke met thennom vden thet ene skib Bartuneren. Oc Rode Claues vor paa holcken och laa paa then vestre sü. Jeg forstaar aff samme bud, at slagen skede som nw kommer paa löffuerdag xliii dage, och

---

¹⁾ D. e. Grev Ezard af Ostfrisland.

stod slaget fran klokken sloo viii ing til xii sloo. Oc thaa slaget vor offuerstandet, sende greffuen bud vd til thennom at forfare om alle sager, huor tilganget vaar; thaa forstaes i sandhet, at paa thee iii ethers nades skib vor icke flere end xxx mend bleffne leffuendes.

Jtem strax slaget vor offuerstaet, oc greffuen forstod, at ethers nades folck vor nederlagt, saa bød hand strax knechtene, som forsamlede vore i Emden til ethers nades behoff, at thee skulle strax fare aff hans land, som thee och giorde och droge ther aff vel ii^m starcke, och Kleijne vor hoffuesman fore them, oc thee droge til bispen aff Bremmen.

Jtem ther som greffuen vill legge seg ther vti, thaa troer jeg eij andet, end hand kunde vell frige thee fonger, effter thii thet er skeet paa hans strömme oc vti hans leijde etc. Ther kom oc ingen Hamburger i land, sijden thet vort skeet.¹⁾ Ethers k. m^t gud befalendes met sijel oc lijff. Screffuet hasteligen vti Lijre then xx dag octobris anno mdxxv.

E. n.

villige troo thienere
Hans Mickelsen.

Udskrift:

Tiil k. m^t aff Danmarck, sijn nadigste herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1525. Christiania.)

---

¹⁾ I et noget senere Brev giver Hans Mikkelsen, hvad der heller ikke staaer i Strid med oven anførte Fremstilling, fornemmelig Hovedsmændene Klaus Hermelinck, Kort Pfenning og Kleyne Skyld for ved deres Egennytte og Troloshed at have forvoldt Klaus Kniphoffs Ulykke, og raader Kongen: "tesse penninge thienere, som soo store anslege viide, tock mest at skillie ethers nade viid penningene, at ethers nade foruiser them fran seg med beste lempe."

186.

Lier 25 November 1525.

Hans Mikkelsen giver Johan Weze i Christiern den Andens Navn adskillige Ærinder til Keiser Karl den Femte og Hertug Karl af Bourbon; Kongen beklager sig stærkt over Regentinde Margrete m. m.

Werdige fader, frændelis tuenne ethers breffue, som vore signerde met thette tal No 4 oc 5, ere anammede aff k. m^t then xvi dag nouembris, oc ith ethers breff, forscreffuet til Gerardum van der Verffue, borgemester vti Androp, haffuer k. m^t anammit then 29 dag octobris. Alle tesse breff haffuer k. m^t vel offuerstet oc offuerlest, oc tacker hans nade ether for ethers troo arbeide, oc bedendes meg, at ieg skulle scriffue ether swar vti hans nades naffn. Vti thet förste tacker hans nade keijsserlige maiestat for thee breff, som hand haffuer giffuet til försterne vti Tijskeland, til hertugen aff Holsten, til thee Lijbsske oc til hogborne förstijnne frue Margrete, end tog hans nade ingen frucht haffuer taget ther aff. Breffuene vore gode noch for kongens restitutione, ther som frue Margrete haffde saa stort ijndeste oc villiie til k. m^t som keijsseren; thii at frue Margrete gjorde inttet aff thet, som keijsseren screff til henne, men ther emod forböd offuer ald Holland, at ingen skulle göre kongen hielp eller bestand; icke ville hwn heller tilstede, at thee rette copier aff keij. m^tis breffue motte vnderscriffues vti hennes cancellarie. Ther fore beder k. m^t keij. m^t vti ald ödmighet, at hand ville giffue sodanne breff til försterne aff Tijskeland, som i selfue ther aff haffue en kopie met ether. Ther fore sender ieg ether och en copia aff keij. m^tis breff, som hand screff til frue Margrete, effter huilcken copiies tenore beder k. m^t keijsseren ödmögeligen, athan ville giffue sodanne breffue, ith til ammeralen aff süen herren aff Fere, oc till alle stederne ijt breff, som dubeld vore screffuet i tesse tuenne tungemol Flamsske oc Valske, mutatis mutandis, tock for vden then sijste clausula, huilcken som omkulaster aldt thet, som forscreffuet staar, huilcken clausula som er noteret met thette tegen 0000¹). Oc om i bekomme nogre

¹) Her sigtes til den Bestemmelse i Keiserens Brev, aftrykt S. 341-42, hvorved det overlades til Regentinde Margretes Skjøn, om det var tilraadeligt og foreneligt med Keiserens Tarv at yde Christiern den Anden den begjærede Hjælp til hans Krigsforetagender.

breffue, som k. mt gaffnlige ere, thaa kunde i letteligen lade thennom ther prenttes oc vnderscriffues; thil at thee ville thet icke göre her vti garden paa k. mtis vnkost.

Jtem er thet soo, at ther er kommet eller kommer keremol for keij. mt om Klaues Kniphoff eller oc vti andre sager, thaa skulle i for vden ald scriffuelsse göre k. mtis orsage, oc sige keij. mt, athan icke letteligen troer; thii norsom gud forseet haffuer, athan kommer hannom selff til ordz, vden ald twiffuel skall hand *rden ald twiffuel* skelligen noch göre siju orsage; oc huorledes som sagen haffuer seg nw met Kniphoff, scriffuer ether Cristiern Vinther.

Jtem ther som i kunde forstaa, at krigen skal optages ighen emellom keij. mt oc Fransoser, thaa siger thet hertugen aff Borbon, athand fore alle ting rader keijsseren, athan skicker ith andet regementte vti tesse lande, som i selffue viide, at folcket er icke vel till freds met nogle aff tesse herrer.

Jtem sender ieg til ether mijn frues nades credence breff, som hwn scriffuer hertugen aff Borbon til, oc i hannom paaachteligen bede skulle, athan ville forfördere oc promouere k. oc drongningens sag hoss keij. mt, thaa ather k. mt at thet skal möget hielppe oc ville thet met hannom forskille.

Jtem thee forscriffter, som i nw bogere for ether, kand ieg icke nw sende ether, thij at k. er icke til stede; men met förste post effter thenne vill ieg sende ether thennom. Sammeledes vil ieg oc forarbejdet hoss k. mt, at hans nade skal met förste skicke ether nogle therepenninge, och *oc* huessom i her effter forthere at (sic) i forhandle kongens sag, vil k. mt ther vti holle ether skadeslöss. Oc vti tesse erender oc verff görer ethers störste diligentie oc gifuer ether til oss ighen, thet snarest som i kunde fonget handlit i for^{ne} vor sag. Datum Lijre xxv die mensis nouembris.

(Orig. paa Papir uden Segl. Münch. Saml. Nr. 1532. Christiania. Udskrift fattes, uden Tvivl fordi Brevet har været sendt i Konvolut; efter Indholdet er det til Johan Weze.)

187.

Antwerpen 10-12 December 1525.

Hans Mikkelsen underretter Christiern den Anden om den danzigske Borgemester Johan Wendlandts Forsæt, at forsøge at tilveiebringe et Forlig mellem Kongen og alle Østersøstæderne, og om Maaden, hvorpaa han tænker at sætte dette i Værk; om P. P. Kempe o. a. m.

Nade oc friid aff gud vor fader oc vor herre Jesu Christo. Hogborne første, naduge herre, mijn vnderdanige, villige troo thieneste altidt forschreffuen met vor herre. Kereste nadigste herre, ethers k. mt verdes at viide, at ieg met then borgemester aff Danssken ¹⁾ haffue[r] nw hafft ithermere handel oc talle til sam-

---

¹⁾ D. e. Licentiat Johan Wendlandt, Borgemester i Danzig. Han havde med Flere stillet sig i Spidsen for et Parti i Danzig, der iværksatte en Omvæltning baade i Byens kirkelige og borgerlige Forhold ved at indføre Luthers Lære og afsætte den gamle Øvrighed. Han selv var ved den Leilighed i Januar 1525 bleven udnævnt til Borgemester (Gralath, Geschichte Dauzigs I Bd. S. 504. 520.) Ikke længe efter begav han sig til Udlandet, uden Tvivl i den Hensigt at søge Hjælp hos de evangeliske Troesfæller for sin Fædrenestad, der maatte frygte Landsherrens, den polske Konge Sigismunds, Hævn. Han var den 22 Juli 1525 i Lybek og sendte derfra Brev og Bud med mundtligt Ærinde til Kong Frederik den Første af Danmark, hvis Tilbøielighed for Luthers Lære var bekendt, for at indlede Underhandlinger om de fælleds Interesser (Gemeinsch. Ark. Cap. XIII. Nr. 47 m.). Senere var han i Nederlandene, hvor den nye Lære stærkt udbredte sig, men ogsaa kort efter blev Gjenstand for en hæftig Forfølgelse. Her traf han i Oktober 1525 sammen med Hans Mikkelsen i Antwerpen, og fattede den besynderlige Plan, som ovenfor er fremstillet. Af Hans Mikkelsens Ytringer (S. R. D. VIII. 490) seer man, at de Forsøg, han, efterat have forladt Nederlandene, i de første Maaneder af 1526 gjorde i de nordtydske Hansestæder, aldeles mislykkedes; hvilket man ogsaa maatte vente, da Reformationen end ikke havde begyndt at vinde Indgang i den vigtigste af dem, Lybek, og i de øvrige langt fra ikke var saa rodfæstet, at den kunde tjene som et politisk Middel. Allerede i Begyndelsen af Marts 1526 var han tilbage i Danzig; og da Kong Sigismund næste Maaned kom til Staden og satte Alt paa den gamle Fod, blev han fængslet og nogen Tid efter (17 Juli 1526) henrettet som Oprører (Gralath S. 530. 533. 537.) Mærkeligt er det, at Hans Mikkelsen, der ellers udmærker sig ved sin sunde Forstandighed, kunde lade sig saaledes blænde af Johan Wendlandts overspændte Forestillinger og umodne Planer, at han i et foregaaende Brev skrev til Kongen: "ther som ethers nade kommer then borgemestere til ordz, thaa stonder ther fast gode raad til, vden krig oc orlog at bekomme ethers vil-

meus effther ethers nades scriffuelse, hvilcken hannom gaudsske merckeligen vel befaller oc behager, loffuer oc tacker gud for sodan nade oc barmhertighet, som gud vti ethers nades forstand nw ingiffuit haffuer, at leffue oc effterfølge hans hellige ord oc lerdom. Oc er hand ved en mectug trüst och hob, athan formiddest gudz nade vil thet soo forarbeide hoss alle thee steder, oc besünderligen hoss them, som gwds ordt haffue anammit, soo at ethers nade skal komme til fred oc kerlighet meth thennom alle ingen en kort tiid, som hand ethers nade oc migh ther om ithermere vil tilscriffue ald legeligheden fran Lijbeck, huad som hand met thee Hamborgere oc thee Lijbsske forhandle oc forfatte kand til friid oc bestand. Och soo vill hand strax met samme befal oc affskeide, som hand fonger af thee Lijbsske oc Hamborgere, reisse til Vijssmer, Rostock, Strolsund, Grijbsuold, Stetijn, Kolberge, oc handle met tesse steder effther ethers nades scriffuelse oc christelige tilbud, oc vil endeligen beslwitte met thennom. Soo vil hand, strax hand kommer til Dansken, forscriffue til seg alle thee steder vti Prijsere land, som ligge til szökanten, sammeledes Rijge oc Reffuele, oc vill oc sammeledes forholde thennom ethers nades christelige tilbud; oc twiffler hand icke ther paa, at thet skall jaa komme till en bestandig

lie." — Christiern den Andens Brev til Johan Wendlandt af 5 December 1525 er ikke forfattet af Hans Mikkelsen, skjøndt han har udgivet det og skrevet Fortalen, dat. Lier 3 April 1526. Den flydende Latin og det salvesfulde Foredrag passer ikke paa nogen anden af Kongens Tjenere end Paulus Petrus Kempe, som da netop en kort Tid opholdt sig hos Kongen. Der findes ogsaa en bestemt Ytring, hvorved P. P. Kempe tillægger sig Forfatterskabet i Forbindelse med Kongen; det hedder nemlig i et Brev af P. P. Kempe (se S. 389) "edhers breff, som wi screff then borigmester til." At den første Udgave af dette Brev (gjenoptrykt i S. R. D. VIII. 489 fig.), i Sammenligning med de andre Skrifter, Christiern den Anden lod udgaae paa Tryk, er bleven saa sjælden, finder sin Forklaring deri, at den nederlandske Regjering lod 500 Exemplarer deraf beslaglægge (Ekdahl S. 1056; Taler er her nemlig om dette Brev, og ikke, som nogle have forstaaet det, om det nye Testamente). Christiern den Anden blev iøvrigt hoist fortørnet over Udgivelsen af dette Brev, som Hans Mikkelsen havde foretaget paa egen Haand, og gav ham en alvorlig Irettesættelse; thi en saadan aaben og offentlig Udtalelse fra Kongens Side af den evangeliske Lære bragte ham i en mislig Stilling under den Afhængighed, hvori han stod til den nederlandske Regjering og sin ivrig katolske Svoger Kurfyrst Joachim af Brandenburg, til hvem han just havde begivet sig, da Brevet udkom (Munch. Saml.)

fred oc kerlighed emellüm ethers nade oc thennom. Och her om vill hand aff guds nade göre sijn ijderste flijt oc arbeide at beslutte meth thennom, soo ath ethers nade jngen posske skall oc ther om ithermere fonge hans scriffuelsse etc. Thet er hans principal mening, athan vil beskaffet, at ingen posske dag skall berammes en qwem sted till ith mode, som ethers nade bequemmer, oc skall bliffue foruarit met starck oc secker leijde; oc ville soo haffue ordt oc ithermere talle met ethers nade selff ther om, och ingsette begge parttes sager vti christelige predickers hender at remediere effther guds log oc retferdighet; och formentte hand at tage doctorem Martinum oc Pomeranum ther til paa sijne vegne oc theres aff Preussen. Sagde jeg hannom, ther om skal k. m^t vel met nøges, och ieg haffuer hollit hannom fore i hemmelighet oc atwarnit, huor paa thee Lijbsske och the Hamborgere sette theris handel oc fortrüstinge, som er paa nogre store personagia her i hoffuit etc. Thaa gaff hand meg soo for swar, effther ethers nades cristelige scriffuelsse oc tilbud, thaa skal thet icke komme til theris handel etc. Och soo sender jeg nw til ethers nade hans egit breff oc scriffuelsse, huilcket ieg icke gerne soge, at ingen lessde vden ethers nade selff eller oc huessom ethers nade ther till vil betroo, at thet bleffue icke for almendeligt, for mange guds vuenner skjild, som nödigst sodant vilde skulle skee etc.

Jtem om ethers nade töchtes thet radeligt vare, at effther thii hand er her, ath man lode hannom forståa och lesse thee keij. mandata, som ethers nade haffuer, töckes meg, skulle vare mögit til forbedring vti ethers nades sag; men ieg setter thet ing til ethers nade selff; vil ethers nade görit, thaa töffuer hand en nw ved vi eller viii dage. Ethers nade gud befalendes til stel oc lijff. Screffuit i Androp mandagen fore Luciie virginis anno mdxxv.

Jtem huessom ethers nade meg tilscriffuer om Paulo, er alting beredt. Jtem sammeledes haffuer Cristiern Vinther¹⁾ sijn affskede.

E. u.

villige thienere
Hans Mickelssen.

---

¹⁾ P. P. Kempe maatte i December 1525 forlade Nederlandene, da Regentinde Margrete ikke vilde taale denne ivrige Lutheraner i Nærheden af den unge Hertug Hans, hvis Underviisning han havde begyndt at overtage. Christiern

Jtem kereste naduge herre, siden ieg haffde tilskreffuit och besluttit thenne mijn scriffuelse, gick ieg til forne borgemester om thet breff, som hand tilsagde meg selff at ville scriffue ethers nade: thaa laa hand til sengen och vor soo ille til passe, at hand icke scriffne kunde, men iugen en dag eller ii, thet snareste som hand kand bliffue til passe, vil hand selffuer scriffue ethers nade swar ighen paa alle puncter och artickle, hvilcket ieg vil anamme och skicke ethers nade til hande met thet förste.

Jtem Paulus rider her aff i dag, som klokken vor xii; hand kom hiid vti gaar, thaa klokken vor x. Jeg haffuer leffuerit hannom paa ethers nades vegne jc golt gilden vti kroner oc ducater; men golden gilden kunde ieg icke bekomme, och hand fick ii gode heste oc redskab ther til, som stande hoss viii pund noget mere.

Jtem effther gud thet nw soo skicket haffuer, ath thenne man Paulus icke kand bliffue paa thenne tiid hoss ethers nade, seer ieg nw gandske faa hoss ethers nade, vndentagit mijn frues nade, som ethers nade hugsualle kunde etc. Ther som ieg vti noger made kand göre ethers nade nogen thieneste, vil jeg altiid gerne vare hoss ethers nade eller huorsom ethers nade mig haffue vil.

Jtem Tommes tallede meg til om x alne dammask til tröjjer til ethers nades smosuenne: thaa ville ieg ther om iuttet göre, effther thii ethers nade gaff meg thet icke selff vti befal; thet faller ethers nade vel swart atholle thennom stedes met sijncke tröjjer etc.

Jtem ethers nades kiortel klede vor icke förre bereijdt, ther fore haffuer Tommes inghen skjild eller brüst, athan soo lenge töffuit haffuer.

Jtem verdinnens swend aff Falcken vti Lijre kom hiid til meg met ith register, som her Jörgen Menchwiss thienere ther fortherit haffue vti mad, öll och fast vijn drucket oc hestefoder, som vor beregnit vti en swm hoss ic xx gilden, oc atspurde meg, om ethers nade skulle betallit. Thaa sagde ieg hannom nej, vthen soo er, ethers nade scriffuer henne ther om; om thee nw haffue varit hoss ethers nade ther om, ved ieg icke; men meg sijwnes, at her Jörgen fan Menchuis handel skal icke vare mögit bedre, end som her Hans fan Skonebergs vor hoss ethers nade.

Winter, der ogsaa en Tidlang havde underviist Hertug Hans, maatte af samme Grund bort, og drog til Speier, for at varetage Kongens Sager ved Kammerretten.

Jtem ingen besünderlig tidinge aff Danmarck, vthen Otte Holgerssen met sijn husfrue bleffue bode döde i Lijbcke aff pestilencie oc bleffue theer begraffne. Ethers nade gud befalendes til siel oc lif. Screffuit i Androp then xii dag decembris anno mdxxv.

Jtem kereste naduge herre, nw men Paulus er icke til stede, at ethers nade vill self offuersee oc lesse mine breff.

Ethers k. mtis

villige thienere

Hans Mickelssen.

Udskrift:

Tiil k. mt aff Danmarck, sijn nadigste herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1534. Christiania.)

188.

Edinburgh 21 December 1525.

Kong Jakob den Femte af Skotland anbefaler Christiern den Andens Tjener, Bergmesteren Gynter v. Lauichz, der har undersøgt de skotske Bjerger, til Kongen, og ønsker, at han snart maa komme tilbage igjen til Skotland.

Jacobus dei gratia rex Scotorum jllustrissimo ac serenissimo principi, domino Cristierno, Danie, Suetie, Noruagie, Vuandalorum Gottorumque regi, Sle[s]juici, Holsacie, Stormarie et Dithmersie duci, in Oldenborghe et Delmenhorst comiti, salutem cum intimo animi affectu. Serenissime ac potentissime rex, frater, consanguinie noster carissime, quem ad nos transmisit celsitudo tua familiarem suum, jn alchimia virum apprime solertem¹⁾, quum arte jlla singu-

¹⁾ Baade under sin Regjering og under Landflygügheden lagde Christiern den Anden paa flere Maader sin Interesse for Bjergværksvæsenet for Dagen. Dertil horer ogsaa, at han tog ovenomtalte Bergmester, der skriver sit Navn "Gunter von Lauichz", men om hvis tidligere Forhold ellers intet kjendes, i sin Tjeneste, eller i det mindste understøttede ham, og sendte ham til Skotland, for at undersøge Bjergene, som man meente indeholdt Guld. Ved hans Tilbagekomst dannede sig et Selskab af hollandske Kjøb-

larem, tum a celsitudine tua commendatum, libenter excepimus. Hunc ad regni prouintiam, vbi vulgo auri copia abundare dicitur, soli naturam et metallorum venas scrutatum misimus. Renuntiauit, commodi plurimum posse exportari, deesse tantum opifices et aurifodinarum instrumenta, que omnia vt comparare possit, a nobis abeundi facultatem impetrauit, pollicitus, se brevi rediturum. Hunc cum ad celsitudinem tuam redierit, non secus atque illum eadem nobis commendauit, recipiat. nec diu abesse sinito; quotiens enim illi et comitibus suis in regnum nostrum ire redireque placuerit, a nostrorum omni iniuria saluum vbique fore curabimus. Que reliqua ex mente nostra sunt in celsitudinis tue prosperitatem, ex alteris nostris ad triduum jam datis eadem accipiet. Que valeat semper felicissima. Ex Edinburgo vigesimo primo die mensis decembris anno ab incarnato Jesu Christo millesimo quingentesimo vigesimo quinto.

James rex.

Udskrift:

Illustrissimo ac potentissimo principi Cristierno, dei gracia
Danie o. s. v.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1452. Christiania.)

189.

Campen 21 December 1525.

Jørgen Hansen skriver til Christiern den Anden om Skipper Clements heldige Fremgang; om Klaus Kniphoffs og hans Staldbrødres grusomme Behandling; om den Klage, Lybekkerne have reist mod ham selv hos Byraadet i Campen.

Jesus.

Myn plichtuge tro tienneste ether nades högmectugheidt altid foresendt met gud. Högborenn furste, kæreste nadige herre, werdes ether nade at wiide, huarledes Pether vann Holle haffuer taget thend store krawcell aff Hamborig met iii merss, som nw er komen

---

mænd for at bearbejde disse Bjergværker under Ledning af Gynter; ogsaa Christiern den Anden tog en Lod deri (Münch. Saml.).

aff Lanttolusyenn ¹⁾) eller Engeland oc logh nw i hüst fore Arne-
mydhe, ther till ii eller iii bergefarer; met thisse skiib er han
nw nyligh indkomen wti Wessteremsze. Thenne tiidenge kom hiid
nw i dag met nogre, som siige seg athaffue weret wti skiibenn;
thij kand ieg ey annedt tro, end thet er sandhen; effther ieg swo-
dan besceyt haffuer hört, wille ieg strax scryue ether ther om till.
Nadige herre, ther haffuer gud sendt ether nade ii skonne skiib.
Jeg hobes aldrig ether nade will eller haffuer solt Maryen, szom her
siiges; thij ether nade kand well offuerlegge, at Marien er bethre
atkrencke ether nades fiende met end x andre skiib; tesligeste be-
frychte the mere Marien end x the bedste, ether nade kand wdgöre.
Nadige herre betencker oc offuerlegger, huarledes thend fatyge
Knyphoff fore syt rette troscap oc gode hierte, han beuisste ether
nade, haffuer wdgdyet syt blod met the andre gode karle flere
emod gudz oc werdzens lagh, ther som the²⁾) tilffornn altiid swo er-
ligenn haffde beuist seg emod theres fiende, som the mectuge ware.
Ther ere xxv, som mand her siiger, lösze; ther eblant er lörien
Szydoff löess komen; menn Symon, Hansken van Gronyng siidde
end nw met the andre. Som mand her siige i sandheidt, tha ha-
ffue the swo skamerligen pynt them, atthe dog ere forderffuet swo
leng the leffue. Kæreste nadige herre, huad skall ieg ytthermere
scryue; ingenn wskelig creatur, som mand wdsleber fore hundhenn,
kunde the slymmer tractere eller omgange met, en the met the
fatyge meneske haffue giört, swo well the leffuendes som döde.
Thenne wnckelige elendyge mordh hobes gud szall straffe oc vor-
barne seg offuer. The Lubeske screue nw nylig ith breff hiid till
borgemeyster oc raad i Campen met theres eghet bud om Henrych
Blaw oc megh, huarledes the skullæ anholde oc straffe oss, atthe-
res wenscap ey skulle brydes fore wor skyld; the wilde helder
haffue oppenbarlige feyde met them end sliig wenscap; the haffde
funden i galiwnen scryffthe oc instructie, huarledes wij haffde giört
all thend anslag pa Bergen, met andre flere harde ordh etc. Her
om motthe wij bode komme fore radet her i Campen, szom osz
hardeliigen tiltaledede met mange ord, som langt ware atscryue om.
Men ieg suarede offuer alt annedt, at ieg haffde tient ether nade i
nogre aer tilffornn oc war skylder fran ether nade met willix oc
wenscap, ther effter war ieg wurdhenn theres borger; huad eedh

¹⁾ D. e. Andalusien.

²⁾ D. e. endskjondt de.

ieg haffde giört them oc theres by Campen, wisse the well; haffde ieg ther emod giördt, tha haffde the orsage nock till at straffe megh; megh war icke forholden aff them eller theres, at ieg icke skulle eller motthe tienne herrer eller furster, oc ey wyll ieg end nw forswere nogen herre eller furste attienne; men ther ether nade haffde meg behoff, acthede ieg oc wilde tienne ether fore alle herrer oc furster, som nw leffue; som the icke thet kunde eller wille liide, tha skullæ the siige meg myn borgerscap op oc ladhe megh fare pa en andensted. Thisse samme ord suarede oc Henrych Blaw met flere andre etc. Paa thet senneste suarede the, huarledes the wille forscryue thet till Lubeck igen, thet besste the kunde, men nw atfare aff Campen ware forsenet. Men huarledes the frandelis wille holde seg her wti, om wiidher scryuelsse kommer fran Lubeck, kand ieg ey wiidhe. Tyckes ether nade, atthet kand giöres behoff, ath ether nade oc wor nadige ffrwe scryuer fore oss hiidt till Campen, effter thij flere theres borgere her tildages haffue tient ether nades herre fader oc ether nade emod the Lubeske oc andre hensestedher, atthe ey mere acthe oss thet till wndhe end andre, som ether nade ytthermere sielff thet besste ther wti ramme kand. Thisse breff wille wij holde hoss oss, om ytthermere behoff kunde göres. Nadige herre, nar ether nade siigher meg till, will ieg altid siige them myn borgerscap op oc befale them wor herre. Huess ether nade scryuer pa myn siide, atther ey annedt scryues end borger aff Campen etc. Kæreste nadige herre, thenne fatyge mand skall haffue en krone her aff oc till Lyre; mend ganger han lenger entthen i Flandern eller anderstedz, tha skall han haffue mere, effter som weggen er lang till; huess ether nade giiffuer hannom, at ieg ther aff motthe fange scryuelsse. Kæreste nadige herre, om thenne tiidende ey altingeste swo befunde seg i sandheit, ath ether nade ey wille thage meg thet till mystycke; thij ieg haffuer giört thet i thet besste, om ether nade will haffue noget bud till thennom. Jnthet wiid jeg ytthermere pa thenne tiidt atscryue, wthen her met ether nades liiff. siell, stat oc werdugheid the helge trefoldyghheit befalendes till ewigh tiid. Datum wti Campen Sancti Thome apostoli dag mdxxv.

Ether nades

fatyge tienner
lorien Hanssen.

Udskrift :

Hogborenn furste oc mechtugste herre, her Cristiernn, met gudz nade o.s.v., myn kæreste nadige herre.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 1437. Christiania.)

190.

Zwynærde 22 December 1525.

Christiern den Anden beder Hans Mikkelsen at laane nogle Penge for at tilfredsstille C. Scepper med.

Node oc fried af gud vor fader oc vor herre Iesu Christo.

Vider, at mester Cornelius hafuer nu giort sit rege[n]skab, oc blifuer ieg hannum skyldig ofuer alt bode fore sit solt oc tesligelse thet som hand siger seg at haffuer lent af en köfmand vti Androp iiii c lxxxx gylden oc en styere, oc er han vel til freds, at han kand faa half delen; thet andet er han met til freds oc vel bide meg ¹⁾ end tid. Thi beder ieg ether, ati ville giöre met saa meget til ville, ati ville bede ethers verd²⁾, at han vel sie guod ther forre. Huord thet icke kune ske, tha vell han icke fare mit erende til herren af Bergen om the penninge, som han hafuer lofued at lende met oc myn frue: gud hafue lof, szo velligt er falcked. Nu beder ieg ether, ati ville met thet fürste komme tel meg. Her met ether guod befallendes. Screfuet paa Suinnarde then xxii dag vti decembres ar &c. mdxxv.

Christiern.

Udskrift:

Os elskelig Hans Mekelszen vor mand oc rodh &c.

(Original paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 1378. Christiania. Hele Brevet tilligemed Udskriften er egenhændigt. Paaskrift med Hans Mikkelsens Haand: ”Mdxxv. K. m^t scriffuer om v^c gilden

---

¹⁾ meg, Skrivfeil for met; derefter staaer tvende Gange met for meg.

²⁾ D. e. Kjøbmanden Henrik v. Lith.

mester Cornelius skal haffue aff Henrie fan Lijt paa k. mts wegne. Datum Swinardt.”)

191.

Mecheln 24 December 1525.

Regentinde Margrete tilskriver Christiern den Anden angaaende hans Reise til Spanien; Dronningens Sygdom; hans personlige Sikkerhed.

Monseigneur, iay receu voz lettres du xxme de ce mois et oy ce que vostre officier darmes porteur de cestes de vostre part ma dit.

Monseigneur, la maladie de la royne vostre compaignie ma niepce me desplaist grandement. Jescriz a mon cousin le conte de Gaure, que avec ma cousine sa femme de mapart jl la aille visiter.

Quant a la charge, que iay de lempereur monseigneur et nepueu a vous et la royne, iceluy seigneur ma expressement ordonne la declairer a voz personnes et autres non.

Et pour venir ou je suis, ne vous est besoing de saulfconduit et debuez croire, quil ny a nul es pays de pardeca, qui vous ozast ou vouldist faire desplaisir, et si vous auez doubte de quelque vng, men pourrez auertir et je y pouruerraiz, de sorte que en debuerez estre content et a vostre repos.

Lambassadeur de France estoit partj auant larriuee de vostre homme, pour quoy ne luy ay parle de la seurete, que desiriez auoir du roy de France pour le voiage par terre ou par mer, que desireriez faire vers lempereur, que je ne vous vouldroye conseiller sans premiers len auertir et en entendre son bon plaisir; et dautre part mondiet seigneur est sur le point de faire paix ou reutrer en guerre, et pour mon aduis en debuez attendre la conclusion pour selon ce vous tant mieulx resouldre; et neant moins si a vostre venue vers moy, laquelle je vous pry auaucyer, vous persistez en ce que dessus, je vous y donneray vouldiers ladresse a moy possible. Et sur ce monseigneur me recommandant a vostre bonne grace, pry

nostre seigneur vous donner bonne vie et longue. Escript a Malines le xxliij jour de decembre lan xxv.

Vostre humble cousine
Marguerite.

Udskrift :

A monseigneur, monseigneur le roy de Dennemarke.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1501. Christiania.)

192. Uden Sted og Tid (Zwynaerde 31 December 1525).

Christiern den Andens Instruktion for Herman Poll, som sendes i forskjellige Ærinder til Grev Ezard af Ostfrisland, til Skipper Clement og til Kong Jakob den Femte af Skotland.

Instruction vnd beuel, was Herman Poll¹⁾ von wegen kwer wird zw Denmarcken etc. auff der reys nach Schotlant jtzundt handeln soll.

Am ersten sol sich gnanter Hermann mit dem furderlichstenn an grauen Etszarden yn Frieslant begeben, von dem selben auff

¹⁾ Herman Poll var Liffænder af Fødsel, adelig af Byrd (Haagske Saml. kgl. Bibl.). Han forekommer allerede som Christiern den Andens Hofsinde i Foraaret 1519, da han i Kongens Ærinde opholdt sig i Reval (Sml.Ch.II.) Under Kjøbenhavns Beleiring førte han Befaling over en Afdeling Ryttere og deeltog i Overgivelsen (Ekdahl S. 612). I Aaret 1524 opholdt han sig tilligemed flere Hovedsmænd af Kjøbenhavns Besætning hos Henrik Giø i Bremen (Münch. Saml.). Af ovenstaaende Dok. sees, at han i Begyndelsen af 1526 er sendt til Skotland, og formodentlig skulde han selv tage Deel i Skipper Clements Kaperfarer; i det Mindste havde den nederlandske Regjering Mistanke derom og lod Februar 1526 anstille Undersøgelse for at faae Oplysning om hans Person og Forhold (Haagske Saml. kgl. Bibl.). I Aaret 1527 var han atter i Nederlandene, og som det synes i Tjeneste hos Biskoppen af Utrecht (Ekdahl S. 1191—92). Foraaret 1528 omtales han som falden i Krigen mellem Nederlænderne og Hertug Karl af Geldern (Münch. Saml.).

schipper Clement vnd andere zwgehorigen schiff vnd diener mit all seyner gesellschaft eyn frey, sicher, furstlich vnd christlich geleit erwerben; vnd ob sy solch geleit bekommen aber nicht, sollen sy sich doch mit dem ersten nach Schotlant zw seeglen begeben.

Zwm andern, so sy yn Schotlant kummen, soll vorgeanter Herman sych yn der eyl an doctor Alexander Kingorn fuegen, dem selben seyne brief vberantwortten, dardurch kwer wird gewerb an den kwnig angetragen mogen werden, vnd gnante schiff Peter von Huell mit allen andern schiffen auch, nemlich schipper Clement, Herman Poll mit allen dienern vnd mituolgerenn mogen eyn frey, sicher, christlich vnd furstlich geleit erlangen. Vnd yn gefar das vorgeanter doctor Alexander nit annheymischer wer, sol sich Herman beveissigen solch geleit selben von kwer wird zwerlangen vnd bekommen.

Item zwm dritten, so sy mit den schiffenn yn Schotlant kummen, sollen sy kwe wird mit dem ersten und yn der eyl zw wasser aber zw land alle jrer gelegenheit vorwissigen; wil sich kw. wird furder der gebur nach woll wissen zw halten.

Zwm vierden, das sy trewlich wolden handeln vnd mit eynander eyndrechtiglich rathen, damit sy ires herun nutz und ir eygen bestes nit vorsewmen.

Zwm funfften, sol er bey graff Etzarden alle gelegenheit von den schiffen erkunden vnd das geschutz, so bey ym vorbliben, mit gelimpf fodern und auff dy schiff kumen lassen¹⁾).

Zwm sechsten, sol er, so sy in Schotlant kummen, vmb dy swartze jacht alle gelegenheit erforschen, vnd ob solch schiff aber geschutz wer geborgen, souil vorhandlen, das solchs kwer wird zw handen gestellt mog werden.

Sol sich auch Herman Poll beveissigen kwer wird vrsach vnd entschuldigung bey allen zw thun, szo sich vber Klaws Kniphoff beklagen, das kwer wird von hertzen leydt ist, vnd szo vorgeanter Claws Kniphoff het mogen leben, wollen sich jre kwe wird haben beflissen vnd yn darzw gehalten, das er yderman, so sich seiner beswerd haben. sold wander sein gesעהenn.

Wir wollen auch hiemit dem gnantenn Herman Pollen ernstlich haben empfolhen skkipper Clement auch allen vnsern dienern ernstlich empfehlen vnd auzwsagen, das sy sich alle keyr mat. vnderassenn enthaldden, sy nicht yn eynigenn beschweren aber be-

¹⁾ Her sigtes til Klaus Kniphoffs erobrede Skibe og Skyts i Havnen Greetziel.

leydigen, ynen nicks nehmen, sunder sy alle mit dem besten vorfodern, so vhern sy sich kw. wird gunst vnd willen vormeynen zehabenn¹).

Christiern.

(Udkast med egenbändig Underskrift af Kongen. Münch. Saml. Nr. 3591. Christiania. Paategnet med Hans Mikkelsens Haand: "Her-
men Polles instruction til kongen aff Skotland.")

193. Uden Tid og Sted (Zwynærde 31 December 1525.)

Christiern den Anden takker Skipper Clement og hans Staldbrodre for den Troskab, de have beviist ham, og paalægger Clement først at fare til Skotland, og siden derfra at feide paa alle Kongens Fjender.

Wor gunst tillforn. Wy tacke teg gerne oc alle the gode karle, som hoos theg ære, fore atj end haffue tænkt paa edhers gamble troo tieniste oc giffwet edher vdt oss till gode met wort skiib Peter van Hulle. Thij atj well wiste, hworledes same Peter van Hulle met andre wore skjib tilhöre oss met retthe, oc dog sijden fore Kiöpnehaffn bodedinget war, at the skulle oss till höre oc komme till hande igien²). Thij wele wij well lade forclaare oc forsware, ehvore behoff giöres sodan edhers trooskab oc thet met edher alle oc hwer serdelis forskulle. Oc schicke wij nw till edher oss elske Hermen Polle wor hoffgesindt, som edher skall giffue all wor meninge till kende, bedendis oc wele, atj ther vdinnen betroo hannem, ligerwyse som wij selff personligen hoos edher waare, oc retther edher ther effter altinges, oc tager edhers sagh alwarligen fore oc wel till waare. Wij sende edher oc met Hermen Poll wore

¹) Tiden saavel for dette som det nærmest følgende Dokument bestemmes af Herman Polls Kreditiv til Kongen af Skotland, som findes i Münch. Saml., og er dateret Zwynardæ prope Gandavum pridie kalendas januarias 1525. Kongen kalder Herman Poll heri: "nobilis vir et aulicus noster."

²) Om Sammenhængen med disse Skibe, se S. 261. Anm., og om Bortførelsen af tvende af dem fra Kjøbenhavn se Udg. Disp. de reb. Chr. Ildi S. 98—99.

breff till Schotland, en credentie till koningen, lydendis poa doctor Alexander Kynghorn oc eth breff till hannem, at han poa wore wegne will giöre sijn flijt oc forwærfwe edher leigde allenstadz vnder Schotland, ind oc vdt, at bythe oc parthe etc. Thij löber ther vnder landt, oc sætter oc schicker saa till doctor Alexander wisse bud, atj komme hannem til ordz, tha troo wij, at han skall giöre thet beste oc vnderwise edher poa all leylighed, som ther i landit er. Tha sende wij edher eth andit breff till koning aff Schotland, ther vti wij lade forclare edhers sag oc begeere aff koningen leigde fore edher oc edhers metfölgere i Skotland. Er thet saa. doctor Alexander icke er ther i landit tillstæde, tha forhörer, om nogen anden wore wenner ther i landit, som thet breff will flije ind for koningen oc schicke edher ther poa gode swar, boeskeyt oc schrifflige leigde, oc seer edher sag well foore. Er doctor Alexander tilstæde, tha beholder hoos edher thette siste wort breff, som korsett stander poa screffuit hoos indzegell, oc betroer hannem i alle made. Oc giörer edhers flijt till at krenke wore fiender, som troo tienere büre atgiöre. Nar gud alsommechtugste will schicke oss i wore lande oc rige igien, som oss nw snarligen hobes, tha wele wij saa belünne teg Clement oc alle the gode karle, hoos teg ære, som oss tiene met troo, atj alle oc hwer serdelis skulle tacke oss: thij bewyser edher nw trooligen oc mandeligen. Befalendis edher gud ¹⁾).

(Originalt Udkast paa Papir, skrevet med Kantsler Gotskalk Erik-sens Haand. Münch. Samling Nr. 3477. Christiania.)

¹⁾ Da Herman Polls Sendelse omtales i dette Dok., er det fra samme Tid som foregaaende. Skipper Clement rømte fra Kjøbenhavn i September 1525, begav sig derpaa under den norske Kyst, hvor han haabede at træffe Klaus Kniphoff, og opbragte en Mængde Handelsskibe; først midt i December kom han til den hollandske Kyst og gjorde Christiern den Auden bekendt med sin æventyrlige Gjerning, se S. 379-380.

Paulus Petrus Kempe beretter Christiern den Anden, hvorledes det er gaaet ham, siden han reiste fra Kongen; om Hertug Hans's Optugtelse; om den danzigske Borgemester Johan Wendhøndt, hvis Bestræbelser Luther formodes at ville understøtte; religiøse og politiske Raad.

1. Nade och friid af gud fader och vore herre Iesu Christo, lof oc ære vere gud i euigheit, ssom hafuer os nadelig oc rigelig frelset vtaf then grøelighe Leuiathan tenner oc syne vnde engeler, ssom ære forstockthe menscher, som allen tiid tencke och arbejder ther paa, at the kvndhe then ene varheid Iesum Christum vor herre tiil ligner göre, och bespote, dödsla, och Kör[s]fest, som the beuiser emod hans brüdere i alle mode, huilke at[for]fülle, döde eller bespote er lige saa müget hwos hannum, som thee gjorde hannum thet selber, forthi thi ere hans kærste brüder och lemod etc.

2. Aller kærste herre, fader och broder i Christo, ethers kerlighed begirde, ath ieg skulle scriffue edher tiil, huorledis thet haffde goid meg paa veghen fra edher ind til Mastrig. Tha mo i vide, thet haffuer gonghet megh effter gwdtz mischunheid saa vel, ssom iegh kvndhe best begere, vthen ieg motthe bliffue i Antuerp tiil tiende dagh effther ieg foor fran edher; och warith them megeth swarth, som ieg forstaa, för end thi kvndhe fly os paa (sic) stedhen, ssaa at wi nödes tiil atlige i Lyre om natthen och komme tiidth wel stille. Hans Michelssön skicketh meg xxxxx och ili philippes gl. oc 16 stiffuer, huilke hand regnet meg fore xxxxx rinsk gl., ther vtaff köpthe ieg oss huilke vi haffde behof tiil reessen for 16 rinsk gl. etc.

3. Kære herre, efther ath thet war gwdtz wille, ath iegh skwldhe (ssom iegh hobes) en stacket tiid were fran edhers nade, hwos huem iegh wildhe gierne dagh och nat medblyffue, hobes iegh, ath thet skall være oss megeth nütterlig, ssaa ath wi skwlle igen (met gwdtz hielp) trollens hoffuet nedher trede, ath hwor megheth brüsth ther bliffuer nw paa priinss Joannis vegne, myn kærste herre och ssön i Christo, thet skulle wi opretthe rigligh paa en andhen madhe, forthi iegh wil (met Christi hielp) ether nadis ærindhe saa bestille, at tröllen och wndhe mennisker skal selber ther offer wndhre, om ther er noghen godh blödtor i them, hwilke iegh skickes tiil. Megh töckes, ath inthet bedhre er, end d. Mar-

thin Luther skal herteligh segh ether nades sagh tiil nemme och tiilscriffue Dansk och thee andre christligh stedher, och thee skwlle nödes tiil ath setthe edher ind i edhers laud igen, heldher thee skwlle haffue suar och vchristlig conscientz ther, effther edhers breff, som wi screff then borigmesther tiil¹⁾, huilke ieg wid wisse, ath hand och alle thee, ssom höreth eldher leser, skal ligge paa liarthet. 4. Iegh wilde gierne haffue vtaff hierthet tallidh met hannum, medhen Hans Michelssön menith, ath thet skwldhe icky bere ath etc. 5. Medhen iegh hobes then tiid skal komme, ath thet skal fuld vel bære ath. Jegh wil med Jorghen Mynchwitz ssa tale, ath hand moo holde edhers nade, hwad hand haffuer sag[t]h edher tiil²⁾, och tale met hertugh Hans efther edhers nades befaller met scriffuelse och breff. Medhen huodstücke och mesthen deel liggber ther paa, ath gwode Christenne bedher tiil gwod och scriffuer tiil stedher eller selfuer farer fore ethers nade. Jegh tiuel inthet, ath thet skal i snarth ther tiil komme, szaa ath the skulle thet selber begere etc. 6. Jeg meyn, then ssamme borigmesther wil scriffue edhers nade tiil; tha ligher ther wel magth paa, ath i skoffes icky i theres artikeler eller priuilegier; forthi ther ere manghe eblanth, ssom vmild och vchristligh ære, huilke inghen skulle eller maa holde, medhen ethers nade kan icky fare wild effther then scriffuelsse, vij haffuer screffueth tiilforn tiil hannum. Thet maa i sendhen wære, ath thee haffue ssa well skyld ssom edhers nade etc.

7. Jegh meyn, ath thet ere nötterligh och redeligh, ath effther thee ath frue Margretthe ^{ישבל} will icky, och maa icky, och kand icky eller hendhers raad helpe edher, at i begerer frij hielp wtaff Flandria; thet kand wel skee foruthen alle opröre. I törf inthet traæ, huad frue Margretthe eller hendhers raad segher edher tiil, för en i haffuer thet wti handhen. Edhers frue maa göre ther wti, huad ether nadhe töcker reeth atuere etc.

8. Kære herre, om noghen spöre ethers nade ath, hwi iegh komme fra edher, töckes megh inghen bedhre suar at werere, (jeg taler ssom en mennisk), en ati sigher, ati haffde icky, met hwilke

¹⁾ D. e. Brevet til Johan Wendlandt, trykt i S. R. D. VIII. 489 flg. Se herom S. 374-75, Anm.

²⁾ Jørgen Mingkwitz skulde anmode Kurfyrst Johan af Sachsen om et Penge-
laan til Kongen; se S. 143, Anm.

i skuldhe holle megh heldher andhre, huilke i kwndhe icky holle i ssodan tienisthe foruthen staar lön etc. Ssaa meyn iegh, athee skulle skammes wiid ssaadan suar, forthi vij maa icky komme ther hen, ath vij skwlle sighe, at iegh er borthfarit fore myn lerdoms och predikens vegne. 9. Jegh wiid visse, ath ieg hafuer inthet andhet læret end Christum, ssom ere fore myn och edhers och alle sönderns skyld kör[s]fest, död och opgöstande; forthi vij vare alle fortapt, wore gwode gerninger halfft os inthet, medhen meer fördümnet os, forthi vij gjorde them icky aff troen, forvthen huilken inthet kand gwd befalle. Ther fore ware wij alle forlordhen; en kwnne icky seg selber, hwer megget myndre en andern helpen, vij motthe tiil helvidj alle; ther var inghen creatur paa jorden eller i hemmelen os kwndhe helpe; tha forbarmet segh gwd ober os saa rigligh, at han gaf syn alle kärste sön for vore synd, at alle thee, ther glöbd paa hannum, ath han er thennum skencket, skal blyffue salighe, saa at alle the en anden vegh fynder, the maa bliffue fortapt met lyff och seel tiil euigheyd, och alle thee, ther troer paa hannum, salighe i euigheyd, amen¹).

13. Kære herre, iegh köffthe en fadhe vti Antwerp, wti hwilketh iegh packeth alle myn böger bode grecos och hebreos, hwilke iegh haffde alle kärste, medhen ieg kuwnde inghenlunde före them med meg, fore thi ath besthen er lidhen och smaa och weggen longh oc wndh. Jegh bad Hans Michelssön, ath han skwlle skicke megh thennum tiil megh meth then förste foremand; medhen iegh vid icky, om han wille taghe forssömmels foreth. Ther fore bedher iegh edher, ath i wille fore gwdtz skyld skicket met Hans, ath thet kwnne komme nedher met then förste bod. Ther kommer forwthen twiffel jndhen otte daghe tiil Antwerp voghne, ssom wiil tiil Libtz etc. 14. Myn kære herre, efther thi ath ieg kwnne icky fonghe lebref aff myn frwe, hafwer ieg taghet aff herren, hwilken alle jordtz rigi höre tiil etc. Thet scriffuer ieg alt, paa thed i skwlle icky twile paaid, ath gwd skal i²) skicky syn engel met edher etc. Jtem Pether van de Vald borigher i Antwerp, ssom

1) Her er udeladt et Stykke, holdt i samme svulstige, salvelsesfulde Tone som det nærmest foregaaende og aldeles indholdsløst.

2) Midt i det fortydskede Sprog kommer her en gammel dansk Form, nemlig "i", ligesom siden "e", i forstærkende og bekræftende Betydning. — Lebref, som forekommer strax foran, er Leidebrev.

gaff megh edhers breff, skicketh megh syne brodere, ssom fülle wil megh tiil Coloniam och sidhen ridhe tiil Ausborig wthi synue ærendhe. Han haffde heldhers icky fareth wtaff stedhen i otte dage, medhen han giordhet for ethers skyld, ath hand wildhe conferere met megh wti then hillighe scriff. Han er megh en gwode stolbrodher, gwd være loff, ssom altid skickerit effther synue miskwnd etc. Ther fore bedher ieg, at edhers nadhe wille tacke thennum. Jegh haffde gierne siethet, ath Christiern Vinther haffde fölleth hannum, forthi han kom tiil os i Disth och haffde ssaa forreith synue hesth, ath han bliff ther andhen dagh, ther wij reed aff til Mastrigh, och sagde han wille scriffue ethers nade ther om tiil. Ethers nade kan wel fyndhe en raad ther tiil, thet tienner icky well (töckes megh), ath han bliffuer huos edher, för en thet gougher ether andherledes etc. Gwd fadher och wor herre Iesus Christus beskerme ether dagh och natth met ether kære ssön, fore hwem iegh bedher, ati sparer icky riseth, och bedher gwdh for hannum, tha toor i inthet twile paa, ath han skal e frelsses fra the vndhe etc. Iesu Christi nade och (sic) være med ether alle etc. Screeffuet i Mastrig onsdag effther iegh foor fra ether 1525¹).

Paulus Petrus tuus ex
corde totus²).

-
- ¹) Da P. P. Kempes Afreise fra Antwerpen omtales i H. Mikkelsens Brev af 12 December 1525, maa Brevet henføres til December Maaned.
- ²) Foruden de udførlige Oplysninger, som i Udg. disp. de reb. Chr. Hdi S. 33—36 ere meddeelte om Paulus Petrus Kempe, kan endnu som et Beviis paa hans paa den Tid mærkelige og sjældne Sprogkyndighed bemærkes, at der blandt Kongens Papirer findes et Bryllupsdigt af ham (epithalamium Pauli P. Kemponis ad M. Onnonem, virum et singulari eruditione et spectata pietate ornatissimum). Det bestaaer af 8 latinske Verstinier, vxlende Hexameter og Pentameter, derefter 6 græske Hexametre, og endelig en Bon paa Græsk med indblandet Hebraisk. En vidtløftig latinsk Gravskrift af ham over Dronning Elisabet er trykt i Altmeiers drei Monographien S. 73—75, men efter en meget feilfuld Afskrift. Skade, at han ikke har været saa færdig i sit Modersmaal som i de fremmede Sprog. Thi, skjøndt han i et Brev til Kong Christiern (2 Dec. 1526 Münch. Saml.) siger: "jeg wil gøre myn ytherste flid och arbejd, ath then ewige gwdtz ordth skal blyffue reend och recth wsetthe paa wore tongemaall", saa vise dog hans Breve, hvoraf høves en stor Mængde, at Modersmaalet under hans lange Ophold i Tydskland og stadige Omgang med Tydskere var blevet forvansket for ham, og at han var meget langt fra at kunne skrive det reent. Der er

Udskrift:

Christierno etc. Danorum regi, suo et domino et patri et fratri in
Christo amatissimo.

Cito. Cito. Cito.

(Original paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Samling Nr. 1456.
Christiania.)

derfor ikke megen Grund til at beklage, at de Dele af Biblen, som han oversatte, (de tre første Evangelier og femte Mosebog) ere tabte. Han opholdt sig uden Tvivl i Tydskland allerede før Kong Christierns Landflygtighed; i Aaret 1525 reiste han til Belgien for at undervise Hertug Hans, men allerede i December 1525 maatte han begive sig tilbage til Tydskland, da Regentinde Margrete ikke vilde taale ham i Prindsens Nærhed. I Tydskland forblev han derpaa i 4 Aar, understøttet af Kongens fromme Søster Elisabet og Kurfyrst Johan af Sachsen. I December 1529 reiste han efter Kongens Befaling til Ostfrisland, og opholdt sig en Tidlang i Greetziel, i Grev Ennos Besiddelser og i Nærheden af Junker Balthasar af Esens, med hvilke to Fyrster Kong Christiern den Gang drev mange Underhandlinger. Paa samme Tid opholdt sig i disse Egne flere andre af Christiern den Andens Udlændighedsfæller, som Peder Stub, Provst Hans Hansen, Knud Skriver o. fl. Sidst i August 1530 forlod han Greetziel og begav sig tilbage til Sachsen, hvor han forblev et Aar, da han August 1531 igien drog til Kong Christiern i Nederlandene, hvem han derefter fulgte til Norge (Münch. Saml.) Her blev han som bekendt Kongens Kantsler, og flere Breve (D. K. H. og Saml. Ch. II) deels fra den skatteyndende Almue, som søgte Lettelse, deels fra forskjellige Folk, der søgte Forleninger, vidne om den Indflydelse, man tiltroede ham hos Kongen. Da Provstiet til Marielkirken i Oslo sædvanlig var henlagt til Kantslerembedet, har P. P. Kempe vel af denne Grund faaet dette Prælatur, som hans Forgjænger i Kantslerværdigheden Matthias Andersen Hvarfue eller Hvöruf, der synes at være død ikke langt inde i Aaret 1532, ogsaa havde havt (D. Mag. I B. S. 349). Om Kempes Udnævnelse hedder det (Saml. Ch. II): Paulus Chempo, vor naadigste Herres Kancellær, haver Livsbrev paa Provstiet her i Oslo med al sin Rente og Røttighed, som Provst Mattis Hvöruff havde til samme Provsti for ham, dog med saa Skjæl, at han skal lade prædike *Lutheri**) klarligen Guds Ord og hjælpe fattige Folk deraf. Den Hengivenhed for Kong Christiern, som P. P. Kempe saa ofte udtrykker i store Ord og svulstige Talemaader, afholdt ham dog

*) Dette Ord er overstregt.

Johan Weze underretter Christiern den Anden om Keiserens Tilbøielighed til at gjenindsætte Kongen, nu da Freden med Frankrig er sluttet; raader Kongen til endelig selv personlig at begive sig til Spanien; Ærkebispstolen i Lund er i Rom bleven givet til Jørgen Skotborg m. a. m.

Ego in isto tractatu¹⁾ non dormiui, sed singulis diebus cesarem accessi et rogauui, vt vestram maiestatem in hac pace concluderet, et cesar semper bene respondit. In profesto autem trium regum fui cum maiestate sua bis vltra mediam horam, et tunc sentii magis de voluntate cesaris quam antea vmquam; et audiuit quam libenter replicationes meas, taliter quod notifico maiestati vestre, quod ipsa etiam erit inclusa in ista pace, ita vt restituatur (sic) ad sua regna autoritate et auxilio cesaris; et rex Frantie aperte non iuuabit vestram maiestatem, sed litteris suis promouebit, quantum poterit, nec cesarem neque vestram maiestatem impediatur. Simulet vestra maiestas hec omnino ignorare, et serenissimam dominam Margaritam dulcibus verbis et precibus detineat. Voluit cesar a me intelligere, quibus copiis et quibus modis maiestatem vestram restituere posset. Propterea sequenti die ad informandum desuper suam maiestatem accessi, que iussit suo charo et maxime nunc auctoritatis apud eam Ioanni Aleman audientiaro suo (hic est, qui Hannardum extrusit), vt ille me audiat semper, et quo-

---

ikke efter Kongens Fængsling fra at gjøre sin Fred med Frederik den Første og modtage et godt Embede, nemlig som Forstander for St. Hans Kloster i Viborg. Han var i det Mindste i denne Stilling i Aaret 1535, og, da det var efter at de Grevelige vare forjagede fra Jylland, kan han næppe antages at have skyldt dem denne Ansættelse. Det hedder nemlig i Tegnelser over alle Lande for 1535 (D. Mag. 3 R. 4 B. S. 200): "Mester Powell Kempe forstandher y Sauti Hanss closther steffner frue Anne aff Staarupgaardt for nogen eng, szom hun haaffuer fra noghen aff closters tiænnere, ad møde y Wiiborg nw paa fredag nest komyndes." Han maa have mistet denne Bestilling eller være død for 7 Mai 1537; thi paa denne Dag fik Henrik Rantzow Folgebrev til Bønder og Tjenere, som tjene til St. Hans Kloster i Viborg (Register o. a. Lande).

¹⁾ Her sigtes til Freden i Madrid mellem Frankrig og Spanien, som undertegnedes tre Dage efter at dette Brev var skrevet. Den første Deel af Brevet, som indeholder bekjendte eller mindre vigtige Ting, er her forbigaaet.

tiens opus sit ad suam maiestatem secreta conducatur. Michi quoque iniungitur, ut omnia bene perpenderem, ut quamprimum pax ista confirmata esset, debite suam maiestatem et illius consilium informare posset. Sed serenissime rex, domine ac patrone vniuersae et semper colendissime, ego qui, postquam fidem maiestati vestre dedissem, totis meis viribus conatus sum omne id, quod ad honorem, commodum atque auctoritatem vestre maiestatis cedere potuit, eidem dicere, reuelare, consulere atque persuadere, non habito ad quemuis alium uiuentem respectu, unde et nulla alia de causa apud vestram maiestatem sinistra machinatione et vafro ingenio aliquorum, quorum anime requiescant in pace, delatus fui; nichilominus ego semper studui facere, quod ad probum atque fidum seruum spectauit.

Sperans, maiestas vestra ex operibus tandem cognosceret artificem, ac finaliter fidem et labores et integritatem meam recognoscere deberet, prout sum certus, maiestas vestra factura est.

Et nunc quoniam tempus iustat, ut de restitutione vera et reali fieri debeat instantia, nolo maiestati vestre meam bonam opinionem latere. Est enim ista (quoniam vehementissime dubito, hanc pacem parum duraturam), quod vestra maiestas, quomodocumque posset, conferret se cum quattuor aut quinque personis secreta ad Hispaniam ad cesaream maiestatem, ubi sine omni dubio (si vestra maiestas sua prudentia suorumque fidelium consilio uti velit), nichil penitus dubito, quin hac estate ad sua spoliata regna et dominia restituatur.

Si uero maiestas vestra non poterit venire, ego fatiam quod erit in fidelissimo seruo; sed dubito, quando cesar velit mecum aut alio oratore concludere, antequam ego ad vestram maiestatem scribo et michi responsum desuper venerit, semper transeunt tres menses; et posito quod omnia conclusa essent, nichilominus, quando cesar dederit illustrissime domine Margarete et aliis suis in partibus illis vicegerentibus commissionem, timeo quod illi non ita expresse et festinanter ad voluntatem cesaris exequentur illius mandatum.

Et hic ab aliquibus consiliariis possunt fieri plura impedimenta, que non fierent, si vestra maiestas adesset. Ego cognosco tantum serenissime rex, nisi maiestas vestra utatur maximis cautelis et ingenio et hoc nunc in primis, difficillime restituatur ad sua regna; tot sunt bonorum emuli et hostes, dicant ceteri omnes quicquid velint. Et quoniam pridie et heri archiepiscopus Tolletanus, dux Callabrie et dux de Bessara missi sunt ad Portugalliam pro adducenda imperatrice, infra mensem vel sex septimanas huc ventura est, ac

rex Frantie celebrabit nuptias cum illustrissima domina Leonora etiam ante illius recessum, taliter quod serenitas vestra meo paruulo ingenio non poterit captare tempus magis propitium. Nam cesarem haberet cum sua imperatrice, regem Frantie cum domina Leonora, maxime partibus maiestatis vestre fauente, regem Potugallie haberet cum sua regina, atque Borboni ducem. Quid uelit maiestas uestra commodius adeo postulare? Numquid iste solus modus est vincere hostes illos, qui se amicos fingunt, qui sunt cesaree maiestatis subditi et seruitores, qui uestram maiestatem non solum impediuerant, ne ad sua regna hucusque redierit, sed etiam causam dederunt, ut regnis suis spoliaretur. Queso igitur maiestas uestra hanc meam fidelem admonitionem cordi sumat, atque cum suis fidelibus consiliariis plene et mature deliberet, nec fatiat quod michi soli uidetur conueniens, sed quod uestre maiestati, que omnibus ingenio et prudentia superat, consultum fuerit, michique iubeat; ero, uti omnibus constabit, apud cesaream maiestatem eius fidelissimus seruus ac diligentissimus sollicitator.

Necesse tamen est, quod maiestas uestra mittat michi mandatum et instructiones.

Dux Borboni fuit valde male contentus, quod non datur illi domina Leonora in uxorem; sed nunc tractatur cum eo, et uolunt eum aliis muneribus contentum reddere. Meo iudicio tractatur, quod uolunt illi dimittere statum ducatus Mediolani, ut ibidem erit nomine cesaris uiceregens, et rex Frantie dimittit illi libere fructus sui ducatus. Propterea distuli illi presentare litteras credentie serenissime domine regine ad me missas; infra biduum negotium conclusum erit, tunc presentabo litteras et fatiam, que iussit sua serenitas¹⁾.

Den vii dach dysses maentz heb ich van mynen procuratoer van Romen brieff ontfangen, wie dat meester Georgen Schotborch sich myt den cardinal de Cesis verdraegen het; vnd hat pausliche heylicheit des hertzogen van Holsteyn vnd der van Lubeck voerschryfft hoger geacht dan key. mt vnd uwer k. w. etc. He het den cardinael voel gereetz geltz gegeuen, dan ich wet noch die summa niet; he geeff dem cardinal een jaerliche pension van ve ducaten, vnd die cardinall het regressum behalden de consensu Georgii per cessum vel decessum ipsius. Alsoe gnedichster her

¹⁾ Et Stykke er her udeladt, som handler om Johan Wezes Pengeforlegenhed, og adskillige andre mindre betydelige Sager.

hebben sie den anslach gemacht, dat dat bisdom van Londen altyt toe Romen blyuen wort. Doch ich haep got vnd v. k. m^t warden my raet geuen, wie ich my hier jnne halden sall.

Jch heb auer lang brieff gehat vyt Nederlant, dat mester Georgen vorschreuen jn Nederlant geweest ys, vnd aldaer oich heff- tich solliciteert nae synre confirmation; des almechtige gotz wylle moet altyt geschien; die van Hochstraten heft ych een goeden pels daer van gehat ¹⁾) vnd het syn best gedaen.

Gnedster koninck vnd her, die almechtige got will v. k. m^t myt sampt myn gn. vrou koningynne vnd jong heerschaften voer allem leit steetz beschermen vnd vyt jren ellend bald erheffen vnd my als jren onderdenighen cleynsten diener steetz gebyden, wil oich my hiermet myt aller onderdenicheyt vnd demoedicheyt an die selbige beuallen hebben. Geschreuen tot Tolleten den·xi dach des monetz januarij anno etc. xxvisten.

E. v. s. maiestatis

fidele mancipium

Jo. de Weze, electus

in archiepscopum Lundensem.

Udskrift :

Serenissimo domino Christierno, Danorum etc. regi, domino meo clementissimo, Lyre aut ubi fuerit. Jn absentia dentur ad manus serenissime domine regine.

Cito. Lyre. Cito. Cito.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1966. Christiania. Paategnet udvendig med Hans Mikkelsens Haand: "Electi breff anam- mit anno domini mdxxvi then siette dag marcij No. 8." Desuden med samme Haand skrevet paa Papiret, hvorpaa Seglet sidder: "Anno mdxxvi then vi dag marcij vti Androp opborit thette breff aff her electo." "Jtem sendt til Johanni Vetze oc forscreffuit til Pascale de Negero jc ducater oc ic apud Velseros." Den latinske Deel af Brevet er skreven med Ciffre; Hans Mikkelsens Opløsning ligger hos.)

¹⁾ Ordene fra "Hochstraten" til "gehat" ere skrevne med Ciffre.

196.

Zwynaerde 14 Januar 1526.

Dronning Elisabeth anbefaler sine og sin Ægtefælles Anliggender til Regentinde Margretes Omsorg.

Madame ma bonne tante, je me recommande humblement a vostre bonne grace. Apres que jay congneu, que sommes delaisies et despourueu[s] dayde et de consort pour le recouurement du nostre, et que le roy mon marj, se confiant en son bon droit, sest fonde en justice et rendu plaintif a linperialle mageste, et requis sa justice nous estre administree en sa chambre jmperiale, affin destre restitue de la spoliation que lon nous a fait, meismement des parties qui sont submises a mon dot de mariage et dont par raison je debuoye viure, lesquelles le duc de Holste et ceulx de Lubich par force et violence occupent, a laquelle justice nostre partie ne veult entendre ne obeyr, mais chersent tous moyens extraordinaires, fuites et delays, comme plus amplement nos chiers et bien aymes mestre Gillis van den Becke et mestre Melsior Lalemant a nostre singuilliere requeste vous donneront a congnoitre de bouche et par escript, sil est besoing: vous prie les vouloir ouyr et croire et de ce que de nostre part jl[s] vous remonst[r]eront, vous plaise tenir la main, a ce que puisons auoir bonne adresche, ayde et asistence en justice. En quoy faisant, madame ma bonne tante, me obleges de le recongnoitre et le demorant de ma vie le deseruir. A tant madame, dieu vous doint ce que desires, priant me vouloir commander vos bons plaisirs, estant de ce aduertie je metray paynne de les acomplir. De Zuynnaerde ce xiiiie jour de jenuier xv^c xxv¹).

vostre bonne niece

Ysebeau.

Udskrift:

. . . . . madame ma bonne . . . . .

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 1396. Christiania.)

¹) Brevet er skrevet, da Dronningen laa paa sin Sotteseng, fem Dage før hendes Dod. Underskriften er egenhændig, men med rystende Haand. Den "Melsior Lalemant", som nævnes, er Melchior de Germania.

197.

Wittenberg 29 Januar 1526.

Paulus Petrus Kempe underretter Christiern den Anden om Luthers Deeltagelse for Kongen og Beredvillighed til at fremme hans Andragender hos Kurfyrst Johan af Sachsen, samt under visse Betingelser skrive til Staden Danzig; Berend v. Mehlen; Hertug Jørgen af Sachsens Adfærd mod Luther m. m. a.

Ther fore¹⁾ maa wij forstaa, hwat gwdtz ord förer met segh, sendherligh troff, kerlighed, rectferdighet, miskwndheit etc. Medhen paa thet wij skwile inthet twile, at thet er gwdtz ord, skicket han forfülles, met hwilket thet bliffuer proffeth som sölb siben syndher wti ildhet²⁾. Hwem forfölgher icky then threehornitz besthes righe, hwat arbether thenne werdtzens försther och konningher, paa thet thee skulle forradhe Christum och stadfesthe theris aufgwdes pawens righe, hwat görer icky then aller blodigster Iesabel³⁾ met synne forgyftteligh spögelse archidiabulo Panormitano, Hoge-strato, jegh wiille tidhe thee andhen, hwilke alle tiid arbether ther paa, ath the kwndhe righgöre och statfesthe diffels righe, hwilke ther kan aldrigh bliffue metther eller fwld aff the wskyldiges wt-lendighet, forfülles eller blöd, ligherwiiss som thee harpie, hwilke inghen kan metthe eller földhe; och (hwilket ther megeth grueligh er) thee kwndhe icky soffue, wthen thee göre försth thet, som vnth ær. Thee gledes atgöre söndhen, och then vmildhe pawen met syne forgiffteligh spögels, som alle tiid forbandher gwdh, ære thee och loffuer, medhen Christum met syne wtualde bespotther thee, forfölgher och ihelslagher, paa thet at alth wskyldig blöd fra then försthe regcthferdighe Abel ind tiil werdhens endhe skal komme ober thennum. Och thet er och recth, fore thi thee elsker forbandels, och hwn skal komme thennum, och forsmoir welsegnels,

-
- 1) Af dette lange Brev, der snarere er en vidtloftig theologisk Afhandling end et Brev, er en stor Deel udeladt, og kun det meddeelt, som har Interesse for Indholdets Skyld, eller fra Formens Side ved den lidenskabelige Hæftighed, hvormed P. P. Kempe farer løs paa den evangeliske Læres Modstandere.
- 2) Skikkede han Forfølgelse, med hvilken det proves ligesom Sølvsiens (prøver) Slakker i Ilden?
- 3) "Jesabel", d. e. Regentinde Margrete af Nederlandene. "Archidiabolus Panormitanus" d. e. Johan Carondeletus, Ærkebisp af Palermo og Medlem af den nederlandske Regjering. Det strax paafølgende Ord "tidhe" er tie, fortie.

och hwn skal langth fly fran thennum, och theris biscofes dom skal en andhen snarligh tage fran thennum. . . .

2° Om thee ærindhe och befallingh, som i befallith megh försth tiil d. Martin, tha moi wide, ath iegh haffuer met alle fid oc gwode troo hwos hannum nerwerendis fuldkommith thennum, saa ath megh süntes, at ieg then gwode man saa rüridhe och opuacthe met myn oratz, ath han wille gierne försth met bün til gwd fadher met alle andhen synne gwode hellighen bröder, och med scriffelsse tiil andhen fromme herrer, stedher och bröder saa megeth helpe och trösthe, som hannum megligh er; forthi iegh gjorde myn oratz megeth kreffteligh och langh tiil hannum, vti hwilken iegh bescreffue alle ethers wenner och wuenners synd och wille, ther nesth ethers herth och synd i alle ethers modgangh, och hworledes wij haffuer oplærith principem etc. Hwilken myn oratz ethers nadhe skal wel fonghe at see, lese och hürre (met gwdtz hielp) tiil recther tiid.

Jtem d. Martin skicketh ith breff strax tiil korförsthen hertogh Hans, vti hwilket han badhe och begerith, at om thet begaff sigh, at i komme ighen til Vittenbergh, tha motthe i ther wære och holdes frij. Jtem at hertog Hans skwille see gwdtz gaber wti edher, wti hwilke gwd pleer vnderligh at öffe wores troo och kerlighet. Tiil hwilke hertogh Hans swaret saa, ath han kan wel lidhe, at i kommer tiil hans land, dogh met sodan vilkor, ati försth betaler eller kommer oberene met thee försther och herrer, hwilken i ere skyldigh paa then stridens vegne, som i haffde begönth; ellers wiid han vel, at han och hans vntherdanne kan meghet wnth och skade lidhe aff sodanne herre fore ethers skyldh, ligeruiss som thet hendhe sig i hertog Fridericks hans broders tiid etc.

Hwilken swar kan iegh wel föresee, hwor megeth hwn skal ether befaller, forthi hwn befaller megh icky wel, forthi megh töckes, ath hertog Hans haffuer icky wel tenckth, hwat ethers slecth, hwat mildheit, oc hwath ethers vthersthe nyttorftigheit begerer wti ssodan fal. Dogh loffde d. Martin, ath han vildhe met thet alle snaristhe selber tale met hannum, forthi han haffuer noger andhen ærindhe tiil hannum. Megh töcker, ath hertogh Hans haffuer selber gwode willie tiil ether, saa ath han icky offuergiffuer ether wtj alle syne dage. Om d. Martin mo i wisse wiidhe, at han elsker ether i alle mode och meyn, at hertoghen wille icky forlade ether, forthi han er gwod och mildh emod alle thee, som lidher forfülles. Thet er wiiss, at han holdher medher aff gwdtz ordh end alle

werdtzens tingesth, saa ath han wille oppenbarligh beuisse thet vti werdhen, och icky hemmelig hollet som seyn broder; medhen han goer selber och seyn sün allen dagh til predighen vti Torgaw, hwar han ligher wel met iic heste etc. Ther fore moi alle goth foresee ether till hannnm.

Jtem d. Martin sagde, han wille seyn besthe göre ther till met scriffit och bwd tiil the Dansken och andre christliche stedher, ath hielpe ether wtj hwat modhe ban kand. Dogh tückthe hannum at were besth wti ssodan madhe, ath han fürsth laad wtspöre met predicker wti Dantsken, om thee kwndhe forstaa, om thee wildhe ether goth, saa ath fornemme han thee wille ether goth, saa wille han oppenbarligh scriffue och bruge segh; medhen wille thee icky ether goth, saa tücker hannum, ath thet er besth at tale ther inthet om, eller en mand skwille haffue stoir had oc awin tiilforgeffes. Hwilket rad ther megh saa hein befaldth, om ther ware noghen falskheyt och bedrigery wthi then borigmester . . . .

4. Om her Bernhart och seyn brodher¹⁾ kan jegh jnthet wiisse scriffe, forthi iegh haffuer icky wærith huos thennum. Dogh meyn her Jörgen, at her Bernhard skal göre gierne alt thet, som sümmer en frommer redeligh mand. Ther fore bedher iegh och, atj wille hannum och alle andhen gierne forlade fore Christi skyld, hwat the haffuer bröth emod edher; forthi wij ære alle noch skyl-dig fore gwd, hwilken ther wille oss icky wor sünd forlade, vthen wij forladher wore brödher etc. Dogh saa hwat han haffuer screffuet eller talet paa ethers künlig naffn, thet skal han alt, nar han seer lemplicheit, igen robe, saa atthet skal bliffue ether da tiil störe ære en thet tiilforn til være etc. . . . .

5. Om Tile Deen ethers vert tiil Wittenbergh kan jegh icky andhet forstaa, en han och seyn hüstrv elsker i alle madhe ether och ethers, saa at then mynsthe, ther edher tilhör, elsker thee, hwor meget medher edher selber, saa at thee haffuer jnthet, hwil-keth ther hörer ethers nade til, er thet huss, camertz eller andhet, hwatt jegh haffuer begerith aff thennum, haffuer thee gierne til-steed, och haffuer megh gierne tiilherboretz nommet effther ethers villie etc.

---

¹⁾ D. e. Berend v. Mehlen og Henrik v. Mehlen, som, efter at være fordrevne fra Sverrig, nu igjen søgte at nærme sig Christiørn den Anden. Hr. Jörgen, som strax efter nævnes, er Jörgen v. Mingkwitz.

Nadighe herre om thee selbffkar, som then preesth haffuer vti Wittenbergh i pantt aff ethers nade, bedher Tile Deene gierne, atj wille wellgöre atscriffue hertoghen ther om, at han wil befale samme preesth at faa Tile Deene thennum, nair han fongher hannum saa mangue redhe penningh, som thee stoir i pantt fore; han wil och giffue hannum vgher ther vt aff. Thet bedber och ieg gierne alle käriste herre, paa thet then preest skal icky lengher være hofferdigh vtaff ethers gwotz: thet wille Tile emod alle ethers gerne forskyld. Ther fore bedher jegh, atj wille skicke meg then breff tilhandhe eller Tile, paa thet han kan selber före henne frem till hertoghen. Jtem thet er meg saghet, at ther staer en kisthe hwoss then gamble skötzer, hwilken han wil och foruare ethers nade, om ether töckes saa etc. . . . .

7. Aller käriste herre, jegh befalle Hans Michelsön effther ethers villie meyn bögher bode greckis och hebraisker, saa at ieg finghe aldels jughen met meg, forethi at hesten ware forlidhen och skröbeligh, saa at then ene bleff forderffuet paa weggen, saa at jegh nödes til at offuergiffue selskaben. met hwilken ieg fwiles fra Colne etc. Ther fore bedher ieg ethers nade gierne, atj wille lade skicke meg thennum hiid til Liptz til Kwudtz köckmesthers hwss, met then försthe voghen, forethi ieg kan jughen lwndhe ombære thennum. Thee ere icky sodanne böger, hwor danne ieg kan köbe her igben; thet skadher inthet, hwor dyre voghen lye ær, forthi ieg ather medher böghern en hwndrit synne saa mangne penningh, som thee ære köpth fore etc. Aller käriste herre, jegh wille her wti Wittenbergh bidhe hoffsualis¹⁾ aff ether, serdelis then hoffsualis. som i loffde meg, om hwilken ieg toor inthet andhet eller medher scriffue, saa lenghi wil ieg her grede, oc wene or bedhe gwd, at thet skal gaa effther seyn aller besthe willie.

8. Om nye tynner²⁾ kan ieg inthet scriffue ether. en hertogh Hans er gwod och elsker euangelium, medhen hertog Jorghen elsker pawen oc ær nw oppenbarligh meg[et] wred paa d. Martin. Han scriff d. Martin til, at han skal snarlig bedbre sigh, omkomme til penitentiam oc then vhelliche pauens kircky (som han

¹⁾ D. e. vente paa Husualelse.

²⁾ D. e. Tidender. Længre frem i samme Stykke staaer "lighern" d. e. Løgner.

kaller christeligh kircky), tha will han gierne tage hannum til nade; medhen wil han icky bedhre seg, tha kan han well straffe hannum, som han straffet Müsser och thee andhen etc. Han wil och, han skal offuergiffue seyn hostrw, och sigher, thet er icky emod Christum, forthi gwd haffuer icky tilhob fyghet thennum, medhen differlen, och meghet andhet vnöttherligh tingh scriffuer han (ieg haffuer selber lesth hans briff), serdelis at d. Martin haffuer kalleth hannum en lighern oc en tyran, hwilketh gwd beuiser vel tiil seyn tiid etc.

Jtem jegh mercker well, at hertog Hans haffuer acth ther op, at rörer hertog Jörgen seg, tha (met gwdtz hielp) driffuer hertogh Hans hannum wth aff alle seyn land och righe met alle seyn dorligher moncker och biscoper. Vor herre kwndhe aldrig bedhre straffe hertog Jörgen en i saadan maadhe, thet hielp hannum gwd tiil, at hans siel kan bliffue salig, amen. . . .

Alle kærste herre, töcker ether at wære goth, tha bedher jeg gierne, athi wille helsue paa meyn wegne ethers hostrw, meyn alle kærste frue och sötther wti Christo, om hwn will icky falle fra euangelio och ether i ethers modgangh, och ladhe ethers sön myn aller kærste herre oplæres wti gwdtz fröcth och gwoder konst, ligherwiss som wij begünthe met hannum. Thet er sendelig then recthe veg. Gwdz nade och miskwnd være met ether alle i euighet, amen. Valet omnes in Christo sancti. Wittenbergh quarto calendae februaris anno 1526.

Paulus Petrus K. tibi tuisque omnibus ex
corde deditissimus.

Udskrift:

Illustrissimo et christianissimo Danorum, Suecorum etc. regi, Christierno 2, suo et domino et patri in Christo amantissimo.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 1843. Christiania.)

189.

Bergen 31 Januar 1526.

Dr. Vincentius Lunge meddeleer Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen sin Bekymring over den Hengivenhed, som Almuen i Stavanger Stift nærer for Christiern den Anden, og dens Gjenstridighed mod ham selv og hans Folk: beklager sig over den slette Stemning hos Lensmændene og den stavangerske Bisp Hoskolds pligtstridige Opførsel: til Ærkebisp Oluf erklærer han at have en uindskrænket Tillid m. m.

Mind ydmig velwillig hilssen met ald tilbörlig ödmig och tienesthe ethers nade allit til ffornn. Höigwerdige met gud fader, kere nadige herre, verdes ethers nade vide, ath ieg haffwer flux hafft mith folch til manglingh met the forredere po then krauel Peiter van Höld, som en nw ligger i bispens aff Stauangers lend: tha kwnne mith folch inthet bare seg fore almwen, som forrodde thennem i fyendernes hender, oc ther offuer bleff mind foged po Liste fangen selff fiere. Then rettighed, som the skulle haffue giffuet meg po mind herres vegue, then gaffue the velwilligen the forredere kong Kristierns folch, huarfore mith folch wndrömmen motthe. Siden som ieg sligt forrederi bland bünderne fornam, offwerwegendes then store dyre tid, som er nw er po ald then deld, som mand folch met holle skald, lod ieg skere tyngbwd wpp i Ryfilchen, legerend och Dalene, oc tyngede om gendgierdt, po thet ieg kwnne fange noget inden mwrene. Som mith folch skulle goo til tinge i Stauanger, oc inghen feyde ferwiste seg, kom ther strax en tryhundrit aff Dalene oc mötthe thennem po halff vegne, för the komme til ordtz, oc slo strax en ihield aff myne hoffmend, oc fire bleffue liggendes po marcheü dödellige sore: the andre finge törre hwgh, so mange the berre kwnne. The andre dannemend aff Ryfilche oc legerend bleff standendes ighen po tinge oc styrde til gode. Som mith folch war slaget i flwchten, red mind kögemester til bispes gorden oc atspurde bispem at, om hand ville lade thennem ind, so lenge thet komme i beyre mode. Tha sagde hand ney, oc spurde, hwi the sloe iche fran thennem i marchen. Ther met gaffwe mith folch seg til iachten oc komme for seg met bürserne, oc the dale karle, som parlamenten giort haffde, rende strax theres kooss hiemat. Oc the andre dannemend, som bleffue ighen standendes, gaffue so for swar, at nar the soc kongen her i landet, tha ville the göre gendgierdt mod hannem och iche före. Kere herre, ieg haffde screffuet bispem aff Stauanger til, effter thii ieg

ey kwnne komme fran slottet, hans nade ville göre thet beste oc tinge met almwen. Tha ville hand hwerchen selffwer komme, eller ladet gange nogre aff sine hoffmend met mith folch til tyng; mend the stode alle po biscopsgordens mwren och soe po mith folch bleff slaget. Endog ieg tre gange haffde sendt hans nade alt mith folch til hielp at twinge hans almwe wnder seg i Metzisel oc Robygdelagen, gjorde hans nade sligt wskeld meg oc mith folch po vor herre oc kongs vegne. Hwilchet meg storligen bode forwnder so oc fortryder, at brüderligt skeld iche anderledes holdes skald. Hans nade haffuer iche en nw fanget en penning i sine lend aff kongs skatten; thii the ere alle gode kong Kristierns i then lantzende, oc ydermere bliffue the her nermer, ther som the iche snarligen straff fange. Ffanger vor nadigste herre sligt bispens aff Stauangers vtroskaff atwide, bliffwer hans nade ther met iche vel til friis. Mine graner ere so offwermode redde oc wbewanth met krig oc orloff, at ther findes oss thennem hwerchen rod eller dod; gwd beyre meg thet so sandt, at ieg er so langt besidendes fran ederss nade, som ieg meg allermest til forlader. Her kand meg iche thet skeld vederffares, som ieg offwerbüdige er thennem gerne atgöre. Thend harm oc bekümring twinger meg offuermode. The ville iche besynde, thennem bör at hielpe til at forsware theres eget ferne land oc rige, theres eighen halss, gotz och velfarth. The legge iche po hiartheit, hwad skeld oc tieneste the göre skulle aff kronens lend i noger mode. . . . herre, ederss nade verdes til oc betenche, hwad ther vil effterfølge; volens nolens patrie fidelitatisque prestite amore loquor, nec vlla quam sepissime a me probata admonitio iuuat. Jehand Krwko effter mind begere bode met mwnden her inde for roddet, so oc effter mind skriffuelse, loffuede stedtze at sende sith folch hid riget til bestand; alligeuel er her inghen kommen; hand sier seg at ville side hiemme oss kone oc barnd. Ther met kand mand iche forsware land oc rige. Kere herre, tencher po the ordt, ieg sagde po rodet de eius analogia et nobilitate etc. Vil haffue stor aftald fore then ere, vij hannem gjorde i herredagen, oc aff hannem ganske ringe bestand eller tryghed. Manden er falsk, oc haffuer für verit en capitene fore the Swenske at forrode thette sloth, thet er wist. End part ather iche stort, om ho som wynder eller taffuer; mend thet er vij bode, som laget betale skulle, om gwd forbiwde kong Kristierns noger tid komme til nacth ighen. The ordt fryde seg oc somme i oc lade seg sligt vndfalle. Quid dicam, jam nobis nusquam tuta fides, qulppe euolauit ad superos

vna cum Astrea sorore. Ffindes her iche andre rod til, tha er vii to mend snart i vore eigne sko forrodde. Jn fide boni viri sier ieg ederss nade, thet vii haffue inghen ther ieg ved her nordenfels, vii kwnne forlade oss til: gwd giffue iche trenge. Mend kere herre, nar andre vtromend sette theres handling po end dawtinge, tha ere vii bode the met gwdtz hielp, som ville oc plictige ere at bliffue stelle fast stbaendes i then hwlskaff oc mandskaff, som vii vor nadigste kong Frederich loffuit oc tilsagt haffue. Jeg finder her aldri en mand, meg eth goth trüstigt ordt giffue skald, enthen norsk, tysk eller dansk, aff herrer eller borgere eller ocsö bönder. Vii haffue ther fore at sla vor liid til thet helligtrefoldighed oc vore gode dwelig hoffmend. Vii ville haffue ith goth fast mod, ther met ville vii alting ighennemgange. Ethers nade verdes til at sende met thet fürste syne hoffmend hid riget til bestand; ieg formoer, thet vil vel behoff göres. Jeg vil met gutz hielp finde rod til at straffe end parth aff the forrederske bönder, som brwth haffuer, so at en andhen seer ved, so fremth the skulle iche snarligen vorde sterchere oc flere. Kere herre, om ethers nades skyff, som ieg haffuer taget meg offuer at bygge, koster meg offuermode meget oc ydermere, end ieg skald fange for alsammens i Holland, som myne skypere oc styremend haffue sagt for meg. Thet er elleffue ordt, kere herre, siden thet bleff seth po stabeld, oc solend haffde thet storligen forskymmet, so ieg ville stinge handen imellom staffuerne oc borde. Ther til met ligger rigsssens fyender her vnder landet; kwnne ieg so snarth fortiene vtach som tach, om thet borte bleffue. Vil ederss nade verdes til at vnde meg thet til köffs fore end mölig penning, hvad dannemend tycke, som thet soe, für end ieg begynte atbygge ther po eller at bekoste, ther vil ieg effter gerne betale ederss nade, oc voge thet ene met thet andeth, mend ieg haffwer begynthet. Dog kere herre, alding effter ethers nades eighen ville. Ther er iche vden tw acchere til og noger tacchel oc twiff, som ieg alt beskreffuet haffue[r]. Ethers nade verdes til at skriffue meg po thesse forne ærinde sswar wppo oc om alle andre. Lader mind hüstrw grösse ethers nade met hundrittusind gode netther, oc reder fast til end vng sünd. Ithem köffmendene her ved bryggen side i flwthen; the haffue alding bortsendt oc söge haffue the inghen. I huadsomhelst mode ieg kand vere ederss nade til tjeneste eller ydmig, tha skald ederss nade seg fwldkommeligen til forlade som til sind eighen broder. Valeat sublimitas

vestra tytoneos in annos. Ex Bergis onssdagen aute purificationis anno mdxxvi.

Vestre celsitudinis totus vsque futurus
Vincentius Lungius,
eques auratus.

Udskrift :

Reuerendissimo jn Christo patri domino Olauo, sacrosancte Olauianæ ædis archiepiscopo, necnon apostolice sedis legato, cum gra-uissimo tum quammeritissimo domino et amico vnico.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1858. Christiania. Hele Brevet egenhændigt. Paategnet med Oluf Engelbrechtsens Haand: ”Jtem vmm thet vplop i Ryfylkæ. Jtem de episcopo Stauangrensi. Jtem Johan Kruko. Conqueritur etiam de omnium infidelitate. Jtem vmm vart skip.”)

199.

Lier 17 Marts 1526.

Hans Mikkelsen meddeler Christiern den Anden Underretning om, hvorledes de kongelige Børns Hofholdning er bleven indrettet; Gesandter fra Frederik den Første; den nederlandske Regjerings Stemning mod Kong Christiern; Skipper Clements heldige Fremgang i Norge.

Nade oc friid aff gud vor fader oc vor herre Jesu Christo, oc mijn vnderdanige plictuge troo thieneste altidt forscreffuen. Kereste naelige herre, verdes ethers nade at vide, at princessen kleinicke ¹⁾ halfuer icke end nw foruondet sijn sijwgdome, men princen oc jomfru Dorothea ere gandzke vel til passe, gud thess loff haffue.

Jtem tesse ere bleffne hoss bürnen til thieneste mester Got-skalch, mester Melchior, Piro, Henric lackeie, Johan Dionijss, Lijsszo, jomfru Margrete, Grette, Vrsula, tesse ere bleffne. Oc ald thet andet folck bleff affwisdt, oc er giordt en nij ordinancia oc skickelse;

¹⁾ D. e. Prindsesse Christine.

thee söge alle hiid paa Lijre ighen, men ieg haffuer och forvisdt en del aff folcket her aff.

Jtem samme dag ethers nade for her aff, komme til Androp nogle ambasater aff hertugens raad aff Holsten, och mester Pouel then lijbske secreterer er oc met thennom. Jeg kand end nw icke vtspørge, huad theres verff er; ieg formoder thee ville fornije theres forbundt met hoffuet i Braband etc. Ingen scriffuelsse haffuer ieg end nw fonget fran then borgemestere aff Danssken; hertugens ambasater laae paa Hogstrate en nat.

Jtem samme dag ethers nade reissede her aff, kom frue Margretes bud met hennes scriffuelsse til ethers nade, oc tössuede samme bud here vti ij dage effter ethers nade, til bestene komme hiem ighen.

Jtem ieg forstod aff mester Gotskalch, at these herrer aff hoffwit skulle aldt haffue screffuet bode til hertug Henric¹⁾ och andre, soo at thee skulle ingen handel tage thennom till at sette ethers nade i sine laud och riiger ighen, forre end thee ther om fonge giffuet thennom keij. m^{is} villie ther om til kende. Oc huor thet szaa er, thaa kand ethers nade thet snarligen formercke hoss thennom, som ethers nade nw skal handele met; oc huorsom ethers nade sodant formercker, thaa haffuer ethers nade inghen anden koor eller raad vden at giffue seg hiid tilbage ighen; thaa haffuer ethers nade jaa vntholdinge, til gud vil at thet skal vorde anderledes skicket. Jeg vil tock forarbeidet oc göre mijn ijderste slijt vti then del. som ethers nade haffuer befalit meg etc.

Jtem her er kommen thiende aff skipper Klemmit, szoo athand er v sköne skib starck, och alle bosmend oc hoffmend vti Nürige söge til hannom; hand ligger vti Skeringe swnd, ij mile östen for nessidt oc haffuer slagit it blocbuss paa huer ende aff samme haffu, oc haffuer vid huer ende skörttet haffnen til met store master och bomme vti jernlencker, soo at ingen kand komme ing til hannom. Jtem aldt Lijste leen er gonget hannom til hande paa ethers nades vegne, och mener, at ther som hand viste ethers nades villie, vilde hand met en füge hielp ingtage til ethers nades hand aldt Norriges riige etc. Thee aff Hamborg göre rede met gallionen oc ther til met ij aff thee störste skib, the haffue, oc ville emod skipper Klemmit.

Jtem ieg fick Albrit²⁾ thet kleinodium, som vor met en stor

1) D. e. Hertug Henrik den Yngre af Brunsvig.

2) D. e. Albrecht von Hondorff eller Hohendorp; han var adelig af Byrd og

rwbjn, en smaragd oc en skön hengende perle, som kongen aff Engeland hade skencket ethers nade, huilcket hand skulle presentere til fadder gaffue, om hand kommer soo tijsmeligen¹⁾, ellers at fonget ethers nades söster till trwer hande etc. Ethers nades stadt och salige velfart bode till lifff och sijel befaler leg vti gwds vold oc macht, oc Jesu Christi nade vare met ether. Screffuit vti Lijre then xvij dag marcij anno mdxxvi.

Jtem breffuen til Spannien och til Christiern Vinther ere alldt bestillede effther ethers nades bogere oc villiie.

E. k. mtis

villige thienere
Hans Mickelssen.

Udskrift:

Tiil k. mt aff Danmarck, sijn nadige herre.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 1900. Christiania.)

Kammertjener hos Christiern den Anden, i hvis Tjeneste han først nævnes 1522, skjøndt han uden Tvivl har været der længre Tid forud, da han i Aaret 1527 taler om sin lange Tjeneste. Han var formodentlig af tydsk Slægt, men maaskee født i Danmark, da han under en tydsk Qvittering, der er skrevet med en fremmed Haand, selv har underskrevet med de Ord: "Yeg fatte karre Albrecht Hondorff." Han blev før Kongens Flugt sendt til Tydskland for at søge Hjælp for Kongen hos Ærkehertug Ferdinand og Kurfyrst Joachim af Brandenburg, hvilke Fyrster han traf i Nürnberg i Begyndelsen af Marts 1523. I den følgende Tid forekommer han stadigen i Kongens Tjeneste under hele Udlændigheden (Dok. i Münch. Saml. og Saml. Ch. II.). Han er ogsaa opført blandt Bordgjæsterne ved Hoffet i Lier (se S. 313). Da Kong Christiern gjorde Toget til Norge, fulgte Albrecht Hondorff med, og nævnes ved Underhandlingerne mellem Kong Christiern og Frederik den Førstes Befalingsmænd (Hvitf. VIII. 284. 312.)

¹⁾ Faddergave for Albrecht af Meklenborgs og Anna af Brandenborgs, Kong Christierns Søsterdatters, Førstefødte, Johan Albrecht. Han var imidlertid allerede født 22 December 1525.

200.

Antwerpen 30 April 1526.

Ærkebisp Gustav Trolle underretter Christiern den Anden om sin Ankomst fra Danmark til Nederlandene og ønsker en personlig Sammenkomst med Kongen.

Myn redeboen plichtuge trotienest tiill forende sent med var herre. Hognegtugeste hogboren furste, kereste naduge herre, verduges eders nade kunungliig maiestat vele vede, at jeg ær hiitt tiill landen kommen, pa thett att jeg vare eder nade gerne siellff tiill orde, ock haffuer jeg noger befalninger aff eders nade tro vndersate i Danmarck att vnder vise eder nade personlige. Ther fore kæreste naduge herre, beder jeg eder nade, at eders nade vele verduges tiill att biude mig tiill eders nades her om eders vilgie; ther retter jeg mig ganske gerne effther, ock vill gerne komme tiill eders nade, huar eder nade thett begerer. Kæreste naduge herre, 21 i denne manedt skreff jeg ock eder nade tiill i denne mening; jeg vedt ecke, om eder nade haffuer then min skriffuelse fangett &c. Jtem 18 i denne manedt kom jeg forst hiitt aff Danmarck &c. Kæreste naduge herre, jeg beder eder nade verduges tage ecke mig tiill mystyckes, att jeg saa offörnumpstiig skreffuer pa denne tiitt: jeg veste ecke aff dette bud, för æn i samme stund han ferdes ville. Her med eder nade kuningliig maiestat med liiff, siell ock stadt gud befalendes. Skreffuedt hasteliige i Hantuorpp vltima aprilis 1526.

Eiusdem maiestatis vestre serenissime

humillimus sacellanus

Gvstavus archiepiscopus Vpsalensis

m. p.

Udskrift:

Hognæktugeste hoegboren furste ock herre, her Christiern, Danmarcks, Sueriges, Norges o.s.v. kunung o.s.v., syu kæreste naduge herre ödmiuckeluge sendes dette breff.

(Original paa Papir med Spor af Segl i rødt Vox. Münch. Samling Nr. 1960. Stockholm. Hele Brevet egenhændigt. Paategnet "1526".)

201.

Bergenuus 11 Mai 1526.

Dr. Vincentius Lunge udvikler for Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen sin Beføielse til uden Nogens Indsigelse at paalægge Almuen Gjengjærd under de nærværende Forhold, da Almuen i Norge, ligesom i Danmark og Sverrig, er saa tilbøielig til at slaae sig til Christiern den Andens Parti; forskjellige andre Anker, som Ærkebispnen har fremført imod ham, afvises.

Mind ydmig villig hilssen met tilbørlig tjeneste ethers nade altit tilffornn. Höigwerdige met gud fader, kere nadige herre, fñch ieg nw nyligen ethers nades skriffuelse met Iond Testhe lyendes om noger wpreising blandt almwen om gendgierdt met ethers nades gode rod oc tycche, for huilchet ieg ethers nade kerligen gerne taccher, effter thij ieg veld formercher ethers nades rod oc skriffuelse i then beste meningh vdgangne oc betencth vere. Tha verdes ethers nade vide, at ieg strax skreff ethers nade langsommeligen swar oc orsager oc vndskuldning po thet breff, her Harel förde meg, met en lechter aff sortebrödre, som drog til Trundbiem. Ther som thet breff ethers nade tilhande kommer, twiffler meg inthet po, ethers nade skald io selffwer orsage oc entschulde meg om forskreffne ærinde. Dog vild ieg fore ith twiffuelsemold skyld mith förste breffs mening oc indholding forhale oc fortelle.

Sandt er thet, ieg sende mind foget vd at tinge i Ryfñlche oc po legerend om gendgierdt mod vor nadigste herres kröuning, effter then fwlmacht at göre oc lade po hans nades vegne her nordenfels, ligerwis som hans nade selffwer personlige tilstede vare, som hans nades kongelige maiestat meg bode met breff oc mwnd giffwet oc tilbetroth haffuer¹⁾).

Var ther tha samme tit nogre bñnder aff Dalene forsamlet, som thet forrederlige selskaff aff Peiter van Höld oc then sorte iachte haffde met god roskering, tyst öld oc andet köffmans rübe gotz köfft til at göre noget wpstöd imod meg, hwilchet the oc aleneste aff Dalene, som vare ved twhundrit, gjorde, för en mind foget kom til tinge met thennem, oc för nogre breff om gendgierdt lest

¹⁾ Af Brevets Indhold sees det, at Ærkebispnen maa have gjort alvorlig Indsigelse imod, at V. Lunge, Norges Rigsraad uadspurgt, har paalagt Almuen Gjengjærd, og desuden bebreidet ham adskillige andre Sager.

vare, huar fore thet ringe wpstöd iche skede fore noger gendgierdt skyld, som almwen en tha vvittherlig var. The dannemend aff Ryfilche oc legerend stode stelle oc styrde til thet beste, oc begerer selfwer, ieg vil straffwe the skalche, som po alles theres halss sligt ith wpstöd gjorde, hwilchet som hasteligen vare begynt oc snarligen endt met thet samme.

Haffwer ieg fire eller fem orsager til slig gendgierdt so hasteligen atbegere: fförste at Peiter van Höld oc hans selskaff haffde ladet bönderne offwer alt Metzisel, Robygdelagen oc Liste giordt stor gendgierdt imod segh, hwilchen gendgierdt bönderne velwilligen gerne betalede; thii at the ere aff hiartet gode kong Kristierns bönder bode vdi Dannemarch oc Suerige oc Norige, thet skald ethers nade i sandingen röne; sageren ther til at kong Kristiern holt bönder alt tid fore ögen, forsswarede theennem imod bijsper, ridder oc sswenne, the komme hannem til ortz, nar the vilde, oc rigens rodh i thesse try rige so oc alt herskaff var forsmoth oc forac-theth, hwilchet bönderne tycthe altingeste vel vere. Thenne gode herre¹⁾ holler aff hans rod, ridderskaff oc herskaff bode ondeligt oc vertsligt som tilborligt er, ergo etc.

Befrychter ieg meg, at Peiter van Höld skulle oc taget gendgierdt wpp i Ryfilche oc legerend oc so fortand, effter thii hand fand almwen villig kong Kristiern. Therefore lod ieg tinge om gendgerdt po vor nadigste herres vegne, po thet rigens offwenbare fyender iche then fange skulle oc so skammeligen tage madeu aff mwnden po oss. Fformente ieg, at nar the meg thend giffwit haffde, skulle the en noget ydermere sto imod siden po ny ighen at giffwe thend skalche oc sörüffwere.

Andhen sagh, at vor nadigste herre haffwer betroth meg til thette sloth Bergenhus oc vdi end frii sloslog antwordet po ere oc relighet hans nade oc Noriges riges rod tilhande at forware, som alt Noriges rige nordenfels po henger. Nw ved ethers nade selfwer, at herrer oc fursters sloth besunderligen i krig oc orloff skulle io vel vere met kost oc fitallie försörgede, ellers ere the snart vden ald anden storm eller bestolling offwervwndne. So er thet oc fast, at fore lantzens skarphet oc vffrwcthsommelighet kand mand iche fore penninge nachsommelige fitallie bekomme. Hwarföre nüdes ieg

¹⁾ D. e. Frederik den Første.

til at legge gerdt po so snarligen, quia periculum erat in mora, po thet Noriges krones sloth skulle vel bespisset vere. Oc skeer thet tith oc offthe i andre land, at almwen ffor vden gendgierdt aff en besunderlige hielp i krig oc orloff giffwe slig madskath wp, thet er meg iche nyth. Nw skeer almwen so meget tess störrer nade, at [the] ther met qwith ere for gendgerdt imod kongelige kröning, hwilchet ey skat er, mend end forplictig effter Noriges log oc gammelt fwnd, oc skulle the thend ey ofttere vdgiffwe i thenne kongstid. So er oc met thet samme haus nades sloth met pro-wanth vel forwart oc besörget: multa cadunt inter calicem supernaque labra et inter oss (quod aiunt) et offam. Ther fore kwenne ieg ey Noriges rodtz samtycthe i the mode forbye: semper nocuit differre paratum. Ieg befrycthet kong Kristierns skyff skulle tess forinden komme oc meg bode fran gendgerdt oc anden rettighet fortrenge: hand myster iche först for¹⁾). Thet vor nadigste herre meg thet vgunstelig skulle formerche, er ieg aldeles inthet befrycthendes; quin potius egregie sic stantibus rebus actum existimabit.

Tridie sag, at fore fitalles bryst skyld nöddes ieg stesse tilffornn at köbe her fore slottet i slacthertid ganske meget slacther, bode bönderne oc besunderligen garpene²⁾), som thet tilffornn betalet haffde, til stor vwille oc vwendskaff. Nw ieg gerden inde haffwer, görs meg thet inthet behoff, oc ther met skald bode Tyske, bönder oc borgere ganske glade oc villige bliffwe.

Ffiere sag, at thet gwd forbiwde, at vor nadigste herre komme noget at, som meget ved alder er, tha skulle almwen ald-sammens bliffwe imod vor villige kong Kristierns, so vij huerchen sich aff thennem skath, gerdt eller andhen rettighet; oc ville ther dog stort krig oc orloff en ydermere effterfølge, h[w]arfore er thet nyttheligt, at slotthene ere vel fittalide, mand ved iche, hwad som kand po komme.

Thend femte sag forfølger seg selffwer, at siden vor nadigste herres bwd oc breff vare komme her ind i riget, at hands nade ville til Sancte Hans tid lade seg kröne, oc thet rycthe kom i bland almwen, viste ieg ey beyre tid eller lempet til effter fornæ sager gierdt at begere i noger mode. Kere herre, fore tesse forskreffne

1) D. e. den mister ikke, som først faaer.

2) D. e. de tyske Kjöbssvende, egentlig betyder det stortalende og trættekjær. Det længre nede forekommende "swd" er det isl. sauðr og betyder Faar.

sager skyld oc iche i anden mode haffwer ieg lade[t] tage gierden wpp i Sundhordeland, Norhordeland, Ryfilche oc legerend, at fitallie slottet met; i alle andre lend wild ieg gerne effter ederss nades skriffuelse oc rod bestoo lade.

Gerden, som the giffwe, er so: sex mend oc then siwende en husmand giffwe vi lemmer küd, vi lemmer swd, en side flesk, en tunne malt, j löb smör, oc höns oc liws.

Er thet en ringe gerdt, som almwen vel self bekenner. The gjorde io so stor gerdt imod lörgeu skriffuere, nar hand foer vd attinge met almwen. Til ewentyre thend dag kand komme, ethers nade thet priser oc iche laster.

Thet ieg skulle kaste bönder i torn oc iernd, thet er sandt, om the bryde ther til; v eller sex haffde ieg her vi eller viii dage sedendes, som vare capitener fore at graffwe diwffwe graffwer, som the ville gene meg i, om ieg haffde selfwer kommet oc tinget met thennem, som oc mind acth war. Giorde the oc andre vwillige met seg; en part var kong Kristierns mectuge mwndriffwere po tinge; noget lidet tog ieg aff thennem, po thet the skulle beyre thennem en andhen tid, oc lod thennem so hiem fare. Som ieg skreff ederss nade til senest, en ringe alarwm var snart begynth oc snart endt. Thet var strax stellet, oc the daunemend göre then deld thennem bör atgöre; the dale karle finder ieg vel met tiden. Jeg vil met almwen oc dannemend vel forliges; mend skalche oc forreddere lyder ieg noget at straffwe.

Ethers nade skald inghen fare haffwe, at bönderne fore mind skyld skald noget wpstöd göre. Scheer thet aff nogre skalche, tha vil ieg met gwtz hielp vere mand til at straffwe thennem ther fore oc stelle. Then almwe, som ieg i Dannemarch i befaling haffde, skulle en met gwtz hielp gerne ville haffue meg ighen. Thet ieg skreff ethers nade til, at Peiter van Höld oc then sorte iacthe forgynges vnder Skothland, thet er sandt; mith folch var oss thet skede. Nw er kommen try Bremmer skyff oc haffwe fore tyender, oc (sic) ther ligger xv tusind lantzknecthe oss Bremmen til kong Kristierns hand, dii bene vertaut. Thet er til befrycthendes, at effter thii keyseren oc kong[eu] aff Francherige ere venner, at the falle kong Kristiern by.

Om ethers nades skyff ieg lod forbygge, var thet hart oss Holland, so finge the modbör oc ville ligge by met skybet; tha kunne thet iche tolle at ligge by met oc reffuede oc gaff seg fast i süen, so the motthe nath oc dag brwge bode pompen oc stroppe-

baller, oc ther met komme i Fleccheröen ighen met stor liffsfare. Thet var Sancte Iörgens tid, siden haffuer ieg inghen tyende aff thennem. Mend kere herre, i huad heller thet ganger ile eller vel, tha vil ieg met gutz hielp vere i ethers nades mynne ther fore, so ederss nade meg inthet skylle skald. J hwad somhelst mode ieg kand vere ethers nade til ville, vendskaff oc üdmig, vil ieg altit vspart oc redebun befindes. Jeg haffwer vdkoret ethers nade fore mind beste oc trofastesse (sic) herre vend her i Norige; ville ieg nödigt noget skulle vere betrot til oss noget imellom atføre. Lader Margrete oc iomffrwerne eders nade ydmidelig grüsse. Valeat sublimis tua paternitas pro animi fauore. Ex Bergenhus postridie ascentionis domini anno mdxxvi.

Vestre sublimitatis totus vsque futurus
Vincentius Lungius
eques auratus.

Udskrift:

Verdigste met gwd fader her Oluff, met gwtz nade erchebisp i Trwndhiem oc pawelig sedis legate, ydmideligen tilkomendes.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1861. Christiania. Hele Brevet egenhændigt.)

202.

Mecheln 12 Mai 1526.

Kantsler Godskalk Eriksen giver Christiern den Anden Underretning om Stillingen ved Hoffet i Nederlandene og om Udførelsen af adskillige Ærinder, som Kongen havde betroet ham til Regentinde Margrete og de nederlandske Regjeringsherrer; Efterretninger om Forhold og Stemninger i Danmark; han tilskynder Kongen at benytte sig af Øieblikkets Forhold og hurtigt at iværksætte det paatænkte Tog og giver adskillige Raad med Hensyn til Udførelsen m. m.

Myn welwillige troo tieniste edher nades högmechtighed alltiidt redebwen.

Kieriste nadigeste herre, werdis edher nade wijde, at wor vnghe herschoff edher nades börn ere well till passe alle tree, gud thess loff haffue. Oc pleigde ieg oc m. Melchior at offuerleese met wor prince indtill nw tree vgher forleden, tha lodh frue Margrete læse oc kwnde een ordinantie fore oss, oc eblant andre artikl war, saa at wij inthet skulle befatte oss met ythermere at lære eller wuderwise princen; thij at huu ther till schickede Sowatre (sic) hoffmester oc een scholemester, som nw fore tree dage er kommen, oc then schall lære wor prince efftir thenne landz mauere oc efftir keys. mat^{is} wylie oc meninge, som hun lodb oss sige, oc her Anthonius capellan¹⁾ skall lære princessenn i Sowaters hustrøes nærwerilse.

Sistes fick jeg een cedell frann edher nade om thwo breffue, ieg skulle bogere aff frue Margrete. Thet förste skulle wære en ausculterede copie aff then contract ante nuptias: tha lodh frue Margrete meg sware met herren aff Panhorme, at the haffde offte sücht efftir then contractus breff oc kunde aldrig finde then hær. Thet andit begerit edher nade eth breff, som hertugen aff Holsten screff hiit, at han wille stande edher nade till retthe &c. Ther paa swarede Palarme, at frue Margrete eller herren drages inthet till mynde, at sodant breff war hær kommet.

Siden Philippi et Jacobi dag fick ieg edher nades breff, at jeg skulle beghere aff frue Margrete, hwn wille forscriffue till hertugen aff Gulick om leide egennem hanss lande fore edher nade. Tha swarede hun, at wille thet gierne giøre, oc budit kom om anden dagen affsted met hennes schriffuelse till hertugen; dog haffuer jeg end nw ingen swar fornwmmet. Jeg befalede och Greger bode wisseligen at rijde diid met keys. mat^{is} breff till hertugen om leigde; hwad swar han fick, kand han vnderwise edher nade.

Poa thet andit, at hun wille giffue meg poa edher nades wegne tillkende, om ther war kommen nogen scriffuelse eller befalinger frann keys. mat, som edher nade war anrörendis. Tha swarede hwn, at siden edher nade drog hær aff, haffde hwn ingen scriffuelse foat om edher nade; menn nar som helst hun finge, wille hwn gierne giffwit edher nade tillkende.

Nu othedage forleden kom hær en post, oc tha annamede ieg nogen breffue, som electus haffde tillscreffuit edher nade oc sende

¹⁾ Ikke en Kapellan, som hed Antonius, men Anton v. Metzels Kapellan.

them Hanss Michelssen. Siden atspurde ieg om anden dagen bispen aff Panhorme, om keys. mat^t inthet haffde hiit screffuit vti edher nades wærff. Tha effter langh omslag sagde han, frwe Margrete haffuer well breff om ko. mat^t; menn hwn er nw saa vledligh, fore at hwn i morgen will drage aff, oc haffwer mögen anden forfald, at hwn icke kand thale ther om hær; men ieg will formaane henne ther poa, nar wij komme till Gantt.

Ther efftir talede jeg met herren aff Hochstraten oc formanedede hannem poa frue Margretes löffte, om nogen tidinge war kommen frann keyserlige mat^t, som edher nade war anrörendis, at edher nade thet motte faa at wijde; tha twyflede meg inthet edher nade rettthe seg well effter keys. mat^tis wilie oc begeringe. Tha swarede Hochstraten först, at her war jngen tydinge kommen eller swar poa edher nades sager &c. Tha swarede ieg, at bispen aff Panhorme haffde sagdt meg om breff oc scriffuelse. Jaa sagde Hochstraten, thet er icke vden en credentie till ko. mat^t poa frwe Margrete, oc then credentie kand hwn icke forschicke eller giffue nogen ærinde tillkende, vthen ko. mat^t war selff her hoos myn frwe. Hwad ther vnder er, wijdt icke jeg. Dog siges her, at keys. mat^t haffuer sambtyckt alle stycker om then gielt at betale oc andit, oc mester Gwilliem Bares, som ther om war schickt till keyseren, er düdt paa gien reysen vti Frankerige, hans tienere ere hiit hiemkommen.

Nu er frue Margrete affdragen till Gantt oc wille ther gierne haffue en hielp oc skattinge, fore thij hwad the i Flandernn sambtycke, thet skulle oc these andre lande sambtycke oc jndgaa. Her Anthonies van Metz war gantze willig till at faare till edher nade oc fööre these heste egönnom, oc kand han well vnderwise edher nade, hwad tidinge hær ere. These i hoffwit spaa altsammen, at thet bliffuer jnthet holdet aff Francoserren, som loffwit er &c.

Oc sagde thenne siste postt, at Zympoll slog i hiell i kongens aff Frankerige camer oc nærwerilse en, som hethe Bryan, oc haffde möget arbedit framm oc tilbage emillom keys. mat^t oc koninghe aff Frankerige vti then contract, som giord er.

M. Cornelius er her end nw oc opholdes aff frue Margrete, at han skall wære hennes ambasiat till keys. mat^t, nar hwn foar nw wisse tidinge ther frann. Han sagde meg nw sistes, at the hær i hoffwit ere somme ilde till frids oc wijde icke, hwor the skulle forestaet, at the foa inthet boskedeligh at wijde, hwad keys. mat^tis anslag eller meninghe er, som the till thess pleigde atwijde; menn

hiit forscriffues icke andit aff keyseren end obenbar ludbar tidinge. Tha sagde ieg, hward skulle ther kunde komme emellom keys. ma^t oc frwe Margrete &c. Tha swared m. Cornelius, the befrychte them, at koning aff Frankerige skall haffue taledt foremüget, oc thet beklagede i hemelighed herren aff Fienis oc Puttelberg fore hannem, oc saa schenkede herren aff Fenis hannem ix engelotter.

Nu poa othensdag nest forleden screff Hans Michelssen meg till, at noger Danske ware i Antwerpen. som wille tale met meg. Tha jeg diid kom, war ther mester Pouels ¹⁾ broder aff Ribe oc spurde efftir Per Stubb. Eblant andit sagde han, at bode kiöp-stædmænn oc almwen, end the som icke tillforunn haffue wærit gode poa edher nades side, roobe nw alsammen: wij faa aldrig friidt, oc aldrig faare wij wæll, fören wij faa koning Christiernn igien: joo lenger wij bijde, joo mere wij ere boskattet, foracktet oc fordærfwit, oc wij haffue jngen at kære wore brüst fore. Synderligen siger han, at kiöpmænden nw ere ilde till frids fore then ny told, som hertugen nw poa lagde till synn dotters brutskat oc metgift.

¹⁾ Om Mester Poul Andersen, Kannik i Ribe, og hans Brødre Mester Lambert Andersen, ligeledes Kannik i Ribe og kongelig Sekretær, og Niels Andersen findes Oplysninger meddeelte i Udg. Disp. de reb. Chr. Hdi S. 92 flg. Endnu kan bemærkes, at alle havde hjemme i Ribe, hvor deres Moder havde en Eiendom, og hvor deres Morbroder Christiern Kremer var en anseet Kjøbmand, som ofte nævnes (Münc. Saml., jfr. Suhms Ny Saml. 1 B. S. 187.) Formedelst det stadige Handelssamqvem mellem Ribe og Holland vedligeholdte Familien længe Forbindelse med Kongen i Udlændigheden. — Det er uden Tvivl den her nævnte Mester Poul Andersen, Hvitfeldt VII. 71 siger til, naar han fortæller, at "en Kannik udi Ribe, Mester Poul", var kyndig i den sorte Kunst, og at han og Sigbrit prøvede Styrke med hinanden heri. Hvor stor en Tillid Kong Christiern havde til hans Dygtighed, sees af hans gjentagne Benyttelse i Sendelser som Gesandt til Rom (Udg. Disp. S. 93). At han har udøvet stor Indflydelse, kan man ogsaa slutte deraf, at i et Klageskrift over Christiern den Anden fra 1523 regnes "Mester Poul fra Ribe" blandt de "flere Fandens Skalke", hvis Raad Kongen havde fulgt, istedenfor at lyde Rigsraadet (D. K. H.). Han forekommer med Tilnavnet eller Familienavnet Skomager (N. D. Mag. 3 B. S. 232, dominus Paulus Andree Sutor Ripensis eccl. canonicus). Naar det i nærværende Samling S. 71 berettes, at han Juni 1523 var paa fri Fod, saa sees det dog af senere Breve fra hans Slægtninge, at han paa ny er bleven fængslet. — Den Brøder, som menes i oven aftrykte Dok., maa være Niels Andersen, thi den tredje Brøder Lambert Andersen var omkommen i en Søtræfning allerede Juni 1525.

Hertugen wille oc haffue en swaer told aff allt thet, som skulle vdgaa aff Freeseland, oc then wille the ey indgaa, menn ere illde tillfrids, saa han troer, at hertugen icke skall vpreese them seg müget till gode, om hannem trænger; oc at thet war aldrig rett tijdt fore edher nade at komme förre end nw.

Jtem at Peder Stubb skulle frij forlade seg till, hwes then karll tillforrn haffwer sagt oc bwdit hannem till. Oc loffwet han meg end nogen anden ærinde poa edher nades beste at bestille, om han kunde botijden komme hiem; kiöpmænden, som vdhe ere, twyffle fast oc törfwe icke i landit igien, förre the höre andre tidinge. Han sagde oc, at bisper oc herremænd sidde en partt poa fluchten, oc somme schicke fast udh aff riget &c. Thij at them er well obenbar sagdt aff kiöpstadmänn oc andre: i haffue inthet holdet oss then mögen frijhedt, i oss loffuede, tha i dreffwe koning Christiernn vdt; kommer ther en anden wændinge eblant, wij wele lige saa müget holde edher, hwad wij edher tilsagt haffue.

Meg hobes, at tijden er kommen, at Israel schal frælsis. Edher nade haffue allene en stærke troo oc goed opsæet hoos gud alsommechtigeste, at edher ko. mat^t will i all handlinge süge hanss loff oc ære oc betenke edher nades landes bestand, christelige regiment oc hwer goed mandz friid oc wellfart, som meg inthet poa twyffler, thet schall gaa lettelligen framm met gudz hielp.

Edhers ko. mat^t forlade seg aldellis indpoa hertugen aff Brunswigk oc efftir fölge hanss raad oc noger gode gamble wenner, som edher nade nw haffuer proberit, oc edher nade bliffuer fast poa therts raad oc gode meninge oc icke efftirfölge nogen löse folkes raad, som ingen forstand haffue i sodann sager oc ey heller noget at sætte wedh &c.

Oc om machten er forehænder at bekomme, at edhers ko. mat^t inthet lader segh forbaale poa nogen dagtinge, förre end edher nade er Gottorp forbij. Will edhers ko. mat^t siden see nadeligen till syne eigenn, tha troer ieg, the skulle well snarligen them bekende oc self grijbe poa oc hindre een part aff theris höfdinger, om the icke foresee them i tijde.

Thesligeste at edhers ko. mat^t met een god tröst till gud drager framm joo förre joo bedher fore mangefold sager skyld. Ther skall met gudz hielp myndre modstand wære, end mange troo, nar the see machten emod them, som ieg bode wijdt tilforrn boschedeligh oc end nw forfarer.

Bliffuer icke hertugen hoos myne landemend¹⁾ poa marken, icke skulle mange følge hannem ind poa Gottorp eller Flensborg.

Dog keyserlige mat vti synn eigenn personn er edhers ko. mat goed oc gerne wille edher nades welfartt, kand dog, om thette forhaales, komme mögen hinder eblant i længden.

Om thenne contract emellom keys. mat oc koningh aff Frankerige vldgaer, som the hær spaa vdaff. om ko. aff Engeland seg forbinder met the Francoser, som hær oc siges, at han nw haffuer schicket synu merkelige ambasiater offuer i Frankerige, oc meene, at han tilbywder hannem aff Frankerige synn dotther met anden forbund efftir cardinalens raad.

Om pawenn, Venetianer oc Jtalien vpstande emod keyseren fore then frycht, the haffue fore hanss macht, heller om Turken indfaller poa Vngernu, poa Sicilien eller poa Neapolem, som han truwer aff, oc nw mechtig er i syönn, efftir han haffuer Rodhies &c.

End om nogen auden vproer scheede i romsche riget oc i Tyskeland, ther mænd nw inthet affwedt: tha wille ieg gerne, wij sadde well poa Amagh först.

Poa en anden tijdt skall edher nade icke snarligen eller met liden kostninge finde sodan hoope knechte, som nw forsamblet ere oc alle edher nade willigh, som ieg hörer.

Jeg bofrychter, at nogen efftirfølge Alcibiades raad, som han gaff Pericli, tha han sadd bedröffuit oc offuerlagde, hworledis han skulle giöre Atheniensibus regenskab fore en swaer swm guld, som han haffde vdlagt oc forspilt. Tha sagde Alcibiades: tænk hellir poa oc find middel till at Athenienses faa audit at tage ware end höre diit regenskab, och at the end frandelis skulle bruge thijn tieniste, oc före saa then gode keyser i badd &c.

Archibiscop Güstaf er hær oc wille gjerne met thet förste giffue seg till edher nade, om han wiste, hwor han edher nade skulle finde. Han haffuer end nogen hemelige befalinge till edher nades beste, som ieg kand formærke; oc haffuer han alltijd wæret edher nade troo oc fast. Gud giffue hannem goed hwgswalelse met edher nade, som meg nw hober.

---

¹⁾ Ved Landsmænd menes Slesvigere, baade ifølge Sammenhængen og fordi Godskalk Eriksen havde hjemme i Slesvig.

Anthonie van Wexel, som war Schenkes hoffmester i Freesland oc lenge haffuer leiget her efftir tidinge fran edher nade, drog i gaar opp at Mentz oc Spyre, oc wille ther fortöffue met en anden heder Belderbusk, om edher ko. mat wille haffue nogen owerlendiske knechte, at edher nade tha wille scriffue hannem till een cedell. Haffuer han ofte tillsagt meg poa synn eddell mandz loffwe at wele tiene edher nade fore alle willige oc troolige, oc bliffuer well i Danmark synn lijffs tijdt.

At edher ko. mat will werdis at bywde mester Melchior oc meg till, hwad wij skulle giöre, om wij forfare, edher nade drager fram; ther efftir wele wij ydmygeligen oc gierne rette oss. Wij ere her lijdet achtede, dog the giffwe oss gode oord, oc herren aff Hochstrate swarer alltijdt wæll oc bywder seg edher nade alltijdt till tieniste, ehwor edher nade siger hannem till, saa ofte ieg kommer hoos hannem.

Jeg bedher ydmygeligen, edhers ko. mat will icke anderledes forstande then myn schriffuelse end i en goed troo meninge aff myt forstand, som ieg then screffuit haffuer, thet keune gud almechtigeste, som ieg edhers ko. mat till lijff, siell, victorie oc lycksalige regiment ewindelige befaler. Screffuit i Mechelen lügerdagen nest efftir ascensionis domini, xii maij.

Edher ko. mats

ydmyge troo tienere
Gotschalk
Erickssen.

Udskrift :

Au roy de Dennemarque &c.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3689. Christiania.)

203.

Wittenberg 14 Juni 1526.

P. P. Kempe yttre sin Forbittrelse over Kurfyrst Joachims Adfærd mod sin Hustru for hendes Troes Skyld; meddeler Efterretninger fra Danmark og Forslag af Peder Stub at sende en Student Peder Jensen derind som Speider.

Iesu Christi nade, frid oc mischwnd wære mett ether altiidt.

Aller kærste herre, ieg finghe ethers scriffuelse then tret. tinde dag iunij, vt aff hwilcket ieg kan well forstaa djefvelns store skalcheit, ssom han altiidt bruger emoidt gwd oc the ther troer paa hannum. Nadige herre, i wide wel, at ieg predicket for ethers kærste suster, at hwar gwdtz ordt predickes reenlig eller leessis oc forstaes, ther moe strax were förfølgelse. Oc hwor müget medher wij forstandher troidhen oc haus forgiftelig skalckheit, i thes medher förfølgher han oss, forthi han kan icky lidhet, at hans vndskab skall openbares. Nw effther thi at gwd haffwer wiid Jesu Christi wor herris oc frelssers euangelio clarlig openbareth hans forgiftigheit, begündher han oc sterckeligh at brwge syn magth emoidt oss; medhen thet haffuer jngthen nöd, om wij hengher barth hws wor herre oc kongh Jesum Christum; medhen er mügett gott oc oss til saligheit, forti wij mercker her meth, at wij haffuer recth oc reen gwdtz ordt.

Thet er oc [inthet] wndher, at troidhen brugher ther til vnde fürsthe oc margreffuen saa iammerlig oc skendeligh, at the arbet ther ther paa, at the kwndhe theris egne husfruer forderffue met them selber. Thet er alle tiidt trollens natur, at han kan icky ienner (sic) were vti helwidj; medhen gwd skal for Christi skyld beskerme ethers süsther meyn kærste frue for syn w mildhe Herode, mett hwilcken hwn nödes til en stackett tidt (met gwdz hielp) at wære. Dogh hobes meg, at thet skall fuldkommes eblanth them, som Christus siger, ieg er kommen at skylle husfrue oc husbonnen at ¹⁾).

Jtem alle kærste herre, ieg kwndhe fonghe stoer hugeswalesse, om ieg motte wide, hworledis thett haffde gangett mett ether

---

¹⁾ Her og i Brevets Slutning ere Stykker udeladte af ringe Indhold.

sag mett hertugen aff Brwnswig &c., om ther bliffuer wid thennum noghen help eller tröst aff. Medhen wor help oc trösth er alle eneste vti gwd fader wid Jesum Christum, som wil skencke os thett ewige rige mett thett werdtzens rigie. om wj befaller oss hannum vti hand wid en gwod troe per Christum Jesum.

Jtem Pether Stwb wildhe gierne tienne ethers nade vtj alle the ærindhe, som i wel wid; ssünderlig meyn han, at mett en madelig help skwlle alle landhen falle ether til. fortj the bydher oc begerer ether eller ethers tilkom. Han meyn oc, at thett er gott atskicke mett alle försthe, bedher i dag en morgen, thenne studenter Petrum ind wti Danmarck oc foughe at wide theris synd oc hiarthe emoed ether, oc hwor stercke the kwudhe komme ether til hielp, oc hwor stoer hielp the begerer aff ether, oc hwatt andslag oc folck the haffuer wtj Dannemarck etc. I moe wel widhe, at Pether Stwb er ether trüg oc troe vt aff hiarthet, forti han früchter megett gwd oc will gierne höre hans ord; gwd kan wel brüge hannum ether tiil nött oc gaffn etc.

Jtem her kam en buod aff Dannemarck oc siger for sanden, at bispem haffuer grebett oc indsett iiii eller v christne mend, som ware the lærste the haffde ther, forti the taled oc predickett noghet emoidt trolen om Christo, oc at lector Powil er faldhen fran Christo oc holler met bispem emoid the christne. Thet er stoir sorig, at i kwndhe icke komme thennum til hielp, gwd trösth thennum alle. Her vt aff kwndhe i wel mercke, at enthen haffuer then vnghe hertugh¹⁾ e[n]ghen magth, eller oc at thet er icky recth vt aff hiarthet hwatt han görer etc.

Jtem d. Martin er födher oc christnet ith barn, som hedher Joannes, hwar fore d. Martin er mögett glad. . . .

Screffuett vti Wittenbergh fiorthen dag junij anno 1526.

Paulus P. K. tuus
ex corde totus.

Udskrift:

Illustrissimo ac christianissimo d., domino Christierno, Danorum, Sueuorum etc. regi optimo, suo d. et Mecenati munificentissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1846. Christiania.)

¹⁾ P. e. Hertug Christian, Frederik den Førstes Søn.

204.

Wandalitz 29 Juni 1526.

Kurfyrst Joachim af Brandenburg bebreider Christiern den Auden, at han spiser Kjød paa Fastedage, og formaner ham, saalænge han er i hans Lande, at holde sig Kirkens Forskrifter efterrettelig.

Durchleuchtigster konig, vnser freuntlich willig dinst vnd was wir liebs vnd guts vormogenn zuuornn. Freuntlicher lieber herr obaim, schwager vnd bruder, vnns ist glaublich angelanngt, das e. ko. w., als sie gestern am abendt der heiligenn aposteln tag Petrj vnd Paulj vonn hier gezogen, gekocht fleisch mit sich genohmen, das mitt jrn dienern zuessenn, desgleichenn oft vnd vill ann gebottenn vnd vorordentenn vastelltagenn vonn der heiligenn cristlichenn kirchenn vonn e. ko. w. zu Berlin ju vnser behawsung gescheen sein soll, das vnns vast beschwerlich auch vnleidlich ist, vonn ewr koⁿ w. als einem cristlicheu konig zuho- renn vnd jnn vnseru landenn zueduldenn. Wissenn auch solchs gein kay^r mat vnserm allernedigstenn hern vnd andern cristlichenn hauptern vnd stendenn nicht zuuorantwortenn, vnd mocht bey jnen angeschenn werdenn, wir weren solchem furnehmen anhengig vnd teilhafftig, vnd mocht auch bey denn vnsern ergernus vnd allerley vn-rath geberenn, jnn ansehung das e. ko. w. jnn vnser sicherung vnd glait ist. Demnach bittenn wir ganntz freuntlichs vleis, e. ko. w. wolle solch vnd annder furnehmen, das wider die althergebrachte ordenung vnd aussazung der heiligenn cristlichenn kirchenn ist, abstellenn, hinfur meidenn vnd jrn dienern auch nicht vorhengenn noch gestattenn, sonnder sich als ein cristlicher konig nach der cristlichen kirchenn altenn aussazungen vnd ordenungen, wie e. ko. w. vater vnd eltern seliger gedechnus loblich gethann, halteu, die auch jr ko. regirung jnn gluckseligem standt zu endt gefurt, einen seligenn abschiedt genomenn. vnd on zweiffell bey gott gnedige belonung erlangt haben. Wo aber ewr ko. w. jnn dem vn-cristlichem furnehmen sampt jrn dienern vorharrenu wurde, als wir vnns doch nicht vsehenn, hat e. ko. w. abzunemen, das vnns vast beschwerlich vnd vorkerlich sein wollt solchs jnn vnsern landenn wissentlich zueduldenn vnd jnn vnsern glaitt gescheenn zulassenn. Solchs auss obennangezaigten vrsachenn geruch e. ko. w. vonn vnns nicht anders dann freuntlicher notturfftiger meynung zuuermercken; dann wir sonnst e. k. w. mit freuntlicher dinstlicher wilfarung gneigt sein. Des bittenn wir freuntlich zuer-

lessig antwortt. Datum Wandaliz am tag Petrij vnnnd Paulj anno etc. xxvii^{to}.

Joachim von gots gnaden marggraf zu Brandenburg etc. vnnnd churfurst, zu Stettin, Pommern etc. herzog etc.

Udskrift:

Dem durchleuchtigsten, hochgebornnen furstenn, hern Cristiern, zu Tennemarcken etc. konig etc., vnserm freuntlichen, lieben hern ohaimen, schwager vnd brudern, jnn seiner kon^w. eigenn handdt.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 1711. Christiania. Paategnet med Hans Mikkelsens Haand: "Margreffuen scriffuer k. mt om köd at ede om fastedage oc fredage etc. oc k. mt antuort ligger her vti, som hand scriffuer margreffuen. 1526." Kongens Svar findes ikke længer.)

205.

Uden Tid og Sted (Juli 1526).

Hertug Albrecht af Meklenborg meddeler Christiern den Anden de Efterretninger, som en af hans Raader har bragt fra Danmark, nemlig at Kong Frederik og Hertug Christian ere heelt misfornøiede med de Danske og disse igjen med dem; og at Hertug Christian er tilbøielig til efter sin Faders Død at slutte Forlig med Christiern den Anden.

Auch wollen wir e. k. w. vhor newezeitung nicht bergen, das vns der erbar vnser rath vnd lyber getrewer Veytt Lutzow bericht hatt, das ehr jwendigk dreyen wochen vngeferlich bey vnserem oheymen dem jungen hertzogenn von Holstein gewesen ist; jme angezeigt, das sein vatter vnd ehr vasst vbell mitt den Dennen steheu; dan die Thennen die schelttenn den jungen hertzogen vhor einen ketzzer, darumb das ehr jn der fasten vnd auff dem freitagk fleisss gegessen habe; so schillt der junge hertzog von Holstein die Then-

nen widerumb, das sie jren erbhernn als verzweiffelte bosswicht vhorraten haben; das ist das gemeine geschrey jn Holstein vnd Dennemark.

Auch hatt Otte Ratlow einen Thennen einen treffenlichen vom adell erstochen; darzu hatt Dettloff Ratlow einen dennischen edellmhan biss auff den thodt verwundt, aber ehr ist wieder auff gekhommen.

Auch hatt vns der junge hertzog von Holstein zu entbotten durch obgenantten vnseren diener, dieweill wir vns jn guttliche handlung gegeben vnd geschlagen, das wir gutten vleis woltenn ankeren, das ehr woll geneigt vnd etwas viell darumb geben wolt, das mans jme nicht geloben solt, das ehr woll mitt e. k. w. voreingett vnd vertragen wher; auch wan es hewtt oder morgen darzu kem, das sein her vnd vatter mit tode abginge. wolt ehr das konigk reich zu Dennemarcken, das vnd anderst so e. k. w. zugehörigk, nicht begeren. Wir werden auch bericht, wie die Holstein etzliche rewttter wider die Thennen annemhen, vnd wie es vns also von vnserem diener angezeigt, haben wir auch e. k. w. solchens nicht *haben* wollen verhalten: Datum vt supra.

Auch hatt sich der alte hertzog vonn Holsten vhornem[en] lassen, als baldt ehr auss Dennemarcken widerumb hinheim kheme, wolt ehr ein lebelangk jn Dennemarcken nicht wider khommen. Dat. vts.

Das ehr auff Johan Rantzen vnd seine rethe, die ju Preussen sein, wharttett, sonst wher ehr langhe jn Holstein gewesen ¹⁾).

(Orig. paa Papir. Münch. Saml. Nr. 3814. Christiania.)

1) Dette Stykke har været et Tillæg til et andet Brev og er derfor udateret; men Tiden lader sig med Sikkerhed bestemme til Juli 1526, da der i Slutningen sigtes til det Gesandtskab, som ledsagede Prindsesse Dorothea til Preussen, da hun skulde giftes med Hertug Albrecht. Hun begav sig paa Reisen 22 Juni 1526, og Johan Rantzau har med de andre ledsagende Raader undertegnet et Dokument i Königsberg 6 Juli 1526. (Gemeins. Ark. cap. XIII. Nr. 47. og XXXV. Nr. 18.) Den Frederik den Første i ovenaftrykte Stykke tillagte Stemning passer godt til flere bekendte Ytringer af ham.

206.

Lier 4 Juli 1526.

Hans Mikkelsen undskylder sig hos Christiern den Anden for, at han uden Kongens Vidende og Villie har ladet Brevet til Borgemester Johan Wendlandt trykke og udgive og ikke holdt Poul Kempes Gravskrift over Dronning Elisabeth hemmelig; om Provst Hans Hansens Særhed, m. m.

Nade och friid aff gud vor fader och vor herre Jesu Christo vonssker iegh e. k. m^t met mijn villige vnderdanige troo thieneste altid forskreffuen. Kereste naduge herre, verdes ethers k. m^t at viide, at then xxvi dag iunij anammede ieg aff her Antonio fau Mess ethers nades breff och skriffuelsse, huilcket ieg vti en god mening ethers nades gunstige formanig vti nogre merckelige stöcker gansske vel forstandit haffuer, oc tacker ieg ethers nade ödmögeligen fore sodanne gunstige vnderuisning och formaninge, och vil altid gerne rette meg effter ethers nades villie oc bogre; oc strax ieg ethers nades breff haffde lesdt, foruarede ieg thet soo, at ethers nade ther vt aff ingen affterklappe höre skal noget tiid etc.

Oc beder ieg tog ödmögeligen ethers nade for en christelig kerlighed skjild vil verdes gunsteligen noget aff samme mine bröstets vskjildighet at höre.

Först bekender ieg mijn bröst nadeligen, at ieg gjorde ther icke vel vti, ath ieg lod ethers nades epistel ¹⁾ vtgaa vden ethers nades raad oc samtöcke; end tock skal ethers nade verdes at viide, at ieg thet gjorde aff en god mening oc godt hiertte, som ieg dra-

---

¹⁾ Her sigtes til det af Poul Kempe i Forbindelse med Kongen selv forfattede Brev til den danzigske Borgemester Johan Wendlandt (se S. 374 Anm. og det senere aftrykte Dok. af 2 Jan. 1527, Anm.). Dets Udgivelse maatte være Christiern den Anden ubehagelig; thi foruden at hans Forsøg paa en Forsoning med Hansesæderne strax blev bekendt for hver Mand, saa kunde den uforbeholdne Bekjendelse, som heri findes, af den evangeliske Lære, ikke andet end skabe ham Forlegenheder hos den nederlandske Regjering. Denne lod ogsaa som tidligere bemærket strax 500 Expl. af Skriftet beslaglægge i Antwerpen. Om Udbredelsen af de øvrige Exemplarer bemærker Hans Mikkelsen i et Brev til Kongen af 29 April 1526 (Münch. Saml.): "Item aff thee epistoler aff ethers nades breff til borgemesteren aff Danssken, ther aff haffuer ieg forsendt til Iesper Bomhoffuer vti Lijbcke lx, och met Am-

ger til ethers nade. Oc haffuer samme epistel grund och menin-
ghen vii seg selff. huor fore ieg thet giort haffuer. Nw er thet iaa
sandt, at mennisskens talle obenbarer, hwad hand er. oc vii skulle
alle aff vore eigene talle vorde dömde, som screffuit staa Mathej
xii: ther vt aff mentte ieg, at thet skulle varidt christeligt oc godt,
at ethers nades christelige skriffuelse oc tilbud til friid och kerlig-
hed motte bliffue kuntgiordt eblaud folcket, gud til en priiss oc ere,
som ether aff nade haffuer kallit til hans hellige ordes oc euange-
lions bekendelse. huilcket som retferdugt gör alle, som troo ther
vppa. End tock at herredommen i tesse lande ere nw ther emod,
tog haffue vii guds ord emod thennom, som vii starckeligen skulle
staa paa, Matei x och Luce xii: j skulle icke fröchte ether aff then-
nom, huilcke vtihelslaa legommit, men fröchter mere thend, som
kand forderffue sijellen och legommit. Here haffue vii guds ord
faste ath staa vppaa, at gud oc icke mennissen skal mannd fröchte,
oc ald vor sorgh och modgangh at kaste paa hannom; oc huosom
fore mennisskens fröchte skild fornecther skriffen, thend maa vel
timelige, men aldrih then euige straff at flij eller vudtgaa. Stander
oc i samme euangelion, huilcken som vederkender meg fore men-
nissken, then skal ieg oc vederkenne fore mijn fader, oc huosom
forsager megh fore mennissken, thend skal ieg oc forsage fore mijn
fader, huilcken som er vt hemmellen. Nw see vii, at thet szoo be-
falder gud vel, at thee, som vantro ere, skulle bedröffue och vnder-
tröcke thee vskijldige, oc theris tolmodighed bliffuer thee andres
orsbage til euig forlömmelse, som vii haffue Luce 18 och 17:
thet er icke mögeligt at fortörnelse skall iaa komme, wee thend
wed huilcken thee komme; oc norsom forfilligen er paa thet störste

brosio Bøgebinder haffuer ieg ingsendt i Danmarck lx, och til Danssken ha-
ffuer ieg sendt huss ic. Ieg troer icke andet, end thee samme epistoler
skulle gore ith stort opror vii Danmarck och i thee vendiske steder. Do-
minus providebit." Man seer tillige heraf, at Ambrosius Bogbinder allerede
den Gang var gaet over til den evangeliske Lære og arbeidede for Chri-
stiern den Andens Sag i Danmark. Hermed stemmer ogsaa den Efterret-
ning, som Lybekkerne meddeelte Frederik den Første, at deres Gesandt
Poul v. Velde havde iudberettet, at Ambrosius Bogbinder havde havt en
Sammenkomst med Hans Mikkelsen og Christiern den Anden i Antwerpen
og Lier og modtaget Exemplarer af Keiserens Mandater mod Frederik den
Første og Hansestæderne (Brev af 6 April 1526, Gemeinsch. Ark cap.
XIII. Nr. 47.)

oc fienderne paa thet starckeste, szoo skal herren hasteligen komme, oc thee som hans ere at frelsse. Szoo twifler meg oc inttet ther paa, hand skal oc nw snarligen göre en ende paa thenne ethers nades modgong oc forfilling; soo beder ieg end nw vnderdaneligen oc ödmügeligen om forladelse, vti hues made som ieg nw ethers nade fortörnüt haffuer met forne epistels vtgang ¹⁾).

Jtem angaende thet prouesten och nogre met hannom ere reisde til ethers nade: er icke mijn skjild eller befal. Hand fortörnede seg noch paa meg, at ieg icke vnderuisde hannom paa then del, som ieg tog selff ingen besked aff veste, oc athan icke kunde fougge szoo mange penninge, som hand bogerde til loens aff mig; hand haffuer ith vonderligt hoffuidt, som hasteligen er fortörnüt. Ieg sagde hannom förre hand afffor, ieg viste ingen thieneste hand kunde göre ethers nade ther, om end szoo vore, ath ther bleffue noget tog aff, som ieg tock viste ingen besked at sige hannom ther paa, som hand meg selff vel skall bestaa; om szodant vore end for handen, thaa skulle hand rede seg til met en helleborde paa hans halss oc gaa szoo fijre eller fem mile om dagen; thii tiden ville thaa gifue seg soo, athand finge ingen kammervong at age vti, och sodane dage kunde huercken hans hoffuit eller ben tolle.

Jtem angaende thet epitaphium paa verss, som Paulus haffde dichtet²⁾, er mijn skild och brüst ther vti vti sodanne made: samme carmina bleffue liggende paa mith bord vti mit skriffuekammer, thii ieg lesde ther offte vti, och formentte at haffue lerdt thennom vden at. Oc gud ved thet i sanningen, thet menniske er icke til, som sige kand, at ieg lod thennom noger mand see eller lesse, och vor meg fore selffsijwnt ther om, nw ieg forstod ethers nades formaning ther om. Haffuer ieg nw ther om sodan vnderuisning forfarit aff mijn dreng Henric, athan haffuer taget samme carmina oc lesdt thennom for Bartolomeo ethers nades dreng, oc for ingen anden, som hand siger for meg. Szoo er tock nw brüsten hoss meg,

1) Her og i Brevets Slutning ere Stykker udeladte af mindre betydende Indhold.

2) Poul Kempes latinske Gravskrift over Dronning Elisabet er efter en maa-delig Afskrift trykt i Altmeiers Drei Monographien S. 73 flg. Da den er fuld af de samme Smædeord mod Regentinde Margrete, hvoraf P. Kempes Breve vrimle, maatte Kongen ønske, at den blev holdt saa hemmelig som muligt.

ath ieg icke bedre haffuer foruarit thet, szodant skal icke mere hende meg. Szoo beder ieg ethers nade om forgiffuelsse, oc beder ethers nade vnderdanelige ödmögeligen, at ethers nade vil vti sodanne made oc haffue mijn orsage giordt for Paulo fore hans consciencia skild, athun icke ther vt aff skulle fortörnes, at sodant skulle varit skeet met mijn villie eller vidskab. end tock ther stander inttet andet ther vti, vden thet som sandt er oc mange er viderligt. . . .

Screffuit vti Lijre thend iiii dag julij anno mdxxvi. . . .

E. k. mtis

villige thienere
Hans Mickelssen.

Udskrift:

Tiil k. mt aff Danmarck sijn naduge herre.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1912. Christiania.)

207.

Campen 4 Juli 1526.

Jørgen Hansen skriver til Christiern den Anden om Afbrydelsen af Underhandlingerne med Landsknægtene i Geldern og om sit forestaaende Giftermaal.

Iesus.

Myn plichtuge tro tienneste ether nades högmectugheid altid foresendt met gud. Hüghorenn furste, kæreste nadige herre, werdes ether nade at wiide, at ieg haffde altid myt bwd vnder knechten, siiden jeg haffde bestillet ether nades erende met Hans Michelssen, oc ieg haffde altingeste reed meg ther paa at følge thennom etc. Tha screff Oesswald, Hansken van Halwerstadsz¹⁾ scriuer,

¹⁾ Hans v. Halberstadt hørte ligesom Cort Pfenning, Claus Hermelinck, Wolf Bamberg, Jørgen Stegentin, Euert Ouelacker til de mere ansete og bekjendte Hovedsmænd for Landsknægte, der paa Christiern den Andens Tid færdedes snart i Geldern og Holland, snart i Frisland, snart i Nordtydskland. Flere af de Nævnte

meg till met samme myt bwd, thend tiid the loghe boss Deuenther, at ether nades sagh oc handlinge met knecthenn war heell afslagenn, swo ether nade war thend ganske hob qwyt. Kære nadige herre, effter thend store hob ieg haffde till ether nades handlinge, som forhender war, ffiick ieg swo sorgeligh tiidende, som ieg haffuer fanget wti myne daghe. Jeg befrycther meg offuer alt, at ether nade skall blyue forraadt och bedragenn, the helge trefoldugheidt were ether nades skiold oc wnde meg en tiid gode tiidende fran ether nade. Jeg haffde lenge tilffornn screuet ether nade till, men her er altingeste ingen tiidende, huar ether nade er. Kæreste nadige herre, effter thij ieg wiiste ether nade war tillfriidz, at ieg gaff meg till thend helge ecthe staet, haffuer ieg nw i gudz naffun fest oc trologenn en piige her i Campen; men her ere swo mange, som thet fortryder oc bere ther alt thet wnth emellom, som the kunde. The haffue sagt fore hennes wenner, at jeg er ether nade store penninge skylduger oc haffuer ingen regenscap giørt ether nade: nw er landen i last(sic) oc grede oc hwle brwdenn met hennes wenner etc. Wille nw ether nade werdes till fore gudz skyld oc szende meg ether nades breff oc indzegell ther pa, huarledes ther om er, oc the oc theres wenner skulle formwge seg hielp oc tröst aff ether nade met andre tröstelige ord, som the motthe haffue glede aff oc ieg ære. Will gud ether nades sag motte en tiidt blyue swo, ieg kunde fortienne thet met myn fatyge tienneste emod ether nade igenn, will ieg thet altiit gierne göre aff all myn formwge oc machth. Kæreste uadige herre, all myn tröst oc hob stander nw till gud i hymmeriig oc ether nade. Jeg lader meg intthet annedt mercke end ieg will bliwe her; men thet giiffuer seg well sielff met tiiden, gud giiffue thet ware ellers swo ner. Jngen besynderliige tiidende ere her pa thenne tiid, som ieg kand scryue ether nade tiill, wthen ether nades liiff, siell the helge trefoldugheidt

---

havde tjent Kong Christiern i Danmark, og med dem alle stod han under sin Udlændighed i jævnlig Underhandling om Antagelse af Tropper til Krigsforetagender mod Danmark eller Norge. Der findes et Udkast til et Brev, dateret Liér 16 Sept 1529 (Münch. Saml.), hvorved Christiern den Anden forlener Hans v. Halberstadt med Varberg Slot i Halland, for derved at sikre sig hans Tjeneste.

befalendes tiill ewiig tiid. Datum wti Campen thend iiii dag wti iulio mdxxvj.

Ether nades

fatyge tiennere
Jörienn Hanssen.

Udskritt:

Högborenn furste oc mechtugste herre, her Cristiern. met gudz nade Danmarcks, Sueriges, Noriges oc Wendes konning o. s. v., myn kæreste nadige herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1813. Christiania.)

208.

Amsterdam 5 Juli (1526).

Skipper Find Rempe, Skipper Clement og Skipper Jachim tilkjendegive Christiern den Anden, at de paa egen Bekostning ville foretage et Tog til Norge, og bede Kongen at sende dem Hjælp af Folk efter.

Vor ffattige tro tjeneste nu oc altiid. Moj vide kereste nadige herre, att wij haffwe liged saa lenge her i Braband oc begered aff Hans Michelssen nogen hielp oc tröst pa ether nades vegne, saa att wij kwnde komet y süen oc straffed ether nades ffiende: tha haffwer same Hans Michelssen fforhaled oss tiden dach fra dach, saa att tiden ær skötth bort gangen, oc lowed, att wy skulle faa eet sckiff: nu wy see till, tha ær thet inthet, oc ether nades fattige tiennere ganger her oc swelter oc maa bede deres bröd, oc hwær mand pege ffyngre pa them ¹⁾). Doch haffwe wy taget saa

—

¹⁾ Skipper Clement havde i September 1525 med List bortført fra Kjøbenhavns Rhed to af de Skibe, som Christiern den Anden havde sendt Byen til Hjælp i Efteraaret 1523, og som ved Overgivelsen vare komne i Frederik den Førstes Magt. Det ene og bedste af disse Skibe, Peter van Hull, strandede under Skotlands Kyster i Februar 1526, hvorefter Hovedsmændene og Besætningen søgte til Holland, hvor Hans Mikkelsen sørgede for deres

fore synde, pa ether nades vegne met wor egen kost oc thæryng met noged flolck oc drage till Norige met ether nades breff oc segell, som ether nades canceller haffwer giffwet oss pa ether nades vegne, ether nades ffattige wndersatte till hielp oc trüst oc besker-melsse, szom ether nades wndersatte ære begerende pa ether nades vegne, oc klage, atthe saa sckamelige bliffwe besckadde aff doctor Wince[n]tz, Oluff Galle oc andre flere skalcke. Dy bedde wy ether nade kerlige, thet ethers nade ville wære fførtænckt oc scicke oss nogen hielp oc trüst effter till Norige, saa att wy kunde bliffwe hart met Noriges rige jc eller iij kneckte, om ether nade kwnde komme thet aff stedt nogelwnde. Oc acte wij att reysse almugen, som the selfwe begerendes ære, oc bliffwe y klepperne hoss bün-derne; oc bedde wij ether nade kerlige, thet eter nade wille scri-ffwe oss till til Norige met thet fförste bud ether nade kwnde faa affsted.

Jtem kwnde wij bliffwe j tussent sterck, nadige herre, tha wille wij bliffwe hoss them y Norige thette ard met gudz hielp. Bedde wij ether nade kerlige, thet ether nade wille scriffwe oss till met thenne same breffuisser Hanss Lolendsffar eder nades cap-pellan met thet fförste, hwad ether nades willige ware. Her met ether nade gud befallendes. Ex Amsterdam *vla* die julij.

Ffynd Rempe oc
sckipper Clement ether
nades fattige tro tienere
oc sckipper Jachymm.¹⁾

Underhold, saa længe han kunde. Han skriver derom til Kongen i Brev af 22 Juni 1526: "Ieg haffuer hollit en stoor dell aff Peiter fan Hölles skib-folch vti kosth siden posske och stedes haffde forhobet och fortrøstet, at ieg noger vegh skulle kunde forseedt thennom til szöen ighen, nw kand ieg ingenstedes bekommit; thii nödes ieg til at lade thennom gaa och forsee thennom selfue, til gud forseer thet anderledes." Da de saaledes savnede Midler til Underhold, var det, de fattede den oven fremsatte Beslutning. Brevet, som intet Aar har, maa ifølge det Anførte henfores til 1526.

- ¹⁾ Hans fulde Navn var Joachim Wendelmann eller Wandelmann. Han tjente 1525 Klaus Kniphoff, derpaa Skipper Clement, og 1531 Christiern den Anden paa Toget til Norge. Han blev 1525 og 1532 Gjenstand for retslig Forfølgelse i Holland i Anledning af sin Forbindelse med Christiern den Anden.

Udskrift:

Hogboren ffurste konning Christiern, met gudz nade Danmarcks, Swæriges, Noriges, Vendes oc Gottes konning etc. ydmygelige sendes tette breff.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3426. Christiania.)

209.

Lier 9—10 August 1526.

Hans Mikkelsen raader Christiern den Anden ikke at spille for mange Penge paa Sagen ved Kammerretten; mange evangelisksindede Haandværkere i Antwerpen ville vandre til Danmark, naar de erfare Kongens Gjenindsættelse; den evangeliske Prædikant Clemens Rather.

Then xviii dag jullij reissede Christiern Vinther her vt aff oc till ethers nade. Jeg haffde gerne screffuit ethers nade met hannom; men hand ville ingen breff tage aff meg etc. Ethers nade maa betencke thend handel bedre end ieg nw ther om scriffue vil; ethers nade haffuer hafft til thenne dag for mange plocketares¹⁾ i then sag, som arligen skjilliie ethers nade ved store penninge; och sagen er end nw szoo nij som then fførste dag, hwn begijnttes. Vel maa ethers nade koste ther noch paa oc driffue en sentenciam offuer thennom til acht; men achten bliffuer icke publicerit eller vtgaar i thet fførste aer, thet haffuer ieg forstandit aff vist folch, och sammeledes atwarit Christiern ther om, athan vti sodanne made achter ethers nades gaffn oc bestand; men met sodanne plocketares behendighet oc fund vil Danmarch icke vare vondit met . . .

Screffuit i Lijre then ix dag augusti anno mdxxvi.

E. k. mtis

ödmöge thienere

Hans Mickelssen.

¹⁾ Det flere Gange gjenkommende "Plocketares" er, som det sees, en Fordreielse af procuratores.

Jtem kereste nadige herre, vore ethers nades tog for hender, thaa formercker ieg mange, som gerne ville komme ethers nade til vndsetting. Nw forbijde thaa (sic) dageligen athöre gode tidinger fran ethers nade, paa thet ethers nades restitution motte skee. Thee christelige brödre i Androp haffue meste parthen bud til meg om söndagen met thee, som komme til Lijre fore euangelii lerdom skild, at ieg ville hugsuale thennom met mijn scriffuelsse, hurledes thet ganger ethers nade. Ther som ethers nade kand komme at restitutionem, thaa siger ieg ethers nade for sanningen, at here ere möget cristeligt och lerdt euangelisske folck vt i Androp, som och kostelige embitzmen ere, som met ald theres velfart, strax thee höre ethers nades löchsalige restitution, giffue thennom ing i landet til ethers nade, paa thet thee maa haffue guds ordt frigt athöre. Her er i Androp en drögskerer, som heder Clemmit ¹⁾); hand holler then christelige menhed i Androp gansske vel til sammens met euangelii lerdom; sandeligen er thet guds aend, som taller vt aff hans mwnd, norsom hand lerer. Hand formaner oc brödrene üffte at bede gud for ethers nades salige velfart och restitution effter guds villie. Jesu Christi nade vare met ether ewindelig. Screffuit i Lijre then x dag augusti anno mdxxvi ²⁾).

E. k. mtis

villige thienere
Hans Mickelssen.

Udskrift:

Tiil k. mt aff Danmarch, sijn naduge herre.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Samling Nr. 1915. Christiania.)

-
- ¹⁾ Om Prædikanten Clemens Rather og hans senere Tvist med Christiern den Anden se Anm. til Dok. af Januar 1529 og 3 Febr. 1529.
- ²⁾ Kun Brudstykker, indeholdende det Vigtigste af denne lange Skrivelse, ere her meddeelte.

Hans Mikkelsen raader Christiern den Anden, hvis han ved Underhandling igjen kan komme i Besiddelse af sine Riger, da ikke at slutte Overeenskomst paa andre Vilkaar, end at Haandfæstningerne og Rigsraadets Valgret ophæves, og Danmark gjøres til et Arverige, m. a. m.

Gratiam dei per Christum. Alder kereste naduge herre, thend mestere vti Gent, som skal arbeide mijn frues nades graff, haffuer köpt vti Androp mögen skün albastersten, som band ther til bruge vill, som hand meg och haffuer ladet besedt, och var bogerendes aff meg iiii^c gilden eller fire at betalle samme stene meth; och ther paa haffuer ieg inttet swar fongit, huessom mester Melchior anammede for swar aff frwe Margrete vti thenne artickel. Screff mester Melchior ethers nade ther om met Hans lakeije, sammeledes och om mijn frues nades pant etc.

Framdeles som ieg ethers nade ofte screffuit haffuer, at ther som thette folck fonger athöre, ath ethers nades toog ganger foor seg, thaa stander here vel aff somme penninge at bekomme. Jeg forstaar aff Geriit Stercke ¹⁾, norsom ieg viste hannom raad paa en vi eller viii moneds tiid at güre hannom vijss paa sijne penninge at betalle, formoder ieg vel hoss iii eller iiii^m gilden aff hannom at bekomme, och mowelske mere; nw holle thee thennom alle til rijgge, ing til thee haffue visse tidinger, om toget ganger for seg eller bliffuer til bage.

Jtem here er nw nijeligt kommit ith rüchte ebland almugen, huorledes ethers nade och hertugen aff Holsten skulle vare fordragne. Er thet icke ethers nade for möget til skade eller honhed giordt, thaa gledes ieg ther vti aff aldt miijt hijertte, at i bode ere forligte; men met thee Dansske raader ieg ethers nade och üdmögeligen beder, paa ethers nades och börns lange bestand og velffarter, sammeledes alle dansskemends, at ethers nade ingen handel eller dechtinge ingaar met thennom, met miyndre end theres recesser oc vduelling bliffuer cassert, oc at ethers nade anammer riiget ighen som en arff konge, och thennom, som sodaut ville güre,

¹⁾ En Kjobmand, med hvem Christiern den Anden havde mange Pengehandler.

at beuise nade och barmhertighet, thet bliffuer tock then störste hob, som sodant bogere ville aff ethers nade; thee forstaa nw, huor swigafflig och falskellig theres vtuellelsse haffuer varit till thenne dag, och aldrig kand Danmarcks riiges raad lengere proscribe theres vtuellelsse end siden dronning Margretes död; alle krönickere fore henne findes thet icke anderledes end til arff, en effther then anden, emeden tilware. Norsom thet soo kommer vti sijn stadt igen, och guds ord kommer ebland folcket, som lerer thennom, huorledes thee skulle holle theres offuerighed vti ere oc elsskelighed, thaa vden ald twiffwel bliffuer vti Danmarck en languorende friid och endrechtig kerlighet. Ehuad deding, som nw skeet er met hertugen, ehvad skade ethers nade ther offuer lijdit haffuer eller lijde skall, achter ieg inttet emod thenne arffkongelige frighedt, som ethers nade icke skal lade seg ther aff trenge. Ethers nade haffuer beuist seg met rigssens raadz dom aff Swerrige for theres rette arffkonge: hwii skulle ethers nade i thaa haffue soo god ret til samme tijttel aff Danmarck.

Jtem huessom here nw er for flöjeseegner om skipper Klemmit och Find Remppe, kand thenne breffuisere vnderuise ethers nade.

Jtem her Antonius sende meg icke vden thend ene ring, och thend beste beholdt hand hoss seg, och lod sige meg szoo, athan strax vil giffue seg paa vejien i thee eriude, som hand haffuer til-sagt ethers nade, och huorsom hand icke met stort gaffu oc fordel thess stürre och ithermere kand opbringe penninge til ethers nades profijte, ellers vil hand före samme ring tilbage igen och offuerant-uorde meg. E. n. gud befalendes til siiel och lijff, och Iesu Christi nade vare met ether. Screffuit i Lijre then x dag augusti anno mdxxvi. Jtem norsom mester Melchior kommer snarist fran herren aff Ijselstein met swar, thii han er vti Holland, thaa vil ieg skicke ethers nade thet til hande met förste vist bwd meg stedes kand.

E. k. mtis

villige thienere
Hans Mickelssen.

, Udskrift:

Tiil k. mt aff Danmarck, sijn naduge herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1914. Christiania.)

211.

Berlin 10 August 1526.

Christiern den Anden opfordrer Prælater, Ridderskab og øvrige Indbyggere i Slesvig, Holsteen og Stormarn til at forestille Frederik den Første det Uretmæssige i hans Besiddelse af Kong Christierns Lande og formane ham til at tilbagegive dem; derefter vil Kong Christiern lade sit Mellemværende med Frederik den Første afgjøre enten ved retslig Kjendelse eller mindeligt Forlig.

Wy Christiern van gotsgnaden to Denmargken, Sweden, Norwegen, der Wende vnnnd Gotten koningk, hertog tho Sleszwigk, Holsten, Stormarn vnnnd der Dytmerschen, greue tho Oldemborch vnnnd Delmenhorst, entbeden allen vnde jszlichen, bisschoppen, prelaten, riddern, knechten, edelluden, borgermeistern, radtmannen, borgern vnnnd der gemeynen manschopp vnnszer erfflichen furstendhøme vnnnd lande Sleszwigk, Holsten vnd Stormarn, de mitt desszem vnnszem breue erszocht werden, vnnsze guade vnnnd alles gutt. Leuen getruwen, wy geuen juw thoerkennen, vnnnd js juw woll bewust, dat wy jn vorschener tiidt, dho men schreff xxij^o, tomm Bardeszholmm durch chorforsten vnnnd forsten mitt vnnszem veddern hertogen Frederichen tho Holsten synt vordragen vnnnd voreyniget worden; so is [he] doch durch boszen radt, dem he gefolgett, vorforett worden, vnnnd hefft vns mitt vnnszer leuesten gemahel lofflicher vnnnd milder gedechtenisse vnnnd vnnszen kleynen vnschuldigen kyndern jnn veligen dagen vnnnd vnnszer hochsten nott vth vnnszen konnigkrijken vnnnd erfflauden gedrungen, vnnnd vns derszuluen wedder recht vnnnd alle billicheyt entlediget vnnnd berouett, vnangeszen dat wy vns vpp juw vnnnd eyne gantze manschopp jn allen vnnszen gebreken jn der gude edder to rechte handelynge vnnnd entliche voreyninge tho lijden vnnnd anthonhemen, welkent van vnnszem [veddern] voracht geworden, erbaden. Ock darnha alsze sick romische keye ma^t mitt sampt ko. werde tho Engelant vnnnd andere vnnsze hernn vnnnd frunde des handels vnderstandenn vnnnd eynen gutlichin dach tho Hamborch gelecht, vnnnd darhen ere merkliche vnnnd staetliche botschop geschickett, js ock alle by vnnszem veddern vnnnd synen geschickten voracht vnnnd vnfruchtbar gewest vnnnd befunden; dat vns nicht alleyne tom schimpe vnnnd vorkleyninge szundern ock to merglichem grottem vnouerwintlichen schaden vnnnd nhadele gekamen. De wile wy denne vns tho glijke vnnnd rechte, des wy doch nicht geneten mogen, allenthaluen erbaden vnnnd noch erbedenn, ock szust

an velen orden vund steden durch vnsze hern vnn frunde vpp vnszes veddern anszokent, wo juw tom dele witlich, gutliche handelingē vnn dage synt bestymmet vnn angesett, doch vnfruchtbarlich gehalten wordenn, werden wy romische keye maiestaeth, vnszen leuen hern swager vnn broder, ock andere vnsze hern vnn frunde vmme hulpe vnd bystanth tofordern vnn antholangen vororszakelt, van den wy ock statliche hulpe vnn bystanth thokrigen, vnsze koningrijke, furstendhome vnn lande wedderumme toeroeuern, vorhopen. Vnn so wy denne vngerne vnssem veddern, synen kyndern, juw effte jennigem wedder recht vnn billichey schaden edder nhadele dhoen noch tofugen wolden, js ann juw allen samptlich vnn eynen jdern jn sunderhey vnsze gnedige boger vnn meyninge, gy willen gedachtem vnszem veddern, dat wy syn flesch vnn bloth ock negest angeborn frundt syn, tobetachtende anseggen vnn vormanen, dat he vns vnn vnsze kleyne vnschuldige kynder vnszer rijke vnn erfflande wo vorgemelt berouett vnn jngenhamen hefft vnn vns de noch gewellich vorentholt, he wille nochmaels nach lude vnn jnholdent keyr ma' mandatt dat genne, so vns van rechte vnn natur eygett vnn geborth, willichlich vorlaten vnn datszule ann vns fry vnn vnghindertt kamenn laten; alszdenne konnen vnn mogen wy vor mergedachter ror keyr ma', allen vnnparthieschen christen koningen, chorforsten vnn forsten, ock vor juw vnn der gantzen manschop, eyne rechtliche edder gutliche erkantenisse vnn vorhandelynge woll gedulden, lijden vnn annhemen, vnn willen nicht anders alsze christlich vnn geborlich befundenn werden. Wes gy nw hijr juue tho dhonde geszedigett vnn van vnszem veddern darupp jnn antwerde erlangen, willett vns mitt den erstenn schriftlich thoschicken, vnn willen juw hijann alsze gehorsame vnn getruwe vnderdane willich vnn flitich ertogen, wor durch schade, vorderff, vneynicheyt vnn wedderwille bygelicht, vnn vnsze ock juw egen wolfart gefordertt werde. Darann don gy vns gantz dangklich to willen, wedderumme juw allen samptlich vnn eyuenn jedern jn sunderheit, so jennige gutliche voreyninge geschen kan, mitt gnaden alwege toerkennenn gnegt. Geuen tomm Berlyn vpp Sunte Laurens dage anno etc. xxvjten, mitt vnszer egenenn hantschrift vnderschreuen, vnn vnszem koninglichen secrete to rugge vorszegelt¹⁾.

Christiern.

¹⁾ Om den Modtagelse, som denne Opfordring medte, findes Oplysning S. 440 flg.

(Original paa Papir med Seglet paatrykt. Münch. Samling Nr. 1756. Kbhvn. Ingen Udskrift findes paa Dokumentet, formodentlig for ikke at bringe Modtageren Schack Sehested i Forlegenhed.)

212.

Mecheln 18 August 1526.

Regentinde Margrete afslaer Christiern den Andens Begjæring om et Tillæg til hans maanedlige Pension, hvortil der tidligere var givet Udsigt, og undskylder sig ligeledes for at antage en af Kongen foreslaaet Medlærling og Selskabsbroder for Hertug Hans.

Monseigneur, jay receu voz lettres et entendu ce que auez escript au conte de Hoochstrate et autres seigneurs departeca pour auoir payement de iijc liures de xl groz pour mois oultre et pardessus les vc liures, qui vous sont accordees pour mois oultre le traitement des princes voz enfans mes nepueuz; et oultre a ce que lon prende en la compaignie desdicts princes vng jesne filz Cleuois estudiant a Louuain. Sur quoy monseigneur, quant au premier si vostre plaisir est regarder le traittie, que jay fait avec vous au lieu de Lyere, vous cognoisterez, que lon ne vous ait promis lesdicts iijc liures, bien que jescrivoie a lempereur a ce quil luy pleust les vous consentir de creue, dont jl sest excuse sur les grandz charges, quil auoit a porter, comme encoires a. Dont je vous aduise voluntiers, et oultre que mondict seigneur, auquel jauoye enuoye le double de lestat desdicts princes voz enfans, le a pour agreable, mais quil mait expressement escript, que avec lesdicts princes je ne receusse ne admisse autres que ceulx, qui estoient denommez audict estat, fors vng maistre descole, dont jl mordonna pouruoir le prince. Pour quoy nest en moy y recevoir ou admettre ledict Cleuois ne autres. En autres choses, qui ssoyent en mon pouoir, je vous complairoye de bon cueur, nostre seigneur le scet, auquel je pry monseigneur vous donner sa grace. Escrip a Malines le xviiijme jour daoust lan xxvj.

Vostre humble cousine
Marguerite.

Udskrift :

A monseigneur, monseigneur le roy de Dennemarke.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1866. Christiania.)

213.

Hemmelmark 29 August 1526.

Schack Sebested til Hemmelmark tilbagesender Christiern den Anden dennes Proklamation til Prælater og Ridderskab i Holsteen og Slesvig med Underretning om, hvilken Modtagelse Kongens Opfordring har mødt.

Durchluchtigester, grothmechtigester koningh, hochgeborenn furste vnde here, myne vnderdennighe gehorszame plichtighe vnde wellige dennste syn i. k. m^t met alleme vlyte thouorenn. Gnedigester here, ick gheue i. k. m^t vnderdenich thouornemende, dat myn gnedigester here koningh Ffrederich itzunt nicht is bynnen landes vnde is noch in Dennemarken, dar he mercklicher swer behyndert wert, szo dat he in dusse ffurstendome villichte vor Sunte Marten nicht wert kamende. Szo hebbe ick i. k. m^t nicht lenger vnbeantwardet dorst lathenn, vnde schicke hir myt i. k. m^t wederumme den beszegelden breff mij angegeuen i. k. m^t bewust, vnde hebbe den suluen breff itlichenn van der mantzschapp vorgeholden vnde leszen laten, vnde dar van beantwardet wurden, sze nicht dar inne raden offte handelen konen, er myn gnedigester here koningh Ffrederich wedderumme in dusse furstendome wert kamende, dat syne k. w. eynen ghemeynen lantdach dar vpp muchte vorschryuen, vnde alszdenne de sulue breff moge vorgeholden vnde gleszen werden. Hebbe ick szodane vortoringe der tyd nicht affbeyden dorst; ock beclaget syck de mantzschap, dat de sulue breff medebringet, dat sze vnsen gnedigesten herenn koning Ffrederich mochten vnderrichten, dat he i. k. m^t wedder muchte staden vnde vppdragen iw koning ryke, ffurstendome vnde lande, dar i. k. m^t vth entsettet is, wo de breff wyder vormeldet vnde medebringet, alszdenne scholde de gantze mantzschap i. k. m^t tho eneme dage mechtich syn vrunt-

schap ofte recht tho vorsokende, ock szo eyn by onn medhe tho stellende, des sze i. k. m^t myt gantzem hogen vlyte denstlich bedanken. Szunder sze beclagen syck genzlich szer ock szer befruchten, dat szo eyn vnfruchtbar is, dat sze szodannt myneme gnedigesten herenn koningh Ffrederich vorholden, dat he szo de koninghryke vnde vorstendome vorlaten moghe, vnde syck beanxten syne k. w. onn szodannt nicht horet offte inuolgende wert. Szunder wen sze i. k. m^t tho eneme daghe mochten mechtich syn in rechte offte fruntschapp tho vorsokende, alszdenne wolden sze syck myt gantzeme vlyte vorarbeyden by myneme gnedigesten heren koningh Ffrederich, vnde syck vorhopen syne k. w. ock by onn schole stellen eynen fruntliken dach recht offte fruntschap tho vorhandelende, vnde vorhopen syck negest gade eyn gud myddel dar uth to drepende. Wes i. k. m^t hir inne geszediget is, macht i. k. m^t by eneme wissen baden eynen apene beszeghelden breff myt egener hant vndergheschreuen der mantzschap tho schicken myt den ersten. I. k. m^t wil my alle dingh tho deme besten keren, des hebbe ick to i. k. m^t alsze mynen gnedigesten vnde aldergnedigesten leuen heren eyn beszunderich hoch ghetruw, vnde byn dat vmme de sulue k. m^t, de ick deme almechtigen in langer luckseligen regimente tho entholdende beuale, myt myneme vlitigen dennste truw vnde horszamelich tho vordenende mer alsze gewilliget. Datum Hemmelmark anno xxvj decollacionis Ioannis baptiste.

I. k. m^t

vnderdeniger vnd gehorsamer dener

Schacke Zeestede tho Hemmelmark¹⁾.

---

¹⁾ Schack Sehested, en slesvigsk Adelsmand, Eier af Gaarden Hemmelmark med flere tilliggende Landsbyer i Svansø, maatte haardt bøde, fordi han havde indladt sig i Forbindelse med Christiern den Anden og modtaget til videre Udbredelse Kongens S. 437 flg. afrykte Opfordring til Prælater og Ridderskab. Da man erfarede, at Kong Christiern Sommeren 1526 rustede sig i Brandenburg og Meklenborg for at falde ind i Holsteen og Slesvig, sendte Hertug Christian, som Statholder under Kong Frederiks Fraværelse i Danmark, en Speider Kersten Knop, af Haandværk Barbeer, til Berlin, for at iagttage Kong Christierns Skridt og tillige vare paa, om Nogen fra Hertugdømmerne eller Danmark kom til den fordrevne Konge. Kersten Knop indberettede efter nogen Tid, at han havde seet Schack Sehested hos Christiern den Anden. Dette havde til Følge, at S. Sehested ved sin Tilbage-

Udskrift:

Dem durchluchtigesten groethmechtigesten hochgeborn fursten vnnde heren, heren Cristiernn tho Dennemarken o. s. v., myneme gnedigestenn heren dennstlich.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 1984. Kbhvn. Paategnet med Hans Mikkelsens Haand: "Sckakke Szestedis breff och k. mtis breff. 1526".)

komst blev fængslet og Sag anlagt imod ham. Han foregav i Forhørene (Gemeinsch. Ark. cap. XXVI. Nr. 36), at det var en Pengesag, som havde ført ham til Berlin, og at han tilfældigt var truffen sammen med Christiern den Anden, men vedgik dog, at han havde foreslaaet Kongen, at lade Prælater og Ridderskab i Hertugdømmerne afsige Kjendelse i Striden mellem ham og Kong Frederik. Dette var Christiern den Anden gaet ind paa, og havde derpaa skrevet Opfordringen af 10 August 1526 til Prælater og Ridderskab. Schack Sehested havde viist denne Opfordring til Wolf Pogwisch den Ældre, Keyge Rantzau og Didrik Blome, men ingen af dem havde villet tage imod den, og derfor havde han atter skikket dette Papir tilbage til Kong Christiern. Men foruden dette, som han selv tilstod, maatte han ogsaa vedgaae andre Punkter, som kom frem imod ham, saasom at han havde tilbudt Kersten Knop at skaffe ham Tjeneste hos Kong Christiern; at han havde havt en Sammenkomst i Berlin med den fordrævne Erkebisp af Lund Johan Weze; at han havde siddet tilbords i et Herberge med flere af Kong Christierns Tjenere, som Provst Hans Hansen, Knud Skriver, Hr. Peder Anckersen o. a.; at han havde overleveret en Brevpakke til Kathrine Pogwisch, en Datter af Wolf Pogwisch den Ældre, med egenhændig Udskrift af Christiern den Anden. Hvad der meget skadede Schack Sehested i denne Sag, var, at han forud, og som det synes med Grund, var ilde anskreven hos Frederik den Første. Han havde gjort sig skyldig i flere voldsomme Handlinger; saaledes havde han i Aaret 1511 voldelig fængslet en af sine Bønder, der efter at have betalt, hvad han var pligtig, vilde forlade hans Gods og flytte ind paa Hertugens Grund. Dette havde den Gang paa draget S. Sehested et strængt Brev af Hertog Frederik. Siden havde han Aar 1521 overfaldet og plyndret en Hamborger paa aaben Landevei, som det synes for at skaffe sig Betaling for et Tilgodehavende hos Staden Hamborg. For denne Voldsomhed blev han kastet i Taarnet i Gottorp og slap kun ud ved sine Venners Forbøn, efter at have svoret Orfeide (Gemeins. Ark. cap. XXXVIII. accessoria Nr. 1, cap. XXXIX. Nr. 12). Udfaldet af nærværende Sag blev, at han for sine Venners og Frænders Forbøns Skyld vel fik sin Frihed, men ved Brev af 26 Februar 1527 maatte afstaae til Kong Frederik Gaarden Hemmelmark med tilliggende Landsbyer grote og lütke

214. Bergen op Zoom 3 September 1526.

Regentinde Margrete besværer sig for Christiern den Anden over, at han holder gudelige Forsamlinger i sit Herberge i Antwerpen.

Hoogheboren moghende furst, lieue heere ende oom, onser willighe dienst ende des wy vermoghen.

Lieue heere ende oom, ons is aengebrought geweest, dat uwe coninckelycke weerde, zichtent den zeluen binnen Antwerpen lestmael gecommen is, in zyn herberghe zekere predicanten van den Lutherianne secten heeft, ende dat diuerschen persoonen suspect wesende van den seluen secten tot den sermoeu aldaer commen, ende dat tot Antwerpen diuerschen grooten remoeren daeroff syn. Dat arger is, dat diuerschen inconueniente aldaer gebueren mochten soe wel tot uwe coninckelycke weerde perykelen ende lasten als anders, des wy, hoe wel wy tselue nyet wel gelouen en connen, v. c. weerde te kennen geuen, biddende denseluen (off zoe zy) daeraff te wille affstaen ende ons syn meyninghen hierop met bringhere des briefs te wille scrifttelycke ouersenden, om ons daernaer van wegghen den keyser onser heere ende neue te weten te rychten. Hoogheboren moghende furst, lieue heere ende oom, onser heere god zy met v. Ghescreuen te Berghen den iijden dach septembris anno xxvj.

Vostre humble cousine
Marguerite.

Udskrift :

Den hoochgeboren moghende vurst den coninck van Dennemarcke o.s.v.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 1867. Christiania. Paategnet med Hans Mikkelsens Haand: "aff frue Margrete then iij dag septembris mdxxvj.)

Hemmelmark, Borreby og Snapmølle, samt sit rorlige Gods med enkelte Untagelser. Desuden maatte han samme Dag udstæde Orfeidebrev, at han ikke vilde hævne sig paa Kong Frederik eller Nogen, som havde Deel i denne Sag. — Johan Theodorici, Domherre i Haderslev, blev ogsaa ind-dragen i Sagen, fordi han havde skrevet det oven aftrykte Brev for Schack Sehested, og sad en Tidlang fængslet, men sattes paa fri Fod, efter at han 26 Februar 1527 havde udstædt Orfeidebrev (Gemeinsch. Ark. cap. VI. Nr. 17.).

215.

(Wittenberg) 12 Oktober 1526.

Peder Stub, forhen Borgemester i Viborg, tilkjendegivet Christiern den Anden sin Beredvillighed til at deeltage i Toget til Jylland; tilraader Kongen stærkt at foretage Toget nu, og underretter ham om sine Forbindelser i Jylland.

Myn ydmögellige vnderdannighe plictige troff tienisth altid till forne. Aller kieriste naadige herre, gaff Tomas meg en guod trost paa etters naades vegne, oc tier som skiben kom offuer oc thet tugh ganger for sig, tha skulle ieg rette mig ther effter att föolge medt ouer i landit oc göre etters nadis beste vdi landiu, som ethers naade meg tilltroor etc. Kieriste nadigiste herre, ther som etthers naade vdi sanhed forwed sig paa skib och tisligest paa iii tusinde 3000 gode knecte, oc att etters nade thit so bestyre kwnne hos hertugen aff Gellern eller oc thenn greffue van Benthen, att knectenne matte vnder theris lande komme till skiebs, om the Burgundiske icki ville, oc titt matte skie strax vdhenn alle lenger forhalungh. tha vill ieg strax med gudz hielp, nar ieg fonger etters nadis scriffuels here paa, giffue meg till eters naade eller tid som etters naade meg forschriffue vill; att ieg maa visseligenn finde for meg landz knecthen oc skiben att göre landgange med, om vii fecke nogen modstand aff eders nadis fynde biscooper eller riterskabet; menig almuenn med gudz help früchter ieg inthet fore. Oc will ieg tha so beuise meg vdi etter nadis oc alle eters nades wanners beste oc bestandt, som ieg wille gud skall vere meg miskunnelig oc som ieg will haffue etters nades gunst oc tacke, hierie til skal eters nade seg till meg i tisse made oc alle andere forlade seg oc intil paa tuiffle. Oc beder ieg etters nade oc formaner for then euige gudz skyld, som meg nu aldellis hobes eters nade kier haffwere(sic), att ether nade ickii nu lenger vill forhale syne ansslage oc tage nu endelig fore vdi gudz naaffnn, och lader tii arme fatige folck etters nadis tro vndersatte, som robe paa etters nade oc ethers nadis hielp oc trost dag oc nacht, att tii nu matte bliffue hoffsualet vdi tieris stores sorg oc weermod oc tier aff en tidt matte forlöses; ellers er tit storlig befrüctinnis, att tii, som nu haffuer en stor hob oc trost till ethers nade, skulle aldielis bliffue förderffuett oc somme aff thenum skulle elenduge bliffue straffede med gallier, steyler oc suerd. Aller kieriste nadigiste herre, tincker nu hier paa oc beder then euige miskundelig gud om syn

nade oc tager titt nu till hiertitt, oc tincker huad hoffsualels i giöre eters nades venner, vdi landit oc vdhen landen ere. Oc ieg hafluere louede thennum tyedt well oc lidett hollett; fange tii nu ingen vndsetting, tha kand i thencke huad sorg tii fanger. Oc haffuer ieg for faret aff thenn bod, som Paulus oc jeg skickett i Danmark effter etters nadis befali[n]g, saa att han skriffuer effter alle landens leglighet till, saa ieg hobes, fanger thi nogen hielp aff etters nade, bliffuer thi etters fynde sterke nock, som hans breff ytermere beuise kand. Item huad etters nade tücker att skiben kunne komme offuer anthen for Riberdyb, Varde eller Ringkiöbenn, forthi ieg haffuer bestillet med borgemester aff Ri[n]gkiöbenn, att han vare paa ethers folck dag oc nacth, for han er etters nade en tro mand och ter [er] en gansk gud haffn for Ri[n]gkiöbenn. Jtem haffuer ieg loffuit at skicke eters nadis breff vti landet en ell two dag till forne för folckit kömmer. Oc nor som eters nade tithe bekomme kand med tisse knecthe at offuer skicke till luttlandt, tha er titt och storlig behoff, at eters naade och schicker en tall folk rytter oc knecthe paa Elluerd samme tid, tha hobes meg till gudz hielp titt skall gange well till paa etter naades vegne vdenn stor gudz fortornels. Kieristhe nadigiste herre, tager nu tinne anslag allfuerlige fore oc süger ickii saa mange radzslag, thaa tiffler meg inthet ther paa med gudz hielp altingz skall gaa for seg effter gudz oc eters nades eghen vilige. Oc raader nu nogen annen ether naade fraa thinne anslag, ther som titt kand gaa for sig paa thinne tid, oc wille raade etter nade end nu at forhalet ind till paa foraaret, han vil etter nadis forderff oc ickii huerken nytte eller gaffn, men ethers nadis oc ethers naadis börn oc alle etters nades tro tieners scade, foracting oc bespotting &c. Kiære nadigiste herre, tager meg tid ichii till mistuck, at ieg scriffuer saa diersfueelig till etters naade, for en tro hierte, som schal befinde i ethers nades erindhe, huare ieg kand etter trolig tiene. Then euige gud beskerme etter naade altide. Myn fatige tieniste altid. 12 die octobris 1526.

Pether Stub ¹⁾

ethers nades tro tiener.

¹⁾ Peder Stub var paa Christiern den Andens Tid Borgemester i Viborg (Ursin, Beskrivelse af Viborg, S. 69, hvor han dog bør sættes længere tilbage i Rækken) og begav sig til den landflygtige Konge i Udlandet, uvist om strax efter dennes Fordrivelse, eller maaskee først senere; thi han forekom-

(Original paa Papir med Segl og Udskrift til Kongen. Münch. Samling Nr. 1955. Kbhvn.)

mer ikke i Udlandet før 12 Juni 1525, under hvilket Datum Hertug Albrecht af Meklenborg gav ham frit Leide i sine Besiddelser (Saml. Ch. II.). I Danmark efterlod han ikke blot sin Hustru, men ogsaa en Datter Gertrud og to Sønner, Peder og Christen Stub, af hvilke den sidste var eller senere blev Kannik ved Viborg Domkirke. Denne hørte til de Kanniker i Viborg, som gik over til den evangeliske Lære og satte sig op mod Bisp Jørgen Friis, hvorfor denne i sin Klage til Frederik den Første ikke undlod at udhæve Christen Stubs Slægtskab med Landsforræderen Peder Stub (Dok. af 1 Sept. 1530 i Münters Reform. Hist. 2 B. 709). Paa den Tid, da Hans Tausen optraadte i Viborg, nævnes blandt dem, der udmærkede sig som ivrige Protestanter "civis quidam Christiernus Stub"; han har formodentlig ogsaa været af Familien (Annaler for nord. Oldk. 1847. S. 98). Paa Grund af sin tidligere Stilling havde Peder Stub mange Forbindelser ikke blot i Viborg, men rundt omkring i Landet, saavel hos Kjøbstædborgerne som Landalmuen. Havnene paa Vestkysten af Norrejylland, navnlig Ribe og Ringkjøbing, der stode i stadig Handelsforbindelse med Holland, vare især bekvemme til Indsendelse af Breve og Speidere; i Ringkjøbing var Borgemesteren i Ledtog med ham, og i Ribe var der en Iver Stub, som heller ikke var udenfor det. Peder Stub undlod ikke at benytte sig heraf: Sommeren 1526 sendte han en Student Peder Jensen ind i Jylland, der bragte Tidender tilbage om Landets Stemning; om Efteraaret 1526 tilbød han Christiern den Anden sin virksomme Bistand ved en Landgang paa Vestkanten af Jylland, og gjentog sit Forslag i Begyndelsen af 1527, idet han stærkt tilskyndede Kongen til at vove Toget. Da Almuen i Danmark i Aaret 1531 kom i hæftig Bevægelse ved Rygtet om Kong Christierns snart forestaaende Ankomst, tillagde man Peder Stubs paa ny indsendte Breve og Speidere en stor Deel i denne Gjæring (Münch. Saml. og Saml. Ch. II.). Man synes imidlertid i Danmark tidlig at være kommen under Veir med hans hemmelige Forbindelser, hvorfor Rigsraadet paa Herredagen i Odense December 1526 fastsatte, at hans Hustru inden en vis Frist skulde forlade Danmark (N. D. Mag. 5 B. S. 109). — Da Kong Christiern efter Dronningens Død forlod Nederlandene og Foraaret 1526 begav sig til Tydskland, fulgte Peder Stub og flere af Kongens Udlændighedsfæller snart efter (Ekdahl S. 1050), og han opholdt sig derefter i Tydskland til Foraaret 1529, meest i Wittenberg og andre Stæder i Sachsen, i Selskab med Poul Kempe, hvem han synes at have lignet i protestantisk Iver og som i et Brev til Kongen etsteds kalder ham: "ethers welwillige troe thienner oc myn guode ween." Men da Christiern den Anden havde brudt med sin Svoger Kurfyrst Joachim af Brandenburg, og der saaledes ingen Udsigt var til, at noget

Christiern den Anden opfordrer Dr. Alexander Kyngorne til at skaffe Kaperhovedsmanden Skipper Gisbrecht Claussen Leide og Sikkerhed i de skotske Havne.

Christiern to Denmarcken, Sweden, Norwegen &c. koninck &c.

Vnser gunst vnd genedich willen steetz befoer an. Bisperd lieuer getruwer, dywyell v wall kundich ijs, dat vnse fruntliche lieue

Tog kunde foretages fra Tydskland, medens det mere og mere tegnede sig til, at hvis et Tog skulde komme istand, vilde det udgaae fra Nederlandene, navnlig fra Nordholland eller Ostfrisland, færdedes PederStub idelig frem og tilbage mellem Tydskland og Nederlandene, og var oftere i Ostfrisland tilligemed Poul Kempe, sidste Gang 1531 (Münc. Sml.). Den Strænghed, som viste sig mod Kong Christierns Tilhængere og deres Slægt, synes af enkelte Tilfælde at domme at have mildnet sig efter Kongens Tilfangetagelse, da de ikke længer kunde betragtes som saa farlige. Dette var vel Anledning til, at Frederik den Første ved et Kongebrev fra Gottorp af 31 Januar 1533 viste Gertrud Peders Datter, hvis Fader Peder Stub havde boet i Viborg, men var borttrømt til Rigets Fjender og havde arget paa Riget, hvorfor hans Gods var forbrudt til Kronen, den Naade, at skjænke hende en øde Jord i Viborg i St. Magni Gade, som havde tilhørt hendes Fader, "paa det at forne hans Datter Gertrud kan desbedre komme til et ærligt Brod udi Ægteskab". (Reg. over alle Lande Nr. 4. S. 263). Men at ogsaa Faderen er bleven benaadet og kommen tilbage til Danmark, har faaet sit Gods igjen i Viborg og ikke længe efter er død, fremgaaer af en Dom, afsagt i Viborg 4 Mai 1537 (Klevenfeldts Saml., af Rigens Dombog). Sønnen, af samme Navn som Faderen, blev nemlig indstævnet for en Gjæld, som Faderen, der nu var død, havde paadraget sig, og vilde frie sig for at betale Gjælden ved at fremføre for Retten, at hans Fader var rømt af Landet og hans Gods og Boeslod derfor annammet af Kong Frederik. Men Modparten beviste for Retten, at Faderen kom til Land og Rige igjen og fik Kongens Venskab og annammede igjen sin Gaard og sit Gods; han havde den Gang ogsaa lovet og tilsagt at ville betale den ommeldte Gjæld. Som Følge heraf afsagde Retten den Dom, at Sønnen og hans Medarvinger skulde betale Gjælden. I en ikke let opløselig Modsigelse hermed staaer den Esterretning, at Faderen døde landflygtig uden at modtage Benaadning, og at Sønnen Peder Stub endnu 1540 søgte Jakob den Femtes Forbøn for at erholde Benaadning hos Christian den Tredie og Tilbagegivelse af sit fædrene Gods. Derom hedder det i et Brev af Jakob d. Femte af 8 Febr. 1540 (Epist. regum Scotorum, Edinb. 1724. 2B. S. 99): "Nobis, serenissime princeps, Petrus Stub presentium lator, se suosque majores vobis vestrisque antecessoribus nativos subditos post multa jam secula familiaris iuserviisse monstravit: quo profecto nomine gratior nobis multo et

her brueder vnd vetter konenclike weerden tho Schottlant vyt bruederlicke gunst vnd vruntscap vns vergunt hefft, dat alle vnse diener vnd schipper, die tot jrer lieffden ryken vnd landen toeflocht nemmen wurden, vrij vnd veylich toe vnd aff seygellen moegen, oich wes sy van onseren wederwertigen vnd vianden nemen worden aldaer jn jrer liefden ryken parten vnd buten muchten, des vnd alles bruederlichen erbidens vnd willens wij ons vp hoechsten vlyt bedancken.

Vnd soe op dyt mael toener disses brieffs scipper Gysbrecht Claussen vnser getruwer diener vnseren vianden enen affbroch gedaen hefft, jst an v vnse genedich gesynnen, gy willet genanten schipper Gysbrecht mit sampt syn geselscafft van vnseren fruntlichen lieuen heren brueder, ohem vnd confederaten een vrij seker strack geleyd erlangen, jn jrer lieffden ryken vnd landen vrij vnd seker jn vnd vyt teseygellen, oich der vianden guder te buten vnd parten naich synen profyt, dat willen wij hyn wederom vnsern fruntlichen lieuen heren brueder, ohem vnd confederaten naich vnseren hoechsten vermoegen altyt verdienen, vnd om v in sonderen genaden steetz erkennen. Vnd wie wal genante schipper Gysbrecht geen sebrieff by sich hefft, wilt jm gelich wal geloeff stellen, want syn brieff is by synen gesellen schipper Clement verbleuen. Wilt hier jn v beflytigen wie onse genedich vertrouwen tot v steet. Goede befaellen. Gegeuen to Lyre den viiiten dach nouembris anno etc. xxvii^o.

Christiern.

---

acceptior huc divertit. Sed quod genitor ejus, dum in humanis ageret, parenti vestro minime pareret, cum ipso admodum dolemus. Exposuit etenim nobis, quanto favore et gratia parentem suum post varios ipsius excessus et offensas illustrissimus pater vester, nobis vero consanguineus dilectissimus, Fredericus, sua pro clementia sit prosequutus, utpote qui illi administrationis solitæ patrimonique restitutionem, ut debitæ fidelitatis et obedientiæ vinculo sese adstringeret, præclaro sane pietatis et misericordiæ exemplo, acceptandam proposuerit. Is nihilominus patrum vestri, ejusdemque nostri consanguinei, Christierni, partibus inexorabiliter adhærens, majorum sui que et posteritatis infeliciter oblitus, facta hac gravi jactura, in fata concessit. Itaque ingenuus hic adolescens supplicationem nostram hanc in suum favorem est deprecatus." Jakob den Femte anbefaler derfor den unge Peder Stub til Kongens Naade, og beder, at han, om muligt, maa faae sin Faders Embede og Eiendomme. — Selv om man antog en Feil i Aaret 1540, hæves derved ikke Modsigelsen.

Udskrift:

Vnseren lieuen getruwen andachtigen vnd rait, doctor Allexander
Kynckhoern.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Samling Nr. 1759.
Christiania.)

217.

Berlin 17 November 1526.

Poul Kempe skriver til Christiern den Anden til Bedste for flere af
Kongens Tjenere, der staae Fare for at miste det Underhold, de
have havt hos Kongen; Kurfyrstinde Elisabets Bekymring for Kon-
gen; Stemning i Danmark, m. m. a.

Jesu Christi nade oc mischwndheit wære met ether¹⁾).

Hans Mickelssön haffuer screffuet hid, at thet skal saa ski-
ckes met ethers thienere som han haffuer screffuet. Aller kærste
herre, margreffyns madt oc üll ware fasth lenger end theris cleder;
the haffuer wandreth wt aff landhet mett ether, thet ware stoir
ünck, skam oc skentzel saa atforlade thennum. The haffuer wel
noch, ther saa scriffuer om thennum, ther fore haffuer the inghen
metönck öffuer thee andher, oc the forstander icky heldher, hwil-
ken en skrieg oc roob ethers nade skwlle fonghe paa seg, om i
saa forlaaid thennum. Thi, ther szodant raader, the acther icky
ethers gwode naffn, rücth och ære, som twsendhe fold bedher er
end alle theris kübynskab oc rigdom. Aller kærste herre, meg
töckes thet war icky gott fore gwj eller mennisker saa atforlade
thennum, sünderlige the ether haffuer fwld vt aff landhet oc öffuer-
gyffuet hwatt the haffde, oc ere ether trüg oc troe vt aff alle theris
magh, som er prowisthen, mester Jens, Albrecht, Pether Stwb²⁾)

¹⁾ Her og i Brevets Slutning ere Stykker udeladte af ringe Indhold.

²⁾ D. e. Provst Hans Hansen af Assens, Mester Jens Mikkelsen Mønbo (se S. 246, Anm.), Albrecht Hondorff (se S. 407, Anm.), Peder Stub, forhen Borgemester i Viborg (se S. 445, Anm.).

oc andhen flere, som ether kwndhe wære til storth thienisthe oc ære oc gwode radt. Thet ware megett gott, i haffde thennum hware i ware, at the thienthe ether oc toge ware paa ether, och icky the löse oc wforstandige mennisker, som dag fran dag kommer til ether, oc stander ether dog saa mügett atholde, som i holdhe these christene och erlige ethers nadis troe thiennere. The mene, the ere vise, ther sodant raader ether, medhen ere dog blynde daarer. Jeg bedher, *wy* i wille göreth fore gwdtz skyld at hogeswale forneffnde ethers troe thienere oc haffue thennum hwos ether, thet war ether erligh fore alle gwode mennisker, oc tencke hwat psalmen siger: then skal boffue hwos teg, som foracether the wndhe oc ærer the ther früchter gwd. Jtem ieg skal icky ede myn brüdth mett then w mildhe oc falske menniske. Jeg früchter i haffuer saa lenge omgengels mett thennum, at the skwille göre ether en skalckeyt. Jtem aller käriste herre, ieg haffde aldrig troet, ati skwille begæreth medher at wære wndher the bloidhwndhe oc gwtz bespottere, som i nw ære hwoss ¹⁾, gwd beware och fry ether wel frau thennum. Jeg meyn i kwndhe aldrig noghen steed wære bedhre end her hwoss ethers käriste söster myn nadigste frwe, ind til saa lenge gwd görer ethers sag bedre. Hwn kan i bedre rade och helpe ether end alle the andre; i motthe fonghe stoir glede ther wt aff, ati hogeswalith bendher wti syn store sorig och angesth, som hwn lyder, bwode paa syn egne wegen oc paa ethers, at the skwille icky forderffue ether. Oc alle som mesth haffuer hwn sorig, at hwn moe icky høre gwdtz ordth, hwilketh hwn ficke wel athöre, om i ware hwoss hendher; i weed wel oc, welken en forgyfthelig vulff hwn holdher wti örne. Görer fore gwdtz skyld oc leger these stücker paa hiarhet, thet er gwd tacknemmeliger oc ether mogett erliger, end i skwille wære hwoess the gwdtz bespotter. I fongher wel hwoess hendher en gwoed oc fürstelig værelsse paa slotthe eller stedhe, hwar ether löster, ind til saa lenge gwd setter edher snarligen (som wi alle hobes) ind i ethers land oc rigie igeen. . . . Screffuet wti Berlin then syttantthe dag nouembris anno 1526. . . .

Jtem thet er wisse, at mesten deel wt aff borrhger oc bön-

---

¹⁾ Kongen var sidst i August reist tilbage til Nederlandene.

dher wti ethers land rober oc skriger til gwd, the kwndhe fonghe ether lgeen, oc mangne vt aff edelmend och riderskaff.

Paulus Petrus K.
tuus ex animo totus.

Paa en hoslagt los Sedel:

Jesus.

Jeg arbejder nw ther paa, at ieg kan met gwdtz hieff wendhe nogen bögger vt aff biblien, ethers nade oc alle andhen christne til helff oc trösth. Oc wildhe ieg gerne arbeide vt aff alle myn formuge ther paa, om ieg wisth raid til, at thet kwnde bliffue tröckt, helders war thet meg en stoir arbeed at göre til forgeffuis. War ieg til ordtz met ether, saa ficke ieg wel raid.

Udskrift:

Illustrissimo et christianissimo principi Christierno, Dacorum &c. regi, mecenati et patri suo amantissimo.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 1850. Christiania. Paaskrift med Hans Mikkelsens Haand: "logerdagen nest effter Martinj.")

218.

Schwerin 26 December 1526.

Niels Pedersen Halweg fremsætter et Anslag for Christiern den Anden om at stikke Ild paa Hansestædernes Skibe, medens de ligge i deres Havne, og derpaa foretage et Anfald paa Sjælland og Smaaøerne m. m.

Myn willeghe wndherdanighe tienste. Kærestee nadhige herre, haffuer iegh taleth meth nogre aff Steghe borger her i Wissmer, the sagde migh ssaa, ath kwnne ederz nadhe men komme nogre skyb aff stædh meth Maryen och de finge det ath see, saa menthe dee, ath her Anderz Bille skwlle haffwe fwldh lideth rwm i Stæghe, dee wille göre wedh ham som handh giordhe wedh tem. Och haffwer jegh och for fareth, ath wille eders nadhe waghe ther nogeth

paa, jegh wille wel bringhe folck op, de som skwlle nedher legghe deris skyb i stædherne, nar eders nadhe wille bringe nogre skyb op, saa at the haffwde en tilfwckt, ther thet giordhe, och eders nadhe sagde tøm monets soldh til, nar thet wor giorth, och ath eders nade sagde dom til, at når i komme i landeth, athj wylle bessorghe dom wel, heller de wore Tysske eller Dansske, och om ther wore nogre, ther haffde for set sigh i modh edher, atj wille for giffwet, saa hoffwz migh til gud, ath nar eders nadh haffwede saa süendh inne, saa ere der skwdher nogh wndher de smalandh, ath edher nadhe kwnne setthe ryther och knechthe offwer fra lantthe Mekelborgh och i Sielandh, saa nar edher nadhe haffwer süendh, saa hör Selandh, Lalandh, Falsther, Möen och de andre smalandh edher nadhe til, och de bywð dem aldrig til ath for jage eders nadhe mere. Wille ederss nadhe haffweth fore hender, saa skwlle iegh wideth meth thet füsche. Megh tyckess thet wore beere, ath theres skyb wore brenth, en the komme saa megeth folck om halssen. Och wille jegh saa bestylleth, ath paa en dagh skwlleth gaa paa i alle stædherne, hwilke skyb de icke kwnne komme wd meth, them skwlle the setthe il oppo. Welle edher nadhe werdess til ath biwdhe migh om i gen, hwre edher nadhe wil haffweth ther om. Wille edher nadhe saa haffweth, tha skwlle jegh haffe edher nades breff, saa ath eder nadhe wille wissth komme i süendh meth Marien och meth andre skyff; thet er en trüst edher nades wenner Marien, och en fforskreckingh eders nades [v]enner. Wel edher nadhe saa haffweth, gerne well jegh göre all myn flith ther til, samegeth som gud wil giffue nadhen til. Och er myn wiisselige tro til gud, ath edher nadhe kommer wel frem meth then sagh, om edher nadhe wille begynneth. Edher nadhe then almecthigste gud beffalendes. Screffweth i Sweryn annen dagh jwle mdxxvj¹).

1) Da Aaret i denne Tids Dok. sædvanligst regnes fra Juledag, kunde man antage, at Brevets Datum efter vor Regnemaade var 26 Dec. 1525. Brevets Indhold giver ingen Tidsbestemmelse; men da Hans Mikkelsen i Brev af 4 Januar 1526 (Ekdahl S. 1020) beder Kongen for Folketales Skyld at skikke Jens Perssen paa bedste Maade fra sig, det vil sige, ikke lade ham gaae tomhændet bort, saa maa han paa den Tid have været i Nederlandene hos Kongen, og kan ikke otte Dage forud, 26 Dec. 1525, have været i Schwerin og derfra skrevet ovenstaaende Brev. Dette maa derfor henføres til 26 Dec. 1526.

Ath edher nadhe wille biwdhe migh til meth thet förssthe,
 hor jegh skall holleth.

Niels Halffwegge¹⁾).

- ¹⁾ Niels Pedersen, eller som han, ved en undertiden forekommende Ombytning af Navnene Jens og Niels, stundum ogsaa kaldes Jens Pedersen, var en Adelsmand af Familien Halweg med en væbnet Arm i Skjoldet og paa Hjælmen. Han har været en Søn af Peder Jensen Halweg i Vindinge i Flakkebjerg-Herred. Han var allerede i Kong Christierns Tjeneste 1516, hvis det, som rimeligt synes, er denne Niels Pedersen, der i et Brev af 30 Nov. 1516 forlenes med St. Jørgens Hospital udenfor Odense og kaldes Kongens Tjener (Suhms æld. Saml. 2 B. 2 H. S. 20). Familien maa have staaet sig godt med Kongehuset; thi en Søster af Niels Pedersen tjente først som Jomfru hos Christiern den Andens Moder Christine og siden hos Dronning Elisabet (Gemeinsch. Ark. cap. XIII). Mere bekendt blev Niels Halweg ved den Tid, da Kongen flygtede. Strax efter at Lage Urne havde forladt Christiern den Andens Parti og begivet sig over til Hertug Frederik i Jylland (sidst i Marts 1523) overfaldt han, som Bispen flere Aar efter klagede (Brev af 22 September 1527, Gemeinsch. Ark. Cap. XIII), Bispegaarden Bistrup, plyndrede den og brændte Ladegaarden, og ligeledes røvede og spolierede han Gaarden Svenstrup, og tog bort alt Bøskab, Sølvy, Penge, Fæ og Qvæg¹⁾ — alt formodentlig efter Kong Christierns Befaling, da Bispen var bleven Forræder. Derefter deeltog han under Henrik Giø i Kjøbenhavns Forsvar og fulgte med Henrik Giø til Bremen, hvor han opholdt sig et Par Aar, men var i saa stor Forlegenhed, at han maatte pantsætte de 3 Heste, han førte med sig (Gemeinsch. Ark. Cap. XIII. og Münch. Saml.); hefra begav han sig i Slutningen af Aaret 1525 til Kong Christiern i Lier for at søge Hjælp, idet han klagede over, at han for at kunne leve havde maattet skille sig baade ved Hest og Harnisk, og Rigsraadet i Danmark havde imod den Overeenskomst, som var sluttet med Henrik Giø ved Kjøbenhavns Overgivelse, taget hans Arvegods fra ham; han beder derfor Kongen deels om en Pengeunderstøttelse, deels om en Anbefaling til Hertug Albrecht af Meklenborg, for at han ved dennes Forbon hos det danske Rigsraad maaskee kunde faae sit Arvegods igjen (Brev af 30 Nov. 1525, Münch. Saml.). Han begav sig derpaa til Meklenborg; men hans Forsøg paa i Danmark at finde Ret eller Naade førte ikke til Noget; da var det, at han gjorde Kong Christiern det ovenanførte Forslag om et Anfald paa de danske Öer; han opholdt sig derefter flere Aar i Meklenborg, og deeltog i de Kaperier mod danske, svenske og lybske Skibe, som Niels Brahe, Hans Andersen og andre Landflygtige dreve fra Meklenborgs Kyster. Dog vedligeholdte han stadige Forbindelser med sin Familie i Danmark, der havde hjemme i det sydlige Sjælland; Søsteren havde en Tid lang fundet Tilflugt paa det nærliggende Møn hos Lensmanden Anders Bildes Frue. Til denne Søster sendte han 1525 Rolf Madsen, en Mand, der forekommer meget i Christiern den Andens Historie baade før og efter Flugten, og som var beslægtet med Niels Pedersen, da hans

Paa en indlagt Seddel staaer følgende Efterskrift:

Nadugheste herre, sendhe myn sösther sön och bwdh, om edher nadhe komme meth skyb, tha westhe handh eth hwdher

Moder kaldes Ingerd Halwegs Datter (Danske Saml. Nr. 235. 7); men Rolf Madsen blev paa Søreisen opsnappet af Lybekkerne og uden Tvivl henrettet (Gemeinsch. Ark. Cap. XIII); senere, 1528, gik der Bud mellem ham og Søsteren (Ekdahl S. 1211). Uægtet hans første Forsøg paa Udsoning i Danmark mislykkedes, havde han dog formaaende Venner, som vedbleve at virke for ham; men deres Bestræbelser strandede paa Bisp Lage Urnes Modstand. Da denne erfarede, at man havde skaffet Niels Halweg Leide af Frederik den Første, skrev han til Kongen og forestillede ham, hvilken farlig Mand N. Halweg var, og hvilke Voldsomheder han 1523 havde udøvet mod Bispegodset; bad derfor, at Leidet maatte tages tilbage og ikke tilstaaes igjen, før N. Halweg var bleven forliget med ham og havde givet fuld Erstatning (Brev af 22 Septbr. 1527, Gemeinsch. Ark. Cap. XIII). At dette Brev har havt den tilsigtede Virkning, sees af et senere Kongebrev af 5 Juli 1529, kort efter Lage Urnes Død, hvori der siges, at Frederik den Første "nogen stakket Tid forleden" undte Bisp Lage Urne Niels Pedersen Halwegs Gods, som var forbrudt til Kronen, fordi han førte Avindskjold mod Riget; dette Gods overdroges nu den afdøde Bisps Broder Hr. Johan Urne, Lensmand paa Kjøbenhavns Slot (Registrant Nr. 69, 10. 3). Omsider blev han træt af Udlændigheden; han tog i Foraaret 1531 sin Tilflugt til Norge, hvor han havde en Søster Anne Pedersdatter Halweg, der var gift med den bekjendte norske Rigsraad og Ridder Oluf Galle; hun var hans anden Hustru og nylig bleven Enke. (Den i Saml. til N. Folks Sprog og Hist. 6 B. S. 40. Anm. 2 fremsatte Formodning om hendes Slægt er urigtig). Men Mogens Gyldenstjerne, Lensmand paa Agershuus, kom til Kundskab om hans Ophold hos Søsteren, og lod ham føre til Agershuus. Han behandlede ham iøvrigt med stor Læmpelighed, satte ham ikke engang i Fængsel, men tog blot Forpligtelse af ham, at han ikke vilde forandre Opholdssted uden M. Gyldenstjernes Minde. Han gik desuden eftertrykkeligt i Forbøn for ham hos Frederik den Førstes meget formaaende Sekretær Johan Friis; han skrev blandt andet: "de, som have hans Gods, kanskee de ville vel raade til, han kommer af Dage; dog vilde ikke jeg gerne være den, som skulde give nogen Riddersmandsmand paa Slagterbænken (fleskbencken); de skulde ikke faae ham, vidste jeg det." I et senere Brev gjentager han sin Forbøn: "vilde du have været Niels Persen behjælpelig, at han maatte være fællig i Danmark og allesteds i vor naadige Herres Lande, der gjorde Du meget vel med; det er dog en fattig Riddersmandsmand; jeg fornemmer ingen Skalkhed af ham; vil kgl. Mt. have ham i Tjeneste, han skal gerne være, hvor hans Naade vil have ham" (Breve af 9 Mai og 8 Juni 1531. D. K. H. Fasc. 12). Det lykkedes ogsaa at skaffe ham Leide og Naade hos Kong Frederik, i hvis Tjeneste

hesthe jer nadhe thil tiensthe; for besspen aff Sielandh haffwer too reisser wille tageth fraa ham hans gotz foor myn skyldh. och twil megh inthet paa ham. Wille edher nadhe scriffwe eth breff, ath hwem edher wille til falle, nar saa ner komme, ath edher nadhe wille gyffwe dem alle sagher til hwess ther skedh wore; edher nadhe westhe wel, ath the wore for fördhe aff dee bissper och nogre aff de grotthe hansser, och edher nadhe wille hiellpe dem til deres arff gots, som deres foreldhren haffwer giffweth til kirke och closther ath födhre horer meth, och edher nadhe wille holle dem wed deres fryhedh och reth, som det seg bordhe: thet breff wille jegh och skycke yndh, och edher nadhe tor ynteth twile paa meth te skyl jeg well wel bekommeth.

Oc edher nadhe wille scriffwe bertogh Albret, ath hand wille forlegge migh meth penge ath gyffwe karlene, som thet giordhe; och skwlle jegh haffwe edher nades macts breff och süö breff. Haffwe de köbstædher i landeth godhe jachter, the wille wy och wel faa en parth. Oc thet kwnne jcke skadhe, ath edher nade screffwe, ath hwem edher nadhe tilfwille i landeth meth besthe och harnssk, ath edher nadhe sagde dem monet soldh til, vj gl. om moneden, saa blewwe de wellegh bodhe ædel och wædhel; ther ære wel dee det betale kwnne, ner Skyben komme, saa twil migh inthet paa, ath edher nadhe fiughe wel tilfald meth gudz help.

Udskrift:

Hoghborendh förste kongh Crystern, myn naduge herre, wndherdanligh til screffwet.

---

han nu traadte; af sit Gods fik han i det Mindste en Deel igjen. Han blev sin nye Fane tro; thi man finder, at han under Grevens Feide har været Anfører for et af Skibene i Christian den Tredies Flaade, der under Peder Skram 1535 kjæmpede mod Lybekkerne (Hvitf. IX. Q. ij. Krag, Christian den Tredies Hist. I B. S. 97. Anm.). — En Deel Aar efter, da Niels Halweg imidlertid var død, søgte Søsteren ved Rettergang at komme i Besiddelse af noget af det Gods, som Johan Urne havde tilvendt sig. Anders Bitde, der ogsaa ovenfor forekommer som en Ven af Familien, førte Sagen paa "Fru Anne Pedersdatters, Hr. Oluf Galles Efterleverskes", Vegne imod Hr. Johan Urnes Enke Fru Anne Ronnow. Dommen faldt, at den omtvistede Eien-dom, en Gaard i Postrup i Tryherred, som Frederik den Første havde skjænket Hr. Johan Urne, tilkjendes Fru Anne Pedersdatter som Niels Halwegs rette Arving. (Retterthingsdom, Kbhvn. Torsdag før Martini, d. e. 8 November, 1543. Klevenfeldts Saml.)

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 1807. Kbhvn. I Seglet findes Vaabenet for den ene Green af Halweggenes Familie, nemlig en Arm med et Sværd i Skjoldet og ligesaa paa Hjælmen. Paategnet med gammel Haand: "Aff Niels Persszön kalles Halfegge. 1526.")

219.

Wittenberg 2 Januar 1527.

Poul Kempe meddeler Christiern den Anden Efterretninger om adskillige af hans Tjenere, der ere blevne tilbage i Tydskland, og om Kurfyrstinde Elisabet; advarer Kongen mod falske Lærere.

Thet er aldellis sendhe¹⁾, at the hafwer müget ildhe regeret thennum efther i ware borthfareth, och hafwer ieg end oc fonghet myn parth ther vdaff, thi ath the kwndhe icky fonghe borth, hwatt ethers nadhe hafwer her. Ieg hafwer met help, raadh och orrdh friith meg fran thennum, paa thet the skwldhe icky robe eller skryge yther mer paa ether. Albreth hafwer ieg inthet fornommeth til, sydhen han wandhret til ether, Pether Ankelssön²⁾ hafwer

1) Her i Begyndelsen ligesom hen imod Slutningen ere Stykker udeladte af P. Kempes vidtloftige Skrivelse.

2) Mester Peder Ankersen eller Hr. Peder Ankersen synes at have været Slesviger af Fødsel, thi han forekommer 1512 som Domherre i Haderslev og i Tjeneste hos Hertug Frederik som Kancelliskriver; ogsaa kalder han Frederik den Første et Sted sin "Landsfyrste". Hertug Frederik anbefalede ham 1512 til Christiern den Anden, da han ønskede Ansættelse i dennes Kancelli (Gemeins. Ark. Cap. XXXVIII. Access. Nr. 1.) Han har derefter en Tidlang haft en Bestilling paa Sønderborg. Ved den Tid, da Kong Christiern flygtede fra Danmark, maa han have været i hans Nærhed, eftersom man sendte Breve til ham og bad om hans Anbefaling hos Kongen; dog fulgte han ikke med Kongen til Udlandet. Danmark forlod han først April 1524, og begav sig, som han selv skriver til Kong Frederik (11 Januar 1525. D. K. H. Fasc. 11), ladende tilbage Kone, Len, Rente og Gods, til sin Broder Jørgen Ankersen i Zorbis i Meissen, hvor denne havde giftet sig. Han erklærer det i samme Brev for Bagvaskelse, at han skulde staae i Forbindelse med Kong Christiern og tjene ham som Speider, og begjærer,

foughet scrifwelsse vt af myn frwe til then wnge hertug Hans, oc meyn ieg, at Hans lachey er oc wandred til hannum. Prowisthen oc Pedher Stwb hafwer wæreth her wti Wittenberg hwos meg; ieg hafwer lönth thennum penninghe til tæring paa ethers nades wegne, til gwoid betallinge; the kwndhe icky wære wti Bernlyn fore then wndhe omgengelsse ther war. Thee two hafwer aldels inthet; ethers nadhe moe tencke thet besthe met theunum fore gwdtz skyld; thee hafwer bedhe wel gifweth thennum til gwdtz ordth, oc er ther storth hofwng, at thee skwlle ewiglig blifwe gwdtz börn. Nw wandre thee bedhe thil ethers sösther, ath prowisthen skall fwldkomme then befallwnghe i screff hannum till. Ieg will wandre til henner (met gwdtz help) indhen otte dage, oc wære hwoss henner, saa lenghe gwdh will och wndhe menniske kan lydhe thet. Ieg hafwer henner kiærr vt af hiartbe; thi hwn elsker oc früchter gwdh; ieg will wære henner redebou dag oc natt fore ethers skyldh och gledes vt af hiarthet at thienne henner. Ieg hafwer aldrig andhett kwndhe mercke vt af henner, end ath hwn hafwer ether saa kær som mögeligh er, ath ith gwoid menniske kan elske ith andhet, sönderlig syn ködelig her oc brodher oc aandelig leedmoid wti wor herre Iesu Christo. Wisthe ieg andhet (thet weed gw), ieg skwldhe drystelighen scrifwe ether thet: ieg er i!) ether

at hans Tjener, som han i lovligt Ærinde havde sendt til Haderslev, maatte blive løsladt af det Fængsel, hvori han var bleven sat som formeentlig Spreider. Da Kong Frederik efter det Anførte maatte betragte P. Ankersen som Rønningsmand og Landsforræder, er uden Tvivl hans Gods i Slesvig blevet konfiskeret, og dette, om ikke Andet, maatte være Grund nok for ham til nu virkelig at slutte sig til Christiern den Anden og opsøge ham i Nederlandene; her forekommer han i Begyndelsen af 1526 med Tittel af kongelig Sekretær (Munch. Saml.). Efter Dronning Elisabeths Død fulgte han med Kongen til Tydskland, hvor den tidligere omtalte slesvigiske Adelsmand Schack Sehested (se S. 441, Anm.) traf ham i Berlin Sommeren 1526. Af oven aftrykte Brev sees, at Kong Christierns Søster Elisabeth har taget sig af ham, som af flere af de Landflygtige og anbefalet ham til det sachsiske Hof. Om denne Anbefaling har høaret nogen Frugt, sees ikke; derimod lykkedes det hende at skaffe ham Underhold hos Hertug Ernst af Lyneborg-Celle, hos hvem han opholdt sig i Aaret 1528 (Brev af 27 Mai 1528. Haagske Afsk. kgl. Bibl.). Men heller ikke her havde han noget blivende Sted; i Slutningen af Aar 1529 søgte han gennem P. Kempe atter at blive antagen til Sekretær hos Kongen. Han nævnes ogsaa blandt dem, der til det Sidste bleve hos Kongen i Udlændigheden (Vid. S. Skr. 4 B. S. 278).

1) Det oftere hos P. Kempe forekommende "i" er det gammeldanske Ord

meer twusend mall plectughe end hendher fore gwd och menniske. Thet er meg icky wndher, at trollen legher seg saa harth emoid thennum hwoss ether, hwilke ether alle mesth elsker. Ieg torff well sige thet, at fore ethers saligheid, help, trüsth och raad skwldhe hwn setthe syn lyff, och end torff then slemme troll, then forgiftelig skalck före fore ether, at hwn skwldhe icky gierne helpe ether meth thee skarns kysther¹⁾ etc. Ladher os harth stridhe emoid trollen, som Sanct Powel siger, wti recth troe och hofuwng til Iesum Christum; thet er andhet met en christhen menniske end en heydninghe etc.

Jtem mester lens²⁾ er och her hwoss meg, och haffwer oc lönth vt aff meg tæringhe, och siger han wil thet well betale: ieg er ildhe belagth met thennum. Thee hafwer leghet her hwoss ethers werth, och werthen wildhe hafwe betalwng. Görer wel oc scrifwer meg till om thennum. . .

Tager ether well ware fore wndhe predicker, och sönderlige fore thennum, hwilke anderledis predicker om dob eller sacrament, end gwdtz ordh enfoldighe lydher; thee ere wti en gröelige wildfarelsse. Naar gwd will ieg sendher ether myn bog, saa skall ieg oc sendhe ether myn epistell (then i weed well) omweend paa danske vt af latin³⁾. Then ewige gwd beskerme ether oc alle andhen fran theris forgiftelig wildfarelsse. Gwdtz nadhe oc Iesu Christi frid wære met ether alle kærste herre och ethers börn. Gwd gifwe ether alle och sönderlig myn kærste fwrsth Hans en

”e, i eller æ”, der bruges i Betydning af altid og overhoved til at forstærke Udtrykket.

- 1) Indeholdt Kostbarheder, som skulde sendes til Kongen.
- 2) D. e. Jens Mikkelsen Mönbo, se S. 246, Anm.
- 3) Paa lignende Maade omtaler P. Kempe oftere sit bekjendte Brev til Borge-mester Wendlandt (om hvilket se S. 375, Anm. og S. 426, Anm.). Det er derfor uden Tvivl en Oversættelse af dette, han sigter til. Af den latinske Original af denne Skrivelse er der ogsaa udkommen paa Tryk en dansk Oversættelse, under Tittel: Høyborne oc mechtige Førstis Kong Christiens Sende-Breff til Hr. Johan Wetelandt, Burgmester til Dansken etc. Fordansket. 1534. 8. Men Worm og Nyerup henføre den til Petrus Laurentii; det Exemplar, der findes paa kgl. Bibl., og som vel er det eneste nu tilværende, fattes Begyndelse og Slutning.

gwoidh nytth aar. Screfwet vti Wittenberg andhen dag januarij aar efther Christi Iesu wore frelssers födtzel 1527.

Paulus Petrus K.,
tibi tuisque omnibus ex corde deditissimus.

Udskrift:

Inclitissimo et serenissimo principi d. Christierno 2, Dacorum etc.
regi, optimo suo domino et mecenati clementissimo.

(Original paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Samling Nr. 2112.
Christiania.)

220.

Berlin 11 Januar 1527.

Peder Stub, forhen Borgemester i Viborg, tilskynder Christiern den Anden til ifølge de fra Danmark modtagne Efterretninger at foretage et Sælog til Jylland.

Mijn ydtmyghe wudherdanne thro tiennesthe tiil forscreffwit mett wor herre. Aldher keristhe nadighe herre, som ieg tiil forn haffwt ordth mett ethers nade om eth tall folk tiil skiibs ath skicke jnd wti ethers nadis landt och riighe etc., saa rodher jegh en nw ethers nadhe folkommeligen, at ethers nade wordher ther wti beteneth en nw eth tall tiil skibz ii eller iii twssend; tha hobes megh tiil gwtz hielp, at ethers nade skall skaffwe en stor deell ther mett, for thij jeg haffwer fangeth wisse bwd aff landeth, saa at thee ere en nw wed en godh trösth och icke större hielp begere, dogh mett saa motthe, ath thee wenthe thennem snarleghe andhen hielp aff ethers nade tiil landz. Och hobes megh mett gwtz hielp, ath thett skall bliiffwe giortt wti ii eller iii netther wt offwer, och haffwer jegh saa thett bestilleth, ath ther wogher monghe aff ethers tro tiennere dag oc natth oppo ethers nadis besthe. Kere nadighe herre, at ethers nade wille verdis tiil at were her vti beteneth, tha hobes meg tiil gwd, ath thett skall goo reth tiil. Her

mett ethers nade then almegtigste gwd beffallendis. Screffweth wti Berlyn then xi dagh wti januario anno dominj mdxxvij.

Ethers nadis thro
tiennere Per Stwb.

Udskrift:

Hogbornn förste oc mechtigste herre, her Cristiern, mett gwtz nade Danmarcks etc. koningh etc., syn keristhe nadiighe herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2242. Christiania. Under Navnet staaer et Bomærke.)

221.

Lier 3 Marts 1527.

Qvittering af Christiern Pedersen, Kannik i Lund.

Jeg Christiern Pederssen kannick i Lund¹⁾ gör alle viderligt oc kendis met dette mit opne breff oc egen handscriff, ath ieg haffuer anammed aff Hanss Mikelssen paa konglige maie^{tz} vegne xij golt gyl-dene for en hest, som Christiern Vinter fik aff mig i Berlin paa hauss naadis vegne. Giffuit i Lire iij die marcij anno mdxxvij.

Jtem anammede ieg och en graahest aff Hanss Mikelssen for min brwnehest, som min herriss naade köpte aff mig i Swinard hoss Gent, som Thomiss pleyde ath ride oc kallede siden Roberth. Datum vt supra.

(Orig. paa Papir. Münch. Saml. Nr. 2200. Christiania.)

¹⁾ Om denne Mand findes Oplysninger meddeelte under Dok. af 28 Oktbr. 1527.

222.

Lier 6 Marts 1527.

Hans Mikkelsen beklager sig haardt for Christiern den Anden over det bittere Fjendskab Ærkebisp Gustav Trolle viser mod ham; ligesaa over Skipper Clement og Jørgen v. Mingkwitz; hemmeligt Tilbud om Hjælp fra Danmark; Kongens Oversættelse af det gamle Testamente; Landsknægtenes Tilbud at ville tjene Kongen; Dronning Elisabeths Gravminde.

Hogborne første naduge herre, mijn skjldige vnderdanige ewangelisske thienste vare ethers k. m^t altiit redebon, szoo mögit som gud meg forlent haaffuer och ieg Christi vnötte thienere formaa.

Kereste naduge herre, verdes at viide, ethers nades hogborne börn ere karsske och swude, gud thess loff haaffue; gwd aff sijn nade forlene thennom och alle ethers nades fattige thienere thet samme altiit at höre aff ethers nade.

Jtem sender ieg och nw ethers nade mester Gotskalcks scriffuelssse, aff huilcken ethers nade kand forfare, huessom hand haaffuer beslwtet met thesse höffuismen Hans van Halffuerstad och Kordt Penning.

Effther ethers nades befal fick Hans xx gilden, oc ther for vden gaff ieg hannom xxi gilden paa regenskab aff thet harnesk, som ethers nade end nw ther aff skildig er hundrit gilden.

Jtem Kort Penning fick oc effter ethers nades befal xx gilden, och ther offuer bad hand mester Gotskalch och meg, at vii ther offuer ville paa ethers nades vegne quitte hannom aff siit herberge for xii gilden, huilcke hand ville troligen forthiene ethers nade aff her effther: thaa paa thet hand her effter skall vare ethers nade thess villigere, betaler ieg i herberget for hannom sodanne forne xii gilden.

Jtem mester Christiern ¹⁾ beklagede och storligen for meg sijn armod oc modgang, thaa fand ieg raad och betaller hannom aff thend geld, som ethers nade bliffuer hannom, xii golt gilden, och ther for vden fonger iegh hannom liii goldt gilden at reijsse met.

Jtem hworledes bispen ²⁾ gör seg vnötte emod meg for sijn

¹⁾ Christiern Pedersen, Kannik i Lund. ²⁾ Ærkebisp Gustav Trolle.

hest, hand haffde lont ethers nade til Berlin met Hermen Stenhoffuere, haffuer ieg befallit mester Christiern mwntligen ath vnderuise ethers nade om aldt; thii thet falder for langt at scriffue, och ethers nade less icke gerne longe breffue; men ieg forstaar, han vil icke til Berlijn ighen, men segher segh at ville her forbijde, til hand fonger swar ighen aff her Peder cancellere¹⁾ met Hermen Stenhoffuere, men thet vil vel vare pijnssedag förre end thet skeer. Och icke skall heller vort felagt eller madlag vare szoo langt som hand tencker; hand haffuer en dödlig affwend paa meg, thet haffuer ieg nw mögit formercht, siden ethers nade reijssede her aff. Skipper Clemmit met hans folck forsamlede thennom her paa meg och vilde nöde meg til at holle thennom paa ethers nades kost, som ieg gjorde i fjord thess verre etc. Thaa vor bispen til raadz met thennom huerdag, och radet vor besluttet paa meg, huorledes thee ville komme meg aff dage. Och thee haffde sorijdt thennom til sammens at ville tage ith skib paa theris halss²⁾; thaa stod mester Gotskalch hardeligen met meg och forbijwde thennom hardeligen at bruge sodanne stücke i keij. m^{ts} lande, ethers nade til stort fortall, och ther som thee sodant gjorde, skulle thee fore ingendel haffue paaskud at vare eller kalles ethers nades thienere. Tock fand ieg raad och brugte ther til ith stücke, szoo at paa ij thijme rwm vor ingen szoo kön aff thennom, som torde töffue lenger eller obenbarligen gaa paa gaden. Szoo halv meg gud, at ieg bleff thennom quit met stoor lempe och lijstighed; thee fljide alle aff bij, och ingen satte effther thennom etc. Thenne fare oc modgang förde meg ingen paa halssen vden bispen, som ieg vell en gong, norsom tiden giffuer segh, hannom offuerbewise vill. Men summa summarum narszom thet retteligen bliffuer vtspwrt, thaa er ieg fuldkommeligen vti then mening, athand er thend sandskiilduge, som haffuer forfürdt her Iörgen Menckwiss vd paa meg etc.

Item szoo beder ieg nw ethers nade ödmügeligen och formanner ethers nade fore all thend christelige kerlighed skjild, ethers nade ville lade forarbeidet hoss her Iörgen van Menckvijss, athan ville lade sijn beuisning, som hand haffuer emod meg, komme for

¹⁾ D. e. den bekjendte Biskop i Vesteraa, Peder Sunnanwäder, almindelig kaldet Peder Kantsler. Han var et Par Uger forud bleven henrettet i Stockholm; men det kunde Gustav Trolle eller Hans Mikkelsen endnu ikke vide.

²⁾ D. e. med Fare for deres Hals.

ethers nade. Görer thet aff kerlighed och for all miju fattige vil- lige thieneste skjld, och lader meg fattige mand icke lenger stande vti szodan sorg, modgang och forachtelse. Er ieg skildug til so- dan sag, som hand giffuer meg, findes ieg skjldug ther vti, thaa lader thet vden ald nade szoo straffes offuer mijt lijff, soo athuer, som sijn herre oc hosbonde icke thiener met ere och troo. maa szee ther ved; sijnder och ethers nade mijn orsage och vskijldig- hed vti sodanne her lörgens paasegen, thaa görer thet sammeledes fore Christi kerlighed skjld oc frelsser meg aff sodant szoo mögit som mennisskeligt er. Jeg haffuer toch mijn troo, hob oc tilflucht til gwd formiddelst Christum, at ieg skaal bliffue fortrüstet och hugswalit aff thenne lögenafflige paasegen. Her lörgen siger seg szodant at ville beuise met mine egne breffue oc handscriffter; szo- dan beuisninger norsom komme til stede huadsom mijn handscriff- ter, kenner ethers nade gauske vel, och huorsom mijne handscriff- ter och breffue findes, som ieg mange haffuer ingscreffuit effther ethers nades villie, thaa skulle thee vare meg til ere, och icke til noger vanhere ¹⁾).

Jtem ethers nade skall oc viide, at en merckelig och trofast kopman kom til meg, som vor vdsender aff thet selsskab ved thette mercke ~~✶~~, och haffuer i befal at sige ethers nade, at ethers nade skall fulkommeligen slaa sijn liid ther till, at thee met theris til- hange ville leffuerere paa ethers nades sijde och beste xx^m, enorsom ethers nade er bered ther til. Thenue samme vor och om pinsse- dags tiide here och haffde bode scrifftlig oc mwndtlich befall til ethers nade vti samme verffue, tock ingen at leffuerere scriffuelssen vthen vti ethers nades egen hand. Sammeledes bad hand meg scriffue ethers nade, athan ganger her till rette i landet om noger swm penninge aff öxne, hand haffuer soldt, och hand kand icke komme aff retthen ingen posske; vti dijmeluge vil hand komme hiid til meg och talle met meg ther om. Och ther som ethers nade vill thaa tilbijwde samme selskab nogit, huor effter thee skulle rette thennom, vill hand thaa gerne for ethers nades gunst och villie skjld gøre en reijsse ing i landet och til ethers nade igen, ther som ethers nade kwnde here paa samme tiid giffue han-

¹⁾ Om Jorgen v. Mingkwitzes Strid med Hans Mikkelsen se S. 143, Anm. Beskyldningen gik, som sees af Ovenstaaende, ligefrem ud paa, at H. Mik- kelsen skulde have forvansket Qvitteringer og Regninger.

nom siit affskelde. Ieg lod hannom inttet ther aff forstaa, at ethers nade vor affrejsder; ther fore scriffuer meg her om swar ighen, huessom ieg skall giffue hannom ighen for andswar. Ellers oc om ethers nade vill scriffue eller tilbijwde samme selskab nogit til, thaa kand ethers nade skicke meg breffuit; thil ieg troor vel, athan skall icke ville giffue *giffue* seg ther op til ethers nade, athan skal bliffue forspeijet och forförd, athan haffuer varit ethers nade til ordz; thil at thet er en mögit naffnkundig och bekendt köpman. Hand siger klarligen oc fast maa ethers nade slaa sijn liid ther fuldkommelligen til, at norsom thee ere visse ther paa, at ethers nade er bereijdt ther til, thaa skall ethers nade gandske korth ther effter höre ith vonderligt spill aff thennom begijndt¹⁾.

Jtem verdes ethers nade at scriffue meg, hurledes ieg skall skicke meg her effther met bispen och hans hest, som staar i Falken paa ethers nades vnkost; til døjld er hesten icke foderit verdt, som hand therer.

Jtem sender ieg och ethers nade Albrit Hondorps quittancier, som ere xiiii, som hand haffuer fongit meg at inglegge vti ethers nades skriju; regenskab paa hans vpbijrde aff ethers nade haffuer ieg aldrig seet eller anammit.

Jtem saa löber seg summa aff forne xliij quittancier ii^m xxv goldt gilden, oc vii^c xxxj gilden kurrente.

Jtem ieg sender och nw til ethers nade iij par punttoffeler och iii par skoo, som ethers nade beføl meg at lade göre. Och met Hans kock sender ieg ethers nade thee bonnonsske pülsser, som heer offuer vore.

Och huessom ethers nade haffuer translaterit aff thet gamble testamentte²⁾ sender ieg ethers nade met forne skoo och punttuffeler; ther vti ligger och szaa inglagde Albrecht Hondorps quittancier.

Jtem aller kereste nadige herre, ieg beder ethers nade gandske ödmögeligen, at ethers nade vilde spare meg thend stund ieg er here, oc icke forwise noger höffuismen eller store pwckere at

1) Den rette Mening af dette Tilbud findes forklaret i Slutningen af Brevet af 21 April 1527, S. 476.

2) Til en Oversættelse af nogen Deel af det gamle Testamente (fra Tydsk eller Latin) ved Christiern den Anden selv findes der ellers ikke andre Spor i Kongens Papirer.

betalle eller handle; thii at ethers nades eigit folck forføre meg szoo lügenafftigen fore thennom, szoo at paa thet sijste vil thet tock komme meg at betalle møt halsen, then befalling ethers nade gjorde mijn dreng til mester Gotschalch om thee höffuismen, hand ville tock inttet handle eller göre met thennom for vden meg; thii at ethers nade icke haffde selff sagt eller screffuit hannom ther om. Sammeledes gick thet meg och szoo met skibmennen; hand sagde, at ethers nade haffde icke ith ordt tallit til hannom ther om. Sammeledes beder ieg och ethers nade ödmögeligen gerne, at ethers nade vil selff scriffue erckebispen til ethers nades villiie. Hand for her aff vti dag och til Meckelle; ther vill hand lone penninge aff Marthen Læhwssse aff Stocholm. Fonger han penninge til loens, thaa bliffuer ieg hannom vell quit, szoo athand vil there fore seg selff, end tock gud kendit ieg haffuer inttet söndt¹⁾ hannom huercken mad, vijn eller öll paa ethers nades vegne, men haffuer hollit hannom erligen noch, end tock ethers nade skall ther vt aff föije tack haffue ther fore. Jeg hüd hannom xij golt gilden at reijsse met, oc x goldt gilden fore then hest *hest* Hermen reed, at köbe seg en anden fore, som ieg sende hannom i gode rinske gilden met mester Christiern; och hand sende meg thennom ighen, ther fore ieg tackede hannom storligen, thii at ieg haffde selff stoor bröst paa penninge; thii at siden ethers nade for her aff. löber seg mijn vtgiftt hoss jxc gilden, for vden kosten, vijn eller öll, som inttet er beregnit ther ebland, och aldt haffuer ieg vdredt och fornögit paa Christiern Vinther neer, som ieg och met förste vill skicke fran handen. Aff huilcken mijn vtgiftt, siden ethers nade foor her aff, ieg sender ethers nade fortegnit vti thenne inglagde skriffit.

Jtem vti dag vore her och ij höffuismend aff hoben fran thee gellersske knechte och ville gerne hafft ord oc talle met ethers nade. Ieg sagde thennom plat aff, ieg haffde vti sodanne theres verffue ingen befall aff ethers nade; soo droge thee samme dag til Meckellen at talle met mester Gotschalch. Samme höffuismen sagde oc for meg, at thee gellersske bünder komme paa Steffen scriffuere²⁾ och Frans Holste, som thee droge nw op til hoben; och

¹⁾ D. e. nægtet, af det gammeldanske söne eller syne, isl. synja.

²⁾ D. e. Mönsterskriveren Steffan af Trier, som var med H. Giø i Kjøbenhavn.

ere bleffuen ijde slagne och saargiorde aff samme bñnder, szoo ath thee neppeligen skulle beholle liffuet. Henric Falck, som vor ambaszate i vinters met Hans van Halfuerstadt fran hoben, vor then ene, som nw vor skicket. Thaa (sic) sagde, hoben vare rwmmeligen liij m starck aff gode nwsterde knechte; szoo mögit forstod ieg vell, at huosom haffuer thonnom behoff, hand finge thennom gerne for en rijnge penning, thee szöge fast om ath thee kvnde fouge en herre. Jtem Villom forrerer taller meg til om penninge til then stenbuggere vti Gent; ther om haffuer ethers nade inttet vnderuist meg. Fförste reisse Villom for til Gent met Mabwse¹⁾, fick ieg hannom xii kroner til stenbuggeren och vi gilden oc xvi str til thering then 28 dag januarij, och then xi dagh in februario fick ieg Villom lxxx gilden. Nw siger hand at haffue giffuet en dell Mabijsse ther aff, oc meg sijwnes then mijuste del stenbuggeren; ieg haffuer och betallit ij^c gilden for albaster sten hand fick. Kereste naduge herre sender nw ingen bud ing vti²⁾, fürre end ethers nade foruider seg vel om toget, ath ethers nades venner ej skulle komme til spilling ther offuer. Ethers k. m^t her med gud befalendes bode til sijel och lijff, oc Jesu Christi nade vare meth ether euindeligen, amen. Screffuit vti Lijre then 6 dag marcij anno mdxxvij.

E. k. m^{ts}

villige troo thienere
Hans Michelssen.

Udskrift:

Til k. m^t aff Danmarck, sijn naduge herre.

(Orig. paa Papir, med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 2165. Christiania.)

¹⁾ Det er den berømte nederlandske Maler Jean de Maubeuge eller Jan van Mabuse, som ifølge et Brev af Hans Mikkelsen (17 Juni 1528, Münch. Saml.) havde gjort "Patronen" (Mønstret, Tegningen) til Dronningens Gravminde. En Afbildning af dette smukke Mindesmærke findes i Belgisch Museum 2 B. S. 232.

²⁾ Her synes udeglemt: Danmark.

Alexander Kyngorne melder Christiern den Anden sin Ankomst til Nederlandene, og at han for Øieblikket ved Sygdom er hindret fra at komme til Kongen m. a. m.

Maria.

Illustrissimo et (duce domino) inuictissimo principj Christierno, Danie, Noruagie, Suecie, Vandalorum, Gottorumque regj, Slesuicensi, Holsatie, Stormarie et Ditmercie ducj, in Oldenburg comitj et Delmenbo[r]st, subscriptus subiectionem promittit et fidele obsequium.

Ex litteris maiestatis tue datis nono ianuarij criminabar plurimum eo quod per annj curriculum nullas ad celsitudinem tuam misissem litteras. Insuper maiestas tua iussit, vt celsitudinem tuam certiozem redderem de valitudine regis Scocie, et quomodo consiliarij regnj erga tuam clemenciam animantur. quod deligenter fecj, velutj eorum scripta ostendunt. Sed quod litteras per me directas maiestas tua minime recepit, conabar personaliter maiestatem tuam de singulis informare; Angliam pertransiuj, cum cardinali contulj, demum celsitudinem tuam Lyre quesuij, vbi Ioannem Michaelis et magistrum Gotschaltcum reperj, quorum consilio maiestatem tuam adire decreuj, eandem de singulis informaturus, vbj episcopus Vpsalensis caballum suum vnicum mihi concessit. Nunc vetere mea egritudine preocupatus, quam olim in apotheca Haffnensi dieu paciebar, cogor in opidilo Suard prestolarj, donec discrasia alteretur. Litteras per Matheam mitto jnprimis regias et archiepiscopi Sancti Andree¹⁾, comitis Anguesie atque celsitudinis tue consanguinei co-

¹⁾ D. e. Jakob Beaton eller Beton, Ærkebisp af Glasgow, siden af St. Andrews, skotsk Kantsler og Medlem af Formynderregjeringen for Jakob den Femte. Han havde tidligere sluttet sig til Arveprindsen og Rigsforstanderen Johan Hertug af Albany, der regjerede Skotland i fransk Interesse og modsatte sig det engelsk-keiserlige Parti og Christiern den Andens Tilhængere. Men efterat Johan af Albany havde forladt Landet, og den engelsksindede Greve af Angus havde faaet Magten fra Begyndelsen af Aaret 1525, forenede Jakob Beton sig med denne og viste sig nu gunstigere mod Christiern den Anden, især da han ønskede dennes Hjælp til at faae Kardinalshatten (se S. 367-69). Hans Indflydelse blev iøvrigt ikke af Varighed, da han blev uenig med Greven af Angus, som berovede ham Kantslerværdigheden; først

mitis Moraue ¹⁾), seorsum maiestatie tue fidelis seruitoris Gunterj Lechce, quj montes aureos et mineras regnj Scocie gubernat ²⁾), postremo Nicolaj Tire Anglicj ³⁾), qui maiestatem tuam de subsidio Anglie in singulis informabit. Valeat maiestat tua hostium victor

ved Angus's Fald 1528, hvori han havde en vigtig Deel, kom han paany til Anseelse. (Pinkerton hist. of Scotland from the accession of the house of Stuart, vol. II. 255. 263. 280-85. 290.)

- 1) Jakob Greve af Murray var som en uægte Søn af Kong Jakob den Fjerde beslægtet med Christiern den Anden gennem dennes Fæster Margrete, der var gift med Jakob den Tredie. Om Greven af Angus se S. 473, Anm. 1.
- 2) Om Bergmester Gynter v. Lauchz se S. 378. Anm. 1.
- 3) Denne Englænder Nic. Tyrry synes at have været en Æventyrer, der søgte at gjøre sig vigtig hos Kongen, for derved at vinde Noget. Han blev i August 1525 sendt som Gesandt til England (Kalkar Akst. S. 35); men Kong Christiern modtog snart den Meddelelse fra Henrik den Ottende (10 Okt. 1525, Münch. Saml.), at N. Tyrry, inden han endnu havde modtaget Svar paa det Ærinde, der var ham betroet, var flygtet ind i en Kirke, for at undgaae Arrest for privat Gjæld; dog fik han ved den engelske Konges Foranstaltning Tilladelse til at begive sig, hvorhen han vilde. Hans Mikkelsen giver, da han nu anden Gang meldte sig, i et Brev til Kong Christiern af 15 April 1527 (Münch. Saml.) Manden følgende Skudsmaal: "Kopien aff Nicolai Thijriis breff haffuer ieg oc gandske vel forstandit; thet er then samme made oc meining, som hand gaff op for meg nw ith aer siden, thaa eders nade vor her afddragen. Then store fordel och skatt, som hand scriffuer at ville profitere eders nade so mögit vti, thet er icke andit end en bedragelig möntte, som hand ville opstille vti eders kongelige nafn meth sodan kobermöntte, som i Skotland gaar etc., som ieg haffuer tilforne sagt och vnderuist eders nade ther om; ther som eders nade kand thet eller drages til mijndes. Thet er inttet vden bedragerie, som hand met omgaar etc., och er inttet at fode paa hans tilsegn vti sodanne made. Hans mönthuerck och skat, som hand seger at ville göre eders nade til saa stoor fordel, er lige saa god skicked som skipper Iacops alkijmistere. Men tock huor ther om er, narsom hand kommer til Androp, ville tock mester Gotskalch och ieg forhøre hans mening, om ther er nogit andit vnder; men aldt thet, som hand nw scriffuer, thet sagde han meg ith aer siden, ordt fran ord, som thet staar i breffuet, och thet hemmelige, hand ville self handle met ethers nade, thet gaff hand meg och thaa op vti himmelighed, om mönthen som forscriffuit staar; thii torff ethers nade efter mit raad oc töcke inttet achte hans scriffuelisse; hand haffuer en gong lwffuit for eders nade oc mögit tilsagl, som inttet ther aff bleff holdit etc."

triumphalis. Ex opido Swarde quinto kalendarum aprilis anno domini 1527.

Maiestatis tue serultorum minimus

Alexander Kyngorne,
dr. etc.

Udskrift :

Maria.

Illustrissimo et prepotentissimo principj Christierno, Danie, Noruagie, Suecie o.s.v., domino suo graciousissimo etc.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 2123. Christiania.)

224.

Lier 15 April 1527.

Kantsler Godskalk Eriksen underretter Christiern den Anden om den Hjælp, som Kongen af Skotland og de skotske Herrer ville yde ham til Gjenerobringen af hans Riger, m. m.

Myn welwillige plichtige troo tieniste edher nades höghmechtighed alltjyd ydmygeligen foresendt met wor herre Jesu Christo. Högborne furste, kieriste nadige herre, som edher ko^e ma^t schriffuer om doctor Alexandri ærinde etc., tha werdts edher nade wijde, at thet er icki myn skyld eller forsømmelse, at edher nade icki haffuer fulkommeligen føet at wijde doctoris Alexandri ærinde oc at han icki er igien affærdighedt. Han haffuer wijst Hans Michelsen oc meg alle syne breffue oc sagt oss meningen, som the skulle indeholde. Ther offuer sagde han oss saa, at ther som edhers ko. ma^t nw wille alwarligen tage seg foore oc met andre herrer oc fursters hielp met bofljite seg at indtage igen syne lande oc rige, som rychtet ther vti Scotland war kommen, tha wille koningen aff Schotland met the scotsche herrer giöre edher nade hielp oc bistand met iiii^m eller v^m mænd oc poa theris egene skiib oc skytt, dog at edher nade skulle lade besörge thennom met fittalie poa syn egne pendinge till skibs oc hwor the skulle wære. Ther som edher ko.

mat hær poa met syn schriffuelse oc ko. oord wille forsechere koningen oc herrerne aff Scotland, at edher nade wille nw drage alwarligen fram oc met macht, tha twyfler doctor Alexander inthet poa, som han siger, at the Schotter joo skulle wære reede edher nade till tieniste met folk oc skiib, hwor edher uade thennom will haffue, dog som fore er sagt, poa edher nades bekostninge oc fittalieringe; met andre hemelige ærinde, som han sagde seg at haffue till edher ko. mat; hær fore kand edher nade well bosinde, hwad affsceed ieg kunde giffue hannom poa sodane merkelige bofalinge. Ther fore haffuer Hans Michelssen oc ieg rodd, at han skulle giffue seg self till edher nade at vnderwise edher ko. mat all boscheedt, som han sagde seg at haffue i bofalninge ythermere mundeligen end breffuen indholde. Oc ther offuer er han self aff Hans Michelssen ærligen affærdiget oc forsørget met tære pendinge till edher nade. Thij haffue wij inthet poa then tijd screffuit om hanss bofalninge, som wij meenthe han skulle self bæst forclaare edher nade.

Wij forhøepte och met, at thet skulle wære edher nades sagh till gode oc bestand, at doctor Alexander met sodane breff oc bofalninge till edher nade aff koningen oc herrer aff Schotland kom diid vti thee lande till edher nade, saa at andre herrer oc furster motte see, at edher nade haffde flere wenner oc mæchtige, som edher nade wille giøre hielp oc bistannd oc aldrig forlade.

Kieriste nadigeste herre, meg sywnes at the breffue aff Scotland, som edher nade sende oss copier aff, sunderligen kongens eyget breff, haffue icke mögen fast vortrustinge vti thennom; dog at doctor Alexander sagde oss sistes, han haffde wijder oc ythermere bofalninge end breffuen indeholde. Men sywnes saa, at *han* haffde edher nade nogen anden macht til syös oc lodh thennom lübe vnder Schotland, tha skulle edher nade vden twyffell fonge hielp aff the Schotter bode met folk oc skiib, ehwort edher nade thennom wille haffue, dog poa edher nades bekostninge met fittalie och vdredninge; oc will gud the komme nogensted i lande, tha wille the oc være besoldet, eller oc the fordærfue hwad the offuerkomme, och hööre igen etc.

Doctor Alexander haffuer ieg icki seet, siden han kom igjen; thij første Hans Michelssen oc ieg komme hannom till oords, skall han antingen self giffue seg till edher nade eller oc schriffue edher nade boscheedligen till all syn bofalinge oc ærinde.

Kieriste nadige herre, werdis edher nade wijde, at edher uades kiere börn myn herre princen oc princessen ere well till passe oc ligge nw i keyserns hws; dog haffue the ingen större staet end the plejde at haffue oc princen lærer nw wæll¹⁾).

Edher ko. ma^t bofaler ieg gud alsommechtigeste till lijf oc siæl. Datum Lire then xv dag aprilis aar etc. mdxxvij.

Edher ko. mat^s

ydmyge tro tiener
Gotschalk Erickssen.

(Orig. paa Papir, med Mærke af Forsegling. Münch. Saml. Nr. 2071. Christiania.)

225.

Lier 21 April 1527.

Hans Mikkelsen meddeler Christiern den Anden de bemmelige Forslag, som Alexander Kyngorne har bragt fra Skotland, nemlig om Hjælp til et Tog mod Danmark, om Giftermaal mellem Kong Christiern og Jakob den Femtes Halvsøster og mellem en af Kong Christierns Døttre og Jakob Greve af Murray; Hans Mikkelsens Betænkning om disse Forslag; Ærkebisop Gustav Trolles Utilfredshed; Eiler Bryskes Tilbud at ville reise 16000 Bønder i Danmark til Kongens Bedste.

Doctor Alexander²⁾ bekerer end nw sijn siugdoms bröst; ieg haffde gerne seet, at han end nw haffde giffuet seg paa veijen til eders nade. Thaa ieg fornãm, at ther icke kunde worde aff, bad ieg oc mester Gotskalch hannom, athan thaa ville scriffue eders nade ald sijn himmelige befallinger met forstandige vtröchte ordt, som eders nade kunde viide at rette seg effter; oc huessom hand ther ebland viste at raade eders nade, athan thet samme och skulle scriffue eders nade, huilcket hand sagde seg sodant vti alle made ville fuldkomme, som eders nade nw selff fonger at besee i hans breff, som Matts haffuer med seg etc.

¹⁾ Et Stykke, meest indeholdende udenlandske Nyheder, er her udeladt.

²⁾ Et Stykke i Begyndelsen af Brevet af ligegyldigt Indhold er udeladt.

Jtem kereste naduge herre, ieg ved thet, at eders nade haffuer icke villiie til at lesse nogre breffue, som ere screffne vti noger long processze; tock for feijll skild, om hans scriffuelsse er end nw icke soo klaar vttrijcht vti hans scriffuelsse, som hand meg oc mester Gotskalch tilsagt haffuer, ther fore giffuer ieg eders nade til kenne vti thenne mijn scriffuelsse, huorledes hand haffuer opgiffuet for meg och for mester Gotskalch sijne secretiora til eders nade.

Fföirst huorledes röchtit ther gaar i Skotland, saa at eders nade skall soo hardt och starckt vare ingkommen vti thend forgifftige luteriansske och ketersske lerdom, som nogre aff eders nades thienere, som eders nade omgaass met, haffue forföirdt eders nade ther soo dijbt vti, szoo ath eders nade iuttet andit achter eller sköder, at skicke seg ther effter at kunne komme till land och riige igen. Her paa gaff ieg hannom noger föije tilbörlige swar, vt aff guds ordt, och iuttet aff mijn forstand eller viisdom etc. Mathei 10, huosom fornechter scrifften, han kand icke vntgaee then euige forderff.

Jtem och siges, at slecht och venner skulle haffue forladt eder, sammeledes alle tijesske förster, saa at eders nade fonger altingeste ingen hielp och tröst aff thennom pro restitutione rengni etc. Ther paa suarde ieg hannom met guds ord Joan. 15: swenden er icke störrer end sijn herre; huosom er aff verden, hannom elssker verden, men huosom Christum effterfölge vill, hannom skal verden hade, fore thii at euangelium forkaster ald verdzsens viiesdom och retferdighet oc opretter andens viiesdom oc retferdighet; timelige och legommelige velfartrer ere sielsens skade oc fordömmelsse, Luce 6, vee eder riige etc.

Jtem hans beslutning oc befalling skulle vare her om vti saa made, athan skulle fare hiid til eders nade och forfare, om eders nade vare thess sijndes at ville til Danmarck igen; sammeledes om eders nade foruiste seg noger hielp oc bestand aff andre förster til eders restitution, ath thee her om motte vorde securerde met eders nades breff, huadsom eders nades forsatte meining vore her om; sammeledes tiiden norsom eders nade ville tage sodant fore handen, paa thet thee ej skulle göre thennom selfue skade met noger forderffuelig vmkoste, som ingen profijte affkomme kunde. Oc ther som eders nade vil ther effter nogit alffuerligt beginde, ville thee komme eders nade till hielp oc tröst met v^m mennd oc mere om behoff göris, och skicke eders nade skib til saa mögit folck, tock vti sodanne mode. at eders nade skulle selff vtfetailiie skiben till

soo mögit folch som forscreffuit staar; och narsom thee komme i swndit oc giorde landgong, thaa skulle eders nade holle thennom som andit krigsfolck paa eders nades soldt; sammeledes mentte doctor och saa, ath saa mögen fetalliie, som eders nade kand haffue behoff til i^m landzknechte at skicke offuer szüen met, met lige saa mögit skulle ij^m Skotter haffue ther noch vti, oc end flere.

Jtem greffue van Anguiss, som nw regerer kongens hoff, vill göre sijn störste flijt ther paa, ath eders nade maa vorde ingsadt met macht vti sine land igen; oc ther til drager hannom thenne orsage: hand haffuer saat seg bordeligen vd met mange herrer vti Skotland oc besünderligen emod hertugen aff Albani, förre end hand kunde driffuit szoo longt, at kongen motte selff regere siit riige, som hand och nw aldt sammens regerer; och ther som thenne kong komme nw nogit till, thaa vore hertugen aff Albani riigit nest, och thaa haffde hand eders nade fore sijn störste tilljyd och tillfwcht ¹⁾).

Jtem idermere forstod ieg oc aff hannom, athan haffde vti lünligt befal aff samme greffue, som haffuer kongens moder etc., om eders nade vore thess sijndes och ville forandre seg ighen, thaa mentte doctor, athan haffuer en dotter xiiij eller xv aaer gammel kongens süster ²⁾); ther som eders nade vore ther nogit om, och

¹⁾ Archibald Douglas, Greve af Angus, var den Tid, da Alexander Kyngorne kom til Nederlandene med disse Forslag, paa den hoieste Spidse af sin Magt. Understøttet af Henrik den Ottende havde han fortrængt Enkedronning Margrete og det franske Parti, Johan Stuarts, Hertug af Albanys, Tilhængere, fra al Indflydelse. Han gjorde sig til enevældig Herre i Riget, da han Juni 1526 lod den fjortenaarige Jakob den Femte erklære for myndig, og nu regjerede i hans Navn, medens Kongen selv holdtes i et Slags Fangenskab. Kantsleren, den for nævnte Erkebisp af St. Andrews Jakob Beaton, havde allerede maattet vige for ham, og Jakob Hamilton, Greve af Arran, hvem han en Tidlang havde indrommet nogen Deel i Magten, trak sig snart efter aldeles tilbage. Johan Stuart, Hertug af Albany, var vel, som der siges i oven aftrykte Dok., den Nærmeste til Thronen efter Jakob den Femte, men dog ikke Greven af Angus's farligste Fjende, da han allerede i flere Aar havde været fjærnet fra Skotland; dette var derimod Jakob Beaton, hvem det ogsaa lykkedes at styrte Greven af Angus, da Kongen Juli 1528 ved List havde unddraget sig den Bevogtning, hvori han holdtes. (Pinkerton, anf. St. 276. 282. 291. Tytler hist. of Scotland, vol. V. 166-71. 182. 188.)

²⁾ Jakob den Femtes Halvsøster, som foreslaaes Kong Christiern til Ægte, hed Margrete og var en Datter af Jakob den Fjerdes Enke Margrete og den nys

ther som hand viste eders nades villie her om, ville hand skicke seg effther eders nades villie. Jeg bad hannom self scriffue eders nade her om; thaa sagde hand, athan haffde thet icke (sic) vti himmelighed at forfare eders nades legelighed ther om.

Jtem then anden greffue, som oc scriffuer eders nade sijn thieneste, som ieg forstaar, er thet kongens bastardt broder¹). Aff hannom haffde hand och vti lönlighed sodant befall, at forfare hoss eders nade, om thet stode at bekomme, athan motte fonge en aff princesserne etc. Ther paa gaff ieg hannom saa fore raad at sware then gode herre, först at eders nade vor icke tilstede, ther fore kunde hand inttet röre ther om, vden eders nade haffde self varit til stede; och ther til met haffde ther om ijdermere soo forfarit, at börnen staa vti keijsserlige maiestatis antwore och befall, til saa lenge eders nade bliffuer restituerit, soo stander ther inttet at handle ther ebland paa thenne tiid, förre end eders nade er restituerit; och thette behagede hannom vell for swar at giffue. Jeg bad hannom self scriffue eders nade, thaa sagde hand nej, haanom bludes ther veed at talle eller scriffue ther idermere, men vil göre ther om sijn ordsage, som ieg hannom rodde.

Jtem ther som ieg vore duelig ther fore, och kunde raade eders nade nogit til bestandighed effther mijn rijnge forstand: nar-som gud thet saa her effter forseet haffuer, at eders nade kommer til sine land och riiger igen, som meg hobes til gud snarligen skee skall, thaa ville ieg soo radit, at en aff eders nades princesser skulle bliffue vti land och riiget hoss eders nade, oc gifte henne hoss eders nade; finge hwn icke en konges sön eller stoor förste til hosbonne, thaa kand eders nade vell forsee henne met thend, som henne vel quemme skall, eders nade til en stoor tröst oc hugsua-lelse; kunde hand icke riide met iii^e heste, thaa motte hand riide met i^e heste, soo haffde eders nade hannom stesse hoss seg till at rade oc daade met, oc henne sammeledes til stoor glede och hugsua-lelse. Huad troer eders nade, om eders nades söster haffde bodt i landit hoss eders nade; offruerueger, huorstorligen hun kunne ther varit eders nade til tröst, raad, daad och hugsuaelse; ethers

nævnte Grev Angus; han blev gift med Enkedronningen allerede 1514, men kom snart i det bitterste Fjendskab med sin Ægtefælle, saa at de endelig 1526 bleve formeligt adskilte.

¹) D. e. Jakob Greve af Murray, en uægte Søn af Jakob den Fjerde.

nade haffuer thet nw vel befundit, huad thend gode forstijnne haffuer varit eders nade til hugsualelsse vti eders nades elende, jaa hwn fore alle eders nades blods forwantte. Thet er eders nade gandske swardt at besidde it konge riige och icke athaffue ther hoss seg nogre aff eders nades blods forwantte, som eders nade stedzse kunde bruge met raad och daad, eders nade til hugsualelsse; och theres hiertte skulle ald fastere staa hoss eders nade met raad oc daad end alle thee andre riigzens raad; thennom er eders nade alle fremmit, och thee ere alle vti ith forbundt, met gifftermal then ene slecht forbundit vti thend anden, soo at huad som en aff thennom siger eller rader, ther hengge thee allesammens ved, och ther fore kand eders nades gode forsette eller anslege, som eders nade och thend menige mannd kunde vare till gaffu och profite, aldrig gaa fore seg; thii at alle thee, som eders nade skulle rade och vide meinige mandz bestand, thee raade huadsom thennom tückes vare gaffnligt och egen profite, thee staa alle vti ith forbundt met theris slegt, och eders nade staander ene: exemplum, ethers nade sagde thennom en stoor dell aff aldt thet ieg nw pamijnder eders nade, thaa Torbern Oxse bleff reet, thaa formerchte eders nade self, huad i theres hiertte oc forbundt vor, mouelsske thet som thee nw fuldkommit haffue etc.

Jtem ther som eders nade formerer siit blod vti riigit hoss eders nade, saa bliffuer och then skaat och riigdom i landit, som man hellers skulle föres aff riigit til medegaffue.

Jtem theer maa aldt tenckes til her effter met thette anslag, och mauge andre flere, som eders nade skall self met gudz hielp paa finde, at thee skulle aldrig her effter fonge effne ther till, noger tiid at fordriffue nogen boren konge aff Danmarch.

Jtem keriste naduge herre, ieg beder eders nade ijdmöglichen, eders nade tager meg thenue mijn scriffuelsse aff vti en god mening, gud kendit til mijn salighet, jeg scriffuer eders nade aff ith godt hiertte oc guod mening, forstode ieg beder, thaa screffue ieg anderledes. Eders nades hogmechtighed er mechtig, veldig, klog och forstandig noch at vell forsee sine förstelige börn for vden ald mijn scriffuelsse eller raad. Thaa ieg sodaut forscreffuit fornam aff Alexandro, thaa kunne mit hiertte icke tollit, met mijnder end at ieg motte scriffue eders nade mijn hierttes grund, raad oc mening aff soo mögit som gud forlent haffuer; oc vti sodaune made haffuer ieg forbürdt doctor Alexanders befall, saa mögit som hand meg haffuer ladit forstaat. Jekh quitter hannom oc vtaff herberge her

vti Lijre bode förmere reijsse och nw; thet snarest som eders nade kand giffue hannom sijn affskede, er thet beste. Jegh formerker tock vel then rette grund oc meining ther aff: formercke thee eders nade kand beholle offuerhanden, thaa ville the falle til met eders nade; fformercke thee oc anderledes, thaa haffuer ieg föiije hob til thennom. Men ieg bliffuer vti mijn troo, at huerman skall formerckit, at then, som eders nade haffuer nederslagit, skall selff vti sine vonderlige gerninger opreise eders nade vti större ere oc glede med fridsommelighed och rolighed met huerman, et dicat omnis populus amen¹).

Jtem then del, som bispen haffuer screffuit til Berljin, at eders nade skall haffue forladt hannom, oc athand kand huercken fonge here mad eller öll: hand görs eders nade her vti stordt vskell; thet skall mester Gotschalch, her Daudid oc alle andre eders nades thienere bere vitnesbijrd ther om, huad saundest er. Meg tuiffler inttet ther paa, narsom ieg kommer hannom til ordtz fore eders nade, thaa skall hand, huad heller hand vill eller eij, sige nej fore sodan scriffuelsse, soo framt at hans nade er saa til passe, athand kand bruge sijne skell, oc skall tacke eders nade for erlig vnderholdning, sammeledes meg; ieg giffuer hannom til huert maltiidt bode stegt oc söjld, och vijn til huert maltiid, och lader thiene hannom til bordz met lens kammersuend, ligesom eders nade vore selff til stede. Men gud vorde hans hielp, hand haffuer ith saare skröbeligt hoffuedt. Alter alterius onera portate, och j som ere vittige, fordrager thennom som ere darlige, 2. Corintiorum 11.

Jtem thend köpman met merckit, som ieg screff ethers nade, vti thee made haffuer ethers nade icke ret forstادت mijn scriffuelsse. Eijler Brijske skickede hannom hiid at skulle sige ethers nade visseligen till, athan vill opbringe eders nade til bestand och gode offwer xvi^m bönder och iic reijssener ther hoss, soo ath eders nade skall ingen modstand fonge, som eders nades folck skall behijndre eller skade, och ther paa gaff hand hannom samme tegen at giffue eders nade til idermere viished, och narsom eders nade er bereid, ville giffue hannom atwarsel, thaa vill hand göre thet groffueste aff, förre end eders nade kommer²). Ved thenne mening lijwder och

¹) Her efter er udeladt et Stykke om ubetydelige økonomiske Sager.

²) Hans Mikkelsen havde tidligere udtrykt sig paa en forblommet Maade om denne Sag (se S. 463), som om Talen var om et Tilbud af et Pengelaan;

thet andit breff, som ieg screff eders nade til forue etc. Eder k. m^t then aldsommechtugeste gud euindeligen befalendes, och Jesu Christi nade vare met eder. Screffuit vti Lijre posske dagh anno domini mdxxvij.

E. k. m^{ts}

villige troo thienere
Hans Michelssen.

Jtem kereste naduge herre, norsom eders nade haffuer offuer-
sedt thenne mijn scriffuelsse, at eders nade riffuer sunder.

Udskrift:

Tiil k. m^t aff Danmarch sin naduge herre.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2170. Christiania.)

226.

Mecheln 30 Mai 1527.

Franciskanermunken Anders, Skriftefader for St. Klare Kloster i Odense, beder Christiern den Anden, at et Skrin med Penge, som Sigbrit har givet Nonnerne af St. Klare i Kjøbenhavn i Bevaring, maa deles mellem begge Klostre; Søstrene i disse Klostre mindes med Taknæmmelighed Kongens og hans Moders Velgjerninger, og bønfalde stadigen Gud om hans Tilbagekomst.

Mynen plichtighen vnde wilighen dienst altid tho gadhe. Durchluechtighe vnde hoechboren fforst, iuwer k. g. wil belieuen tho weten, dat ick broder Andries, Sancte Claren susteren tho Odenzee bicht vader, byn hier tho Mechelen ghesant van mynem ouersten om den bryff der ffundacien tho haelen, daer dem voer-

der forefindes ellers ikke Noget til nærmere Oplysning af dette Eiler Bryskes Forehavende; men at han har hørt til de Christiern den Anden særdeles hengivne Mænd, og at han har lidt ved Frederik den Førstes Seir, sees af det S. 36-39 aftrykte Dok.

noemde cloester vnde sustern grote macht an licht. Onse vader gardiaen vnde moder abdis myt all hoer lieue sustern bedancken iw k. g. hoechlick voer die grote liefde des bryffs haluen vnde all ander guet onsen orden vnde Sinte Claren mennichuodelick bewesen, sunderlingh den armen susteren tho Odenzee vnde tho Koppenhagen, iuwer g. frow moders saligher gedechtenus sunderlinghe vnde wtuerkorene kynderen. Sy sint oeck dancker, als my wittlick is; want wat daer dach vnde nacht geschiet voer iuwer k. g. vortganck vnde bescherminghe, is dem almechtighen gade vnde my bekant. Vort an als iuwer k. g. wael weet, dat Sibrecht, do si van Koppenhagen voer, vnde ick op die tijt by den susteren was, gaff my tho bewaeren een schryn myt een vnde ander, dat si voer den armen versaemelt hadde, nu is myn oetmodighe bedhe vnde begert, dat iuwer g. wolde aensien den groten armoet, die nu in dussen twen voernoemden cloesteren is, vnde syn behul[p]lich vnde willigh Sibrecht moder dat si consentyr vnde beliuue, dat dusse arme susteren iuwer k. g. trouwe dienarsche moghen annemen vnde brucken dat too har nootroft, want ick haep des dem almechtighen gade nyet tho mishagen, na dem mael daer so grote armoet is, vnde eth voer den armen ghegeuen sy. Woest iuwer g., al so eth gad vnde my bekant is, die belegenheit vnde heimelicken armoet sy nu hebben, eth solde iuwer g. van herte leet syn. Mer om haer viande nyet tho verblyende, der gad betert voel is¹⁾, en wille sy nyet bekant syn besonderlingh tho Odenze, dat si so groten armoet hebben. Sy liden vnde verwachten myt groter begerten, haepende dach vnde nacht, dat iuwer g. mochte komen tho der stede als tho voeren, vnde dat selue oec wy arme broders. Hier aff vnde van ander dingen voel meer hed ick iuwer g. bryff mede bracht van onsen vader gardiaen vnde moder abdis; mer die tijt en was nu also nyet ghelegen &c. Wat iuwer g. nu in dussem voerscreuen doen will, beger ick oetmodelick dat iuwer g. myt dem gardiaen van Mechelen bryff bestelle an onser minster tho Dueren, daer sol hy wesen inder conuocacy priorum op Sinte Marie Magdalenen dach nu naest tho komende. Oeck so, oftet also gheschiede vnde iuwer g. belieffde, dat dusse voerscreuen aelmisse tho dessen tween steden queeme, so beger ick oetmodelick, dat onse minster van iuwer

1) D. e. for ikke at glæde deres Fjender, hvoraf Gud bedre det der ere mange.

g. daer beuel op kryghe dit tho schycken vnde the partyren, daer hem meest van noede duncket the wesen. Hier mede iw k. g. dem almechtighen gade beualen. Ex conuentu fratrum minorum Mechilinie ipso die ascensionis domini anno virginiei partus xvc vnde xxvij per me iuwer k. g. willighe dienre tho liue vnde ter zielen altijt.

Broder Andries.

Udskrift :

Durchluechtichsten vnde hoechboren fforst vnde heer, koninckh Cri-stiern, Dannemarckes o.s.v., werde myt reuerency ghepresentiert dusse bryff.

(Original paa Papir med Spor af Segl i grønt Vox. Münch. Sam-ling Nr. 2004. Kbhvn. Paategnet med Hans Mikkelsens Haand: „1528. En gramunck scriffuer k. mt om nogre penninge, Sigbret haffuer staendis huss thee Clarisser i Köpnehaffn.“)

227.

Bergenhuus 26 Juni 1527.

Dr. Vincentius Lunge underretter Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen om, at Oluf Galle med Magt er bleven berøvet Agershuus, og en Dansk indsat som Lensmand; at rimeligviis baade Ærkebispen og han selv ligeledes skulle adløses af danske Herrer; i saa Fald har han besluttet at modsætte sig med Magt, paa det at Norge ikke skal blive en Ladegaard under Danmark, og haaber, at Ærkebispen og alle norske Mænd ville understøtte ham heri.

Mind ydmig kerlig hilssen met villig tilbørligh tjenesthe ethers nade altit tilffornn. Hüiguerdige met gwd fader, kere nadige herre, som leg skreff ethers nade senest til, hurledes ieg acthede at andslage met ethers nades hüffuismand Pouil Ionssen oc the andre gode herres tienere po ethers nades oc alles theres gode forbeiring, tycchendes goth vere, at alles vore skyff füldes at vnder en befaling at söge skypper Clemmit oc andre sötiwffue, huar mand them helst bekomme kwnne, so oc at löbe til Opslo oc vndsetthe the gode herrer biscop Hans oc her Oluff Galle, om the formidelst Krummediges falske swigefwlde handling i noger nüd sthedde vare,

fframdeles til Örswnd, po thet vor nadigste herre oc Danmarchs rod skulle vitterligt vere, hues bestand oc tieneste vij hans nade oc kronen gjorde oc altit göre ville, met ydermere mening, som ieg tha i mind skriffuese ethers nade tilkende gaff: vare vore skyff aldeles rede aff atlübe oc slig befaling at forfölge; i thet samme kom her hasteligen fore tyender, at her Monss Lauritssen¹⁾ met Leon, her Monss Henricssen met Lyser, her Eske Bylle met en holch, Tyle Gysler met en mertz iachte, alle vore nadigste herres skyff oc meget folch vare komne til Opslo, gaffue her Oluff leyde frii til oc fra at komme til tals met seg, vdi hwilchen leyde the toge hannem ved halssen oc slotthet fra, antwordendes thet Niels lepssen, som ther so lenge po speiry ligget haffuer, achtendes seg framdeles hid at göre met meg tisliges, schyccendes i mind sthed her Monss Henricssen, oc so fortand til Tru[n]dhiem, skyccendes mester Iörgen Skothborge i ethers nades sthed, po thet at norske mend yndfödde oc indgyffthe inghen machth skulle haffue, som thette fattige rige vel vilde, Danske altit offuermachthen haffue oc riget til Dannemarchs lagordt, som her tildags skedt er, vnder seg beholde, hwilchet gud aldrig lenge framgang giffue forachtelige. Huar fore offwerueget oc betencthe ieg ald slig leilighed manigfoldelige oc nest gutz hielp oss alle bestandelige, beslutthendes at vore skyff och iachter skulle ey vdlöffue, mend bliffue ligghendes her for slotthet altinges rede, som the vilde giffue oc tage, om noghet po kwnne komme. Jeg forfor i sandinghen, at ther inghen fyender i süen vare; tycthes meg iche rodeligt vere, at lade vore skyff vdlöffue imod vor nadigste herres skyff, für en vij haffde theres mening forstoth oc befaling ransaget; befrycthede ieg oc, the skulle vere vore skyff for stherche, oc ther som the so haffde, thet gud forbiude, fanget vore skyff oc folch borth, vare tha bode vij oc landene vndertwngne. Ther fore skulle the ligge her for slotthet tilstede, nar vij tha til tals oc ordtz komme, oc the ingeledes met noger swar oc handling oss oc Noriges krone bestandige effter vor beseylde recesses lyelse ville seg til friiss giffue, met mynne the ville vynde met machth oss sloth oc skyff aff, tha skulle skybene slotthet

---

¹⁾ Hr. Mogens Lauridsen er den S. 368 omtalte M. Lauridsen til Tjele, af Familien Løvenbalk. Hr. Mogens Henriksen er den bekjendte M. Henriksen Gyldensjærne, som siden blev Lensmand paa Agershuus.

oc slotthet skybene vndsetthe, so the nest gutz hielp iche storth bytthe vynne skulde po slig andslag. Var stor vsamdirectighet imel- lom ethers nades folch, för en ieg thennem met ethers nades breff ydermere ethers nades mening oc befaling forclarede, en the selffuer begriffue kunde, huilchet mind moder ethers nade ydermere beretthe kandb. Nw venther ieg alle dage forne skyff oc folch viic stberche, som the sye, yndskendes, om the skulle komme, ville thet snarligen skee lade. Theres mad er ald tilrede, bode ond oc god, hwilchen the selffuer helst haffue ville, mend¹⁾ thet skald vere oc vij ther po redde ere nw fast beyre end en andhen tid. Jeg venther alle dage buid aff süerlandene, so gür oc mind frende Erik Vgerup, som her oss meg er, storligen forwndrendes, ther inghen vore tro medbröder sundenfeltz aff oss slig leilighet tilskreffuit haffuer nw po otthinde vege, siden skybene komme til Opslo. Dog so komme the vdi en ond mening, skald ethers nade bode hüre oc spörte mith forfald ther vdi po Noriges krones beste vegne, som ieg meg vndergiffuit haffuer, achtendes her leffuendes oc död bliffue, then sthwnd meg möligt er oc the gode herrer Noriges riges rod seg selffuer mandeligen bistaendes iche meg vndffalle ville. Alle the vwenner, ieg haffuer i Dannemarchs rige, thet er for Noriges krones friheder oc beste skyld, hwilche til fornd vare iche alene myne venner, men myne nestsüskenbarnd, som the tre capitener riddere her kommer oc vare; dog hues the nw ere, er ieg vel tilffriis met. Ieg vill iche for thet frendskaffs skyld Noriges krone, som ieg meg fulkommeligen tilgiffuit haffuer, i noget mode vndffalle, then sthwnd Noriges riges rod, edlinger oc yndbyggere seg selffuer iche vndffal- ler, ther mo ethers nade seg fulkommeligen tilforlade, oc thet be- sunderligen oc allermest for ethers nades skyld, som ieg meg i ald trohet oc mandelighet vist tilforlader, görendes allt hues eder nade til ville, üdmig oc tjeneste er. Lader mind hüstü oc iomffwerne grüsse ethers nade met mange gode netther oc gud befalendes. Datum po Bergenhus tridie dag Ioannis²⁾ anno domini mdxxvij.

Vestre sublimitatis totus vsque futurus

Vincentius Lungius
eques auratus.

1) D. e. medens, siden.

2) Denne Angivelse af Dagen er meget ubestemt, da der i den gamle Kalender

Udskrift:

Reuerendissimo jn Christo patri ac domino, domino Olauo, del gratia archiepiscopo Nidrosiensi et apostolice sedis legato quam meritissimo.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 2126. Christiania. Paategnet med Ærkebispens Haand: "breffuet vm Akerhws oc vor kæreste nadige herres skip.")

228.

Lier 20 Juli 1527.

Hans Mikkelsen forestiller Christiern den Anden Nødvendigheden af at formindske Tallet af hans Tjenere og gjøre Indskrænkninger i deres Underhold; om Mester David Herold; om Kongens Læge m. m.

Jtem¹⁾ ieg haffuer ingen skriuelse fongit fran eders nade, siden Mattis kom hiid. Eders nade loffuede meg at skriffue meg ald bosked, huad ieg skulle göre met aldt thet folck, som ieg here holder til en vnütte kost etc. Bispren screff eders nade meg, ieg skulle holle, til eders nade screffue meg anderledes till ther om; pigen och sottinnen och her Daudid screff eders nade meg selff, ieg skulle sende fran meg, och Vernerum. Huad brüst ther om var, at icke saa skeet er, giffuer ieg eders nade ther om saa tilkende: ieg ville gerne, thee skulle fuldes ath, bode her Daudid, doctoren, pigen och sottijnnen, thaa haffde thet bleffuet met en vong bestjrit och

findes mange St. Hans Dage. Men uden Tvivl menes St. Hans Dag Mid-sommer, som almindelig forstaaes, naar ingen anden Bestemmelse tilføies; desuden var Mogens Gyldenstjerne 2 Mai 1527 færdig til at reise fra Danmark og er rimeligviis kommen til Agershuus i den første Deel af Mai; i det oven aftrykte Brev siges, at der ingen Breve ere komne søndensfjelds fra paa ottende Uge, siden de danske Skibe kom; Brevets Datum bliver altsaa sidst i Juni, hvis Skibene ere komne først i Mai.

¹⁾ Begyndelsen af Brevet samt en Efterskrift er her udeladt.

vnder en vnkost; nw vor her Daudid icke til sijndes at ferdes then stwnd; hand haffuer here bispen at omgaass med, och sagde meg plat nej, athan icke vor til passe; nw fire dage siden søgte vor herre hannom met noger paamijndelsse til dūden, thaa vor han icke heller beredder at ferdes; men fonger hand end en sodan en steffning, thaa troor ieg visseligen hand skall ferdes¹⁾. Doctoren ville haffue

- 1) Iblandt de Anker, som de Svenske i Aaret 1510 fremførte mod Kong Hans (Hvitf. VI. 270), var ogsaa den: "hand haffuer sin Herold Mester Daudid aarliggen liggendis hos Grotforsten vdi Rytzland, stemplendis alt Ont ind paa dette fattige Rige oc Christendommen, saa at wi vide oss ingenstund frj for de affskaarne Rytzer". Denne Mester David Herold, eller som hans Embedstittel lyder "Danmark rex armorum", var Skotte af Fødsel og uden Tvivl ligesom flere andre Skotter indkommen til Danmark ved den nærmere Forbindelse, som indtraadte mellem dette Rige og Skotland ved Jakob den Tredies Giftermaal med Christiern den Førstes Datter Margrete. Baade af Kong Hans, der belønnede hans Tjenester med Forlening af St. Jørgens Hospital udenfor Visby, og af Christiern den Anden brugtes han i mange Sendelser, fornemmelig i Rusland og Polen. (Om hans Forhold og Gesandskabsreiser lige siden 1496 findes Oplysninger meddeelte af Kall Rasmussen i D. M. 3 R. 3 B. S. 105. 139. Anm. Hertil kan endnu føies en Sendelse til Rusland 1502, hvor han blandt andet havde det Hverv at mægle mellem Storfyrsten af Moskou og den tydske Orden i Lifland; den herværende Ordensmester bemærker ved den Leilighed i en Skrivelse til Stormesteren i Preussen, at om man end maaskee kunde antage, at Kong Hans var gunstig stemt for Lifland, saa kunde man dog ikke troe hans Sendebud Mester David, "da vi kjende ham." Königsb. Afskr. Geh. Ark.). Skjøndt en gammel Mand fulgte han Kong Christiern i Landflygtigheden og besørgede Kongens Ærinder i Skotland og England under idelige Sendelser frem og tilbage i Aarene 1523, 1524, 1525 (Münc. Saml.). I Forsommeren 1527 tænkte Christiern den Anden paa endnu en Gang at sende ham til Rusland for at udvirke Søren Norbyes Løsladelse af det Fangenskab, hvori Storfyrst Vasilius holdt ham. Kongen erhvervede i den Hensigt Kreditiv og Pas for David Herold af 19 Mai og 15 Juni 1527 hos Kong Ferdinand, i hvis Navn han ønskede, han skulde reise (Ekdahl S. 1124. 1137. 1151). Der blev imidlertid ikke noget af denne Reise, da Mester David, hos hvem Alderdommens Skrøbeligheder nu stærkt begyndte at melde sig, endnu den 20 Juli opholdt sig i Nederlandene og ikke havde Lyst til at færdes saa langt (se oven aftrykte Brev). Hans Mikkelsen skrev ogsaa ikke længe efter til Kongen (30 August 1527, Münc. Saml.), at Mester David ikke længer duerde til Herold, efterdi "alderdommen ganger fast vti barndommen met hannom." Da han alligevel i September 1527 begav sig til Kongen, som den Gang opholdt sig i Tydskland, indlagde Johan Weze et godt Ord for ham og bad Kongen tage vel imod ham og ikke lade ham savne god Pleie. Han

xiiij gilden at betalle sijn geld met vti Androp, och skulle hand reijsse, thaa ville hand haffue en hest at riide: szodant vnütte folck fonger eders nade stetzse noch aff; hand er nw vel forekommen met kleder och guldringe, saa athan haffuer ingen nüd; thii meden hand haffuer thet naffn, athan heder eders nades doctor, thaa vill huer man haffuen och forsügen; men hand proberer thennom och paa thet ijderste, hand slaar dristeligen ihiel, och end fonger hand ther til met penninge noch aff then dödes arffuinge: thet er en smwck konst; men gud kendit, ieg ville icke gerne, athan skulle proffue seg paa eders nade met noget legedom, förre end hand haffde giordt siit taall fwldt xl etc.¹⁾ Jtem pigen oc sottijnnen kunde ieg icke vel sende saa vden selskab; haffuer ieg och forbijt electum och forment, athan skulle förd megh viidere bosked aff eders nade, saa at eders nade haffde budet meg at sende fran meg bode kock och kellersuend.

Oc ther som eders nades handel icke gaar for seg, thaa er thet eders nade radeligt at skillie seg ved en hob aff thet folck, eders nade holder, och göre en skick paa en redelig thering met thet folck, eders nade holle vil; oc eders nade ville achte och sköde then skickelige ordinantia, som herrnene her vti Braband holle theris folck met. Oc huorsom eders nade sodant icke achte viil met thet förste, thaa skall thet tock göris paa thet sijste met stoor forderffuelig skade, och saa til met athaffue eders nades eigne borne venner till vuillie, och bliffue aff huer mannd kraffd och manith. Kereste naduge herre, thet som ieg nw skriffuer och offte formanit haffuer, kende gud til mijn siels salighed ieg gör thet till

---

var endnu i August 1528 i Tydskland; men i et Brev fra Kongen 1529, uden Dag (Münch. Saml.), omtales han som død. Kongen ytrer ved den Leilighed: "hand haffuer tient först wor kiære her fader, siden oss trooligen oc well."

1) I Kong Christierns Papirer nævnes ellers ingen Løge foruden Alexander Kyngorne, som her ikke kan menes. Formodentlig sigtes der til En, som i et Brev til Kongen af 23 November 1527 (Münch. Saml.) underskriver sig "Petrus magister, vestre maiestatis apotecarius"; i Brevet (der er skrevet ikke af ham selv, men af Melchior de Germania) hedder det: "sender ieg ether nade en schrift paa then yrth, som er gudh vor den kolde siwge, oc all anden Deel, som ether nade hafuer begeret til siit hofuet, oc hafuer ieg ther fore søcht oc vdwald, wat thee beste autores sie, oc ieg hafuer kunde finde effter myn forstandt, wat eder nade kan were nytteligst, som leg sender ether nade skrefuen."

ingen manndz argeste. Jeg ville gerne, eders nades regementte motte komme vti en god skick och ordinantia effter thend effnelighet, som nw paaferdom er. Och beder ieg gerne lesserijn, athan eller nogen [eij] tage meg thenne formaning ijle aff, eller at forföre meg til thet verste ebland k. m^s folck; jeg [ville] tog gerne thienne thennom alle och huerszerlestes met mijn fattige villige thieneste. Her met eders k. m^t met lijff och sijell, staadt och ehre befalendes vti guds hender, och Jesu Christi nade vare met eder euindeligen, amen. Screffuit vti Lijre then 20 dag julij anno domini mdxxvij.

E. k. m^s

villige troo thienere
Hans Mickelssen.

Udskrift:

Tiil k. m^t aff Danmarck, sijn nadugeste herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2175. Christiania.)

229.

(Leith) 25 Juli (1527).

Kantsler Godskalk Eriksen giver Christiern den Anden Beretning om sit Gesandtskab i Skotland, og om de Ærinder, som Frederik den Førstes Sendebud Hans Illigen har røgtet sammesteds.

Myn welwillige troo tieniste edhers koninglige maiestat foresendt met wor herre Jesu Christo. Hogborn furste, keriste nadige herre, werdis edher nade wijde, at efftir langh fortöffringe, som ieg schreff edher nade till frann Være, tha komme wij hiit [till] Lijt then elloffte dagh *dagh*, oc efftir thij hær war ingen herrer tillstede hoos koningen, tha kunde wij icke fonge audientie förre end i dag, som er then xxv dagh sancti Jacobi apostoli dagh. Tha lod koningen oss hente met stoer ære till seg i closterit hoos Edwinborch, oc ther sagde ieg hanss nade noget in generali aff wore commissien oc begeerte. Tha lod han oss giffue fore swar, at till söndaghest nest kommendis ere hiit formodendis alle herrer aff

landet, tha skulle wij giffue them clærlicher fore edher nades wilie oc begeerte, oc wij skulle igen fonge goede oc tilbørlige swar met thet første.

Greffuen aff Anguse¹⁾, som edher ko. ma^t sūnderligenn er till neegt oc alltinghes haffuer vtl macht at giøre oc lade i thette land, haffuer inthet wærit her till stæde, siden wij hiit komme; dog er han wisseligen hiit formodendis nw till sūndagh, oc tha hobes oss met hanss hielp at fonge nogen goede swar met thet første. Doctor Alexander giør all synn flijt som en troo mand oc lūber frann then ene till then anden. Jeg haffuer icke mott gaa vdt förre thenne dag at wij haffue foæt presentien.

Meg tyckes oc jeg hörer, at koninglige ma^t er welwilligh till at giøre edher nade hielp, dog han moo inthet giøre vden hues raadit sambtycker; thij stander all wor trūst till greffwen aff Anguse, hwad han will, thet skeer well.

Robert Bartown er edher nades troo mand oc wæn. Han haffuer sagt, at beleggwer koningen oc raadit at giøre edher nade hielp, tha will han strax self være met, dog han thet inthet haffuer behoff oc ey haffde tænkt nogen tijdt yhermere at segle; oc ther som han drager met, twyffler hannem inthet, at hannem joo skall følge mange erlige mænd, saa han wil wijde seg, met gudz hielp, forwarit. Wij haffue end inghen tidinge frann David Falkener, Robert Fogh eller the andre, som bleffue efftir oss i Zelandt. Jeg gaff them siūbreffue poa edher nades goede fortrūstinge, om the kunde finde noget i syöen aff stedern, dog at the inthet tage poa keys. ma^ts strūme oc ey heller hindre nogen hanss nades vnderstate.

Her er swaer dywr tijt i landit; thij stander hær well till at fonge folk vdt, hwo nogen raadit haffuer till vittalie.

Meg hobes met gudz hielp wij wele giøre nogit edher koninglige ma^t till ære oc bestandt. Doctor Alexander bowiser seg saa, at ieg icke kand till fulde loffwe hannem fore synn trooskab oc willighed.

Hans Illigen aff Cöpenhaffn, then ny herolt, lūb her aff then same dagh, som wij kome jnd. Han wiste well wor till kome oc helset oss fore haffnen.

¹⁾ Om Greven af Angus og de skotske Forhold se S. 473 Anm. 1. — Om Robert Barton og David Falconer se S. 303, Anm. 1. 2.

Hans wærfff wor först aff hertogh Frederich, at han war bege-
rendis at confirmere oc fornyy thet forbundt. som langh tijt haffuer
wærit emellom koninger aff Danmark oc Scotland, oc tilbödtt konin-
gen syn wilie oc wenskap &c.

THet andit, han begeret Peter Hylle oc buesz ther aff war
beredditt som sijt retthe skiib oc godz, thet han haffde kiüpt aff
Henrik Göye¹⁾ oc ther fore botaelitt edher uades krigs folk, som
han kunde bowise met Henrik Göyes oc fleres breff oc segell.

Till thet fürste swarede the slæteligh, at ther giordes inghen
confirmats behoff poa thet forbund, som saa lenge haffde wærit, the
wiste well at holde them tilbørlige ther vti; at fornyy ther vti no-
get, ther hörde menlige riget till at atspories, som icke nw saa
snart kunde forsambles. Oc at thette swar lee the nw, at Haussz
Illigen icke forstoed theres meninge om confederats atholde met
then rette herre oc koningh.

Poa then anden sagh swarede [the], at doctor Alexander
haffde een sententie, at godzit, som reddet war, skulle hannem ant-
wordis oc botales; dog formeenthe hertog Frederich seg at haffue
saa stoer rett, tha kunde the icke formeene hannem retthen at
taale ther om, nar doctor Alexander kom tillstede. Nu forstander
ieg, Hans Illigen haffuer giord een anden fuldmæchtig i then sag
hære met breffwen oc bewisningen; ehwor ther om will ganghe, thet
will ther met forelæuges.

Siden haffde han anden credentie oc artikell frann bispen aff
Roschild, her Tygi Krabbe oc andre, som lydde ilde poa edher ko-
ma^t. Men som ieg haffuer hürdt i sandhedt, tha fick han ther poa
aff koningen ingen swar, men wordte saa ower robenn fore konin-
gen oc raaditt aff Robert Bartown oc andre, at han skulle heller
haffue wærit borthe, oc skall icke self törfue sijge syne goede
herrer syne swar inghen.

Vti gaer kom her nogen Schotter, som boklage them, at the
kome frann Dantzik met two skiib oc kiüpmaudz godz, vnder No-
rige komme till them hertog Frederics skiib oc doctor Vincentius
oc toghe frann them bode skiib oc godz oc beröwet clæder frann
folket till met. Tha the them boclagitt, sagde doctor Vincentius:
ere i Schotter icke wor fiende, tha ære wij mechtugh noch at bo-

¹⁾ Om Sammenhængen hermed se S. 321-22 Anm.

tæle edher. Ther fore ere Schotter alle nw ilde till friids oc meg hobes thet skall furdere edher nades sagh.

Kieriste nadige herre, jeg bedher ydmygeligen edhers ko. mat will vden forsømmelse schriffue meg boscheedligen *schriffue meg* synn wilie till, ther efftir will jeg willigen och trooligen retthe meg efftir thet ytherste myn macht oc forstand er, then stwnd jeg leffwer. Edhers k. mat gud alsommechtigeste till ewige thiid bofalendis.

Edher ko. mis

ydmyge troo tienere
Gotschalk Erickssen.

Udskrift :

An mynen gnedigsten hern, koningh Christiern to Denmarken,
Sueden, Noruegen demodichlik geschreuen.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3667. Christiania.)

230.

Schwerin 28 Juli 1527.

Hertug Albrecht af Meklenborg meddeler Christiern den Anden de Effterretninger, han har indhentet hos Claus v. Ahlefeldt, Befalingsmand paa Gottorp, om Frederik den Førstes og Hertug Christians Tilbøielighed til fredelig Overeenskomst paa billige Vilkaar.

Durchleuchtigster kunigk, vnser gantz willig dinst vnd was wir mehr liebs vnd guts vermugen allezeit zuuoran. Freuntlicher lieber her ohem vnd swager, als wir dann hiebeuor e. ko. w. zuerkennen geben haben, das wir den gestrengen vnd erbaren vnsern rath vnd lieben getrewen ern Clausen Lutzou rittern jm sachen e. ko. w. belangen jns land zu Holstein zu seinem stiffsun Clausen von Anefelt voigt zu Gottorff abgefertiget, hat gedachter er Claus vns gestern widderumb einbracht, das er von gemelten seinem sun berichtet worden, das ewer ko. w. vetter der herzogk von Holstein jm grunde seins hertzen ewern ko. w. nicht feindt, sunder gantz freunt-

lich gneigt vnd zugethan sej; habe sich auch vornehmen lassen, wann e. ko. w. bej jme weren oder zu jme kweme, so wolte er e. ko. w. nichts furethalten, sunder was er hette gerne mitteilen. Als auch er Claus jnen weiter gefraget, ob sein her, der herzogk von Holstein, mit e. ko. w. gutlich handel leiden konte vnd vf was meynung, hat er geantwort ja, vnd also, das der hoemeister aus Preussen vnud vnser bruder auf seinem, vnd vnser her vnd vater der churfurst zu Brandenburgk vnd wir auf e. ko. w. teil, hendeler weren, wywol darneben angetzeigt, das vnser her vnd vater, der kurfurst, jnen fast vordechtig. Es wurde aber e. ko. w. vetter hertzog Friderich jtzo kurtz vber den beldt, doch nicht gantz in Dennenmarcken, vnd vor Bartholomej jns land zu Holstein widderkommen; aber bald nach Bartholomej solte vnser bruder zu jme kommen, dem er sein gemute, worauff zuhandeln sein solte, eroffenen wolte; mochten wir auch mitteler zeit e. ko. w. gelegenheit erfahren. Sein her kunigk Friderich fragte auch nach dem kunigkreich Dennenmarcken nicht vil, vnd wo er bej dem so jme gezymmet vnd gepuret bleiben mochte er e. ko. w. das ander wol gönnen, doch das vor allen dingen ein bestendiger glaube vnd vorsicherung gemacht wurde etc. Vf solch meynung hat sich berurter Anefelt, wywol one befelh, vornemen lassen, mit erpietung hiraus mit seinem hern kunigk Friderichen weiter zureden vnd zuhandeln, vnd dann ern Clausen Lutzow dasselbige furder an vns zugelangen wissen lassen, alsdann wir es auch e. ko. w. nicht vorhalten wollen, dann e. ko. w. als vnserm freuntlichen lieben hern ohmen vnd swager zudienen, sein wir alletzeit vnser vormugens gantz willigk. Datum Swerin am sunnabend nach Jacobj apostolj anno etc. xxvii^{mo}.

E. ko. w. haben auch one zweifel von dem bishoue von Lubeck etc. was sein lieb zu Lubeck ausgericht, bericht empfangen. Werden e. ko. w. allenthalben jr gelegenheit wol nachdencken etc.

Wir bitten auch gantz diüstlich e. ko. w. wolle dis vnser schreiben nymand dann e. ko. w. freuntlichen lieben swester, vnser freuntlichen lieben fraw mutter, lesen lassen noch vormelden, dann e. ko. w. vetter solchs selbs nymand anders dann gedachtem Anefelt vertrawet hat.

A. H. zu Meckleinborgk
manu propria subscripsi.

Udskrift:

Dem durchleuchtigstenn fursten, hern Christiern, zu Denmargken, Sweden, Norwegen o.s.v., inn seiuer lieb eigner handt.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 2143. Christiania.)

231.

Lier 28 Juli 1527.

Hans Mikkelsen underretter Christiern den Anden om sin Samtale med Jakob Rønnow; meddeler Efterretninger fra Sverrig; ytrer Tvivl om, at det bliver til Alvor med Hjælpen fra Skotland.

Nade oc friid vti Christo. Alder kereste naduge herre, verdes eders nade ath viide, ath then ii dag iulij screff ieg eders nade met Mattis ald legelighed, som iegh thaa viste here paa ferdom vor; och skulle ieg haffue sendt eders nade nogre quittancier aff eders nades pension, som eders nade skulle vnderskriffue, och vore thaa icke rede, builcke ieg sender eders nade til Melchior Lotter vti Lijbsk ved thette lijbsker bud . . . . . 1) at eders nade thennom vil vndertegne och sende meg til hande met ith viist bud; thet ere quittancier fore vi maneder, september, october, nouember, december, januarius, februaryus.

Jtem then 24 dag iulij tallede met meg Iacop Rönno²⁾; gjorde sijn orsage i then deel, som eders nade selffuer vedt etc.; och sagde, ther som eders nade kunne opstaa met en föge macht, ville hand met flere tilhengere beuise thennom thaa saa tilburligen, ath eders nade skall mercke theris gode hiertte oc villiie. Oc kunde ieg icke andit forstaa aff hannom, end hand vor vtsender met breffue aff hertug Frederick her til hoffwit, men ieg kunde icke souge at viide, huad thet haffde at bemercke; men ieg slog tog ith slag vti vederit, sigendes, mauelsske hertugen viil haffue thennom her vti hoffuit raadslagede, om hand *hand* skal giffue seg til noger contract

1) Her er i Brevet en Plads ladt aaben.

2) Smlgn. S. 497.

eller forligelse met eders nade; och er thet och saa fuldkommelingen mijn troo och meininge, at saa kand vare. Men hand sagde nej, thw torfft icke tencket, athan noget tiid gör contract eller forligelse met koning Christiern, saa athan och thee Danske skillies at met noget dedinge til eders nades restitution; och sagde, ther maa thw klarligen forlade teg till och troo, vden saa vore, at gud vilde gøre mirakel. Ther paa suarde ieg, gud gör huerdag mijrakel noch, ath mannet sündigt menniskes hiertte bliffuer omwemt til guds bekendelse, angrer och forlader siit sündige leffnit, bogerer nade aff gwd och kerlighed til huerman, thette mirakel kand och gud gøre ved hertugen; men i Danske haffue icke end nw thend troo til gud, at sodant kand skee, men mere at i fordriste eder paa thee hwnrdith thwsende gilden, som i haffue köpt eder en konge till¹⁾, oc athand ingen contract eller kerlighedz venskab skall ingaa besönderligen met eders nade, ther vtaff giffues tilkende, huad christelig verelse som entigen vti hertugen eller vti Danmarks riiges raad er, then stwnd thee stande vtmod all cristelige ordinantia och veriilse vti guds ord. Och ther met skiildes vii ath; men tock sagde hand saa mögit idermere, vore hertugen död och edellingene vore friig fran thend some ed, som thee haffue giordt hertugen, thaa viiste hand gandske vel eders nade komme viisseligen ingh ighen, och rigssens raad skulle aldrig komme thennom tiil ithermere saa her effter at vtuellie noget konge och sidde vti saa stoor fare och sorg, som thee nw sidde vti. Thaa sagde ieg hannom, then eed, som Danmarcks edellinge haffue nw sworit hertugen, skall gelde ligesamögüt som thend eed, thee haffde sworit eders nade etc. . . .

Jtem forstaar ieg aff en köbman vti Androp, ath then 4 dag in agosto skall staa en herredag vti Fijeem met alle Danmarcks edellinge etc. Kand ieg vel troo, ath eders nade haffuer vel ther vtaff idermere forfarenhed, end ieg eders nade skriffue kand.

Jtem biscope Iohan Brasske haffuer bud til her Gothstaffuum erkebispem, och er begerindes, athan skall giffue seg ing til Suerrige ved Löijetze²⁾, och vil flij hannom siit sticht ighen och leffuerere eders nade landit ighen; ther er en köbman kommen, som haffuer himmelig befallinge ther om. Och ieg forstaa[r], thee ha-

¹⁾ Sigter til den "Kongeskat" paa 100,000 Gylden, som Rigsraadet bevilgede Frederik den Første strax efter hans Regjerings Tiltrædelse.

²⁾ D. e. Staden Lødøse i Vestergotland.

ffue och giordt ith bwd til Skotland effter hannom met breff, thil at thee icke vilde, huorsom thee skulle finde hannom. Hand reisser her aff i dag oc til Androp och taller met samme köbman, som haffuer befal til hannom; kommer hand förre end thette bud reisser, thaa viil ieg komme hannom selft til at scriffue eders nade ald then legelighed, som hand forfarer ther ebland.

Jeg formoder huerdag scriffuelsse fran mester Gotschalch. Jeg veed icke huad ieg [skall] tencke eller forstaa om then Skotte hielp; mijn forstandt kand icke falle ther til, thii at kongens breff haffde inttit vti seg, som man nogit paa fatte kunde, vden eneste consolationes och verba honoris, vdentagen greffuen aff Anguss, hand skriffuer nogit pro forma til forstand; men ther som andit middel vore fore haude, som vissere kunde vare end Skotterne, hörde ieg gerne; thii ieg fröchter, at Skotterne skulle mere söge effter theris egen profijte end eders nades restitution. Gud skicker thet vell effter hans benedide villie. Heer med eders k. m^t gud befalendes vti naden och Jesu Christi nade vare met eder. Screffuit vti Lijre then 28 dag iulij anno domini mdxxvij.

E. k. m^{ts}

villige tro thienere
Hans Michelssen.

Udskrift:

Till k. m^t aff Danmark, sijn naduge herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2176. Christiania.)

232.

Berlin 7 August 1527.

Christiern den Anden meddeler Kantsler Godskalk Eriksen de Betingelser, paa hvilke han maa hverve Tropper i Skotland, hvis Skibene ikke kunne tage Knægte ombord i Frisland, og foreskriver ham den Fremgangsmaade, han skal iagttage ved Angrebet paa Bergen.

Christiernn met gudz nade Danmarcks etc. konning etc.

Premisso nostro sincero fauore, kære her canceller, vider at wii finge ethers breff och scriffuelsæ, i oss tilscriffue aff Ffæær,

then förstæ dagh augusti. Och tacke wij ether gerne fore ethers ytterste sliit, i bewisæ nw vdi wore werffue och befallning etc. Fframdeles screffue wii ether och siistes till, atj strax skulde scriffue oss till igen, hwad hielp wii mottæ fangæ ther aff landit, och hwar mange skiib. Oc ther som the wilde löbe ind vnder Ffreesland vdj Skudballij eller i joncker Baldzers landt, oc i biwde oss thimeligen till, tha wille wii bestyrett swo, at knectæne skulle ligge ther rede fore them. Nw effther thij thet löber sig swo langt wd paa aarett och the thet same ther fore ville affslaa, wide wij ickæ, om the skulle welæ löbe ind fore Skudballij eller joncker Baldzers landt; tha teckær oss gott ware, atj handle ther met samme Skotther, om i tröstæ at fangæ tw, halffredie eller trytwsinde Skotter, oc at the tha ville tienne oss fore aarss penninge och rædelige kost till siües effther kriegs ordinantze: wii see thet heller, atj wnne them halffue fanger igen till huess the fangæ end kost paa landit, och for halffue bythe till land oc till wandt, ther som the thet met wold kwnne become, och icke for maanet sold; thii wore lande formwæ thet icke nw at giffue them. Och atj well forware thet swo boss them, at the wore vndersattæ wdj Danmarch och Norge, som wele welwillige gange oss tilhande, ickæ ther wdoffuer skulle forderffues met roff och brandt, hwar som helst the göre landgaugh. Och ther som i swo kwnne sterckeligæ fo[r]ware oss, som foruit staar, swa the aldeles bliffue ether hürige oc lydige paa wore wegne, tha tückes oss gott ware, atj strax löbe ind for Bergen; och twiffler oss inthet paa nest gudz hielp, at köpmendene kome wd till ether och handle met ether paa wore wegne effther ethers egen wilge, och tha formode wij oc, at the well formwe at löne oc holde wort folch ther thenne wintter ower, swo meghet folch som tha behoff göres. Och twiffler oss inthet paa, at sönderlanden kand staa ether emod, nar gud will i fange iudtaget Bergen etc.

Item atj och ingen dagtingen iudgaa met köbmeden aff Bergen, för end the forplictæ them at leffuerere och ower antworde ether paa wore wegne wort slott kongsgaarden met d. Vincences, och ther som the thet icke kwnnæ become, at the tha welæ vndsette ether met alth theres skyttæ, och siden selffue tilhielp aff all theres machth, atj mwæ indfange gaarden och swo at d. Vincences bliffuer selff tilstede holden till wor handt.

Och ther som fornæ köpmend aff bryggen wele met nogen skellige dagtingen gangæ ether till handæ paa wore wegne, tha

wele wij och engelunde tilstede, at the ther wdoeffuer skulle skindes eller skiüless i noget made, och thet welæ wij swo forwares skall wdj the artickell breffue, som ether och them paa wore wegne emel-lom göres skulle.

Ther som i icke nw kwnne swodanne mact aff sted komme fore winter dagen, tha görer thog wd till siües alle the, som paa wore fiende arge wele och giffuer them süübreffue intill paa foraarett, och biwder oss swo her förinnen strax till, hwad mact i tha paa foraarett kwnne wisseligen aff sted komme met skiib och folch. Tha wele wij ther paa strax scriffue ether wor mening till, hwor effther i ether framdeles rettæ skulle.

Item atj nw holdæ thet hemeligen för i affsted dragæ, swo then menæ man wed ickæ annet, end i strax welæ löbe ind i Danmarch och icke till Bergenn.

Item sende ether och it wort breff, som wij haffue till screffuit d. Alexander, och ther wdj tacke hannom for willige oc tro tiennestæ etc.

Rammer och wider nw wort bestæ och bestand i alle made wdj tessæ wore werffue och ærende, som wij ether nw met d. Alexandro befallet haffue och wii ether fuldkomeligen tiltro. Thet welæ wij altiid meth ether gerne forskyldte. Valet in Cristo Jesu quam felicissime. Ex Berlinis septima mensis augusti anno etc. mdxxvij. Nostro sub signeto.

Christiern.

Udskrift:

Nobili ac magnifico viro domino Gotschalco Ericssen, cancellario nostro nobis sincere dilecto.

(Orig. paa Papir med Mærke af Forsegling. Münch. Saml. Nr. 2057. Christiania. Egenhændigt underskrevet af Kongen.)

233.

Leith 25 September 1527.

Dr. Alexander Kyngorne giver Christiern den Anden Oplysning om Sargernes Stilling i Skotland.

Illustrissimo et prepotentissimo principi Christierno, Danie etc. regi etc., subscriptus subiectionem perpetuam et suum fidele promittit obsequium.

Quamquam Ioannes Elgeyn tyrunculus ab emulis in Scotiam missus munerum erogatione quosdam philargyria infectos ad suam traxit opinionem, singulj pene (laus superis) ad celsitudinis tue fauorem modo reducuntur. Nam magister Gotschalcus orationis sue grauitate et lepore audientium adeo aures demulcet, quod ij, quj a prefato tyrone munera prius acceperunt, proditorum conspirationes intencius detestauere. Dissidia tamen, conspirationes, neces et intestina bella, quibus Scotie totum fere imperium ad presens agitur, maxima nobis impedimenta intulerunt. Regia celsitudo plus solito maiestatis tue sitit restaurationem. Comes Angusie, quj nunc regnj prefectus est, cancellarius cum suj tota cognominis familia maiestati tue indubitanter adherebunt. In hoc regno paucissimi reperti sunt, quj obprobrij quidquam in tuam maiestatem palam effare¹⁾ presumunt: paucos excipio negotiatores cum emulis commercia habentes, quj per prestandum clementie tue presidium susurrio quodam eminentia sua dampna deplorant. Sunt equidem alij domino cancellario notissimj, quj in clementie tue promotionem magnalia pollicentur, quos cum aduersariis sepicule (non sine suspitione) conuiuere notauimus. Ducis Albanie in Scotiam reditus rumor haud modicus vbique volitat. Quidam namque ex secretioribus suis seruatoribus frequentes nobiscum conferunt. m^{is} tue repetentes fauorem. Cum huc aliquoties amice dissimulanter contulimus, velutj dominus cancellarius diffusius m^{is} tue declarabit. Valeat tua regia celsitudo cum triumphali victoria et pace. Ex Leith septimo calendas octobris anno salutis supra sesqui millesimum vicesimo septimo.

Seruatorum humiltmus

Alexander Kyngorne
dr. etc.

¹⁾ Effare ligesom længre frem eminentia ere skrevne efter engelsk Udtale for effari og imminetia. Om de i dette Brev berørte skotske Forhold se S. 467 og 473, Anm.

Udskrift:

Illustrissimo et prepotentissimo principj Christierno, Danie o. s. v.
domino suo graciousissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2125. Christiania.)

234.

Lier 28 Oktober 1527.

Mester Christiern Pedersen, Kannik i Lund, underretter Christiern den
Anden om Udfaldet af sine Underhandlinger i Paris.

Min ydmyge tilplictige vnderdanige tro tieniste eder naadis hügmechtighed altiidh ydmygelige forsenh met vor herre. Hügmechtigste hügbaarne fürste, kieriste nadigste herre, verdis eder naade at vide, ath Hans Michelssen lod mig forstaa, ath eder naade screff hannem til meth erkebispem, ath han oc mester Gotskalk skulle screffuit mig til til Pariss, ath ieg skulle taled met den peti printz om de erende, som ieg screff eder naade til om effter paaske. Da verdiss eder naade ath vide, ath der fornæ printz vor hoss kongen ath foruerffue sig loff oc ath tale der met sin broder om hielp, da kom der en Holszer til hoffuit, som kalles Otte Ransow, som sagde sig ath vare hertug Frederickz sendebud. Han taleder mange vnyttige ord om eder naade, som Gregorius vrgemester mig sagde, som börde samme ord. Samme Gregorius spurde hannem ath, om eder naade skulle icke kunde komme i Danmark igen; da suarede han: min herre kong Ffrederick haffuer saa forbundet seg nw met kongen aff Ffranckerige, kongen aff Paalen, mesteren aff Prydssen oc met andre herrer oc fürster oc met alle Hensestederne, ath kongh Christiern oc hanss börn skulle aldrig komme i landet igen. Han taleder oc met nogre andre gode mend der i hoffuit, som für hagede vered i Danmark oc Suerige oc fonget der stor skade. De sagde siden til fornæ peti printz, ath han vor mere en galen, ath han ville güre ederss naade nogen tieniste oc fare did igen, som han für hagede fonget stor skade oc ledet nüdh oc armod; de truede oc storlige, ath huor de kunde offuerkomme nogen aff eder nadis tienere eller nogen, som eder naade ville gaat, da skulle de güre dem onth. Der

mester Quintin ¹⁾ det hörde, da sagde han. ath ieg vor faren til bage igen. Nogen stund der effter kom Jacob Rünnow did Sancti Oluffs dag, som vor den xxviii dag (sic) in julio. Han sagde der for de danske mwncke, som taledede met hannem, ath han hagde her vered hoss Michelssen. Det sagde ieg Hanss; da forundrede Hanss, ath han vor i Pariss, thi han sagde her for hannem, ath han ville strax fared til Danmark igen. Samme Jacob kom sig strax i tall met forne printz, som da vor i Pariss, der han did kom. Oc ieg fornam aff mester Quintin, som vor til gest hoss dem, at han gjorde alting verre, en den Holstere Ransow för gjorde; thi samme printz fulde hannem bort til kongen, som da vor i Ambienss hoss cardinalem aff England. Der ieg det fornam i sandhed, da haffde ieg inthet hob lenger til, ath forne printz skulle göre eder naade nogen hielp met skib eller folk (som han för bød sig selff ve[1]juillig til), men disse tw forne bud Jacob oc den Ransow hagde saa det foruenth. Thi köffte ieg mig strax i liden hest oc red der aff den fierde dag in augusto, oc kom hid til Lire Sancti Laurentz afften. Fliorten dage der effter, som vor om Sancti Bartholomei dags tide, kom Jacob Rünnow hid til bagen (sic) igen gennem Brabant til Amsterdam, oc for der strax offuer til Husum; det sagde mig en dansk karl, som da taledede met hannem i Amsterdam oc saa hannem der gonge til skibss. Thi tror ieg, ath det er aldelis inthet beuenth, ath eder naade lader her effter nogeth tale eller handle met forne printz om hielp met skib effter denne dag, fordi ath forne sendebud Ransow oc Rünnow haffue det foruenth met deriss lügen oc vnyttige ord, saa ath han oc andre der gör der inted till, som ieg fornam aff mester Quintin, som hörde deriss ord oc tale etc. Thi vill ieg bliffue her vdi Lire eller i Andorp, eller huor ieg kand fonge kaast och herberge till laanss oc borgen denne vinter offuer, til gud föger, ath eder naade maa komme i ederss nadis rige igen, oc ath det kand bliffue bedre. Her met eder naadis liff, siel, stat oc verdighed hellig trefoldighed befallendis til euig tid. Screffuit i Lire die sanctorum Simonis et Iude apostolorum anno mdxxvij.

Eder naadis högmegethedz

ydmyge tro tienere
Christiern Pederssen ²⁾).

¹⁾ Uden Tvivl den berømte nederlandske Maler Quintin Messys, som er omtalt S. 210, Anm.

²⁾ Den i Danmarks Litteraturhistorie navnkundige Christiern Pedersen fore-

Udskrift :

Högmechtiste högbaarne fförste her Christiern, met gudz naade Danmarks, Suerigis, Norgis; Vendis oc Gottis koniug etc., sin keriste nadigste herre.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2201. Christiania.)

kommer i den nærmesté Tid for Kongens Flugt som Kantsler hos den udvalgte Ærkebisp i Lund Johan Weze; i denne Stilling nævnes han flere Gange 1522 i Officialen Hans Skovgaards Optegnelser (Geh. Ark.). Han blev indviklet i den hæftige Strid mellem Johan Weze og Hans Skovgaard, og paadrog sig ved den Leilighed sidstnævntes bittere Fjendskab for bestandigt. Ved et Forlig, som Kong Christiern kort før sin Flugt mæglede mellem hine (4 April 1523), lovede Hans Skovgaard vel ikke at klage over Johan Weze eller flere af hans navngivne Tjenere "och ey heller paa mesther Christiern eller Simen Skytte fore breff, quittance eller regenskabs böger, somm Hanss sagde, at the skulde borett aff hans herberig; thij her electus wor theriss hiembler oc tilstander ther tiill" (Saml. Sverrig. Nr. 21. g. Geh. Ark.); men da strax efter Christiern den Anden og Johan Weze forlode Riget, lod Hans Skovgaard sin Forbittrelse frit Lob mod Christiern Pedersen, der var bleven tilbage for at varetage Johan Wezes Anliggender. Chr. Pedersen trængtes saa haardt af Hans Skovgaard, at han, 2 Juli 1523, klagede til Lunde Kapittel over, at han ikke engang var sikker i sit eget Huus for Hans Skovgaard, der tragede ham efter Livet; et Forsøg paa at afgjøre Striden ad Rettens Vei mislykkedes, da H. Skovgaard udeblev fra Retsmødet, 10 Okt. 1523 (Lunde Registrant 748, 750. Stokholm. Denne og de følgende Oplysninger af den lundske Registrant skyldes velvillig Meddelelse af Hr. C. J. Brandt). For at sikre sig mod H. Skovgaard maatte Chr. Pedersen beqvemme sig til at søge Beskyttelse hos det seirende Parti. Han erholdt et Beskjærmelsesbrev af Rigets nye Herre Frederik den Første, hvilket det dog synes at Hans Skovgaard i Begyndelsen ikke har agtet, siden det sjællandske og skaanske Rigsraad fandt fornødent at bringe det i Erindring ved "bref til Hans Skoufgaardt, at han icke feider mester Christiern canick i Lundt modt thet leide breff, wor k. n. h. hannem giffruit haaffuer (D. K. H. Fasc. XI. Den Rigsraadsskrivelse, hvorpaa denne Antegnelse findes, er udateret, men maa være fra Februar eller Marts 1524). Uagtet dette Leidebrev blev dog Chr. Pedersen paa Grund af sit Forhold til Christiern den Anden og Johan Weze Gjenstand for Mistanke og Forfølgelse af de nye Magthavere; det forbødes ham endog under Fortabelse af Liv og Gods at forlade Riget. Herom underrettede han J. Weze den 1 Sept.

Poul Kempe skriver til Christiern den Anden om Berend v. Meblen og Hans Mikkelsen; ytrer Haab, at Sidstnævnte nu vil høre op med sit løsaglige Levnet.

Jesu Christi nade och barrimbertigheid være met ether alletiidh.

1524, idet han tilføiede den indstændige Opfordring, at Christiern den Anden jo for jo heller maatte vende tilbage til sit Rige, da Alle med Undtagelse af Adelen med Længsel ventede og ønskede hans Komme (Ekdahl S. 758). Intet Under derfor, at han sluttede sig til Søren Norby, da denne Foraaret 1525 faldt ind i Skaane; men efter Mislykkelsen af dette Forsøg maatte han søge Tilflugt hos Søren Norby i Sølvitsborg. Han blev nu saggiven for Lunde Kapittel for Landsforræderi, og, da han sad gjentagne Stævninger overhørig, dømt fra alle sine Eiendomme som skyldig i crimen læsæ maiestatis, 23 December 1525 (Lunde Registrant 770. 773—74). Da Søren Norby næste Aar beredte sig til en ny Kamp, frygtede man, at Chr. Pedersen skulde gribe Leiligheden til at søge Hævn, og Lage Urne advarede derfor den udvalgte Ærkebisp i Lund, Aage Sparre, om at være opmærksom (Saml. Sverrig Nr. 21 br. og s); men inden Kampen kom til Udbrud, havde Søren Norby bortskikket ham og Flere til Kong Christiern. Derom hedder det i en offentlig Erklæring af Frederik den Første, hvori Søren Norbyes Forseelser opregnes (D. K. H. Fasc. 10, udateret, men maa være senest fra Juli 1526), "haffue i ock forskicket mester Christiern, Anders Bing, Jören Buntmackere, Knud Skriffwer [ock] andre rigens fiender, som offuenbarligt er." Skjøndt der ikke siges, hvorhen de ere skikkede, fremgaaer det dog af Sammenhængen med det nærmest foregaaende, at der menes til Christiern den Anden, som hele Sommeren 1526 opholdt sig i Tydskland, og mest i Berlin, for at forberede et Indfald, der skulde understøtte Søren Norbyes Bevægelse. En af de Nævnte, Knud Skriver, forekommer ogsaa (Gemeinsch. Ark. cap. XXVI. Nr. 36) som opholdende sig i Julimaaned 1526 hos Kongen i Berlin; rimeligviis har Chr. Pedersen været der paa samme Tid; at han har været i Berlin en Tidlang før 8 November 1526, sees af et Brev af denne Dag fra Christiern Winter til Kongen, hvori han siger: "then første gang ieg reed fran Berliin met Kort Penning, tha gjorde mester Christiernn som en dannemand emod meg oc lonte meg siin hest ind til Essling oc her neid egen"; han tilføier, at nu vilde Chr. Pedersen selv have brugt Hesten, for at ride til Vesterland (Nederlandene), men havde dog overladt ham den mod en Anviisning paa Betaling af Kongen inden Juul; disse Penge beder Chr. Winter Kongen at betale Chr. Pedersen, "thj hand haffuir suorit fattige mand, at hand motte lone the penning, som hand köffte hesten for" (Smlgn. S. 460). Fra Berlin drog altsaa Chr. Pedersen i November 1526 til Nederlandene, hvor Kon-

Aller kærteste herre kong, verdes i ath weede, ath wl ficke wti dagh torstag om affthen ethers scriffwelsse til her Bern-

gen nu opholdt sig. Her var Chr. Pedersen endnu i Begyndelsen af Marts 1527 (s. S. 461), men blev samme Maaned sendt til Paris, for at rogte nogle vigtige Ærinder for Kongen. Om denne Sendelse giver det ovenaftrykte Brev udførlig Oplysning. De Beretninger, som han sendte ved Paasketid, findes nu ikke. Den 4 August forlod han Paris og vendte tilbage til Nederlandene, hvor han derefter i de følgende fire Aar 1527—31 har havt sit stadige Ophold; thi 1527—30 forekommer han saa jævnlig i Kongens og hans Tjeneres Papirer, at han ikke kan have opholdt sig nogen lang Tid andensteds, og i Aaret 1531 udgav han en Mængde forskjellige Skrifter i Antwerpen, ligesom allerede 1529 tvende af hans større Arbejder udkom sammesteds. Til den ivrig katholske Ærkebisp Gustav Trolle, som samtidigt med ham opholdt sig i Nederlandene, synes Chr. Pedersen, ligesaa lidt som Hans Mikkelsen, at have havt noget godt Æie. Han fortalte i det mindste H. Mikkelsen, at de sidste Penge, Gustav Trolle fik af Kongen, brugte han til at købe "jura, decretales och andre materier contra Lutherum", og H. Mikkelsen berettede det igjen til Kongen. Da Poul Kempe i Aaret 1530 opholdt sig i Greetziel i Frisland, vilde han gjerne have Chr. Pedersen til sig til Hjælp ved sine litterære Arbejder; "tha wilde wi", skriver han til Kongen, "met gudtz heelp giøre en guoid arbeide, mangne til heelp oc trösth"; dog synes han nærmest at have tænkt paa Afskrivning; thi han siger, at hans Skrifter, som de nu vare, ikke kunde bruges af Kongen, fordi de vare "formöget corrigerede oc maculerede." Christiern den Anden synes at have sat Priis paa denne tro Tjener og begavede Mand; selv naar Kongen var fraværende fra Nederlandene, havde han ham i Erindring; saaledes skrev han fra Torgau 6 Mai 1528 til Hans Mikkelsen; "och bede wij ether, atj hielpe Christiern Thomessen och mester Christiern, swo the icke lide armodt." (Breve af 30 Dec. 1527, 16 Marts 1530, 6 Mai 1528. Münch. Saml.). Et Vidnesbyrd baade om Kong Christierns Tillid til Chr. Pedersen og om Betydningen af Kongens Overgang til Katholicismen er det, at han uagtet den i Begyndelsen af Aaret 1530 indgaaene Forpligtelse at følge den katholske Lære, søgte at beholde Chr. Pedersen som sin Hofpræst, en Adfærd af Kongen, der vakte store Betæneligheder hos den verdenskløge Johan Weze (see dennes senere trykte Breve af 13 og 31 Marts 1530). Chr. Pedersen, der hidtil synes at have levet temmelig ubemærket af den nederlandske Regjering, og navnlig ikke led nogen Ulampe ved Forfølgelsen 1528—29, da Hans Mikkelsen og flere af Kongens Tjenerne fængsledes for Troens Skyld, og Vilhelm af Zwoll henrettedes, blev nu Gjenstand for Opmærksomhed. Regentinde Margrete lod anstille en Undersøgelse om, hvilke af Kongens Omgivelser der vare luthersksindede og i denne Henseende udøvede meest Indflydelse paa ham. I den herom afgivne Beretning nævnes "Iohannes Michaelis, Benedictus van der Wisch marescalcus, item unus secretarius Christiernus nomine", som de farligste og som de, der

harth¹⁾) och til meg. Tha siger her Bernharth, ath han will gierne güre ethers befallinge och willye, och lade wti morrigen tide- lige skicke buoid til Synneuald eller Fynsterwald, och skicke szo mangne stücker klæde til ether, som i begærer; men thet hendner seg offthe, ath ssodanne klæde ere icke tilreedde strax athfange. Ther fore thet alle snaresthe han kan fange thet, skwille i strax fange thet; han er ether welwillige och troe, som ieg kan fornimme . . . . .

først og fremmest burde fjærnes (Haagske Afskr. Kgl. Bibl.; Stykket er udateret, men maa efter Indholdet henføres til først i Aaret 1530). Uden Tvivl har dette foranlediget, at Chr. Pedersen nu en Tidlang maatte iagttage større Tilbageholdenhed og Forsigtighed end før, og heraf forklares vel, at han i Aaret 1530 slet ingen Skrifter udgav, medens hans litterære Virksomhed baade Aaret forud og Aaret efter var meget stor. Han opholdt sig, som det sees af hans her udgivne Skrifter, i Aaret 1531 i Antwerpen; men næste Aar var han i Malmø, hvor hans Skrift *de gratia divina et confessione* er trykt 1532. Nærmere Oplysning om hans Tilbagekomst til Danmark giver et Sted i Tegnelser over alle Lande 1531—32 (meddeelt af C. J. Brandt), hvori det hedder: "Mester Christiern Perszön protectorium, at hand maa boo vtj Malmö oc nære oc bierge sig aff prenterij oc were kongelig mt hæld oc troe"; det er udateret; men det næste Stykke har Datum Kjøbenhavn 5 August 1532. Chr. Pedersen har altsaa, ligesom flere af Kong Christierns nærmere Tilhængere, faaet Benaadning efter Kongens Tilfængtagelse, da de ikke længer ansaaes for farlige. Da hiint Beskjærmelsesbrev er udstædt næsten samtidigt med Kong Christierns Ankomst til Kjøbenhavn (sidst i Juli 1532), ligger den Formodning nær, at han har været med Kongen i Norge og fulgt ned med ham til Kjøbenhavn. Imidlertid synes den store litterære Virksomhed, som Chr. Pedersen netop i Aaret 1531 har udviklet i Antwerpen, ikke let forenelig med, at han samme Aar skulde have forladt denne By (Christiern den Anden reiste fra Holland i Oktober 1531, og var hele Sommeren i Virksomhed med at forberede Tøget), heller ikke har Udgifveren i de talrige og udførlige Papirer, som haves om Kong Christierns Ophold i Norge, hidtil stødt paa noget Spor til Chr. Pedersens Tilstedeværelse i dette Land. Er han kommen til Norge, maa det snarest antages at være skeet en Tid efter Kongens Overfart, hvilket vel kunde skee, da Kongen vedligeholdte Forbindelsen med Nederlandene ved Bud og Skrivelser.

¹⁾ Berend v. Mehlen havde efter sin Fordrivelse fra Sverrig igjen nærmet sig Christiern den Anden og var nu ganske forsonet med ham. Slottet Sonnenwald tilhørte Familien Mingkwitz, af hvilken flere Brødre havde været i Kong Christierns Tjeneste, se S. 141, Anm.

Jtem gwd wære loff, ath myn raid er framgangede, hwilken iegh gaff Hans Mickelssön, tha ieg war hwoos hannom wti Nederlandh, ath han skwlde annamme syn æckthe hwsfrwe til seg, om han kwndne icke læffwe forwthen hworery. Men end dogh han thend tiidh thet forsmoede, haffuer gwd fwldkommede thet, hwarfore hobes ieg, ath han skall gifwe seg fran thend dieffwels læffwent etc.¹⁾ . . .

Screffwet wti Swynesth thend xiiii dag nouembris aar 1527.

Paulus P. K. tuus ex
animo ó δούλος.

-
- 1) Disse ikke meget venskabelige Yttringer til Kongen om Hans Mikkelsen paadrogte denne (som man seer af hans Gjensvar dat. Lier 13 Dec. 1527) et meget strængt og hæftigt Brev fra Kongen, hvori han ønskede, at Regentinde Margrete vilde straffe H. Mikkelsen paa det Haardeste for hans utilbørlige Levnet, og sagde, at han og Poul Kempe havde havt i Sinde at skrive ham "en christelig epistolam" til, men havde ladet det være, fordi Christus siger, man skal ikke kaste Perler for Sviin. I H. Mikkelsens Svar nævnes en Pige Gertrud, som han kort forud havde bortsendt til Tydskland og som synes at være den, han hidtil havde levet i Forbindelse med. Hans Mikkelsens Brev er iøvrigt skrevet med langt større Freidighed, end man skulde vente af hans mislige Forhold. Han paakalder med Eftertryk det Krav, som den angergivne og bodfærdige Synder havde paa at mødes med Mildhed og Overbærenhed af sine Medchristne, der ogsaa vare syndige Mennesker; han klager over Kongens Haardhed og Poul Kempes Hovmod: han havde en anden Poul, der var ham meget venlig, og som taler langt trøsteligere i den hellige Skrift. Forsaavidt Kongen havde ønsket, at Regentinde Margrete vilde straffe ham, bemærker han: "Jeg kand skööt icke komme tiill större vanlöcke oc forderff paa verdens vegne, end som ieg er, vden ald eneste thenne gamble slemme fwle jordseck, som ieg end nw haffuer aff verden at drages met, huilcken som tock dageligen skjinder seg til graffuen; hannom kand nw inttit saa mögit ondt bliffue vonsket eller hende kand, at hand jaa fast mere straff forskijldet haffuer. Er thet nw saa forseet aff gud, at frue Margrete skall worde hans straff, fiat voluntas dei: thaa vill ieg gifue henne samme gamble seck vti en skantzse; ieg ved athenes macht strecker seg offuer lifff och godtz och icke lenger; sijellen viil ieg ingsette vti guds reene oc blotte barmhertighed, som oss arme söndere er forelagt oc tilsagt vti Christo." Hans Mikkelsens Brev er interessant, men for vidtløftigt — to tætskrevne Ark — til at meddeles i sin Heelhed. I Kongens (eller rettere Poul Kempes) Gjensvar beskyldes Hans Mikkelsen for at bøie Skriften efter sin kjødelige Forstand og plumre dens rene Brønde med sin Jord.

(Original paa Papir med Spor af Forsegling. Münch. Samling Nr. 2122. Christiania. Sædvanlig Udskrift til Kongen "suo domino et mecænati clementissimo.")

236.

Speier 12 Januar 1528.

Christiern Winter giver Kong Christiern Underretning om et nyt nærgaaende Skrift, som Frederik den Første har ladet udgaae mod Kongen; han tilbyder at besvare det, og raader Kongen i ethvert Tilfælde at lade noget foretage imod det; klager over sin store Nød og Fattigdom.

Ether nades hogmechtigheidt myn üdmyge tro plichtuge thien-
nest met nade oc friid aff gud wor fadir oc wor herre Iesu
Christo....¹⁾). Sameledes ther for vden sender ieg e. n. en bog,
vtaff huilken ieg haffuer til forne screffuet e. n., oc som mange
doctores, procuratores, herrer vtaff regimentet oc cammerretten her
er, som latin kunde, haffuer en ther aff, som hertogen aff Holsten
haffuir ladet vdganget paa e. n., huilken offuerganger alle the skent-
lige scriffit, som paa nogle menneske ere worden scriffue, siden
werden wortte stiftt. Thersom e. n. wil laden vdlegge for seg,
tha skal hun forwundre seg stuorligen, at so stuoor dodelige
afwende kunde were vtj nogre menniske, som wilde so gruselige ting
scriffue paa siin egen slecht. Ther som e. n. begeret, at ieg schal
giffue swar ther vppaa, so mwe e. n. scriffue meg siin wille tiil,
oc en liden vnderuisning ther huoes om the besunderlige misgerninge,
hand ligger e. n. til, som er om thend forbund met koningen aff
Franckerige; Item om thend scriffit, e. n. skulde giffuet keyseren
paa fransoes, at straffe thet brabrandeske oc burgundiske raadt; at
lade fordrugne koningens sendebuod aff Poleu; item at e. n. skulde
haffde sagt, at hun wilde leffue thend dag, at hun motte fry jage
for Gotterop, at hunden skulle höres vtj borgestuwen, oc mange
andre, som icke stander vtj thend fürste vdgangne screffit, ther for

¹⁾ Her og i det Følgende ere Stykker af mindre betydende Indhold udeladte.

haffuir oc Cornelius intthet kunde swaret ther til¹⁾. Ther som ieg haffde haffd so mange penning offuerløbs mer end til tæring, tha haffde ieg ladet skickæ paa e. n. wegne met samme bog met cammerretterns scriffuelsze til hertogen, oc atspøre hannom, om hand selffuer eller nogre vtaff hans sammbtycke eller befaling haffde ladet vdganget samme bog emod e. n., oc om hand wil bestaa samme bog oc alt som vtj hendne stander, oc thet giffue scriftligen til kendne fran seg. Heller tyckes e. n. raadeligt were, at hun selffuer handlet met the fürster, som forsambles skulle, at the alle samptlige vtj en breiff forsendet met en theres sworne buod samme bog forseget til hertog Friderich, heller margreffuen aff Brandenburg allene, oc atspøre hannom som forscreffuit stander; men met cammerrettern kunde thet lempeligeste skeep, om samme fürsterne wilde icke tage them thet offuer. Oc ther som hand bekender saadanne bog met siin scriffuelsze til bage egen, tha skulle e. n. begeir samme bekendelsze oc bog til sammen oc sende megh them hiidt, tha wiid ieg raadt met rette szo at handle met samme boch, at hertogen skulle giffue nogre tusinde gyllen ther tiil, at hun war aldrj vdganget; oc wil ieg nest guds hielp so fliet, at samme bog skal worde aapenbarlige fordömp^t at brendes heller vtj andre mode forderffues, oc almeniglige kayserlige mandat skal ther offuer vdgange offuer thet gantske romische riige, at hwor som samme bog findes, tha skal hun brennes, oc hwo som haffuir samme bog fall, thend skal haffue for brot liiff oc guots, vthen e. n. antwurde stander ther buoes. Thet kand och skeep, at hertogen kan komme vtj acht oc offueracht fore samme bog; thi thet er aapenbarlige halslosz sag, at lade vdgange saadanne skendbreffue (som kalles vtj keyserlige rett libellj famosj); oc ther som hand selffuer bekendner samme bog met siin breff oc segel, tha kand thet ingen længere procesz giöres vppaa, end effter hertogen worder en mooll steffnet, strax sige dom ther vppaa; thi hannom buorde thet ingenlunde at haffue giort, efftir thii i stander met thend

¹⁾ Kong Christierns responsio ad duas epistolas Frederici patruj, forfattet af Corn. Scepper, var alene rettet mod Frederik den Førstes Manifest af 6 Juli 1523 (trykt hos Hvitf. VII. 297 flg.) og sammes Skrivelse til Kammerretten af 6 Jan. 1524. Skjøndt Fortalen til responsio ad duas epistolas er dateret 10 April 1524, kan det ikke være udgivet tidligst før i September 1524, men altsaa dog længe før det nye af Chr. Winter her omtalte Stridsskrift fra Frederik den Første (smlgn. Udg. disp. de reb. Chr. Ildi S. 38-41).

andre vtj rette, oc hues e. n. thette forsümmer, so forsümmer hun en stuor deel vtaff siin rett . . . .¹⁾).

Sameledis giffuer ieg e. n. üdmygeligen til kendne, at ieg haffuir icke tæring lenger end nu vtj iij vgger; ther til er ieg sküt so nagne, at ieg skemmer meg paa e. n. wegne at gange vd paa gaaden, om ieg skal inthet thale om kuldlen ieg lider, naar ieg vdganger. War thet icke, gud almæchtigeste giortet oc skicket thet so, tha forringet thet stuorligen e. n. och myn handlung, at ieg er so ilde kleddir: ingen procuratoris thienner, icke nogle cammerherris fyrbüders kledir ere so vndne oc so reffne som the myne.

¹⁾ Af det, som Chr. Winter meddeler af Stridsskriftets Indhold, sees, at han sigter til Kong Frederiks responsio ad calumnias Christierni patuelis, som er udkommet uden Angivelse af Forfatter, Trykkested eller Tid. Chr. Winter havde allerede en god Tid før det udkom, faaet Kundskab om, at et saadant Skrift var i Værk. Han skrev derom til Kong Christiern fra Eslingen 8 Juli 1526 (Münch. Saml.): "Item er thet oc giffuet meg til kendne, at hertogen aff Holsten ladir giøre suaar emod e. n. paa thend e. n. entschuldung, som Cornelius haffuir giort; oc en af lante Pommeren, som haffuir werit lenge tiil Wittemberg oc hedir Petrus Sauenius (sic), skulle haffue giort samme bogh, oc er nw hertogens söns skolemeister; oc ther til yttermere sandhhit skal Philippus Melancthon haffue samme bog oc offuerseen, oc siden skal prentes oc vdgaa. Ther som e. n. kunde bekomme en exemplar ther aff oc wilde sende meg, tha wilde ieg met guds hielp suare hannom ther ret til met e. n. guode raad." Heraf i Forbindelse med det oven aftrykte Brev sees altsaa, at dette Stridsskrift først er blevet udarbejdet i Aaret 1526 (hvad ogsaa andre Grunde bestyrke) og først trykt og udbredt i Tydskland sidst i Aaret 1527, en paafaldende lang Tid af to til tre Aar efter det Skrift af Corn. Scepper, imod hvilket det var rettet. Tillige bestyrkes det, at Peter Svave, og ikke Wolfgang Utenhoff, er Forfatteren.

Imod det Skrift, som den danske Adel og Geistlighed lod udgaae mod Kong Christiern Juli 1523 (trykt hos Hvitfeldt VII. 281 fig.), ytrer Corn. Scepper paa forskjellige Steder, at han vil skrive; men dette er aldrig skeet. Kong Christiern har siden overdraget Chr. Winter at forfatte et saadant Skrift. Herom ytrer Chr. Winter i nys omtalte Brev af 8 Juli 1526: "Emod the Danske wil ieg snarligen efftir ieg kommir hiid vp egen sende e. n. en copie, vtj huilcken e. n. skal finde, at ieg haffuir giort thenom fuldlist." I et noget senere Brev af 8 November 1526 kommer han tilbage til det Samme, og ytrer, at hvis han ikke havde maattet flakke saa meget omkring og søvne det Nødvendige til sin Underhold, "tha skulle lenge siden thend bog werit vde emod the Danske, som ether nade haffuer befalet meg at scriffue emod thennom." Men Chr. Winter kom aldrig, ligesaa lidet som Corn. Scepper, til at udgive noget saadant Skrift.

Jeg haffuer icke andnet kledir at gange dageligen vtj end thend graw enfalte paltroch, e. n. söster luöd giöre meg sancti Michils dag war thet en aar, oc samme tiid en sardugs troye; nw ere buode diele sköt so vdreffuet, at lidet henger sammel ther vtaff; skulle ieg selge alle myne kledir, ieg ganger dageligeligen vtj, tha gulde the meg icke two gyllen. Thi bether ieg e. n. ödmygeligen, at hun wil betencke meg met xx gulden tiil tæring oc noget til kledir. Ther til haffuir ieg so stuor nöd oc brüst for bögger, at ieg kand inthet fuldkommeligen som ieg skulle oc kunde handle vtj e. n. sag. . . . .

Screffuit vtj Spire thend xij tagh januarij aar etc. mdxxviiij.

S. e. n. h.

ödmyge tro plichtug thienner

Christiern Winter
secretarius etc.

Udskrift:

Dem durchlauchtigesten groszmachtigen fursten vnd herenn zu der reich Thenmarcken etc.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2574. Christiania.)

237.

(Torgau) 26 Marts 1528.

Kurfyrstinde Elisabeths og Christiern den Andens offentlige Erklæring til Kurfyrst Johan af Sachsen angaaende Elisabeths Flugt fra hendes Ægtefælle med Bøn om Tilflugt og Beskyttelse.

Artickell des bedennckens, welcher gestalt die furhaltung von wegenn koniglicher wirde zu Dennemarck, auch der marggrefin von Brandenburg, vnnserm gnedigsten herren, jn öffentlicher ertzehlung bescheenn soll.

Erstlich das jre f. g. vnnserm gnedigsten hern, als dem höchsten vertrautem freund auff erden, hiebeuor gantz freuntlicher maynung jrer f. g. mercklich obligenn vund hoche beschwerung, so

jren g. von jrem herrn vnd gemahel dem churfursten zu Brandenburg furgestandenn, durch jrer f. g. schreiben auch sonst hette vortraulich antzaigen vnd vermelden lassenn; dorauff auch allewege von seinen churf. g. garfreuntliche vnd tröstliche anntwort begegnet, des sich jre f. g. auff freuntlichst bedancket vnd nochmals bedancken thete.

Jre f. g. weren auch jnn guter hoffnung gestanden, der almechtige got wurd die sache also richtenn, domit die beschwerung jres herrn vnd gemahls, so jegen jren f. g. furgenubmen, sich zu besserung gewannt. Aber vber alles, auch das jre f. g. sich zu vörhör erbotten vnd dorumb gebetenn, auch konigliche wird durch jre geschickten jre g. vorbotenn, haben sich doch die sachenn teglich vnd bis anuher nicht geringer sonnder mehr beschwerlich vnd dermassen zugetragen, doraus jre f. g. aigentlich vormarckt vnd befunden, das jrer g. herrn vnd gemahls wille vnd gemute dohin geschlossen, also mit jren f. g. zugebaren, das jren f. g. an jren gewissenn vnd hail der selenn, auch dortzu an jrer f. g. leibe beschwerlicher vnd vntreglicher nachtail wolt zugemessen vnd aufgelegt werdenn, wie dan jre f. g. seinen churf. g. als dem hochgeliebtem freund desselben gruntliche vnd aigentliche vrsachenn ferner ju vertrauen antzaigen woltenn.

Aus dem allem seint jre f. g. höchlich verursacht zu errettung jrer g. sele, gewissenn, auch aus menschlicher forcht vnd mehr guugsamen vrsachen sich von jrem herrn vnd gemahl, auch jrer baiden g. kindern, wiewol mit hochbekumertem gemute vnd trubsal, zuwendenn, vnd demnach sich zu eurn churf. g. auff das besondere hoch zuvorsichtig vertrauen als dem herrn vnd freund begeben¹⁾. Were dorauff der königlichen wird, auch jrer f. g. gantzfreuntlichs vnd vleissigs bitten, sein churf. g. wolten jre f. g. also freuntlich annehmen vnd vnderhalten, dann jre f. g. seint gantzwillig vnd freuntlich genaigt, auch hiemit erbüttigt, alles das jhenige, so eur churf. g. allain ader aber neben andern jrer f. g. herrn vnd freunden, die sie auch zuersuchenn willens, nach gestalt vnd gelegenhait der handlung vnd sachen erwegen, bedenncken vnd fur christlich, ehrlich, billich vnd gut ansehen werden, doryn-

¹⁾ Om Kurfyrstinde Elisabets Flugt og Ankomst til Torgau se Menckenii scriptor. tom. II. col. 1116—17.

nenn wollen jre f. g. one alle widerrede, ausflucht ader alnliche wegerung freuntlich verfolgenn vnn demselbenn nachlebenn. Vnn ist hochgedachter königlicher wird, auch jrer f. g. freuntlicher trost vnn gantze zuorsicht, eur churf. g. werdenn jre f. g. jnn disenn jrer f. g. höchstenn nöthen selen, gewissenn, ehren vnn leibs, als der christliche churfurst vnn blutsuorwannte freund, nicht verlassenn, sonndern sich wie gebetenn freuntlich vnn guthwillig ertzai-gen; das wollen konigliche wird mit freuntlichem vleis verdienen, vnn jre f. g. jnn allem guten jegen eurn churf. g. als derselben liebenn herrn vnn freund nymmer mehr vergessenn.

Vnn wiewol konigliche wird, auch hochgedachte mein gnedigste frau, sich bey eurn churf. g. kains abschlagks versehenn, bitten doch jre kü. wird vnn f. g. von eurn churf. g. freuntliche anthwort.

Jm fall aber, gnedigster churfurst vnn herr, so dise königlicher werde meins gnedigsten herrn, auch meiner gnedigstenn frawen bitt vnd suchung zubewilligen von e. churf. g. wolt jn wegerung gestanden werdenn, alsdoch jre konigliche wird vnd f. g. sich gar nicht verhoffen, seint jre f. g. enntschlossen vnd bedacht, sich von hynnen widerumb zum furderlichsten zubegeben, vnn jn das ellennd, do got der almechtig jre f. g. hin fugen vnn sie jrer g. augenn weisen werden, zubegeben.

Solchs alles haben konigliche wird vnd jre f. g. mir beuolhen e. churf. g. gantzfreuntlicher maynung antzutzaigen vnd zuormelden.

(Udkast eller samtidig Afskrift. Münch. Saml. Nr. 4301. Kbhvn. Paategnet med samtidig Haand: "Das furhalten, so die marggrefin von Brandenburg jnn jrer g. ankunfft dem churfursten zu Sachsen &c. dornstags nach letare anno xxviiij öffentlich hat thun lassenn".)

Kurfyrst Joachim af Brandenburg nægter at have opført sig saaledes mod sin Hustru Elisabet, at hun havde skjellig Grund til at flygte fra ham; gjør Christiern den Anden hæftige Bebreidelser og nærgaaende Beskyldninger, opsiger ham sit Leide og lover ham sit Fjendskab.

Durchleuchtigster konig, vnns ist ein schreiben, welchs mit vielem vnerfindlichem angeben an vnnsern freuntlichen lieben sson vnnd die rethe von derselben e. k. w. vber vns aussgangen, von seiner lieben vnd vnsern rethen vnns behendigt worden, welchs wir vorlesen. Vnnd fugen euch daruff zuwissen, das wir gar nicht gestendig, das wir vnns von der zzeit an, so wir vnns erst mit vnser gemahl vorheyrath, jn ichts oder keinerley gein jr anderst, dan einem ehrliebenden frommen vnd loblichen churfursten zustehet, mit wortten oder wercken gehalten vnd ertzaigt habenn; vnnd wess vnns des von euch vnd vnser gemahl vfferlegt, soll sich abgottwill mit keinem grunde oder warheit befinden noch ausgehurt werden; vilweniger das wir sie widder cristlich ordnung zubeschwere irer selen zu etwas solten gedrunge oder gehalten habenn, vnnd zuuorderst das wir gein jrer personn etwas gefערlichs oder nachteiligs solten furtzhaben ye willens oder gemuets gewest sein. Aber das ist wazer, das sich jre liebe, widder cristliche satzung vnd ordnung, auch den gebrauch der gemeinen cristlichen kirchen vnnd dieses vnser churfurstenthumbs vbung, das heilige hochwirdige sacrament des fron leichnams vnd pluts vnnsers hern Jhesu Cristi jn zweyerley gestalt zuempfangen vnderstanden, das wir aus cristlicher schuldiger pflicht, auch aus gebott vnd beuelh vnnsrer oberkeit nicht habenn nachgeben, willigen noch gestatten mögen, noch wollenn, daraus jre liebe ein vnfreuntlichen willen gein vnns gefasst vnd furgenohmen, des wir dan nicht vnphillich neben dem andern vorgemelten irem vnristlichen vornehmen myssfallen vnd beschwerde getragen, aber dannocht vber dis alles, wie offentlich am tag vnd euch selbst auch meniglich bewust, gegen irer personn mit worthen oder wercken nichts thettlichs oder vnfreuntlichs biss vff heuttigen tag furgenohmen. Zu dem wysst ir euch zuerynnern, wass ir vnns in ewerm abscheidt jm felde, do wir nach der Zcossen haben reynten wollenn, zugesagt, nemlich das ir euch vfs hochst bey ewer swester befeisigen wollet, sie dohynt zubewegen, das sie sich der empfangung halben des heiligen sacraments cristlich vnnd nach aler loblicher

der kirchen gewonheit vff diese osterliche zzeit haltenn vnd ertzai-
gen solt, dargegen wir widerumb euch zugesagt, wahn solchs ge-
schee, wossten wir mit vnser gemahel nichts anders dan liebs
vnd guts, vnnd wolten thun, wass jr lieb vnd gefellig wehre. Es
ist euch auch vnvorborgen, wess sich vnser gemahl durch vnsern
beichtvater derhalben auch in ewerm beywesen gegen vnns erpottenn,
des wir auch mit jr also byss vff den sontag judica jrem begernn
nach gutlich vnd freuntlich zufrieden gewest, vff welchen sontag jr
euch widerumb personlich bey vnns zuerscheinen erpotten, daruff
wir auch negst vor vnserm abscheidt jre liebe in der kirchen freunt-
lich angesprochen, jn die arm genohmen vnd gesegnet. Aber als-
paldt ir dozumahl von vnns aus dem felde hinein kommen, habt ir
vnser gemahl kleynot vnd cleyder jn ewer kassten gepackt sampt
ewern aigen schuldtbriffen, die ir vnns vber viervndtzwantzig tau-
sent gulden gegeben, so wir euch an kleynotten vnd anderm vorge-
strackt ¹⁾, vnnd mit vnserm pass vnd gleytt hinweg geschickt,
vnnd vnns dieselben reublich entwandt, daran nicht gesettigt ge-
west, sonnder in vnserm abwesen vnser gemahl, welche wir euch
doch mehrmals ewers gefallens mit sich jns feldt zunehmen, zu-
reytten vnnd zufharen nye geweigert, bey nebel vnd nacht, vnuor-
wahrt, vnbesorgt, jnn vnserm schutz vnnd gleytt, auch vber zuge-
stalten trawen vnd glauben, widder gott, ehr vnd recht, vnns, vn-
sern kindern vnd kinds kindern, aller vnser freuntschafft, auch
lannden vnd leutthen zu ewigem honn, nachteil vnd schimpff, boss-
lich vnd vorgesslich aus vnser behausung vnd lannden entfurth,
beraubt vnd entfrembdt, welchs wir vnns zu euch vber manichfaltige
ertzeygte trewe vnd wolthaet, auch zugestalten trawen vnd glauben,
gar nicht vorseben; dan wir euch bey dreyen jharenn mit den
ewern furstlich enthalten zu der zzeit, do ir euch nergents sicher
gewost, sich auch nymant hat wollenn vnterstehen euch zuglaytten,
zuhauseenn oder zuhegenn, vil lannde vnd leutthe vmb ewerntwillen
begeben vnnd ertzurnnt; vber das wir euch auch vnser parschafft

---

1) Det var Kurfyrstinde Elisabeth, der havde laant sin Broder sine Klenodier til dermed at reise Penge og havde modtaget Gjældsbreve derfor. Hun eller hendes Broder paa hendes Vegne var altsaa berettiget til at medtage Gjælds-
brevet — hvis ellers Kurfyrstens Paastaaende i denne Henseende er rigtigt, hvilket Christiern den Anden i sit Svar af 11 April benægter. Kurfyrstinde Elisabeth tæler i sit Svar kun om medtagne Klenodier og Klæder.

vnd cleynott biss in achtvndsechtzig tausent gulden furgestrackt, der wir auch noch von euch vnbetzahl sein; dartzu euch vnser leib vnd gutt nachgefhurt, auch lannde vnd leutthe neben euch zugesatz. Dieweil aber dasselbig itzt alles durch diese ewre bosse vorgessliche thaet, die ir an vnns vnd den vnsern begangen, vnangesehen gewest, vnd mit vndangbarkeit vorgultenn, so wirdt es one zweiffel bey allermeniglich voriger ewer bosenn thaetten vnd mysshandlungen, die euch von ewern aigen konigreichen vnd vnderthanen, auch den stedten vnd andern nachgedruckt, gemahlt vnd geschrieben sein, ein warhafftige vnd glaubliche bestettigung geben. Damit ir nue auch besiuden mogt, das vnns solche ewer ertzeigte vntrewe vnd vbelthaet zuhertzen vnd gemuet gehe, auch zw hochster beschwerung gereich vnd zukunfftiglich gehen vnd reichen soll, so kunden wir euch vnd allenn den ewern vnd schreibenn vnsern schutz, schirm vnd gleytt jun allenn vnsern landenn vnd furstenthumen vnd gepieten hiemit vff, vnd wollenn gegen euch vnd den ewern, doch ausgescheiden die junge herschafft, so in Brabandt ist, sampt allem vnserm anhang vnd vorwantten vnser notturfft vnd gelegenheit nach widerumb dartzu trachtenn vnd gedennen, darnach ir euch mugt habenn vnd wissen zurichten. Datum Coln an der Sprew am sonnabent nach judica anno etc. xxviii^o.

Joachim von gots gnaden marggraue
zu Brandenburg, des heil. rom. reichs
ertzcammerer vnd kurfurst etc.

Udskrift:

Dem durchleuchtigsten furstenn, hern Cristiern, aus Dennemarken,
Schweden, Norwegen etc. konigen.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2287. Kbhvn.)

239.

Torgau 8 April 1528.

Kurfyrstinde Elisabeth tilkjendegiver Kurfyrst Johan af Sachsen, at hun ikke kan gaae ind paa Kurfyrst Joachims Begjæring om at begive sig tilbage til ham; gjendrriver nogle af hans Beskyldninger, men henholder sig iøvrigt til sin tidligere Erklæring, og beder Kurfyrsten af Sachsen ikke at unddrage hende sin Beskyttelse.

Hochgeborner furst, freuntlicher lieber herr vnnd veter. Gegen eur lieb bedaucken wir vnns ganz fruntlich, das eur lieb vnns hat durch jre rete bericht thun lassenn, was des hochgebornen fursten hern Joachim marggrauen zu Brandenburg vnnd churfursten etc. vnnsers lieben herrn vnnd gemaheln geschickten vnserthalben eur lieb erzalt vnnd gebeten habenn, vnnd heten eur lieb gern als bald vnnsere andwort darauf getan vnnd eur lieb vnnsere maynung vnnd gemuet zuerkennen gegeben: so hat vns vnnschickligkeit vnnsers leibs daran verhindert, vnd biten eur lieb wolle des vorziehens nicht vnwillen habenn. Lieber herr vnd veter, aus welcherlay vrsachenn nach lange gehabter gedult vnd erlidener fahr wir vns zu lezt von vnserm hern vnd gemaheln habenn abwenden müssen, als nemlich die vnser seel, ehre, gewissen vnd leib angetroffen, haben wir eur lieb etlicher mass durch ein schrift bericht, welche wir an eur lieb, als wir erstlich hieher zu eur lieb komen sein, geschriben, die dan ewr lieb, als wir vorstanden haben, seiner lieb ferner zugeschickt hat. Bey derselben wollen wir vnnsere beschwerung noch zurzeit jnn gemain vnnserm hern vnd gemaheln vnnd vnnsern lieben kindern zu glimpff beruhenn lassen. Konnen auch woll bedencken, wie vns eur lieb baidere seits vorwant sein, das es eur lieb zuhoerenn beschwerlich sein mocht; dan wir werden den so hoch vorursacht, das wirs zurettung vnnsers glimpfs nicht meiden noch vorhabenn sein (sic) konnen, sall es von vnns nicht leichtlich beschehen. Wurde vns aber dar zu vrsach gegeben, das wir es thun musten, so verhoffen wir eur lieb auch sein lieb selbst vnnd menigklich werden vnns darumb nicht vordenkenn. Dan war ist es, wie vnser herr an eur lieb hat tragen lassen, das wir nyndert bass heten konnen noch mogen sein, dan bey seiner lieb; aber wold got das sich sein lieb mit etwas wenigern beschwerungen gegen vns gehalten hete, wie solte so gar nicht vnd nymmermehr jn vnsern syn kommen sein, vnns so elendigklich von seiner lieb vnd vnnsere baidere kindern zuziehenn. Ab auch einich mensch, das nhur jnn sein

aigen hertz gehen will, gedencken kan, das wir vnser abwenden vonn vnserm hern vnd gemahel vnd vnsern hertzallerliebsten kindern vnnd gothe sey danck Kindes kindern anders dann aus hochster dringenden noth vnd vonn kayner freud wegen getann habenn; diweil wir sonder ruhm aus konigklichen stam herkommen vnd nhun vnserm hern vnnd gemaheln ezliche vill jar, als wir fur war wissenn vnns sein lieb selbst noch kain mensch anders nachsagenn wyrt noch kan, jnn weiblichem ehelichem wandell als ein aufrichtige furstin vnnd bider weib gehalten haben, stellen wir zu eur lieb vnnd eins jedern bedencken. Wir lassens aber, wie vorgesagt ist, auff dissmal darbey beruhenn. So wir auch gleich die wenigen klaiden vnnd klainoter aus vnserm wesen zu Coln gebracht vnnd zu vnns genomen, so weren es doch vnser aigen klaiden vnnd klainoter gewest, vnnd heten vnserm hern vnd gemahel oder nyemants nichts darmit entwant. Auch waiss sein lieb selbst woll, was wir ann claynöttern nhun ezlich jar herr gehabt haben; vnnd heten nicht gehofft, das sein lieb vnns dasselbige vorkerlich wurde geacht haben, so wir darneben elends, jamers vnnd durftigkeit gleichwoll an dasselbige genug habenn werden. Bleibet aber daran etwas vberlay, so vns der ewig got vonn diesem jamertall heut oder morgen fordert, so wissen wir woll, das es nymands pillicher geburenn will dann vnsern leiplichen vnnd lieben kindern. Das wir vnns nhun zu vnserm hern also widerbegeben soltenn, diweil vnser beschwerung vnd fahr, wie eur lieb bedencken kan, izt grosser dan sy vordin yhe gewest, hoffen wir eur lieb als vnser veter, noch ander vnners hern gemaheln vnd vnser frund werden vnns dasselbige nicht rathenn; dan domit wurden wir nichts anders thuen, dan das wir vns aus der ersten fahr jn noch ein grosse begeben hetenn. So konthen wir auch, wo wir des nicht vertrag haben mochten, erkentnus darumb leiden, ob wir dergestalt, wie vonn seiner lieb wegen gesucht, vns zu seiner lieb zubegeben pflichtig sein sollen oder nicht. Diweil aber eur lieb vor vonn vnns vernohmen hat, das wir vnns von vnserm gemahel gewant haben, vonn vrsachen wegen beschehen ssey, die vnser seel, gewissen, ehre vnd leib belangt haben, vnnd doch auf eur lieb, welche nach vnserm lieben hern vnd brudern dem konig vonn Dennemargk vnser negste bluts vorwante frund ist, diss er bieten getan, das sie vnns allein oder aber neben andern vnsern hern vnd freunden jn allem dem, das christlich, erlich vnnd pillich, sall zu weyssen habenn: so biten wir eur lieb vmb gotes vnd der verwantnus willen, dieselbigen wolle vnser obli-

gen, souil wir vor got vnd der weld fueg vnd recht habenn (weiter bitten wir nicht), zu fruntlichen gemuet nehmen vnnnd bey vns jnn diesem falle nicht mehr thun, dan souil eur lieb ainem andern christen menschen, das nicht des herkomens, aus christlicher lieb vnd pflicht zutun schuldig weren; wie wir den andere vnnsere herrn vnnnd frund, so sich die sachenn vnnsers hern halbenn nicht auf andere wege schicken werden, jnn gleicher gestalt zuersuchenn auch willens sein, wie wir vnns dann solchs zu erer libe geuislich vortrosten. Das wollen wir vmb eur lieb fruntlich beschulden; so wirdet es vnnserr herr vnd bruder ko. werden zu Dennemargk auch nicht vnterlassen vmb e. l. fruntlich zuuordienen. Gegeben zu Tor-gaw am mitwoch nach palmarum anno domini etc. xxviii.

Von gots genaden, Elizabet geborn aus
konigklichem stam zu Dennemargk,
marggrefin zu Brandenburg etc.

Udskrift:

Dem hochgebornen furstenn hern Johansen, herzogen
zu Sachsen etc.

Paa et løst Halvark læses Følgende:

So wir auch gleich dy wenigen kleyder, kleynoth vnd anders, so wir teglichs gebraucht, aus vnserm wesen zu Coln gebracht vnd zu vns genohmen, so weren es doch vnser eigen kleider vnd kleynoth als vnser veterlich erbe gewest, vnnnd hetten vnserm hern vnd gemahel ader nymands nichts damit entwant. Auch weyss sein lieb selbst wol, was wir an cleynotten nuhn ezlich jar her gehabt, vnnnd das wir auch vnser allerbesten kleyder von perlen, gulden tuch vnd anders; so wir dyser zeit gehabt vnd zu Coln hinder vns gelassen, vnser lyben tochter fraulein Margreten aus mutterlicher lieb vnd treu jnhalts vnser eigen handtschrift gedachter vnser lyben tochter hiruber geben.

(Udkast paa Papir. Münch. Samling Nr. 2283. Kbhvn. Paategnet paa sidste Side: "Was die marggrefin nun m. gn. hern schriben solten.")

240.

Torgau 11 April 1528.

Christiern den Anden besvarer Punkt for Punkt Kurfyrst Joachims Brev af 4 April; gjengjælder hans Beskyldninger med lignende og beder ham i denne Sag at holde sig til ham selv og ikke lade det gaae ud over hans Tjenere.

Vns ist ein schreyben, so vnder euerm nahmen am sonn-
 abent nach judica zu Coln an der Sprew an vns ausgangen, am
 montag nach palmarum durch euern botten vberantwort vnd behen-
 digt wurden, dorjn yr etlich vyl vnerfintlich vnd beschwerlich vr-
 sachen an vns schreyben thut, mit anzeygung jm anfangk das jr
 gar nicht gestendigk. das jr euch von der zeyt an, so jr euch erst
 mit vnser lyben swester vorheyrath jn ychts oder keynerley gein
 jrer lybden anderst, dan eynem ehrylbenden frohmen loblichen cur-
 fursten zusteht, mit worten oder werken gehalten vnd erzeigt habet,
 vnd wes derhalben von vnser schwester vnd vns euch vffgelegt, soll
 sich mit keynem grund oder warheit befinden, vylweniger das yr
 sy wyder cristlich ordnung zu beschwere jrer seelen zu etwas ge-
 drungen oder gehalten haben, vnd zufferst das jr gein jrer per-
 son etwas geferlichs vnd nachteyligs solten fur zu haben yhe wil-
 lens vnd gemuts gewest sein etc.

Dorauff fugen wir euch zuwissen, das sich solchs alles viel
 anders dan jr angezeigt mit guthem grund vnd warheit erfinden soll.
 Jr wist euch zuerjnnern, vnd ist auch offentlich am tage vnd aller-
 menniglich bewust, welcher gestalt vnd weyss jr ein lange zeit ein
 hurisch, vnzuchtig, boss leben vnd wandel mit andern weyben ge-
 furt vnd noch teglichs vbet, vnd also vnser lybe swester als euer
 ehliche gemahel jn kummerniss vnd trubsal gelassen vnd geaussert
 habt; dorzu doch yr lyb euch jn keynerley mass eyniche vrsachen
 gegeben. So habt jr auch jr lyb von eynem jar vor ostern mit be-
 schwerlichen vnd hochdrauenden worten angeredt mit vormeldung,
 wo jr lyb nicht von dem ketzerischen vorfurischem furnehmen, als
 jrs nennet. abstejn wurde, wollett jr gegen jrer lyben dyse wege
 als mit gefenckniss vnd dergleichen harten droungen furnehmen vnd
 gebrauchen, auch euch yrer gemeinschaft gar enthalden, das euch,
 euern kindern vnd allen euern landen zu ewigem hon, schimpff vnd
 nachteyl gereychen solt. Doraus dan jr lyb aus forcht vnd blodig-
 keit jn grosse merkliche kranckeyt gefallen, wy euch vnd allen
 euern vnderthanen vnd verwanten gnugsamlich bewust. Das yr auch

jr lyb wyder cristliche ordnung zu beschwere jrer seelen nicht gedrunge noch gehalten, auch wyder jr person etwas geferlichs vnd nachteyligs furzuhaben nyhe willens solten gewest sein, jst gnugsamlich wy jtz berurt angezeigt; soll vnd wirdt auch mitler zeyt offentlich an tag gebracht vnd gelangt werden. Des abschiedts halben, so wir mit euch jm feld genohmen, so ist euch jngedenck, das wir euch vffs freuntlichst vnd vleyssigst gebethen vnd vermahnet von euerm bossen vnzuchtigen wandel, auch von dem teuffischen wesen, so jr mitt bannen vnd dergleychen ein langezeit biss her gehabt vnd noch teglichs brauchet, abzustellen, ein frohm, gotfruchtig, zuchtig leben anzufahen, mit anzeigung das solchs euch als einen weytberumbten hochuerstendigen des reichs curfursten ein grosse merkliche nachrede vnd schande zugemessen wurde; so jr vns jn dem wylfahren wurdet, wolten wir vns beveleissigen bey vnser swester zuerhalten, euch nach euerm gefallen hinwydervmb auch schuldig trew, gehorsam vnd freuntschaft zuleystenn, doch der gestalt das es nicht wyder gottes geboth vnd gewissen were. Doruff jr vns dozumal zur antwort geben, jr hettet biss jn xxii jar mit derselben sachen, nohmlich dy teuffische handlung vnd derselben gemeinschaft vmbgangen, wolten euch hinforder auch als ein loblicher curfurst dorjn ferner aller gebur wol wissen zuhalten. Wes sich auch vnser lybe swester gegen euerm beichtvather jn vnserm auch vnser vettern marggraff Joachims euers sohns erpotten, habt jr vnd sy alle gnugsamlichen bewust, vnd ist fast dy meynung gewest, jr lyb wolten sich dessfals bedencken vnd doruff christlich guthe antwort geben. So seindt wir auch nicht jn abrede, das wir vff sonntag judica wydervmb, sso fern sich vnser gelegenheit erstreckt, bey euch erscheynen wolten. Dweyl wir aber eygentlich vermerkt vnd befunden, das euer gemueth vnd will entlich dohin gericht vnd entschlossen gewest, mit vnser swester dermassen zuhandeln vnd zugebahren, dadurch jrer lybden gewissen auch heyl der seelen vnd dorzu jrer ehren vnd leybs boschwerlicher vntreglicher nachteyl wolt zugemessen werden, als yr euch dan offtmals gegen jrer lyb mit harten beschwerten Worten habt horen lassen, vnangesehen das sich jr lyb vielmals zu offentlicher verhore erpotten, vnd wir auch euch durch vilfeligen wegen ersucht vnd gebethen, das aber alles bey euch vnfruchtbar gewest, aus dem allen seint wir zu letzt hochlich bedrengt vnd verursacht wurden, zu errettung vnser lyben swester seelen, gewissen, leybs vnd ehr dy wege vnd fug zufinden, wy wir vns dan aus bruderlicher trew vnd pflicht schuldig erkennen, sy von euerm

gefenckniss vnd vngutigen furhaben zubringen vnd an gewahrsame orth vnd platz zu vnsern negsten freunden vnd plutsverwanten fuhren zulassen, domit ferner grosser schaden, schande vnd nachteyl euch, euern kinden, kinds kinden vnd allen euern landen doraus nicht hetten erwachsen mugen. Wo jr auch vnser lybe swester zu offentlicher verhore gestatten, als yr lyb dan oft vnd dick mit hochem vleiss gebethen, vnd so euch euer geistlich prelaten vnd rethe euch jn dyser sachen treulich vnd zum besten gerathen hetten, also gut als wir gemeint haben, wy sy wol zuthun schuldigh, solt es zu dysem handel vnd furnehmen nyhe kohmen sein. Das jr auch jn euerm schreyben anruret, wy das wir vnser schwester cleynoth vnd kleyder jn vnser kasten gepackt, sampt vnsern eygen schultbriuen hinweg geschickt vnd euch dyselben reublich entwant solten haben, das solt vnd muget jr nymmer mehr mit keynem grunde vnd warheynt auff vns bringen vnd beweyssenn; hadt aber vnser swester jchtes etwas mit sich hinwek gebracht, doruff werden jr lyb euch gnugsame, bestendigen guthe antwort geben. Der manichfaltigen erzeigten trew vnd wolthael, so jr vns vnd den vnsern jn vnserm oblygend ein lange zeit beweyst habt, das thun wir vns gein euch vffs aller vleyssigst bedancken; wir erpieten vns auch dasselbig, wan der almecthig vnser sachen wydervmb zu besserung schickt, mitt aller freuntschafft hinwyder vmb euch vnd dj euern zuuordynen; vnd auch euer geldt vnd anders, sso jr vns gutwillig furgestreckt, dorzu wir vns auch jnhalts vnser gegeben schultbriffen bekennen, das wollen wir euch, wan wir vermittelst gotlicher gnaden wydervmb zu vnsern landen vnd leuten kohmen, dancklich vnd zu voller gnuge wol bezalen, das jr des mer vns guts gefallens haben sollet. Wir verhoffen vns auch, das wir jn dyser sachen bey vnser swester nichts bosslichs noch vorgesslichs geubet, sundern doran auch sunsten vnser lebenslang wy eynem frohmen, erlybenden, cristlichen kunig nicht anders dan ehrlich, auffrichtig vnd redlich gehandelt haben, doruber yr noch nymandts anders vber vnns mit warheynt bringen noch bezeugen soll. Vnd hettet jr euch gegen vnser lyben schwester euer gemahel cristlich, freuntlich vnd aller gebur jn schuldiger ehlicher pflicht, wy sych dan einem frohmen loblichen churfursten (als jr euch berumbt) vor got vnd der weldt wol geburt, gehalten vnd erzeiget, solt es dysse wegen gar nicht erreicht haben. Wir seindt auch noch vberputig fur kay. mt, vnpartheyschen kunigen, curfursten, fursten vnd andern, auch euch selbst vnd euer eygen landtschafft dyser sachenn haben zu gebur-

licher vnd vnuorweysslicher antwort zustehen vnd zugeben. Letzlich so jr aber yhe vff euerm trotzigen hessigen gemueth verharren, vnd samt euerm anhang zu vns vnd den vnsern trachten wolt, so wollen wir gebeten haben, jr wollet, sso es nit anders sein magk, jr wollet doch vnser arme dyner vnd verwante dasselb nit entgelten vnd sy frey vnd sicher hin vnd herwyder passyren vnd reyssen lassen, dyser sachen bey vns allein ansuchung haben. Das wolten wir euch etc.

(Udkast eller samtidig Afskrift. Münch. Samling Nr. 3599. Kbhvn. Paa et noget forskjelligt Udkast til samme Brev findes Sted og Tid angivet, nemlig Torgau am Osterabend 1528, d. e. 11 April 1528.)

241.

(Torgau April 1528.)

Kurfyrstinde Elisabet af Brandenburg tilkjendegiver Kong Ferdinand, idet hun gjentager sine Klager og stærke Besværinger over Kurfyrst Joachim, de bestemte Betingelser, under hvilke hun alene vil vende tilbage til sin Ægteherre; beder Kong Ferdinand at tilstaae sig sikkert Leide.

Durchleuchtigster kunig, freuntlicher lyber her vnd oheim. Nach dem wir vns von vnserm hern vnd gemahel dem curfursten zu Brandenburk etc. vnd vnsern lyben kindern gewandt vnd gegeben, das wir dasselb nicht aus sonderlicher lieb vnd wollust oder eytelem furnehmen gethan, sundern aus merklichen, hochanlygenden, notdringenden vrsachen vnd aus befahrung vnser seelen, gewissen, leibs vnd ehr dorzu bewogenn vnd verursacht wurden, dan sein lieb etzliche jar langk jm ehlichen stand dermassen mit vns gelebt, das wieder gottes ordnung vnd gebott auch der seelen heyl gewest ist, vnns auch entlich von dem wort gottes hat dringen wollen, vnd also mit vns gehandelt, das vns dardurch an seel vnd leyb ewige verdamniss auch sunsten beschwerlicher nachteyl hett erwachsen vnd auffgelegt werden mugen; auch doran nicht gesettiget, wo gottes gnaden vns durch sein heiliges wort nicht sonderlich gesterkt

vnd auffgehalten, das wir durch solch s. l. vchristlich handlung vnd furnhemem mit merklichen kranckheiteun, sso vns derhalben zugestanden, hetten vorderben müssen; vnnd weyss gott das wir in der gestalt vnsern hern vnd gemahel, auch vnser beyderseits lybste kinder vnd got lob kinds kinder von grundt vnser hertzen nicht vbergeben. Aber so wir in solcher dranckseliger nott vnd beschwerung, das wyder gottes gebott vnd gewissen were, leben solten, wolten wir viel lyber vns verzeyhen zu tausent mal vnsern hern, kinder, freund, land vnd leuth etc. Wir seindt auch vngezweiffelter trostlicher hoffnung, was gott der almechtig in dyser sachen durch vnd in vns angefangen, das solchs an sonderliche vrsachen nicht bescheenn; wirdet vns auch nach seinem gotlichen willen von solcher hochanlygenden beschwerung entledigen vnd beschirmen, bisso lang vnser herr vnd gemahel durch gottes gnaden erleucht vnd zu erkentniss der warheit kohmen wirdt. Damit aber an vnser person vnd hartmutigkeit, als vns (wywol vnbillich) von vnserm hern vffgelegt, nichts erwinde, vnnd das auch dyse jrrige sachen wydervmb zu friede vnd eynickeit durch freuntliche vnderhandlung vff euer ko. w. begern vnd nach rath vnd guthbeduncken vnser hern vnd freund, welchs wir, sso fern es cristlich, gotlich, seliglich vnnd ehrlich bescheen magk, nit abschlahen wollen, gebracht werden mochten, haben wir nachuolgende artickel gesetzt, sollen vnd wollen doran auch gantzlich bleyben vnd verharren vnd dauon keins wegs absteheun.

Zum ersten, das vns vnser herr vnd gemahel fur allen dingen on alle ver hinderung, verpott oder drangksall vergonne vnd zulasse das heylig euangellum vnd wort gottes zu horen, vnd gestate eynen gelerten prediger bey vnns zu halten, der vns vnd den vnsern daselbig frey on alle befahrung, reyne vnd lautter verkundigen vnd sagen moge; vnd das wir auch das trostlich hochwirdig sacrament des leybs vnd pluts Jesu Cristi vnter beyder gestalt. wy vns (Cristus vnser herr selbst eingesetzt vnd geordent hadt, on alle ver hinderung, sso oft wir des begern vnd durch gotliche guad bewogen werden, gebrauchen vnd niessen muegen, dan wir durch vorleyhung vnd stercke gotlicher gnaden hierentkegen vmb keiner werntlicher sachen willen thun wollen, wie dan geschryben steht: man muss gott mehr gehorchen dan den menschen.

Wo nuh vnser herr vnd gemahel dysen artickel (welchs auch der hauptpunct ist, dorvmb wir vns von s. l. begeben) vnns nachlassen vnd vorsicherung thun will vor sich vnd alle dy seinen beyde

geistlich vnd weltlich, vns vnd den vnsern, auch vnser vnd aller der vnsern ehren, leibs vnd guts dyser sachen halben weder mit wortenn oder werkenn jn keinerley weyss jn argem zuedencken noch zuoeffern, steht, vehst vnd vnuorbruchlich on alle wyderrede vnd aussflucht, wie dy jimmer menschen synn erdenckenn mochten, zuhalten, wie hiur berurt, denselben vns vnd dy vnsern zugebrauchen lassen: seint wir wol geneigt vns wydervmb jn s. l. land vff vnser leipgut mit den vnsern zubegeben, vnd wir dasselbig, jn massen es vns vorschryben, mit aller nutzung, einkohmen vnd gerechtigkeit fur s. l. vnd yedermanniglich dy zeit vnser lebens gebrauchen mugen, domit wir mit s. l. gar kein gemeinschaftt, wy er vns hadt anzeigen lassen, gehalten dorffenn; vnnnd vorhoffen vns gentslich, kein cristen werd vns jn dysem fall anderst rathen; dan sein lieb hadt solchs nit anders dan aus lauter vngutigkeit vnd zu verspottung des heiligen euangelien von vns begert vnd haben wollen, dorzu wir aber apgotwill nymmermehr wollen willigen, solten wir auch darvmb leyden alles das jenige, so gott durch seinen willen schicken wurde.

Zum andern, das sein lieb von seinem vnchristlichen, vnuerschembten bosenn huren leben, so fern er vns vor sein ehlich gemahel wydervmb haben wolt, abstehe; dan wir ab solchem s. l. offenbarlichen vnbillichen leben ein langezeit, wywol mit grosser beschwerung vnd schmerzen, ein getreulichs mitleyden vnd gnugsame gedult gehabt; vnd so fern er vns von dem wort gottes vnd der seelen heyl nicht hett dringen wollen, weren wir bereyt gewest, solchs alles dy zeit vnser lebens zudulden, auch vns dorjn gein s. l. erzeigt haben, gleich als weren wir dy aller geringste dinstmagt bey jme gewest, vnd vns nymmermehr von s. l. gewant haben, wie wir dan von s. l. nicht viel geringer geacht worden sein.

Zum dritten, so vns auch s. l. zu betth ehlichen beywohnen wolte, das er sich gegen vnns auch ehrlich vnd naturlicher weyss halte vnd erzeige; dan wir seiner schentlichen stucken dyser zeit geschweigen wollenn¹⁾, gott von hymel vorleyhe jme gnad vnnnd barmhertzigkeit. Vnd hadt vns s. l. offentlig ansagen lassen, wo wir

1) Til noget saadant synes ogsaa en Yttring at tyde i et Brev fra P. Kempe til Kongen (11 Juli 1526, Münch. Saml.), hvori han tilraader, at Kurfyrstinden retter sig efter sin Ægtefælle i uvæsentlige Ting, men ikke, naar han vil nøde hende fra Evangeliet eller "til andre vschriffuelig tingester, som i wel wide."

von vnserm furnehmen vnd dem gotlichen wort nicht abstehen vnd nach seinem willen nicht thun wolten, so gedecht vnd wolt er jn keinen wegk kein gemeinschaft mit vns haben, welchs er dan mit allem hon vnd spott als offentlich am tag vnd ydermenniglich bewust gegen vns beweyst hadt, bissolang vns gott durch seine gnade von s. l. gnediglich verholffen; vnnnd hadt sein lieb vns ehr vbergebenn vnd verzyhen, dan wir sein lieb verlassen haben.

Dergleichen so sall s. l. auch von dem teuffel bannen vnd demselben vnwesen, wie dan s. l. teglichs vnd offentlich braucht, abstehen vnd dauon gantzlich ablassen; dyselben teuffel banner vnd bannerin zusampt seinen N. allenthalben von sich thun vnd des lands gar verbythen vnd vertreyben.

Wo aber sein lieb von dysen letzten dreyen puncten nicht abstehen wolt, so lassen wir sein lieb dorjnn vorharren, so lang s. l. dasselbig gott verhenget; dan wir haben durch vnser wegkreysen gnugsam beweist, das vns solchs von herzen getreulich leydt vnd entgegen gewest ist; vnnnd were es nit tausent mahl besser, das wir gottes wort nyhe gehat, dan das wir jn solcher massen wydervmb zu s. l. kohmen, vnnnd der gestalt jn bosem leben bey jme sein solten.

Letzlich, das auch sein lieb fur allen dingenn vnsern hern vnd bruders des konigs zw Denmarcken etc. freundt wydervmb sein wolle, dyser sachen halben jn keinerley weiss weder mit worten noch wercken gein s. ku. w. vnd jren vorwanten vnd dynern jn ungueten nymmermehr zuedencken noch zuefferenn, s. ku. w. hulf, trost vnd beystandt zu eroberung s. ku. w. kunigreich, land vnnnd leuth jn allermass, wy des s. l. gnanter ku. w. hiuorn zuthun zugesagt, zuerzeigen: als dan so konnen vnd mugen wir mit s. l. freuntlicher handlung, wie allenthalben hiroben gemelt, wol leyden; wo aber dyses von s. l. gewegert vnd abgeschlagen, so wissen vnd wollen wir keins wegs mit s. l. handlung leyden noch annehmen. Vnnnd so wir dan eigentlich befinden, das sein lieb jn dyser sachen vnd oben angezeigten artickeln bewilligen vnd auch dyselben jn allem seinem wordt annehmenn, vnd auch mit der that vnd den werckenn gnugsamlich vnd getreulich volbringen vnd nachkohmen will: so seint wir vnbeschwert nach rath vnser hern vnd freund vns mit s. l. freuntlich zuuoreynigen vnd wydervmb zu derselben seiner lieb zubegeben. Vnnnd ist dorauff an euer ku. w. vnser vmb gottes vnd der gerechtigkeit willen demutigen vleissigs bitten, dweyl gott der almechtig e. k. w. als ein haupt der cristenheit geordent vnd beuel

gethan dy armen zuschutzen vnd zuhanthabenn, dyselb wolde vns als ein armes weybsspild jn dysen vnsern hochanlygenden beschwe- rung, wes wir des guthe gotliche gerechtigkeit, fugk vnd pilligkeit haben, gnediglich beschirmen, vnd vns hiruber als rom. kays. m^t stathalter jm reich fur vns vnd dy vnsern ein frey, sicher, vehlich, gut gleith, wy am letzten durch vnsern einigsten hertzlyb- steu hern vnd bruder ku. w. zu Denmarken bey e. ku. w. gesucht vnd gebethen, gnediglich geben vnd mitteylen, auch bey gegenwer- tigem schriftlichen zuschicken, vnd jn dem allenthalben vnser hohe nottorfft gnediglich betrachten vnd sich dorjnn gnediglich vnd trost- lich erzeigen, als wir vns vngezweiffelt zu e. k. w. versehen. Das wollen etc.

(Udkast eller samtidig Afskrift. Münch. Saml. Nr. 3396. Kbbvn. Det er udateret, men maa efter Indholdet henføres til samme Tid som de nærmest foregaaende Breve om samme Gjenstand. Udskrift fattes, men Kong Ferdinand af Ungarn nævnes i Brevet som den, til hvem det er stilet.)

242.

Füessen 16 April 1528.

Ærkebisp Johan Weze underretter Christiern den Anden om sine Under- handlinger med Hertug Henrik den Yngre af Brunsvig.

Durchluichtichster groesmechtichster kunning, hoichgeborner ffurst, genedichster here, mynen willigen plichtigen onderdenigen dienst vnd alles wes ich vermach te voeren.

Genedichster kunning vnd her, v. ko. ma^t moegen wyssen, dat ich myt hylff des almechtigen vrysch vnd gesunt by mynen gene- digen herren hertzoch Heinrich van Brunswyck kommen bin, vnd syn f. g. angedragen, wes eur ko. ma^t my bauoelhen hatten; dan so hier die geschickten von ko. durchl. zu Vngeren vnd oich die regyme[n]tz herren van Ispruck alhie myt hertzoch Heinrich trefflich handlen vnd guede ordninge zu geuen wes zu dem kryg gehoert, so heb ich noch bys heer eygentlich nyt moegen besluuten. Dan ich find syn f. g. (saeg ich by myn eren, eedt vnd truwen) fast gut vnd das er nyt anders begert, dan v. k. w. myt synen lyeff vnd all vormoegen zu helfen; vnd so ich syn f. g. erjnnert, offt

sach were, dat die knecht jm Nydderlant verloefft worden, gaff my syn gnad daer vff antwort: wen die knecht jm Nydderlant erloefft sullen werden, das sullen wyr wall een wyszen haben vnd alsdan willen wyr ons oich nyt lang aussz vnseren furstenthumb verblyuen. Dan huet brechen wyr vff vnd reysen naich Jspruck vnd voert strax nae Trent; jm wege vnd mydler tzyt vnd sunst alle wegen will ich geen vlyt sparen vnd alle moegelicken arbeyt vnd muhe voerwenden, das eur ko. mat recht gedient wurt, daer verlaessen sich v. k. durchl. genslich zu; vnd ist daerneuen myn demuttigen dienst, v. k. durchl. willen des letsten abscheyts erjinneren vnd nyt onbestemps aenfangen, went ich twyffel nyt, e. k. w. sullen nach allen synen gefallen gedyent werden. Jch vermerck gereedt wall soe vyl, das deser welscher kryg wurt niet vber drie monet weren; ich kan vff dys mael daer niet meer aff schrywen. In Italien is grosse duertzyt, kumpt der haluen, das die Venediger haben alle korn vnd prouandt in jren stetten vueren laessen; aber das regiment van Ispruck hat ordning gegeuen, das myt mynen g. herren van Brunswyck synt voer handen, vnd werden myt hin jm volgen koern vnd ander prouandt vff hondert dusent man foer iij monet; mydler tzyt geff gott gluck ¹⁾.

Geben myt jle zu Ffussen xvj aprilis anno etc. xxvij.

Eur ko. mat

vnderdeniger diener

Johan von Weze,

Elect. ertzbischoff zu Lunden.

Udskrift:

Dem durchleuchtichsten groeszmechtichsten fursten vnd herrn
Christiern etc.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2566. Christiania. Paategnet med Hans Mikkelsens Haand: "1528 aff her electo Johan Vetzse screffuit aff Ijtallia").

¹⁾ Slutningen af mindre betydende Indhold er udeladt.

243.

Prag 16 Mai 1528.

Kong Ferdinand beder Christiern den Anden gjøre sin Flid for at mægle mellem Kurfyrst Joachim og Kurfyrstinde Elisabet, saaledes at hun vender tilbage til sin Ægtefælle; undskylder sig for at give det begjærede Leide.

Dem durchleuchtigen fursten vnd herrn Cristirn, der reich Denmarckh, Swedn, Norwegn, der Wennden vnd Gottn kunig, hertzog zu Sleswig, Holstain, Stormaren vnd der Dietmarschen, graue zu Oldenburg vnd Delmenhorst, vnserem fruntlichen lieben swageren vnd brueder, embieten wir Ferdinand von gots genaden zu Hungeren vnd Beheim &c. kunig, infant in Hispanien, ertzherzog zu Österreich, hertzog zu Burgundi &c., römischer kaiserlicher maiestat im heiligen reiche statthalter &c., vnser lieb vnd freuntschaft. Durchleuchtiger furst, wir haben ewr lieb bericht, was die weiter mit derselben swessteren, vnners lieben oheimen vnd freundts marggraf loachim von Brannenburgs churfursten gemahel, seider ewr lieb iungist von vnns hie geschiden, gehandelt hab, was auch sonst durch bed vnser oheimen vnd freundt, die churfursten von Sachsen vnd Brannenburg, mitler zeit ewr lieb aussein in einer taghaltung gehandelt sey, mit angehefftem weiterem ewr lieb antzai- gen vnd bit, vernomen; vnd nit gernn gehört, daz die sach also vnuertragen beliben vnd on frucht dy taglaistung zerganng; dann wir des in bedennckung allerlay vrsachen, die auf disem hanndl ruenen vnd daraus volgen mugen, vil nutzlicher vnd gut angesehen, sein auch noch der hoffnung, ewr lieb werde sich weiter darjnnen bemueen vnd bey irer swesster auch sonst alle mugliche vnd fuegliche handlung versuechen, damit die sach noch guetlichen hingelegt vnd vertragen, vnd vnserem oheim churfursten von Brannenburg derselben gemahel zuekumen vnd beywonen mug, vorsehennlich sein lieb werde auch sol[c]her handlung stat geben, vnd ewr lieb etwas nutzlichs aufrichten mugen, vnd zu beder seyt zubewegen sein, angesehen daz wir sonnderlichen auch verordent haben, mit iren liebden zuehandlen vnd durch gutlich mittl zuuertragen versuechen; darumb wolle sich ewr lieb auch desst vleissiger darjnnen bemueen vnd derselben nit beswären lassen. Dann daz ewr lieb weiter begert, daz wir dieselb mit glait versehen sollen, weren wir wol genaigt ewr lieb freunndtlich darjnnen zuwilfaren; aber ewr lieb hat vnd wais zubedennckhen, daz wir des nit zugeben haben,

noch in vnuserem gewallt ist; so aber ewr lieb die kaiserlich regi-
 rung derhalben ersuecht, sein wir vngezweifelt, die werde sich auf
 ewr lieb anlannen geburlichen wissen zuhalten. Haben wir ewr
 lieb freuntlicher mainung auf erstberurt derselben schreiben nit
 wollen pergen, der wir freuntlichen willen zubeweisen genaigt. Ge-
 ben in vnuserem kuniglichen geslosz Prag den sechtzehenden tag
 may im xxviiij, vnuserer reiche im anderen jaren.

E. I. frontlicher bruder vnd schwager

Ferdinand manu propria.

B. episcopus Trid. s. cancellarius.

W. Adler scripsit.

Udskrift :

Dem durchleuchtigen fursten vnnd herrn Cristiern der reiche o. s. v.
 konig o.s.v. vnserm fruntlichen lieben swagern vnnd bruedern.

(Orig. paa Papir med Segl og egenhändig Underskrift af Kongen.
 Münch. Saml. Nr. 2357. Kbbvn.)

244.

Lier 17 Juni 1528.

Kantsler Godskalk Eriksen meddeler Christiern den Anden, at Høveds-
 manden Claus Hermelinck har gjort Tilbud om et betydeligt Antal
 Krigsfolk til et Tog mod Danmark, naar Kongen kan skaffe Penge
 til deres Lønning.

Kieriste nadigeste herre, Claues Hermelingk haffwer bedit meg
 at schriffue edher nade till, at edher ko. ma^t will nw alwarlighen oc
 met all slijt besüge churfursten aff Sassen oc alle the wenner,
 edher nade haffuer poa jorden, saa edher nade kunde wære self
 mæchtigh oc haffwe i syn eygen hænder, nar nw behoff kunde giö-
 res, een fūghe swm pendinge xij^m eller x^m golt gulden, om thet
 icke mere kwnde wære, om nogen brüst kom poa, anthen then eene
 icke kwnde komme tillstæde, ellir the andre icke tha ware tillstæde,
 ellir anden mangell ther eblant. Meg hoobes ether nades wenner

mwe aldrih forlade edher nade fore saa fūghe en swm; her vdi-
 innen moo edher nade strax met all flijt sekerlige forwijde oc thet
 giffwe meg hellir Claues met syn eigen hantschrift tillkendne. Nar
 edher nade ther poa fast er, tha will Claues Hermelink met hōwitz-
 mænd ther till tenke oc arbeide, saa snart thenne krijgh er ændt,
 at thesse hoobe x^m knechte oc v eller vj^c heste, the wele oc skulle
 drage at edher nades land ighen met edher nadhe, wære seg leeff
 hellir leet alle the omkringh oss sidde hær poa jorden, oc skulle
 well worde hulpen ower Elffwen aff the nw aller sist met edher
 nade loed handle; oc poa weighen skall edher nade oc wisseligen
 foa v^c eller vj^c heste aff the gode gamble wenner. Item Claues
 Hermelink will end ther till flij edher nade aff seg oc the andre
 gamble wenner iij^m golt gyllen till then deel som foruit staer, at
 edher nade skulle selff vpkomme oc haffue i hænder, item xij eller
 xiiij stycker feltgeschyt met krudt oc lodt. Kand edher ko.
 mat her poa worde wisse, poa folket skall inghen brüst bliffwe;
 oc rett poa wor weigh tha er end een ickj wor fuldgoed wæn, som
 skall fūde folket xiiij dage eller længer. Kieriste nadigeste herre,
 tænker her till alwarlighen, met gudz hielp edher nade skall
 komme well till lande oc righe ighen. Jeg bedher oc ydmygeligen
 edher nade lader boware selff sodane scriffter, soa the icke komme
 edher nade selff oc andre vnder ōghen ighen, oc lader them icke
 ligge oc flyde poa boorde oc bænke. Gud alsommechtigeste beware
 edher ko. mat till lijff oc siæl.

Gotschalk.

(Original paa Papir. Münch. Samling Nr. 2342. Christiania. Det
 er Tillæg til et Brev af 17 Juni 1528. Udvendig er paaskrevet: ”kie-
 riste nadigeste herre, læser selff then schrift och ingen anden.”)

245.

Speier 22 Juni 1528.

Christiern Winter beskriver Christiern den Anden sin nødlidende Forfatning og sin Iver med at føre Sagen for Kammerretten; Kongens Horoskop og Christiern Winters Betænkning derover.

Ffor thendne e. n. scriffuelsse¹⁾ haffuir ieg ingen fliit sparet at driffue hendnes sag tiil ende, so at mange vtaff bisidderen haffuer fuldner so stuor medlidung met myn armoet oc elendigheit som met e. n., at ieg so fliteligen solliciter, ocsø met grædende ðgne, vtj e. n. sag, oc ieg lider so stuor armoet: bonden paa myne skow haffuer icke werit hiele siden tre vgger for posche, myne huoser refne oc flicket fulner met hundre klude, so at thend tiid probsten af Waltkirck kom hiid oc her Anthonies von Metz kom met hannom, oc spurde effter meg, oc ther ieg kom til hannom, kunde hand icke holde seg for graed, ther hand so meg vtj saadanne mode. Om anden morgen sende hand meg syne gamble hwoer oc en gamlbe troye oc bad, ieg skulle thet annamme for guode, haffde hand paa thend tiid noget bedre formucht, so wilde hand gerne thet haffue dielet met meg paa e. n. wegne, huilket ieg oc annammet oc tacket hannom. . . .

Vthen thendne myn fliit som nw forscriffuit stander, haffuir ieg alle ratz oc retz dage siden en monet for posche standet oc waret so lenge, at retteren oc alle bisidderen ere indgangne oc vdgangne, ffor vthen thet ieg haffuir paa gader oc streder oc vtj theris egen hausz hwer besunderligen platzet oc offuerlobbet met scriffne supplication oc andre bñ oc fordering, so at ieg wiid emellom gud almechtigeste oc meg paa myn sollicitering ingen forsummielse eller brust, end ieg vtj noger mode [er] forachtet, at ieg er so ilde kledder. Ther som ieg haffde guode kleder som andre sendebuod haffue, her ligge oc til komme fran ringe greffuer eller smo kübstedir. oc kunde biude beysidderen tiil geist, som the giøre paa theris herrers wegne, oc ther for vden styndom two, styndom try, ind til ieg haffde hafft them alle, so wortte ieg noget ausèet wnder them: tha schulde the oc wel lenge siden haffue skammet seg vtj theris hierte, at ladet meg szo lenge löbet efftir seg. Ther for besunderligen om thend schickeste man, paa iorurden

¹⁾ Her og i det Følgende ere flere Stykker af uvæsentligt Indhold udeladte.

mot were, war heer oc hafde vndne kledir, tha achtet the hannom inthet. . . . .

Hasfurt haffuer oc scriffuit meg tiil paa e. n. natiuitet vtj thette indgangende aar, som er e. n. 48, oc indganger paa thend förste dag julij¹⁾ nw nest kommendes. Oc scriffuer meg vtj enden, at ther som meg tyckes radeligt were, so skal ieg skicke e. n. samme breff. Nw effter thj wii skulle icke tro saadant, haffuir ieg icke wild sende e. n. samme breff paa thendne tiidt; men ther som e. n. begerer at seen, so wil ieg met förste buod sende e. n. thend. Thet giöres oc behoff, at ieg setter myn forclaring ther huoes; hellers vtj seg selffuer er thet icke möget trüsteligt. Summa holler, at e. n. skal foruare seg wel for liffsfare aff wand, arffguods wegne, oc forgifft, sware siugdum aff melancolij: ffor the förste giffuer ieg e. n. saadant raadt, huilke hun wel selffuer wiid, hiertelige tiilflucht til gud almechtigeste oc bede om nade, skirm oc barmhertigkejt, ne præualeant inimici nostrj aduersum nos; ffor siugdum raader ieg e. n. fuldkommelige, at hun strax efftir these caniculares lader purgier seg langsom oc naturlig, besunderligen for melancolij; thi thet kand icke andet mögeligt were, end vtaff so stuor sorg, genwordighejd oc weyrmoet, som e. n. haffuir haft nw paa thet siuwende aar, end thet samme materie er möget woxt vtj e. n. oc giffuer snarligen en swar siugdum, vthen e. n. er ther fiitigen fore met guode raadt oc en ny regimente at fordriffue eller formilde oc formi[n]dre samme materij. Her met samme e. n. hochmechtighedt gud allmechtigeste befalende fran nw oc tiil eulg tiidt. Scriffuit vtj Spire 22 dag junij aar etc. mdxxviij.

E. n. k. m.

üdmyge tro thienner
secretarius oc procurator
Christiernn Winther.

(Original paa Papir. Münch. Samling Nr. 2576. Christiania. Udskrift fattes, formodentlig fordi Brevet har været indlagt i Omslag.)

¹⁾ Christiern den Andens Födelsdag angives ellers baade af Hvitf. VII. S. 1, og Svaning hist. Chr. II S. 6 til 2 Juli (den hos Hvitf. VI. S. 1 forekommende Frue Dag conceptionis, 8 December, maa være Tryk- eller Skrivfejl for Frue Dag visitationis, 2 Juli). Men da Chr. Winter havde levet saa mange Aar med Christiern den Anden og her netop nævner Dagen i Anledning af Kongens Nativitet, maa hans Angivelse betragtes som den paalideligere.

246.

Breslau 24 Juni 1528.

Søren Norby skildrer Christiern den Anden de Gjenvordigheder, han har udstaaet i sit Fangenskab, og beder om Forstrækning af Penge for at blive istand til at fortsætte sin Reise til Kongen.

Durchluchtigester, groeszmechtigester, hochgeborner kuning, alder gnedigester here. Jch foghe ewer kuninglicher maiestaet demuttlichchenn zw weissen, alsz ewer kuningliche maiestaet zu myr schyckede am vorgangen jare ewer gnaden sendepotten Albrecht van Myndenn, welcherenn ich zu ewer kuningl. ma^t durch tagh vnd nacht widderumb solde van myr geschyckt habenn nach auswisinge ewer gnaden breiffe etc., so hat der groszfurste emie myt myr dar beholten im landhe bauen meinenn willen we einen gefangner; so alsz er myr nicht wolde widder aussz laessenn, lesz ich bitten den groszfurstenn durch seynen kenseler auch denn marschalck vnd alle seine oberstenn herenn wol tzwenzich mal, daesz ich vorbenompten Albrechten mochte wedder zu ewer gnaden schicken, welch er myr nicht stetten wolthe noch gen kint van myr tzehen laessen wolthe, er daesz der keysl. ma^t vnd ewer kunigl. mst vnd kunigl. mst Ferdinandusz breiffe zu der Muscow kemen, alsz euch desser jegenwartiger breiffwiser wol vnderrichten wert klerlicher den ich ewer gnaden scryffen kan etc., auch we vnerlich der groeszfurste by myr gehandelt haet vnd myr daesz meyne genamen bauen recht vnd rede, alsz vij schepe klein vnd groesz vnd wol tzehentausent vngersche gulden an gude vnd ware; auch haet er mich nemen laesszenn ausz seyner haeffenn bauen szin frie kristliche secher geleide ii iachte vul geladen myt geschuttze vnd gude, vnd weren an de huser gebunden inder haeffenn zu der Narue etc. Nach dem daesz der groszfurste so vnerlich by myr gehandelt haet vnd daesz meyne myr genamen, daesz ich ser benodiget gewest sey, so hebbe ich gelenet zu der Wilda in Littow vnd in Pollen auch zu Preslow, daes eine groszze summa gelt belopft, dar myt ich mach auer wechumen myt xxiii manne, de myr noch denen van wegen ewer kuningl. mst; de anderen deiner, de ich by myr hadde, schickte ich nach Lyffland van myr in Littow myt Auert Ouelacker ewer kuningl. ma^t sendepot etc., dar ich den noch iii iachte hebbe liggende in des werdigenn herenn meisters zu Lifflandhe seinen haffen vnd secherem geleide etc. Worinne ich bitte ewer kuningl. ma^t alsz meinenu gned. herenn, daesz ewer gnaden myr

wolde senden by dessem gegenwartigenn sendepotten edder einen anderen wissen battenn eyn summa gelt, da myt ich moge betzallenn daes jennige jch gelenet habe, wente ein parth by myr sein vnd myt myr tzeihen den ich schuldich si¹⁾, vnd ohne gelauet hebbe zu betzalende zu Prag in Boemen, dar kuningl. mast Ferdinandusz jtsunt liggende ist, vnd belopft sich wol zwetausent gulden, daesz ich meistpart rede schuldich sey vnd myr noch behoff ist, da myt ich mughe kumen zu ewer kuningl. mast durch tagh vnd nacht, wor ewer gnaden myr denne henne bogherende ist. Bidte ewer kuningl. gnade wil myr so gnedich sin vnd helffenn myr myt dessem vorgeschreiffenn; wilt goth daesz ich by ewer kuningl. mast kume, wil ich ewer gnaden gude zidinge bringen, daes ewer gnade sal myt gottesz hilffe vnd der hilgen dre foldicheyt vnd des hilgen ritter Sunte Jurgen ewer dre riche inkurtzs widder haben, vnd wedder zu handen bringen daesz Gronland vnd ander landhe mer, de de groszfurste ewer gnaden affhendich gemaectet haet, dar ich alle boscheyt van weisz, wente ich daes folck van den landen gesprochen habe, de myr alle dinck vnderichtet haben, we alle dingk gelegen ist. Auch szo weren etliche buren by myr in Rusland ausz Norwegenn vnd brachten myr breiffe, so daes ich solde komen zu ohne, se wolden myr van wegen ewer kuningl. mast zu handen gen vnd man von hus zu hus myr folgen ewer kuningl. mast zum besten. So bat ich den groszfurstenn offt vnd mennichmal, daes er myr wolte vorgunnen durch sin landt in Norwegen zu tzehende myt myn folck, de myr deinen van wegen ewer kuningl. mast; wor auff der groszfurste mich antworth geben lesz, daes er myt den Dansken vnd den Swedesken in verbunt vnd ore gude frunth were; he kundhe daesz nicht zu laesszenn, daes ohne quad scheen solde durch sin landt. Als er myr dar nicht instetten wolde durch sin landt, most ich nu dessen wech tzeihen vnd lehen vnd borgen van fromden luden vnd liden grossen armut; hedde ich mogen durch komen den anderen wech, daes solde ewer kuningl. mast ein hel(sic) kuning reich gebattet haben etc. Auch byt ich ewer kuningl. mast, daesz ir wollet eweren deiner vnd sendepotten vorbenompt myt ewer gnaden olden deinere vnd meinent potten vnd dener Jurge Rosendal vullenkamen geloben geben, gelich oft ich selbest by ewer kuningl.

1) D. e. De, jeg er Penge skyldig, ere tildeels hos mig og drage med mig.

mast were etc., vnd senden myr ewer kuningl. mast apfen vorsigelten breiff, auch wat heren edder fursten landhe ewer gnaden ist, wil mich seyner furstlichen gnaden apfen vorsigelten breiff myt ewer gnaden breiff senden vor alle zusprache edder watterleye sache, wes it is edder nomen kan, wesz dar gescheen ist edder gehandelt worden bis zu dessen jegenwartigen tage, off dar wol were de myr wesz anzusprechenn hedde, dem wil ich rede vnd antwort geuen vor key. mast etc. Auch gned. here zehen etliche meiner deiner van myr vnd willenn ewer kuningl. mast vorsockenn, vnd hebben myr gedeinet vnd by myr gehandelt alsze erliche auffrichte krigeszlude, als ewer kuningl. mast desse vorbenomde Jurgen Rosendal wol vnderrichten werth alle gelegenheyt; worumme bitte ich ewer kuningl. mast wil de guden gesellen erlich entholten vnd entrichten one wes auff vor oren treuwen denst, den se by myr van ewer kuningl. mast wegen gethan auch ewer gnaden leiben kinderen haben. Vnd hape vnd meine, daesz ich in kurtzs durch dach vnd nacht wil bey ewer gnaden szin, vnd den ewer gnaden alle meine sache wol vnderrichten werde, alsz myr got hilft daesz ich wes hilffe muge krigen by Ferdinandus kgl. mast, da myt ich moge erlich van dar kamen, alsz vorgeschreiffen steyt, van de jennigen de my dar in gemant haben zu Prage vnd dar nicht ausz zu kumen, er ich se zu freden stellet habe; worumme ich vorhapffe zu ewer kuningl. mast als zu meinem gned. heren, ewer gnaden wil mich hyr inne billffenn alsz ewer gnaden vnd ewer gnaden leiben kindere treuwe deiner so langhe ich leibe nummer zu vorlaesszenn. Hyr myt ewer kuningl. mast gode dem almechtigen befallen in ewich. Data zu Preslow die Joannis Baptiste anno domini m. z. 28.

Severin Norby ritter¹⁾
 ewer gnaden trewe deiner.

Udskrift:

Dem durchluchtigestenn, groeszmechtigestenn, hochgebornen furstenn
 vnd herenn, Kristernn zu Dennemarkenn etc.

¹⁾ Saa godt som alle Forfattere, baade nordiske og tydske, saavel ældre som nyere, der have omtalt Søren Norbyes Herkomst, have været enige om at gjøre ham til en Nordmand. Den samtidige lybske Kronikeskriver Rei-

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 2494. Christiania.)

mer Koch angiver ikke hans Fædreland, ligesaa lidet som den senere Hans Regkmann; men David Chytræus, der siden tjente som Kilde for Mange, kalder ham i sin Chron. Saxonæ, der udkom 1592 (lib. VIII. ad annum 1524), "ex nobili Norwegiæ regni familia ortum". I Willebrandts Hansische Chronick omtales han S. 142 som "ein grosser See-Räuber, mit Namen Sören oder Severin Norburg, aus Norwegen bürtig." Holberg, som følger Chytræus, siger i sin Danmarks Historie anden Udg. 2 B. S. 206: "han var en af de største Søhelte, som Norge har tilveiebragt." Af Fin Johnsen i hist. eccl. Islandiæ tom. II. 255 siges han at være "natione Norvegus", og af Espolin i Íslands Árbækr 3 D. 39 "norrænn at æt"; i de Stridsskrifter, som efter Adskillelsen mellem Danmark og Norge vexledes mellem Provst Wergeland og C. M. Falsen, betragte de det begge, saa uenige de for Resten ere, som en afgjort Sag, at Søren Norby er en Normand. O. Celsius i Gustav den Førstes Hist. 1 D. S. 48 kalder ham en norsk Adelsmaud, og ligesaa Stiernman i Swea och Götha Höfdinga-Minne, 2 Udg. 1836, 1 B. 297. Geijer i Svenska Folkets Hist. 2 D. 87. Anm. 10 siger: "han var född Norrman". Denne meget udbredte Mening om Søren Norbyes norske Byrd hidrører uden Tvivl fra nordtyske Forfattere, som have forvansket det dem fremmede og usædvanlige Norby til det dem vel bekendte Norwegen; dette maa man antage, naar man seer, at endog i samtidige plattyske Dokumenter hans Navn jævnlig foredres til Severin van Norwegen. I hollandske Krøniker kan man træffe lignende Fordreielser, saaledes f. Ex. i Reygersberchs Chronycke van Zeelandt kaldes han "Severijn van Noreneen". Det lader sig imidlertid godtgjøre, at denne navnkundige Søhelt og ædle Ridder tilhører Danmark. At han var Dansk fød fremgaaer af Yttringer, som deels han selv, deels det danske Rigsraad og Frederik den Første have brugt. Da Rigsraadet 1524 søgte at formaae ham til at overgive Gulland til Danmark, gjorde det hans danske Byrd gjældende søm en Bevæggrund dertil. Det hedder herom i et udateret Brev: "huijkett vij for ether som for en indfødt dansk mand oc vor synderlig gode venn icke dolie ville". Lignende Udtryk bruger Frederik den Første i et udateret Brev (fra Sommeren 1526), idet han siger, at han har hjulpet ham, da han var haardt trængt af Kong Gustav: "forthij athij wore en indfødt riddermans maandt vthj wortt rige Danmarck"; og Søren Norby betegner sig selv i et Brev (Juni 1524) som "rigenns indfødt tro mandt" (Dok. i D. K. H. Fasc. 10). Ogsaa det Landskab af Danmark, i hvilket Søren Norby havde hjemme, lader sig med Sikkerhed angive. Han selv henpeger tydeligt nok derpaa, naar han i et Brev af 14 Marts 1524 (D. K. H. Fasc. 10), ved at opregne Aarsagerne til sit Had mod Lybekkerne, anfører den grusomme Behandling, disse havde viist mod flere hundrede af hans Folk, som

247.

Cöln an der Spree 6 Juli 1528.

Joachim den Yngre af Brandenburg beder sin Moder Elisabet at vende tilbage til sin Mand og sine Børn.

Durchlechtigste hochgebornne furstyn, gnedige vnd freuntliche hertzliebste fraw vnd mutter. Jch gebe e. g. zuerkennen, das wyr

vare fødne i Fangenskab, hvilke de havde kastet i Havet med Hænder og Fødder bundne, og tilføier, at deriblandt vare "two aff myne egne slectinge, som føde vore vdi Fyn". Men mere afgjørende er det, at det Vaaben, han fører i sit Segl, er de fynske Norbyers. Desuden omtaler Jakob Norby, hvis Gods var beliggende paa Fyn (N. D. Mag. V. 54), Søren Norby som sin Broder — „myn kære brodher Sewrin Norby“, hedder det i et Brev fra Jakob Norby, dat. Lund Søndag før Francisci 1512, og det paatrykte Segl er det samme som Søren Norbyes (Danske Adels Hist. Fasc. 48. Kgl. Bibl.). Hermed stemmer ogsaa, hvad der findes i nogle gamle Optegnelser, som formodes at hidrøre fra Svaning, og hvoraf Uddrag ere meddeelte i Suhms Ny Saml. 3 B. 3 H. 267 flg., nemlig: Søren Norby var fød udi Fyn af ærlig, dog den Tid ringe Adel. Det maa efter alt dette være hævet over enhver Tvivl, at Søren Norby var en Fynbo. En Søn af Søren Norby ved Navn Oluf Norby omtales 1528 og 1529 og beskrives som en meget balstyrig Dreng; han blev en Tidlang opdragen af Jens Mikkelsen Monbo (se S. 247 Anm. og Ekdahl S. 1286. 1304.) Han havde ogsaa en Datter, der i en spæd Alder paa en Seilads fra Visborg til Blekingen ved Skibets Stranding faldt i Hænderne paa Gustav Vasa, som nægtede at udlevere hende til Søren Norby uden paa Vilkaar, som denne ikke kunde indgaae, en Adfærd, der hellig forøgede Søren Norbyes allerede stærke Nag til den svenske Konge (Ekdahl S. 1584 o. fl. St.)

Det tidligste Søren Norby forekommer i Historien er i Anledning af de Fjendtligheder, som gik forud for Forliget med Lybek 1503; hvis Angivelsen (Scr. R. Dan. tom II. 566 - 67) er rigtig, lærte Lybekkerne ved den Leilighed første Gang at kjende den Mand, der siden blev en frygtelig Svøbe for dem. I Aarene 1506 og 1507 var han atter i Virksomhed paa Østersøen (Noodt, Samlung 1753, 1stes Stück, S. 81; Script. R. D. anf. St. 563); men især var det under Kong Hanses sidste store Feide med Lybek 1509-12, at han, i Forbindelse med den kjække Jens Holgersen Ulfs-tand, lagde Grunden til den Navnkundighed, der i den følgende Tid ved mangfoldige Bedrifter tillands og tilvands stedse blev større. I et Brev af Kong Hans (blot dateret Kbhvn. St. Dionisii Dag in dietis, Langebeks Diplom.) kaldes han „oss elskelige Søfrin Norby wor hofsynd oc forstandher till Byringe closter“; den erkjendtlige Konge havde nemlig forlenet ham paa Livstid med Børringe Kloster i Skaane (Suhms Ny Saml. 3 B. 1 H.

gott lop alle frisch vnd gesunt seyn, solchs wolt ich von e. g. auch gern hörn vnd erfahren als von meyner hertzliebsten frawen vnd mutter. Vnd wyll hyneben e. g. auch nicht bergen, das ich an k. d. zu Dennemarcken e. g. hern vnd bruder geschriben hab, was mich gutt bedunckt in dysser jrrigen sachen zwyschen m. h. v. vater vnd e. g. zuthun seyn; dan gott weys, das ich nichts lieber sehen vnd erfahren wolt, dan das e. g. beyde woll mytt eyn [ander] stunden. Derhalben ist meyn gants vnterthenige vnd fleysige bytten, sie wolle vns alle ansehen vnd betrachten in was betrubnis wir seyn vnd stehen, vnd wolle sich wider hieher zu vns als iren kyndern begeben vnd dem schreyben, das ich an k. w. gethan, nachsetzen. Das wyll ich in allewege mich befleyssigen vmb e. g. zuuordinen,

S. 60). Det siges (Hvitf. VI. 266) at Søren Norby og Jens Holgersen Ulfstand under Krigen med Lybek for egen Regning udrustede Kapere og derved samlede sig stor Rigdom. Dette satte ham istand til at gjøre Kong Hans et for hine Tider saa betydeligt Laan som 100 rhinske Gylden, 25 ledige Mark Sølv og 2,300 Mark danske Penge, for hvilke han fik Kronens Slot Haraldsborg ved Roeskilde med tilliggende Herreder i Pant (Suhms Saml. anf. St.). Christiern den Anden viste ham ikke længe efter sin Regeringstiltrædelse den Ære at udnævne ham til Fører af det prægtige Skib Engelen, som han 1514 laante sin Svoger Ærkehertug Karl; det havde 500 Mands Besætning og berømmes af hollandske Forfattere som et Skib, hvis Mage i Størrelse og Orlogsdygtighed man hidtil ikke havde seet i de Egne (Willems, Belgisch Museum, 2 D. 210, smlgn. Hvitf. VII. 110.). Samme Aar 1514 kaldes han Hovedsmand paa Island og ved Brev af 20 Mai 1515 forlenedes han med hele Øen; Hensigten var, at han skulde ave de Sørøvere, især Englændere, som hjemsøgte denne afsides Ø (Suhms ældre Saml. 2 B. 1 H. 125, 131; Fin Johnsen hist. eccl. Isl. 2 B. 254-55). Ifølge nysnævnte Forfatter forlod han dog allerede 1515 Island igjen; Christiern den Anden behøvede ham ogsaa til den snart udbrudende Feide med Sverrig, i hvilken Anledning han 28 April 1517 forlenede ham med Gulland, der med det stærke Visborg var saa vigtigt som Udgangspunkt for Foretagender mod Sverrig og til Beherskelse af Østersøen. Næste Aar, 18 Mai, blev Gulland, som han blot havde paa ubestemt Tid, overdraget ham paa Livstid som et Pantelen istedenfor det ovenomtalte Haraldsborg og mod Opgivelse tillige af Hørringe Kloster (Suhms ny Saml. 3 B. 1 H. 56-61). Paa Grund af den Vigtighed, som Finland fik under den forlængede Feide med Sverrig, forlenede Kongen ham 17 Juli og 28 September 1522 med de vigtigste Slotte og Len i Finland (Klevenfeldts Saml. og Suhm anf. St. S. 147). Iøvrigt tilhører hans Liv Nordens almindelige Historie, og forbi-gaaes derfor her.

vnd wyll hymytt e. g. gott dem almechtigen beuolen haben. Datum eylendes Collen au der Sprew am montag nach visitacionis Marie anno dominj 1528.

E. f. g.

gehorsammer son
Joachim m. z. Brand. der
junger &c. manu propria scripsit.

Jch hab auch Valtin Graffen beuolen e. g. vnd dem konig weyter meyn bedencken antzutzeygen, dem wolle e. g. glauben geben.

Udskrift:

Meyner freuntlichen hertzliebsten frawen vnd mutter zu eygen handen.

(Orig. paa Papir med Mærke af Forsegling. Münch. Samling Nr. 2291. Kbbvn. Hele Brevet egenhændigt.)

248.

Cöln an der Spree 6 Juli 1528.

Joachim den Yngre af Brandenburg underretter Christiern den Anden i Fortrolighed om de Vilkaar, paa hvilke Kurfyrst Joachim vil forlige sig med sin Ægtefælle og Kongen, og glemme det, som er skeet.

Durchleuchtigster konigk, meyn wylligk vnd freuntlich dinst seyn e. k. w. zuuoran bereydt. Vnd nach dem ich weys, das sich e. k. d. zu myr vyll guts vorsehen, so wyll ich derselben nicht ber-gen, das myr Valtin Graff angetzeygt hatt, was e. k. w. allenthalben mytt jm vntherredung gehabt, do er am negsten bey e. k. w. zu Weymar gewesen, vnd sunderlich das e. k. w. im gesagt soll haben, das dyeselb in eyner kurtzen tzeytt wolt hyeher kommen vnd m. f. l. f. v.¹⁾ mutter myttbryngen, auch m. g. v. f. l.²⁾ hern vaters besser vnd lyeber freundt seyn, dan hiur nye gewesen. Dem-

¹⁾ D. e. meyne freuntliche lyebe fraw vnd.

²⁾ D. e. meynen gnedigen vnd freuntlichen lyeben.

selben hab ich allenthalben nach getracht als eyner, der gern wolt das eytracht vnd freuntlicher wyll zwischen e. k. w., m. h. v. vatern, auch m. frawen vnd mutter allenthalben mocht erhalten werden. Vnd hab bey myr bedacht, das esz nicht bosz seyn solt solchs meym h. v. vatern antzutzeygen, domytt ich doch horen mocht, was seyn gnad dartzu sagen wolt. Nun wyll ich e. k. w. nicht bergen (bytt aber gantz freuntlich, dyeselb woll ye disz meyn schreyben in grosser geheym halten, dan e. k. d. hatt woll zuermessen, so es offenbar solt werden, das ich e. k. w. antzeygett, was m. h. v. vater mytt myr in geheym handelt, das myre bey seyn gnaden eyne grosse vngnad geben wolt), das seyn gnaden erstlich etwas seltzam darbey gewesen vnd es nicht woll gleyben wollen, das es e. k. w. ernst were, das sich e. k. w. dysser wortt hetten horen lassen. Doch so haben seyn gnad gesagt, das e. k. w. keyn besser werck thun kont, dan dyeselb alszo m. f. l. fraw mutter widerbrecht, wie sie e. k. w. weg genomen, vnd on alle bedingung mytt sambt allem dem, so sie mytt sich hyn wegk genomen, wyder eynstellet, vnd sich mytt der betzalung kegen seyn gnaden richtigk hylte sambt den dargelyhen kleynoten; vnd so sie dan den irthum der communion halben vnd was ketzerisch were abstellen wolt, vnd sich hynfurder m. h. vaters wyllen vnd gefallens halten wurdt, so woldt seyn gnad der ergangen handlungk gegen e. k. w. auch kegen m. f. l. frawen vnd mutter person nymmer in argem oder vnguten effern oder gedennen. Derhalben ist meyn gants dynstlich vnd freuntlich bytt auch getrewer ratt, e. k. w. wolle m. f. l. f. v. mutter der gestalt, wye e. k. d. Valtyn Graffen angetzeygt hatt, widerbryngen, vnd ye er ye besser, domytt bluttvorgissung vnd zustorung landt vnd leut vnd vyll vbels, das sich noch ausz dyssem thun erwecken mocht, verkummen mocht werden. Dan ich weys es eygentlich, das dysse sach nycht besser kan oder mack gerichtett werden dan durch disz myttell; dan ye mer leut dorin handelln oder dartzu kommen, ye erger es wyrtt. Ich weys auch, so disz geschicht, das m. h. v. vater wyrtt thun was e. k. d. auch m. f. l. frawen vnd mutter dynstlich vnd lyeb ist. Vnd so dan e. k. w. das alszo zuthun geneygt ist, so woll mich e. k. w. bey Valtin Graffen wyssen lassen, wen e. k. w. kommen wyll vnd auch wobyn; so wyll ich e. k. w. auff der grenitz entgegen kumen vnd mytt e. k. w. tziben, domytt dyeselb dester sicherer mack her kommen; dan es mochten sonst leut vff e. k. w. achtung haben. Vnd so dem wie oben gemelt nachgesetzt wirt,

wyll ich mytt meym leyb vnd gut fur m. h. vater hafften, das dem handell der massen gegen e. k. w. vnd m. fraw mutter person nichts arges oder geferlichs dysser sachen halber soll gehandelt werden. Vnd das ich ye in allewege vngemelt bleyb aus vrsachen wie vor vormeldt. Disz hab ich e. k. w. nicht wollen bergen, dan derselben wylligk vnd freuntlich dynst zuertzeygen byn ich geneygt. Datum Collen an der Sprew am montagk nach visitationis Marie anno domini 1528.

Joachim m. z. Brand. der
junger. manu propria scripsit.

(Orig. paa Papir med Mærke af Forsegling. Münch. Saml. Nr. 2290. Kbhvn. Udskrift til Kongen "vunserm freuntlichenn liebenn herrn vetterenn vnd gnedigen hern. Eigen hand". Hele Brevet egenhændigt.)

249.

Antwerpen 7 Juli 1528.

Kantsler Godskalk Eriksen underretter Christiern den Anden om, at Hans Mikkelsen, Vilhelm van Zwoll og flere af Kongens Tjenere ere blevne fængslede for Troens Skyld.

Kieriste nadigeste herre¹⁾, vti dag septima julij, tha ieg war komen till Antuerpen, fick ieg tidinge, at Hanss Michelsen er vti gaer morgen worden grebit vti Lire oc met syn swend Henrik Smyt, Willom furrerer oc een anden karll aff Collen heder Peter fürdt boslagen i jærn poa een wogen egünnom Mechelen ind poa Willefordt, fore at the skulle wære Lutheraner. Oc som ieg forstander haffue the commissarie oc arcerer aff frwe Margrete taget met thennem

¹⁾ Den første Deel af Brevet, som handler om mindre vigtige Sager, er her udeladt. Vilvorden, som nævnes, ligger mellem Mecheln og Bryssel og havde et gammelt Slot, der tjente som Statsfængsel. Denne Meddelelse fra Godskalk Eriksen foranledigede, at Kongen ilsomt forlod Tydskland og begav sig tilbage til Nederlandene; han uuvirkede vel strax Hans Mikkelsens og sine andre Tjeneres Løsladelse, men Vilhelm van Zwoll, der havde tjent Sigbrit i Danmark, og siden fulgt med Kongen i Udlændigheden, maatte som bekjendt næste Aar lide Märtyrdøden paa Baalet.

till hoffit eth breff, som logh poa Hanss Michelssens bordt oc han met thette budt haffde ackt at sende edher nade om all leylyghedd, saa ieg er gantze twywellafftich oc bekummert, wat ieg skall giöre. Taaler ieg nogit i then sag, tha sette the meg well hoos the andre, om ieg end ellirs kand nyde frijdt, som edher nade wel wijdt, at ieg lijdet er hær hördt ellir anseet, andit end frwe Margrete nadeligen giffwer meg kosten oc een föge vnderholdinge hoos myn vnghe herre princen.

Gud alsommechtigeste giffue edher ko. mat the beste raad, at the fattige mænd motte bliffue löse ighen, saa edher nade schriffuer frwe Margrete, herrerne oc raadit till met thet flitigeste, at the wille ansehe keys. mat^{is} leigde oc lade the fattige mænd vdt ighen; haffue the vti noget maade forseet thennem, tha motte the först haffue giffwit thennem atwarsell oc forbudit ellir end nw forbywde thennem keys. mat^{is} lande, om icki bedre kunde wære.

Kiærste nadige herre, edher ko. mat moo met all lempe oc gode wære her vti fortænkt och schriffue ellir boschicke frwe Margrete met thet förste met nogen anseendes merkelige personer, om thette icki will hielpe, furster ellir herrer edher nades wenner; jeg bofryckter ellirs, at edher nades sager stande hær gantz ewentyrlygh. Hanss Michelssen haffuer nw poa thesse two forgangen monæder inghen pendinge kunde foat aff Gerart Sterke etc., oc vti andre handlinge, som er emellom edher nade oc Hanss Michelssen, moo edher nade were alwerligen oc met thet aller förste vti fortænkt; myn ellir myne liges sollicitation will icki lenger hielpe, nw saa bogyntt er etc.

Gud alsommechtigeste frelse edher ko. mat aff all syne vwenner nw oc ewindeligh. Jeg törff ellir kand ickj mere scriffue. Datum Antuerpen vii julij anno etc. mdxxvij.

Edher ko. mat^{is}

ydmyge troo tienere
Gotschalk Erickssen.

Tilsat siden efter:

Sünderlige eth breff till frwe Margrete oc till hwer aff hererne, oc sünderlige breffue met clær vdtrückte meninge oc ther poa met edher nades eget budt begere hwer theris gode swar; thij at skall ieg sollicitere thet, tha holde the meg vpp, som edher nade wijdt the pleige atgöre, then ene monath efftir then anden.

Till herren aff Buren,
 till herren aff Bergen,
 till herren aff Feere,
 till herren aff Hochstrate,
 till herren aff Fienis,
 till grewen aff Horne.

Udskrift :

An koninglicher maiestat thoe Dennemarken, Sweden, Norwegen etc.,
 mynem aldergnedigesten heren.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2344. Christiania.)

250.

Mecheln 8 Juli 1528.

Kantsler Godskalk Eriksen meddeler Christiern den Anden, hvorledes
 Sagerne videre have gaaet efter Hans Mikkelsens Fængsling.

Hügboren oc hüghmechtigeste koning, kieriste nadigeste herre,
 myn willige troo tieniste edher ko. mat alltjydt foresendt met wor
 herre Jesu Christo. Kieriste uadigeste herre, werdes eder ko.
 mat wijde, at i gaer ieg kom hiit till Mechelen ighen, wordte ieg
 onderligen vndfangen; then ene sagde, ieg haffde werit rümbt, then
 anden ieg haffde werit met Hans Michelssen fongen; poa thet siste
 kom till meg een aff frwe Margretis arcerer vti princens hoff oc
 sagde, ieg skulle gaa till theris hüffwitzman, han wille tale met
 met (sic) oc antworde meg ighen nogen breffue, som ware fwnden
 hoos Hanss Michelssen. Tha swarede ieg, at ieg wille jngghen
 breffue saa vndfonge, ickj haffde ieg hellir met hannem at taale,
 ieg wille först taale met herren aff Hochstrate etc.

Vti dagh botimeligen gick ieg till herren aff Hochstrate oc
 bogerede at wijde, hwor fore Hanss Michelssen edher nades raad
 oc tienere, som haffde i syn forwaringe alle edher nades breffue oc
 secrete, met the andre saa ower keys. mat^{is} frij leigde wore fon-
 ghen; thesligest bogerede ieg, at the wille tillsee, saa at sodane

edher nades breffue, kister oc secrete icke bleffue vpslagen ellir forryckt, oc om men motte komme Hans Michelssen till oords.

Tha befoel han meg at komme ighen emellom ix oc x vti dag, han wille forsamble raadit ther ower. Ther haffwer herren aff Palarme oc herren aff Hochstrate vti the anders nærwerilse saa swarit meg: angaende edher ko. mat^{is} kister, breffue, clenodie oc secrete, ther till skall forordnes een aff keyserlige mat^{is} secretarie, som thet met meg schall reuidere, oc siden skall thet bliffue bo-seglet vnder schultes forwaringe aff Lire, saa lengi edher ko. mat^{is} ther om schriffuer till hoffit oc forclarer, hwem thet skall for-antwortis, oc ther skall edher ko. mat^{is} inghen feigl vti finde.

Angaende Hanss Michelssens sag oc then partie sagde the saa, at myn frwe Margrete oc raadit well lengi haffde wist, at the ilde leffwede efftir then hellige kirkes ordinantie, ginge aldrih till scröfft ey hellir till sacrament, holde ey nogen then hellie kirkes faste daghe, flyyde fran messe och anden gudz tieniste i kirken och thess mere, som well skulle finde seg. Doch haffwer frwe Margrete oc hoffit ther met hafft gedult, poa thet hwn icki wille see edher ko. mat^{is} skulle skee nogen smaaheit etc., so lengi at menic-heden i Lire nw haffde claget, at sodant edher nades folk icki allene vnder thennem selff leffwede vordentligh, men oc bogynte andere till sodan leffwende at forwecke, oc forclarede sodan theris opinien, ehwore the kome eblant andre, so myn f. f. Margrete efftir keys. mat^{is} bofalinge war nöddher till at lade tage poa Hanss Michelssen oc then partije, oc war icke skeet edher ko. mat^{is} till nogen forachtinge ellir hoffmoet, efftir thij, som myn herre aff Palarme sagde, at edher ko. mat^{is} haffde sagt till hannem oc ofte ellirs, ther som edher ko. mat^{is} folk bröde oc haffde skyld, tha kwnde edher nade well lijde, at the oc straffdes ther fore.

Framdelis nar ieg haffde seet mett keys. mat^{is} secretarie, wat vti Lire ær, siden skulle ieg wijder taale thennem till, om ieg wille noget taale met Hans Michelssen.

Ther fore kieriste nadige herre tyckes meg gott oc radeligt wære, at edher ko. mat^{is} met thet aller förste schriffwer hiit poa thet alder vryntligste till frwe Margrete oc till hwer aff herrerne vti orden, sönderlige met claere vdtröckte meninge, at the wele ansehe keys. mat^{is} leigde oc then vryntschopp oc forbundt, som er emel-lom edher ko. mat^{is} oc hwsit aff Burgondien, oc forlade sodane edher nades tienere, om the thennem offwer keyserlige mat^{is} forbudt haffue forseet.

Edher ko. mat^{is} goede oc vryntlike forschriff^t skall mögit giöre, som meg end nw sywnes, vden Hanss Michelssen ellir the andre wille forhartt staa vti theris opinien.

Thesligest at edher ko. mat^t hiit forschicker Thomes Holste ellir noghen anden met fuldmacht, som kand anname sodane kister, register, böger oc anden deel edher nade tillkommende, oc thet anthen forföre till edher nade ellir sætte ther, som thet edher nade till gode bliffwer forwarit.

Thij ieg bofrychter, at Hanss Michelssen icki skall snarligen bliffue lööse. Dog meg hobes hannem skaer inthet till liffwit. Frwe Margrete haffde sagt i gaer, at myn frwes nade, hwes siæl gud alsommechtigeste haffue, haffde sagt fore henne met eigen mwnd, at Hanss Michelssen haffde werit een stoer oersag till, at edher ko. mat^t oc hennes nade ware komen fran lande och righe, ther fore motte Hanss Michelssen well sidde etc.

Kand icki vryntlike schriffuelse hielpe, thaa moo edher ko. mat^t were fortænkt vti at schicke hiit nogen merkelige personer, som nogit kwnde wære anseendes oc ighen giffue kwndskap fore keys. mat^t, hwor fore hanss mat^{is} leigde icki war holdet edher nade. Alleniste at edher ko. mat^t met thet förste schriffuer hiit fryntligh oc met een goed sollicitator, som kand fördere swar ighen, meg holle the well vpp dagh oc aar.

Kieriste nadigeste herre, thet folk er een stoer partt willigh, som ieg nw sistes war hoos¹⁾, oc skall edher nade well foa wisse bud, nar the nw endeligh haffue forlöff. The wele oc saa lengi bliffue till hobe oc poa then stædt beqwæm kand wære, at the fonge ighen budt fran edher ko. mat^t, at edher nade ther efftir will rette seg, som ieg tillforn haffuer screffwit, at komme fore thennem poa weigen etc. oc met nogen tæringe etc. Meg hobes till gud oc willig folk alltings skall bliffue goedt; ther wille wij henge halsen hoes, hellir end leffwe i thenne perikel lenghi.

Jeg haffuer jnghen tidinge end nw fran her electo ey hellir vtaff Schotland, forhober allting till thet beste. Gud alsomechtigeste

---

¹⁾ D. e. de tydske Knægte, som vare i burgundisk Tjeneste og nu vilde træde over i Kongens.

boware edher ko. mat sundt oc ewige saligh. Screffuit i Mechelen
viij julij anno etc. mdxxviij.

Edher ko. mat^{is}

ydmyge troo tienere
Gotschalk Erickssen.

Udskrift:

An koninglicher wirde to Dennemarken, Sweden, Norweghen etc.,
mynem alder gnedigsten heren.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 2345. Christiania. En Efterskrift, indeholdende meest udenlandske Nyheder, er her udeladt.)

251.

Rotterdam 23 August 1528.

Ærkebisp Gustav Trolle takker Christiern den Anden for det ham til-
staaede maanedlige Underhold; meddeler ham adskillige Oplysninger
og Efterretninger og giver sit Raad og sin Betænkning derover.

Myn tro tjenest tiill forende sent. Høgmegtugeste høgeboren
forste, kereste naduge herre. Tacker jagk odmiugkeliige ether nade
for the xvj gulden, ether nade haffuer wntt huar manedt; thett
skall jagk medt all odmiugkheett fortiene medt ether nade sa lenge
jagk leffuer. Beder jagk ock odmiugkeliige, at ether nades kunn-
geliig maiestat werduges æn nu wnde mig, tiill thes gud foger
thett kan komme wdi en bethre mode, the forne xvj gulden, thett
fortiener jagk altiitt gerne hossz ether nade. Gudt wedt thett, at
jagk wett mig jngenn andenn wphalningh nest effther gud æn hoss
ether nade.

Item migk ære kompne nogre breff aff Suerigke ock Dan-
marck, huilke jag nu sender ether nade, odmiugkeliige bediendes
ether nade werdugs at dele syn gode raadt medt migk, huru jagk
maa lempeligest at skriffue ther suar pa jgenn; mynn legliighet
begeffuer nu siigk ecke sa, at jagk kann komme sielff tiill ether
nade etc., jagk ær ecke well strack (sic).

Item tysdagen för legrenn toges wp för Thyll wdj Gellerlandt,
war jagk wdi legrenn; ther kunne jagk tha ecke annedt forfara,

æn the Burgunske ware fast thessz knecktes ock rytters möde &c., ther fore skall ether nade offuerueya ock wara forteneckt pa, at ether nade slar siigk jnd tiill her Flores van Burenn¹⁾ ock andra burgunska herrer, sa mygedt ether nade mugligett ær, at medt theres hielp ether nade kunde faa skib i Holland ock beste partenn aff the burgunske rytter ock knecktte; migg hobbes, at the burgunske herrer skule heller wnde ether nade the rytter ock knecktte, æn the skole them geffue onötteliigett solt i winthter; kneckthene geffue siigk tha likuell i wintter tiill forstenn aff Gellrenn, the kunne tha ecke i wintter holle siigk i tesse burgunske lanndt medt iilj philippi gulden, ther fore geffue the siigk heller tiill furstenn aff Gellrenn; ther fore skole the Burgunske heller komme ether nade the knecktte ock rytter pa, æn the komme tiill forstenn aff Gellrenn them tiill stor skade &c. Ryttere ock knekte ære ether nade gode ock robe alle med en mund, at the vele hielpe ether nade tiill sin land igenn &c.

Item ether nade besynner siigk, om thett ware oraedt, at ether nade gaffue siigk personlige tiill the burgunske rytter ock knekte, ther som the Burgunske hade them ecke mere behoff, pa thett att onde munne skole ecke siige, at ether nade behyndrett synn herre suagerssz kryg ock orliigk &c.

Item er ock raadt, at ether nade bliffuer i denne landt, sa lenge ether nade seer, huartt thette rytter spell wiill; ock kan well skee, at the burgunske steder vele bruge ether nades hielp tiill at gore bestandt heller feyde medt forstenn aff Gellrenn &c.

Item drostenn tiill Anderstatt pa slottett hoesz Lyre ær ether nade ganske godt ock sage gerne gott pa ether nades wegne, huilckenn ock star well medt her Flores van Byrenn ock alle burgunske herrer; ether nade besynner siigk, om han ware ether nade nyttlig hossz the burgunske herrer; mannenn ær wyttiig ock tro ock welltagenn hossz alle the burgunske herrer ock steder.

Item kann ether nade mercke, att ether nade haffuer noger lempe nu att komme tiill synn land ock riige igenn, da ær radt, att ether nade ecke lenger forsummer tydenn bortt. Alle ether nades troe i Danmarck rade alle, ether nade skall komme i landett igenn medt skib &c. Ether nade drager well tiill mynnes, huat jagk ether nade sagde wdi Berlynn, then tidt jagk kom ther forst tiill ether nade, ether nade haffuer jathett at forlade siigk tiill the forster

¹⁾ D. e. Floris van Egmont, Greve af Buuren, Herre til Ysselstein.

offuer landt &c. Jagk war ecke lennge syden tiill tals medt en forste, ther ether nade setter stoer tro tiill &c., huadt jagk aff hanom fornam skall jagk wnderuisse, nær gud foeger migk att komme tiill ether nade. Tiill skibs skall ether nade ju i Danmarck; ether nade kan tog holle nogre forster wp medt orde, som the göre ether nade, pa thett at the hugge ecke hundde hæer ther eblandt, ock skaffue sin tingest tiill wathn jnd i Danmarck &c.

Her medt ether nades kunigligk maestatt gud befalendes. Skreffuedt vdj Rotherdamm wdj Hollannt 23 augusti 1528.

E. maestattis vestræ serenissimæ

vltimus sacellanus

G. archiepiscopus Vpsallensis m. p.

(Orig. paa Papir, Münch. Saml. Nr. 2552 Stokholm, med Udskrift til Kongen, Segl i rødt Vox, og følgende Paategning: "1528 anammit then 25 augusti vti Androp aff biscop Gotstaffue.")

252.

Rotterdam 6 September 1528.

Ærkebisp Gustav Trolle meddeler Christiern den Anden adskillige Efterretninger, og raader ham at foretage Toget til sine Riger ikke tilands, men tilsoes.

Myn plictuge trotienstt. Hogborenn forste, kæreste naduge [herre], eder nades konunglick maestat werdliges att wide, at jagk haffuer vdi sanningenn sportt, at wiidtt xvc Spanier ære kompne aff Spanienn tiill denne land, huilcke skule (segs hæær) at ligge pa gellerscke grenszenn &c. nu i denne wyntther.

Item segs ock hæær, at mestee hobenn aff the burgunske kneckthe (the hæær i denne land ære besyttne) haffue faett orloff, man huatt offuerlenscke ock osterlenninge kneckte &c. ære, ære æn nu vdi the burgunske tienestt, af huilcke (som hæær segs) en partt ligger vdi Ytrecktt, Wean, Wyck ock thenn egnn

ther om kring, thenn anden partt (segs hær) ær hoessz her Jorgenn Skenck wdl thenn egenn wiid Kowerdenn.

Item kan well skee, att nogre geffue eder nade fore, att eder nade skall drage offuer land jnnd i Danmarck &c.: eder nade besynner thett well ock tencker, huatt som the tyske forster tiill forrende haffue giortt eder nade &c. Jagk fruckter, at the brunswickscke forster ære eder nade ecke troe, jagk fornam nogett i senest aff en forste, thett ecke meste gott war pa eder nades syde, som jagk skall wnderuisse eder nade, nar gud foeget migk tiill orde komme med eder nade, thett migk hobes snartt skee skall med gudz hielp, huilckenn werdtiges beskerme eder nade ock seger geffue att offuer winne alle eder nades fyender. Skreffuett wdi Rottherdamm sexta septembris 1528.

E. nades kunnungliik maiestattz

sacellanus G. archiepiscopus Vpsalensis.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2555. Stockholm. Udskrift til Kongen og Paategning bagpaa: "1528 anammit aff biscop Gotstaff then 10 septembris".)

253.

(Wittenberg Januar 1529.)

Poul Kempe melder Christiern den Anden, at Hans Mikkelsens Prædikant Clemens Rather i et Brev til Bugenhagen har beskyldt Kongen for Zwinglianisme og fremført andre haarde Sigtelser imod ham, i hvilken Anledning P. Kempe farer hæftigt løs mod samme Clemens.

Aller kærliste herre, verdes i atwide, at ieg ficke Pommerans breff then tidth ieg hafde lweth breffwet till, hwilken Clemeth¹⁾,

¹⁾ Denne Clemens, som Hans Mikkelsen et Sted kalder "Drögskerer i Androp", et andet Sted "Klemmit offuerskeer", og som selv i det strax her efter aftrykte Brev underskriver sig Clemens Rather, omtales første Gang i et Brev af Hans Mikkelsen af 10 August 1526 (se S. 434) som den, der ved sin

ther hwoss ether er, Hans Michelszöns predicker, hafde screffweth til hannum, vti hwilketh han giöre ether til en Zwinglian, och saa skendelighen taaler paa ether, at hafde ieg hannum her, tha skwldhe han nöffwe komme borth met hwdhen. Dog radher ieg ether, ati ladher giöre hannum inthet ther fore; thi mand skwldhe sighe, atj hafde strafweth hannum fore euangelij skyldh. Ieg sendher ether nw hans egne ordth, lige som han hafde screffweth wti breffweth til Pommeran, ordth fran ordh om ether. Ieg hafwer forswareth ethers wskyldh met en openbar epistell til Pommeran; han skwldhe snarlige giordh wære ther meth emoid ether, en noghen vt af ethers wuenner hafwer giordh: thee hafwer taghet werdhens herdom fran ether, han wil tage borth fran ether Iesum Christum oc giöre ether til hans bespottere och skenderer, som standher wti hans egne bref. Ieg hafwer wareth ether tilforn, ati skwldhe taghe ether ware fore saadanne aandhe; gwd wil icky nw giöre miracul, at en bwndhe skall strax blifwe skriffthens wdlegerer oc predicker; ther hörer forstand wti tonge maall ther til. Ieg bedher gierne, ati

---

Prædiken sammenholdt den evangeliske Menighed i Antwerpen og var fuld af Hengivenhed for Kongen. Den Paamindelse, som Kongen fik af Regentinde Margrete 3 Sept. 1526 (se S. 443), strax efter sin Tilbagekomst fra Tydskland til Nederlandene, staaer uden Tvivl i Forbindelse hermed. Som bekjendt fandt den zwinglianske Opfattelse af Læren om Nadveren tidlig Indgang hos de evangeliske Menigheder, der dannede sig i Nederlandene, og den luthersksindede Clemens synes siden at have havt Anledning til at frygte for, at Kongen var bleven smittet af det zwinglianske Kjøtteri. En lignende Frygt synes ogsaa P. Kempe at have næret, idet han i et Brev af 2 Dec. 1526 (Münch. Saml.) advarer Kongen mod at lade sig forføre "af uforstandige Udlæggere eller Prædikere", og beder ham tage sig i Vare for de Pharisæers Suurdeig, og endnu bestemtere udtrykker han sig i Brev af 2 Januar 1527 (se S. 458), hvor han formaner Kongen til især at vogte sig for dem, der prædike anderledes om Daab og Sakrament, end Guds Ord enfoldigen lyder. Men da Clemens senere anklagede Christiern den Anden hos Protestanterne i Tydskland, optraadte P. Kempe alligevel til Forsvar for Kongen med sin sædvanlige Iver. Hverken P. Kempes Angreb paa Clemens Rather eller dennes Forsvarsskrivelse har Aar, og dette lader sig ikke med Sikkerhed bestemme. Men da Spørgsmaalet om den rette Forstaaelse af Læren om Nadveren jævnlig omhandles i P. Kempes Breve fra 1529, og han i et Brev af 1 April 1529 betegner "den nederlandske Demens eller Clemens" som en grov og taabelig Sqvaldrer, der havde søgt at sætte gode Christne i Vanrygte, saa bør uden Tvivl dette Brev af P. Kempe henføres til 1529, og navnlig til Begyndelsen af Aaret, thi Clemens Rathers Forsvarsskrivelse er af Hans Mikkelsen paategnet "3 Februar."

wille inthet andhet giöre hannum end paa mynne hannum met ordb, om thet er christeligt at saa beskriue icky alle enesthe syne landtzmend, gwode wiise stwdenter, nemlig Lidel Marten oc hans stoolbrodher oc meer en thie andher personer, hwes naffne han regner wp wti sytt egne breff, wthen han skwldhe och ether forfüre, och megh mett, som iegh nw hörer han giordhe then tidth han war her wti Wittenbergh. Visthe han noghet gott, thaa skwlle iegh saa scriffwe om hannum, at nesen skwldhe rüdmes paa hannum: nw er hans dorheyd hannum en nogh swar pyne, ath han meyn, han er wiisz och er dog en ganntthe. Giöre wel fore gwdtz skyld, och moner oc beder Hans Michelszön, ath han will och taghe segh ware fore szodanne wforstandige aandhe. Sorger inthet och aether thet icky heldher, han bliffwer selfwer til skam. Fürsth siger han, at noghen skwlle haffwe lüfweh paa hannum fore ether, saa ati skulle hafwe troet lüffwen; 2. ati hörer hannum gierne, dog lige som Herodes Joannem, thet er: will han sige ether sandhen, tha skwldhe i tage halszet vt aff hannum; hwat kwndhe han wære sige om ether end giöre ether til *til* forgiftelig Herodem och segh til then hellige Ioannem; 3. ati beskendher och bespotter Jesu Christi testament, thet er, meyn ieg, skendelighen ath thale paa ether, dog weed mand well, at thet er lüffen; 4. ati omgoes met falske predickerer, hwilketh wi icky heldher troer etc.

Aller kærste herre, i kwndhe aldrig fare wilth, naar i troer medher Christi Jesu ordh end menniskens. Christus siger selfwer: thet er mit legomme, thet er myth blod; thesse ordh torff mand icky anderledes wdlege, thee ere klare nogh.

Alle thesse skrifwer ieg til ether, nadige herre, paa thet iegh skiüdher inthet, hwilken ther bliffwer til skam, förr end i skwlle fortales och bespottes vtaff then slemme hwnd.

Giöre well fore ewangelij skyldh och rörer hannum inthet.

Udskrift:

Til Kong Christiern vt af Danmarck etc. syn nadigste herre.

(Original paa Papir. Det er Tillæg til et andet Brev og derfor udateret. Münch. Samling Nr. 3764. Christiania.)

254.

Lier 8 Januar 1529.

Christiern den Anden beder en Unævnt at skaffe sig adskillige Bøger.

Christiernus dei gracia Dacie, Suecie, Noruegie &c. rex, dux Slesuicensis, Holsacie, Stormarie, et Ditmercie &c.

Premisso nostro sincero fauore, wij bede teg atw wilde giöre thyn ydersthe flytt till at flyy oss en dansk krünnicke oc en dansk loubog aff the, som bispen aff Wyborg haffuer ladet trücht nogne aar forgangne, om thu kandt fange ther budh indh hiemmelig met nogne köpmend aff Wismer, Rodstoch eller andere, som thu est bekend met. Er oss oc tilkende giffuit, at ther skal were trücht nogne ewangelij böger nnylige wtj Rodstoch, kunde thu ther oc fly oss en aff, wille wij bettalle teg igenn, hues thu ther fore wdleggendis worder. Oc atw scriffuer oss till huess nny tydende tw kandt forfare &c., atw her wtj giör thin flyt som wij teg tiltroo. Befallendis teg gud. Scriptum Lyre 8 januarij anno &c. mdxxix nostro sub signeto.

(Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 2611. Kbhvn.)

255.

(3 Februar 1529.)

Clemens Rather, evangelisk Prædikant i Antwerpen, forsvarer sig i Anledning af adskillige Beskyldninger, han har fremført mod Christiern den Anden i et Brev til Bugenhagen, idet han paastaaer, at Beskyldningerne ere grundede i Sandhed.

Genade enn vrede van godt onsen vader doer Jesum Christum, amen. Genadychster heere conynck, dat ic van v. c. genaden aen onsen chrystyken broder Pomeranum geschreuen hebbe, en can ic noch en wil nyet lochenen, want ic die waerheyt gescreuen hebbe, dat ic soude onschuldych zyn aen den groeten dach des heeren van dat bloet v. c. genaden; want ic verhoepede, dat v. c. genade Martino, Philippo enn Pomerano beter gehoer soude geuen dan myner verachter enn cleyner personen, want v. c. genade doer sy

lieden dat euangelion Christi ontfangen heeft. Soe en hebbe ic oec nyet soe straff enn hardt gescreuen, gelicket v. c. genaden is ouergedragen, sonder vt ganszer droeffheyt myns herten all clagende enn wenende heb ic gescreuen, dat v. c. genade die falsche propheten ontfanget, enn doer sy verleyt is yn die gots lasterynge des testaments Christi schendynge, ende daerom sorgden ic, dat die gonste, die v. c. genade tot my hadde, soude ten lesten werden gelic Herodis enn Joannis om der waerheit wylle. Want v. c. genaden ommer wel voerstaet enn nyet lochenen en mach, hoe dicwils enn getrouwelic dat ic v. c. genade gewarschouet hebbe enn vermanet, om dese falsche ketterye te myden, gelic dan dat oec wel weet allet hoffgesynde enn heeren v. c. genaden. Oec is v. c. genade ryckelyken vermanet enn onderrycht doer onsen lieuen broder Joannem Campanum, welckes disputatie voer v. c. genaden gesiet, hy oec yn schryfften by my gelaten heeft, den welcken Campanum onse lieue vader Martinus oec om der saken wylle yn dese Nederlanden gesonden heeft. Daerom myn genadychster heere conynck, wil v. c. genade om der waerheyt wille myn vyant zyn, dat moet ic lyden, ende ic bydde v. c. genade, dat sy op my nyet toornych en wil zyn, daerom dat ic v. c. genaden die waerheit gesect hebbe, gelic als wy dat alle byde befynden sullen voer den rychtstoel Christi aen den groeten dach des heeren. Ic wylde wel, dat ic van v. c. genaden gelogen hadde om v. c. genaden salicheit wille oec tot mynen groeten schaden. Godt die vader sy rychter yn deser saken enn beware v. c. genade yn den geloue des puren enn reynen euangelions doer Jesum Christum onsen heeren, amen.

Clemens Rather v. c. g.
arm sondych dienaer.

Udskrift:

Sein doerluchtygen hoechgeboren heeren, heeren Christiern, conynck
zu Dennemarcken etc., mynen genadygen heeren.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 3425. Christiania. Med Hans Mikkelsens Haand er paaskrevet: „Aff Klemmit offuerskeer then iij dag februarij.)

Poul Kempe forsvarer sin Rettroenhed med Hensyn til Læren om Naderen og advarer Christiern den Anden mod Clemens Rather; ønsker at forsones med Hans Mikkelsen; om Kongens Søn.

At¹⁾ hertug Hans k[örfurste] skal holde meg at være paa en anden mening om Iesu Christi nadoore end d. Martinus er, ther vti hafuer ieg oc ingen skyld; huilcken meg ther om tiltaler skal han met gudtz heelp fange tilbörliche suar. Hwær moe tencke oc tale om en andhen huat han wil, gud blifuer vel dommer ther til. Gud forlade thennom thet, som saadanne rückthe wdgifuer paa theris næste; ieg vil icky ytthermere lade spöre ther om. Ieg troer thet göres oc inthet behof, myne ourde, screfth oc predickene oc gerninger skulle bære wyndnesbyrd om meg. Vilde gud, at hertug Hans oc thee, ther hafuer saa stoor sorig fore fremmede sager, hafuer rætt forstand om alle gudtz ourde oc sünderlige herrens nadoore, saa gerne ieg wil thet önske oc idelige bede af gud. Giörer i oc wel oc acther inthet, huat man squaller vti saadanne vnöttige ting; thee ere en hob orckelöse gallene aandne, huilcke wilde gerne, at alle skulde være suortther end diefuelen oc thee skulde være hwider end engelen, gud heelp thenom. Ieg mercker vel diefuelens skalckheid, han wilde gierne atskyllige os efther syn willige; men gud være lof, som hafuer end nw til thendne tiid thet forhyndert oc riigelige ofuerwondnet vti os, tha ther hafuer end wærede större orsage oc farligheid paa ferde bode vti Nederland oc huos margrefuen; men gudtz willige er rigelige skeede emoid diefuelen, och skal lige saa fuldkommes vti euigheid etc.²⁾

1) Kun enkelte Stykker ere meddeelte af dette vidtløftige Brev.

2) Philip Melancton var ligesaa lidet gunstig stemt mod den lidenskabelige P. Kempe som mod Kongen selv (han hjalp Peder Svave med hans Smædeskrift mod Christiern den Anden, se S. 505 Anm.). Kongens Kammertjener Thomas Pedersen Holste ytrer i et Brev af 7 Januar 1530 (Münch. Saml.): "Talit ieg met Philippo Melancton, weedt hand icke andit jnd Paulus Kemp haffuer gifuet seg til Erasmus Roterodamum; wilde ieg jngen bescheedt sige hannom, effter jeg weedt, at hand wil oss icke mogit got; wil ieg tale met d. Martino i Wittenbergh."

Villom skal ieg aldrig forglemme vti myne bünner, saa lengi ieg lefuer, helder at han blifuer friie. Beder hannom wære weed en guoid trüsth, meg hobes thet skal snarlige komme til en guoid endne met hannom. Naar ieg fauger thee löffuenafttige doctorum artickler af Löfuen, vil ieg gjerne skicke thennom til doctorem Martynum etc. . . . .¹⁾)

Tager ether wel ware fore phariseerns swrdeyg, oc sünderlige thend nederlenske Dementis eller Clementis, huilcken gud skall gifue nade, at han skal snarlige bekendne syn egen grobheid oc doorheid, oc skal bruge kærligheit emold syn næste oc icky meer fortale oc vanrüctthe thee christne. Ther er ingen beder victoria helder siger emold verden oc hans discipeler, end sküde inthet huat thee squallerer helder talere, bespotter helder forbandner: befaller thet alth gud oc lade som vi seher thet inthet helder hörer thet, oc besidder saa wore seele som Lucas siger vti tolmogigheit. . . .

Screfuet vti Hennicken thend förste dag aprilis aar etc. 1529.

Paulus P. K.

ethers weluillige troe thienner.

Paa en vedhæftet Seddel:

Iesus.

Ieg wilde gerne, at Hans Mickelssön vilde fore gudtz skyld wære myn troe veen af hiartthet oc ofuergifue alle mistancker om meg; thet weed gud, ieg will hannom inthet andnet end alt gott met myn fattige thiennisth oc bün til gud. I wede oc selfuer, at han giörer meg wrætt, ieg hafuer wæret hannom guoid oc troefast paa hans rüg baade huos ether süster oc andersteder, huarsomhelst ieg fornam thet giordes behof. Pether Stwb oc Thomas hafuer lofued meg, at thee wille giöre theris bæste ther vti; szo beder ieg oc ether gjerne, ath i ville giöre hannom oc alle andre ethers thiennerer, huilcke nogen wndwillige hafuer til meg, myne weenne: thee skwille ingen fyndskab helder vndt acthe thennom af meg ewindeligh.

---

¹⁾ Her sigtes til Vilhelm v. Zwoll oc de Artikler, som Theologerne i Löwen forelagde ham til Besvarelse.

Vilde ieg oc gierne wede, om myn kæreste herre princeps, ethers elskelige sün, kand end nw skünne paa hüggelerer og forföör, oc om han hafuer meg kær; thi ieg wilde tilscrifue hannom wdleggelisser paa Ioannis euangelium, ath han skal oc met syn nafuene blifue gudtz elskelige discipel. Gwd gifue hannom syn nade vti euigheid oc giöre thet saa, at ieg motte end en tiid thienne hannom, saa gierne ieg wilde thet troeligen oc flittelige giöre. Gwdtz nade wære met ether alle wti ewigheid, amen. 1529.

Paulus P. K.
ethers thienner.

Udskrift:

Serenissimo et Christianissimo principi, domino Christierno 2, Danorum etc. regi optimo, suo domino et mecænati candidissimo.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 2805. Christiania.)

257.

Leith 8 April 1529.

Alexander Kyngorne giver Christiern den Anden Oplysninger om de Underhandlinger, som paa den ene Side Frankrig og Danmark, paa den anden Side Keiseren har ført med den skotske Regjering, og om sin egen Virksomhed for Kongens Bedste, m. a. m.

Illustrissimo et prepotentissimo principj Christierno, Danie, Noruagie, Suecie, Vandalorum, Gottorumque regj, Slessuicensi, Holsacie, Stormarie et Ditmercie ducj, jn Oldenborg comitj et Delmenho[r]st etc., subscriptus subjectionem perpetuam et fidele suum promittit obsequium.

Que per maiestatis tue litteras mihi precepta sunt, pro virili adimpleuj, preterquam quod mitius absque rigore Robertum Barton amonuj, qui totius pene imperij gubernationis ad presens habenas dirigit. Est enim sensuum regiorum supremus calculator et director, thesaurarius, theolonarius atque archimonetarius. Non obstante

sum fidelè seruicium celsitudini tue perpetuo pollicitus est, inquens singula, de quibus accusatur, se inuitum coactumque regie maiestati tradidisse, proum tamen omnia cum vsura propediem restituere se offert¹⁾. Quare precatur obnixè, quatenus maiestas tua demum propria repetere proponeret, id sibi dignetur ad mensis spacium prenunciare. Tempore estatis et autumnj aduersam reperj fortunam, quum Gallorum regis heraldus Ioannj Elgyn adiunctus inte[r]cessorias litteras a Gallorum rege ad Scocie regem et consiliarios presentabat pro nouo tractando federe cum maiestatis tue hostibus, quibus manifeste obstetj pro tempore. Nihilominus secreta quorundam sollicitatione occultas quasdam (me perclam) litteras optenuerunt. Seorsum nobilis quidam Scotus Dougal Cambel eosdem tanquam collega in Daniam committatus est, quare suspitione continua agitabar. Nunc autem (laus superis) rore salubriori irrigamur: rursum nobis incipit arridere fortuna. Postquam Carolus de Burgundia baro de Bredam dominus de Louerghen et Fromondt inuictissimi cesaris missarius aduenit, teterimi Gallorum et Danorum sufflatus difflati sunt et expirauerunt. Is enim in passionis hebdomeda aduenit, volgo gratus, gracios regni consiliarijs, regi autem (cuius in cena domini presenciam optenuit) gratissimus. Primo aprilis die letus recessit caballis, ere, induuijs et clinodijs²⁾ remuneratus. Secunda vero die aprilis tres subscriptos articulos in celsitudinis tue nomine regi et consiliarijs presentauit.

Articulus primus: multorum relatu intelleximus, legatos varios missariosque ab emulis in nos proditorie conspirantibus ad tuam matrem fuisse directos pro nouo federe cum iis tractando contra cristianorum omnium regum ymmo et ethnicorum decenciam, quorum spurcissimis prestigijs et imposturis (vti opinamur) tua serenitas minime illaquietur, ex quo regum omnium et principum interest proditores quoscumque refutare et regium nomen vbique ab omnibus conuicij defendere.

1) Kongen var fortørnet paa Robert Barton, fordi han havde solgt eller overladt til den skotske Regjering en Deel Krigsforfødenheder, Kongen havde givet ham i Forvaring.

2) I Ordet clinodijs, ligesom i illaquietur, itenere, famelia o. fl. ere efter den engelske Udtale Bogstaverne e og i ombyttede. Paa lignende Maade er Bogstavet e brugt for a, naar der skrives efficimur for afficimur.

Secundus articulus: nimia admiracione effecti obstupescimus, quum ea, que in perliamento patentissimis mat^{is} tue litteris in nostri consolacionem et auxilium concessa sunt, in cassim a multis reuocata ventilantur, que emulorum versutijs hucusque facta putamus.

Tertius articulus: eam, si quam mat^{is} tue subditj nobis nostrisue culpam impingunt, scriptis nobis fermius propalandam.

Quibus responsum est: quanquam Gallorum rex suo missario et scriptis ad talia facienda nos instigauit, pro responsione vetustissimum inter nos fedus inuiolabile diximus. Ad secundum articulum responsio: que de concensu trium regnj statuum in perliamento sub nostris patentibus litteris concessa sunt, irreuocabilia perpetuo manebunt. Responsio tertii articuli: culpam nullam nouimus sue mat^{is} suis neque subditis impingendam preter animi torporem, quo nos ceterjque fautores tedio indies maximo efficimur.

Notabiles missarij a regia celsitudine et regni consiliariis ad cesaream in proximo maiestatem dirigendi sunt, qui tuam serenitatem et principes mat^{is} tue soboles in itinere non sine causa inuisere decreuerunt, quare suplex oro. quatenus tua mat^{as} desuper sit prouisa. Penes restitutionem nauis Petri Hul omne animi mej robur extendi; quamquam compromissariorum iudicum sentencijs delusus videor, nullam iudicibus culpam impingo, sed preposito duntaxat et eius filio, qui per testium periurorum productionem et bonorum absconsionem iudicum mentes adeo obnebulauere, quod eorum testificationibus plenam fidem adhibuerunt. Nunc autem summam in arbitrarij decreto contentam persoluere recusant, quum hij, qui meo nomine causionem prebuere, vt eos (vti iura postulant) a dampno seruarent, ad presens exulant, et ducis Frederici nunciis et litteris monitj, ne tue celsitudinj sed illi singula restituant, se excusant. Quare propriis tendiculis illaquiandi videntur, quum ex arbitrarij sententia cum eorum concensu decretum est, vbi contingerit prefatis preposito et filio deficere in completam solutionem quadringentarum librarum ante festum natalis domini, quod ego in celsitudinis tue nomine librum regressum habeam ad integram summam in litteris citacionis contentam. Eatenus si mat^{as} tua concensum dederit, pro singulorum restitutione eos citare faciam. Vilhelmus Vad cum fratribus et tota famelia litteras, quibus tua mat^{as} eos salutabat, magni faciunt, pollicentes se pro mat^{is} tue honore eis possibilita queque facturos. Magister Gawinus Dunbar, archiepiscopus Glaskuensis et su-

premus regni cancellarius (qui conterraneos suos omnes doctrina excellit), litteris salutandus. Dominus de Hamilton comes de Arana ab hoc seculo migravit; comes Moraule aquilonares partes occupat; comes de Argalia pro tue celsitudinis litteris amplissimas agit gratias, veluti patruus eius magister Ioannis Cambel, qui propediem missarius mittendus est ad cesaream matrem, celsitudinij tue declarabit. Presentium gerulo Joanni Andree fides adhibenda est, qui multa pro matris tue nomine passus est. Valeat matris tua cum hostium triumphali victoria in dei timore. Ex meo latibulo in Letha sexto Idus aprilis anno virginej partus 1529.

Celsitudinis tue servitorum humilimus

Alexander Kyngorne,
dr. etc.

Paa en vedhæftet Seddel :

Maria.

Serenissime princeps. Relatu magistri Valteri Maxuel familiari regis Scocie ministro (sic) intellexi, tuam matrem Scociam petituram, quam profectionem ad tempus differendam iudico propter causas, quas presencium lator et eius comes propalabunt.

Inter celsitudinis tue servitores minimus

Alexander Kyngorne,
dr. etc.

Udskrift :

Illustrissimo et prepotentissimo principi Christierno, Danie, Noruagie etc., domino suo graciosissimo.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 2817. Christiania.)

258.

Amsterdam 22 April 1529.

Jørgen Hansen meddeler Christiern den Anden adskillige Efterretninger fra Norge og Danmark.

Iesus.

Myn plichtuge tro tienniste ether nades høgmectugheidt altiit foresendt met gud. Høgboren furste, kæreste nadige herre, som ether nade scriuer, at thet ene breff war thet røde wax heltten wdfalden etc., ther pa werdes ether nade at wide, thend tiid jegh fick breuen offuer fran Norige, war thet ene indzegell halff wdfalden, men om thet nw noget mere er wdfalden, wiid jeg icke; men effter myt vorstand ligger icke stwer macht pa thet breff; thij thet ær giørt pa ith aers tiid contract oc icke lenger; men thet annedt ær thet elsste oc gelder mest wti sagen. The breffue oc andre stonde lengge wti Norige wti en clippe, oc haffue icke werit wti myne hender wthen ij aer, oc tha jeg fick them, war ther mange forderuet etc. Som ether nade scriuer om tiidende, wiid jeg pa thenne tiid inthet besynderligt at scriue, wthen her Wincentius er fast wti Bergen igen, oc lader affbrøde Apostell kircke oc besesster Nonnesetter, thet ær Sanct Antonii closster som mand riider wd til Fane ¹⁾. Jtem jeg haffuer oc talet her met myne landmend the Riber ²⁾, men ther wancker jnthet besunderligt, wthen ther ganger sterkeligen tidinge, at her Söffuerin Norby will thenne sommer pa süen. Landzknechte haffue the wti lannedt wiidt vi eller viic, som mand siiger. Thenne breffuisere Henrich Neell(?) kand ytthermere wnderuise ether nade huad tidende her wancke. Her met ether nades liiff, siell oc stadt the helge trefoldigheit befalendes till ewig tiidt. Screffuit wti Amsterdam thend 22 dagh mensis aprilis anno domini 1529.

Ether nades

tro tiennere
Iorien Hanssen.

-
- ¹⁾ En Kirke, halvanden Mil Syd for Bergen i Sognet af samme Navn.
²⁾ Jørgen Hansen var altsaa ikke en Hollænder (Holberg, Bergens Beskrivelse S. 141 "en Hollænder af Geburth"; i Sagens og Fosses Beskrivelse af Bergen S. 652 kaldes han ogsaa Hollænder), heller ikke en Nordmand, som Andre have antaget.

Udskrift:

Hügboren oc mechtugeste herre, her Cristiern, met gudz nade o.s.v.,
myn kærestę nadugeste herre.

(Original paa Papir med Mærke af Forsegling. Münch. Samling
Nr. 2774. Christiania.)

259.

Schwerin 24 Juni 1529.

Albrecht af Meklenborg meddeler Christiern den Anden, at Frederik den Første og Kurfyrst Joachim af Brandenburg have sluttet Forbund, og Sidstnævnte opfordret ham til Deeltagelse, hvorfor han dog har undslaaet sig; Niels Brahes Henrettelse.

Durchleuchtigster konnigk, ewerer konniglichen werden sein vnser guth willig vnnd freunthlich dinst allzeit zuor an bereit. Freuntlicher lieber her oheim vnnd schwager, wir wollenn e. k. w. freuntlicher meynung jnn der geheim nitt bergenn, das die handlung vnnd vertragk zwischenn hertzogk Friderichen zw Holstein etc. vnnd vnserm hernn vnnd vattern dem churfursten zu Brandenburgk etc. ergangen list, vnd vns auch dauonn vonn gemelten vnserm hern vnd vattern ezlicher massenn angezeigt wordenn, das wir vns auch jn dennselbigen vertragk begebenn soltenn. Deweill wir dan bissher ssolchs wider e. k. w. (wiewol wir derhalbenn jnn mergliche schaden vnnd vnfreunthschaft komen vnd teglich grosse vhar vnnd vberfals besorgenn mussenn), zuthun nitt gesinnt sein gewesen vnd auch noch nit sein, habenn wir dannoch solchs e. k. w. guter meynung vnnangezeigt nitt wollenn lassenn. Vnnd bitten darumb dinstlichs vnnd freunthlichs vleis, e. k. w. wollenn vnns jnn dem jhrenn getrwen rath vnnd meynung mitteilenn, wie wir solcher gewallt vnnd vberfharung erhabenn vnnd fuglich furkomen mochtenn; dann e. k. w. ssollenn vns jnn allwegenn spurren, das wir bey derselbigenn pleibenn, vnd kegen ssie nitt handdeln wollenn¹⁾.

¹⁾ Et Stykke, indeholdende udenlandske Nyheder, er her udeladt.

Es ist auch inwendig vier tagenn einer vnnsrer edell diener Curdt Restorff, der vngefherlich vor dreienn jarenn bey er Seuerin durch de Denische gefenglich angenommen worden, wye e. k. w. bewust, widerumb aus Denmargken komen, vnnd hatt sich auff schirstkunnfftige osternn widerumb einzustellen gelobenn mussenn, der dann vnnder anderm fur newezeitung wie woll nitt die bestenn angezeigt, das er als hewten vergangen vber vierzehenn tagenn er Niels Braddenn zu Copenhagenn auff dem marckte mitt dem swerte hatt richthen szehenn. Welchs alles wir e. k. w. gutter meynung nitt habenn verhalten wollenn, dann derselbigenn allzeit dinstliche freunthliche vnnd angenehme dinste zuerzeigennd szeit wir zuthun geneigt vnnd ganz willig. Datum Swerin am tage Johannis Baptiste anno etc. xxix.

E. k. w. d.

A. h. zu Meckleinborgk
manu propria subscripsi.

Udskrift:

Dem durchleuchtigstenn furstenn, herrn Cristiern, zu Denmargken etc., inn s. k. w. eigen handdt.

(Orig. paa Papir med Mærke af Forsegling. Münch. Saml. Nr. 2831. Christiania.)

260.

Lier 28 Juli 1529.

Christiern den Anden anmoder Kong Ferdinand om, da der nu er sluttet Fred med Frankrig, alvorligen at tage sig af hans Sag, saa at han igjen kan komme til sine Riger og Lande, i hvilket Tilfælde han i Alting vil rette sig efter Keiserens Ønske og Begjæring.

An kunig zu Hungern vnd Behaim etc.

Lyber herr swager vnd bruder, euer ku. wirden geben wir guther meynung zuerkennen, das durch verleyhung gotlicher gnaden vnd barmhertzigkeyt zwischen key. mat vnserm lyben hern swager

vnd bruder vnd dem kunig zu Franckreych durch dy durchleuchtigen furstin vnser freuntlichen lyben muhmen vnd mutter vnd der regentin aus Franckreych ein gemeyner ewiger bestendiger fried, ey- nickeyt vnd bestandt verhandelt, vereynigt, beschlossen vnd auff- gericht worden ist, des wir gott dem almechtigen hohen demutigen vleyssigen dancksagen. Dweyl dan hochgnante romische keys. mat vnd e. ku. w. vns alwegen gnedige vnd freuntlich vortrostung gethan, wan es dyselbigen wege erreicht, das dy key. m^t solcher jrer beschwerung mit Franckreych erledigt, das wir alsdan vnser elend vnd oblygend halben auch freuntlich bedacht vnnnd mit huff vnnnd beystandt zu wydereinsetzung vnser entwanten reych vnd land trostlich versehen werdenn sollten; sulcher obberurter gnedigen vnd freuntlichen vortrostung wir vns nochmals vngezweifelt gantzlich zu yrer key. m^t vnd e. l. versehen vnnnd auch derselben e. l. hirmitt freuntlich wollenn erjnnert habenn, mitt allem vleyss vnd gar freunt- lich bittend, e. ku. w. wolten vnser beschwerlich oblygend bruder- lich vnd getreulich zuhertzen nehmen, vnnnd doruber embsiglich vnd vffs aller vleyssigst helffen, rathen, trostlich vnd beystendig erschei- nen, ehr dan das ander geschefft abermal furfallen mechten, dardurch wir wydervmb zu vnsern entwanten kunigreichen, landen vnd leuten wydervmb restituirt vnd eingesetzt werden mochten. Dan wir seintt erpotigk jn allem dem jenigen, das hochgnante romischer key. m^t vnd e. k. w. gefellig vnd lyb ist, das jr m^t vnd e. l. fur ehr- lich vnd nutzlich ansyhet vnd vns zutreglich seint, rathen wurden, das wir dorjnn allenthalben bruderlich vnd freuntlich volgen, ge- leben vnd demselben nachkohmen wollen. Vnd so der almechtig solch vnser oblygend zu besserung schicken, vnd wir wydervmb zu vnsern reichen vnd landen kohmen wurden, so wollen wir alsdan der key. m^t vnd e. ku. w. mitt landen vnd leuten auch mitt vnserm eigen leyb vnd allem vnserm vormugen hinwydervmb hufflich vnd beystendigk sein, vnd an vnserm vormugen vnd vleyssigen dinst gar nichts erwinden lassen. E. ku. w. geruch jn solcher vnser sachen das beste vnd getreulichst furzunehmen vnd sich dorjn bruderlich zuerzeigen, auch dis vnser schreyben nicht vnfreuntlich von vns vormercken. Das alles wollen wir hinwydervmb dyselb e. k. w. nach allem vnserm vormugen ganz bruderlich vnd freuntlich zu- uerdynen willig vnd bereyt seyn. Datum Lyr am 28 julij anno 29.

(Udkast paa Papir. Münch. Samling Nr. 2641. Christiania.)

261.

Torgau 1 August 1529.

Kurfyrst Johan af Sachsen tilkjendegiver Christiern den Anden, at, eftersom han kun vil underhandle med Kong Frederik paa Betingelse af Gjenindsættelse i sine Riger, kan der ingen Frugt ventes af Underhandling; lover fremdeles at tage sig af Kongens Søster.

Durchlauchtiger konig, unnser freuntlich willig dinst vnnd was wir liebs und guts vermugen alzeit zuuor. Freuntlicher lieber her vetter und bruder, von eur königlichen wirden sein uns gestern zwene brieff zukomen, welche an iren datum haltenn zu Lyr den xiiij tag julij, die habenn wir ires inhalts vorlesenn. Vnnd als eur konigliche wirde in dem ainen anzaigen, aus was beweglichen vrsacheun derselben vngelegen vnnd nit wenig beschwerlich, auch eur ko. wirden vnd der ganzen freundschaft schimpflich vnd nachteylich sein wolt, sich mit vnnserm vettern dem herzogen von Holstein ausserhalb der restitution jn gutliche handlung zu begeben oder einzulassenn: weil nu eur k. w. auf dem beruhen, so konnen wir wol achten, das die gutlich Handlung, ap dieselbig gleich furzunehmen unterstanden wurde, wenig fruchtbar; dann was wir bisz anher in dieser sach gethann, ist von vns ganz fruntlich vnd eur k. w. zum bestenn gemeint worden.

Wie wir vns dan nachmals erbiethenn, was wir in dem vnd anderm, das eur koⁿ w. zu ehre, wolfart vnd allem gutten geraichen mocht, thun konthenn, das es vnserm getreuenn vleis nit erwinden sol.

Vnd nachdem eur ko. wird in dem andern brieff anzaigen, das sie wol gneigt vnnd willig gewest, sich in aigner person widerumb zu vns zufuegenn, eur k. w. wurden aber mit glauplichen vertrostungen auffgehalten etc., solchs haben wir sambt eur konigliche w. weither entschuldigung vnd dancksagung der freundschaft, so wir eur k. w. vnd derselben schwester vnnser freuntlichen lieben mhume der marggrauin etc. erzaiget, vernomen, vnnd was wir eur k. w., auch ehgedachter irer schwester bisz anher gethan, das ist von vns freuntlich vnnd wol gemeint, wie wir dan solchs furder zuthun mit freuntlichem willen auch gneigt seint.

Das alles habenn wir eur ko. wirden freuntlicher meynung nit vorhalten wollen, der wir als vnnserm lieben hern vettern vnnd

brudern zudienen willig sein. Datum Torgau am ersten tag augustj anno domini etc. xxix^o.

Von gots gnaden Johans herzog zu Sachssenn vnd churfurst etc.
lantgraf in Doringen und marggraf zu Meissen.

Johans, k.

Den andern eur ko. wirden brieff wollen wir vnserm lieben ohemen vnd bruder marggraf Jürgen von Brandenburg etc. furder auch zuschickenn. Datum vt supra.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 2872. Christiania. Udskrift til Kongen, ”zu seiner k. w. aigen banden.”)

262.

Utrecht 26 Oktober 1529.

Christiern den Anden takker Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen af Thron-
hjem for den Troskab, han har beviist, beder ham og hans Venner
blive ved dermed og lover dem Hjælp.

Christiernus, dei gratia Danie, Suecie, Noruegie etc. rex,
dux Slesuicj, Holsatie, Stormarie etc., comes in Olden-
borg etc.

Premissa reuerencia cum nostro sincero fauore. Kiære herre
oc werduge fader, tacke wij ether gantzske storligen for then ære,
mandom, troskaff oc loffue, som i oss tilsagt haffue, atj ether ther
wtj szo mandeligen oc troligen emod oss oc Norgis riige beuist
haffue, at affwerge Norgis riigis indbyggeres oc thend hillige kir-
ckes skade oc euige forderff, besunderlig atj emodstode then wnge
hertug aff Holsten¹⁾, at hand icke sich syn framgang oc ey til-
stæde hanom at blifue hyldet²⁾ ther wtj wort riige Norge, som
hand haffde acht, ther met at forderffue oc ödelegge then hillige

¹⁾ D. e. Hertug Christian, som nylig havde været i Norge.

²⁾ Det Spærrede betegner Rettelser gjorte i Brevet af Kongen selv.

christelige kircke oc hendes friiheidt etc. Sammeledis tacke wij ether oc the andre gode herrer oc werduge fædre biscope, prelater, riddermendzmennd, gode mend oc alle andre, som ether haffde giort oc gör hielp oc bystandt ther wtj at affuerge Norgis riigis skade, at slig wor, ethers och rigens fiende icke haffue fanget theris willig eller framgang. Bede wij ether atj end nu met ether tilhenger vil blyfue tröstige, frymodug oc standtafftig at modstaa szodane vor oc ether oc al riigens skade oc forderfue, thet wille wij met ether oc them alle oc huer szerdelis, som ether er bystandig oc behielpelig paa wort oc riigens oc then hillige christelige kirckes gaffn, beste oc bestands, met all gunst, nade oc willig i alle made forskyldede, nar gud wil wij komme til wore lande oc rige igen, som oss hobbis snarligen at skee etc., effther thij at key. mat^r er offuerkomen oc hans sag stoer wel, som i haffuer hördt, szo at hans mat^r oc pauestlich hellighet ere wel fordragne etc.

Fremdelis haffue i wor hielp behouff enchten met breff aff keye mat^r wor kiære suoger eller aff oss, wille wij them skicke ether; eller om i haffue kriigisfolk behouff i foraaret, atj thet wilde biude oss till met thette eller ith andet wist bud, tha wille wij thet met guds hielp beskicke ether.

Bede wij ether kerligen, atj strax met ith wist bud wilde scriffue oss til oc giffue oss ethers gode willig tilkende, ther güre i oss sünderlig till wille met, oc wille wij thet altiid kerligen met all gunst oc willigheidt emod ether oc ethers, huor wij kunde, i alle made forschilde. Datum Traiectum 26 dag octobris anno 1529.

(Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 2665. Christiania. Udskrift faltes, men efter Indholdet og efter Jørgen Hansens Yttringer i Brevet af 3 November 1529 maa det være til Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen.)

263.

Campen 3 November 1529.

Jørgen Hansen giver Christiern den Anden Oplysning om det Bud, der er kommet fra Ærkebisp Oluf af Throndhjem, og hvad han har udsagt.

Jesus.

Myn plictuge tro tienneste ether nades högmectugheidt altiit foresendt met gud. Högboren furste, kæreste nadige herre, werdes ether nade at wiide, at jegh haffuer taled met thend falckener, som jeg wenttede aff Norige, erchibispen etc., oc jegh wnderuiste ether nade aff nw senneste wti Wtrecht: tha kand jegh intthet besunderligh forfare, wthen han siiger, erchibispen haffde antuordet hannom breff oc scriuelsse till thend borgemeister aff Antwerp, som nw stacket forleden düde, oc the samme haffuer sencket offuer bord, thend tiidt han hürde hans düd, efter erchibispens befalinge. Tesligeste siiger han, at erchibispen haffuer sletteste intthet lathet mercke segh pa ether nades siide her tildagis, men forholden thend wughe hartugen aff Holssten huldingen met andre omslaghe oc hielperede thet besste hwn (sic) kunde. The len, som han haffuer indtaghet fran doctor Vincentio, siiger han at haffue giört, at almwgen oc Noriges fatyge indbiighere ey skulle plat forderffues oc wtarmes aff doctor Vincentio oc hans fogder, oc will ther fore stelff gore syn herre oc konge, som er nw hartugh Frederick, rede oc regenscap oc holde thend fatyge almwge meth Noriges logh etc. Summa summarum ther som ether nade will anfatte nogen deell, som bestand oc framgongh kand haffue, will han tha lathe see syn troscap oc gode hiertte etc. Thette haffuer thend samme falckener tilsagth megh efter erchibispens befalinge. Thii ær thet radeligt, at ether nade beskicker thend ether nades scriuelsse met en wisse mand, szo erchibispen fanger thend sielff oc icke ether nades fiende, ellers er han forderfft oc fortagen aff stederen¹⁾, Danske oc Swenske, oc nar tiden komme, han skullæ güre ether nade hielp oc gaffn, tha kunde han icke etc. Kæreste nadige herre, wille ether nade werdes till oc tencke pa myn sagh met her Antonj van Metz eller andenstetz, huar ether nade kand, thet will jeg gierne forskulde met myn fatyge tiensste dagh oc nat, huar jegh kand. Jngen tiidende ere her. som ieg wiid at scriue ether nade pa

¹⁾ D. e. Hansesæderne.

thenne tiidt, wthen her met ether nades liiff, siell, stadt oc wer-
dugheidt the helge trefoldugheidt befalendes till ewige tiidt. Datum
wti Campen onsdaghen nest efter omnium sanctorum anno do-
mini 1529.

Ether nades

ffatuge tienner
Jorien Hanssen.

Udskrift :

Högborn furste oc mechtugeste herre, her Cristiern, met gudz
nade o.s.v., myn kæreste nadige herre.

(Original paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Samling Nr. 2780.
Christiania.)

264.

Greetziel i Frisland 20 December 1529.

Poul Kempe underviser Christiern den Anden om den rette Brug af
Herrens Nadvere.

Iesus.

Jeg hörer oc spører, at alle wille skött wære ethers mesterer
oc scriffuer oc taler möget om thet, huilcket thee lidet forstandner,
oc sönderlige nw om herrens nadoore. Eblanth huilcke en parth
giörer saa lengi tropum ther aff, at thee wede huercken huat tro-
pus helder Christi nadore er, en anden deel will saa twynge oc
trengre til attage thet oc annamme wduorttes herrens nadore, at
thee sywnnes meg lidet at forstandne om Christo helder wore chris-
telige friieheid, wti huilcken sönnen hafuer rætt friied oss, saa at
alle wduorttesse ting skulle wære oss friie oc aanden wndergiffuede.
Ther fore lader thennom giöre saa mangne tropos, som thennom
löster at giöre, oc thee andre scriffue oc tale huore möget thee
wille; bliffue i slætt oc enfoldelige huos Christi ourde, tha kwndne
i icky forfüres, oc annammer Christi wore herres nadore saa offthe
at hiartthet thet begærer wti samwittigheidtz oc aaudens friieheid;
thend skall weel lære ether at annamme thet met stoor hwnger oc
türsth oc hiartthens glæde, oc lader ingen byndne helder twenge
induorttes ethers hiartthe fran christelige friieheid, fore hues skyld

Christus Iesus er död. Skulde thet gielde mangne ourde oc lange scriffuelsser, saa hobes meg til gudtz heelp, at ieg kwndue thet saa weel giöre som thee, oc haffuer oc giorde thet bode met predicken fore ether oc scriffuelssse, men dog saa at ieg wilde aldrig haffue ethers hiartthe fangede helder twingdt til noget, men at gud skulde thet giöre alleneste wti ether weed thend helligaand, hues twengtzel oc trencktzel er thend rætte frieheid. Ther fore tager ether weel ware fore thee, som wille twenge oc fange ethers samwittigheid helder legge nogen buod helder forsuaringe paa ethers hiartte, theris dorrheid skall weel openbares wti syn tiid, amen.

Paa en lille Papirstrimmel:

Ficke ieg oc thee xx fl. til tæring, gud lönne ether fore alth.

Udskrift:

Christianissimo principi Christierno 2, Danorum regi etc., optimo suo domino et mecænati clementissimo.

(Orig. paa Papir. Münch. Saml. Nr. 2807. Christiania. Det er Tillæg til et Brev af Paulus P. Kempe, dateret Grætc 20 die decembris aar 1529.)

265.

Mecheln 31 Januar 1530.

Johan Weze giver Christiern den Anden Underretning om Corn. Sceppers Underhandling hos Keiseren og sine egne hos Regentinde Margrete.

Durchluichtichster kunning, gened^{ter} here, mynen plichtigen dienst etc. Genedichster here, jch heb desen morgen brieff von heren Cornelius ontfangen, daerby enen brieff an v. ku. mat schick ick hierbij. Her Cornelius vermaent my nochmaels, dat ick v. mat erjnnern sal der gnediger zusage, so v. k. w. jm gedaen hebben des ordens haluen, vnd begert een antwort van my eens oder anders. V. ku. w. weten wall, off hy dat verdienen kan off niet. Hy schryfft my antwort op dat, v. k. durcht my beuaellen hadden

an jm teschryuen der acht halben. Schryfft my wederom, dat he die niet tewegen brengen mach, soe lang key. mat in Duytzlant niet en kumpt. Dan he schryfft my alsus, et ijs beslaten, dat men den hartoch van Holstein declarijren sall als een ongeloeuijger, vnd dat men jm veruolgen sal mit gewalt. Alsus luden die woerd: *deliberatum est enim de declarando duce Holsatie scismatico et de procedendo contra eum vj et alijs modis, et ego hoc negotium promouebo, quia michi committitur.* Hier vm ducht mij wal, gened^{ter} her, v. ku w. hilden her Cornelius dat jm toegesacht ijs.

Oeck gened^{ter} kunning vnd here, geeff ick v. g. tekenen, dat ich gysteren auent in by wesen des heren van Palarme vnd des van Bergen wal een stundt lang van mijn g. vrou audiencie gehadt heb, vnd so voel my bedunckt die saeck sall sonder twyffell na uwer genaden wil vortgaen; doch se hefft die saeck an sich genommen, om raet daer auer tehalden mit den van Palarme, Bergen, vnd Bueren, vnd mij daer nae weder bescheiden. So wil ick niet afflaten alles tedoen, dat der saken nutzlich wesen mach, vnd dat men des te eher een end hebben mocht. Vnd doe my hier mede v. ku. mat dienstlich beuelen. Datum Mechlen an xxxi januarij a^o xxx.

Uwer kur mat

demuediger diener

Johan elect. ertzbissoff zu Lunden.

Udskrift:

Kunnighliche maiestat zu Denmarcken, menen genedigen herren.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3038. Christiania.)

266.

Lier 11 Februar 1530.

Christiern den Anden giver Kurfyrst Johan af Sachsen Fuldmagt til at mægle i Kongens Strid med Hertug Albrecht af Preussen og tilføier en Fremstilling af hele Stridens Sammenhæng.

Wir haben e. lieb. schreiben des datum steht Torgaw den 25 tag januarij negstvorschienen an vns gethan entpfangen vnd als

seyns ferren inhalts horen lesen, vnd aus beigelegten copien, wes der hochgeborn furst herr Georg marggraf zw Brandenburg etc. in der handlung zwuschen vns vnd dem hochgebornen fursten herrn Albrechten margraf zw Brandenburg etc. hertzog zw Prewssen, seinen brwder, e. l. zwgeschrieben, vermerkt; auch daneben e. l. guete vnd freuntliche wolmeynung gespurt, in dem die selbig sich die speen vnd jrrungen zwuschen vns vnd gedachten hertzogen zw Preussen etc. wollen eynlassen vnd beneben vorgenanten margraf Georgen in der freuntschaft vertragen, des wir e. l. als vnsern freuntlich lieben vettern vnd brudern grossen vnd hohen danck sagen; vnd wollen darauf e. l. im besten nicht verbergen, das wir darzw wol geneigt vnd des begirig seindt, damit dieselben in der guete mogen vertragen vnd beygelegt werden. Der halben wir hie mit e. l. eyn volkomene macht vnd gewalt zwsenden, mit allem vleis bitten vnd begeren, e. l. wolten vnbeswerdt seyn sich in obgemelten sachen zwbenwhen, dieselbige in der guete vnd freuntschaft beyzwlegen vnd vergleichen. Doch wolde sich vorhin ewre lieb aus eyngelegter information vermeinter rechenschaft vnd kumerus briue copeien erlernen, mit was billicheit genanter hertzog zw Prewssen an der hochgebornen furstinen etwan vnser libste gemahel vnd kwiigen (sic) zw Dennmargken etc. vnd all vnserm hofgesindt so freunlichen hochmut hat begangen, die er in ewer lieb brwders loblicher gedachtnis geleit, das doch zuuorn nyet erhört, durch seinen diener hat wollen lassen arrestieren. Mit was recht er auch eyne mergkliche suma bis yn die xxi^m gulden vngeuerlich entpfangen vnd noch etlich tawsent fur rest von vns thwt erfodern, wollen wir in e. l. gutbeduncken gestalt haben. Nichts desto mynder wollen wir e. l. abermals bitten, dieselbig wolde an ire gueten getrewen vleis nichts lassen erwinden vnd die sachen ym besten helfen verhandlen. Das seindt wir hinwider vmb e. l. alles vnser vermugen freuntlich zuuordienen vnd verschulden gantz willig. Datum Lire xj februarij anno etc. xxx.

Informacion an den churfursten von Sachssen in der handlung den fursten von Prewssen belangend.

Freuntlicher lieber vetter vnd brwder, wir wollen ewer lieb nit bergen, wir vnser bedunckens dem hertzogen zw Prewssen mit recht nichts schuldig zw sein vermeynen. Dan vergangner zeit zw

erobering vnser kwnigreich yn dem zwg, so wir vorhanden hetten, guanten hertzog zw solchen furnehmen vnd aufbrengung einer anzahl kresglewt (sic) eyne merckliche summa gelts auf die hant geben haben; als aber derselbig zwg abwendig ist worden, vnd wir vns zwr selben zeit eyne grosse wichtige summa geldes dem gedachten hertzen zw Prewssen schuldig zw sein vnd zw geben haben verpflichten müssen, haben wir vns der selben vil mals geweigert, bis so lange durch den hochgebornnen fursten herrnn Joachim margraf zw Brandenburg vnd churfursten vnd Hansen von Redwitz als volmechtige beuelhaber vnd geschickten des hertzen zw Prewssen eyn beredung vnd recesz beschlossen vnd aufgericht ist worden, das wir s. lieb keine bezalung thun aber geben solten, es het vns dan s. l. zuuorn auf eyne bestimpte zeit von allen entpfangnen aufgebrachtten vnd ausgelegtem gelde eyn klare vollkommene bestendige vnd gnughaftige rechnung gethan vnd furgetragen; was auch in solcher rechnung vngeburlichs befunden wurd, solt an der hawbt summa gekurtzt vnd abgezogen werden; des selbig wir alles bewilligt vnd angenommen vnd gnanntem hertzen zeit vnd platz die rechnung zw thwn ernent vnd angesetzt. Es ist vns aber von seiner lieb gar kein rechnung inhalt der aufgerichten beredung beschehen; sunder lange zeit hernach has vns s. lieb zw Torgaw yn bewesen er Hansen von Plawnitz vnd doctor Christian jtzund ewer lieb cantzler vnd Georgen von Mingwitz gar eynen weitleuftigen furschlag villeicht fur eyn rechnung furgelegt, worab wir e. lieb eynen glaw[b]haften abschrift zwsenden, die vns keins wegs geburen wil anzu[ne]men. Aus welchen wir achten, die weil gedachter hertzog zu Prewssen den vertrag vnd beredung durch den chwurfursten zw Brandenburg vnd Hans von Redwitz als seyner l. geschickten zwuschen vns aufgericht nicht hab gehalten, sollen wir kein wegs pflichtig fallen etzwas hinnach zwbezalen, sunder das gnanntenn hertzog zw Prewssen vor alles das, so er entpfangen, vns rechenschaft zw thun vnd widerumb zw bezalen soll zw erkant werden.

Wie dem allen, so dannocht gedachter hertzog zw Prewssen das jenig, so er vns mit Anthonj von Schonberg yn beywesen Georgen von Myngwitz hat lassen zvm Berlin ausagen, das ist, das s. l. wolde solcher maszen helffen verhandlen, das wir in vnser kwnigreich widerumb gantzlich solten eyngesetzt werden, wollen wir vns in aller billigkait von ewr lieb yn seiner lieb rechen-

schafft lassen weisen, vnd was alsdan dieselbig kundt erkennen, dem wolten wir gut.

Wir Christiernn von gots guaden zw Dennemargk, Sweden, Norwegen etc.

(Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 2951. Christiania. Af en hosliggende Skrivelse fra Kurfyrst Johan af Sachsen sees, at dette Brev, som ingen Udskrift har, er stilet til denne Fyrste.)

267.

Lier 22 Februar 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle fornyer sin Hylдинг af Kong Christiern, hans Søn og Efterkommere, som Arveherrer til Sverrigs Rige.

Jag Gotstaff Trolle, met guds nade erchibiscop till Wpsall domkircke, gör alle witterligt met thette myt opne breff, at som wij tilforne met mennige Suerigis riigts raadt, biscoper, abbeder, priore, prelater oc prestmend. sammeledis riddere, riddermendsmend, köpstedmend, bünder oc mennige alnwes samtöcke wtj Suerigis rige, paa Brunckeberg onsdagen, som war xxiiii dag wtj octobris aar effter guds byrdt m̄xx. then alsommechtiste gud till loff, Suerigis riige till euig friid, nytte oc bestandt, at christne menniskes blod ey skulle wdgydes, oc paa thet riigens indbüggere motte tess bedre leffue wtj friid oc roligheidt: tha haffue wij huldet, suorit, loffuit oc tilsagt höchborne furste her Christiernn, met guds nade Suerigis, Danmarkis, Norgis, Wendis oc Gottis konning, hertug i Slesuig, i Holsten, Stormarin oc Ditmerschen, greffue vtj Oldenborg oc Delmenhorst, wor kärste nadigste herre oc konningh, huldscaff, mandskaff oc wor plichtuge tro tieniste, oc annamet hannom oc her Hans, hanss sön, oc theris rette arffuinge, for wor rette arffherre oc konning at were till euig tiidt, oc at wij oc wore arffuinge oc effterkomere i Suerigis riige skulle were forne konningk Christiernn oc hans arffuinge oc efftherkomere höriige oc lyduge oc bystandige i alle made, som oss bör at were wor rette arffherre oc

konningk; oc ther effther met mennige Suerigis riigis radt oc samtycke haffuer ieg then fierde dag i octobre¹⁾ i forn^e samme aar mdxx saluet oc kront forn^e wor keriste nadiste herre konningh Christienn for en rett arffherre oc konningh till Suerigis riige, som foruit stander; oc nar gud wil kalde hannom aff thenne werden, tha skulle wij eller wore effterkomere met forn^e Suerigis riigis raadt holde forn^e riige Suerige oc alle slotzloffuer, som kronenn tilhörer, til hochborne furstis her Hans hanss söns hand oc hans rette arffuinge oc efftherkommere: szo loffuer oc tilsiger jag end nu met myn fry willig, gode widskaff och welberad hwg, wnödder oc wtwongen, oc met thette myt opne breff oc egen handttschrift loffuer oc tilsiger paa myn rette christelige tro hügborne furste konning Christienn myt huldskab, mandskaff oc myn plichtuge tro tienniste for myn rette arff herre oc konning at wære, oc thet szo fast oc wbrüdeligen at holdhe vden all argelist i nogen made. Till vindisbyrdt haffuer ieg hengt myt jndsegle neden for thette myt opne breff, som giffruit oc screffuit er wtj Lyre xxii dag februarij anno etc. mdxxx.

Ego Gostaus qui supra manu propria.

(Samtidig Afskrift paa Papir. Münch. Saml. Nr. 3021. Stokholm. Med samtidig Haand paategnet paa Bagsiden: "Copie aff her Gotstaff Trollis breff, som er erchebiscop till Wpsall. 1530.")

268.

Bologna 26 Februar 1530.

Corn. Scepper raader Christienn den Anden ikke at udeblive fra Augsburg, naar Keiseren kommer derhen; om Kurfyrstinde Elisabet vil Keiseren Intet here.

Serenissime princeps, domine clementissime, post humilem oblationem seruitiorum meorum. Non defuit mihi diligentia in rebus

¹⁾ Skrivfeil for November.

regiæ celsitudinis vestræ proponendis, sed cæsarea maiestas omnia postposuit Germanica negocia ad aduentum suum in Augustam, qui erit breui, nam hinc abimus intra viij dies. Fuit maiestas ipsius coronata in regem Lonbardiaë die xxij^a præterita et in Rhomanorum imperatorum die xxiiij^a magno cum honore in ecclesia Sancti Petronii, tulitque coronam dux Sabaudiaë, pomum Philippus comes Palatinus iunior, ensem dux Urbini, sceptrum marchio Montisferrati; dux Mediolani non interfuit propter morbum, quo tenetur, et timeatur de ipsius vita. Regia vestra celsitudo dignetur non abesse ab Augusta, quia ibi fieri plurima poterunt et negocium ejusdem facile confici. Ego parauit viam. Et erit finis haud dubie bonus, de hoc non dubitet. Justeti pro litteris iis, de quibus regia vestra celsitudo ad me scripsit, sed relata sunt omnia ad aduentum ipsius in Germania[m]. Negocium etiam jllustrissime dominæ Marchionissæ sororis vestræ regiæ celsitudinis responsnm non habuit, quia de iis rebus maiestas sua nihil voluit audire. Et mihi consultum fuit ne proponerem aliquo modo, quia de his, quæ sectam eam concernunt, nemo audet loqui in hac curia. Vbicumque potero libens illius illustrissimæ dominationi inseruiam, et sine dubio facilis modus inuenietur ad hec omnia, cum cæsarea maiestas venerit in Germaniam. Hæc sunt quæ regiæ vestræ celsitudini pro hoc tempore scribenda duxi, quæ me dignetur in numero suorum humillimorum servitorum habere. Ex Bononia xxvj^o die februarij anno xvc xxx^o.

Ejusdem regiæ vestræ celsitudinis

humillimus inservitor
Cornelius Duplicius Scepperus.

Udskrift:

Serenissimæ regiæ celsitudini Danorum etc., domino clementissimo.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 3018.
Christiania.)

269

Torgau 3 Marts 1530.

Berend v. Mehlen tilkjendegiver Kong Christiern sin Beredvillighed til at indlede Underhandlinger med Bisp Hans Brask af Linköping.

Myn ymmyg oc villig thienest ethers nodes höffmectighied alle thid etc. Haffuer ieg vell forstandet oc merckt ethers nodes villy oc myening vti ethers nodes schriffuelse, huilken ieg vill gierne fuldkomme, oc selfuer personlig handel met biscopen aff Linckiöpen. Oc forseer ieg meg visselig budskaff fran hannom nw inden otte dage, huare vy skulle komme til sammen eller huad hans myening oc anleg er; oc nar ieg haffer handlet met hannom, saa vill ieg strax giffue ethers node all handelen tilkende met myn nodiste frue margreffindens¹⁾ schriffuelse, eller mester Ienses handschrift. Oc hure ieg kand thiene ethers node met lifff eller guoes, ther skal ethers node finde meg villig oc aff hiarttet trou. Gudz node vere alle thid met ethers node, amen. Datum Torgou 3 martii anno 1530.

Ether nodes villige

Bern van Mell, ridder.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 2998. Stokholm. Udskrift til Kong Christiern, "myn nodiste herre, vti syn nodis egen hand.")

270.

Lier 8 Marts 1530.

Christiern den Anden giver Ærkebisp Gustav Trolle Fuldmagt til at underhandle og slutte Overeenskomst paa Kongens Vegne med de svenske Herrer, som befinde sig i Udlændighed.

Wii Christiern met guds nade Danmarkes, Sueriges, Noriges Gothes oc Wendes koningk, hertoge i Sleswigk oc Holsten, Stor-

¹⁾ D. e. Kongens Søster Kurfyrstinde Elisabet. — Mester Jens, d. e. Jens Mikkelsen Mønbo, om hvem se S. 246—48, Anm.

marn oc Dytmerschen, grewe i Oldenburgk oc Delmenhorst, giöre alle wetherligt, at wij met well besinnede raedt oc wijdschap haffue fuldmacht giffwet oc befalet, som wij oc met thette wort opnebref fullmacht giffuæ oc befale oss elskelige werdugste fader met gud, her Gustaff Trolle, ærchibiscop vti Vpsale, paa wore wegne oc vti wort naffn at handle, tractere, beraedslage oc beslutte met oss elskelige werduge fædre, prelater, riddere oc godemæn, Sueriges riges oc wore troo prelater oc mænd, som nw vden riget ære, oc e huilke aff them, som forne her ærchibiscop af Vpsale nw kand met till samtale komme vm the ærinde, som Sueriges righe. oss och them alle kan komme till goede oc langelige bestand. Oc hues forne werdugste fader her Gustaf ærchibiscop vti saa mathe met forne prelater oc godemæn vti wort nampn oc poa wore wegne forhandlendis, tracterendis, besluttendis, them sandrechtelige ellir nogen af them sønderlige tillsigendis worder ellir forskriffuendis: thet wele wij hannem fulkommelige tilstande, stadtfeste, fuldgöre oc wedt macht holde i alle mathe, lige som wij self tillstede sodane handlinge met them besluttet, tillsagt och beloffwit hafde, widt wor koninglige oord oc lofwæ. Thess till withnesbyrd haffue wij thette wort opnebref met wor hand onderschreuit oc met wort segel till ythermere forwaringe ladet besege. Datum vti Lire then vijde dagh martij anno etc. mdxix.

Cristiern.

Godscalvus Ericus
cancellarius scrips.

(Dokumentet maa være blevet kasseret, da Kongens Navn er gjennemskaaret og intet Segl har været paasat Seglremmen, der endnu findes. Münch. Saml. Nr. 85. Pergament. Stokholm.)

271.

Antwerpen 12 Marts 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle tilkjendegiver Christiern den Anden, at han ikke vil lade Sverrigs Registre blive i de burgundiske Lande, men gjæmme dem paa et sikkert Sted, m. m.

Min pligtuge trotienest. Kæreste naduge herre, verduges eders nade vele vede, at migk synes jngelunde radt vare, at Sueriges riges register heer i the burgunneske landt lenger at bliffue, for den skuld at the Burgunneske ære saa parege¹), som jagk sæger, at eders nade tager ther rünn aff. Ther fore vil jagk at sede them pa ett andett stedt neder, ock huar som jagk them neder seder, vill jagk medt thett alle færste skriffue eder nade; ock huar som migk færstacket bliffuer, tha skole the sta eders nade tiill hande allene ock ecke the Burgunneske²). Med thett samme budt vill jagk ock sende eder nade thett breff (huilckedt mester Claes³) eders nades canceller skulle haffue haffit tiill Noremberg), thett

---

1) D. e. underfundige, træske.

2) Disse Registre eller Kopibøger, der haardt savnes til den svenske Historie ældre end Gustav den Første Vasa, ere endnu ikke fundne. Et Fingerpeg, der maaskee kunde lede paa Spor efter dem, giver en Yttring i et Brev af Kong Christierns Sekretær Christiern Thomæsen, som den 30 Marts 1530 (altsaa kort efter at Gustav Trolle havde tilkjendegivet Kongen, at han vilde bortsende de svenske Registre) skriver til Kongen fra Byen Kampen: "Knud scriffuer bad meg scriffue ethers nade til, i sist hand drog egemmen Kampen, at hand haffuer bestyret thet szo, at ethers nade skal fange ath wide snarligen, huor the register blyffue, szo the skulle komme ethers nade tillhonde etc., som ethers nade wel fortæncker etc." Otte Dage derefter var den her nævnte Knud Skriver, der var Kongens Sekretær og hed Knud Nielsen, i Meklenborg, hvorfra han tilskrev Kongen et Brev, dateret Schwerin 7 April 1530 (Münc. Saml.). Hans Reise er altsaa gaaet gjennem Ostfrisland og det nordlige Tydskland. I disse Egne, navnlig i Ostfrisland, hvor Kong Christiern stod i nøie Forbindelse med Grev Enno og med Junker Balthasar af Esens, og i Oldenborg, hvor Kongen havde nærforbundne Venner i sine Slægtninge Greverne af Oldenborg, og i Meklenborg, hvor Hertug Albrecht var hans Slægtning og trofaste Tilhænger, og hvor Gustav Trolle selv en Tidlang opholdt sig i Staden Sternberg, ligesom Knud Skriver tidligere længe havde haft sit Tilhold der i Landet, maae altsaa efter al Rimelighed disse vigtige Registre være blevne bragte i Forvaring, og maaskee der endnu at finde.

3) D. e. Kongens Kantsler Klaus Pedersen, som døde 1525.

eder nade figk migk pa Kallenborg, ther som jagk skildes fran eder nade i Danmarck. Thette loffuer ock tiillseger jagk eder k. mat^u. Her medt eder k. mat^u thenn alsommecktuigeste gud befalendes. Skreffuedt i Antuorp xij martij 1530.

E. kunningligk mat^{ts}

odmiugke cappellan G.
archiepiscopus vpsalensis m. p.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3022. Stokholm. Udskrift til Kongen.)

272.

Bologna 12 Marts 1530.

Corn. Scepper meddeler Christiern den Anden Efterretninger fra det keiserlige og pavelige Hof.

Serenissime et illustrissime princeps, domine, domine clementissime. Regiæ celsitudinis vestræ negocia visum est consultum differre ad aduentum cesareæ maiestatis in Germaniam, qui est futurus propediem, tum quod hic nulla in re sese cesarea maiestas resoluit, tum quod illic longe commodius ad omnia poterit intendere; ideoque consultum erit, vt maiestas vestra quantocyus illic mittat fidum aliquem sibi et hic gratiosum, qui adsit. De litteris vero, quas maiestas vestra voluit a sanctissimo domino nostro papa, responsum accepi, quod ubi primum cesarea maiestas sese resolverit in restitutionem eiusdem vestræ maiestatis, litteras a pontifice et omnia necessaria ad ecclesiasticos in partes pertrahendos non esse defutura, propter quæ omnia et alia occurrentia papa legatum mittit in Germaniam cardinalem Campegium. Itaque in iis nulla futura est difficultas, facileque transigentur omnia cum hostibus regiæ celsitudinis vestræ per cesareæ maiestatis aduentum. Nouarum hic rerum nihil est, Florentia obsidetur eo modo quo prius. Dux Ferrariæ hic est ad pacem habendam a pontifice, quam si non implet, parum curat; est enim omnibus rebus par immo superior pontifice; Seuerinus Norby hic fuit, nunc ad obsidionem redijt. Alias

omnia sunt in Italia pacata. Hæc sunt quæ regiæ maiestati vestræ scripta esse volui, paratus eidem in omnibus libens inseruire, plurimum humillimeque me eidem commendans. Bononiæ xii^o die mensis martii anno xv^c xxx^o.

Eiusdem regiæ celsitudinis vestræ

humillimus inseruitor
Cornelius Duplicius Scepperus.

Udskrift:

Serenissimæ regie maiestati, Danorum etc., domino suo clementissimo.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3017. Christiania.)

273.

Mecheln 13 Marts 1530.

Johan Weze gjør Christiern den Anden opmærksom paa det skadelige Indtryk, det vil gjøre, naar han ikke vil modtage en Kapellan fra Regentinde Margrete, men forlange at beholde Christiern Pedersen som saadan m. m.

Durchluichtichster kunning, genedichster here, mynen willigen dienst altyt tebeuoeren. Jck heb vwer genaeden schryuen ontfangen, dat nyet van noeden en ys, dat myn g. vrouwe v. ku. mat een cappellaen verorden, vnd v. ku. w. meister Cristiern gern hebben willen etc. Genedichster kunning vnd her, jck wilt gern opt fliticht versueken, doch ick befrucht ten sal v. ku. mat uijet wal affgenomen werden ende sal een groet verdencken brengen; want meister Cristiern ys wal bekendt, dat he sich bis tot heer niet gehalden en hefft als die manyer hier jn den landen ys. Jck geloeff doch, dat myn g. vrou tevreden sal wesen, dat he oeck uwer k. w. cappellaen blyff. V. ku. mat willen sich in desen artickel wal be- raetslaen vnde bedencken, eher ick hier wes wyders in handel; want sy sullen wal daer op mercken, dan alles dat ick vermach doe ick gerne.

Jck heb desen morgen brieff vyt Jtalien gehat, dat key. ma^t den xxli februarij de jsern kron ontfangen hefft vnd den xxiiii dye golde croen mit groeter solempnitetien, vnd men schrijfft my dat key. ma^t in acht dagen daer nae op will syn vnde reysen nae Duytzlant, yrst toe Yspruck by synen brueder den kunning van Hungeren, vnd daer nae tot Auspurg. Daer vmb dunckt myn gueden raet wesen, dat v. ku. ma^t niet lang vm enen capellaen disputyren. Bit dienstlich v. ma^t laten mij syne guede willen weten, daer nae kan ick my richten.

Jck schick oeck v. ku. ma^t ij brieff van her Cornelius; sunst weet ich niet meher, dan ick bin noch by mijn g. vrou niet geweest; men secht my alle daege vnd stund, dat als myn g. vrou sal gecleet wesen, sal ich audieencie hebben.

Datum Mechlen den xiii martij a^o xv^c xxx.

V. k. m^t

demuediger diener
Johan elect. ertzbisscop to Lunden
manu propria subscripsi.

Udskrift:

Kunnichlicke maiesteit toe Denmarcken, mynen genedichsten herren,
tot eygen handen.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 3045.
Christiania.)

274.

Antwerpen 19 Marts 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle skriver til Christiern den Anden om Bud at sende til de svenske Herrer i Danmark; om sin Pengenød m. m.

Min plictuge trotienest. Kæreste naduge herre, vell eders k. ma^t verduges at vede, at jagk vedt en godt vissz karll, ther be-
trüster siigk at fara jn i Danmarck tiill bispen i Skare ock her Thure
Jünsen etc. Han will segle aff Amsterdam jnd i Öresundt ock ther

vp styge at bekomme sin ærende ock verff tiill bispen i Schare ock her Thure, ock seden müde migk vtj Mekelborg land etc. Ther fore ær min odmiukelige bön tiill eder k. ma^{tt}, at eders k. ma^{tt} verduges at sende migk the penninge, eders k. ma^{tt} leett tiilsege migk med Knutt skriffuere affthenen för æn jagk drog aff Lira, ther medt kan jagk afferduge thett budt tiill Danmarck, som förskreffuet star. Huilket jagk vill odmiukelige ok trolige fortiene hossz eder nade medt min fatuge trotiensst. Jagk ligger ænnu plat pa sengen. Her medt eders k. ma^{tt} then alsommecktugeste gud befalendes. Skreffuet vtj Antvorp 19 martij 1530.

Jtem kæreste naduge herre, vell eders k. m^{tt} verduges at vede, at then bokeselger, ther jagk haffuer köfft myne böker aff, gör migk heer ock i Lyre stortt quall ock kymmer; ther fore haffuer jagk talett medt Villam Bornne Watter ock merker jagk pa Villam, at han steller then forn^e boke selger tiill friidts, huar som eder k. m^{tt} thett ecke forhindrer. Ty ær min odmiukelig tienstelug bön tiill eder nade, at eder k. ma^{tt} verduges at lene migk ett gott ord hossz forn^e Villam Bornne Watter, thett fortiener jagk altiitd gerne hossz eder k. ma^{tt}.

E. k. ma^{tt}

tro cappellan G.
archiepiscopus vpsalensis.

Udskrift:

Hogmecktugeste hogborenn furste ock herre, her Christiern, tiill Suerge, Danmarck ock Norge kunnung etc., syn kæreste naduge herre odmiukelige sendis thette.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3023. Stokholm.)

275.

Campen 22 Marts 1530.

Jørgen Hansen skriver til Christiern den Anden om et Buds Afsendelse til Ærkebispem af Thronhjem; om Johan Ranzaus Myndighed i Danmark.

Jesus.

Myn plictuge tro tienneste ether nades högmectugheidt altiit foresendt met gud. Högboren furste kæreste nadige [herre], werdes ether nade at wiide, at iegh haffuer forfaren, at thet budt, ether nade sende till erchibispen wti Norige, er bleffuen döder paa wegghen; thi formoder jegh, at breffuet ær icke kommen tilstede. Ther er en prest wti Amsterdam, som heder mester Simon, huilcken samme bwd hialp till et weghe breff aff staden Amsterdam, han siiger segh at haffue wisse tidende aff hanss död etc. Ther fore haffuer iegh nw raadt thenne breffuisere Johan Falckener, som oc tilfforne en tiidt haffuer weret ether nade till ordz, at han nw skulle reyse till ether nade fore erchibispens skuldt atforhöre oc forfare, om ether nade wille haffue nogen breff eller budt met hannom; thij han acther nw strax at segle met Henrich Blaw. Her kandt nw ether nade sielff tencke till, huat best er; han er stwer met erchibispen, oc troer jegh han ær tro och fasth pa hans siide etc. Jngen besunderlige tiidende ære her, som jeg kandt scriue ether nade pa thenne tiidt, wthen wor secretarius her aff Campen war wti Hamborig tilhandell met her Jehan Ransow om ith scip, han weltlichen wthen al reth oc redeligheidt opholder. Ther han sagde segh wille klage fore hans kongh, suarede forne her Jehan Ransow obenbarlichen fore all radet aff Hamborig: ffarer huar i wille, her stander kongen, oc slogh szo pa seg sielff. Thend tiidt han kom tha till kongen, fandt han her Jehan Ransow kongh oc icke hartughen aff Holssten etc. Thenne samme secretarius sagde megh, at ther nw stacket forleden stodt en herredagh wti landt to Luneborlich; ther ware manghe herrer oc theres rodt, besunderlig landtgreuen aff Hessen, the Danske, hartuger aff Mekelenborig och Pomeran met flere andre etc. Her met ether nade altiit gud befalendes. Datum wti Campen tisdagen nest effter thend söndagh oculj anno domini 1530.

Ether nades

ffatige tiennere
altiit Jörien Hanssen.

Udskrift:

Högborn furste oc mechtugeste herre, her Cristiern, met gudz nade
Danmarcks etc.

(Original paa Papir med Levning af Segl. Münch. Samling Nr. 2973.
Christiania.)

276.

Antwerpen 29 Marts 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle meddeler Christiern den Anden, at han har sikkert Haab om at drage Bisp Hans Brask af Linköping paa sin Side, og at han har udfundet et beqvemt Paaskud, under hvilket Ture Jensen og Bisp Mogens Haraldsen af Skara kunne forlade Danmark; advarer Kongen mod Forgift og beder ham ikke ved altfor stor Sorg og Bekymring skade sin Helbred m. m.

Min plichtuge trotienest. Kæreste nadige herre, vell eders nades k. ma^{tt} verduges at vede, at jagk haffuer vel forstandett ock offuerlesett thett breff, thett Berentt van Melen haffuer eder ko. m^{tt} tiilskreffuett. Sa skal eder nade jnthett tuiffuel haffue, at huat Berentt van Melen komer bispen tiill Lincöping tiill orde heller ey, tha vill jagk med guds hielp at skaffue eders nade villie hos hanom, bispen ock her Thure etc., sa eders nade skal fa gott suar ock tröst aff then landsænde, hær tiil ma eders nade aldeles forlate siigk. Kæreste naduge herre, effther thett at keyserlig ma^{tt} komer neder tiill Tyslandt, sa haffuer jagk godt tiill felle at forskriffue bispen i Schare och Thure aff Danmarck tiill Tyslandt, radendes them, at the drage medt migk vp tiill key. ma^{tt} ther at klage the offuerwaldt ock velle, ther Gostaff Ericksen driffuer ther i landett pa them ock migk etc. Huar som thenne breffuisere i Danmarck bliffue medt slige breff grepen, tha hobes migk, att thett kan hanom heller her Thure etc. jnthett behyndre. Jagk skriffuer, att jagk vill geffue migk tiill key. ma^{tt}, thett ær jnthett min hug heller mening; meen jagk gör thet, at the kunne thy betre at kome aff landett. Thy ær min odmiukelige ock tjenestelig bön tiill eders nade, att eders nade verduges tiill, at jagk kan faa thett 1^c gyllen, ther medt sender jagk thette budt tiill Danmarck tiill bispen i Schare ock her Thure etc., ock drager

jagk straix sielff tiill Mekelborg landt; migk byndrer nu jnthett andett æn the penninge.

Jtem migk tycker ecke oradt vare, at eders nades frue syster maner all tiidtt pa Berentt van Melen, at han gæffuer siig sielff tiill Danske tiill bispen i Lincoping etc.

Jtem kæreste naduge herre, migk tycker ecke oradt vare, at eders nade gaffue siigk sielff tiill key. ma^{tt}; the nu medt eder nade handle, mene ecke eders nades beste: jagk hörer heer mygedt.

Jtem eder nade skall jngelunde affuerge lylle Matz Jönssen fyrbüthere, Thomes ock Jorgen ock Lasse ock kockerne, för för-gyfftt skyld etc. Nær eder nade seger, at eders nade ecke kan them ombere, tha kunne the ecke trenge eders nade lenger. Her fra lader ecke trenge eder nade, saa framfftt eder nade ecke vill kome om halsen. Thette verduges eders nade tage alt i then beste mening; gud ær mitt vitnesbyrd, at eders nades mote-gang ær migk sorgeligere æn min egenn. Her medt eder nade then alsommecktugeste gud befalendes. Skreffuet i Antvorp 29 martij 1530.

Kæreste naduge herre, heer gaar ryckthett i byn, at eder nade tager suarluge sorg tiill siigk. Huar som eder nade thett gör, tha ær eder nade ecke vtan stor fare, ock huar som eders nade nagett att komer, tha ære vij alle fatuge elendiige folck platt i grunden forderffuet; ty ær störste macktt pa. at eders nade ecke tager sorg tiill siigk. Gud beskerme eder nade fran alt ontt, amen.

E. k. ma^{tt}

tro capellan

Gostaff archiepiscopus vpsalensis.

Udskrift:

Hogborenn furste ock herre, herr Christiern, Sueriges, Danmarcks, Norges etc. konning, sin kæreste naduge herre.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3026. Stokholm.)

=====

277.

Mecheln 31 Marts 1530.

Johan Weze beder Christiern den Anden at lade Mester Christiern Pedersen læmpe sig noget efter de katholske Præsters Dragt og Væsen, m. m.

Genedichster kunning vnd her, Jochim Hoichstetter hefft my myt allen gueden willen dat dynck v. ku. mat bewust gegeuen, vnd wurt v. mat dat self berichten, daernae moegen sich v. ku. durcht weten te richten. In den anderen saeken, soe v. ku. mat my vnd den canceller beuaelen hebben, sal ick allen vlyt voerwenden, doch ick bid v. g. dienstlick, dat v. ku. mat meister Cristiern enen rock geuen willen, vnd dat he sich oeck hald als een priester vnd myt wylen myss halde; want ick befrucht, men sold hier wes quwaets daer vyt nemen. Dyt heb ick v. ku. mat vnderdenyger meynung nit moegen voerhalden. Datum Mechlen den lesten dach martij anno xv^c xxx^o.

Vwer kur mat

demuediger diener alletyt
Johan elect. ertzbiiscop to Lunden
manu propria subscripsi.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 3047. Christiania. Udskrift til Kongen.)

278.

Antwerpen 5 April 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle paaminder Christiern den Anden om forskjellige Ting.

Min plichtuge trotienest. Kæreste naduge herre, som Thomes gaff migk tiill kende, at Hogstetter skulle vtrette migk the peninge pa eders nades vegne, for huilckett jagk tacker eder nade odmiukelige ock skall jagk thett fortiene medt eders k. mat sa lenge jagk leffuer; dogk skall eder nade vede, at han æn nu ecke komen ær,

som Thomes kan sielf vnderwise eder nade; sa ær min odmiukelige ock tienstellige bæn tiill eder nade, at eders nade vele verduges tiill, at jagk matte fordres saken aff medt thett forste, huilckett eders nades eget gangn skall.

Huadt eders nade gær forlater ecke the eders nades tienere, som ouer eders nades madt ock drecker rader.

Item heer segs forsanning, att the Danske ock the Lubscke drager ecke ouer endts, for ty ærre the Lubscke nu heer i hoffuedt hossz fru Margrete.

Item thett ær hog tiidt, at mester Hanssz¹⁾ dreng kunne kome jnd i Danmarck tiill bispen i Schare ock her Thure Jonsen.²⁾

Her medt eder k. mat^t then alsommecktugeste befalendes. Skreffuet hastelligen i Antvorp quinta aprilis 1530.

E. k. mat^ts

capellan G. archiepiscopus vpsalensis m. p.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 3027. Stokholm. Udskrift til Kongen.)

¹⁾ D. e. Mester Hans Bogbinder (den Yngre.)

²⁾ Hvitfeldts Angivelser om de svenske Flygtninges Ophold i Danmark ere i flere Maader urigtige. Han lader, VIII. 161, Gustav Vasa paa Mødet i Lødöse 1528 klage over, at Ærkebisp Gustav Trolle endnu fik Tilhold i Danmark, og siger (S. 170), at Frederik den Første samme Aar lod Ærkebispen forvise fra Riget; men ifølge Gustav Trolles egne Ord (denne Samling S. 409) ankom han fra Danmark til Nederlandene 18 April 1526. Om den svenske Rigshofmester Ture Jensen og Bisp Mogens Haraldsen af Skara siger Hvitfeldt VIII. 170. 235, at de 1528 kom som Flygtninge til Danmark og samme Aar forvistes herfra. Men de forlode først Sverrig 1529 efter den mislykkede Opstand i Vestergotland og Smaaland (Teget I D. S. 229) og vare ifølge oven aftrykte Brev endnu i Danmark Foraaret 1530; først ud paa Aaret 1530 kom de til Nederlandene.

279.

(Mecheln) 13 April 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle takker Christiern den Anden for en modtagen Pengehjælp; om et Brev modtaget fra Hans Brask af Linköping.

Min plictuge trotienest. Kæreste nadige [herre], vill eder k. ma^{tt} verduges at vede, at mester Hanssz bockbinder haffuer antvardit migk eet hundrett kurrent gyllene pa eders nades vegne, for huilcke jagk tacker eders k. ma^{tt} ganske odmiugelige ock tiensteligen, ock skall eder k. ma^{tt} forlate siigk aldeles tiill, at jagk skall vare eders nade en tro tienere, ehuar jagk ær, sa lenge jagk leffuer etc.

Kæreste naduge herre, jagk figk eett breff aff bispen i Lincöping her i byn med docter Hermann Syderhusen xj dag i denne manett, huilckett jagk sender eder nade medt dette breff, aff huilckett fornymmer eder nade bispens i Lincöping ock her Thure Jonsens mening etc. Jngseledt var trygktt pa en liden tunge, som pleger gaa genom breffuen, then ær migk fra fallen i ermett; mæn jagk kener handskrefften, hon ær hans canceler handskrefftt, huilcken heter Hanssz Spegelberg, ock haffuer jagk vmgass medt then samme Spegelberg aff bar[n]dom, ther fore ær breffuett vistt. Jagk actade at sende eder nade thett breff straix jagk hade ændett min ærende heer i hoffuett, ock ther medt geffuet eder k. ma^{tt} tiill kenne, huadt suar jagk heer hade fangett. Ther fore ær min odmiugelige bün tiill eders nade, at eder nade verduges tage thett i then beste mening, at jag haffuer sa lenge hossz migk thett hollett. Item nær jagk haffuer foett min suar af her Flores, sa vil jagk komme hemmelige tiill eder nade; min dreng Staffuen skall for fare hossz eder nade tiill forende, huatt tildt ock stedt eder k. ma^{tt} vill haffue migk tiill orde. Her medt eders k. ma^{tt} gud befalendes. Skreffuett xijj dag i april 1530.

E. nades k. ma^{tt}

tro cappellan G. arch. Vp.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 3028. Stockholm. Udskrift til Kongen.)

Johan Weze melder Christiern den Anden, at Regentinde Margrete vil understøtte hans Sag hos Keiseren; raader ham til Forsigtighed med Hensyn til Religionen, da man vil give Agt paa hans Adfærd i den forestaaende Paaske, m. m.

Durchluichtichster kunning, genedichster here, mynen onderdenigen vnd plichtigen dienst mit alles dat ich vermach te voeren. V. k. mat hebben sonder twyffel durch schryuen van meister Gotschalck vernommen, wye dat wy gijsteren onse antwort ontfangen hebben, dat myn gnedige vrou schryuen will an kay. mat vnd uwer ku. weerden saeken recommendyeren vnd oeck daerneuen enen schicken, die beueel sal hebben by den, v. k. mat schicken werdt, van wegen gedachter myner g. frouwen, te helpen vnd vorderen soe voelle dat v. k. w. in synen landen restituyrt mach werden. Die audientyer sal die brieff vpwerpen vnd sal ons die copien desen auent laten sien; wy willen allen vlyt vorwenden, dat wy id end daer van hebben, vlyt vnd neersticheit sal nyet gespaert werden.

Aber genedichster her, so vil my jn disser handlung bedunckt, ijs etlicher luyden meynong, dat sy mercken willen, wie sich v. ku. mat desen paessen halden willen in synen saeken. Darom ys myn onderdenigeste dienstlicke bede, v. mat willen sich doch recht bedencken vnd geen oersaeck geuen, dat sy seggen moegen, v. k. mat syn oersaeck, dat keys. mat v. g. niet helpen en kan off mach: v. kuu. mat verstaen my wall, daeromb seryff ick hier van niet meer¹⁾). Philippe de Hasier ijs wederomb hier gekomen, vnd so voel my bedunckt, will myn g. vrou jm beueel geuen, dat hy id sich aennemmen mote v. k. m. haeffmeister te syn, daeromb ys myn dienstlich raet, so he kommen wurt vnd seggen, dat he sulx beueel hefft, dat v. mat jm daer voer annemmen vnd laten jm hoffmeister wesen.²⁾

1) Godskalk Eriksen giver det samme Raad mere ligefrem i et Brev af 12 April 1530 (Münch. Saml.), hvori det hedder: "Jeg bedher fore gudz skyld edher k. mat will modt thenne pasche christeligh och gudeligh schicke seg emodt then alsommechtugste gud oc thet werduge hellige sacramente, tha hobes meg edher ko. mats sag skall well fonge een goed ænde."

2) Her er udeladt et Stykke af ligegyldigt Indhold. Godskalk Eriksen skriver Hofmesterens Navn Philippe de Darcyes.

Die ertzbiſſcop van Vpsael ys oeck hier gekommen vnd heefft een supplicatie opgegeuen. Wat v. k. mat daer guetz vyt kumpt, mach men vernemen; doch wes ick vernem, sal ick v. k. mat wal muntlick berichten, vnd will my hiermede v. k. mat dienstlich mit onderdenichheit beuelen. Geschreuen to Mechlen den xij aprylis anno xv^c xxx.

Vwer kor mat

demuediger vnd getruwe diener
Iohan elect. ertzbiſſcop to Lunden
manu propria subs.

Udskrift :

Kunnichlicke maiestat toe Denmarcken etc., mynen genedichsten herren.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Saml. Nr. 3048. Christiania.)

281.

Antwerpen 18 April 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle meddeler Christiern den Anden adskillige Esterretninger; stikler paa Ærkebisp Johan Weze.

Min plictuge trotienest. Kæreste naduge herre, verduges eder nade vele vede, at Gerd Stark bliffuer heer i byn i dag vtoffuer, som hanssz tienere sagde, men morgen drager han tiill sin gaard Törne ther bliffuendes iij heller iij dage. Item Henrick van Leett haffuer loffuet migk, at han i morgen vill kome tiill eder nade.

Item kæreste naduge herre, jagk für merckthe i gaar pa eder k. mat^{ts} hoffmestere ¹⁾, at han ær from ock vpregktiigk, ther fore ær raad^t, at eder nades k. mat^t drager hanom jnd tiill sigk. Huar som

¹⁾ Philippe de Darcyes eller de Hasier, som nylig var ansat af den nederlandske Regjering for at fore et Slags Opsigt med Christiern den Anden, navnlig i de religiøse Forhold. Se S. 585.

electus viill skalcken lade kyke i hoffuedt, tha kan han vare ther fore. Han suarade flux electo i gaar vtj eder nades sagk, sa at jagk merckthe hanom tiill gode vti alle motte etc., the fordrages ecke lenge.

Item kan jagk ingen tydende for fare heer i sanningen vti noger mode, anden en heer haffuer varedt en dansck karll bossz Aage Trusen ock mygedt sportt epther Jöns Tegleer¹⁾, som han kan yterlegere sielf vnderuise eders nade.

Item heer segx, at the i Daumarck haffue tagedt vj tusendt kneckthe jndt for aars peninge huicke lagde ære jnd pa köpstadtz mend ock bünderne; huadt i sanningen ær heer omb, kan man medt tiden betre for fare.

Heer medt eder k. mat^t gud befalendes. Skreffuedt i Antvorp 18 aprilis.

E. nadis k. mat^t

tro capellan G. archiepiscopus vpsalensis.

(Orig. paa Papir med Levning af Segl. Münch. Saml. Nr. 3029. Stockholm. Udskrift til Kongen.)

282.

Antwerpen 21 April 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle sender Christiern den Anden Brev fra de landflygtige svenske Herrer, m. m.

Min plictuge trotienest. Hoghorenn forste, kæreste naduge herre, vel eder k. mat^t verduges at vede, at i dagk (som mester Hanssz kan vnderuise eders nadis k. mat^t), kom bispenssz tiill Schare med Hanssz, her Thure Jonsens, ock mester Joons breff ock article tiill migk, som eder k. mat^t vorder seendes af tesse by bunden breffue etc. Huat mand skall them suare, setter jagk aldeles tiill eders k. mat^t etc.

¹⁾ Om Jens Teckeler s. S. 296. Anm. 1.

Item fick jagk ock i dagk breff aff eders nadis k. ma^{tt} om the vitnesbyrd vtj eders nadis sagk mött the Lubske etc., saa skall eders nadis k. ma^{tt} forlate siigk aldeles tiill, at vtj the mode ock alles stades, huar jagk kan vare eder nades k. ma^{tt} tiill odniugk ock tjenest, som migk bör aff ære ock reett, vill jagk gerne göre.

Item kæreste naduge herre, eder nades k. ma^{tt} verduges ecke tage the article tiill mystiykes, thett the röre noget om doctors Martines tiill Vitthenbergs handell; folckedt för staar ecke æn nu bæthre etc. Her medt eders k. ma^{tt} gud befalendes. Skreffuedt vtj Antvorp 21 dagk aprilis 1530.

Item kæreste naduge herre, huadt tiill thette budt skall suaratts, verduges eders nades k. ma^{tt} giffue sin meningk tiill kenne. Thett ær ecke raad, att thette budt fölger migk, pa thett att thett ecke bliffuer misteinck, han ær hemmeliigen kommen aff Danmarck.

Tro capellann G. archiepiscopus vpsalensis,
manu propria.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Samling Nr. 3031. Stockholm. Udskrift til Kongen.)

283.

Mecheln 24 April 1530.

Kantsler Godskalk Eriksen melder Christiern den Anden, at der er kommet Bud fra Ærkebispe Oluf Engelbrechtsen i Thronhjem, og giver sit Raad i den Anledning.

Kieriste nadige herre, werdis edher ko. ma^t wijde, at Jens Teckler er kommet hiit vti dag oc haffuer giffuit her electo oc meg tillkendne, at ærchibispen aff Trwndhem met nogen anden biscooper vti Norige haffue schicket budt till edher ko. ma^t oc tillbywde them at hielpe edher ko. ma^t till Noriges rige; forwunderer them at edher nade icki strax poa foraaret haffuer sendt hielp oc folk ind i Norige oc begere end nw alleniste 1^m krigsfolk etc. Kieriste nadigeste herre, electus oc ieg wijde icki, om same karll haffuer

haft nogen breffue met seg, saa at hanns sagh er rettferdighe. Oc haffuer edher nade well hördt oc forstæt, at thette hoff inghen hielp eller bistan dt giöre edher ko. mat, vden the wijde först keys. mats wille oc befalinge. Om thesse end ware edher ko. mat wellillige, tha wille dog inghen poa sodant slætte budt oc vden anden forsekeringhe giöre kost met skjib oc folk: the lade them icki saa lettelligen före i danssen hær. Men tyckes edher ko. mat nyttigt wære, at frwe Margarete skulle scriffue oc fortrüste them vti Norige poa keysers wegne, tha motte edher ko. mat lade karlen selff gaa hiit ower till electus, oc effter hauss onderwisinge kunde her electus frandelis taale met herren af Palarme ther om, som er nw vti Bryssel oc kommer hiit igien morgen at afften.

Kieriste nadige herre, wij talede vti gaer met Gerart Sterke om thet herren af Bergens obligati en brief. Tha sagde han, at Lazarus hafde same brief frijt oc till rede vti hænder. Nar edher ko. mat schicker them theris reuers brief ighen, tha er same obligatie alltijt rede. Her met edher ko. mat gud alsommechtigeste befalendis. Datum Mechelen then xxiiij dag aprilis.

Edher ko. mats

ydmyge troo tienere
Godschalk Erickssen. ¹⁾

¹⁾ Mester Godskalk Eriksen blev Christiern den Andens Kantsler efter Klaus Pedersens Død Foraaret 1525. Skjøndt geistlig af Stand er han meest bleven brugt i verdslige, undertiden endog i militære Sager. Han var adelig af Byrd og tilhørte Rosenkrandsernes Familie, da han fører deres Vaaben i sit Segl. Han maa være født i Slesvig, eftersom han kalder Slesvigerne, sine Landsmænd (se forud S. 419); ogsaa taler han om sine Besiddelser i Slesvig, som han under Grevens Feide anmoder Christopher af Oldenborg om at skaffe sig Erstatning for (Kalkar, Aktst. 122). Han underskriver sig engang i et fortroligt Brev "Sassenkerle Godtscalcus" og kaldes paa lignende Maade af Corn. Scepper "Saxo Carolus" (Westph. monum. tom. III. col. 425. 443); formodentlig har det været en spogefuld Benævnelse mellem hans Venner, maaskee med Hensyn til hans Fodeland Slesvig efter tydske Forestillinger; han skriver iøvrigt et efter Tidens Leilighed særdeles godt og flydende dansk Sprog. Tvende Brødre af ham forekomme, Claus Iwen Eriksen og Siuart Eriksen. Han har formodentlig allerede tjent Kong Hans; thi strax i det første Aar af Christiern den Andens Regjering forekommer han som kongelig Skriver, jævnlig brugt baade da og senere ved Skattevæsenet; i Aaret 1514 fik han Præsentation til St. Peders Kirke i Hoier i Ribeslüft (Subms Ny Saml. 1 B. S. 58. 69. 2 B. 3—4 H. 150). Han maa

Udskrift:

An deme durchluchtigsten mynenn gnedigsten herren, herren Christiernn, toe Denmarken, Sueden, Noruegen etc. koningk.

(Original paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 3705. Christiania.)

tidligen ved den Dygtighed og Indsigt, som det er umiskjendeligt, at han har besiddet, have skaffet sig Indflydelse hos Kongen, da Hvitf. VII. 61 allerede 1517 nævner ham tilligemed H. Mikkelsen, Didrik Slaghoeck og Sigbrit blandt Kongens vigtigste Raadgivere. Han var med Kongen i Sverrig paa Toget 1520, og i Bispernes Skrivelse mod Christiern den Anden, som Hvitfeldt (VII. 325 flg.) har optaget af Poul Eliæsens Brev mod Hans Mikkelsen 1526, og hvilken Skrivelse ligesom det øvrige Brev uden Tvivl har Poul Eliæsen til Forfatter (C. T. Engelstoft Nyt hist. Tidsskr. 2 B. S. 156 flg.), nævnes Godskalk Eriksen (S. 329) blandt Christiern den Andens Raadgivere ved det Stokholmske Blodbad; men det er at mærke, at dette er en Tilsætning af Hvitfeldt; i Poul Eliæsens eget Arbeide (Originaludg. fol. I 4 v., den nyere Udg. S. 114) nævnes han ikke, men vel de Andre, som Hvitfeldt anfører. Efter Kongens Bortreise var han Medlem af Regjeringsraadet i Stokholm 1521 — 23, som det synes som midlertidig Kantsler; i svenske Breve kaldes han Kantsler (Hvitf. VII. 211, Behrmann 2 B. 175. 182, Ekdahl S. 1333), og deeltog i Stokholms Overgivelse Juni 1523 (Hvitf. VIII. 65). Derefter begav han sig til Søren Norby paa Gulland; men da Øen ikke længer kunde holde sig, besluttede han i den første Deel af Aaret 1524 at forlade den og vandre som Pillegrim til St. Jakob i Compostella, da han havde gjort det Løfte ikke at nyde Kjød, før han havde besøgt denne Helgens Grav (Ekdahl S. 678). I Madrid traf han sammen med Kongens Sendebud Corn. Scepper og Melchior de Germania, og forlod denne By før 1 Mai 1525 (se forud S. 337; der maa derfor være en Feil i Aaret ved den Antegnelse hos Ekdahl S. 850—52, at han 16 Februar 1525 endnu var i Visby). Han begav sig derpaa til Nederlandene, hvor Kongen udnævnte ham til Kantsler; ved Dronningens snart paafølgende Død blev han tilligemed Melchior de Germania ansat ved de kongelige Børns Hof og forblev i denne Tjeneste lige til Hertug Hanses Død 1532, dog tillodes det ham kun en kort Tid at være Børnenes Lærer (se forud S. 406. 415). At han har været god Katholik, kan man slutte af den Omstændighed, at han fik denne Ansættelse af Regentinde Margrete, og det bestyrkes ved hans Pillegrimsreise til St. Jakob, ligesom ogsaa af hans Ønske, at Hans Mikkelsen, som var fængslet for Religionens Skyld, ikke vilde staae altfor fast paa sin Mening, og af hans Raad til Kongen 1530, da denne var gaaet

Christiern den Anden beder den polske Gesandt Johannes Dantiscus at understøtte Kongens Sendebud Ærkebisp Johan Weze i hans Ærinder hos Keiseren.

Christiernus dei gratia Danie, Suetie, Noruegie etc. rex, dux Slesuicj et Holsatie etc. Salutem cum nostro sincero fauore. Mag-

---

over til Catholicismen, at han i Paasken vilde skikke sig christelig og gude-
lig mod den alsommægtigste Gud og det værdige hellige Sakrament (se
S. 541. 585 Anm. 1). Skjøndt ansat ved Hoffet vedblev han dog at tjene
Christiern den Anden, for hvem han fra Juli til Oktober 1527 udførte en
Sendelse ved det skotske Hof; herfra skulde han med skotske Skibe og
Tropper have forsøgt et Anfald paa Norge; men dette blev ikke til Noget
(se forud S. 485. 493). Paa Fredsmødet i Cambray var han tilstæde som
Kongens Fuldmægtig Juli og August 1529 (Münch. Saml.), og i Begyndel-
sen af Aaret 1531 sluttede han en Traktat med Vilhelm Herre af Glencairn
om skotske Hjelpetropper til det norske Tog (Saml. t. N. Folks Sprog og
Hist. 2 B. S. 33). Dog fulgte Godskalk Eriksen ikke selv med Kon-
gen til Norge; en dansk Lærd, der opholdt sig i Nederlandene, Ja-
cobus Jaspars Danus Arhusiensis, underretter Erasmus Roterodamus i et
Brev fra Bryssel af 19 Nov. 1531 bl. A. om Christiern den Andens Bort-
reise fra Holland og tilføier "prælegit filio illius apophthegmata tua jam
cancellarius regius magister Godscalvus" (Burscheri specileg. autographorum
illustrantium rationem, qvæ intercessit Er. Roterodamo cum aulis etc., Lipsiæ
1802. Spec. XI.). Godskalk Eriksen tilligemed Anton v. Metz skal have
havt Fuldmagt af Kongen til at varetage hans Interesse hos Keiseren efter
hans Bortreise, og til dem skal Kongen have sendt Jørgen Skriver (d. e.
Jørgen Hansen, tidligere Lensmand i Bergen) med de Norskes Hyldingsbrev
for Hertug Hans, hvilket siden blev fremstillet som et Brud paa den af
Christiern den Anden i Norge indgaaede Traktat og benyttet som Paaskud
til at tilsidesætte den hele Overeenskomst (Hvitf. VIII. 334). Vist er det,
at Jørgen Hansen Foraaret 1532 var i Kongens Ærinde i Holland og der-
fra begav sig til Regensborg, hvor Godskalk Eriksen nu opholdt sig med
Hertug Hans (Saml. Ch. II. Nr. 59). I denne By døde Hertug Hans ikke
længe efter om Sommeren 1532, og Godskalk Eriksen synes nu ligefrem at
være traadt i Keiserens Tjeneste, da han ikke længe efter forekommer med
Tittel af keiserlig Raad og snart findes brugt i mangehaande vigtige Ærin-
der og Sendelser. I Foraaret 1533 havde han en diplomatisk Sendelse hos
Hertugerne af Bayern (Lanz Staatspapiere zur Gesch. Karl V, S. 110), og der-
efter var han en Tidlang i Spanien. Herfra sendtes han April 1534 til
Irland, for at fremskynde en Opstand, som Irlænderne havde begyndt mod
Henrik den Ottende, og derfra til Skotland for at foreslaae et Ægteskab

nifice orator, honorande et sincere dilecte, quod nullis a nobis provocatus beneficiis omnia tamen in nos nostrosque humanitatis officia

mellem Jakob den Femte og en af Karl den Femtes Slægtninge; men den skotske Konge syntes ikke om nogen af de foreslagne Prindsesser, hvori-
 mod han ønskede at faae en Datter af Christiern den Anden til Ægte. Da
 Christine allerede den Gang var gift, kunde der kun være Tale om Doro-
 thea, men hende bestemte Keiseren netop ved den Tid for Pfalzgreve Fre-
 derik, hvilket han lod Skotterne tilkjendegive (Papiers d'état du cardinal de
 Granvelle, tome II. 242. 129 — 30. Lanz Correspondenz Karl V, 2 B. 99.
 Buchanan rer. Scot. hist. lib. XIV. Formedelst et uenoigtigt Uddrag af
 Card. Granvelles den Gang utrykte Papirer har Gram, Vid. S. Skr. 5 Bd.
 34—37, urigtigen antaget, at Talen var om Prindsesse Christine, som efter
 at have været forlovet for over et Aar siden, nu allerede i flere Maaneder
 var gift; paa et af de nysanferte Steder nævner Keiseren udtrykkelig Doro-
 thea. At Godskalk Eriksen, som Gram mener, først og paa egen Haand
 skulde have henvendt den skotske Konges Tanke paa en Datter af Kong
 Christiern, er ikke antageligt, da Kantsler Wolfgang Ulenhof i et Brev af
 7 Okt. 1533 allerede omtaler, at et Giftermaal mellem Dorothea og Jakob
 den Femte var i Værk, og ytrer sin Tilfredshed over, at hun ikke blev gift
 med en mægtigere Fyrste). Hjemkommen seent paa Aaret til Spanien,
 sendtes Godskalk Eriksen af Keiseren til Nederlandene. De to følgende
 Aar 1535 — 36, da Urolighederne i Norden vare i fuld Gang, benyttede
 Keiseren ham som en med Nordens Forhold fortrolig Mand uafsladelig i en
 Mængde diplomatiske Sendelser, i Forbindelse med Corn. Scepper, Anton
 v. Metz og Greverne Johan af Montfort og Vilhelm af Renneberg, snart i
 Nordtyskland, hvor han var tilstæde paa Modet i Lyneborg, snart i Ge-
 sandtskåber hos Landgreve Philip af Hessen og Kurfyrst Johan Frederik af
 Sachsen, snart i Underhandlinger med Danmark paa Pfalzgreve Frederiks
 Vegne (Lanz, Altmeier, Hvitfeldt, Westphalen anf. St. og Dok. i Gemein-
 sch. Ark. og D. K. H.). Efterat denne travle Virksomhed var ophørt, da de
 nordiske Uroligheder vare dæmpede, opholdt han sig i Slutningen af Aaret
 1537 i Bryssel, tilfreds med sin Skjæbne, som han selv skriver til sin Ven
 Bisp Johan Danticus af Culm, i Anledning af at Johan Weze var bleven
 aflagt med et rigt Abbedi: "ego mea sorte contentus principibus sua per-
 mitto" (Westph. monum. tom. III. col. 443). Fra den Tid hører man ikke
 mere om ham, indtil Christian den Tredies Gesandt Caspar Fuchs ved sin
 Hjemkomst fra en Sendelse til Udlandet under 8 November 1544 berettede,
 at Godskalk Eriksen var død i Valenciennes paa Tilbagereisen fra Frank-
 rige (Behrmann Chr. 2 Fængsels Hist. S. 144). Man kan af de anførte Ord
 formode, at han lige til det Sidste er bleven brugt i diplomatiske Sendelser.
 Overalt, hvor Godskalk Eriksen fremtræder, viser han sig som en baade ret-
 sindig og duelig Mand. — Flere Aar efter hans Død sendte den neder-
 landske Regjering (29 April 1550) en af den anbefalet Ansøgning fra Corn.
 Scepper og Vilhelm Bornewater, der vare executores testamenti efter den

ultro contuleris causamque nostram vbique prouehas, merito tibi, quando nunc referre vix liceat, gratiam habemus; quo etiam propensiori te erga nos animo esse audimus, eo magis tibi debere et deuinctos esse placuit. Atque hec ratio est te tamquam amicum et nominis nostri studiosum compellendj, vt reuerendo d. Ioanni de Weze, electo in archiepiscopum Lundensem, supremo nostro consiliario, quem ad cesaream maiestatem restitutionem nostram toties et literis et uuncijs constanter promissam sollicitaturum mittimus, quibuscunque poteris modis, quo commissa negotia digne quam primum obire possit, consilio patrociniouque adsis. Pollicemur nos, dej benignitate ad regna et dominia nostra restitutos, tuorum officiorum futuros perpetuo memores et gratos. Interea si quid est, quo dignitati tue possimus gratificari, cura ut sciamus, animum nostrum tibi beneuolum comperies. Vale ex Lira ultima mensis aprilis anno 1530.

Christiernus.

Udskrift:

Magnifico nobis sincere dilecto Ioannj Dantisco¹⁾, serenissimi Polonie regis etc. oratori.

afdøde Godskalk Eriksen, til Kong Christian den Tredie. En Kjøbmand, der navngives Ludovicus de Driue, var nemlig fremkommen med en Fordring paa den Afdødes Bo paa 2,300 Mark danske Klippinge, paastaende, at Godskalk Eriksen havde laant denne Sum i Stokholm af Husets Faktor Johan v. Esten eller Heyst. Ved at undersøge G. Eriksens Papirer havde Executorerne imidlertid fundet, at han ikke havde laant disse Penge til sin egen Brug, men paa Kong Christierns Vegne, hvis Kantsler han den Gang var i Stokholm, hvorfor de meente, at Fordringen var Boet uvedkommende og bade paa Arvingernes Vegne, at en Erklæring desangaaende maatte blive afæsket Kong Christiern. Der findes ogsaa en Erklæring fra Christiern den Anden udstædt paa Kallundborg 1 September 1550 til Godskalk Eriksens Brødre Klaus Iwen og Siuart Eriksen, at Pengene vare laante til Kongens Tjæneste og Gjælden derfor Arvingerne uvedkommende. Dette gjentoges paa Kongens Vegne 9 Sept. 1550 af Lensmanden paa Kallundborg Knud Gyldestjerne, ved hvilken Leilighed tillige omtales en tidligere Erklæring af Kongen af samme Indhold, udstædt 18 Februar 1549 — altsaa just som han havde forladt Fængslet paa Sønderborg og samme Dag som han skal have havt Sammenkomsten med Christian den Tredie paa Hagenskov (Langebeks Diplom. og D. K. H. Fasc. VI).

¹⁾ Denne Mand var Biskop i Culm og en noie Ven af Corn. Scepper, der førte en fortrolig Brevvexling med ham af historisk Interesse, som er bevaret i Westphalen mon. tom. III. col. 421 flg.

(Original paa Papir med Levning af Segl. Münch. Samling Nr. 2952. Christiania.)

285.

Antwerpen 20 Mai 1530.

Hans Mikkelsen meddeler Christiern den Anden de Efterretninger, han har modtaget om den gunstige Stemning, der hersker i Danmark for Kongen; om den evangeliske Læres fuldkomne Seir i Kjøbenhavn og Kjøge; Adelsens Splid for Religionens Skyld; Kjøbenhavns nye Befæstning, m. a. m.

Hogborne fürste, naduge herre, mijn plictuge ewangeliske thieneste skal vare eders k. m^t alletiid redebøn, saa mögit som gud meg forlendt haffuer oc jeg Christi vnötte thienere formaa. Kereste naduge herre, verdes eders k. m^t at viide, at jeg haffuer nw here tallit met nogre Köpnehaffns borgere; forstaar ieg aff hannom sammeledes aff andre fremmede köpmen, som forkere ther vti landit, at besünderlige borgere oc bönder oc en stoor del aff adelin, forlenges storligen efftter eders k. m^ts tilkumste, och sige offuer aldt, ath ther som thee kunde vare viisse och see eders nades tilkumste, thaa skal eders nade sodant forfare vti sandhed, at then hob, som skall vare eders nade vti mod, skall vare gantske ringe etc.

Jtem thee Köbnehaffnske haffue nw endrecteligen offuer ald stader anammit ewangelium oc haffue fyre predicanter, och maa ingen predicke vti staden vden thesse, som ther til kesde ere; och ther fore ere nw alle mwncke vtaff grabrüdre closter sammesteds vtgangne, oc viij aff samme muncke, som kunde embede, muremestere, tumbermen, glarmestere, skredere oc skomagere, haffue giffittit thennom oc besidde staden; raadit oc almugen komme thennom til hielp oc bestand met hwssrad och andit, som thennom giordes behoff at beginde met. Thee vtaff Köge haffue oc saa varit hoss hertugen oc fongit predicantter, oc haffue oc sammeledes begynt; oc hertugen screff Jacop Rünno til, athand fore ingen del vnder höijeste straff eij med vold eller macht skulle vti noger made sette seg emod Christi euangelions rette predicken. Oc ther vtaff, som

jeg nw forstaar, er kommit en stoor vfermme ebland ridderskabit, somme falle til met bisperne, och somme falle til met hertugens befallings breffue. Vore ther fore nogre aff rigssens raad, her Anders Bille oc her Mogens met flere, hoss borgemestere oc raad i Köpnehaffn, oc atspurde thennom, om nogen perlementte eller oblub beginttes, huorledes thee skulle forlade thennom til. Ther paa gaffue the thennom sodant suar, som thee begerde oc gerue höre ville. Ther nest ginge the met raadit om kring byen oc besaa theris valle, som thee end nw dageligen bigge paa; sagde heer Anders Bilde til raadit spotteligen: huad heller bigge i thenne vold k. Kristiern til gode, ellers oc rigssens raad til gode, göre i thet rigssens [raad] til gode, thaa ere i ther vti löffuendis. Thee haffue forhöggit vallen ingen vti byen saa höij som mwren er hög til, och vandrungen offuen paa vallen er xvj alne bred. Jtem köpstederne bekere thennom suarligen offuer alle landen, at herremennen haffue ald theris handel oc köpmanskab fran thennom. Hertugen haffuer forlent ridderskabit met the herreclostere vti Szieland, som skulle regere offuer gotzsen oc giffue munckene theris klede oc füde, som nw ere inggiffne oc haffue lust til at bliffue ther etc. Jtem her Henric Krummedige bleff död i faste, ther ere oc nogre jutzske herremend düde, som hand icke viste naffne paa etc.

Jtem greffuen aff Emde haffuer tueene barcke vti szöen at tage paa the Frantzoser, ther paa ere Jens Scriffuere, Hans Dissert oc hoss en 30 Dansske oc hoss ij^c knechte; jeg forstaar, at the haffue oc saa forlöffue at tage paa Skotter. Jtem samme mandag, som eders nade vor affreijdsder, kom oc saa Benedictus til Lyre oc ville tallit met e. k. m^t. Thaa hand icke fand eders nade, bebudedede hand mester Gotschalck til seg, saa fore thee til Androp til Villom Börnevater oc ville viide aff hannom, huortsom eders nade vor reljdsd; men jeg troer, thee finge vtaff hannom gantzke föije bosked etc.

Jtem hertugen haffuer vtgiordt siit store skib hand bigde, som Tjle Gijsseler er höffuisman paa, met it andit skib kraffuel paa jc lester, oc ther til met tuende jachter; paa alle fire skib kand vare hoss illj^c knechte for vden boesmend. Jngen kand end nw sige til viisse, huort thet anslag paa gelder: til Norge ere thee icke lubne, men thee löde gaa röcthet at löbe til Gulland oc anamme thet fran thee Lybsske; men vti Östersöen ere thee; oc haffuer jeg siden forfarit, at thee ere vt giorde at tage thend suare kraffuel, som er bigder i Dantzke, som kongen aff Porttegal skal haffue;

hand er nw paa thenne tiid altingeste rede vnder siit laad. Jeg troer at thet skal vare met villie giordt oc opsette aff kongen aff Polen oc aff hoffmesteren, at samme skib skulle icke komme til the Portogalöijssers hand. Huad ther om nw sandest er, kand ieg icke end nw scriffue, men her kommer vel snart tidinge, huad som samme hertugens skib haffue fore anslege. Her met e. k. m^t gud befalendes. Screffuit hasteligen vti Androp then 20 majj anno 1530.

E. k. m^ts

vnderdanige thienere
Hans Mickelssen.

Udskrift:

Tiil k. m^t aff Danmarcke, sijn naduge herre.

(Original paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Samling
Nr. 3000. Kbhvn.)

286.

Augsborg 10 Juni (1530.)

Beretning om en hæftig Ordstrid mellem Christiern den Anden og
Johan Weze.

Die vrsachen, warumb sich die schmachreden vnd schelt-
wort zwischen meinem gnedigsten hern kor may^t von
Denmarck etc. vnd hern electusen ertzbischouen zu
Lunden alhier zu Augspurg vff den x tag iunij zwischen
v vnd vij vren zu abend begeben haben.

Die erste, das er electus ir ko. w. vmb die acht hundert
gulden¹⁾, so sy jme in trewen glauben gelihen, betrogen, vnd als
ir may. dieselbigen wider an ine geordert, hat er ir koⁿ may^t zu
antwort gegeben, wann ir may^t vom ime derhalben brief vnd sigel
gnugsamlich darlege, wolle er ir may^t der schuld vnd anderst nit

¹⁾ Se herom S. 322 flg.

bestendig sein, welchs aber kor we zuthun vnmöglich, dann sy ime electus bedachte summe in solcher betrawung vorgestreckt, das ir mayt nit vormeint, das derwegen brief vnd sigel vffzurichten von noten were. Daruff ir mayt geantwurt, sy wölle solche sumen achthundert gulden von ime electusen haben; hat er widerumb gesagt, er sey ja einer stat, da gut recht in sey: darumb halt ir mayt ine nit anderst dann ein bescheisser vnd betrüger etc.

Die ander, betreffende die leugen der kleineter halber; nemlich als koe we zu Mechel an ine electusenn die berurte kleineter begert, hat er ir mayt geantwurt, sy seyen alhier bey dem postmeister, dann er habe sy her zu ime gesandt, vnd solche red jst geschehen in gegenwertigkeit meister Melchiors¹⁾. Darnach als

¹⁾ Mester Melchior de Germania er den Benævnelse, hvormed denne Mand udelukkende skriver sig selv, og ligeledes betegnes af andre, med Undtagelse af eet Sted, hvor hans Familienavn Danrop forekommer, nemlig i en Qvittering af Corn. Scepper (Munch. Saml. 20 Dec. 1528), hvori denne siger, at han har modtaget en Sum Penge "per manus d. Melchioris Danropi", Kongens Raad og Sekretær. At han har været tysk af Slægt, viser Tilnavnet og bekræftes ved den Oplysning, han selv giver om sin Familie; hans Moder var nemlig Søster til Kong Hanses og Dronning Christines Læge Doktor Karl (se forud S. 306). Da Doktor Karl har været i Danmark endnu før Slutningen af det 15de Aarhundrede, er Melchior formodentlig i sine yngre Aar kommen herind, hvilket bestyrkes derved, at han skriver danske Breve, om end Sproget i dem just ikke er meget godt. Hans Fader maa ogsaa have været i Kong Christierns Tjeneste, da M. de Germania etsteds siger, at han vil tjene Kongen tro, ligesom hans Forældre have gjort. Om hans Morbroder Doktor Karl eller som hans Navn fuldstændigere skrives, Doktor Karl Egen (Langeb. Diplom. 6 Mai 1502), ikke Eger, som han flere Steder urigtigen kaldes, er ikke meget bekendt; han var hos Dronning Christine under Stokholm Slots Beleiring 1501—2 (Hvitf. VI. 185.); den svenske Rijkronike (Scr. R. S. tom. I. 200) fortæller, at Steen Sture den Ældre, da han ledsagede Dronningen paa hendes Nedreise til Danmark, blev forgivet af hendes Læge Doktor Karl, et Paasagn, der dog ikke har meget for sig, da Mistanken om Forgiftelsen snarere peger til en ganske anden Kant. Han levede endnu 1508; thi under et Brev af 20 Marts 1508 (trykt hos Bircherod de ordine elephant. S. 37) findes følgende Paategning: "Dominus rex per se, in presentia domini doctoris Karolli Egenn etc." og "Ego Karolus Egen protestor manu propria, quod ita sit, quemadmodum premittitur" (Suhms æld. Saml. I Bd. 3 H. S. 104—5). I en udateret Optegnelse fra Kong Hanses Tid (Saml. Ch. II. Nr. 69) forekommer en "doctor Kaerll van Gorffwe", som formodentlig er den samme (maaskee var han forlenet med Gurre?). Melchior de Germania nævnes først i Kongens

ko. may. alhie die kleineter widervmb an ine electus solche bey dem postmeister zunemen geuordert, hat er geantwurt, sy seyen nit

Tjeneste i Aarene 1521—22, da han udførte adskillige Ærinder i Tydskland (Königsb. Afskr. og Saml. Ch. II. Nr. 66). Egentlig tjente han nærmest Dronningen, hvis første Sekretær han kaldes; formodentlig havde han anbefalet sig til denne Tjeneste ved sin Sprogfærdighed; thi han skriver franske, tyske, danske, latinske Breve; at han havde faaet en lærd Dannelsen viser ogsaa hans Tittel af Mester. Strax i Begyndelsen af Landflygtigheden var han tilstæde hos Kongen i Udlandet, og brugtes af denne i den følgende Tid i en Mængde diplomatiske Sendelser. Han sendtes ved Kreditiv, dateret Bryssel 16 August 1523, først til England og derpaa til Spanien, hvorfra han kom tilbage 14 November 1523 (se forud S. 116 og Haagske Afskr. kgl. Bibl.). Kort derefter, Januar 1524, sendtes han til Rigsdagen i Nürnberg, hvor han besørgede Kongens Sager i Forbindelse med Jørgen von Mingkwitz og senere stod Dronningen bi i de Underhandlinger, hun her førte paa Kongens Vegne. Derefter fik han Befaling at begive sig over Nederlandene og England til Spanien igjen (se forud S. 175. 204, hvor Instruktionen af 4 April 1524 er aftrykt). I Spanien opholdt han sig over et Aar tilligemed Kongens anden Fuldmægtig Corn. Scepper, og sendte derfra en Mængde Beretninger om Underhandlingernes Gang baade til Kongen og Dronningen; Spanien forlod han sidst i Juni 1525, for at begive sig tilbage til Nederlandene, hvor han ankom i Begyndelsen af August (Münch. Saml.). Han var tilstede ved Dronningens Dødsleie i Zwynaerde Januar 1526 (Belg. Museum 2 B. S. 227). Efter Dronningens Død blev han tilligemed Godskalk Eriksen ansat ved de kongelige Borns Hof — de eneste af Kongens høiere Betjente, hvem denne Gunst vederfores, hvoraf man maa slutte, at deres Rettroenhed ikke har været dragen i Tvivl; dog fik de ikke længe Lov til at befatte sig med Børnenes Underviisning (se forud S. 406. 415). I denne Stilling forblev Melchior de Germania, saalænge Kong Christierns Udlændighed varede; dog brugtes han til samme Tid gjentagne Gange af Kongen til diplomatiske Sendelser: Oktober 1526 sendtes han fra Nederlandene gennem Frankrig til Spanien, hvor han atter underhandlede i Forbindelse med Corn. Scepper, og hvorfra han kom tilbage tilsoes til Nederlandene i de første Dage af Juli 1527. Næste Aar i Juni var han i England og skulde derfra begive sig til Skotland (Münch. Saml.). Til Beviis paa sin Tilfredshed med hans Tjeneste udnævnte Kongen ham ved Brev af 27 Juni 1529 til Raad og første Sekretær hos sin Søn Hertug Hans (Excerpta Langeb.). Han er uden Tvivl den samme som den Mester Melchior, der i Grevens Feide forekommer som Kantsler eller Sekretær hos Greven af Oldenburg (Kalkar Aktst. S. 30. Pal.-Müllers Aktst. til Grevens Feide I. 119 o. fl. St.) Dette bestyrkes ved den Omstændighed, at hiint nysanførte Brev, hvorved Christiern den Anden udnævner ham til Sekretær og Raad hos sin Søn, fandtes blandt Grev Christophers Papirer i det oldenburgske Arkiv, som mod Slutningen af forrige Aarhundrede blev afgivet herfra til Oldenburg.

bey ime, vnn̄d jst in dem obgesagter red zu Mechel nit bestendig bliben.

Die drit ist, das ir mayt̄ weiter zu ime electusen geredt, das ir koe we oftmals bey iren gnedigen vnd günstigen herren vnd freunden von den jhenigen, vmb die er solchs nie verschuldt hette, angetragen worden, vnd die dessen ein vnsach were, heute er trotz, auch allen denen, so ir mayt̄ anderst, dann sy mit eru wissen zu-uerantworten, wolten vbersagen. Wiewol nun ir koe w. durch solche bose antragen vnd miszgunstigung in dem achtenden iar von land vnd leuten gewest, wolten sy doch nicht destminder anderer gestalt nimmer befunden werden in einichen weg zu handeln, dann sy vor got dem allmechtigen, kayr mayt̄ vnd aller welt mochten verantwurten vnd bezeugen, vnd souerr jr mayt̄ jren kindern nichts fruchtparlichs nachlassen kunde, wolte er inen doch jr ehr bewaren. Bot daruff ime electus trotz sprechende, wist er ein vnerlich ding von irer mayt̄ als seinem hern. solte er es nicht vorschweigen, sonder frölich herausz sagen. Vff das sagt electus widerum, es were nit gut, das er es alles sagte. Nachdem konigl. mayt̄ gantz verwundert weiter redet: horet zu edel vnd vnedel, wie jr hie versamelt, wie solte er mein sach bey kayr mayt̄ haben vszgericht etc., mit andern vilmer Worten, vnd auch das ir koe w. mit ime electus weder essen noch trinken, so lang bis er alles sagte, was er von k. mayt̄ wiste, mit verrerm anhang, das er ine mitler zelt für einen schelmen, büswicht vnd lauren achten wolte, bis er solchs vor keyr may. bekente vnd bezeugte. Eruordert derhalben zeugknus von her Anthoni von Metz vnd kor we von Vngern die-ner Martin Feistritz. Sind also mit vil andern groben Worten von einander geschiden.¹⁾

(Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 4270. Christiania.)

¹⁾ Dette Stykke har intet Aar, men Stedet Augsburg og Dagen 10 Juni. Aaret bestemmes til 1530, da Kongen alene i dette Aar har opholdt sig i Augsburg i Juni Maaned.

287.

Augsborg 18 Juni 1530.

Christiern den Anden undskylder sig for en mundtlig Samtale med Kurfyrst Johan af Sachsen, men beder ham fremdeles at underhandle med Kurfyrst Joachim af Brandenburg til Bedste for Kongens Søster Elisabet og angiver de Betingelser, han skulde søge at opnaae; beder ham i yderste Nødsfald at føre Elisabet hemmelig til et sikkert Sted.

Vnsern freuntlich grus vnd was wir liebs vnd guts vermogen heur. Hochgeborner furst, freuntlicher lieber bruder vnd vetter, wir haben von vnserm lieben besondern e. l. rathe vnd diener Hansen von Doltzing, das e. l. vns morgen vmb acht vren wol gesinnt were anzusprechen, vernomen. Daruff wollen wir e. l. nit bergen, das wir vnsern abscheid yetzunder von keyr may., vnserm freuntlichen lieben hern bruder vnd schwager, erlangt haben, derhalben wir e. l. bestimpter zeit nit erwarten können¹⁾. Dweil vns aber vnser freuntliche liebe schwester zuerkennen geben, das der allmechtig die band zwischen jr vnd dem marggrauen vffgelest habe, vnd jne darumb nit mer fur jren naturlich herren erkenne, so seye jr gantz vleissig beger, das e. l. souil jn gutlicheit handeln wolle, das er marggraue ir vergunnen wolle ir verheissen morgengab (wie pillich) gerwelich zu besitzen vnd zu geprauchten, auch dessen schriftlich versichert mit dem anhang, das gedacht mein schwester das wort gotes mit allen cerimonien bredigen lassen vnd halten mogen, wie dann e. l. sich des jn jren landen auch geprauchten vnd jn solchem fall wol zuthun wissen. Souerr aber e. l. solchs jn keinen weg erlangen kündte, so wolle sy doch nichts destweniger souil handeln, damit vuser schwester ein summa gelts, wie jn dem leibgeding geredt, bey e. l. oder wa (sic) bemelte vnser schwester jst, jr lebenslang verschriben werde. Weiter geben wir e. l. zuuernemen, das wir von hochgedachter kayr may. vertrust, das jr mayt vns mit allem, damit wir ye mit gutlicheit oder gwalt jn vnser abgetrungne lender widerum kommen mögen, freuntlichen verhoffen

---

¹⁾ Kongen afreiste virkelig den 18 eller 19 Juni fra Augsborg til Nederlandene (se Begyndelsen af det senere trykte Brev af 20 Juli 1530). Iøvrigt søgte han vel helst at undgaae et personligt Møde med Kurfyrst Johan, hvilket efter Kongens Overgang til Katholicismen ikke kunde andet end blive ubehageligt.

sein wolle. Ob sich dann dermassen durch verleihung gottes, als wir nit zweiffeln, zutragen, vnd e. l. mitler zeit vnser schwester halben einicherley beschwerd haben wurde, sein wir erputig e. l. solchs alles gutwilliglich zuergetzen, vnd wa es yetzunder jn vnserm vermogen were, wolten wir e. l. damit nit beschweren. Piten derwegen wie uormals vnser schwester noch bis zur zeit (als vnser vngezweifelt zuuersicht zu e. l. ist) beuolhen zuhaben: sollen e. l. aller zeit an vns einen freuntlichen bruder vnd vetter widerumb befinden. Als vns aber kay. may. vff vnser verrer ansuchen antwurt geben, das jr may. die sach zwischen vnser schwester vnd dem marggrauen darinnen zuhandlen einem regiments hern, genant Schulenburg, beuolhen haben, besorgen wir, das er nichts vil nutzparlichs vnser schwester zu gut vsrichten, sonder das er mit briefen vnd peenen der gestalt verfolgen werde, das e. l. vnser schwester widerumb dem marggrauen zu stellen musse. Wa solchs geschehe, das got ewiglich verhuten wolle, alsdann zweiffelt vns nit, e. l. werde das trostlich zusagen, das sy vns gethan, jn der oder jn ander massen des vnser schwester von e. l. begern wurdet, an vns halten, vnd vnser schwester jn geheim vff die ort, wie sy e. l. wol anzuzeigen wissen, schicken, vnd e. l. thun hierinn vnserm sondern zuuertrawen nach, wollen wir umb dieselb e. l. zubeschulden jn aller freundschaft nimmer vergessen. Wiewol wir auch mit e. l. etlicher anderer sachen halben zureden hetten, wollen wir doch dieselben bis vff vnser gluckselige zusammenkompft ditzmals berewen lassen. Got dem allmechtigen e. l. zu glückseligkeit hiemit beuehlhende. Datum Augspurg sonabent nach corporis Christi anno etc. xxx^{ten}. Begern hieruff e. l. schriftliche antwurt.

E. l. wolle auch vnser sachen mit marggrauen Georgen von Brandenburg zu Franken zureden nit vergessen.

Udskrift :

Dem durchleuchtigen hochgebornen fursten vnd hern, hern Johansen, hertzogen zu Sachsen o.s.v., des heiligen römischen reichs ertz-marschalck vnd churfursten, vnserm freuntlichen lieben vetter vnd bruder. Jn seiner lieb eigen hand.

(Udkast paa Papir. Münch. Samling Nr. 2953. Christiania.)

288.

(Lier 20 Juli 1530.)

Christiern den Anden underretter Corn. Scepper om de Vanskeligheder, den nederlandske Regjering gjør ved at udbetale de 24,000 Gylden, som Keiseren har givet ham Anviisning paa; Kongen paalægger Corn. Scepper i den Anledning at gjøre Keiser Karl og Kong Ferdinand Forestillinger og begjære Opfyldelsen af det Kongen givne Tilsagn.

Vor synderlige gunst tilforn. Som eder vel fortæncker, ath wij finge vor affsked i Ausburg aff keyserlige mat, da kome wij den siette dag der effter, som vor S^{ue} Hansz dag; oc for herren aff Hogstrate den samme nat aff Mechelen till sin gaard Hogstrate: thi sende wij strax om morgenen keys. mats breff did til hannem met wort visse bud. Da suarede han, ath naar han hagde hört huad keys. mats breff inndehölle, som vore screffne til ffrue Margrete oc hoffuit, da ville han beuise sig der saa vdi, ath keyserlige mats vilge skulle framgonge. Saa sende wij vort bud til ffrue Margrete ath forhøre, om wij kunde komme hende till ordz; tha finge wij saa for suare, ath hun hagde icke vered aff sin seng i long tid; thi mente wij, ath wij skulle icke kunde komme hende til ordz. Om mandagen der effter kom herren aff Hogstrate til Mekelen igen fra Hogstrate; saa gaffue vij oss strax did om onsddagen oc begerede ath vere ffrue Margrete til ordz; thi wij hagde breff och befalning til hende fra keyserlige mat oc kong Ferdinando *til hende*. Da finge wij for suar, ath det kunde icke ske; saa sende wij bud til hende igen, ath men wij motte icke komme hende selfue til ordz, ath hun da ville skicke nogre til [oss] aff hendes raad, som kunde anamme samme breff, oc naar hun oc de hagde dem hört, da ville wij ydermere giffue dem keys. mats befalning oc vilge till kende. Saa skickede hun biscop van Palarum til oss; saa antuorde wij hannem keys. mats breff, oc han sagde, ath naar ffrue Margrete hagde hört samme breff oc hagde der noget twill paa, da ville hun giffue oss det til kende oc begere da ydermere vnderuisning aff oss der paa. Om anden dagen der effter kom biscop van Palarum oc gaff oss fore suar, ath ffrue Margrete oc herrerne hagde forstandet keys. mats breff oc befalning, oc ath de ville vere villige till aff deris formue ath fulkomme keys. mats begering oc vilge, saa frampt ath wij selfue viste köbmend, som oss forstrecke ville met saadanne penninge paa ffrue Margretis oc her-

renis aff sfinenz obligatz oc breff. Da suarede wij dem ia der paa, ath dersom köbmendene kunde bliffue foruarede oc forsekerede aff sfrue Margrete oc herrene aff sfinenz paa keyserlige mats vegne, ath de motte vere visse paa deris betalning, tha skulle der ingen feyel vere paa ferde, men wij ville vel finde köbmend, som oss dem forstrecke skulle. Da toge de det i berod i tho dage. Om löffuerdagen ath aften skirkede wij bud til dem oc begerede suar. Da suarede herren van Hogstrate, ath herrene aff sfinenz hagde vered til hobe oc offuerueget den sag dem imellem, och det vor icke en da giffuit sfrue Margrete till kende; dog ville han det be- stille, saa ath bispen van Palarum skulle giffue oss suar igen om søndagen Inden x sloge. Oc ved det pass kom oc bispen til oss oc gaff oss faare, ath sfrue Margrete hagde offuerueget keys. mats breff oc ville göre hans naades befalning fullest; men hun oc her- rene af sfinanz vare nu saa besuarede met keys. mats geld, ath de kunde icke forplicte dem til mere, für en den gamble geld vaare betaled; siden ville hun oc de gerne göre keyse mats befalning fyl- lest; men dog ville sfrue Margrete tillade, ath wij motte forsette vor penss paa iij aar, oc huor saa skede, ath forscreffne köbmend icke bleffue betalede inden forscreffne iij aar, da ville hun for- plicte sig til paa keys. mats vegne, ath han skulle betale dem. Der til suarede wij, ath det vor icke keys. mats vilge eller befalning, ath saa skulle ske, men ath hun oc herrene skulle forplicte dem till ath betale de xxiiij^m gyldene paa den termin, som wij kunde bliffue till ecuss om met köbmendene, om saa skede, ath wij icke betalede dem. Men skulle de betales aff vor penss paa seker tid, da skulle wij tabe halffdelen penningene der paa; thi begerede wij af biscop Palarum, ath han ville vnderuise sfrue Margrete oc her- rene, ath de ville offueruege samme vor sag, saa ath det motte gaa effter keys. mats vilge oc befalning. Dermet gik han bort til dem oc loffuede oss suar igen om aftenen. Der wij skulle gaa til bordz, sende wij vor cantzeler til bispen oc herren van Hog- strate oc begerede suar aff dem. Da gaff herren aff Hochstrate hannem saa fore suar, ath herrene aff finenz ville icke obligere dem paa keys. mats vegne fore forscreffne swm anderledes en paa iij eller v aar ath betale.¹⁾

¹⁾ Der findes et andet Brev fra Kongen til Corn. Scepper om den samme

Udskrift:

Till Hr. Cornelis.

(Udkast paa Papir, som det synes skrevet med Christiern Pedersens Haand, Münch. Saml. Nr. 3499. Christiania.)

Sag, skrevet paa Tydsk og dateret Lier 20 Juli 1530, Münch. Saml. Nr. 2954. Begyndelsen er omtrent ligelydende med oven aftrykte danske Udkast; siden hedder det: "Alzo haben vns zwm letzten nach vilfältiger anregung die herren von der finantz der massen antwort gebenn, sie westen keynen radt eyn solche summa gelts, die vns solt furgestreckt werden, auf zwbringen, vnd kundten sich auch vor keyne summa auf irer mat schreiben verobliigieren; dan sie vorhin sich yn irer mt. dinsten dermassen verbürgt hetten, das sie swerlich daraus westenn zwkummen; nichts desto mynder, so key. mat inen von der finance mit klaren ausgedruckten worten solcher sach halben wurd schreibenn vnd beuelh geben vnd sie sicherlich verweisenn, wollen sie jrer key. mat darynnen gern gehorsam leisten, welche antwort wir jtzundt key. mat vnd derselben brwder kwer durchleuchtigkeit zw Hungern vnd Behem etc. zwschreiben, vnd credentz in beide irer liebdehn auf euch haben lassen stellenn; vnd begern an euch gutlich, ir wollet das selbig im bestenn key. mat vnd derselben brwder furhalten vnd zuerkennen geben, auch kwe durchleuchtigkeit zw Hungern etc. in sunderheit ermanen vnd bitten, seyn lieb wolle key. mat der zwsag, so dieselbig vns gethan hat, erynnern vnd ym besten verhelffenn, das wir zw solcher summa geldes mogen kummen, damit wir vnserer gewerb, so wir vorgeommen, noch yn diesem summer guete endtschaft mogen erlangen; dan wir etlichen vnsern verwandten vnd dienern auf key. mat zwsag vertroistung gethann, welche so wir dismal nicht vermochten zwhalten, wer zwbesorgen, das wir vnsern glawben dadurch solten verlieren. Ir wollet hirynnen das best thun vnd mit vleis anregen, damit wir mit dem furderlichsten eyn antwort mogen bekummen. Das wollen wir yn alle gnaden gegen euch erkennen vnd verschulden."

289.

(Mecheln) 21 August (1530.)

Kantsler Godskalk Eriksen giver Christiern den Anden adskillige Efterretninger om sine Forhandlinger med den nederlandske Regjering, om de svenske Flygtninge, om Krigen mellem Grev Enno af Ostfrisland og Junker Balthasar af Esens m. a. m.

Höchboren furste oc höchmechtige koningh, kieriste nadigeste herre, werdis edher ko. mat wyde, at ieg haffuer giffuet herren aff Hochstrate¹⁾ tillkende edher ko. mat^{is} reyse oc begeert, at han wille vndskylde edher ko. mat hoos frwe Margarete oc poa edher nades wegne bedhe henne, at hun wille end nw være then beste moder, som hun alltijd haffuer loffwit oc fördere edher ko. mat^{is} sag hoos key. mat.

Tha swarede han, at han well wiste, hwn skulle icke være well till friidts met edher nades reyse &c., dog wille han gierne sighe henne edher nades vndskyldninge.

Siden sagde ieg hannem af meg self, at meg tüktes, edher ko. mat ware fast trængdt ther till at fördere syn sag till een anden ænde oc boscheed, i thet förste at edher ko. mat ingen tröstlich swar kunde faa poa keys. mat^{is} siste scriffuelse; fore thet andit at edher ko. mat met all syn flitige solicitatien icke kunde saa müget forwærffue, at the af fynancien wille forelegge een monat eller two pensionn till at betale the fattige mænd i Lire, ther fore the them hardeligen beclagede oc wordte vwillighe at borge ytherinere, vti huilket edher ko. mat haffde met them vden twiffel stoere medlijdinge &c. met fleere oord. Tha sywntes meg, at thette gick hannem nogit till hiarte, dog ondskyldigt han financien, at the ware saa beswaret fore keyseren &c.

Kieriste nadigeste herre, jeg forstander at archibiscopen af Vp-sale haffuer lenge werit poa reysen hiit till edher ko. mat, oc at met hannem skulle komme bispen af Schare oc her Ture Jünssen. Nogen af theris tienere haffue wærit i Antuerpen oc meente them there at finde; jeg formoder, at Knut Scriffuer eller nogen anden

¹⁾ D. e. Anthonis van Lalaing, Greve af Hoogstraaten; Herren af Beveren, som siden forekommer, er Adolph af Burgund, Herre til Beveren og Veer; de vare ligesom Johan, Herre af Bergen, der ogsaa nævnes, Medlemmer af den nederlandske Regjering.

haffuer giffuet them edher ko. mat^{is} reyse tilkendne poa wegen, oc at the ther fore forholde them nogenstedts hemeligh, saa lenge edher ko. mat^{is} kommer hiit tillstede ighen.

Doctor Herman Suderhusen kom nw af Freslant oc haffuer werit i legerit fore Esenze, siger at grewen er well vj^m sterck ther fore, haffuer dog icke stormet. Framdelis siger han, at then vj dag augusti, tha han afdrogh, ware kommen till Vredeborgh fjre tydske grewer, som wille handele emellom grewen oc junker Baltazar, oc som hannem sywntes, tha war grewen wellwilligh til handlingen met saa skell, junker Baltazar skulle tage syn læen af hannem &c.; om Witmonde wille han stille vti rette fore vpartijesche dommer.

Hertogen af Gelren forloffuede alle syne knechte, haffuer alleniste poa thet nye blockhuse iij^c aff sijt eget folk. Scheninge kom hiit, strax tha edher nade war af reden oc hafde befalinge af höwitzmænnen at forhøre edher ko. mat^{is} wille. Vithe van Monster hafde oc sagdt Scheninge nogen oord, ther edher nade motte forlade seg till. Anden tidinge ere hær ighen.

Herren af Bergen kom hiit i these dage oc will til Bergen. Jeg haffuer antwordit hannem igen effter edher nades bofalinge syn obligatien oc tackede hannem, ther han well war met till frids. Herren aff Beueren haffuer ieg siden inthet fornwmmet, herren aff Hochstrate haffuer nw lenge wærit poa Hochstrate oc fortöffuer ther end nw well otthe daghe.

Aff Gerard Sterke haffuer ieg end nw inthet foæt andit end oord oc lügen; dog haffuer han hardeligen loffuit at lewerere then obligatien vti septembri vden all feigel.

Frowen af Nassow bliffuer vti Brussel, oc somme sige, at frwe Margrete will diidt, nar herren af Hochstraten er ighen kommet.

Kieriste nadigeste herre, princen oc prinsesser ere well till passe oc bede, at edher ko. mat^{is} moo snarligen komme glad oc well till passe hiit ighen. Then alsommechtigeste gud beware edher ko. mat^{is} fore alle syne vwenner oc schicke edher nades staet till lycke oc salighed ewindelige. Datum then xxj dag augustj.

E. ko. mat^{is}

ydmyge troo tienere

Godscalk Erykssen.

Udskrift:

An konichliker maiestat to Denmark, mynem allder gnedigsten beren. Zu eignen handen.

(Orig. paa Papir med Segl. Münch. Samling Nr. 3696. Stockholm. I Seglet findes Rosenkrandsernes Vaaben).

290.

Antwerpen 21 September (1530.)

Christiern den Anden tilsiger de landflygtige svenske Herrer at ville føre en god og christelig Regjering i Sverrig, holde Kirkens Personer, Rigsraadet, Adelen, Kjøbstædmænd, menige Almue og Bergmændene ved deres gamle Rettigheder og Friheder, lover at glemme Alt hvad der er forbrudt imod ham og hans Fader.

Wii Christiernn mett gudz naade Danemarckis, Suerigis, Norgis, Vendis oc Gotis konning, hertug i Slesuig, Holstenn, Stormarnn oc i Ditmerskenn, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gure alle viderligt, ath gud alsommectiste til loff oc ære, den hellige kirke oc christelige tro til bystandighed, opholdelse oc formering, tesligest alle Suerigis rigis indbyggere, aandelige oc verdzlige, prelater, riddere, riddermendz mend, kerkens personer, købstedemend, bünder oc menige almue til glede, nütte, forbedring oc langlige bestand, da ere wij vdi the hellig trefoldighedz naffn met verdigste, verdige ffedre oc strenge riddere, her Gødstaff erkebiscop i Vpsall, biscop Jehan Braske aff Lynkoping¹⁾, her Mogen[s] biscop i Skare, her Ture Ienssen oc mester Ion Erickssen saa offuer ens komme, fordragne, beleffuit oc beslwt i alle maade, som her effter følger: fförst ath wij skulle holle oc styrcke christendomen vdi en cristelig tro, som erlige oc christelige fürster vdi fordwms tid giort haffue, oc icke andet tilstede, en som den menige christelige kirke oc Rommere stoel i fordwm tid holdet oc beslwtet haffue. Oc hues

¹⁾ Hans Braskes Navn er tilsat i Margenen.

som her efter handled vorder vdi ith christeligt consilium aff pauen, oc keyserlige mat met flere konger oc fürster ordinere oc fuldburde om kirkens, klostere oc kirkæns personers friheder oc preuilegier oc anden dell, som them anrörendis er, ther ville wij oc holde dem ved oc rette os der efter. Jtem skulle wij oc holde oc styrcke bisper, prelater oc kirkens personer, tesligest klostergiffne personer, oc lade dem nyde oc beholle deris rente, friheder, preuilegier effter gudz oc Suerigis lagh oc gode gamble christelige seduane, som cristelige fürster holdet oc samtycket haffue, met fred kaar oc vall om cristelige oc erlige bisper ath vduelge oc andre kirkens prelater effter gode gammel seduane, som de giort haffue vdi vor herre faders tid oc i andre framfarne kongers tid, som rædeligt oc tilbørligt er. Jtem skulle wij holle menige ridderskabet ved alle deris friheder oc preuilegier oc ved gudz oc Suerigis lag oc gode gamble seduaner, nydendis deris gotz arffue oc eyedem (sic) som redeligt oc bürligt er, saa som the thet friest vdi forðum tid bruget haffue i framfarne christelige kongers tid, oc icke ath bliffue der fra trengt, vden the sig ther emod effter Suerigis lag forbyrde effter thenne dag. Oc hues som them frataget er mêt wrette vti the try riger, skulle wij trolige tilhielp, ath huer maa komme til sit eget igen, ther som han haffuer ret till. Jtem skulle wij holle alle Suerigis rigis köpsteder oc köbstedzmend, tesligest menige bönder oc almue, ved deris friheder oc preuilegier oc ved gudz oc Suerigis lag oc ret oc gode gamble cristelige seduaner, som the i framfarne kongers tid bruget haffue; oc skall dömis oc rettis effter Suerigis lag oc reth. Jtem skall inted nyt fortages vdi riget vden met de beste aff rigens raad samtycke, saa ath thet er rigt oc menige mand til gode, gaffn oc bestant. Jtem alle bergsmend paa sölfberge, koberge och jernberge skulle holles wed fwlle mact, preuilegier oc friheder, oc skal ingen trengis fra hans eyedom met vold vdi bergen, skow, vand eller mark, men skulle nyde oc bruge all beruerckis friheder oc preuilegier, oc giffue kronen ther vdaff sin rette rente oc rettighed effter berguerks friheder. Oc skulle wij met vort raad met samme sölf berge saa skicke oc ordinere, ath en god mynt holdis oc slas skal i landet, som riget oc den menige mand kan vere til gaffn oc bestand. Jtem naar wij anammendis vorder regementet i Suerige, da skulle wij det saa skicke om embetzmend, ath der skulle tilskickis erlige, vise, forstandige mend, som gode ere aff röcte oc omgengelse oc kunde regere almuen effter gudz oc Suerigis lag oc ret, och ingen mand vforrette mod lagen. Huor

som saadant skeer, da skulle nogre aff rigens raad, som wij vor fulle mact skulle giffue i vor frauerelse, saadan wtilbørlighed oc ont regemente straffe oc sette en anden i hans sted, som følger ith gaat regemente oc met kerlighed oc effter Suerigis lag kan holde almuen ved lige oc ret. Jtem huad besueringer, forbunt, beseglinger eller opreysning, som gjorde ere i riget mod oss, aff huilke som helst personer det vere kan, aandelige eller verdzlige, fattige eller rige, ingen vdentagen, som veluillige ville giffue sig vnder denne handling, som disse forneffnde gode herrer Suerigis rigis raad met oss nw kerligen forlicte oc fordragne ere, oc ath all blodhstyrting oc gudz fortørnelse skall bliffue affstillet, oc paa det ath alle Suerigis rigis indbyggere mwe oc skulle vere wort venskaff thess vissere for alt det, som giort er mod oss oc vor herre fader: tilsige wij thesse gode herrer oc alle Suerigis indbyggere met dette vort opne breff ith stadigt oc trofast venskaff i alle maade vbrødeligt ath holde aff oss oc aff høgbaarne fürste her Hans vor sön, saa ath deth skal aldrig heffnes mod nogen mand til skade til lifff eller gotz, ere eller rycte i nogen maade.

Huilke forne forligelse, offuerenskommelse oc fordrag wij for oss oc vor kere sön, hogbaarne fürste her Hans, ret arffuing til Suerige oc Norge etc., beplicte oss wed vaar cristelige tro oc kongelige ord fast oc vbrüdelige at holde oc fult göre i alle sine ord oc artickle vden alt hinder oc gensigelse. Til ydermere oc fastere foruarng haffue wij oc vor kere sön dette met vore egne hand-scriffter vndertegnet oc ladet hengt vort yndsegle her faare. Giffuit i Andorp Sti Mathei dag.

(Udkast paa Papir. Münch. Samling Nr. 3452. Stokholm.)

291.

Antwerpen 27 September 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle, Bisp Mogens Haraldsen, Hr. Ture Jensen og Ærkedegñ Jon Eriksen sværge Christiern den Anden Troskab som Sverrigs Arvekonge og love med Liv og Gods at staae ham bi mod dem, der ville sætte sig op imod ham.

Wil efftherscreffne Godstaff erkebiscop wdi Wpsall, Hans Braske biscop vdi Lyncköbinge, Mogens biscop wdi Skare, Twre

Jenssen riddere och mester Jon Erichssen erkedege i Vpsall bekendes och witterligt güre for alle neruerendis och kommendis skulle met thette wort opue breff, ath wii met wor fri gode wilge oc welberodde hw oc samtücke haffue nu endrectelige met huer andre swored, loffuit oc tilsagt hügborne förste oc stormechtige herre, her Christiern, met guds nade Danmarckis, Suerigis, Norgis, Wendis oc Gottis konning &c., wor alder keriste nadige herre, huldscaff, mandskaff och wor tro och plichtige tieniste ath holde wbrüdelige saa lenge wii leffue, och anamme wij nw hans kongelige mat for wor rette konge och arffue herre till Suerigis rige och höchborne förste her Hans, hanss nadis sön, ret arffuing till Suerige, Norge &c., effther hannom, nar gud thet saa füger, fore oss och wore anhengere och wore efftherkommere füdde oc wfüdde, som wii tilforne met menige rigis raadz och almuens samtücke paa Brunckebierg giordt haffue thend fire och tiuende dag wdi october monedt, tha mand screff guds aar mdxx. Thesligest loffue wii oc tilsige kongelige mat, ath wii oc wore tilhingere wille met liiff och magt trolige tilhielpen hans kongelige mat ath skicke oc ordinere ith got christeligt regementte vdi riget, och hues deell och wskelligt oc wchristeligt paa lagt er, thet wille wii troligen tilhielpen ath thet skall affleggis. Tesligeste hues deell som fraa kronen er kommet met wrette, thet skall leggis till kronen igen. Sammeledis haffue wii loffuit oc tilsagt kongelige mat fore oss och wore anhengere och efftherkommere, ath skede thet saa, thet gud forbiude, at nogen wilde dierffuis till ath güre oplöff eller opror i riget eller sette sig i noget made mod kongelige mat, tha wille wii thet troligen hielpe ath affwerge met liiff och gots, som oss бүr at güre met wor rette konning oc herre, och icke ther fore lade true oss fraa hans kongelige mat eller vpscriffue eller vpsige wort hwldskaff, mandskaff eller tro tieniste, men hielpe saadant ath straffe met liiff och macht, som tilbörlikt er, besönderliche i thet at kongelige mat och hans nadis embitszmennd wille lyde god handling och wnderuisning aff Suerigis rigis raadt. Och sammeledis loffue och tilsige wii hügborne förste wor kärste nadige herre, at huad hans nade haffuer nu besegelit Suerigis riige oc thes indbüggere effther wort raadt, skall icke komme hans nade till skade i noget made. Tisze alle forne artickle och puncte loffue wii fwlt och fast wbrüdelige at holde wille kongelige mat och hans nadis sön fore oss och wore anhengere oc efftherkommere wed wor ære, gode christelige tro och loffue wden allt argelist, nyfund eller hielpe rede i noget made. Till wites-

byrdt haffue wil wndertegnet samme wort opne breff met wore handscriffter och ladet henge wore indsegle her neden fore. Giffuit i Anderop thend siw och tiuende dag i september maneth, tha mand screff guds aar mdxxx.

Ego Gostauus archiepiscopus
vpsalensis manu propria subscripsj.

Ego Magnus episcopus Scarensis
manu propria subscripsj.

Ture Jensson
riddher.

Joannes archidiaconus
vpsalensis.

(Original paa Pergament, Stockholm. Skjøndt der i Begyndelsen af Dokumentet nævnes fem Mænd, findes dog kun Underskrift og Segl af fire; Hans Brask, Bisp i Linköping, har ikke underskrevet, og til Remmen, der hænger, hvor hans Navn skulde have staaet, har intet Segl været befæstet. De andre fire Segl ere vel beholdne. Gustav Trolles har Omskriften: "S: Gostavi. Archiepiscopi. Upsalen" og Trollesernes Vaaben holdt af en Engel; Mogens Haraldsens har til Omskrift: "Sigillum Magni: Epi: Scarensis"; paa Seglet er afbildet Madonna med Barnet, og nederst findes to smaa Skjolde; i det venstre en Bispestav og Palmegreen, i det høire en Due. Ture Jenssens Segl har Vaabenet tre Roser og Omkriften "S: Ture. Ienson". Jon Eriksens Segl har Bogstaverne I E og en smukt udarbejdet Bjørn som Vaaben.)

292.

Antwerpen 3 Oktober 1530.

Ærkebisp Gustav Trolle beder Christiern den Anden indstændigen om Hjælp i sin Pengeforlegenhed.

Min plictuge trotienest. Kæreste naduge herre, eder nade verduges vede, at the, som jagk ær skylliigk vti Lyre, ligge migk ganske suarlige pa halsen omb theres betalninger &c., sa at jagk vedt migk jngenn raadt. Ther fore ær min odmiukelige bæn tiill eders k. mau, at eders nade verduges at vede migk hær vtj gode

raadt, sa att jagk arme mand bliffuer ecke beskamt, antlige medt peninge heller oc borgenn tiill en tiidt. Jagk haffuer ther mygdet, thett jagk kan ecke miste heller vmbære. Nær gud fæger, at mine sager bliffue bætre, skall jagk odmiukelige betale eder nade, ock fortiener jagk thett altiitt ger ¹⁾) then velgerning hossz eder nade sa lenge jagk leffuer. Kæreste herre, gærer her vtj som min gode tro ær tiill eder nade. Hær medt eder k. mat^t then alsom-mectugeste gud befalendes. Skreffuet hasteligenn vtj Antvorp 3 octobris 1530.

Mester Gotschalk skall vtj morgenn fa the breff, ther skole tiill pauenn ock key. mat^t.

E. k. mat^ts

tro capellann G.
archiepiscopus vpsalensis m. p.

(Orig. paa Papir med Mærke af Segl. Münch. Saml. Nr. 3033. Stockholm. Udskrift til Kongen.)

293.

(Efteraaret 1531.)

Gustav Trolle forestiller Ærkebisp Oluf Engelbrechtsen de store Farer, han udsætter sig for, naar han skal reise ud af Norge over Land; han beder derfor Ærkebisp Oluf enten at tilstæde ham Ophold hos sig, indtil Kong Christiern kommer, eller laane ham et Skib til at komme bort med tilsøes.

Item ofuer landt træster jagk migk jngelunde for den skyld, at ofuer alt landet ær rygkthe, at jagk ær i landet; ther fore skal jagk holle til hadt, at alle fogder ock læntzmæn hafue strengelegenn befalningk att grandelegenn til sehe vtj alle hafner ock læn, huadt folck jnd ock vtt farer ock genom landen. Ther som jagk ofuer landt skulle drage for sadane fare, som foruit staër, tha

¹⁾ Det, som er trykt med spærret Skrift, er overstreget.

moste jagk holle migk til fields ock skoge, huilket nu omb stunder ecke ske kan for sne, regn, slag ock wueder, som nu alle foruentendes ær. Ær ock denne landt bruden landt, mett field, fiorder ock sundt, skal man holle til hadt, at the ære alle besethne for migk. Jagk hade i sommers stoër fare ock plats at komme ofuer fiorder ock sundt, ther inthet rygkthe var omb migk: huadt nu skal vare, kan man vell betencke, efther rygkthet ær ofuer ganske landet omb migk.

Item til Agdesyde hæden ofuer landt betræster jagk migk ecke, for thy at her Magns Gyllennstjerne kan vel gisse, thet jagk vil ther sæge efther k. mat^{ts} skyb ock folck; ther fore skal man holle til hadt, at hans fogder ock læntzmæn ther hardelege ackt på gefue, huadt folck vnder Agdesyde vtj hafne vp ock vtt i landet vancke.

Itemm ther jagk gafue migk ofuer landt, som jagk ecke betræster vtj noger mode, tha kan jagk ecke komme til skybs i nogenn hafn for denne skyld, at læntzmæn ock fogder blifue vel tilsehendes, huadt folck, kæbmænts skyb jnd ock vtt fare i landet. Ock ther som ecke æn sadantt vare, tha thage ecke kæbmæntz skyb *ecke* gerne obekentt folck jnd; the fruckthe altit ther fore at kome af theres handell, thenom til stoër skade, serdeles cum tempore belli omnia sint suspitionum plena. Ther fære huar som jagk säu fore ock sægkthe säu kringom landen, tha komme jagk vist omb ock säu mange mett migk vare.

Itemm kære herre broder, ther som eder nade mener sigk ecke kan beholle migk hos sigk til k. mat^{ts} vor kæreste naduge herres tilkommelse (huilket migk jnthett på tuifler, at hans k. mat^{ts} folck en part på denne dag hær vnder landet ære ock the andre snartt eftherkomendes ære) for thenne frucht ock fare eders nade ock sine kan på henge af Danmark, doctore Vincentio, Niels Lycke, Eske Bylle, Gæstaf etc. for min hær vphollelse skyld etc., säu kære herre broder, gifuer keyserlegk ock k. mat^{ts} eder nade thenn throë ock loffuenn, att eder nade tilsteder theres senninge budt, migk ock mine, ecke annedt att ske æn thett som christelegedt ær: jure gentium legati sunt sacrosancti, hoc esto jnuiolabiles: thet samme finnes ock vti gudts lagk thett nye ock gamble testament, Turcher, Sarazener, Tather ock Rysser holledt ock säu. Tilstunder ock nu then tidt på äredt, at the Danske lede vel bliffue eder nade thenn i ære. Doctor Vincentius, Niels Lycke, Eske Bylle, thenomm faër eder nade altidt gode raed til; Gostaf

Ericksenn hafuer nogk hemme att gære fær sin egen dær; kan ock gudt gifue, att ther som han ville att sende hær ind en forlærenn skalcka hoep, att the blifue behindret: thet ær mygedt i at seigie att falle saü ind i fremmede landt. Han skal ock holle til hadt, at ther som hann ock hans anhengere finge hær ett nederlagh, att mange, han nu ecke tiltroer, ville tha vell læde gaü vedt sigk, huadt the mentte hanom. Landett vpreser han aldriigk sigk tilgode ock gangn.

Itemm kære herre broder, hafuer jagk ock then throë ock lofuenn til eder nade, at ther som jagk komenn vare til eder vti mitt egedt nafnn, som jagk nu ær medt keyserlegk ma^{ts} radt, vilie ock vidskab vtsentt af k. ma^{tt} vor kæreste naduge herre til eders nade, att eder nade for thenne verdugeste ordenn, oss bade gudt hafuer til ropett, ecke antvorder migk vtj fiendernes hender, heller tilstedde vti saü mode nogedt paü migk heller mine ske, annet æn thet christelegdt ær.

Itemm ther som eder nade kan beholle migk hos sigk fram til vti foraöredt til medtfaste, tha kan eder nade mett skyb forskycke migk igenn til k. ma^{tt} vor kæreste naduge herre, ther som eder nade tuifuel paü hade, att k. ma^{tt} ecke færre komme skole. Man migk tuifler inthett paü, att hans k. ma^{tt} jo ær hær nu paü denne dagk hær vnder landett. Da kan jagk færre æn eders nades fiender rede bliffue, faë thenom annett att gære fær theres dær, saü at the skole glæmme eder nade. Hær for innenn, met gudts hielp, kunne the inthett att skicke heller skaffe. Ther som eder nade ecke betræster sigk saü lenge beholle migk hos sigk, tha ær min kerlegenn bæen, at eder nade vil vti tide, for thenn store throë k. ma^{tt} vor kæreste naduge herre, jagk, ock huar erlegk mand setther til eder nade, medt thet alle forste hielpo migk til siæs medt en af eder nades krafuele skyb medt xxx karle, met skytt, krutt ock fetalie, at vpsæge k. ma^{tt} vor kæreste naduge herres skyb ock folck. For all thenn vade ock skade skybett kan pa hende, vil jagk fore sta paü k. ma^{ts} vor kæreste naduge herres vegne. Thenn karll, befalingk hafuer ofuer skybet ock folcket, eder nade ville och hanom medt migk thet self befale, thet eder nade kan nu vti thette sinne astadt komme paü sin domkerkes vegne att lefre ock antvarde thet k. ma^{tt} vor kæreste naduge herre. Jagk skal gære eder nade ock eders nades domkerke efther k. ma^{ts} vor kæreste naduge herres commissie ock artikler, ock saü pa mine ock min kerkes ock stigtks vegne, all then foruarningk eder nade be-

gerendes ær. Thet jagk nu saü strax thette self sa medt migk begerer, ær sagenn, att jagk vett, at k. mat^{ts} vor kæreste naduge herre thett storlegenn behof hafuer til sitt krigsfölck. Huar som saü ecke ær, tha skal thenn karll eder nade thett forne self saü gott jgenn att fære; thette lofuer ock tilseger jagk eder nade påü k. mat^{ts} vor kæreste naduge herres vegne ¹).

(Orig. Udkast paa Papir. Münch. Saml. Nr. 4002. Christiania.)

-
- ¹) Dette Stykke har hverken Underskrift eller Tilskrift, ligesaa lidet som Sted eller Tid; men efter Indholdet maa det være skrevet fra Ærkebisp Gustav Trolle til Oluf Engelbrechtsen, og Tiden bliver Efteraaret 1531. Ifølge andre Dok. ankom nemlig Gustav Trolle sidst i Juli 1531 til Norge, og nu beskriver han den strænge Aarstid som nærmende sig; Kong Christiern er endnu ikke kommen, men ventes hver Dag; han kom i Begyndelsen af November. Haanden er tydeligen Gustav Trolles, og Papiret har været sammenlagt i Brevform.
-

Person-Register.

Breve og Aktstykker til Christiern II's og
Frederik I's Historie ved C. F. Allen. I.

**Dette Register blev i sin Tid paa Foranstaltning af Professor Allen
udarbejdet af Cand. philol. Seidelin. Ved Allens Død kom det i mit
Værge og udgives nu som et Erkjendtligheds Tegn mod den Afdøde.**

Februar 1874.

Frederik Krarup.

De udhævede Tal henvise til udførligere Personalier
i Anmærkningerne.

Aage Truhsen, 587.

Aage se Sparre.

Abraham, 12.

Adolf af Burgund, Herre til Beveren
og Veer, 104. 195. 198. 219. 275.
322. 372. 539. 605.

Adrian se Wille.

Ahlefeldt, Benedict v., 320.

Ahlefeldt, Claus v., 488.

Ahlefeldt, Gotschalk, Bisp i Slesvig,
281.

Ahlefeldt, Anweld, Henke ~~v~~, 38.

Albert, Albrecht, Albret se Dürer,
Hundorf, Mynden, Ravnshjerg.

Albrecht, Hert. af Meklenb., 15. 64.
93. 105. 108. 128. 135. 143. 165.
203. 265. 287. 424. 446. 453. 455.
488. 557. 574.

Albrecht, Stormester, 64. 102. 106.
120. 132. 141. 142. 178. 180. 182.
198. 207. 241. 251. 252. 339. 425.
567.

Aleman, Johan, 393.

Alexander d. 6te, 188.

Alexander se Kyngorne.

Alymira, Petrus, 225. 226.

Ambrosius se Bogbinder.

Anders Jakobsen se Reventlou.

Anders, Franciskanermunk, 477.

Anders Lassen, 5.

Anders se Bilde, Bing, Muus.

Andreas se Barton.

Angelus se Arcimboldus, Assisa.

Angus se Douglas.

Anne, Ærkehert. Ferdinands Gemal-
inde, 180. 181.

Anne Mauritsdatter (g. m. Predb. Pod-
busk) se Gyldenstjerne.

Anne Michelsdatter, 12. 25. 26.

Anne Nielsdatter, 36.

Anne se Rønnov.

Anthonius, Anthonis, Anton se La-
laing, Metz, Schönberg, Vexel.

Antonellus, Arcimbolds Broder, 95.

Anweld se Ahlefeldt.

Apel, Dr., 352.

Archibald se Douglas.

Arcimboldus, Angelus, 79. 93. 94.
jvf. Antonellus.

Arnold se Wenck.

Asmus se Mingkwitz.

Assisa, Angelus de, 368.

Bagge, Oluf, 335.

Baker, John, 137. 195. 211. 265. 281.

Balthasar, af Esens, Junker, 392. 493.
574. 606.

Bamberg, Wolf af, 327. 429.

Banner, Erik Eriksen, 27. 32. 55. 70.

Bares, Wilhelm, 416.

Bartholomæus, Badsker, 17.

Bartholomæus, Chr. 2's Dreng, 428.

- Barton, Andreas, 303.
 Barton, Robert, 303. 304. 348. 368.
 486. 552.
 Bastian se Krantschart.
 Bayreuth, Hans v., 176. 313. 355.
 358-59.
 Becke, Gillis van den, 397.
 Beer, David, 324.
 Belderbusk, 420.
 Benedict se Ahlefeldt, Wisch.
 Benthen, Greve af, 444.
 Bergen, Herre af, 539. [Johan]. 566.
 589. 606.
 Bergmeier, Henrik, Bisop, 105. 128.
 135. 172.
 Bernhard, Bernd se Mehlen, Monck.
 Bernt, Tjener?, 314. Bernt, Kok, 314.
 Besenrade, 164.
 Bethune (Beaton, Beton), Jakob, Ærkeb.
 af St. Andrews, Skotlands Kansler,
 67. 367. 467. 473.
 Beveren se Adolf.
 Beyer, Karsten eller Christiern, Dr.,
 131. 228. 232.
 Bilde, Anders, 325. 451. 595.
 Bilde, Eage, 480. 613.
 Bilde, Hans, 70.
 Bilde, Mogens, 355.
 Bilde, Ove, 24. 30. 33. 46. 269. 281.
 324.
 Bilde, Torben, 2. 190.
 Bing, Anders, 499.
 Birger, Ærkebisop i Lund, 2. 188.
 Birger Pedersen, 168.
 Birgitte Olufsdatter Thot, Niels Eriksen
 Rosenkrandses, se Thot.
 Blau, Henrik, 216. 362. 380. 579.
 Blick, Mikkel, 75. 77. 152. 177. 220.
 Blome, Didrik, 442.
 Blumendal, Georg, 65.
 Bo Mortensen, 11. 12.
 Bogbinder, Ambrosius, 11. 426.
 Bogbinder, Hans, 11. 583. 584.
 Bomhover, Jesper, 426.
 Bora, Katharina von, 350.
 Bornewater, Wilhelm, 578. 592. 595.
 Bosk, Espen, 4.
 Brahe, Niels, 453. 558.
 Brahe, Tyge, 31.
 Brandis, Henricus, 167.
 Brandt, Matthias, Dr., 224.
 Brandtner, Provst af Walkkirch, 298.
 Brask, Johan (Hans), Bisop i Linkøbing,
 491. 572. 580. 584. 607. 609.
 Breide se Rantzau.
 Briontugk, Mag., 52.
 Broberg, Gotthart el. Godert, 102.
 103. 107. 324.
 Brock, Niels, 63.
 Brockdorp, Detlev, 122.
 Brockman, Jesper, 113.
 Bron, Borgemester i Nykjøbing paa
 Mors, 4.
 Brüggemann, Hans, 210.
 Brun Jensen, 11. 12.
 Brun, Laurids, 123. 152. 177.
 Bryske, Eyler, 25. 36. 37. 40. 43. 53.
 61. 476.
 Bryske, Karl, 323.
 Brøms, Oluf, 11.
 Buren se Egmont.
 Busch, Vilhelm vom, 359.
 Cambel, Dougal, 553.
 Cambel, Joannes, 555.
 Campanus, Johannes, 549.
 Campegius, Laurentius, 142. 161. 168.
 575.
 Carondeletus, Johan, Ærkeb. af Pa-
 lermo, 121. 147. 365. 393. 415.
 566. 589. 602.
 Casper se Fuchs.
 Cesis, Paulus de, Kardinal, 2. 78. 166.
 188. 194. 231. 271. 395.
 Chaulx, de la, 307.
 Christiern 2's Portrætter, 209.
 Christian 3, p. 11. 225. 424. 561.
 Christiern Pedersen, 11. 12. 460. 461.
 496. 497. 576. 582. 602-4.
 Christiern Pedersen, Provst i Bergen,
 96.
 Christiern Thomsen, Skriver, 113,
 237. 313. 574.
 Christiern Thomssen, 500.
 Christiern, Christen se Beyer, Friis,
 Grøn, Kremer, Stub, Winter.

- Christina , Kong Hans's Dronning, 209. 597.
- Christine, Chr. 2's Datter, 406. 592.
- Christine, Karl Bryskes Enke, 323.
- Christoffer, Greve af Oldenburg, 11. 598.
- Christoffer, Ærkeb. i Bremen, 9. 11. 107. 344.
- Christoffer, Tjener, 315.
- Christoffer se Taubenheim, Ulfeld.
- Clara, Ambrosii Datter, 247.
- Clemens 7de, 81. 117. 161.
- Clemens se Rather, Vische.
- Clement, Skipper, 301. 384. 386. 407. 431. 436. 448. 479.
- Colardi, Johan, 166.
- Cornelius, forh. en af Lambert Andersens Folk, 356.
- Cornelius se Scepper.
- Cragengelt, Genete, 368.
- Cranach, Lucas, 208, 352.
- Daa, Oluf, 323.**
- Danmark, rex armorum, 304. 347. 349. 3: David Herold.
- Danrop, Melchior, se M. de Germania.
- Dantiscus, Johan, 593.
- Darcey, Philippe de, 585. 586.
- Darmatede, Hans von, 66.
- David Herold, 316. 317. 476. 482. 483. (= Danmark).
- David se Beer, Falconer.
- Deen, Tile, 400.
- Detlef se Brockdorff, Ratlov.
- Didrik se Blome, Effentyr, Hohusen, Reidt, Schönberg, Slaghoeck.
- Doltzing, Hans von, 600.
- Dorothea, Chr. 2's Datter, 406. 592.
- Dorothea, Fr. 1's Datter, 425.
- Dorothea se Sescha.
- Dougal se Cambel.
- Douglas, Archibald, Greve af Angus, 467. 473. 486, 495.
- Drue, Ludovicus de, 593.
- Dunbar, Gavinus, Ærkeb. af Glasgow, 554.
- Dürer, Albrecht, 210.
- Dyveke, 344.
- Eberhard se Schliesher.
- Effentyr, Didrik, 18.
- Egen, Karl, Dr., 306. 597.
- Egmont, Floris van, Greve af Buuren, Greve af Ganre, Herre til Yasselstein, 383. 436. 539. 543. 566. 584.
- Eller se Bryske.
- Eleonora, Enkedronning af Portugal, 174.
- Eleonora, 395.
- Elgeyn, Johannes, 495. 553.
- Elisabet, Christiern den 2dens Dronning, 1. 3. 13. 21. 28. 88. 89. 90. 91. 92. 98. 101. 105. 119. 135. 142. 149. 151. 153. 155. 157. 162. 164. 170. 171. 173. 175. 178. 179. 181. 182. 183. 196. 202. 207. 210. 212. 213. 234. 238. 245. 249. 250. 251. 252. 254. 258. 259. 294. 295. 297. 307. 309. 310. 330. 353. 361. 397. 598.
- Elisabet, hans Søster, Churfyrstinde af Brandenburg, 64. 106. 119. 144. 151. 165. 210. 214. 223. 227. 421. 450. 457. 506. 509. 512. 515. 518. 524. 533. 535. 560. 571. 572. 581. 600.
- Elne, Henning Olsens Datter, se Godov.
- Enckenuoirt, Wilhelm, Bisp af Tortona, 167.
- Englike, 313.
- Enno, Greve i Ostfrial., 392. 574. 606.
- Erasmus Rotterodamus, 550. 591.
- Erik Eriksen se Banner.
- Ericus Johanns, Mag., 270.
- Erik se Krummedige, Rosenkrands, Skram, Valkendorf.
- Ernst, Hertug af Lyneborg-Celle, 457.
- Esge se Bilde.
- Eskil se Gjø.
- Espen se Bork.
- Esykes, Enke, 324.
- Evert se Ouelacker.
- Eytel se Seuft.
- Ezard, Greve af Ostfrisland, 384. 385.
- Falck, Henrik, 466.
- Falchener, Johan, 579.

Falconer, David, 303. 359. 486.
Falster, Peder, 313.
Feistritz, Martin, 599.
Ferdinand af Østerrig, 15. 65. 73.
 114. 123. 132. 135. 141. 142. 149.
 155. 164. 170. 173. 178. 179. 182.
 183. 187. 188. 196. 203. 207. 299.
 518. 524. 531. 558. 602.
Fienis og Puttelberg, Herre af, 417.
 539.
Find se Rempe.
Floris se Egmont.
Fogh, Robert, 486.
Francke, Willum, 314. 369.
Frants 1, Konge, 225. 393.
Frants, Bisp af Minden, 208.
Frants Lambert, 162. 163.
Frants se Holste.
Frederik 1, 9. 37. 39. 45. 46. 49.
 50. 54. 57. 60. 63. 120. 152. 211.
 224. 230. 235. 261. 275. 285. 302.
 321. 344. 355. 395. 407. 412. 415.
 417. 424. 435. 437. 440. 453. 487.
 503. 557. 560. 566. 579. 594.
Frederik, Pfalzgreve, 10, 592.
Frederik den Vise, Kurfyrst i Sachsen,
 114. 129. 131. 135. 149. 250. 351.
Frederik se Rebstock.
Freylitz, Moritz v., 65.
Friis, Christiern, 36.
Friis, Johan, 454.
Friis, Jørgen, Bisp i Viborg, 3. 248.
Friis, Niels, Kantor i Viborg, 3.
Fuchs, Casper, 592.
Fugger, 104. 140. 166.
Gabriel se Salamanca.
Galle, Gaute, 77. 257.
Galle, Oluf, 77. 257. 432. 454. 479.
Galt, Peder Ebbesen, 37. 55.
Gangolff se Geroltseck.
Ganre, Greve af, se Egmont.
Gaute se Galle.
Gavinus se Dunbar.
Gebhart se Jagaw.
Genete se Cragengelt.
Georg, Bisp til Lubus, 281.
Georg, Hert. af Sachsen, 254. 259. 401.

Georg, Markgr. af Brandenburg, 561,
 567. 601.
**Georg se Blumendal, Mingkwitz,
 Schenck, Spalatin, jvf. Jørgen.**
**Gerardus, Gerdt, Gerhardus, se Holte,
 Løvenbalk, Mulart, Stercke, Verffue.**
Germania, Melchior de, 10. 116. 123.
 141. 142. 164. 174. 175. 203. 204.
 233. 236. 267. 298. 305. 308. 337.
 397. 406. 420. 435. 436. 597.
Geroltseck, Gangolff, Friherre til, 281.
Gertrud Eriksdatter se Løvenbalk.
Gertrud, Peder Stubs Datter, 446.
 447.
**Gertrud (Hans Mikkelsens Frille),
 502.**
Gillis se Becke.
Gisler, Tyle, 480. 595.
Gjø, Eskil, 260.
Gjø, Eskil, 325.
Gjø, Henning, 325.
Gjø, Henrik, 68. 112. 121. 142. 143.
 156. 237. 243. 255. 260. 269. 276.
 296. 319. 321. 453.
Gjø, Ide, Henrik Sehesteds, 260.
Gjø, Mette, g. m. Jørgen Valkendorf,
 325.
Gjø, Mogens, 27. 28. 30. 33. 51. 55.
 57. 260. 323.
Glencairn, Vilhelm, Herre af, 591.
Godert se Broberg.
**Godov, Elne Henning Olsens Datter,
 g. m. Henrik Gjø**, 70. 114. 322.
 325.
Godov, Henning Olsen, 70.
Godskalk Eriksen, 10. 337. 406. 414.
 461. 462. 467. 469. 471. 485. 492.
 525. 537. 539. 573. 582. 585. 588.
 589. 595. 598. 605. 612.
Gotschalk se Ahlefeldt.
Gotthart se Broberg.
Grael, Hans, Skipper, 356.
Graff, Valtin, 535.
Greger (Chr. 2's Bud), 178. 213. 313.
 369. 415.
**Gregers, Gregorius se Nauclerus,
 Schulth.**

- Grete, Tjenerinde, 315. 406.
 Gronyng, Hansken van, 380.
 Grøn, Christiern, 19.
 Gudmund den Gode, 272.
 Gullick, Hertug af, se Johan.
 Gustav 1, Konge, 583. 613.
 Gustav se Trolle.
 Gyldenløve, Margrete Nielsdatter (g. m. Vincents Lunge), 414.
 Gyldenløve, Niels Henriksen, 335.
 Gyldenstjerne, Anne Mauritsdatter (g. m. Predbjørn Podbusk), 1.
 Gyldenstjerne, Knud, 593.
 Gyldenstjerne, Mogens Henriksen, 76. 296. 454. 480. 482. 613.
 Gynter se Lauichs.
 Geck, Hans von, 360.
- Hadrian 6, Pave, 78. 167.**
 Halberstaft, Hans v., 103. 429. 461. 466.
 Halfwegge, Anne Persdatter, g. m. Oluf Galle, 454.
 Halfwegges Datter, Ingerde, Rolf Madsens Moder, 454.
 Halfwegge, Niels Pedersen, 451. **453.**
 Halfwegge, Peder Jensen, 453.
 Hamilton, Jakob, Greve af Arran, 473. 551.
 Hannart, Joh., 123. 141. 145. 146. 149. 157. 164. 170. 178. 179. 182. 184. 196. 198. 203. 204. 219. 228. 234. 259. 284. 294. 295. 393. (Vicomte af Lombeck).
 Hans, Konge, 23.
 Hans, Chr. 2's Son, 13. 99. 124. 128. 195. 198. 219. 376. 388. 392. 406. 415. 458. 471. 552. 591. 610.
 Hans Andersen, 453.
 Hans Bartholomeussen, Tolder, 3. 17. 37. 49.
 Hans Eggertsen, 122.
 Hans Hansen, Provst, 93. 232. 242. 291. 296. 313. 392. 442. 449. 457.
 Hans Lollandsfar, Skipper, 360. 432.
 Hans Mikkelsen, 19. 75. 138. 143. 155. 176. 200. 208. 229. 242. 245. 250. 268. 300. 310. 363. 369. 372. 374. 382. 388. 396. 401. 406. 426. 431. 433. 435. 449. 452. 460. 461. 467. 469. 471. 482. 490. 497. 502. 537. 539. 547. 551. 594.
- Hans Mønbo, se Jens Mikkelsen.
 Hans Pedersen, Tolder, 19, 209.
 Hans Pedersen, Tjener, 315.
 Hans Perlestikker, 176.
 Hans Tausen, 4.
 Hans, Herold, 305. 306. 343 (?). 357.
 Hans, Kok, 314.
 Hans, Lakel, 195. 197. 435. 457.
 Hans, Mester, se Bogbinder.
 Hans, Perlestikker, 176.
 Hans, Chr. 2's tyske Skriver, se Bayreuth.
 Hans, Jørgen Hansens Tjener, 344.
 Hans, Hansken, se Bilde, Bogbinder, Brask, Bryggeman, Darmstede, Doltzing, Grael, Gronyng, Geck, Kjøge, Krafse, Lützow, Mansfeld, Mehlen, Mingkwitz, Mule, Nyborg, Plawnitz, Redwitz, Reff, Schönberg, Skovgaard, Spiegelberg, Teckeler, jvf. Johan.
 Hardenberg, Jakob, 34. 40. 56. 61. 269.
 Harel, Hr., 410.
 Hartvig se Lange.
 Hasfurt, 528.
 Hasier, Philippe de, se Darcyes.
 Held, Matthias, Dr., 11.
 Helfenstein, Ulrik v., 211. 228. 265. 281.
 Henning se Godov, Osthusen, Scheested.
 Henrik 8, Kg. i England, 35. 52. 122. 137. 195. 201. 210. 217. 225. 235. 239. 266. 274. 351. 591.
 Henrik, Hertug af Brunsvig, 87. 107. 142. 151. 156. 157. 208. 243. 255. 259. 276. 418. 422. 522.
 Henrik, Hertug af Meklenborg, 93.
 Henrik, Bisop af Assaph, 281.
 Henricus Nicolai, Mag., 270.
 Henrik, Lakei, 406.
 Henrik, Sanger, 176.
 Henrik, Hans Mikkelsens Tjener, 428.
 Henrik, Henricus se Bergmeier, Blau,

- Brandis, Falck, Gjø, Krummedige, Lijt, Mehlen, Rantzau, Salzburg, Schulte, Smæt, Veel.
- Hepburn, 347.
- Herman Willemzoon, 35. 210. 220. 277. 318.
- Herman se Kremer, Poll, Stenhoffuer, Suderhusen.
- Hermelin, Claus, 10. 39. 53. 156. 158. 371. 429. 525.
- Heroldt, Hans, 122. 123. 137. 305. 306. 343 (?).
- Heyst, 593.
- Hexius, Theodoricus, 167.
- Hieronymus de St. Nazario de la Ripa, Karthusianermunk, 2.
- Hieronymus se Rorarius.
- Hochstetter, Joachim, 582.
- Hochstraten, Hoogstraten, 396. 398. 416. 420. 439. 539. 602. 605. se Lalasing.
- Hohusen, Didrik, 281.
- Holger se Rosenkrands.
- Holate, Frants, 465.
- Holate, Thomas Pedersen, 313. 444. 541. 550. 551.
- Holte, Gerhard v., 281.
- Hopfensteiner, Stephan, 6. 9. 358.
- Horn, Greve af, 539.
- Hoskold, Bisp i Stavanger, 403.
- Hugo se Moncada.
- Hundorf (Hondorf), Albret v., 92. 313. 407. 449. 456. 464.
- Hvarfue el. Hvøruff, Matthias Andersen, 392.
- Høg, Niels, 13. 47. 281.
- Jagaw, Gebhart v., 281.
- Jaket, 315.
- Jakob 5, Kg. i Skotland, 346. 378. 387. 447. 467. 592.
- Jakob, Skotlands Kantsler, se Bethune.
- Jacobus Jaspardus Arhusiensis, 591.
- Jakob se Hardenberg, Lykke, Murray, Norby, Rønno.
- Jan se Loe.
- Ida se Gjø.
- Jens Andersen, Bisp, 93. 323.
- Jens Hansen, 248.
- Jens Mikkelsen, (Hans) Menbo, Mester, 246. 313. 449. 458. 533. 572.
- Jens Nielsen, 248.
- Jens, Fyrbøder, 314.
- Jens se Teckeler, Ulfstand.
- Jesper se Bomhover, Brockman.
- Jiligen, Hans, 486.
- Ingenwinckel, Johan, 190.
- Ingerd se Rømer.
- Joachim den Yngre af Brandenburg, 533. 535.
- Joachim, Kurf. i Brandenburg, 14. 64. 86. 87. 102. 106. 119. 133. 144. 149. 151. 160. 164. 200. 203. 207. 223. 227. 265. 375. 421. 423. 447. 507. 509. 512. 515. 518. 524. 535. 557. 600.
- Joachim se Hochstetter, Lykke, Rønno, Wendelmann.
- Johan, Hertug af Albanien, 302. 467. 473. 495.
- Johan, Hertug af Gulick, 415.
- Johan 14, Greve af Oldenburg, 276.
- Johan, Hertug af Sachsen, 155. 351. 389. 392. 399. 401. 506. 512. 550. 560. 566. 600.
- Johan Albrecht, af Meklenb., 408.
- Johan Frederik, Kurf. i Sachsen, 142. 143. 203. 234. 457.
- Johan, Ærkebisp af Palermo, se Carondeletus.
- Johannes Andreæ (Sendebud), 555.
- Johan Bjørnsen, 36. 55. 61.
- Johan Dionys, 315. 406.
- Johannes Magnus Gothus, 257. 272.
- Johan Theodoricl, 443.
- Johan, John, Joannes, Johannes, Jean (jvf. Hans), s. Aleman, Baker, Brask, Cambel, Colardi, Dantiscus, Elgoyn, Falchener, Friis, Hannart, Ingenwinckel, Krukow, Locher, Maubeuge, Montfort, Oxe, Potentia, Rantzau, Saulch, Slaghoeck, Urne, Wefring, Wendlandt, Wese.
- Jon Aresen, 272.
- Jon Eriksen, Mester, 587. 607. 610. (Ærkedegn i Upsal).

- Joris Dirksen, 210.**
Iselstein, Herren af, v. Egmont.
Julius d. 2den, 188.
Jørgen Ankersen, 456.
Jørgen Bøndtmager, 499.
Jørgen Clementsen, 23.
Jørgen Fynbo, 325.
Jørgen Hansen, Skriver, 26. 214. 277.
300. 333. 361. 362. 370. 379. 429.
556. 563. 579. 591.
Jørgen, Tjener, 315.
Jørgen, 581.
Jørgen se Friis, Kock, Rosendal, Sido,
Skodborg, Stegentin, Szydoff, Val-
kendorf, Wisch, Wullenweber, jvf.
Georg.
Karine, Dverginde, 315.
Karl 5, 297. 308. 341. 393. 571. 577.
602.
Karl, Hertug af Geldern, 133. 148.
150. 197. 219. 225. 296. 606.
Karl, Hertug af Bourbon, 373. 395.
Karl, Doktor, (306. 597.) se Egen.
Karl se Bryske.
Karlstadt, 9. 95. 358.
Karolus, Tjener?, 314.
Karsten, Kersten se Beyer, Knop.
Kasimir, Markgreve, 141. 172. 352.
Kasper se Mingwitz.
Kathrina, Dronning af England, 204.
Kathrina, Elisabeth Søster, 203. 307.
Kathrine, Tjenerinde, 315.
Kathrine se Bora, Pogwisch.
Kempe, Petrus Paulus, 208. 247. 351.
375. 377. 388. 391. 398. 421. 428.
445. 447. 449. 456. 499. 545. 550.
564.
Ketwick, Dr., 265.
Keyge se Rantzau.
Kinghorn, Alexander, se Kyngorne.
Ljøge, Hans, 69.
Klavs Gotfrids Enke, 324.
Klaus Iven Eriksen, 589. 593.
Klaus Pedersen, Kantsler, 93. 96. 99.
104. 112. 121. 132. 137. 139. 145.
166. 195. 201. 217. 224. 230. 235.
240. 256. 259. 266. 274. 290. 292.
309. 310. 311. 313. 318. 330. 574.
- Klaus Pedersen, Mester, 194.**
Klaes, Roode, 301.
Klaus, Claus, se Ablefeldt, Kniphoff.
Kleyne, 371.
Kniphoff, Klaus, 107. 300. 391. 349.
355. 361. 363. 364. 365. 370. 373.
Knop, Kersten, 441.
Knud Henriksen, 30. 33. 47.
Knud Skriver, 392. 442. 499. (Knud
Nielsen) 574. 578. 605.
Knud se Gyldenstjerne, Løvenbalk.
Kock, Jørgen, 11. 301.
Kort, Cordt, Curdt se Kreyge, Pfen-
ning, Restorff.
Krabbe, Tyge, 32. 33. 487.
Krafse, Hans, 323.
Krantschart, Bastian, 65.
Kremer, Christiern, 417.
Kremer, Herman, 270.
Kreyge, Cordt, 324.
Kristine se Christine.
Krummedige, Erik, 60.
Krummedige, Henrik, 64. 479. 595.
Krumpen, Otte, 34. 41. 42. 61.
Krukow, Johan, 404.
Kyngorne, Alexander, 35. 52. 67. 70.
235. 302. 304. 347. 349. 359. 367.
385. 387. 447. 467. 469. 471. 486.
495. 552.
- Lage se Urne.**
Lalain, Anthonis van, Greve af
Hoogstraten, se Hochstraten.
Lambert Andersen, 55. 56. 71. 75.
77. 139. 158. 219. 294. 296. 300.
313. 347. 349. 355. 417.
Lambert se Frants.
Lange, Hartvig, Mester, 194.
Lars se Winter.
Lasse, 581.
Laurens, Stalddreg, 315.
Laurentius, Laurids se Brun, Cam-
pegius.
Laurits Knudsen, 12.
Lauichz, Gynter v., 378. 468.
Laxmand, 36.
Lazarus se Tucher.
Leo 10, Pave, 80. 81. 167. 188.

- Lijsszo, 406. ³⁸²
 Lijt, Henrik van, 370. 586.
 Locher, Johan, 221.
 Loe, Jan van den, 346.
 Lorenzo se Pucci.
 Lotter, Melchior, 490.
 Loys se Praet.
 Lucas, Dverg, 315.
 Lucas, Stalddreng, 315.
 Lucas se Cranach.
 Ludovicus se Drius, Sesse.
 Ludvig, Konge i Ungarn, 142. 165.
 Ludvig, Pfalzgreve, 141.
 Lunge, Vincentius, Dr., 216. 268. 303.
 333. 403. 410. 432. 479. 487. 493.
 556. 563. 613.
 Luther, Morten, 9. 140. 163. 180.
 208. 294. 350. 376. 389. 399. 401.
 422. 548. 550. 588.
 Lydike se Mule.
 Lykke, Joachim el. Jakob, 268.
 Lykke, Niels Jakobsen, 268.
 Lykke, Niels Pedersen, 143. 237. 243.
 255. 261. 262. 266. 268. 276. 319.
 613.
 Lykke, Peder, 31. 33. 38. 268. 281.
 Lützow, Hans, 488.
 Lützow, Velt, 424.
 Læhuse, Martin, 465.
 Løvenbalk, Gerdt Eriksen, 26.
 Løvenbalk, Gertrud Erikadatter, 26.
 Løvenbalk, Knud Mogensen, 368.
 Løvenbalk, Mogens Lauridsen, 368. 480.
 Løvenbalk, Pernille Erikadatter, 26.

 Mads Jensen, lille, Fyrbøder, 581.
 Mansfeld, Hans, Greve af, 325.
 Marcus, Abbed til St. Bernhard i
 Brabant, 281.
 Marcus se Gjø.
 Maren, Chr. Winthers Søster, 12.
 Margrete, Statholderinde i Nederlan-
 dene, 35. 80. 142. 145. 173. 184.
 219. 226. 257. 259. 275. 277. 294.
 295. 297. 298. 318. 327. 340. 341.
 364. 372. 383. 389. 393. 397. 398.
 415. 428. 435. 439. 443. 502. 537.
 539. 576. 589. 602. 605.

 Margrete, Jakob den 3dies Dronn. af
 Skotland, 468.
 Margrete, Jakob den 4des Enke, g. m.
 Greven af Angus, 473.
 Margrete, Datter af Greven af Angus,
 473.
 Margrete, Joachim af Brandenborgs
 Datter, 514.
 Margrete Nielsdatter (Vinc. Lunges
 Hustru) se Gyldenløve.
 Margrete, Jomfru, 406.
 Maria, Dronning i Ungarn, 142. 143.
 150. 165.
 Maria, Tjenerinde, 315.
 Martin se Feistriz, Luther, Læhuse,
 Reinhardt.
 Matthias, 482. 490.
 Matthias se Brandt, Held, Hvarfue,
 Wildenroitt.
 Matthæus, Kardinal, Bisp i Salzburg, 2.
 Maubeuge, Jean de, 466.
 Max se Transsylvanus.
 Maxvel, Valter, 555.
 Mechil, Maler, 210. jvf. Schwartz,
 Michael.
 Mehlen, Berend v., 88. 400. 500. 572.
 580.
 Mehlen, Hans v., 88. 90. 120.
 Mehlen, Henrik v., 400.
 Meinert, 314.
 Melanchthon, Philip, 505. 548. 550.
 Melchior se Germania, Lotter.
 Messys, Quintin, 210. 497.
 Mette se Gjø, Rosenkrands.
 Metz, Anton von, 10. 100. 104.
 116. 121. 123. 137. 162. 220.
 256. 259. 318. 436. 527. 563.
 592. 599.
 Michael, Abbed i Lysekloster, 333.
 Michael, Mikkell se Blick, Schwartz.
 Mingkwitz, Asmus von, 143.
 Mingkwitz, Georg v., Jørgen v., 127. 131.
 141. 164. 173. 186. 198. 242. 262.
 276. 313. 325. 369. 377. 389. 400.
 462. 568. 598.
 Mingkwitz, Hans von, 141.
 Mingkwitz, Kaspar von, 144.
 Mingkwitz, Nigkel von, 15. 143.

- Mogens Haraldsen, Bisp i Skara, 11.**
 577. 580. 583. 587. 605. 607. 609.
- Mogens Thomsen, 4.**
- Mogens se Bilde, Gjø, Gyldenstjerne, Løvenbalk.**
- Moncada, Hugo de, 339.**
- Monck, Bernhard, 100. 124. 126. 159.**
- Monster, Vithe van, 606.**
- Montrose, William af, 368.**
- Montfort, Johan af, 592.**
- Morits se Freyhlitz.**
- Morus, Thomas, 52.**
- Mulart, Gerardus, Mag., 365.**
- Mule, Hans, 77. 152. 166. 256. 257.**
- Mule, Lydike, 77.**
- Murray, Jakob, Greve af, 468. 474. 554.**
- Muus, Anders, 77. 152. 166. 257.**
- Mynden, Albrecht v., 529.**
- Müntzer, 352.**
- Nauclerus, Gregorius, 369.**
- Nawgarten, von, 66.**
- Nicolai, Nicolaus, se Schönberg, Tyrry.**
- Nigkel se Mingkwitz.**
- Niels Andersen, 417.**
- Niels Bodlefsen eller Bodilsen, 20.**
- Niels Clausen, 30. 33. 47.**
- Niels Clementsen, 23. 37.**
- Niels Kortsen, 189. 271.**
- Niels Sjællandsfar, 335.**
- Niels se Brahe, Brock, Frils, Gyldenløve, Høg, Lykke, Rosenkrands.**
- Norby, Jacob, 533.**
- Norby, Oluf, 247. 533.**
- Norby, Søren, 106. 121. 195. 238. 260. 263. 322. 338. 340. 357. 483. 499. 529. 531. 556. 558. 575.**
- Nyhørg, Hans, 48. 55.**
- Jeco, Pompeius el. Popius, 9. 35. 71. 123. 166. 210. 220. 230. 277. 344.**
- Oluf Elertsen, 318.**
- Oluf Engelbrechtsen, Ærkeb., 93. 96. 270. 333. 334. 403. 410. 479. 561. 563. 579. 588. 612.**
- Olavus Magni, Mag., 272.**
- Oluf Pedersen, 12.**
- Oluf Thorkildsen, Bisp, 216. 273. 333. 335.**
- Oluf se Bagge, Brøms, Daa, Galle, Norby, Rosenkrands.**
- Osthusen, Henning, Dr., 281.**
- Oswald, Hans v. Halberstadts Skriver, 429.**
- Otgerus, Dr., 35.**
- Ott, Otte, Otto, se Krumpfen, Rantzau, Ratlov, Rosenkrands, Stub.**
- Ouelacker, Evert, 429. 529.**
- Ove Vincentsen, 33.**
- Ove se Bilde.**
- Oxe, Johan, 323.**
- Oxe, Peder 324.**
- Oxe, Torben, 475.**
- Palermo, Ærkeb., se Carondeletus.**
- Paulus se Cesis, Kempe.**
- Peder Ankersen, 442. 456.**
- Peder Andersen (fra Ribe), 296.**
- Peder Jensen, 422. 445. 446.**
- Peter (af Köln), 537.**
- Peder Mogensen, Bisp i Vestersaa (= Petrus Magni), 271.**
- Peder Villadsen, 31.**
- Petrus Magister, Chr. 2's Apothecarius, 484.**
- Peder, Petrus, se Alymira, Falster, Galt, Kempe, Lykke, Oxe, Skram, Stub, Sunnanvæder, Svave, Svenske, Trane, Vald.**
- Pernille Eriksdatter se Løvenbalk.**
- Pfenning, Kort, 371. 429. 461.**
- Phillip, Landgreve af Hessen, 163.**
- Phillip, Philippus, se Darcyes, Melanchton.**
- Piro, 314. 406.**
- Plawnitz, Hans v., 568.**
- Podebusk, Predbjørn, 24. 32. 33. 37. 38.**
- Pogwisch, Kathrine, 442.**
- Pogwisch, Wulf Benediktsen, 45. 281. 442.**
- Pole se Suffolk.**
- Poll, Herman, 384. 386.**
- Pommeranus, 352. 376. 545. 548.**

- Pompejus, Popius se Occo.
 Potentia, Jo. Franciscus de, 79. 80. 93.
 Poul 3, Pave, 81.
 Poul Andersen, 19. 71. 417. (Skomager, Sutor).
 Poul, Mester, lybsk Sekretær, se Velde.
 Poul Eliåsen, 422. 590.
 Poul Jonsen, 479.
 Poul se Paulus, Velde.
 Praet, Loys de, 353.
 Predbjørn se Podebusk.
 Pucci, Lorenzo, 167. 272.
- Q**vintin se Messys.
- Rantzau, Brelde, 11.
 Rantzau, Henrik, 281. 393.
 Rantzau, Johan, 11. 261. 425. 579.
 Rantzau, Keyge, 442.
 Rantzau, Otte, 496.
 Rasmus Clementsen, 4. 19. 22. 25. 26. 37.
 Rather, Clemens, 434. 545. 548. 551.
 Ratlov, Ditlev, 425.
 Ratlov, Otte, 425.
 Ravnsbjerg, Alb. Jepsen, Rigsraad, 225.
 Rebstock, Frederik, 141.
 Redwitz, Hans von, 133. 568.
 Reff, Hans, Bisp, 479.
 Reidt, Didrik v., 224.
 Reinhardt, Martin, 9.
 Rempe, Find, 431. 436.
 Renneberg, Vilhelm af, 592.
 Restorff, Curdt, 558.
 Reventlou, Anders Jakobsen, 27. 36. 38. 40. 55.
 Richard se Suffolk.
 Robert se Barton, Fogh.
 Rod, Thor, 335.
 Rolandine se Wille.
 Rolf Madsen, 269. 453.
 Rorarius, Hieronimus, 161. 229. 281.
 Rosendal, Jørgen, 530.
 Rosenkrands, Erik Ottesen, 260.
 Rosenkrands, Holger Holgersen, 323.
- Rosenkrands, Mette, Erik Eriksen Banners, 70.
 Rosenkrands, Mette, Eskil Gjøes, 260.
 Rosenkrands, Niels Eriksen, 49.
 Rosenkrands, Oluf Nielsen, 30. 33. 48. 55.
 Rosenkrands, Otte Holgersen, 323. 378.
 Roterodamus se Erasmus.
 Ruppia, Sygonda v., 143.
 Rønnov, Anne, g. m. Johan Urne, 455.
 Rønnov, Jakob, 490. 497. 594.
 Rønnov, Joachim, 225.
 Rømer, Ingerd Ottesdatter, 268. 335.
- Salamanca, Gabriel von, 183. 198.
 Saltzburg, Henrik, 281.
 Sarlo, 314.
 Saulch, Joannes de la, 365.
 Scepper, Cornelius, 10. 209. 212. 218. 305. 307. 337. 370. 382. 504. 565. 570. 575. 416. 577. 592. 593. 598. 602.
 Schack se Sehested.
 Schenck, Georg, Statholder i Frisland, 420. 545.
 Scheninge, 606.
 Schiesher, Eberhard, 97.
 Schulenburg, 601.
 Schulte, Henrik, 322.
 Schulth, Gregers Haning, 12.
 Schwartz, Michael, 210.
 Schönberg, Anton v., 81. 568.
 Schönberg, Didrik v., 81.
 Schönberg, Hans v., 81. 82. 84. 98. 99. 106. 118. 128. 132. 140. 142. 151. 377.
 Schönberg, Nicolaus v., 81. 118. 169. 236.
 Sebastlan se Startz.
 Sehested, Henning, 260. 322.
 Sehested, Schack, 440. 441.
 Senft, Eytel, Dr., 139. 141.
 Serranus, Joannes, se Frants Lambert.
 Sescha, Dorothea v., 247.
 Sesse, Ludovicus de Cordua, 95. 118. 167. 232.

Sido, Jørgen, 248. 313.
 Sidse Kortzdatter, 301.
 Sigbrit Willumsdatter, 5. 9. 17. 19.
 29. 49. 56. 58. 60. 72. 94. 133.
 179. 187. 189. 260. 268. 277. 318.
 319. 344. 417. 537. 478.
 Sigismund, Konge i Polen, 374.
 Simon, 165. 248.
 Simon, Mester, Præst, 579.
 Simon se Skytte.
 Sivard Eriksen, 589. 593.
 Skodborg, Jørgen, udv. Ærkeb. af
 Lund, 2. 79. 93. 94. 167. 189. 395.
 480.
 Skovgaard, Hans, 80. 498.
 Skram, Erik, 368.
 Skram, Peder, 260.
 Skytte, Simon, 498.
 Slaghoeck, Didrik, 96. 167. 189. 194.
 358.
 Slaghoeck, Johan, 189. 194.
 Smedt, Tersten, i Ribe, 5.
 Smyt, Henrik, 537. 428 (?).
 Sonastre, 341. 415.
 Spalatin, Georg, 350.
 Sparre, Aage Jepsen, udv. Ærkeb. af
 Lund, 2. 167. 189. 271. 499.
 Spiegelberg, Hans, 584.
 Spiegel, Ja., 188.
 Startz, Sebastian, 241.
 Steffan af Trier, Mønsterskriver, 465.
 Stegentin, Jørgen, 106. 110. 357. 361.
 363. 429.
 Stenhoffuer, Herman, 462.
 Stephan se Hopfensteiner.
 Stercke, Gert, 435. 586. 589. 606.
 Stub, Christen, 248. 446.
 Stub, Ott, 6.
 Stub, Peder, 248. 392. 417. 422. 444.
 445. 449. 457. 459. 551.
 Peder, hans Søn, 447.
 .re, Steen, den Ældre, 597.
 Suderhusen, Herman v., 265. 281.
 340. 584. 606.
 Suffolk, Richard de la Pole, Hertug
 af, 15.
 Sunnanvåder, Peder, (Peder Kantsler),
 462.

Svave, Peder, 505.
 Svenske, Peder, 12.
 Sygonda se Ruppå.
 Szydoff, Jørgen, 380.
 Søren se Norby.
 Taubenheim, Christopher, v., 65.
 Teckeler, Hans, 296.
 Teckeler, Jens, 296. 587. 588.
 Theodoricus se Hezius.
 Thomas, 581.
 Thomas, 377. 460. 582.
 Thomas Nicolai, 168.
 Thomas se Holste, Morus, Wicken,
 Wolsey.
 Thor se Rod.
 Thot, Birgitte Olufsdatter (g. m. Niels
 Eriksen Rosenkrands), 19. 49.
 Tille se Tyle.
 Torben se Bilde, Oxe.
 Torkil se Winter.
 Trane, Peder, Borgemester i Viborg, 4.
 Transylvanus, Max., 11.
 Trolle, Gustav, 98. 257. 272. 409.
 419. 461. 465. 467. 476. 482. 491.
 500. 542. 544. 569. 572. 574. 577.
 580. 582. 584. 586. 587. 605. 607.
 609. 611. 612.
 Tucher, Lazarus, 589.
 Ture Jensen, svensk Rigshofmester,
 577. 580. 583. 584. 587. 605. 607.
 609.
 Tyge se Brahe, Krabbe.
 Tyle Pedersen, 122.
 Tyle, Tile se Deen, Gislær.
 Tyrry, Nicolai, 468.
 Tersten se Smedt.
 Ulfeld, Christoffer, 325.
 Ulfstand, Jens Holgersen, 533. 534.
 Ulrik se Helfenstein.
 Urne, Johan, 454.
 Urne, Lage, 46. 59. 453. 499.
 Ursula, 315. 406.
 Utenhoff, Wolfgang, 230. 281. 505.
 592.
 Vad, Vilhelmus, 554.
 Vald, Peter van de, 390.

- Valkendorf, Erik, 126. 279. 344.
 Valkendorf, Jørgen, 325.
 Valter se Maxvel.
 Valtin se Graff.
 Waltkirch, Provst af, se Brandtner.
 Wardenberg, Zutpheld, Dr., 93. 95. 270.
 Veel, Henrik, 556.
 Wefring, Johan, 313.
 Veit, Vithe, se Lützow, Monster.
 Velde, Poul v., 407. 427.
 Wenck, Arnold, 140.
 Wendelmann el. Wandelmann, Joachim, 432.
 Wendlandt, Johan, Borgem. i Danzig, 374. 389. 400. 407. 426.
 Verffue, Gerardus van der, 372.
 Vexel, Anthonius van, 420.
 Weze, Johan, udv. Ærkeb. af Lund, 2. 10. 78. 80. 93. 117. 123. 166. 189. 192. 194. 212. 229. 230. 233. 242. 262. 271. 313. 322. 329. 343. 353. 372. 393. 442. 498. 522. 565. 576. 582. 585. 589. 592. 593. 596.
 Wicken, Thomas v., 281.
 Wildenroit, Matthias, 232.
 Wille, Adrian, 158.
 Wille, Rolandine, 158. 315.
 Vilhelm, Vilhelmus, Villum, William, se Bares, Bornewater, Busch, Enckenuoir, Francke, Glenclairn, Montrose, Renneberg, Vad.
 Willum, Forér, 310. 314. (van Zwall) 466. 500. 537. 551.
 Vincentius se Lunge.
 Winter, Christiern, 10. 29. 105. 139. 141. 153. 157. 200. 208. 213. 228. 232. 313. 329. 391. 433. 460. 465. 499. 503. 527.
 Winter, Lars, 11. 12.
 Winter, Torkil, 10.
 Wisch, Benedictus von der, 237. 243. 255. 319. 500. 595.
 Wisch, Jørgen von der, 66.
 Vische, Clemens van der, 212. 322.
 Wolfgang se Utenhoff.
 Wolsey, Thomas, 52. 105. 142. 146. 195. 235. 274. 289. 290. 292. 497.
 Wulf Benediktsen se Pogwisch.
 Wulf Eriksen, 4.
 Wulf, Wolf, se Bamberg.
 Wullenweber, Jørgen, 11.
 Zutpheld se Wardenberg.

